

3 1761 05908119 0

PT
1841
.K319
1904
ROBA
v.1

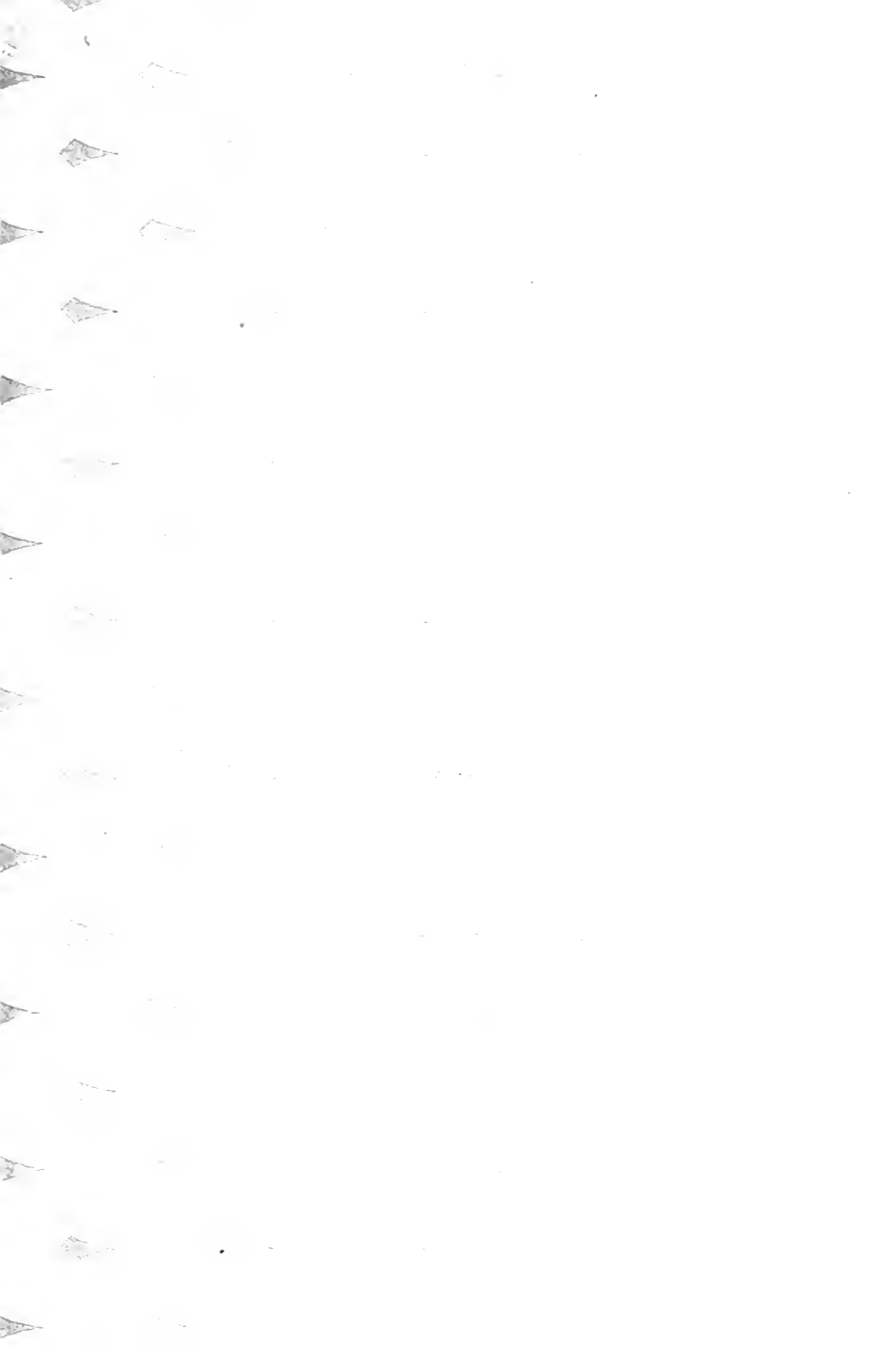
FELIX-DANN
TAISTELU
ROOMASTA

~~No 65~~ № 13-60-R

E. S. K. Kirjasto. uuno
Lainakirja f. v.

Hinta 2—

Presented to the
LIBRARY *of the*
UNIVERSITY OF TORONTO

by

**Laurentian University
Library**

TAISTELU ROOMASTA

HISTORIALLINEN ROMAANI

KIRJOITTANUT

FELIX DAHN

ENSIMÄINEN OSA

SUOMENNOS 34:stä SAKSANKIELISESTÄ PAINOKSESTA

KUSTANTAJA
YRJÖ WEILIN, HELSINKI

HELSINGISSÄ
OSAKEYHTIÖ WEILIN & GÖÖS AKTIEBOLAG
1904.

ENSIMÄINEN KIRJA

TEODERIK

„Dietericus de Berne, de
quo cantant rustici usque
hodie.“

Ensimmäinen luku.

Oli viileä kesäyö vuonna viisisataa kaksikymmentä kuusi jälkeen Kristuksen.

Raskaana pilveili paksu sumu tummapintaisen Adrian päällä, jonka rannat ja vesi sulautuivat yhteen epämääräisessä pimeydessä: vain kaukaiset salamat loivat silloin tällöin väräjävän valon hiljaiseen Ravennaan. Epätasaisesti pysähdellen suhisi tuuli rautatunneissa ja ruokamännyissä kummulla, joka kohoaa hyvän matkan päässä kaupungin länsipuolella ja jota kerran koristi silloin jo puoleksi rappeutunut ja nyt jäljettömästi kadonnut Neptunon temppeeli.

Tällä metsäylänteellä oli aivan hiljaista, vain myrskyn irtirepinä kallionkappale vierähti silloin tällöin valtavalla ryskeellä kivisiä rinteitä alas ja putosi lopuksi loiskalhtuen liejuiseen veteen, joka täytti merilimnoitusta kaikilta puolin ympäröivät kanavat ja haudat.

Tai irtautui rapautunut kivilaatta vanhan temppeelin paneelikatosta, putosi marmoriportaille ja muserutui — koko rakennuksen pikaisen hajoamisen enteitä.

Mutta näitä oimittuisia ääniä ei tuntunut huomauttaa mies, joka istui liikkumattomana temppeelinportaan lähinnä ylimmällä astuimella nojaten selkäänsä ylintä astuinta vasten ja ääneti, herkeämättä katseli yhteen suuntaan: kummun yli kaupunkiin päin.

Kauan istui hän niin liikkumattomana, mutta ikävöiden odotellen: hän ei huomannut, että tuuli ajoi raskaat sadepisarat, jotka alkoivat yksitellen putoilla, hänen kasvoihinsa ja leikki rajusti valtavan, hopeanvalkoisen parran kanssa, joka ulottui kuparivyöhön saakka peittäen melkein kokonaan vanhuksen leveän rinnan.

Vihdoin nousi hän ylös ja astui pari askelta marmoriportaita alaspäin. „He tulevat“, sanoi hän.

Alkoi näkyä loiste tulisoiddusta, joka nopeasti läheni temppeeliä kaupungista päin, kuului nopeita, voimakkaita askeleita ja pian nousi kolme miestä portaita ylös.

„Terve mestari Hildebrand, Hildungin poika“, huusi etumaisena kulkeva soihdunkantaja, joka oli nuorin tulijoista, göötien kielellä tavattoman soimukkaalla äänellä kun oli päässyt pronaoksen eli etusalin rappeutuneeseen pilarikäytävään.

Hän nosti soihdun ylös — kädensija oli kauniista korintilaista kuparityötä ja nelisivuinen varjostin läpinäkyvää norsunluuta — ja pisti sen kuparirenkaaseen, joka piti koossa haljennutta keskipilaria.

Soihtu valaisi apollomaisen kauniit kasvot, joita hymyilevät vaaleansiniset silmät kaunistivat: keskellä otsaa jakautui kullankeltainen tukka kahteen pitkään, pelmeään suortuva-aaltoon, jotka hyökyivät molemmilla puolin hartioille saakka: suu ja nenä olivat melkein hennoista piirteistään huolimatta muodoltaan täydelliset, hieno vaaleankeltainen parranalku peitti ystävällisesti hymyilevät huulet ja hiukan halkonaisen leuan. Hän oli puettu aivan valkoisiin: hienovillaiseen sotavaippaan, jota oikealla olalla piti kiinni vaakalintua kuvaava kultasolki, ja roomalaiseen tunikaan pelmeästä silkistä, molemmat läpikudotuilla kultaraidoilla

koiristetut; valkeat nahkahihnat kiinnittivät sandaalit jalkoihin ja ulottuivat ristiin punottuina polviin saakka: paljaissa, hohtavan valkoisissa käsivarsissa oli kaksi leveätä kultahihnaa. Kun hän nyt seisoj siinä ja lepäsi matkasta oikeassa kädessä pitkä keihäs, joka oli samalla kertaa sauvana ja aseena, ja vasen käsi lanteilla, katsellen hitaampia seuralaisiaan, tuntui kuin olisi nuorekas jumal'olento harmaan temppelin parhailta ajoilta taas palannut sinne.

Toinen äskentulleista oli, huolimatta jonkunlaisesta sukuyhdennäköisyydestä, piirteiltään aivan toisellinen kuin soihdunkantaja.

Hän oli muutamia vuosia vanhempi, hänen vartalonsa oli suurempi ja leveämpi, hän oli melkein jättiläimen pituudeltaan ja voimiltaan: pitkin voimakasta härän-niskaa valui paksu, ruskea, kiharainen tukka. Kasvoissa ei ollut sitä aurinkoista loistetta, sitä luottavaista iloa ja elämäntoivoa, joka valaisi nuoremman veljen piirteet. Sen sijaan oli koko hänen olemossaan karhumaisen voiman ja karhumaisen rohkeuden leima. Hänen pakunansa oli kulunut sudennahka, jonka yläosa peitti hänen päänsä päähineen tavoin: nahkan alla oli yksinkertainen villanuttu, ja oikealla olkapäällään kantoi hän lyhyttä, raskasta, kovasta tammenjuuresta tehtyä nuijaa.

Varovaisin askelin seurasi kolmas: keskikokoinen mies, päättäväinen ja älykäs ulkomuodoltaan. Hänellä oli päällään göötiläisen jalkaväen teräskypärä, miekka ja ruskea vaippa. Hänen sileä, vaaleanruskea tukkansa oli leikattu tasaiseksi otsalta: ikivanha germanilainen tapa, joka jo esiintyi roomalaisten voittopatsaissa ja joka on meidän päiviimme saakka säilynyt saksalaisten talonpoikain keskuudessa. Avomielisten kasvojen säännöllisistä piirteistä, harmaista, terävistä silmistä kuvastui miehevä viisaus ja raitis tyyneys.

Kun hänkin oli ehtinyt temppelein cellaan ja tervehtinyt vanhusta, huudahti soihdunkantaja vilkkaasti:

„No, mestari Hildebrand, mahtaa olla ihana seikkailu, johon sinä olet meidät kutsunut tällaisena myrskyn yönä ja tähän taiteen ja luonnon erämaahan! Puhu — mitä on tekeillä?“

Vastauksen asemasta kääntyi vanhus viimeksi tulleen puoleen ja kysyi: „Missä on neljäs, jonka kutsuin?“

„Hän taltoi kulkea itsekseen. Hän käski meidät kaikki luotaan; tunnethan sinä hänen tapansa.“

„Tuolla hän tulee“, huudahti kaunis nuorukainen, viitaten kummun toista puolta kohti.

Osotetulta suunnalta tulikin ulkomuodoltaan hyvin omituinen mies.

Soihdun loiste valaisi aavemaisen kalpeita kasvoja, jotka tuntuivat olevan aivan verettömät; pitkät, kiiltävän mustat suortuvat valuivat peittämättömästä päästä hartioille epäjärjestyksessä kuin mustat käärmeet; hyvin kaarevat kulmakarvat ja pitkät silmäripset varjostivat suuria, tummia, surumielisiä silmiä, jotka kuvastivat hillittyä helkua; kotkannenä laskeusi terävin piirtein hienoa, sileäksiajeltua ylähuulta kohti: suun piirteistä kuvastui hillitty suru.

Vartalo ja ryhti olivat aivan nuorekkaat, mutta tuska näytti emen aikojaan kypsyttäneen hänen sielunsa.

Hänellä oli mustasta teräksestä tehty rengaspanssari ja sääriraudat ja oikeassa kädessä säkenöi sotakirves, jonka varsi oli pitkä, keihäsmäinen. Hän tervehti toisia vain päämyökkäyksellä ja asettui vanhuksen taakse, joka nyt antoi noille neljälle miehelle merkin tulla lähelle pilaria, jossa soitu oli, ja alkoi hiljaisella äänellä:

„Olen valinnut tämän kokouspaikan, koska vakavia sanoja on puhuttava kuuntelijoita pelkäämättä ja uskollisille miehille, jotka voivat auttaa.

Minä katselin kaiken kansan seasta miehiä kuukausmääriä — teidät olen valinnut, te olette oikeat.

Kun olette kuulleet mitä minulla on sanomista, huomaatte itsekkin, että teidän on oltava vaiti tästä yöstä.”

Kolmas: hän, jolla oli teräskypärä katsoi vanhusta vakavasti ja sanoi tyynesti: „Puhu, me kuuntelemme ja olemme vaiti. Mistä tahdot puhua kanssamme?”

„Kansastamme, tästä göötien valtakunnasta, joka on perikadon partaalla.”

„Perikadon?” huudahti vaalea nuorukainen vilkkaasti.

Hänen jättiläismäinen veljensä hymyili ja kohotti kuunnellen päätään.

„Niin, perikadon”, huudahti vanhus. „ja te kaikki voitte ylläpitää sitä ja pelastaa sen.”

„Taivas antakoon sanasi anteeksi!” huudahti vaalea innokkaasti. „onhan meillä kuninkaamme Teoderik, jota hänen vihollisensakin kutsuvat suureksi, maailman ihanin sankari, viisain ruhtinas? Onhan meillä tämä hymyilevä Italian maa kaikkine aarteineen? Mitä on maailmassa göötien valtakunnan veroista?”

Vanhus jatkoi: „Hildebrand, Hildungin poika tietää parhaiten minkä arvoinen ja kuinka suuri on kuningas Teoderik, kallis herrani ja rakas poikani.

Kuudettakymmentä vuotta sitten kannoin minä hänet näillä käsivarsilla hoipertelevana poikasena isänsä luo ja sanoin: tämä on voimakas vesa — sinä saat iloa hänestä.

Ja kun hän kasvoi suuremmaksi, veistin hänen ensimmäisen nuolensa ja pesin hänen ensimmäisen haavansa!

Minä saatoin häntä kultaiseen Byzantiumin kaupunkiin ja varjelin häntä siellä ruumiin ja sielun puolesta.

Ja kun hän kukisti tämän ihanan maan, kuljin hänen edellään askel askeleelta ja pidin kilpeä hänen edessään kolhessakymmenessä taistelussa.

Tosin on hän sittemmin saanut oppineempia neuvonantajia ja ystäviä kuin hänen vanha aseenkantajansa on, mutta tuskinpa ketään viisaampaa ja varmaankaan ei uskollisempaa.

Kuinka väkevä hänen käsivartensa oli, kuinka terävä hänen silmänsä, kuinka selvänäköinen hänen päänsä, kuinka hirmuinen hän oli kypärä päässä, kuinka ystävällinen pikarin ääressä, kuinka hän voitti pienen kreikkalaisenkin viisaudessa, kaiken sen olen huomannut satoja kertoja, kauan emmenkuin aurinko näki sinua, nuori haukka, joka et ole vielä lähtenyt pesästäsi.

Mutta vanhan kotkan siivet ovat heikentyneet!

Hänen sotavuotensa painavat häntä — sillä hän ja te ja teidän sukunne, te ette jaksakaan enää kestää vuosia niinkuin minä ja leikkitoverini — hän on sairaana, merkittävästi sairaana ruumiin ja sielun puolesta kultaisessa salissaan tuolla alhaalla korppikaupungissa.

Lääkärit sanovat, että, olkoon hänen käsivartensa kuinka voimakas tahansa, mikä sydämen lyönti tahansa voi tappaa hänet kuin salama ja minä iltana tahansa voi hän mennä alas kuolleiden valtakuntaan.

Ja kuka on silloin hänen perillisensä, kuka tukee silloin tätä valtakuntaa? Amalasuuta, hänen tyttärensä, ja Atalarik, hänen tyttärensä poika — nainen ja lapsi.”

„Ruhtinatar on viisas“, sanoi kolmas; hän, jolla oli kypärä ja miekka.

„Niin, hän kirjoittaa kreikankielellä keisarille ja puhuu roomankieltä hurskaan Cassiodoruksen kanssa. Minä luulen, ettei hän edes ajattelekaan göötinkielellä. Voi meitä, jos hän on peräsimessä myrskyssä.“

„Mutta minä en näe missään myrskyä, vanhus“, nauroi soihdunkantaja ja pudisti kiharoitaan. „Mistä se puhaltaisi? Keisari on taas sovussa. Rooman piispan on kuningas itse asettanut paikoilleen, frankilaiset ruitinaat ovat hänen sisarensa poikia, italialaisilla on meidän hallituksemme aikana paremmat olot kuin koskaan ennen. Minä en näe missään vaaraa.“

„Keisari Justinus on vain heikko ukko“, sanoi miekkamies yhtyen edelliseen. „minä tunnen hänet.“

„Mutta hänen veljensä poika, piakkoin hänen jälkeläisensä ja jo nyt hänen oikea kätensä. — tunnetko hänetkin? Tutkimaton kuin yö ja petollinen kuin meri on Justinianus — minä tunnen hänet ja pelkään hänen tuumiaan. Minä olin viimeisen lähetystön mukana Byzantiumissa: hän tuli meidän seuraamme: hän luuli minun olevan liäksi juovuksissa — narri, hän ei tiedä kuinka paljon Hildungin poika jaksaa juoda! — ja kyseli minulta kaikesta, tarkkaan kaikesta mitä tarvitsee tietää — kukistaakseen meidät! No, niin minulta sai hän tietenkin tarkan selon! Mutta sen tiedän yhtä varmasti kuin nimenikin: tämä mies aikoo vallata takaisin tämän maan, tämän Italian, ja hän ei jätä jällelle göötin jalanjälkeäkään.“

„Jos hän voi“, murisi vaalean veli.

„Sinä olet oikeassa, Hildebad ystäväni, jos hän voi: ja hän voi paljon. Byzantium voi paljon.“

Edellinen kohautti olkapäitään.

„Tiedätkö sinä kuinka paljon?“ kysyi vanhus suutuksissaan. „Kaksitoista pitkää vuotta oli suuri

kuninkaamme sodassa Byzantiumin kanssa eikä voittanut sitä. Mutta silloin et sinä ollut syntynytkään". lisäsi hän tyynesti.

„Tosin kyllä!“ — tuli veli toiselle avuksi. — „Mutta silloin olivat göötit yksin vieraassa maassa. Nyt emme enää ole yksin: meillä on kotopaikka, Italia: meillä on aseveljiä, italialaiset.“

„Italia, kotopaikkamme!“ huudahti vanhus katkerasti. „siinä onkin hulluus; italialaiset auttajamme Byzantiumia vastaan! Sinä nuori hullu!“

„Ne ovat kuninkaamme omat sanat“, vastasi moitittu.

„Niin, niin, minä tunnen kyllä tämän hullun lörpötyksen, joka saattaa meidät kaikki turmioon. Muukalaisia olemme me täällä, muukalaisia tänään samoin kuin neljäkymmentä vuotta sitten, jolloin laskeuduimme noilta vuorilta, ja muukalaisina pysymme tässä maassa tuhannen vuoden perästäkin. Me olemme täällä raakalaisia ikuisesti.“

„Niin kyllä, mutta miksi me pysymme raakalaisina, kenenhän syy se on, jollei omamme? Miksi emme ota oppia heistä?“

„Ole ääneti“, ärjäsi vanhus, vihasta vavisten, „pidä sisässäsi, Totila, sellaiset ajatukset: ne ovat olleet taloni kirouksena.“ Hän sai vaivoim itsensä levolliseksi ja jatkoi:

„Verivihollisiamme ovat italialaiset, eivätkä veljiämme. Voi meitä, jos luotamme heihin. Voi jos kuningas olisi telmyt neuvoni mukaan voittonsa jälkeen ja tappanut kaikki, jotka voivat kantaa miekkaa ja kilpeä, jokeltavasta pojasta loruilevaan vanhukseen saakka! He vihaavat meitä ijankaikkisesti. Ja heillä on oikeus. Mutta me, jotka ihaillemme heitä, olemme hulluja.“

Syntyi hiljaisuus. Nuorukainen oli tullut totiseksi ja kysyi: „Etkö pidä ollenkaan mahdollisena ystävyyttä meidän ja heidän välillä?”

„Ei voi rauhaa syntyä Gautin poikien ja etelän kansan välille! Mies tulee lohikäärmeen kultaluolaan ja painaa lohikäärmeen pään maahan rautakädellä. Lohikäärme kerjää henkeänsä. Mies säälii hänen kiittäviä suomuksiaan ja sallii silmänsä hekkumoida luolan aarteissa. Mitä tekee myrkyllinen käärme? Niin pian kuin hän voi, pistää hän miestä takaapäin niin, että säästäjä kuolee.”

„Niinpä tulkoot nämä pikku kreikkalaiset”, huudahti jättiläismäinen Hildebad, „ja näyttäkööt nämä kyykäärmeen sikiöt meille kieltään. Me muserramme heidät — noin!” ja hän nosti nuijansa ja pudotti sen alas niin että marmorilevy meni sirpaleiksi ja vanhan temppelein perustukset vapisivat.

„Niin, koettakoot vaan” — huusi Totila ja hänen silmistään loisti sotainen tuli, joka teki hänet vielä kauniimmaksi.

„Jos nämä kiittämättömät roomalaiset pettävät meidät, jos petolliset byzantilaiset tulevat —” hän katsoi lemmeikkäällä ylpeydellä väkevään veljeensä — „katso, vanhus, meillä on miehiä vahvoja kuin tammi.”

Vanha aseenkantaja nyökäytti päätään mielihyvystä:

„Niin, Hildebad on hyvin vahva, vaikka ei niin vahva kuin Vinitar ja Valamer ja ne muut olivat, jotka olivat nuoria silloin kuin minäkin. Pohjoismaalaisia vastaan on voima hyvä olemassa. Mutta nämä etelämaalaiset” — jatkoi hän tukahutetulla vihalla — „taistelevat torneista ja muurien harjalta. He pitävät sotaa laskuesimerkkinä ja laskevat lopuksi kokonaisen sotajoukon sinun sankareitasi nurkkaan,

josta ne eivät voi liikkua eteen eikä taaksepäin. Byzantiumissa tunnen minä erään sellaisen laskunestarin, joka ei ole mikään mies ja kuitenkin voittaa miehet. Tunnethan sinäkin hänet, Vitiges?" — Tämän kysymyksen teki hän miekkamiehelle.

„Minä tunnen Narseksen“, sanoi tämä tullen totiseksi ja mieltiväiseksi. „Sanasi ovat, ikävä kyllä, totta, Hildungin poika, aivan totta.“

Sellaista on jo usein minunkin mielessäni väikkynyt, mutta epäselvänä ja himuneänä, pikemmin epä-määräisenä pelkona kuin ajatuksena.

Sanasi ovat eittämättömät: kuningas on haudan partaalla — ruhtinatar puoleksi kreikkalainen nainen — Justinianus väjymässä — italialaiset kavalat kuin käärmeet — Byzantiumin sotapäälliköt ovat taikureita, mutta — hän henkäsi syvään — „me emme ole yksin, me göötit. Viisas kuninkaamme on haukinut itselleen ystäviä ja liittolaisia ylenmäärin. Vandaalien kuningas on hänen lankonsa, länsigöötien kuningas hänen tyttärensä poika, burgundien, herulien, tyyringien ja frankkien kuninkaas ovat hänen sukulaisiaan, kaikki kansat kunnioittavat häntä isänään, sarmaatit, vieläpä kaukaiset eestitkin Itämeren rannalla osottavat hänelle kunnioitustaan lähettämällä hänelle turkiksia ja keltaista merikultaa. Onko kaikki tämä —“

„Kaikki tämä ei ole minkään arvoista, vain tyhjää imartelua se on ja kirjavaa romua. Auttaisivatko eestit merikultineen meitä Belisariusta ja Narsesta vastaan. Voi meitä, jollemme voi voittaa yksin. Nämä langot ja vävyt imartelevat niin kauan kuin he vapisevat, ja kun he eivät enää vapise, alkavat he uhata. Minä tunnen kuninkaiden uskollisuuden! Meillä on vihollisia joka puolella, julkisia ja salaisia, eikä ketään ystäviä paitsi me itse.“

Syntyi hiljaisuus, jonka aikana kaikki huolellisesti punnitsivat vanhuksen sanoja. Ulvoen riehui myrsky rapautuneiden patsaiden ympäri ja tärisytti murehtunutta tempelirakennusta.

Vitiges puhui ensin; kohottaen silmänsä maasta sanoi hän levollisella ja varmalla äänellä: „Vaara on suuri, mutta ei mahdoton välttää, toivoaksemme. Varmaankaan et ole kutsunut meitä tänne sitä varten että me vaipuisimme toimettonina epätoivoon. Apua täytyy saada; sano siis mistä sinä luulet sitä saatavan?”

Vanhus meni hänen luokseen ja tarttui hänen käteensä: „Urhoollinen Vitiges, Valtarin poika, minä tuusin sinut ja tiesin hyvin, että sinä ensin löytäisit miehävän luottamuksen sanan: minä uskon kuten sinäkin: vielä on apu mahdollinen ja sen saamista varten olen kutsunut teidät tänne, missä ei yksikään italialainen voi meitä kuulla. Puhukaa nyt ja antakaa neuvonne, sitten sanon minä sanottavani.”

Kun kaikki vaikenivat kääntyi hän mustatukkaisen puoleen.

„Jos sinä ajattelet samoin kuin minä, niin puhu sinäkin, Teja. Miksi sinä olet ollut tähän saakka vaiti?”

„Minä olen ollut vaiti, koska olen ollut eri mieltä kanssanne.“

Toiset hämmästyivät. Hildebrand sanoi: „Mitä sillä tarkoitat, poikani?”

„Hildebad ja Totila eivät näe vaaraa, sinä ja Vitiges näette sen ja toivotte: mutta minä olen nähnyt sen jo aikoja enkä toivo.“

„Sinä näet kaikki liian synkkinä: ei pidä koskaan epäillä ennen taistelua”, arveli Vitiges.

„Kukistummeko miekka tupessa, taistelutta ja kunniaatta?” huudahti Totila.

„Ei taistelutta, Totilani, eikä kunniaa, sen minä tiedän“, vastasi Teja ja siveli hiljaa sotakirvestään. „Me tahdomme taistella niin, että se muistetaan aina: taistelemme suurimmalla kunnialla, mutta voittamatta. Göötien tähti on laskemassa.“

„Minusta tuntuu, että se nousee saungen ylös ensin“, huudahti Totila kärsimättömänä. „Menkäämme kuminkaan eteen ja puhu sinä. Hildebrand, hänelle kuten olet puhunut meille. Hän on viisas, hän keksii keinon.“

Vanhus pudisti päätään. „Ainakin kaksikymmentä kertaa olen puhunut hänelle. Hän ei kuule enää minua. Hän on väsynyt ja tahtoo kuolla. Hänen siulunsa on synkistynyt, en tiedä mistä varjoista. — Mitä sinä mietit, Hildebad?“

„Minä mietin“, sanoi tämä ojentautuen pystyyn, „että me varustamme kaksi sotajoukkoa niin pian kuin vanha leijona on ummistanut silmänsä. Toisen johtavat Vitiges ja Teja Byzantiumiin ja polttavat sen: toisen kanssa menen minä veljineni Alppien yli ja muserran Pariisiin, merovingien lohikäärmeenpesän ainiaaksi. Silloin on rauha idässä ja pohjoisessa.“

„Meillä ei ole laivoja millä mennä Byzantiumia vastaan“, sanoi Vitiges.

„Ja frankkeja on seitsemän yhtä meikäläistä vastaan“, sanoi Hildebrand. „mutta sinä ajattelet urhon tavoin, Hildebad. Mitä sinä neuvot Vitiges?“

„Minä neuvon kaikkia pohjan heimoja tekemään valalla ja panttivangeilla vahvistetun liiton kreikkalaisia vastaan.“

„Sinä luotat uskollisuuteen, koska itse olet uskollinen. Ystäväni, vain göötit voivat auttaa göötejä. Kuulkaa minua.“

Te kaikki olette nuoria, teillä on monenlaisia mielitekoja ja monenlaisia iloja. Yksi rakastaa vaimoaan, toinen aseitaan, kolmannella on toivo tai huoli rakastajattarenaan.

Mutta uskokaa minua, aika tulee — ja häitä voi loihtia sen esille jo teidän nuorina ollessanne — jolloin kaikki nämä ilot, jopa huoletkin muuttuvat arvottomiksi kuin kuihtuneet seppeleet eilisistä juomingeista.

Monet muuttuvat silloin heikoiksi ja hurskaiksi ja unohtavat maanpäälliset asiat sekä tavoittelevat vain haudan tuolla puolen olevaa.

Minä en sitä voi, ettekä te, eivätkä monet muutkaan luullakseni.

Minä rakastan maata vuorineen, metsineen, niityineen ja kolhisevine virtoineen sekä elämää maan päällä sekä sen hehkuvaa kiukkua ja pitkää rakkautta, sen sitkeää vihaa ja äänetöntä ylpeyttä.

Ilmaelämästä tuolla ylhäällä tuulipilvissä, josta kristityt papit opettavat, en tiedä mitään enkä tahdoakaan mitään tietää.

Katsokaa minua. Minä olen lehdetön runko: olen kadottanut kaiken mikä ilahutti minua elämässä: vaimoni kuoli monta vuotta sitten, poikani ovat kuolleet, pojanpoikani ovat kuolleet paitsi yhtä, joka on muuttunut italialaiseksi. Ja se on pahempi kuin kuolema.

Aikoja sitten ovat sumansa saaneet kaikki, joiden kanssa olin yht'aikaa reippaana poikana ja voimakkaana miehenä. Jopa menee hautaansa ensimmäinen rakkauteni ja viimeinen ylpeyteni: suuri kuninkaani.

Nyt saatte kuulla mikä minua vielä pidättää elämässä.

Mikä antaa minulle rakkautta ja halua elämään ja mikä minua siihen pakottaa? Mikä ajaa minut vanhan miehen nuorukaisen tavoin tänne vuorelle tällaisena myrsky-yönä. Mikä hehkuu kuuman liekin tavoin täällä jäänharmaan parran alla puhtaana rakkautena, taipumattomana ylpeytenä ja uhittelevana suruna? Mikäpä muu kuin palava halu, joka on poistamattomana veressämme: syvä vetovoima kansaani, helikuva, kaikkivoipa rakkaus göötien sukuun, joka puhuu esi-isieni suloista, ihanaa, kotoista kieltä: vetovoima niihin, jotka puhuvat, tuntevat ja elävät samoin kuin minä.

Tämä rakkaus kansaan, se yksin säilyy uhriliekin tavoin sydämessä, josta muu helku on sammunut, se on kallisarvoinen, rakas pyhäkkö, se on ylin jokaisen miehen rinnassa, se on voimakkain mahti hänen sielussaan, uskollinen kuolemaan saakka ja taivuttamaton.”

Vauhus oli puhunut innostuksella — hänen hiuksensa liehuivat tuulessa — hän seisoi kuin vanha, jättiläismäinen pappi nuorten miesten keskellä, joiden kädet tapailivat aseita.

Vihdoin sanoi Teja: „Sinä olet oikeassa: tämä liekki hehkuu vielä sinäkin missä kaikki muu on sammunut. Mutta se palaa vain sinussa, — meissä, — kenties vielä sadoissa veljissämme. Voiko se pelastaa koko kansan? Ei! Ja voiko tämä helku tarttua suuriin joukkoihin, tuhansiin, satoilintuhansiin?”

„Voi kyllä, poikani, voi. Kaikki jumalat olkoot kiitetyt, se voi. Kuulkaa minua.

Neljäkymmentä viisi vuotta sitten olimme me göötit, useita satoja tuhansia, vaimoinemme ja lapsinemme saaretut Haemus-vuoren rotkoihin.

Me olimme suurimmassa hätässä.

Kreikkalaiset olivat kavalasti hyökänneet kuinka-kaan veljen kimppuun, lyöneet hänen joukkonsa, tappaneet hänet ja vallanneet kaikki ruokavarat, jotka hänen piti tuoda meille. Me oloilimme vuoren rotkoissa ja kärsimme niin kauheaa nälkää, että keitimme ruohoja ja nahkaa ruoaksemme.

Takanamme oli ylipääsemättömät kalliot, edessä ja vasemmalla meri sekä oikealla ahtaassa solassa meitä kolme kertaa voimakkaampi vihollinen.

Useita tuhansia meikäläisistä oli kuollut nälkään ja viluun: kaksikymmentä kertaa olimme turhaa koettaneet murtautua mainitusta solasta ulos.

Me olimme joutua epätoivoon.

Silloin tuli keisarin lähettiläs ja tarjosi meille elämän, vapauden, viiniä, leipää, lihaa — vain yhdellä ehdolla: meidän oli erottava toisistamme ja hajaannuttava ympäri koko Rooman valtakuntaa, kukaan meistä ei enää saisi ottaa göötiläistä naista vaimokseen, kukaan ei saisi opettaa lapsilleen meidän kieltämme eikä meidän tapojamme, göötiä nimien ja olemuksen piti hävitä, meistä piti tulla roomalaisia.

Silloin hyppäsi kuningas ylös, kutsui meidät kokoon, esitti meille nämä ehdot tulisessa puheessa ja kysyi lopuksi tahtoisimmeko mieluummin hylätä kansamme kielen, tavat ja elämän vai kuolla hänen kanssaan.

Hänen sanansa lensivät satoihin, tuhansiin, satoihintuhansiin kuten kulovalkea kuivissa puissa: nuo uljaat miehet päästivät huudon, joka oli kuin tuhatääninen ärjyvä meri, heiluttivat miekkojaan, ryntäsivät solaan, ja kreikkalaiset olivat poispyyhkäistyt ikäänkuin heitä ei olisi ollutkaan. Me olimme voittaneet ja olimme vapaat.”

Hänen silmänsä loistivat uljaista muistoista ja vähän ajan perästä jatkoi hän:

„Tämä yksin voi meidät nyt kuten silloinkin pelastaa: vasta sitten kun göötit tuntevat taistelevansa korkeimman hyvän puolesta, — nimittäin suojellakseen sitä salaista kourua, joka on kansan kielessä ja tavoissa kuin ihmeitä tekevä lähde — voivat he nauraa kreikkalaisten vihalle ja italialaisten petollisuudelle.

Ja ennen kaikkea kysyn teiltä vakavasti ja varmasti: tunnetteko te yhtä selvästi, yhtä täydellisesti, yhtä voimakkaasti kuin minä, että tämä rakkaus kansaamme on korkein hyvämmme, ihanin aarteemme ja väkevin kilpemme? Voitteko sanoa kuten minä: kansani on korkein hyväni ja kaikkeni eikä muu mitään: sille tahdon uhrata olemukseni ja omaisuuteni; voitteko ja tahdotteko sanoa niin?”

„Niin voin minä ja niin tahdon minä sanoa!” huusivat nuo neljä miestä.

„Hyvä”, jatkoi vanhus, „se on hyvä. Mutta Teja on oikeassa: kaikkien göötien tunteet eivät vielä ole samat kuin meidän: mutta apua emme voi toivoa, jollei sama henki innostuta kaikkia. Sen vuoksi luvatkaa istuttaa tästä päivästä alkaen tämän hetken vaikutelmaa itseenne ja kaikkiin kansalaisiinne, joiden kanssa olette tekemisissä.

Monelta, monelta on vieras loisto häikäissyt silmät: monet ovat pukeutuneet kreikkalaiseen pukuun ja ajattelevat roomalaisten tavoin. He häpeävät, että heitä kutsutaan raakalaisiksi. He tahtovat unohtaa ja saada muita unohtamaan, että he ovat göötejä — voi niitä hulluja.

He ovat reväisseet sydämen rinnastaan ja tahtovat elää: he ovat lehtien tapaisia, jotka ylpeinä irtautuvat rungosta. Tuuli tulee ja ajaa ne lokaan, jossa

ne mätänevät. Mutta runko seisoo myrskyssä ja elättää ne lehdet, jotka ovat siinä uskollisina pysyneet kiinni.

Sen vuoksi on teidän herätettävä kansanne ja neuvottava sitä aina ja kaikkialla.

Pojille kertokaa isien satuja, heidän taisteluistaan hunnien kanssa, roomalaisvoitoista: miehille kertokaa uhkaavasta vaarasta ja osottakaa, että kansallisuus on ainoa kilpemme; varottakaa sisarianne syleilemästä ketään roomalaista tai roomalaisen jälkeläistä; opetakaa vaimojanne ja morsiamianne uhraamaan kaikki itsensä ja teidät hyvien göötien onnen puolesta. Jos viholliset sitten tulevat, tapaavat he voimakkaan kansan, ylpeän, yksimielisen ja hujan, jota vastaan he pirstoutuvat kuin aallot kallioon. Tahdotteko auttaa minua siinä?”

„Tahdomme”, vastasivat he.

„Minä uskon teitä”, jatkoi vanhus, „uskon paljasta sanaamekin. En sitoakseni teitä lujemmin. — sillä mikä sitoo petollista — vaan koska minä uskollisesti pidän kiinni vanhoista tavoista ja koska paremmin onnistuu se, mikä tapahtuu esi-isien tapojen mukaan — seuratakaa minua.”

Toinen luku.

Tämän sanottuaan otti hän soihdun patsaasta ja kulki vinoon temppelin sisäsalin — cellan — läpi, hajonneen pääalttarin ja aikoja sitten maahan kaatuneiden jumalankuvien jalustain ohi rakennuksen takaosaan — posticumiin. Ääneti seurasivat kutsutut vanhusta, joka johti heidät portaita alas ulkoilmaan.

Muutaman askeleen kulettuaan olivat he ikivanhan rautatammen luona, jonka mahtavat oksat muodostivat taajan katon myrskyä ja sadetta vastaan.

Tämän puun alla ilmeni katsojien eteen omituinen näky, mikä kuitenkin heti muistutti näille gööteille harmaasta pakanuudesta, kaukaisesta pohjoisesta kodista saakka säilynyttä vanhaa tapaa.

Tammen juurella olevasta ruohikosta oli leikattu useita kyynäroitä pitkä, mutta vain yhtä jalkaa leveä turvekaistale, jonka molemmat päät vielä olivat irralaan maassa. Keskeltä oli turvekaistale nostettu ilmaan kolmen pitkän keihään avulla, jotka olivat pistetyt maahan pystyyn siten, että keskimäinen oli jätetty pisimmäksi, joten laitos muodosti jonkunmoisen kolmikulmion. Turvekatoksen alle keihäspilarien väliin malitui mukavasti joukko miehiä seisomaan.

Turpeen jättämässä vaossa oli kuparikattila täynnä vettä, sen vieressä ikivanha, terävä, kapea ulhriveitsi, jonka varsi oli alkuhärän sarvea ja terä piikiveä.

Vanhus meni kattilan luo ja pisti soihdun maahan sen viereen. astui sitten oikea jalka edellä kuoppaan. kääntyi itään päin ja kumarsi päänsä alas: sitten viittasi hän ystäviään luokseen ja asetti sormen suulleen. kehottaen siten toisia olemaan vaiti.

Ääneti asettuivat miehet vakoon. Vitiges ja Teja vanhuksen oikealle, molemmat veljekset vasemmalle puolelle: kaikki tarttuivat toistensa käsiin muodostaen juhullisen ketjun.

Sitten päästi vanhus viereistensä, Vitigeksen ja Hildebadin, kädet irti ja laskeutui polvilleen.

Ensin otti hän kouran täyteen mustaa metsämultaa ja heitti sen vasemman olkausa yli.

Sitten pisti hän toisen kätensä kattilaan ja pirsutti vettä taakseen oikealle.

Sen jälkeen puhalsi hän vasten tuulta, joka suhisten leikki hänen pitkässä parrassaan.

Lopuksi heilautti hän soihtua päänsä päällitse oikealta vasemmalle. Soihdun asetti hän takaisin maahan ja sanoi itsekseen mutisten:

„Kuulkaa minua, vanha maa, läikkyvä vesi, keveä ilma ja leimuava liekki! Kuunnelkaa minua tarkoin ja muistakaa sanani:

Tässä on viisi miestä Gautin sukua, Teja ja Totila, Hildebad ja Hildebrand ja Vitiges, Valtarin poika.

Tää illan hetki tuonut meidät
on tänne luomaan liiton veljeyden,
mi vahva aina on ja ijjäisesti.
Osa yksi kuin heimon lapsilla vaimen
meill' olkoon rauhan sekä vaimon työssä,
yksi toivo elämän, yks huoli surujen
kuin pisara yksi, johon veremme
siteeks' veljeyden vuodatamme.”

Näin lausuen paljasti hän vasemman käsivartensa. Toiset tekivät samalla tavalla. Aivan toinen toisesaan kiinni ojentui viisi käsivartta kattilan päälle. Vanhus nosti terävän kiviveitsen ja vetäsi äkkiä itselleen ja neljälle muulle kyynärvarteen haavan, niin että kaikkien veri valui punaisina pisaroina kattilaan.

Sen jälkeen asettuivat he entisille paikoilleen ja vanhus jatkoi mutisten:

„Ja valan me vanhoen lupaamme
oman kaiken uhriksi antaa,
kodin, karjan ja kalleudet
ratsun, aseet ja raavahat
ja vaimon, lapsen ja lempemme
ja voiman, veren ja henkemme
ne menestys göötein heimo saa,
sen omni kallein on.
Ja ken se meistä pettää kerran
tään valan kieltäin uhrejansa —“

Nyt nousi hän vaosta — hänen viittauksestaan toisetkin — ja siirtyi pois turvekatoksen alta:

„Sen sydänveri juoskoon kostamatta
kuin tää vesi alle ruohoturpeen —“

Hän nosti kattilan ylös, valoi verisen veden siitä vakoon ja jatkoi:

„Sen päälle salama taivon syösköön,
sen jymystä hän maahan sortukoon
kuin tää raskas ruohoturpe.“

Hän löi yhdellä iskulla alta tukena olevat keihäänvarret, ja kumeästi äännähtäen putosi raskas turvekatos takaisin vakoon.

Miehet asettuivat käsikkäin turpeen päälle ja vanhus jatkoi vilkkaammin:

„Ja sitä miestä, joka ei arvosta tätä liittoa ja valaa ja joka ei auta elämässä veriveljeään kuten omaa veljeään eikä kosta hänen kuolemaansa ja joka kieltäytyy ubraamasta kaikkea göötien hyväksi, jos tarve vaatii ja joku veljistä häntä siihen kehottaa, kiusatkoot maanalaiset, ikuiset ja hävittävät voimat, jotka viibtyvät maan kamaran viheriän ruohon alla: hyvät ihmiset polkevat hylkiön päätä ja hänen nimensä on kunniaton kaikkialla missä kristittyjen kellot käikuvat ja pakauakansat jumalilleen uhraavat, kaikkialla missä äiti hyväilee lastaan ja tuuli puhaltaa yli avaran maailman.

Sanokaa nyt, veljet, niinkö käy kurjalle hylkiölle.“

„Niin hälle käy“, sanoivat toiset.

Juhlallisen hiljaisuuden jälkeen irroitti Hildebrand käsien muodostaman ketjun ja sanoi:

„Ja tietääksenne kuinka pyhä tämä paikka on minulle — nyt tästä lähtien teillekin — miksi minä olen kutsunut teidät juuri tänne ja tänä yönä liittoa tekemään — tulkaa katsomaan.“

Näin sanoen otti hän soihdun ja astui toiselle puolelle mahtavaa tammea, jonka juurella he olivat valansa vannoneet.

Vaieten seurasivat ystävät häntä vanhan puun vastaiselle puolelle ja näkivät siellä ihmeekseen leveän avoimen haudan, jonka suulta oli vieritetty kansikivi. Haudan pohjalta loisti aavemaisesti soihdun valossa kolme pitkää, valkoista luurankoa. Sitä paitsi näkyi siellä ruostuneita asempalasia, keihäänkärkiä ja kilpiä.

Miehet katsoivat hämmästyneinä vuoroin hautaan vuoroin vanhukseen. Tämä valaisi soihdulla hautaa hyvän aikaa ja sanoi lopuksi levollisesti:

„Kolme poikaani. He ovat levänneet täällä jo neljäntäkymmentä vuotta. He kaatuivat tällä vuorella

viimeisessä taistelussa Ravenmasta. Tänään on sen taistelun vuosipäivä. Riemuiten he syöksyivät keihäisiin — kansansa hyväksi.” •

Hän vaiken. Liikutettuina katsoivat miehet eteensä.

Vanhus kohottautui lopuksi pystyyn ja katsoi taivaalle.

„Nyt on kylliksi”, sanoi hän, „tähdet kalpenevät, puoliyö on jo aikoja ohi. Menkää te muut takaisin kaupunkiin. Sinä, Teja, jäänet kanssani — sinullehan on ennen muita annettu laulun ja surun lahja — kunniavahdiksi näille kuolleille.”

Teja nyökäytti päätään ja istuutui sanaakaan sanomatta haudan partaalle, jossa hän oli seisonut. Vanhus antoi soihdon Totilalle ja asettui vastapäätä Tejaa kalliolohkareelle. Muut kolme viittasivat käsillään jäähyväisiksi ja läksivät kaupunkiin päin totisina ja ajatuksiin vaipuneina.

Kolmas luku.

Muutamia viikkoja yllämainitun yöllisen kokouksen jälkeen Ravenan luona oli Roomassa kokous, samoin salainen, samoin yön pimeyden suojassa, mutta sen pitivät aivan toiset miehet ja aivan toisia tarkoituksia varten.

Se pidettiin appilaisen tien varrella lähellä pyhän Kalixtuksen hautapaikkaa eräässä puoliksi täytetyssä käytävässä katakombeissa, jotka maanalaisine, salaperäisine teineen muodostavat ikäänkuin toisen kaupungin Rooman katujen ja torien alle.

Nämä salaperäiset käytävät — alkuaan hautapaikkoja, jotka usein olivat nuoren kristityn seurakunnan pakopaikkana — ovat niin sotkuiset ja niiden yhtymä- ja päätypaikat sekä ulos- ja sisäänkäytävät niin vaikeat löytää, että niiden sisimpiin sopukkoihin voi päästä vain paikkaan täysin perehtyneen oppaan johdolla.

Mutta ne miehet, joiden salaisia neuvotteluja nyt aiomme kuunnella, eivät pelänneet mitään vaaraa.

Heillä oli hyvä opas.

Silverius, pyhän Sebastianin vanhan kirkon katonlinen päädiakoni, oli nimittäin vienyt ystävänsä basilikansa kuorikellarin kautta jyrkkiä portaita myöten alas kirkon välittömässä läheisyydessä olevaan holvikäytävien osaan: ja maine kertoi roomalaisten pappien

ensimmäisten marttyyrien ajoista saakka tunteneen tarkoin tämän labyrintin.

Kokouksen osanottajat eivät näyttäneet olevan täällä ensi kertaa. Paikan kammottavaisuus ei näyttänyt vaikuttavan heihin vähääkään.

Välipitämättöminä nojailivat he tuon salaperäisen puolipyöreän huoneen seiniin, jota pronssinen kattolamppu miukasti valaisi. Huone oli maanalaisen käytävän päätykohta. Välipitämättöminä kuuntelivat he vesipisaroiden tipahtelemista katosta maahan ja jos heidän jalkansa koskivat siellä täällä valkoisiin, puoleksi maatuneihin ihmisluihin, potkasivat he ne tieltään välipitämättömän näköisiinä.

Paitsi Silveriusta oli läsnä muutamia muita oikeauskoisia pappeja ja joukko ylhäisiä roomalaisia Läntisen keisarikunnan aatelissuvuista, joilla jo vuosisatoja oli ollut melkein perinnöllisinä valtion ja kaupungin korkeimmat virat.

Ääneti ja tarkkaavaisina katselivat he päädiakonin liikkeitä. Tarkastettuaan kokoontuneita ja silmäilytyään muutamiin sivukäytäviin, joiden puolipimeässä näkyi vahdissa pappispukuisia nuoria miehiä, varustautui tämä nähtävästi alkamaan kokousta virallisesti.

Vielä kerran meni hän kookasvartaloisen miehen luo, joka liikkumattomana nojasi vastapäisellä seinällä olevaan patsaaseen ja jonka kanssa hän oli useita kertoja vaihtanut silmäyksiä. Kuu tämä oli hänen kysyvään silmäykseen nyökännyt myöntävästi päätään, kääntyi hän muiden puoleen ja sanoi:

„Rakkaat veljet kolmiyhenteisen Jumalan nimeen! Taas olemme kokoontuneet tänne pyhään työhön.

Edomin miekka on paljastettu päittemme varalta ja kuningas Farao janoaa Israelin lasten verta. Mutta me emme pelkää niitä, jotka ruumiin tappavat, ja

ei voi sielua tappaa. Enemmän pelkäämme me sitä, joka voi sekä sielun että ruumiin helvetissä hukuttaa.

Me toivomme yön pimeydessä apua siltä, joka johdatti kansansa korven läpi päivällä pilvenpatsaassa ja yöllä tulenpatsaassa.

Sen ohessa tahdomme me vahvasti uskoa ja aina mielessämme pitää, että mitä me kärsimme, kärsimme me Jumalan vuoksi ja mitä me teemme, teemme Hänen nimensä kunniaksi. Kiittäkää Häntä, sillä hän on siunannut ahkeruutemme. Alkumme oli yhtä pieni kuin evankeliumin. Mutta nopeasti kasvoimme kuin puu raikkaan puron äyräällä.

Peläten ja vapisten kokoonnuimme alussa täällä. Vaara oli suuri, toivo vähäinen. Parasten miestemme jalo veri oli vuotanut — tänään uskallamme rohkeasti väittää, että, jos me lujana pysymme uskossamme, kuningas Faraon valtaistuimalla seisoo kaislaisilla jalustoilla ja kerettiläisten päivät tässä maassa ovat luetut."

"Asiaan!" keskeytti hänet nuori roomalainen, jolla oli lyhyt kiharainen, musta tukka ja säihkyvät, mustat silmät. Hän heitti kärsimättömänä sotavaipansa vasemmalta oikean olan yli, jolloin lyhyt miekka tuli näkyviin. "Asiaan, pappi! Mitä tänään on tehtävä?"

Silverius heitti nuorukaiseen silmäyksen, joka oli kyllä autuaallinen ja tyyni, mutta josta sentään hiukan kuvastui vastenmielisyyttä sellaista rohkeaa itsenäisyyttä vastaan. Hän jatkoi ankaralla äänellä:

"Älkööt ne, jotka eivät näy uskovan päämäärämme pyhyyttä, sentään häiritkö toisten uskoa, ei ainakaan omien maallisten pyritöjensä vuoksi. Mutta

tänään. Licinius, rohkea ystäväni, otetaan liittoomme eräs hyvin tervetullut jäsen. Hänen yhtymisensä on ilmeinen osotus Jumalan armosta.”

„Kenen sinä aiot ottaa? Ovatko valmistavat ehdot täytetyt? Takaatko sinä ehdottomasti hänen puolestaan? Vai onko sinulla muita takeita?” kyseli eräs toinen läsnäolijoista. Hän oli keski-ikäinen mies, jolla oli säännölliset kasvopiirteet ja joka istui aivan levollisena eräällä muurin ulkonevalla osalla sauva jalkojensa välissä.

„Minä takaan hänestä, Scaevolani: muutoin on hänen olemuksensa riittävä takaus —”

„Siitä ei ole kysymys. Liittomme säämmöt vaativat takausta ja minä vetoon niihin”, sanoi Scaevola levollisesti.

„Hyvä, hyvä, minä takaan, sinä lainoppineista vaativaisin!” jatkoi pappi hymyillen.

Hän antoi merkin erääseen vasemmanpuoleiseen käytävään.

Kaksi nuorta ostiariusta talutti holvin keskiosaan miehen, jonka peitettyyn päähän kaikki suuntasivat katseensa.

Vähän ajan perästä otti Silverius päähineen, joka peitti äsken tulleen päätä ja hartioita.

„Albinus!” huusivat toiset hämmästyttä tai vihaa ilmaisevilla äänillä.

Nuori Licinius tarttui miekkaansa, Scaevola nousi hitaasti seisolleen ja joka puolelta kuului hurjia huutoja:

„Kuinka? Albinus? Petturi?”

Aroin katsein silmäili solvattu ympärilleen. Hänen veltot kasvopiirteensä todistivat myötäsyyntyistä pelkuruutta. Hänen silmänsä kiintyivät pappiin apua anovina.

„Niin, Albinus!“ sanoi tämä levollisesti. „Jos jollakin liittolaisista on häntä vastaan sanottavaa, niin puhukoon.“

„Kautta kotijumalani“, huusi Licinius nopeasti ennen muita. „Tarvitaanko tässä vielä puheita? Tiedämmehän kaikki kuka Albinus on ja mitä hän on. Arka, kurja petturi —“. Viha tukahutti hänen äänensä.

„Solvaukset eivät ole mitään todistuksia“, sanoi Scaevola. „Mutta minä kysyn häneltä itseltään, tunnustakoon hän tässä kaikkien läsnä ollessa. Kuinka voit sinä Albinus, joka olit yksin meistä kaikista syytettynä silloin kuin salaliittomme paljastettiin tyrannille, sallia että noita jaloja miehiä Boëthiusta ja Symmachusta, liittolaisiamme vainottiin, että heidät vangittiin, että heiltä ryöstettiin omaisuus ja että heidät telotettiin sen vuoksi, että he olivat urhoollisesti puolustaneet sinua raivoavaa raakalasta vastaan? Sitä vastoin sinä, varsinainen syytetty, pelastit itsesi tekemällä häpeällisen valan, ettet enää sekaannu valtion asioihin, ja yhtäkkiä katoamalla. Puhu, oletko sinä se mies, jonka pelkurimaisuuden vuoksi nämä isänmaan kaunistukset kuolivat?“

Vastenmielisyyden murinaa kuului joka puolelta. Syytetty oli ääneti ja vapisi. Silveriuskin näytti hetkeksi kadottaneen mielenmalttinsa.

Silloin kohottautui pystyyn mies, joka oli nojautunut pappia vastapäätä olevaan kallioseiniin, ja astui askeleen häntä kohti. Tämän miehen läsnäolo näytti vahvistavan papin rohkeutta, ja hän alkoi uudestaan puhua:

„Ystäväni, mitä olette sanoneet, on tapahtunut, mutta se ei ole tapahtunut niin kuin te olette sanoneet. Tietäkää ennen kaikkea, ettei Albinus ole kovin

suuressa määrässä syyllinen siihen mitä on tapahtunut. Hän teki tehtävänsä minun neuvostani.”

„Sinun neuvostasi?”

„Uskallatko sinä tunnustaa?”

„Albinusta syytettiin erään orjan petoksen nojalla, joka orja oli tulkinnut Byzantiumiin lähetettyjen kirjeiden salakirjoituksen.

Tyrannin raivo oli herännyt. Vastustuksen, liittolaisuuden varjokin olisi lisännyt vaaraa.

Boëthiuksen ja Symmachuksen kiivas esiintyminen oli jaloa, mutta hullua.

Sillä se osotti raakalaisille koko Rooman aateliston mielialan, se osotti, ettei Albinus ollut yksin.

He menettelivät vastoin minun neuvojani ja saivat ikävä kyllä, maksaa sen hengellään.

Heidän intonsa olikin aivan turha, sillä Herran käsi riisti yhtäkkiä petollisen orjan pois elävien joukosta ennenkuin hän ennätti tehdä lisää tunnustuksia ja Albinuksen kirjeet ennätettiin hävittää ennen hänen vangitsemistaan. —

Mutta uskotteko te, että Albinus olisi voinut olla ääneti kuoleman uhatessa kidutuspenkillä, jos hän olisi voinut pelastaa itsensä ilmaisemalla muut liittolaiset?

Sitä te ette usko, eikä Albinus sitä itsekään uskonut.

Sen vuoksi täytyi ennen kaikkea voittaa aikaa ja välttää kidutusta.

Se onnistui mainitun valan kautta.

Mutta sillä aikaa vuoti Boëthiuksen ja Symmachuksen veri. Heitä ei voitu pelastaa. *Heidän* vaitiolostaan kidutuspenkilläkin olimme varmat.

Albinus pääsi vapaaksi vankeudestaan ihmeen avulla kuten pyhä Paavali Filippin luona.

Kerrottiin hänen paenneen Atenaan ja tyranni tyytyi siihen, että hän kielsi Albinuksen palamasta Italiaan.

Mutta kolmiyhteinen Jumala oli varannut hänelle pakopaikan tänne temppeleinsä kunnes pakolaisellekin vapautuksen hetki lyö.

Pyhän tuvapaikan yksinäisyydessä on Herra ilmeellisesti kääntänyt miehen sydämen. Huolimatta kuolemanvaarasta, joka kerran ennen on häntä uhanut, astuu hän taas piiriimme ja tarjoaa Jumalan ja isänmaan palvelukseen suummattoman omaisuutensa.

Kuulkaa: hän on lahjoittanut kaikki maatilansa pyhän Maria Majorin kirkolle liiton tarkoituksperää varten käytettäväksi.

Halveksitteko hänen miljooniaan?"

Hämmästyksestä olivat kaikki vähän aikaa vaihi. Lopuksi huusi Licinius: „Pappi, sinä olet viisas kuin — pappi, mutta minua ei sinun viisautesi miellytä.“

„Silverius“, sanoi lainoppinut, „ota sinä miljoonat. Sinä voit sen tehdä. Mutta minä olin Boëthiuksen ystävä, minua ei sovi olla tuon pelkuri raukan kanssa tekemisissä. Minä en voi antaa hänelle anteeksi. Vie hänet pois!“

„Vie hänet pois“, kaikui joka taholta. Scaevola oli lausunut kaikkien mielipiteen. Albinus kalpeni. Silveriuskin vapisi näiden vihan ilmausten johdosta. „Cethegus“, kuiskasi hän hiljaa apua anoen.

Silloin astui joukon keskelle mies, joka oli tähän saakka ollut vaihi ja kylmällä etevämyydellä silmäillyt puhujia.

Hän oli pitkä ja laiha, mutta voimakas. Rinta oli leveä ja lihakset terästä.

Purppurareunus toogassa ja koristellut sandaalit ilmaisivat rikkautta, arvoa ja makua, mutta muutoin peitti pitkä, ruskea sotilasviitta alusvaatteet.

Hänen päänsä oli yksi niistä, joita ei unohda kerran nähtyään.

Paksu, vielä kiiltävän musta tukka oli roomalais-tavan mukaan leikattu lyhyeksi ja kammattu kaarevan, hiukan liian leveän otsan ja jalomuotoisten ohimoiden yli. Kapeat silmät olivat syvällä hienojen silmäripsien peitossa ja niiden epämääräisessä tummanharmaassa syvyydessä läikkyy kokonainen meri hillittyjä intohimoja. Ennen kaikkea kuvastui niistä mitä kylmin itsensähillitseminen.

Teräväpiirteisten parrattomien huulten ympäri väräili ylpeä ylenkatse Jumalaa ja koko hänen maailmaansa kohtaan.

Kun hän astui esiin ja ylhäisen levollisesti silmäili kiihoittuneita miehiä, kun hän alkoi käskävän ja sangen vähän imartelevan puheensa, tunsivat kaikki kokoontuneet hänen etevämmyytensä. Harvat ihmiset voivatkin olla hänen läheisyydessään tuntematta olevansa häntä alemmat.

„Miksi te kinastelette“, sanoi hän, „asioista, joiden täytyy tapahtua. Sen, joka haluaa päämäärään, täytyy tyytyä välikappaleihin. Ettekö te tahdo antaa anteeksi? Sama se. Se ei merkitse mitään. Mutta teidän *täytyy* antaa anteeksi. Ja te voittekin tehdä sen. Minäkin olin vaimojain ystävä, kenties läheisin. Ja kuitenkin — minä tahdon unhoittaa. Minä teen sen, juuri sen vuoksi, että olin heidän ystävänsä. Se heitä, Scævola, rakastaa, se yksin, joka kostaa heidän puolestaan. Koston vuoksi — Albinus kätesi.“

Kaikki olivat vaihi enemmän puhujan itsensä kuin hänen syidensä vuoksi.

Lainoppinut vain huomautti vielä:

„Rusticiana, Boëthiuksen leski ja Synnuachuksen tytär, tuo vaikutusvaltainen nainen on liitollemme suosiollinen. Pysyisikö hän suosiollisena, jos tämä mies otettaisiin liittoomme. Voiko hän antaa anteeksi ja unhottaa? Ei koskaan!”

„Hän voi sen. Jollette minua usko, niin uskokaa silmiämme.”

Näin sanoen kääntyi Cethegus nopeasti ympäri ja meni erääseen sivukäytävään, jonka suun hänen selkänsä oli tähän saakka peittänyt.

Aivan käytävän suulla seisoj kuummellen humutettu naishenkilö, Cethegus tarttui hänen käteensä ja kuiskasi: „Tule, tule nyt!”

„En voi! En tahdo!” vastasi hän vastustellen „Minä kiroon hänet. Minä en voi katsoakaan tuohon kurjaan.”

„Sinun täytyy. Tule, sinä voit ja sinä tahdot, sillä — minä tahdon.” Hän nosti humun, katse vielä ja nainen seurasi tahdottomana.

Hän astui käytävän kulmauksesta esille. „Rusticiana”, huusivat kaikki.

„Nainen kokouksessamme”, sanoi lainoppinut. „Se on vastoin sääntöjämme ja lakejamme.”

„Niin on, Scaevola. Mutta lait ovat liiton vuoksi eikä liitto lakien vuoksi. Ettekä te olisi koskaan uskoneet minua, jollette itse nyt näkisi.”

Hän laski lesken käden Albinuksen vapisevaan oikeaan käteen.

„Katsokaa! Rusticiana antaa anteeksi. Kuka vielä tenää vastaan?”

Kaikki vaikenivat tuntien itsensä voitetuiksi.

Cethegus ei näyttänyt enää välittävän muusta kokouksen menosta.

Hän vetäytyi naisen kanssa huoneen takaosaan.

Pappi sanoi: „Albinus on siis liiton jäsen.“

„Ja vala, jonka hän vannoi tyrannille?“ kysyi Scaevola kauluissaan.

„Oli pakollinen. Pylhä kirkko on hänet siitä vapauttanut. Mutta nyt on aika erota.

Vielä vain kiireellisimmät asiat, usimmat tiedot. Tässä, Licinius, on Napolin linnoitussuunnitelma. Huomisaamuksi on sinun se jäljennettävä. Se lähetetään Belisariukselle.

Tässä, Scaevola, kirjeitä Byzantiumista Theodoralta, Justinianuksen hurskaalta puolisoilta. Sinun on niihin vastattava.

Tässä, Calpurnius, on Albinukselta maksuosotus puolelle miljoonalle solidilla. Sinä lähetät ne frankkien Majordomukselle. Hän kääntää kuminkaansa mielen göötejä vastaan.

Tässä, Pomponius, luettelo Dalmatiassa olevista isänmaanystävistä. Sinä tunnet sikäläiset olot ja ihmiset. Katso onko sieltä poissa huomattavampia nimiä.

Teille kaikille tahdon ilmoittaa, että tänään Ravennasta saapuneiden kirjeiden mukaan Herran käsi lepää raskaana tyrannin päällä. Syvä synkkämielisyys, liian myöhäinen katumus kaikkien syntiensä vuoksi raskauttaneen hänen sieluaan ja oikea-uskoisen kirkon lohdutusta hän ei saa. —

Kestäkää vielä vähän aikaa. Pian kutsuu tuomarin ankara ääni hänet pois. Silloin koittaa vapauden päivä.

Ensi Iduksena samalla tunnilla tapaanme taas toisemme.

Herran siunaus olkoon kanssamme.“

Kädenliikkeellä viittasi diakooni kokoontuneet
hajaantumaan. Nuoret papit tulivat sivukäytävistä
esille soihtuineen ja saattoivat kokoontuneet yksitellen
eri suuntiin vain heille tuttuihin katakombien ulos-
käytäviin.

Neljäs luku.

Silverius, Cethegus ja Rusticiana nousivat yhdessä pyhään Sebastianin basilikan kuorikellariin vieviä portaita myöten ylös.

Sieltä menivät he kirkon läpi diakonin taloon, joka oli sen välittömässä yhteydessä.

Sisään tultuaan tarkasti isäntä oliko talonväki jo makuulla. Valveilla olikin vain vanha orja, joka oli vartijana atriumissa sammumaisillaan olevan lampun ääressä.

Isäntänsä viittauksesta sytytti hän vieressään olevan hopeajalkaisen lampun ja painoi erästä marmoriseinän liitosta.

Marmorilevyt kääntyivät akselinsa ympäri. Pappi lammua kantaen edellä ja toiset kaksi jälessä menivät aukon kautta pieneen matalaan huoneeseen, jonka ovi sulkeutui taas äänettömästi.

Ei piirtoakaan ollut seinässä oven paikkaa näyttämässä.

Tämä pikku huone, jonka yksinkertaisina koristeina oli suuri puuristi, rukouspalli ja muutamia kullasta tehtyjä kristinuskon tunnusmerkkejä, oli nähtävästi pakanuuden aikana — mikä näkyi pitkin seinä olevista pehmeistä lavitsoista — ollut jonkun pienemmän seurueen juominkipaikkana, jonkun sellaisen

seurueen, jonka hilpeätä iloisuutta Horatius runoisaan ylistää.

Nyt oli se diakonin salaisimpien maallisten ja hengellisten ajatusten tyyssijana.

Ääneti istuutui Cethegus matalalle lavitsalle ja katseli vastapäiseen seinään kudottua mosaikkia tuntijan silmällä. Sillä aikaa kun pappi kaatoi sekotusastiasta viiniä pikareihin ja asetti hedelmiä kolmi-jalkaiselle pronssipöydälle, seisoi Rusticiana Cethegukseen edessä silmäillen häntä tyytymättömyyttä ja ihmettelyä ilmaisevilla katseilla.

Rusticiana oli tuskin neljääkymmentä täyttänyt. Hän oli nähtävästi ollut tavattoman, vaikka hiukan miesmäisen kaunis. Ankarat intohimot olivat enemmän kuin ikä rumentaneet häntä. Ei vain harmaita vaan aivan valkoisiakin hiuksia oli hänen sysimustissa palmikoissaan, katse oli hiukan epävarma ja aina liikukuvan suun ympärillä oli syviä ryppyjä.

Hän nojasi vasenta kättään pronssipöytänsä ja siveli oikealla mieltävän näköisenä otsaansa koko ajan tuijottaen Cethegukseen.

Vihdoin sanoi hän: „Ihminen, sanoppas mistä sinä olet saanut valtasi minuun? Minä en rakasta sinua enää. Minun pitäisi vihata sinua. Minä vihaankin sinua. Ja sittenkin täytyy minun totella sinua tahdottomasti aivan kuin linnun käärmeen katsetta. Ja sinä asetit minun käteni, *tämän* käden tuon kurjan käteen. Sano, röyhkeä, mistä sinun valtasi johtuu?”

Cethegus oli ääneti osottamatta hänelle mitään huomiota.

Lopuksi sanoi hän taaksepäin nojautuen: „Tottumuksesta, Rusticiana, tottumuksesta.”

„Niin kai. Tottumuksesta! Tottumuksesta orjuuteen, jossa olen ollut niin kauan kuin voim muistaa.

Luonnollista oli, että tyttönä ihailin naapurin kaunista poikaa. Anteeksi annettavaa oli, että luulin sinun rakastavan itseäni — suutelithan minua. Ja kuka voi — silloin — tietää, ettet sinä voi rakastaa. Et ketään — tuskin itseäsiäkään. Synti oli, ettei Boëthiuksen puoliso voinut tukahuttaa hurjaa rakkauttaan, jonka sinä taas leikilläsi liehdoit ilmiliekkiin, mutta Jumala ja kirkko ovat antaneet sen anteeksi. Naurettavaa hulluutta on kuitenkin, että minun, vaikka tunnenkin sydämättömän petollisuutesi ja vaikka intohintojen hehku onkin sammunut rinnastani, täytyy vielä sokeasti totella pirullista tahtoasi.”

Hän nauroikin ääneen ja siveli oikealla kädellään otsaansa.

Pappi pysähtyi kesken talouspuhiansa ja katsoi salavihkaa Cethegukseen. Hän näytti olevan huvitettu asiasta.

Cethegus nojasi päätään takanaan olevaan marmorilistaan ja otti oikeaan käteensä edessään olevan pikarin.

„Sinä olet väärässä, Rusticiana”, sanoi hän levollisesti. „Ja puhut epäjohdonmukaisesti. Sinä sekoitat Eroksen kujeet Eriksen ja Erinnyein tekoihin.

Sinä tiedät, että minä olin Boëthiuksen ystävä. Siitä huolimatta suutelin hänen vaimoaan. Kenties juuri siitä syystä. Minusta se ei ole mitään ihmeellistä ja — sinullehan ovat Silverius ja pyhimykset antaneet anteeksi.

Sinä tiedät vielä, että minä vilhaan näitä göötejä, todella vilhaan heitä ja että minulla on tahtoa ja emmen kaikkea kykyä täyttää sinun hartain halusi ja pyrintösi: kostaa näille raakalaisille isäsi puolesta, jota sinä rakastit ja puolisosi puolesta, jota sinä kunioitit.

Sinä seuraat senvuoksi minun ohjeitani. Ja sinä sinä feet hyvin viisaasti. Sinulla on sängen suuri kyky kutoa juonia, mutta kiivautesi himmentää usein katseesi. Se turmelee parhaatkin suunnitelmasi. Siispä teet oikein seuratessasi kylmää ja harkitsevaa johtoa. Siinä kaikki.

Mutta mene nyt kotiisi. Orjattaresi istua kyyhöttää unisena eteisessä. Hän luulee, että sinä olet ripillä Silverius-ystävän luona. Rippi ei saa kestää liian kauan. Sitäpaitsi on meillä vielä asioita. Kerro minulta terveisiä Camillalle, kauniille tyttarellesi, ja voi hyvin."

Hän nousi seisoalleen, tarttui Rusticianan käteen ja tahutti hänet hiljaa ovelle.

Rusticiana seurasi vastahakoisesti, nyökkäsi jäähyväisiksi papille, katsahti vielä Cethegukseen, joka ei näyttänyt huomaavan hänen sisällistä liikutustaan, ja meni ulos hiljaa päätään pudistaen.

Cethegus istuutui ja joi pikarinsa pohjaan saakka.

"Tämä nainen taistelee merkillistä sieluntaistelua" sanoi Silverius ja istuutui hänen viereen kädessään kivikynä, vahatauluja, kirjeitä ja asiakirjoja.

"Ei se ole kovinkaan merkillinen. Hän tahtoo hyvittää uskottomuutensa miestään kohtaan kostamalla hänen puolestaan. Se seikka, että hän saavuttaa koston entisen rakastettunsa avulla, tekee pyhän velvollisuuden jokseenkin suloiseksi. Tosin hän itse ei tiedä tästä mitään. Mutta mitä meidän on nyt tehtävä?"

Ja nyt ryhtyivät molemmat miehet työhön. He rupesivat ratkaisemaan sellaisia salaliiton kohtia, joita he eivät pitäneet tarpeellisena ilmaista liiton muille jäsenille.

"Tällä kertaa", alkoi diakooni, "on ennen kaikkea saatava täydellisesti käsiinsä Albinuksen omaisuus

ja sitten neuvoteltava sen käyttämisestä. Me tarvitsemme kieltämättä rahaa, paljon rahaa.”

„Raha-asiat kuuluvat sinun alaasi”, sanoi Cethegus juoden. „Minä olen kyllä perillä niistäkin, mutta ne ikävystyttävät minua.”

„Sitten täytyy meidän saada puolellemme vaikutusvaltaisimmat miehet Siciliassa, Napolissa ja Apuliassa.

Tässä on niistä luettelo, jossa on myöskin tietoja kustakin yksityisestä.

Niiden joukossa on muutamia, joihin eivät tavalliset keinot tepsii.”

„Anna tänne, niistä tahdon minä pitää huolen”, sanoi Cethegus ja rupesi syömään persialaista omenaa.

Tehtyään muutaman tunnin ankarasti työtä olivat he saaneet kiireellisemmät asiat selvitettyiksi ja isäntä pani asiapaperit takaisin salalaaatikkoonsa, joka oli suuren ristin takana muurissa.

Pappi oli väsynyt ja katseli kateellisena toveriensa, jonka teräksiseen ruumiiseen ja väsymättömiin sielunvoimiin eivät näyttäneet pystyvän yön valvominen eikä muut pommistukset.

Hän huomautti siitä Cetheguksen täyttäessä taas hopeaista pikariaan.

„Harjoitus, ystäväni, vahvat hermot ja”, lisäsi hän nauraen, „hyvä omatunto: siinä koko arvoitus.”

„Ei niin, Cethegus, totta puhuen. Sinä olet muutoin koko mies minusta arvoitus”.

„Sitä toivonkin.”

„Pidätkö sinä itseäsi niin voittamattoman ylempanä olentona?”

„En ollenkaan. Mutta kuitenkin tarpeeksi syväinä ollakseni arvoitus muille ja — itsellenikin. Ylpeile

vaan rauhassa ihmistunteuksesi. En minä itsekään tunne paremmin itseäni. Vain vesipisarat ovat läpinäkyviä.”

„Olentosi avain“, jatkoi pappi, „lienee todellakin hyvin syvällä. Katsohan esimerkiksi liittolaisiamme. Jokaisesta voi sanoa mikä syy heidät on saattanut liittoomme. Liciniuksen tulinen nuoruuden rohkeus, Scaevolán harhaanjoutunut, vaikka rehellinen oikeudentunto, minut ja muut papit — into palvella Jumalaa.“

„Luonnollisesti“, sanoi Cethegus ryypäten.

„Toisia johtaa kunnianhimo tai toivo saada mahdollisen kansalaissodan kestäessä lähetetyksi saannamiehensä toiseen maailmaan. Toiset ovat ikävystyneet göötien aikaansaamaan hyvään järjestykseen tässä maassa tai toivovat he voivansa kostaa jonkun muukalaisten tekemän loukkauksen. Useimmat ovat kuitenkin yhtyneet liittoon vastenmielisyydestä raakalaisia kohtaan ja koska ovat tottuneet pitämään keisaria Italian oikeana herrana. Mutta sinuun ei voi sovittaa yhtään näistä syistä ja —“

„Ja se on hyvin epämukavaa, eikö niin? Sillä ken tietää ihmisten syyt, hän voi heitä hallita.

Niin, arvoisa ystäväni Jumalassa. Minä en voi sinua auttaa.

En todella tiedä itsekään mikä syy minut on liittoon saattanut.

Minä olen niin utelias tietämään sen, että minä aivan mielelläni sanoisin sen sinulle ja antaisin itseäni hallita — jos vaan voisin sen keksiä.

Yhden tiedän ainakin: nämä göötit ovat minulle vastenmielisiä.

Minä vihaan noita vereviä, liinapartaaisia roikaleita. Minä en voi sietää heidän raakamaista hyvän-

tahtoisuuttaan, heidän lapsellista nuorekkaisuuttaan, heidän tyhmänrohkeaa urboollisuuttaan, heidän cheitän luonteitaan. On kerrassaan hävitöntä, että maailmaa hallitseva sattumus antaa tuollaisten jääkarhujen olla herroina tässä maassa, jolla on sellainen historia ja joka on synnyttänyt sellaisia miehiä kuin — sinä ja minä.”

Hän kallisti päänsä tyytymättömänä taaksepäin, sulki silmänsä ja ryyppäsi hiukan viiniä.

„Olemme yksimielisiä siitä, että nämä raakalaiset ovat karkoitettavat tästä maasta. Minusta onkin siinä tarpeeksi. Minä haluan nimittäin vain sitä, että kirkko vapautetaan näistä harhauskoisista raakalaisista, jotka kieltävät Kristuksen jumaluuden ja tekevät hänestä puolijumalan.

Minä toivon, että Rooman kirkko saa sitten kieltämättä ensimmäisen sijan koko kristikunnassa, mikä sille kuuluukin.

Mutta niin kauan kuin Rooma on kerettiläisten käsissä ja ainoa oikeauskoinen ja laillinen keisari tukee Byzantiumin piispaa —”

„Ei Rooman piispa ole kristikunnan ylin piispa eikä Italian herra. Sen vuoksi ei Rooman piispanistuim, vaikka joku Silveriuskin sille pääsisi, ole mitään sen pitäisi olla: korkein koko kristikunnassa. Ja sitä Silverius tahtoo.”

Pappi katseli hämmästyneenä Cethegusta.

„Älä tule levottomaksi hyvä ystävä. Minä olen jo kauan tiennyt salaisuutesi, vaikka sinä et ole sitä minulle uskonutkaan. En minä sitä kauemmaksi kerro.”

Hän kaatoi pikariinsa taas viiniä: — „Falermolaisesi on hyvää ja hyvin säilytettyä, mutta se on liian makeaa. —

Sinä toivot vain, että nämä göötit joutuvat pois Caesarien valtaistuimelta ja että byzantilaiset eivät pääse heidän sijaansa, sillä silloin on Rooman piispalla taas Byzantiumissa ylipiispa ja keisari. Sinä et siis voi toivoa göötien sijalle — keisaria — Justinianusta, — vaan — jotain muuta?”

„Joko“ — sanoi Silverius innokkaasti — „Länsi-Roomalle omaa keisaria —“

„Joka kuitenkin“, täydensi Cethegus, „olisi vain nukke pyhän Pietarin kädessä —“

„Tahi roomalaista tasavaltaa, kirkkovaltiota —“

„Jossa Rooman piispa olisi herra, Italia päämaa ja raakalaiskuninkaat Galliassa, Germaniassa ja Espanjassa kirkon kuuliaisia poikia.

Hyvin ystäväni.

Ensin on kukistettava viholliset, joiden omaisuutta sinä jo ja'at.

Uusin sen vuoksi erään muinaisroomalaisen sananlaskun: voi raakalaisia!”

Hän nousi seisomaan ja joi papin maljan.

„Viimeinen yövartio on jo pian kulunut ja orjieni täytyy löytää minut aamulla makuukammiossani. Voi hyvin.“

Hän veti vaippansa luukon pänsä yli ja läksi.

Isäntä katsoi hänen jälkeensä ja sanoi itsekseen: „Hyvin tarpeellinen välikappale. Onneksi on hän vain välikappale. Kunhan hän vain aina pysyisi sinä.“

Cethegus läksi Appian tieltä, jossa pyhän Sebastianin kirkko kätkee katakombien sisäänkäytävän, luoteeseen päin Kapitoliumia kohti. Hänen kotinsa oli nimittäin Kapitoliumin juurella Via sacran pohjoispuolella koilliseen Forum romanumista.

Vileä aamuilma hyväili virkistävästi hänen päätänsä.

Hän avasi vaipan ja pullisti leveätä, voimakasta rintaansa.

„Niin, sinä olet arvoitus”, sanoi hän itseksään. „Sinä käyt salaliitoissa ja yöllisissä kokouksissa aivan kuin tasavaltalainen tai rakastunut kaksikymmen-vuotias nuorukainen. Ja miksi?”

Kukapa tietää miksi hengitetään. Kai siksi että täytyy. Niin minunkin täytyy tehdä sitä, mitä teen.

Yksi on varmaa. Tämä pappi pääsee kenties paaviksi: hänen kai täytyykin päästä siksi. Mutta ei ole välttämätöntä, että hän on kauan paavina.

Muutoin saan sanoa jäähyväiset teille, korkeat ajatukset, jotka vielä ovat vain unelmia ja utukuvia. Kenties purkautuvat ne rajuilmana, joka tuo ukkosen mukanaan ja joka ratkaisee kohtaloni.

Kas, idässä salamoi. Hyvä. Minä pidän sen hyvänä emusmerkkinä.”

Näin sanoen meni hän taloonsa.

Makuukamarissa löysi hän setripuiselta pöydältä vuoteen edessä nauhalla sidotun ja kuminkaal-lisella sinetillä leimatun kirjeen.

Hän leikkasi nauhat tikarillaan, avasi kaksinkertaisen vahataulun ja luki:

„Cethegus Caesariukselle, princeps senatus'elle, senaattori Marcus Aurelius Cassiodorukselta.

Herramme ja kuminkamme on kuolemaisillaan. Hänen tyttärensä ja perijättärensä Amalasueta haluaa puhutella sinua ennen isänsä kuolemaa.

Sinä saat erittäin tärkeän valtionviran.

Riennä heti Ravennaan”.

Viides luku.

Ahdistava mieliala vallitsi Ravennan kuninkaanpalatsissa, kolkon komeassa, epäkodikkaassa.

Vanha Caesarien linna oli vuosisatojen kuluessa joutunut alkuperäistä rakennustyyliä vastaan sotivien muutosten alaiseksi.

Sen jälkeen kun paikan haltijaksi keisarin sijaan oli tullut göötien kuningas hoviväkineen, oli viimeinkin sopusointu rakennusten väliltä kadonnut.

Sillä useat huoneet, jotka olivat olleet tarpeellisia roomalaiselämän omituisuuksia varten, olivat käyttämättöminä ja laiminlyötyinä vanhassa loistossaan. Hämähäkit kutoivat verkkojaan Honoriuksen komeiden, mutta nyt käyttämättömien kylpyhuoneiden mosaikkiin ja Placidian pukuhuoneessa matelivat sisiliskot muurissa olevien hopeapeilien marmorilistojen yli.

Sitävastoin oli sotilaallisen hovin tarpeiksi revitty pois useita väliseiniä ja vanhanaikaisen talon pienistä huoneista muodostettu suurempia huoneita, kuten asesaleja, juomasaleja ja vahtihuoneita.

Toiselta puolen oli unsilla muurilaitoksilla naapuritaloja yhdistetty palatsiin, joten siitä muodostui linnoitus keskelle kaupunkia.

Piscina maximassa, kuivaneessa kalalammikossa, leikkivät nyt vaaleaveriset pojat villejä leikkejään ja palaestran marmorisaleissa hiruivat göötiläisten vartijasotilasten hevoset.

Siten oli tuo laaja rakennus ulkomuodoltaan puoleksi tuskin koossapysyvän raunion, puoleksi keskeiseksi nutisrakennuksen näköinen. Tämän kuninkaan linna tuntui olevan sopiva vertauskuva hänen roomalais-göötiläisestä valtakunnastaan, hänen puolivalmiista ja samalla puoleksi rappeutuneesta valtiollisesta luomastaan.

Mutta sinä päivänä, jolloin Cethegus palasi taas tänne monien vuosien jälkeen, peitti levottomuuden, surun ja synkkyyden pilvi raskaana tämän talon, sillä Teoderikin kuninkaallinen siehu oli lähtemäisillään siitä.

Suuri mies, joka oli tästä palatsista käsin yhden miespolven ajan johtanut koko Euroopan kohtaloita, jota Länsimaa ja Itämaa ihailivat rakkaudessa ja vihassa, vuosisatansa sankari, mahtava Didrik berniläinen, jonka nimen satu jo hänen elinaikanaan oli ottanut käsiinsä ja kaunistellut, suuri amalungikuningas Teoderik oli kuolemaisillaan.

Niin olivat lääkärit sanoneet, jolleivät juuri hänelle itselleen, niin ainakin hänen uskottuilleen ja siten oli tieto siitä levinnyt suureen, väkirikkaaseen kaupunkiin.

Vaikka pitkiä aikoja oli pidetty mahdollisena sellaista loppua vanhan ruhtinaan salaperäisille kivuille, täytti kuitenkin tieto tuon kamalan iskun alkavasta lähenemisestä kaikki sydämet vilkkaalla liikutuksella.

Uskolliset göötit surivat ja olivat levottomat; vieläpä roomalaisväestönkin keskuudessa oli painostava jännitys vallitsevana tunteena.

Sillä täällä Ravenmassa, kuninkaan välittömässä läheisyydessä, olivat italialaiset oppineet ihailemaan tämän miehen lempeyttä ja saaneet siitä selviä todistuksia useiden hyvien töiden kautta.

Vielä pelättiin tämän kuninkaan kuoltua, joka koko hallituksensa aikana — lukuunottamatta viimeistä kuninkaan ja senaatin välistä taistelua, jossa Boëthius ja Symmachus menettivät henkensä — oli suojellut italialaisia kansansa väkivaltaisuuksilta ja raakuudelta, uuden hallituksen aikana ankaruutta ja sortoa göötien puolelta.

Lopuksi vaikutti eräs korkeampikin seikka: tämän sankarikuninkaan olemus oli suuremoinen, niin majesteetillinen, että nekin, jotka olivat usein toivoneet perikatoa hänelle ja hänen valtakunnalleen, eivät voineet tällä hetkellä, jolloin tämä aurinko oli sammumaisillaan, olla vahingoniloisia, pikemmin tunsivat he jonkunmoista pelkoa.

Niinpä oli koko kaupunki aikaisesta aamusta saakka — jolloin ensin nähtiin palatsista lähtevän sanansaattajia kaikille ilmansuunnille ja yksityisiä palvelijoita ylhäisimpien göötien ja roomalaisten taloihin — vilkkaassa liikkeessä.

Kaduilla, toreilla, kylpypaikoissa seisoivat miehet kaksittain tai pienemmissä ryhmissä, kyselivät ja ilmoittivat toisilleen tietonsa, koettivat saada käsiinsä jonkun palatsista palaavan ylhäisen herran ja keskustelivat odotettavan tapahtuman vakavista seurauksista.

Vaimot ja lapset istuivat uteliaina talojen kynnyksillä.

Päivän kuluessa virtaili jo läheisten kylien ja kaupunkien väestö, varsinkin surevat göötit, Ravennan porteille uutisia kuulemaan.

Kuinikaan neuvosherrat, varsinkin praefectus praetorio, Cassiodorus, joka oli näinä päivinä osottanut suunta tarmoaa järjestyksen ylläpitämisessä, olivat odottaneet sellaista liikettä, kenties pahempaakin.

Puolilyöstä alkaen olivat palatsin kaikki portit ja ovet sulletut ja vaustetut göötiläisillä vahtisotamiehillä. Honoriuksen torille rakennuksen pisimmän sivun edustalle oli asetettu ratsumiesjono. Leveille marmoripoitaille, jotka johtivat pääportaalin komeihin pilaiikäytäviin, oli sijoittunut kauniisiin ryhmiin göötiläistä jalkaväkeä kilpiseen ja keihäiseen.

Vain tätä tietä voi, Cassiodoruksen käskyn mukaan, päästä palatsiin ja vain jalkaväen molemmat päälliköt, roomalainen Cyprianus ja göötiläinen Vitiges saivat antaa sisäänpääsylvan.

Edellinen laski sisään Cetheguksen.

Kun tämä kulki vanhastaan hyvin tuttua tietä kuinikaan huoneeseen, tapasi hän linnan saleissa ja käytävissä pienissä ryhmissä ne göötit ja italialaiset, jotka olivat arvonsa ja maineensa perusteella päässeet sisään.

Juomasalissa, jossa tavallisesti aina kuului hilpeä hälinä, seisoiivat nyt göötien nuoret tuhannen- ja sadanpäämiehet ääneti ja surullisina tai kuiskaten tekivät toisilleen jonkun huolestuneen kysymyksen. Siellä täällä nojasi joku vanhempi mies — kuolevan sankarin asetovereita — akkunanaukkoon salatakseen äänestä suruaan.

Keskellä salia, päätäin pylvääseen nojaten, seisoi ääneensä itkien rikas ravennalainen kauppias. Kuningas, joka nyt oli kuolemaisillaan, oli antanut hänelle anteeksi sen, että hän oli yltynyt erääseen salaliittoon, ja pelastanut hänen tavaravarastonsa julmistuneiden göötien ryöstöltä.

Kylmästi, ylenkatseellisesti silmäillen, kulki Cethegus kaikkien ohii.

Hän meni edelleen.

Lähimmässä huoneessa, joka oli määrätty vierasten lähettilästen vastaanottohuoneeksi, tapasi hän joukon ylhäisiä göötejä, heittuota, kreivejä ja muita ylimyksiä, jotka julkisesti keskustelivat hallitsijan vaihdoksesta ja uhkaavista mullistuksista kaikilla aloilla.

Siellä olivat urhoolliset herttuat Thulun Proinciasta, joka oli sankarillisesti puolustanut Arlesin kaupunkia frankkeja vastaan, Iba Liguriasta, Espanjan valloittaja, Pitza Dalmatiasta, bulgarien ja gepidien voittaja, mahtavia, uhkamielisiä herroja, ylpeitä vanhasta aateluudestaan, joka ei ollut amelungien kuninkaallista sukua paljon alempi. — sillä he olivat baltien sukua, joka oli Alarikkiin kautta päässyt länsigöötien valtaistuimelle — ja sotaisista ansioistaan, joilla he olivat suojelleet ja laajentaneet valtakuntaa.

Hildebad ja Tejakin olivat heidän joukossaan.

He olivat sen puolueen johtajia, joka oli jo kauan vaatinut ankarampaa kohtelua italialaisille. He nimitäin samalla kertaa vihasivat ja pelkäsivät näitä ja vain vastenmielisesti mukaantuivat kuninkaan lempeämpään mielenlaatuun.

Villejä, vihamielisiä silmäyksiä sinkoili heidän joukostaan ylhäiseen roomalaiseen, joka pyrki suuren göötisankarin kuolinhetken todistajaksi.

Levollisesti kulki Cethegus heidän ohitsensa ja nosti raskaan villaesiripun, joka oli ovena seuraavaan huoneeseen — sairaskammion etuhuoneeseen.

Sinne tultuaan tervehti hän syvällä pääh kumaruksella kookasta kuninkaallista naista, joka mustaan surupukuun puettuna seisoi totisena ja ääneti, mutta vakavaryhtisenä ja kyynelittä asiapapereilla peitetyn

pöydän ääressä. Hän oli Amalasuunta, leskeksi jäänyt Teoderikin tytär.

Vaikka hän olikin ijältään jo puolivälissä neljättäkymmentä, oli hän vielä erinomaisen, vaikkakin kylmän kaunis.

Hänen hiuksensa olivat kreikkalaismalliin jakauksella keskellä päätä ja aaltoilevina. Korkea otsa, suuret, pyöreät silmät, suora nenä, ylpeät, melkein miehekkäät piirteet ja koko hänen vartalonsa majesteettillisuus antoivat hänelle valtavan arvokkaisuuden leiman ja kaikinpuolin helleeni-läiseen tyyliin laaditussa surupuvussaan näytti hän todellakin jalustaltaan laskeutuneelta Polycleteen Junolta.

Hänen käsivarressaan riippui pikemmin tuettuna kuin tukien noin seitsemäntoista-vuotias poika tai nuorukainen, Atalarik, hänen poikansa, göötien valtakunnan perillinen.

Hän ei ollut äitinsä tapainen, vaan pikemmin oli hän luonteeltaan samallinen kuin onneton isänsä Eutarik, jonka kalvava sydämvika vei hautaan miehuuden kukoistuksessa.

Surren huomasi Amalasuunta sen vuoksi pojastaan tulevan isän ilmeisen perikuvan eikä Ravenman hovissa enää ollut minään salaisuutena se, että pojassa ilmenivät jo kaikki isän taudin oireet.

Atalarik oli kaunis kuten kaikki muutkin tämän jumalista polveutuvan suvun jäsenet.

Voimakkaan mustat kulmakarvat ja pitkät silmäripset varjostivat kauniita, mustia silmiä, jotka joskus ikäänkuin sulivat epämääräisissä unelmissa, joskus taas säkenöivät ylikuonnollista loistoa. Tummanruskeat, kiemuraiset kiharat valuivat kalpeille ohimaille, joiden hienot, siniset verisuonet suonenvedon-

tapaisesti pullistuivat ankaroiden mielenliikutusten sattuessa.

Jaloon otsaan oli ruumiillinen kipu tai raskasmielinen alistuvaisuus piintänyt syvät vaot, jotka näyttivät niin vierailta näissä nuorekkaissa kasvoissa. Läpinäkyvillä poskilla vaihtelivat nopeasti marmorinvalkoinen kalpeus ja heleä puna. Pitkä, mutta vetelä vartalo tuntuu tavallisesti tuskin pysyvän liitoksissaan ja vain erinäisissä tapauksissa ponnahti se hämmästyttävällä nopeudella täyteen pituuteensa.

Hän ei nähnyt Cetheguksen sisääntuloa, sillä hän oli äitinsä rintaan nojaten heittänyt kreikkalaisen vaipan yli päänsä, jonka piti pian kantaa raskasta kruunua.

Kaukana näistä molemmista, huoneen avonaisen kaariakkunan ääressä, joka oli göötiläisten sotilasten vartioimiin portaisiin päin, seisoi haaveileviin unelmiin vaipuneena nainen, — vai oliko neito? — hurmaavan, huikaisevan kaunis. Hän oli Matasunta, Atalarikin sisar.

Hän oli äitinsä näköinen vartalon jalouteen ja pituuteen nähden, mutta hänen terävämmissä piirteisiään oli tulista, intohimoista eloa, jonka vain epätäydellisesti peitti teeskennelty kylmyys.

Tämä vartalo, jossa oli suloisessa sopusoinnussa kukoistava täyteläisyys ja hieno notkeus, muistutti voitettua Artemista Endymionin käsivarsilla Agesanderin ryhmässä, jonka Rhodon neuvosto sadun mukaan karkoitti pois kaupungista, koska tämä marmoriin hakattu kauneimman neitseellisyyden ja kauneimman aistillisuuden ihanin yhdistys johti saaren uorukaisia haurapäisyyteen ja itsemurhaan.

Täydellisimmän ja kypsyneen neitseellisen kauneuden loitsuvoima väreili tästä olennoista.

Hänen runsas, aaltoileva tukkansa oli tummanpunainen ja säteilevän metalliloistonsa vuoksi niin erinomaisen kaunis, että se oli hankkinut ruhtinattarelle nimen „Kaunotukka“ tämänkin kansan keskuudessa, jonka joukossa on niin paljon kaunistukkaisia naisia. Hänen kulmakarvansa ja pitkät silmäripsensä taas olivat kiiltävän nuustat ja ikäänkuin lisäsivät hohtavan valkoisen otsan ja alabasterimaisten poskien kauneutta. Hiukan kaareva nenä kaunismuotoisine pielineen, jotka usein liikkuiivat hiljakseen, laskeutui täyteläiseen suuhun. Mutta ihailtavinta tässä ihailtavassa kaunottaressa olivat hänen harmaat silmänsä, eivät niin suuressa määrässä epämääräisen värinsä kuin ihmeellisen ilmeensä vuoksi, joka tavallisesti oli uneksiva ja lempeä, mutta usein yhtäkkiä muuttui ja salamoï kuluttavana intohimona.

Kun hän seisoï akkunaa ääressä oman mielikuvituksensa mukaan teettämässään aistikkaassa, puoleksi helleniläisessä, puoleksi goottiläisessä puvussa, valkoinen, kauniisti kaareva käsivarsi tumman porfyripatsaan ympärillä ja katseli uinaillen ulos iltailmaan, oli hän todellakin lumoavassa kauneudessaan niiden vastustamattomien metsän- ja vedenneitojen näköinen, joiden kaikki hurmaavasta rakkausvoimasta germanilainen satu on laulanut ikimuistoisista ajoista saakka.

Ja niin suuri oli tämän kauneuden voima, että Cetheguskin, joka oli kauan tuntenut ruhtinattaren, tunsï kivisydämensä heräävän uudestaan eloon.

Mutta hänen kimppuunsa kävi heti eräs mainittujen lisäksi huoneessa oleva henkilö, nimittäin Casiodorus, kuminkaan oppinut ja uskollinen ministeri, hyväätarkoittavan, mutta toivottoman sovinnollisuus-

politiikan, jota oli miespolven aika noudatettu göötien valtakunnassa, etevin edustaja.

Vanhus, jonka kummianarvoisissa ja lempeissä kasvonpiirteissä selvästi kuvastui suru kuminkaallisen ystävän kadottamisesta ja huoli valtakunnan tulevaisuudesta, meni tulijaa vastaan. Cethegus kumarsi kunnioittavasti.

Kyynelisin katseli vanhus häntä ja heittäysi lopuksi nyyhkien hänen rinnolleen. Sydämessään Cethegus halveksi vanhusta tällaisen heikkouden vuoksi, vaikka hän käyttäytyikin kunnioittavasti.

„Millainen päivä?“ valitti Cassiodorus.

„Onnettomuutta tuottava päivä“, sanoi Cethegus totisena. „se vaatii voimaa ja mielenmalttia.“

„Oikein puhut, patriisi, ja kuten roomalainen“, — sanoi ruhtinatar, irroittautuen Atalarikista — „ollos tervehditty.“

Hän ojensi Cethegukselle kätensä. Se ei vavisut ja silmätkin olivat aivan kirikkaat.

„Stoan oppilas osottaa tänään Zenon viisautta ja omaa voimaansa“, sanoi Cethegus.

„Sano mieluummin, että Jumalan armo vahvistaa ihmeellisesti hänen sieluansa“, oikaisi Cassiodorus.

„Patriisi“, virkkoi Amalasuuta, „praefectus praetorio on suositellut sinua minulle erääseen tärkeään virkaan. Hänen sanansa olisi ollut tarpeellinen suositus, vaikken olisi sinua tuntenutkaan emmestään. Sinähän olet se sama Cethegus, joka on kääntänyt Aeneidin kaksi ensimmäistä laulua kreikankielelle.“

„Infandum renovare jubes, regina, dolorem. Nuoruudensynti, kuningatar“, nauroï Cethegus. „Minä ostin kaikki jäljennökset ja poltatin ne sinä päivänä, jolloin Tullian käänmös ilmestyi.“

Tullia oli Amalasantan salanimi. Cethegus tiesi sen, mutta ruhtinattarella ei ollut aavistustakaan tästä hänen tiedostaan. Imartelu sattui ruhtinattaren arimpaan paikkaan ja hän jatkoi:

„Sinä tiedät kuinka asiat täällä ovat. Isäni elinhetket ovat luetut: lääkärien lausunnon mukaan voi hän, vaikka hän näyttääkin niin voimakkaalta, minä hetkenä tahansa kuolla. Atalarik tässä on hänen kruunuusa perillinen. Mutta minä hallitsen hänen sijassaan ja olen hänen holhoojansa siksi kun hän tulee lailliseen ikään.“

„Tämä on kuninkaan tahto, ja sekä göötit että roomalaiset ovat jo aikoja sitten hyväksyneet tämän viisaan järjestelmän“, sanoi Cethegus.

„Sen he ovat kyllä tehneet, mutta rahvaan mieli on muuttlevainen. Raa'at miehet halveksivat naisen hallitusta“ — ja hän veti otsansa ryppyihin tätä ajatellessaan.

„Se sotii sekä göötien että roomalaisten valtio-oikeutta vastaan“, välitti Cassiodorus, „on aivan uutta että nainen —“

„Kiittämättömät kapinoitsijat!“ mutisi Cethegus ikäänkuin itsekseen.

„Ajateltakoon siitä mitä tahansa“, jatkoi ruhtinatar, „niin siten se on. Kuitenkin luotan minä raakalaisten uskollisuuteen yleensä, vaikka yksityiset aateliset mielellään ottaisivatkin itselleen kruunun. Italialaisiakaan en pelkää täällä Ravennassa, enkä useimmissa muissakaan kaupungeissa. Mutta minä pelkään — Roomaa ja roomalaisia.“

Cethegus vavaltui. Koko hänen olemuksensa oli mitä suurimmassa jännityksessä, mutta hänen kasvonsa pysyivät jääkylminä.

„Rooma ei totu koskaan göötien ylivaltaan, se taistelee ikuisesti vastaan — ja mitäpä se voisi muuta tehdäkään“, lisäsi hän huoaten. Teoderikin tyttärellä tuntui olevan roomalainen sielu.

„Me pelkäämme sen vuoksi“, lisäsi Cassiodorus, „että tiedon saavuttua valtaistuimen tyhjäksi jäämisestä Roomassa syntyy kapina hallitsijatarta vastaan joko Byzantiumiin liittyminen tahi Länsi-Rooman oman keisarin hyväksi.“

Cethegus sulki silmänsä ikäänkuin miettiäkseen.

„Sen vuoksi“, jatkoi ruhtinatar, „täytyy kaikki olla selvillä ennenkuin kuolemansanoma ehtii Roomaan. Pääteliään ja minulle uskollisen miehen pitää vannottaa sotajoukoilla uskollisuusvala minulle — tarkoitan pojalleni —, vallata kaikki tärkeät portit ja paikat, pelästyttää senaatti ja aatelisto, voittaa kansa minun puolelleni ja laittaa valtani horjunnattomaksi, ennenkuin sitä on uhattukaan.

Tähän toimeen on Cassiodorus — ehdottanut sinut. Sano, otatko sinä sen toimen vastaan?“

Ruhtinattaren kädestä putosi maahan kultainen kirjoituspuikko.

Cethegus kumartui ottamaan sen ylös.

Hänellä oli vain tämä ainoa silmämräpäys satoja ajatuksia varten, jotka risteilivät hänen päässään tarjouksen johdosta.

Oliko salaliitto katakombeissa tullut ilmi? Kenties samalla tiedettiin hänen osallisuutensa siihen.

Oliko tämä joku ansa tuon viekkaan ja vallanhimoisen naisen puolelta?

Vai olivatko nuo hullut todellakin niin sokeita, että pakottivat juuri hänet tähän virkaan? Ja jos niin oli, mitä hänen piti tehdä?

Pitäisikö hänen käyttää tätä hetkeä hyväkseen, ryhtyä taisteluun ja heti voittaa Rooma? Kenen hyväksi? Byzantiumminko! Tai Länsi-Rooman keisarin? Kuka siksi tulisi?

Vai eivätkö asiat vielä olleet tarpeeksi kehittyneet?

Pitäisikö hänen nyt olla uskollinen voidakseen olla salaliitolle hyödyksi.

Tämän ja useiden muiden epäilysten ja kysymysten tekemiseen ja ratkaisemiseen oli hänellä vain se silmänräpäys, jolloin hän kumartui. Hänen nopea, päätteliäs mielensä ei tarvinnutkaan enempää, kun hän sitäpaitsi oli kumartuessaan nähnyt avomielisen ja rebellisen ilmeen Cassiodoruksen kasvoissa. Ojentaessaan kirjoituspuikon ruhtinattarelle sanoi hän päättäväisesti: „Kuningatar, minä otan toimen vastaan.“

„Hyvä on“, sanoi ruhtinatar. Cassiodorus puristi Cetheguksen kättä.

„Jos Cassiodorus on ehdottanut minua tähän toimeen“, sanoi Cethegus, „niin on hän taas osottanut syvää ihmistuntemustaan. Hän on kuoren läpi nähnyt sydämeni.“

„Mitä sinä sillä tarkoitat?“ kysyi Amalasuuta.

„Kuningatar, ulkonäkö olisi voinut pettää hänet. Minä myönnän, etten mielelläni näe raakalaisia — anteeksi — göötejä Italian hallitsijoina.“

„Tämä avomielinen puhe on sinulle kunniaksi, ja minä annan anteeksi roomalaiselle.“

„Sitäpaitsi olen minä jo vuosikymmeniä ollut kokonaan erilläni valtion asioista ja julkisesta elämästä. Intohimojeni raivottua loppuunsa olen elänyt ilman intohimoja huviloissani, huolimatta kuninkaiden suruista, ja omistan aikani vain laulun runottarelle ja hiukan kirjallisuudelle.“

„Beatus ille, qui procul negotiis“, kertoi oppinut rouva huoaten.

„Mutta koska minä kunnioitan tieteitä ja Platon oppilaana tahdon, että viisaiden on hallittava, niin minä juuri sen vuoksi toivon, että synnyinmaatani hallitsee kuningatar, joka vain synnyltään on göötiläinen, mutta mieleltään kreikkalainen ja hyveihinsä nähden roomalainen.

Hänen mielikseen uhraan runottareni vihattujen valtioasioiden vuoksi.

Mutta vain sillä ehdolla, että tämä on viimeinen valtionvirkani.

Minä otan tarjoomasi viran vastaan ja takaan päälläni Roomasta.”

„Hyvä, tässä on sinulle tarpeelliset asiapaperit ja valtakirjat.”

Cethegus silmäili nopeasti kaikkia papereita. „Tämä on nuoren kuninkaan julistus roomalaisille sinun allekirjoittamanasi. Hänen allekirjoituksensa puuttuu vielä.”

Amalasuuta kasto i sulkakynän purppuramusteseen, jota amehungit käyttivät Rooman keisarien tavoin, ja sanoi: „Tule kirjoittamaan nimesi, poikani”.

Atalarik oli koko edellisen keskustelun ajan seisunut nojaten molemmat kyynäspäänsä pöytään ja terävästi tarkastanut Cethegusta.

Nyt kohottautui hän pystyyn. Hän oli tottunut käyttämään kaikkia kruunuperillisen ja sairaan oikeuksia.

„Ei”, sanoi hän kiivaasti, „minä en kirjoita. En vain sen vuoksi, etten luota tähän kylmään roomalaiseen — en, minä en luota sinuun ollenkaan, sinä ylpeä mies —. Sopimatonta on, että te, kun korkea äidinisäni vielä hengittää, jo tapaillette hänen kruu-

nuaan, te kääpiöt jättiläisen kruunua. Hävetkää tunteettomuuttanne. Tuon esiripun takana kuolee vuosisadan suurin sankari — ja te ajattelette vain hänen kuninkaallisen perintönsä jakoa.”

Hän käänsi heille selkensä ja meni hitaasti akkunan luo, pani kätensä sisarensa vyötäisille ja silitti hänen kimaltelevaa, kaunista tukkaansa.

Kauan seisoi Atalarik siinä sisarensa huomaa-matta.

Äkkiä heräsi neito unelmistaan. „Atalarik”, kuiskasi hän, tarttuen nopeasti veljensä käsivarteen ja viitaten marmoriportaita kohti. „kuka on tuo mies tuolla, päässään sininen teräskypärä, joka juuri pistää esiin pylvään takaa? Sano, kuka hän on?”

„Annas kum katson”, sanoi nuorukainen kumartuen eteenpäin. „Tuoko tuolla? Hän on kreivi Viti-ges, gepidien voittaja, urhoollinen sankari”.

Ja hän kertoi sisarelleen kreivin urhotöistä ja voitoista viime sodassa.

Sillä aikaa katsahti Cethegus kysyvästi ruhtinat-tareen ja ministeriin.

„Antaa hänen olla”, huokasi Amalasuuta. „Jollei hän tahdo, ei mikään mahti maailmassa voi häntä pakottaa.”

Cetheguksen kysymykset jäivät tekemättä sen vuoksi, että kolminkertainen esirippu, joka esti kaikki äänet pääsemästä etuhuoneesta kuninkaan makuu-kammioon avautui.

Sairaam huoneesta tuli kreikkalainen lääkäri Elpi-dios ja kertoi, että sairas oli äsken juuri herännyt pit-kästä unesta ja lähettänyt hänet pois saadakseen olla kahden kesken vanhan Hildebrandin kanssa, joka ei koskaan poistunut hänen vuoteensa vierestä.

Kuudes luku.

Teoderikin makuuhuone, jota jo keisarit olivat käyttäneet samaan tarkoitukseen, osotti myöhemmän roomalaisen tyylin synkkää komeutta.

Lukuisat korkokuvat seinissä ja kultakoristeet katossa kuvasivat roomalaisten konsulien ja keisarien voittoja ja voittokulkueita. Pakanalliset jumalat ja jumalattaret leijailivat ylpeinä niitten päällä. Kaikkialla sekä rakennustaiteellisessa puolessa että koristeissa vallitsi painostava komeus.

Merkillisenä vastakohtana näille oli kuninkaan puutteellisen yksinkertainen vuode.

Tuskin yhden jalan korkeudella marmorilattiasta oli korkea, paksusta tammesta tehty sänky, johon muutamia peitteitä oli levitetty. Vain kallisarvoimen purpuramatto, joka peitti jalkoja, ja kullatuilla kynsillä varustettu jalopenannalika — vandaalikuninkaan lahja Afrikasta —, joka oli vuoteen edessä, ilmaisivat säiraan kuninkaallista arvoa. Kaikki muut huoneessa olevat huonekalut olivat yksinkertaisia, vaatimattomia ja melkein raakalaismaisen jyrkeviä.

Eräässä pilarissa huoneen takaosassa riippuivat kuninkaan kuparikilpi ja leveä miekka, joita ei ollut käytetty moneen vuoteen.

Vuoteen pääpuolessa seisoi pää kumarassa ja surullisena vanha aseenkantaja tarkasti katsellen sairaa kasvopiirteitä. Tämä nojautui vasempaan käsi-varteensa ja käänsi ilmeikkäät, majesteettilliset kasvonsa häneen päin.

Kuninkaan tukka oli harvaa ja ohimoiden kohdalta oli raskaan kypärän paino vuosien vierieissä kuluttanut sen, mutta se oli vielä kiiltävän vaaleanruskea eikä sinä näkynyt harmaita eikä valkoisia karvoja. Mahitava otsa, säkenöivät silmät, hyvin kaareva nenä ja poskien syvät vaot kertoivat suurista ajatuksista sekä suuresta voimasta niiden toteuttamiseksi ja antoivat kasvoille majesteettillisen, ylevän muodon, mutta hyväntahtoinen vento piirre suun luona ilmaisi, suuresta, hiukan harnahtavasta parrasta huolimatta, lempeyttä ja viisautta, jolla kuningas yhden miespolven kuluessa oli tuonut kulta-ajan takaisin Italiaan ja kohottanut valtakuntansa sellaiseen kukoistukseen, että se jo silloin muuttui sananlaskuksi ja runoilijat siitä lauloivat.

Kauan ja rakkaasti katselivat hänen kullanuskeat kotkausilmänsä jättiläismäistä sairaanhoitajaa.

Sitten ojensi hän hänelle laihan, mutta suonikkaan oikean kätensä. „Vanha ystävä“, sanoi hän, „nyt jätämme jäähyväiset toisillemme.“

Vanhus lankesi polvilleen ja painoi kuninkaan kättä leveätä rintaansa vasten.

„No, vanhus; nouse ylös. Täytyykö *minun* lohduttaa *sinua*?“

Mutta Hildebrand oli edelleen polvillaan ja nosti vain päätänsä siksi, että hän voi nähdä kuningasta silmiin. „Katso“, sanoi tämä, „minä tiedän, että sinulla Hildungin poika, on esi-isiltäsi ja isältäsi perintönä syvemmät tiedot ilmisten taudeista ja niiden

parantamiskeinoista kuin kaikilla näillä kreikkalaisilla lääkäreillä ja lyydialaisilla puoskareilla.

Ja ennen kaikkea: sinä olet luotettavampi.

Sen vuoksi teen sinulle kysymyksen, johon sinun on rehellisesti vastattava. Onko kuten itse tunnen? Sano, täytyykö minun kuolla? Jo tänään? Emen yötä?"

Ja hän loi Hildebrandiin katseen, jolta ei voinut mitään salata.

Mutta vanhus ei tahtonutkaan salata, hän oli taas saanut entiset voimansa.

„Niin, göötien kuningas, amelungien jälkeläinen, sinun täytyy kuolla“, sanoi hän. „Kuolema on jo pyyhkäissyt kädellään kasvojasi. Sinä et näe enää auringonlaskua.“

„Hyvä on, sanoi Teoderik kasvopiiirrettäkään väräyttämättä. „Kreikkalainen, jonka lähetin pois, lupasi minulle kokonaisen päivän.

Ja minähän tarvitsen aikani.“

„Tahdotko taas kutsuttaa papit tänne?“ kysyi Hildebrand pahalla tuulella.

„En, minä en voisi heitä käyttää. Enkä minä heitä enää tarvitsekaan.“

„Uni on sinua paljon vahvistanut ja poistanut sielustasi varjon, joka on sitä jo kauan synkentänyt. Terve Teoderik, Teodemerin poika, sinä kuolet saukarikuninkaan tavoin.“

„Minä tiedän“, sanoi tämä hymyillen, „ettet sinä mielelläsi suvainnut pappeja vuoteeni ääressä. Sinä olet oikeassa. He eivät voineet minua auttaa.“

„Mutta nyt — kuka on sinua auttanut?“

„Jumala ja minä itse. Kuule.

Ja nämä sanat olkoon jäähyväisemme. Kiitokseksi neljäkymmen-vuotisesta uskollisuudestasi kerron

vain sinulle yksin, en tyttärelleni enkä Cassiodorukselle, mikä minua on vaivannut. Sano: mitä kansa luulee ja mitä sinä luulet syyksi synkkämielisyyteen, joka yhtäkkiä valtasi minut ja sortii minut tälle tautivuoteelle?”

„Italialaiset sanovat: katumus Boëthiuksen ja Symmachuksen kuolemasta.”

„Oletko sinä sen uskonut?”

„En. Minä en voinut uskoa, että sinä surisit pettureiden vertä.”

„Sinä teit aivan oikein. He eivät olisi mahdollisesti olleet ansainneet kuolemaa lain mukaan ja tekojensa vuoksi. Ja Boëthiusta rakastin minä saan suuresti.

Mutta he olivat tuhatkertaisesti pettureita. Pettureita ajatuksissaan, pettureita luottamukseni, sydäntäni kohtaan. Minä olen pitänyt näitä roomalaisia parempina kuin kansani parhaita. Ja he ovat siitä kiitokseksi toivoneet kruunuani keisarille, kirjoittaneet byzantilaiselle imartelukirjeitä. He ovat pitäneet Justinusta ja Justinianusta Teoderikin ystävyttä parempana. Minä en kadu ollenkaan noiden kiittämättömien kuolemaa. Minä halveksin heitä. Arvaa vielä! Mitä sinä olet luullut?”

„Kuningas, perillisesi on lapsi ja ympärilläsi on vihollisia joka puolella.”

Sairas rypisti kulmakarvojaan:

„Sinä osasit lähemmäksi päämaalia. Olen aina tiennyt mikä on valtakuntani heikoin kohta. Pitkinä, unettomina öinä olen huokaillut sen sisällisen heikkouden vuoksi, vaikka edellisenä iltana olenkin pidoissa vierasten lähettilästen läsnäollessa näytellyt ylpeää itseluottamusta. Sinä, vanhus, olet, minä tiedän sen, pitänyt minua liian varmana. Mutta minä

en uskaltanut näyttää kenellekään pelkoani, en ystävälle enkä viholliselle. Muutoin olisi valtaistuimeni vavissut. Minä olen huokaillut yksinäisyydessä ja yksin olen suruuni kantanut.”

„Sinä olet itse viisautta, kuninkaani, mutta minä olin hullu”, huusi vanhus.

„Katso”, jatkoi kuningas sivellen vanhuksen kättä. „minä tiedän miksi olet ollut minulle vihoissasi. Sokean vihasikin italialaisia kohtaan tunnen. Usko minua, se on sokea. Kenties samoin kuin minun rakkauteni heitä kohtaan.”

Hän huokasi ja vaikenä.

„Miksi olet levoton?”

„Anna minun lopettaa. Minä tiedän, että valtakuntani, mainehikkaan, vaivaloisen elämäni työ voi helposti hajota. Ja kenties jalomielisyyteni vuoksi roomalaisia kohtaan. Käyköön niin! Ihmistyö ei ole ikuinen ja jos olen tehnyt virheen hyvyydestä — niin olkoon se minun syyini.”

„Suuri kuninkaani!”

„Mutta Hildebrand, eräänä yönä, jolloin niinkään valvoin, huolehdin ja huokailin valtakuntani vaaroja, — silloin tuli sieluni silmien eteen toisen virheen muisto, ei hyvyydestä vaan kunnianhimosta tehdyn virheen, verisen väkivallan muisto. Ja voi, voi minua, jos göötien kansa joutuu perikatoon Teoderikin rikosten vuoksi! — *Hänen, hänen* kuvansa näkyi minulle.”

Sairas puhui nyt vaivaloisesti ja näytti hetken ajan levottomalta.

„Kenen kuva? Ketä sinä tarkoitat?” kysyi vanhus hiljaa, kumartuen eteenpäin.

„Odovakaria”, kuiskasi kuningas.

Hildebrand painoi päänsä alas.

Synkän äänettömyyden jälkeen jatkoi Teoderik vihdoin:

„Niin, vanhus, tämä oikea käteni — sinähän tiedätkin sen — on surmannut jalon sankarin pitopöydässä, vieraanani ollessa. — Kuumana pärskähti hänen verensä kasvoihini ja loppumaton viha liekehti vastaanani hänen sammuvasta silmästään. Muutamia kuukausia sitten, tuona yönä, ilmestyi hänen verinen, kalpea, vihaa hehkuva kuvansa minulle kostonjumalan tavoin. Sydämeni vetäysi kokoon kuin kuume-taudin käsissä. Ja pelottava ääni sisäissäni sanoi: tämän verityön vuoksi valtakuntasi hajoaa ja kansasi joutuu perikatoon”.

Hetken kuluttua rupesi Hildebrand puhumaan uhkamielisesti katsellen:

„Kuningas, miksi olet peloissasi kuin nainen? Etkö ole tappanut satoja omalla kädelläsi ja eikö kansasi ole tappanut tuhansia käskystäsi? Emmekö tunkeutuneet tähän maahan noilta vuorilta ja raivanneet tietämme useammassa kuin kahdessakymmenessä taistelussa, joissa kahlasimme veressä polviin saakka. Mitä on yhden miehen veri siihen verraten? Ja ajattele silloisia oloja. Neljä vuotta oli hän vastustanut sinua kuin ikihärkä karhua. Kahdesti oli hän saattanut sinut ja koko kansasi perikadon partaalle. Nälkä, miekka ja rutto kaatoivat göötejäsi. Vihdoin, vihdoin antautui ylpeä Ravenna nälkiintyneenä. Voitettuna makasi verivihollisesi jalkojesi juuressa. Silloin kerrottiin sinulle, että hänellä oli petos mielessä, että hän aikoi uudestaan ryhtyä tuohon kamalaan taisteluun. Hän aikoi hyökätä sinun ja miestesesi päälle jo seuraavana yönä. Mitä sinun oli tehtävä? Haastaa hänet julkisesti oikeuteen? Jos hän oli syylinen, olisi hän ehtinyt tehdä tekonsa jo ennen

oikeuden istuntoa. Rohkeasti eunätit sinä edelle ja teit illalla sen, minkä hän aikoi tehdä yöllä. Ja kuinka sinä olet voittoasi käyttänyt? Tämä ainoa teko on pelasti koko kansasi, esti uuden, epätoivoisen taistelun. Sinä armahdit hänen liittolaisensa ja olet antanut göötien ja italialaisten elää kolmekymmentä vuotta kuin taivaan valtakunnassa. Ja nyt sinä rupeat katumaan tuota tekoa. Kaksi kansaa sinua sinua siitä ikuisesti. Minä — minä olisin tappanut hänet seitsemän kertaa.”

Vanhus vaikenä. Hänen silmänsä loistivat ja hän näytti vihaiselta jättiläiseltä. Mutta kuningas pudisti päätään.

„Se ei merkitse mitään, vanha soturi, ei kerrasaan mitään. Satoja kertoja olen samaa vakuuttanut itselleni ja houkuttelevammin, hienommin kuin sinä olet innoissasi voinut tehdä. Se ei auta ollenkaan. Hän oli sankari — ainoa vertaiseni! — Ja hänet minä surmasin ilman mitään todistusta hänen syyllisyydestään. Minä surmasin hänet epäluulosta, kateudesta ja — tulkoon se nyt kerrankin sanotuksi — pelosta, pelosta ryhtyä uudestaan koettelemaan voimia hänen kanssaan. Se oli ja aina on törkeä rikos. — Minä en saanut lepoa mistään verukkeista. Synkkä alakuloisuus valtasi minut. Hänen kuvansa vainosi minua siitä yöstä alkaen lakkaamatta: juomingeissa ja neuvotteluissa, metsästysrekillä ja kirkossa, valveilla ollessa ja unessa. Cassiodorus lähetti silloin luokseni piispat ja papit. He eivät voineet minua auttaa. He kuulivat rippini, näkivät katumukseni ja uskoni ja antoivat minulle anteeksi kaikki synnit. Mutta rauhaa minä en saanut ja vaikka he antoivat minulle anteeksi, niin — minä en voinut antaa anteeksi itselleni. En tiedä johtuuko se esi-isiltäui

peritystä pakanallisesta mielestäni, mutta minä en voi hiipiä ristin taakse murhatun varjoa pakoon. Minä en voi uskoa, että minut pelastaa verityöstäni viattoman, ristillä kuolleen Jumalan veri." — — —

Hildebrandin kasvoista loisti ilo.

„Sinä tiedät“, sanoi hän innokkaasti. „etten ole koskaan voinut uskoa näitä ristipappeja. Sano, oi sano, uskotko sinäkin vielä Toriin ja Odiniin? Ovatko he sinua auttaneet?“

Kuningas pudisti hymyillen päätään:

„Eivät, sinä vanha, parantumaton pakana. Sinun Valhallasi ei ole minua varten. Kuule, mikä auttoi minua. Minä lähetin eilen piispat pois ja rupesin itse tutkimaan omaa sydäntäni. Minä ajattelin ja rukoilin ja käännyin Jumalan puoleen. Ja minä tulin levollisemmaksi. Katso, viime yönä nukuin levollisemmin kuin kuukausmääriin olen tehnyt.“

Kun minä heräsin, ei kuume epää värisyttännyt jäseniäni. Minä olin levollinen ja pääni oli aivan selvä. Ja minä ajattelin näin: Minä olen tehnyt sen, eikä mikään armo eikä Jumalan ihme voi saada sitä tekemättömäksi. Niinpä hän rangaiskoon minua. Ja jos hän on Mooseksen ankara Jumala, niin kostakoon hän minulle ja rangaiskoon minua ja minun huonekuntaani seitsemänteen polveen saakka. Minä vihin itseni ja sukuni Herran kostolle. *Meidät* hän hävittäköön, hän on vanhurskas. Mutta koska hän on vanhurskas, ei hän voi rangaista tätä jaloa göötien kansaa toisen rikoksesta. Hän ei voi hävittää sitä sen kuminkaan rikoksen tähden. Ei, sitä hän ei tee. Ja jos tämän kansan kerran täytyy joutua turmioon, silloin — minä tunnen sen selvästi — ei se tapahdu minun tekoni tähden. Tämän vuoksi vihin itseni ja

huonekuntani Herran kostolle. Ja niin sain minä rauhan ja minä kuolen rohkeana.”

Hän vaikenä. Hildebrand kumartui ja suuteli kunninkaan oikeaa kättä, joka oli tappanut Odovakarin. —

„Nämä olivat jäähyväiseni sinulle, testamenttini ja kiitokseni sinulle koko elämän kestäneestä uskollisuudesta. — Nyt käyttäkäämme jällellä oleva aika vielä tämän göötien kansan hyväksi. Tule, auta minut seisoaeni, minä en voi kuolla patjoilla. Tuolla riippuvat aseeni. Anna ne minulle! — Ei mitään vastaansanomista! — Minä tahdon.”

Hildebrandin täytyi totella. Reippaasti nousi sairas hänen avullaan vuoteeltaan, heitti laajan purpuravaipan hartioilleen, vyötti miekan kupeelleen, pani matalan, piikkisellä kruunulla varustetun kypärän päähänsä ja nojasi kädellään raskaan keihään varteen, selkä huoneen leveää doorilaista keskipilaria vasten.

„No niin, kutsu nyt tyttäreni ja Cassiodorus ja kaikki muutkin, jotka ovat tuolla ulkona.”

Seitsemäs luku.

Hän seiso i siinä levollisena sillä aikaa kun vaubus lykkäsi oviverhot molemmille sivuille, joten makuukamarista ja etuhuoneesta muodostui yksi yhtenäinen sali. Kaikki läsnäolijat — sillä välin oli paikalle saapuneet yhä useampia roomalaisia ja göötejä — lähestyivät kuningasta ihmetellen ja kunnioituksesta vaieten.

„Tyttäreni“, sanoi kuningas. „ovatko ne kirjeet valmiit, joissa minun kuolemastani ja tyttärenpoikani valtaistuimelle nousemisesta ilmoitetaan Byzantiumiin?“

„Tässä ne ovat“, sanoi Amalasuuta.

Kuningas silmäili nopeasti kaikkia papyrus-kääröjä.

„Keisari Justinukselle. Ja tämä hänen veljenpojalleen Justinianukselle. Miksei. Hän saa pian kruunun ja on nyt jo herransa herra. Cassiodorus on ne laatinnut — minä huomaan sen kauniista vertauksista. Mutta, mitä tämä on?“ — ja korkea, kirjakas otsa synkkeni — „pyydän että ottaisitte minun, nuorukaisen keisarilliseen suojelukseenne. Suojelukseen? Se menee liika pitkälle. Voi teitä, jos teidän täytyy turvautua Byzantiumin apun. „Pyytäen tei-

dän ystävyyttänne”. Se on tarpeeksi Teoderikin tyttärenpojalta.”

Hän antoi kirjeet takaisin.

„Tässä on vielä kolmas kirje Byzantiumiin? Kennelle? Teodoralle, Justinianuksen jalolle puolisolle? Kuinka? Sirkustanssijattarelle? Jalopeurojen vartijauhävyttömälle tyttärelle?”

Hänen silmänsä salamoivat.

„Hänellä on suuri vaikutusvalta puolisoonsa”. huomautti Cassiodorus.

„Ei, tyttäreni ei saa kirjoittaa portolle, joka on häväissyt kaikkien naisten kunnian”.

Hän repi palasiksi papyrus-käärön, meni sitten göötien luo salin keskiosaan ja sanoi:

„Vitiges, urhoollinen soturi, mikä on toimesi minun kuoltuani?”

„Minä katsastelen jalkaväkemme Tridentiumissa”.

„Siihen toimeen ei voitaisi saada parempaa. Sinä et ole vielä toivonut mitään, vaikka minä annoin sinulle oikeuden siihen gepidien kukistamisen jälkeen. Eikö sinulla ole vieläkään mitään toivomista?”

„On, kuninkaani”.

„Vihdoinkin! Se ilahuttaa minua — puhu!”

„Tänään pitäisi erästä vanginvartijaa, joka kiellettyi kiduttamasta erästä syytettyä ja löi liktoria, itseänsä kidutettaman. Herra kuningas, vapauta tämä mies. Kiduttaminen on häpeällistä ja —”

„Vanginvartija on vapaa ja tästä hetkestä alkaen ei göötien valtakunnassa enää käytetä kidutusta. Pidä siitä huoli, Cassiodorus. Urhoollinen Vitiges, anna tänne kätesi. Minä lahjoitan sinulle muistoksi tänä erohetkenä vaaleanruskean täysverisen ratsun Walladan, että kaikki tietäisivät kuinka minä sinua kunnioitan. Jos sinä joudut sen selässä ollessasi

vaaraan tai" — lopun sanoi hän aivan hiljaa Viti-gekselle — „jos se kieltäytyy kulkemasta, niin kuiskaa sen korvaan minun nimeni. — Kuka vartioi Napolia? Thulunin herttua on liian töykeä. Sikäläinen iloinen kansa on voitettava iloisilla kasvoilla.“

„Nuori Totila tulee vartioimaan sikäläistä satamaa“, sanoi Cassiodorus.

„Totila? Tuo poika, joka on iloinen kuin aurin-
gon säde? Siegfried, jumalien suosikki? Häntä eivät sydämet voi vastustaa. Mutta, se on totta. Kenties näiden italialaisten sydämet!“ Hän huokasi ja jatkoi:

„Kuka vastaa meille Roomasta ja sen senaatista?“

„Cethegus Caesarius“, sanoi Cassiodorus kädellään viitaten. „tämä jalo roomalainen“.

„Cethegus? Minä tunnen hänet hyvin. Katso minua silmiin, Cethegus.“

Vastenmielisesti kohotti puhuteltu silmänsä, jotka hän oli nopeasti laskenut alas kuminkaan terävään katseen edestä. Ponnistaen kaikki voimansa kesti hän kuitenkin levollisesti kotkansilmäyksen, joka tuuki hänen siehunsä läpi.

„Ei ollut hyvä, Cethegus, että suunnalaisesi mies pysytteli niin kauan poissa valtion asioista. Ja meistä. Tai se oli vaarallista. Kenties vielä vaarallisempaa on, että sinä — nyt — ryhdyt valtion palvelukseen.“

„Tämä ei ole tapahtunut minun tahdostani, kuningas.“

„Minä takaan hänestä“, huusi Cassiodorus.

„Hiljaa ystäväni! Maan päällä älköön kukaan taatko toisestaan. — Tuskin itsestään. — Mutta“, jatkoi hän Cethegusta tutkivasti katsellen. „pikku kreikkalaisille ei tämä ylpeä pää — tämä Caesar-pää — petä Italiaa.“

Cetheguksen täytyi kestää vielä yksi terävä katse tutkivasta kotkansilmästä. Sitten tarttui kuningas Cethegusta, joka vain mitä suurimmalla vaivalla sai säilytetyksi mielenmalttinsa, käsivarteen ja kuiskasi hänelle:

„Kuule, mitä minä sinulle varoittaen ennustan. Ei yksikään roomalainen tule enää istumaan Länsi-Rooman valtaistuimella. Hiljaa, ei mitään vastaananomista. Minä olen varoittanut sinua. — — — Mikä melu siellä ulkona on?“ kysyi hän kääntyen nopeasti tyttärensä puoleen, joka autoi vartijana olevalle roomalaiselle käskyjä hiljaisella äänellä.

„Ei mitään, kuninkaani! Ei mitään merkillisempää. isäni!“

„Mitä? Salaisuuksia minun edessäni? Kruununi kautta! Tahdotteko te jo hallita, vaikka minä vielä olen elossa? Minä kuulin vieraan kielen kaikua ulkoa.

Ovet auki!“

Etuhuoneesta ulompaan saliin vievät ovet avattiin.

Lukuisain göötien ja roomalaisten joukossa oli pieniä olentoja, omituisia ulkomuodoltaan ja omituisissa puvuissa. Keskiruumista peitti sudemahka. päässä oli suippolakki ja selässä pitkä, kulumut lammasnahkaturkki. Hämmästyneinä ja kuninkaan äkillisen näkemisen valtaamina vaipuivat muukalaiset polvilleen kuin salaman iskeminä.

„Ahaa, avarien lähettiläät, ryövärijoukon, joka samoilee valtakuntamme itärajoilla. Tuotteko te säädetyn vuosiveron?“

„Herra, me tuomme sen vielä tällä kertaa — turkiksia — villamattoja — miekkoja — kilpiä. — Tässä ne ovat. Me toivomme, että ensi vuonna — me tulimme katsomaan —“

„Te tulitte katsomaan oliko vanha Didrik berniläinen jo tullut vanhuudenheikoksi? Te luulitte jo minun kuolleen ja voivanne kieltäytyä maksamasta veroa jälkeläiselleni. Te erehdytte, vakoilijat.“

Hän tarttui ikäänkuin tutkien erääseen niistä miekoista, joita lähettiläät olivat levittäneet hänen eteensä, otti toisella kädellä kärjestä, toisella käden sijasta — nykäys vain ja miekka katkesi. Hän heitti palaset lähettilästen eteen.

„Avareilla on huonot miekat“, sanoi hän levollisesti. „Tule tänne, Atalarik, valtakuntani perillinen. He eivät taldo uskoa, että sinä jaksat kantaa kruunuani. Näytä heille kuinka sinä käyttelet minun keihästäni.“

Nuorukainen riensi hänen luokseen. Kunnianhimon hehkuva puna peitti hänen kalpeat kasvonsa.

Hän tarttui äidinisänsä raskaaseen keihääseen ja heitti sen sellaisella voimalla erästä kilpeä kohti, jonka lähettiläät olivat ripustaneet muutamaan salin puupilariin, että se puhkasi kilven ja upposi vielä syvälle puuhun.

Ylpeänä pani kuningas vasemman kätensä tyttärenpoikansa pään päälle ja huusi lähettiläille:

„Menkää nyt ja kertokaa kotonanne mitä olette täällä nähneet.“

Hän kääntyi ympäri ja ovet suljettiin hämmästyneiden avarien mentyä.

„Antakaa minulle pikari viiniä. — Kenties viimeinen? Ei, sekottamatonta! Germanien tavan mukaan!“ — Hän viittasi kreikkalaisen lääkärin pois luotaan. — „Kiitos, vanha Hildebrand, tästä juonasta. Minä juon göötien onneksi.“

Hän tyhjänsi pikarin hitaasti ja asetti sen vielä vakavasti marmoripöydälle.

Mutta nyt tapasi hänet yhtäkkiä, salaman tavoin se mitä lääkärit olivat kauan odottaneet. Hän horjui, kourasi rintaansa ja kaatui taaksepäin Hildebrandin syliin. Tämä laskeutui hitaasti polvilleen ja antoi ruumiin solua marmorilattialle, pitäen kruunukypärällä koristettua päätä sylissään.

Kuunnellen pidättivät kaikki henkeään, mutta kuningas ei liikalitanutkaan. Kovasti parkaisten heittäytyi Atalarik ruumiin päälle.

TOINEN KIRJA

ATALARIK

Ensimmäinen luku.

Syystä ystävät pelkäsivät ja viholliset toivoivat, että kuninkaan kuolemasta aiheutuisi suuria vaaroja nuorelle göötien valtakunnalle.

Ei ollut vielä kulumut neljääkymmentä vuotta siitä, kun Teoderik Byzantiumin keisarin kehoituksesta oli mennyt kansoineen Isonzon yli ja ryöstänyt onnenonkijalta Odovakarilta, jouka germanilaiset palkkasotilaat olivat eräässä kapinassa korottaneet Länsi-Rooman valtaistuimelle, kruunun ja hengen.

Kuninkaan viisaus ja suuruus eivät olleet voineet poistaa sitä epävarmuutta, joka alusta alkaen vallitsi hänen enemmän rohkeassa kuin hyvin harkitussa luomassaan.

Huolimatta hänen lempeästä hallituksestaan tunsivat italialaiset — emmekä me tahdo heitä siitä tuomita — syvästi vieraan vallanalaisuuden häpeän.

Ja nämä vieraat olivat kaksinkerroin vihatut raakalaisina ja kerettiläisinä.

Sen aikuisen katsantokannan mukaan pidettiin Länsi- ja Itä-Rooman valtakuntia jakamattomana yhtenäisyytenä ja sen jälkeen kun keisarinarvo Lännessä loppui, pidettiin Itä-Rooman keisaria Lännessä ainoana laillisena hallitsijana. Byzantiumiin olivat

siis suunnatut kaikkien roomalaisten isänmaanystävien ja kaikkien Italian oikeauskoisten sihnät. Byzantiumista päin toivoivat he vapautusta kerettiläisten, raakalaisten ja tyrannien ikeestä.

Ja Byzantiumilla oli sekä voimaa että halua tämän toivomuksen täyttämiseen. Vaikka keisarin alamaiset eivät olleetkaan Caesarin tai Trajanuksen roomalaisia, niin oli Itä-Rooman keisarikunta kuitenkin paljon ylempänä göötien valtakuntaa korkean sivistyksensä ja hyvin järjestetyn valtiomuotonsa kautta.

Eikä suinkaan puuttunut halua käyttää tätä etevämmyyttä raakalaisvaltakunnan kukistamiseksi, sillä molempien valtioiden välinen suhde oli alusta alkaen perustettu juonille, epähuulolle ja salaiselle vihalle.

Ennen Italiaan lähtöään olivat göötit majoilleet Tonavan maissa ja tehneet Byzantiumin kanssa liiton, joka ei tyydyttänyt kumpaakaan osakasta. Heidän kuninkaansa kunnianhimon ja keisarin petollisuuden vuoksi oli näiden erilaisten liittolaisten välillä melkein joka vuosi syttyä ilmi sota. Useita kertoja oli Teoderik, vaikka keisari oli ystäväyden aikana antanut hänelle valtakunnan korkeimmat kunniasijat ja nimitänyt hänet konsuliksi, patriciuukseksi ja ottopojakseen, vienyt aseensa aivan keisarinkaupungin porteille saakka.

Lopettaakseen nämä alituiset rettelöt oli keisari Zeno teräväpäisenä valtiomiehenä löytänyt aito byzantilaisen keinon saadakseen kiusallisen göötikuminkaan ja hänen kansausa pois läheisyydestään siten, että hän antoi Teoderikille Danaon lahjana Italian, joka ensin oli ryöstettävä sankarillisen Odovakarın rautaisesta kädestä.

Päätyipä molempien ruhtinasten välinen taistelu miten tahansa. Byzantium voittaisi joka tapauksessa.

Jos Odovakar voittaisi, olisivat göötit ja heidän pelättävä kuninkaansa, jolle täytyi antaa hallittavaksi kauniita maakuntia ja maksaa suuria pakkoveroja, ikuisiksi ajoiksi vaarattomat.

Jos Teoderik voittaisi, saataisiin kukistetuksi ja rangaistuksi vallanastaja, jota Byzantium ei koskaan ollut tunnustanut hallitsijaksi. Ja kun Teoderik keisarin nimessä ja toimesta voittaisi Italian ja hallitsisi sitä, olisi Länsi-Rooma taas yhdistetty Itä-Roomaan kunniakkaan valloituksen kautta.

Mutta tämän hienosti ajatellun suunnitelman tulos ei ollut keisarin toivon mukainen.

Sillä kun Teoderik oli voittanut ja perustanut valtakuntansa Italiassa, kehittyi heti hänen sielunsa koko suuruus ja hän hankki itselleen aseman, jossa hän kaikista muodollisista kohteliaisuuksista huolimatta oli täydellisesti riippumaton Byzantiumista.

Vain muutaman kerran, milloin se häntä hyödytti, vetosi hän muodon vuoksi siihen, että keisari oli hänet valtuuttanut valloittamaan Italian ja silloinkin teki hän sen vain heikontaakseen italialaisten vastahakoisuutta. Todellisuudessa hallitsi hän italialaisia samoin kuin göötejänsäkin, ei byzantilaisen valtionhoitajana eikä nimessä, vaan oman oikeutensa voimalla, voittonsa voimalla „göötien ja italialaisten kuninkaana.“

Tästä tietysti johtui keisarin kanssa eripuraisuuksia, jotka useita kertoja puhkesivat ilmisotana molempien valtakuntien välillä.

Ei siis ollut epäilemistäkään siitä, että Byzantiumissa oltiin hyvin valmiita tekemään loppu italialaisten huokauksista vapauttamalla heidät raakalaisten

ikeestä, niin pian kuin luultiin oltavan tarpeeksi väkeviä.

Eikä gööteillä ollut ketään liittolaisia näitä ulkonnaisia ja sisällisiä vihollisia vastaan.

Sillä Teoderikin maine ja arvo sekä hänen sukulaisuussuhteensa kaikkien germanilaisten ruhtinasten kanssa olivat hankkineet hänelle vain jonkunmoisen siveellisen yliherruuden, vaan ei mitään vahvistusta hänen vallalleen.

Göötien valtakunta, jonka nerokas mies oli hurjanrohkeasti istuttanut roomalaisen sivistysmaailman sydämeen, ei ollut välittömässä yhteydessä vielä roomalaistunuttomien kansojen kanssa. Se ei saanut lisää vereksiä germanilaisia aineksia, jotka yhä nuorensivat samoihin aikoihin syntynyttä frankkien valtakuntaa ja suojelivat ainakin sen koillisosia roomalaistumisesta johtuneesta turmeluksesta, sillä aikaa kun pientä göötiläissaarta kaikilta puolin huuhtelivat ja jäyivät roomalaiselämän vihamieliset aallot ja pienensivät sitä vuosi vuodelta.

Niin kauan kun Teoderik, tämän uhkarohkean luoman mahtava laatija eli, peitti hänen nimensä loisto, vaarat ja hänen huomansa heikkoudet.

Syystä ajateltiin pelolla sitä hetkeä, jolloin tämän epävarman laivan peräsin joutui naisen tai sairaan nuorukaisen käteen. Pelättävissä oli italialaisten kapina, keisarin sekaantuminen asiaan, kukistettujen kansojen luopuminen ja vihollisten raakalaisheimojen hyökkäykset.

Jos vaarallinen hetki kuitenkin kuluisi rauhallisesti, tulisi siitä etupäässä kiittää kuminkaan ystävän ja monivuotisen ministerin Cassiodoruksen väsymättömän innokasta ja huolellista toimeliaisuutta. Hän oli jo viikkoja ennen kuminkaan kuolemaa ryhtynyt

tarpeellisiin toimenpiteisiin ja kaksinverroin huolellisempi hän oli nyt Teoderikin kuoltua.

Italialaisten pysyttämiseksi levollisina annettiin heti julistuskirja, jossa Italialle ja maakunnille ilmoitettiin ikäänkuin kaikessa rauhassa jo tapahtuneena asiaana, että Atalarik oli noussut valtaistuimelle äitinsä holhoomana.

Valtakunnan kaikkiin osiin lähetettiin heti virkamiehiä vaimottamaan kansalla uskollisuudenvalaa, mutta heidän oli samalla nuoren kuninkaan nimessä valalla luvattava, että uusi hallitus säilyttää kaikki italialaisten ja maakuntalaisten oikeudet ja ottaa esikuvakseen suuren vaimajan lempeyden ja suosion roomalaisia alamaisiaan kohtaan.

Samalla pidettiin kuitenkin huolta suuren göötiläisen sotajoukon lähettämisestä rajoille sekä tärkeimpiin ja levottomimpiin kaupunkeihin, ettei valtakunnan ulkonaisilla ja sisällisillä vastustajilla olisi halua ryhtyä vihollisuuksiin. Keisarihovin kanssa uusittiin ja vahvistettiin hyvät suhteet lähettilästen ja hyvin imartelevien kirjeiden kautta.

Toinen luku.

Mutta Cassiodoruksen ohella oli toinenkin mies, joka tänä murrosaikana näytteli huomattavaa ja hoolhoajahallituksen mielestä hyvin ansiokasta osaa.

Tämä mies oli Cethegus.

Hän oli ottanut vastaan tärkeän Rooman kaupunginpäällikön viran.

Niin pian kuin kuningas oli sulkenut silmänsä, oli Cethegus rientänyt täyttä karkua palatsista ja Ravennan porteilta hänelle uskottuun Tiber-kaupunkiin ja saapuut sinne ennenkuin tieto kuninkaan kuolemasta ehti levitä.

Jo ennen päivän koittoa oli hän kutsunut senaattorit koolle „Senaattiin“ s. o. Domitianuksen sirkukseen lähellä Janus Geminusta oikealle Severuksen kaaresta, ympäröinyt rakennuksen göötiläisellä sotaväellä, ilmoittanut hämmästyneille senaattoreille — joista hän useita oli äskettäin nähnyt katakombeissa ja joita hän oli kiihoittanut karkoittamaan raakalaiset maasta — jo tapahtuneesta hallitsijan vaihdosta ja (huomauttaen muutamia sanoja kokouspaikkaankin näkyvistä göötiläisen sotajoukon keihäistä) ottanut heiltä uskollisuuden- ja kuuliaisuudenvalan Atalarikille vastustusta sietämättömällä nopeudella.

Hän läksi „senaatista“ jättäen isät sinne vartioituina ja meni flavilaiseen anfiteatteriin, jonne hän oli kutsunut roomalaiset kokoon. Hän piti kokouksen vahvan göötiläisen sotaväenosaston vartioimana ja voitti helposti käännettävät „kviiritit“ nuoren kuningkaan puolelle mestarillisella puheella.

Hän kertoi heille Teoderikin hyvistä töistä ja lupasi, että he saisivat osakseen samallaista lempeyttä vainajan sisarenpojankin puolelta, jonka muutoin koko Italia, maakunnat ja tämän kaupungin isät olivat tunnustaneet hallitsijaksi: ilmoitti, että Amalasantan ensimmäinen hallitustoimi olisi Rooman kansan yleinen ruokkiminen leivällä ja viinillä, ja päätti puheensa ilmoittamalla seitsenpäiväiset sirkusleikit, — kilpa-ajot kahdenkymmenen yhden espanjalaisen nelivaljakon välillä — joilla hän viettää Atalarikin valtaistuimelle nousemista ja ryhtymistään kaupunginpäällikön virkaan.

Silloin kohotettiin tuhat-ääninen riemuhuuto kuningattaren ja hänen poikansa kunniaksi, mutta vielä äänekkäämpi Cetheguksen kunniaksi. Kansa hajaantui iloisena, senaattorit päästettiin vapaiksi ja ikuinen kaupunki oli pelastettu gööteille.

Prefekti kiihuhti kotiinsa Kapitoliumin juurella, sulkeutui huoneisiinsa ja alkoi innokkaasti kirjoittaa kertomustaan hallitsijattarelle. —

Vähän ajan perästä kuului ankara koputus talon vaskiportilta. Koputtaja oli Lucius Licinius, nuori roomalainen, jonka opinme katakombeissa tuntemaan. Hän löi miekan kahvalla porttia niin, että koko talo tärisi.

Hänen mukanaan oli Scaevola, lainoppinut — joka oli myöskin ollut sulettuna senaattiin — otsa kovin rypyssä ja pappi Silverius kavalan näköisenä.

Portinvartija kurkisti varovaisesti muurissa olevasta pienestä aukosta, mutta päästi miehet sisään tummettuaan Liciniuksen.

Nuorukainen riensi kiivaasti muiden edellä hyvin tuttua tietä etehisen, atriumin ja sen pylväskäytävän kautta Cetheguksen lukukamariin.

Kun tämä kuuli nopeita askeleita, nousi hän lavitsalta, jolla oli maannut kirjoittamuassa, ja kätki kirjeet hopeaheloilla koristettuun rasiaan.

„Kas, isänmaan vapauttajat“, sanoi hän hymyillen ja meni heitä vastaan.

„Hävytön petturi“, huusi hänelle Licinius käsi miekan kalvassa — viha tukahutti häneltä äänen niin, ettei hän voinut jatkaa. Sen sijaan veti hän leveän miekkansa puoleksi ulos tupesta.

„Seis, anna hänen ensin puolustaa itseänsä, jos hän voi“, läähätti juuri perille saapunut Scaevola ja karkasi kiinni nuorukaisen käteen.

„Mahdotonta on, että hän olisi luopunut pyhän kirkon asiasta“, sanoi Silverius tullessaan sisään.

„Mahdotonta?“ nauroi Licinius. „Kuinka? Oleteko te hulluja, vai olenko minä? Eikö hän ole pitänyt meitä ritareita koteihimme sulettuina? Eikö hän ole pauertanut portteja kiinni ja teettänyt roistoväellä valan raakalaisille?“

„Eikö hän ole“, jatkoi Cethegus. „vanginnut jaloja kaupunginisiä, kolmeasataa luvultaan, kuriaan, kuten hiiriä hiirenpyydykseen? Kolmeasataa ylhäistä hiirtä!“

„Hän pilkkaa vielä meitä! Aijotteko te kärsiä tätä?“ huusi Licinius. Scaevolakin kalpeni vihasta.

„Ja mitä te olisitte tehneet, jos teidän olisi annettu toimia vapaasti?“ kysyi prefekti pannen kätensä ristiin rinnolleen.

„Mitäkö me olisimme tehneet?“ vastasi Licinius. „mitä me — sen mistä sinä olet satoja kertoja puhunut kanssamme? Niin pian kuin tieto tyrannin kuolemasta olisi tänne saapunut, olisimme tappaneet kaikki kaupungissa olevat göötit, julistaneet tasaval- lan ja nimittäneet kaksi konsulia —“

„Liciniuksen ja Scaevolaa tietysti, se olikin pää- asia. No ja sitten? Mitä sitten?“

„Mitä sitten? Vapaus olisi voittanut!“

„Hulluus olisi voittanut“, ärjäsi Cethegus pelä- tyneille miehille. „Olipa hyvä, että teidän kätenne sidottiin. Te olisitte turmelleet kaiken toivon ikui- siksi ajoiksi. Katsokaa näitä ja kiittäkää minua pol- villamme!“

Hän otti muutamia asiapapereita eräästä papy- rus-kotelosta ja antoi ne hämmästyneille salaliitto- laisille.

„Luekaa nyt! Vihollinen oli saanut varoituk- sen ja punonut mestarillisesti paulan Rooman kaulan ympäri. Jollen minä olisi toiminut, olisi kreivi Viti- ges kymmenen tuhannen göötin kanssa tällä hetkellä salarisella portilla pohjoisessa, huomenna olisi nuori Totila sulkenut Tiberin suun etelässä Napolista tuo- mallaan laivastolla; ja Thulunin herttua oli tulossa kahdenkymmenen tuhannen miehen kanssa lännestä päin Hadrianuksen hautaa ja Aureliuksen porttia vastaan. Jos te olisitte tänä aamuna koskeneetkaan yhtään göötiä, niin kuinka olisi käynyt?“

Silverius alkoi hengittää vapaammin. Toiset kaksi vaikenivat häpeissään. Mutta Licinius tointui pian hämmästyksestään:

„Me olisimme uhitelleet raakalaisia muurien- me takana“, sanoi hän heittäen kauniin päänsä kenoon.

„Niin. Sitten kun *minä* panen nämä muurit kuntoon, voimme uhitella ijäti, Licinius, mutta niiden ollessa nykyisessä kunnossa — emme päivääkään.”

„Olisimme ainakin kuolleet vapaina kansalaisina”, sanoi Scaevola.

„Sen te olisitte voineet tehdä kolme tuntia takaperin kuriassa”, nauroi Cethegus olkapäitään kohauttaen.

Silverius astui häntä kohti kädet levällään ikäänkuin syleilläkseen häntä, mutta Cethegus vetäytyi syrjään.

„Sinä olet pelastanut meidät kaikki, sinä olet pelastanut kirkon ja isänmaan! Minä en ole koskaan sinua epäillyt”, sanoi pappi.

Silloin tarttui Licinius prefektin käteen, jonka tämä mielellään antoi hänelle.

„Minä olen epäillyt sinua”, huusi hän rakastettavalla suoruudella. „Anna minulle anteeksi, siuri roomalainen. Tämä miekka, jonka piti lävistää sinut tänään, palvelee sinua tästä hetkestä alkaen ikuisesti. Ja jos vapauden päivä koittaa, silloin ei konsuleita, vaan terve, diktaattori Cethegus.”

Ja hän riensi ulos loistavin silmin. Prefekti loi hänen jälkeensä tyytyväisen silmäyksen.

„Diktaattori, miksei, mutta vain tasavallan varmuuden turvaamiseksi”, sanoi lainoppinut ja seurasi Liciniusta.

„Niinpä kyllä”, hymyili Cethegus, „silloin herättämme me Camilluksen ja Brutuksen taas eloon ja lähdenne viemään tasavaltaa eteenpäin siitä, mihin he sen jättivät tuhat vuotta takaperin. Eikö niin Silverius?”

„Rooman prefekti”, sanoi pappi, „sinä tiedät, että minä kunniauhimossani luulin johtavani sekä isänmaan

että pyhän kirkon asioita. Tästä hetkestä alkaen en sitä enää tee. Sinä johdat, minä seuraan. Mutta lupaa yksi asia: takaa roomalaisen kirkon vapaus ja — vapaa paavinvaali.”

„Kyllä”, sanoi Cethegus, „kunhan vain Silverius on päässyt paaviksi. Olkoon menneeksi.” —

Pappi meni tiehensä hymy huulilla, mutta raskaalla mielellä.

„Menkää”, sanoi Cethegus vähän ajan kuluttua katsoen noiden kolmen jälkeen. „Te ette kukista tyrannia — te tarvitsette tyrannin.”

Tämä päivä, tämä hetki oli ratkaiseva Cethegukselle. Melkein tahdottomasti ajelehti hän tapausten virran mukana uusiin mielialoihin ja päämääriin, jotka olivat tähän saakka olleet epäselviä tai joita hän oli pitänyt pikemmin unelmina kuin varsinaisina päämäärinä.

Hän tunsi tällä hetkellä olevansa aseman ainoa herra. Hänellä oli täydellisesti käsissään aikansa molemmat suuret puolueet, göötiläinen hallitus ja sen viholliset, salaliittolaiset.

Tämän mahtavan miehen rimmassa heräsi äkkiä mitä vilkkaimpaan toimintaan päävaikutin, jonka hän oli luullut vuosikymmeniä sitten kuolleen. Rajaton halu, voisi melkein sanoa tarve *hallita* teki kerralla tämän lahjakkaan sielun kaikki voimat käyttökykyiksi ja pani ne kiivaaseen liikkeeseen.

Cornelius Cethegus Caesarius oli vanhan ja suunnattoman rikkaan suvun jälkeläinen, suvun, jonka esi-isä perusti sen maineen sotapäällikkönä ja valtiomiehenä Caesarin aikana — hänen sanottiin olleen suuren diktaattorin poika. — Meidän Cetheguksemme oli monipuoliset luonnonlahjat ja suuri omaisuus. Tulisista intohimojansa voi hän mielinmäärin

tydyttää rikkautensa nojalla ja rikkauttaan kartutti hän suuren luonnonlahjojensa avulla.

Hän sai huolellisimman kasvatuksen mitä siihen aikaan roomalaiselle aatelismuurukaiselle voitiin antaa.

Parhaiden opettajien johdolla opiskeli hän kaunotaiteita. Parhaissa kouluissa Berytuksessa, Aleksandriassa ja Ateenassa harjoitti hän loistavalla menestyksellä lakitiedettä, historiaa ja filosofiaa.

Mutta tämä ei tyydyttänyt häntä. Hän tunsi henkäyksen aikansa kaikkien tieteiden ja taiteiden rappentumisesta. Filosofiakin hävitti hänestä vain uskon viimeisetkin jäännökset antamatta hänelle sijaan mitään positiivisen vakaumuksen tunnetta.

Kun hän oli palannut opintomatkaltaan, pani hänen isänsä hänet ajan tavan mukaan valtion palvelukseen. Tuo suurilahjainen mies kohosi nopeasti virasta toiseen.

Mutta yhtäkkiä luopui hän kaikista viroista.

Kun hän oli oppinut tarkasti tuntemaan valtion asiat, ei hän enää tahtonut olla rattaana suuressa valtiokoneistossa, joka rajoitti vapautta ja jossa hän tuli sitäpaitsi palvelemaan raakalaiskuningasta.

Silloin kuoli hänen isänsä ja Cethegus, joka nyt oli päässyt oman itsensä ja suunnattoman omaisuuden herraksi, heittäytyi — samallaisella voimalla, millä hän muutkin työnsä teki — huvien, nautinnon ja hekuman villedimpiin pyörteisiin.

Rooman huvitukset olivat pian nautitut. Hän teki pitkiä matkoja Byzantiumiin ja Egyptiin: menipä vielä Intiaankin.

Ei ollut sitä ylellisyyttä eikä sitä viatonta tai rikollista nautintoa, mitä hän ei olisi koetellut. Vain teräksinen ruumis voi kestää näiden matkojen rasitukset ja kieltämykset, seikkailut ja hurjastelut.

Kahdentoista vuoden kuluttua palasi hän Roomaan.

Kerrottiin, että hän aikoi rakennuttaa Roomaan suuremman palatsin: iloittiin jo edeltäpäin ylellisestä elämästä hänen taloissaan ja huviloissaan. Mutta pettymys oli suuri.

Cethegus rakennutti vain pienen talon Kapitoliinmin juurelle, sisusti sen mitä mukavimmin hienostuneen makunsa mukaan ja eli erakkona keskellä väkiinikasta Roomaa.

Aivan odottamatta julkaisi hän kertomuksen matkoistaan sekä selonteon vähemmän tunnetuista maista ja kansoista, joihin hän itse oli tutustunut.

Kirjalla oli tavaton menestys. Cassiodorus ja Boëthius kiistelivät hänen ystäväyydestään: suuri kuningas tahtoi saada hänet hoviinsa.

Mutta äkkiä katosi hän taas Roomasta.

Hänen kohtaloansa ei saatu selville, vaikka ihmiset koettivatkin saada sitä selville mitkä uteliaisuudesta, mitkä osanotosta, mitkä vahingonilosta.

Kerrottiin, että köyhät kalastajat olivat löytäneet hänet muutamana aamuna Tiberin rannalta kaupungin porttien ulkopuolelta tainnoksissa ja puolikuolleena.

Mutta muutamia viikkoja sen jälkeen ilmestyi hän valtakunnan koillisrajalle, harvasti asuttuihin Tonavan maihin, joissa parhaillaan riehui verinen sota gepidejä, avareja ja sklaveneja vastaan.

Siellä taisteli hän kuolemaa halveksivalla urhoolisuudella näitä raakalaisia vastaan, seurasi niitä valitsemallaan ja palkkaamallaan vapaaehtoisjoukolla niiden kalliorotkoissa oleviin lymypaikkoihin saakka ja nukkui joka yö rontaisella maalla. Ja kun göötiläinen sotapäällikkö antoi hänelle suuremman joukon partio-

retkeä varten. hyökkäsi hän sen sijaan Sirmiumia, vihollisen pääkaupunkia vastaan ja valloitti sen, osottaen siinä sekä suurta sotapäällikönkykyä että urhoolisuutta.

Sodan päätyttyä matkusteli hän taas Galliassa, Espanjassa ja Byzantiumissa sekä palasi sieltä takaisin Roomaan, jossa hän eli täydellisessä toimettomuudessa ja yksinäisyydessä hyläten kaikki sotilas-, valtiolliset ja tieteelliset virat ja arvot, joita Cassiodorus tahtoi väkisin hänelle antaa.

Hän ei näyttänyt enää välittävän mistään muusta kuin tieteistään.

Muutamia vuosia takaperin oli hän eräältä Gallian matkalta tuonut mukanaan kauniin nuorukaisen tai pojan, jolle hän näytteli Rooman ja Italian ja jota kohtaan hän osoitti isällistä rakkautta ja huolenpitoa.

Sanottiin hänen aikovan tehdä hänet ottopojakseen. Sillä aikaa kun tämä nuorukainen oli hänen luonaan, luopui hän yksinäisestä elämästään ja kutsui Rooman aatelisnuorukaiset huvilaansa loistaviin juhliin. Kaikissa niissä juhlissa, joihin hänet vuorostaan kutsuttiin ja joihin kaikkiin hän meni, osoittautui hän erinomaiseksi seuramieheksi.

Mutta kun hän oli lähettänyt nuoren Julius Montanuksen Aleksandrian oppikouluihin ja hänen seuraanaan suuren joukon opettajia, vapautettuja ja orjia, katkasi hän yhtäkkiä kaiken seurustelun ja vetäytyi täydellisimpään yksinäisyyteen tyytymättömänä — kuten näytti — sekä Jumalaan että koko maailmaan.

Suurella vaivalla onnistui pappi Silveriuksen ja Rusticianan saada hänet luopumaan levostaan ja liittyvän salaliittoon katakombeissa. Hän rupesi, kuten hän itse sanoi, isänmaanystäväksi pelkästä ikävästä.

Kuninkaan kuolemaan saakka oli hän todellakin melkein vastenmielisesti ollut mukana tässä puuhassa, jonka johtajana hän kuitenkin oli yhdessä diakonin kanssa.

Mutta nyt muuttuivat asiat.

Hänen olemuksensa syvin piirre, tarve koettaa kykyään hengen kaikilla mahdollisilla aloilla, voittaa vaikeudet, olla etevämpi kilpailijoitaan, hallita yksin ja vastustamatta kaikilla elämän aloilla, joihin hän ryhtyi, ja voitonseppeleeseen saavutettua heittää se pois ja hankkia itselleen uusia toiminta-aloja, ei ollut vielä tähän saakka millään alalla löytänyt täydellistä tyydytystä.

Taide, tiede, nautinnot, valtionmiehen maine, sotilaskunnia — kaikki olivat ne houkutelleet häntä ja kaikki oli hän ne saavuttanut täydellisemmin kuin kukaan muu, mutta tyhjäksi olivat ne hänen sielunsa jättäneet.

Hallita, olla ensimmäinen, voittaa epäsuotuisat olosuhteet kaikilla niillä keinoilla, joita muita voimakkaammalla miehellä on käytettävänään, ja sitten hallita rautakädellä tomussa ryömiviä ihmisiä — se oli ainoa päämäärä johon hän oli pyrkinyt tietensä ja tietämättään. Vain sellaisissa oloissa tunsu hän oikein elävänsä.

Ylpeistä täyteläisistä hengenvedoista kohoili sen vuoksi tällä hetkellä hänen leveä rintansa. Hän, tuo jääkylmä, hehkui siitä tiedosta, että hän tällä hetkellä voi yhdellä silmäyksellään hallita aikansa molempia toisilleen vihollisia voimia, göötejä ja roomalaisia. Ja tämä hurmaava tietoisuus omasta vallastansa herätti hänessä pirullisella voimalla vakaumuksen siitä, että hänellä ja hänen kunnianhimollaan oli vain yksi päämäärä, jonka vuoksi saattoi nähdä elämisen vaivan.

vielä yksi ainoa päämäärä, kaukainen kuin aurinko ja muille saavuttamaton — hän mielellään uskoi polventuvansa Julius Caesarista ja hän tunsu Caesarin veren kiehuvan suonissaan ajattellessaan: —

Caesar, Länsi-Rooman keisari, Rooman valtakunnan keisari! — — —

Kun tämä salama muutamia kuukausia sitten ensi kerran välähti hänen sielunsa läpi, — ei ajatuksena, — ei toivona, — vaan varjona vain — ja unelmana, — pelästyi hän ja samalla hymyili määrätöntä rohkeuttaan.

Hän roomalaisen maailmanvaltakunnan uusijana ja keisarina! Ja Italia vapisi kolmensadan tuhannen göötisoturin askelten alla!

Ja suurin raakalaiskuinkaista, jonka maine täytti koko maan, istui horjumattomana valta-istuimellaan Ravennassa.

Ja jos göötien valta murettaisiin, niin ojentaisivat frankit Alppien ja byzantilainen meren yli ahnaita käsiään italialaista saalista tavottaakseen: kaksi suurta valtakuntaa häntä, yhtä ainoaa miestä vastaan! —

Sillä yksin hän todellakin oli kansansa joukossa! Kuinka hyvin hän tunsu kansalaisensa, suurten esiisien arvottomat jälkeläiset, ja kuinka syvästi hän heitä halveksi. Kuinka hän nauroi Liciniuksen tai Scaevolun haaveiluille, he kun aikoivat saada tasavallan ajat takaisin näillä roomalaisilla!

Hän oli yksin.

Mutta juuri tämä kiihoitti hänen ylpeätä kunnianhimoaan. Ja juuri tässä silmänräpäyksessä, jolloin salaliittolaiset olivat jättäneet hänet ja jolloin hänen etevämyyhtensä oli huomattavammin selvennyt sekä heille että hänelle itselleen, juuri nyt kypsyi nuolen nopeasti hänen rinnassaan selväksi ajatuk-

seksi ja varmaksi päätökseksi se, mikä ennen oli ollut vain hurmaavaa leikittelyä haaveiluhetkinä.

Käsivarret ristissä leveän rinnan päällä ja voimakkein askelin kävelen huoneessaan, kuten jalopeura häkissään, puheli hän itsekseen katkonaisin lausein:

„Joku toinenkin voisi karkoittaa maasta göötit ja estää kreikkalaisia ja frankkeja tulemasta sijaan, jos hänellä olisi takanaan kunnollinen kansa. Se ei olisi vaikeatakaan. Mutta tehdä tämä melkein uskomaton työ yksin, aivan yksin, näiden tahdottomien ja kunnottomien miesten enemmän estäessä kuin auttaessa, tehdä näistä pelkuri raukoista sankareita, näistä orjista roomalaisia, näistä pappien ja raakalaisten nöyryistä palvelijoista taas maailman herroja — se on vaiivan arvoista työtä. Luoda yksin tahtonsa ja henkensä voimalla uusi kansa, uusi aika ja uusi maailma — sitä ei vielä kukaan kuolevainen ole tehnyt — se olisi suurempaa kuin Caesarin työt, sillä hänellä oli johdettavanaan legionittain sankareita. Mutta — sen voi tehdä, koska sitä voi ajatella. Ja minä, joka olen sitä ajatellut, minä sen teenkin. Niin, Cethegus, se on päämäärä, jonka vuoksi kannattaa ajatella, elää ja kuolla. Ylös toimintaan! Ja tästä alkaen — kaikki ajatukset ja kaikki tunteet vain tämän ainoan toteuttamiseksi.“

Hän seisautui valkoisesta Paron marmorista veistetyyn jättiläiskokoisen Caesar-kuvan eteen, joka oli vastapäätä kirjoitussohvaa. Se oli Arkesilaoksen mestariteos ja tämän talon jaloin koristus, melkeinpä pyhyys, sillä sen oli perhetarun mukaan Julius Caesar itse lahjoittanut pojalleen.

„Kuules, jumalainen Julius, suuri esi-isäni! Jälkeläisesi tahtoo kilpailla kanssasi. On olemassa vielä

korkeampi päämaali, kuin mitä sinä olet saavuttanut. Pyrkiä sinua ylemmäs, se jo ansaitsee kuolemattomuuden. Ja pudota, pudota niin ylhäältä — se on suloisin kuolema. Onnittelen itseäni senvuoksi, että taas tiedän miksi elän.“

Hän meni kuvapatsaan luota ja silmäsi pöydälle levitettyä Rooman maailmanvallan sotakarttaa:

„Ensin karkoittaa raakalaiset —: Rooma! — Sitten valloittaa takaisin pohjoismaat —: Pariisi! — Sitten saattaa taas Itä-Rooma vanhan Caesarien kaupungin vallan alle —: Byzantium! Ja kauemmas, yhä kauemmas: Tigrikselle, Indukselle, kauemmas kuin Aleksanteri Suuri — ja takaisin länteen päin Skytian ja Germanian kautta Tiberille. — Siinä rata, jonka sinulta, Caesar, Brutuksen tikari katkasi. — Ja siten tullen suuremmaksi kuin sinä, suuremmaksi kuin Aleksanteri — oi, seisahdukkaa ajatukset!“

Ja jääkylmä Cethegus hehkui: voimakkaasti jyskyttivät hänen suonensa ohimoilla. Hän painoi tili-kuuman otsansa Julius Caesarin kylmään marmoririntaan. Caesar katseli majesteetillisesti jälkeläistään.

Kolmas luku.

Mutta tämä päivä oli ratkaiseva ei ainoastaan Cethegukselle, vaan myös salaliitolle katakombeissa, Italialle ja göötien valtakunnalle.

Isänmaanystävään salaliitto oli, silloin kun sillä oli monta johtajaa, jotka eivät aina olleet yksimielisiä keinoista tuskimpa suunnitelmiensa päämäärästäkään, saanut hyvin vähän aikaan. Toista uraa alkoivat asiat kulkea siitä hetkestä, jolloin puolueen lahjakkain mies, jolloin Cethegus otti johdon väkevään käteensä.

Vastustelematta olivat liiton entiset johtajat — näköään Silveriuskin — taipuneet prefektin johdon alle, varsinkin kun hän oli niin voimakkaasti osottanut etevämmyytensä ja pelastanut heidän asiansa perikadosta.

Nyt vasta muuttui tämä salaliitto gööteille todella vaaralliseksi.

Väsymättä puuhasi Cethegus heikentääkseen kaikin tavoin heidän valtakuntansa voimaa ja turvallisuutta. Hän oppi pian tuntemaan ihmisten heikot puolet, voitti heidät ja hallitsi heitä. Siten hankki

hän liitolle päivä päivältä yhä enemmän vaikutusvoimaisia jäseniä ja hankki puolueelle varoja.

Viisaalla varovaisuudella osasi hän välttää kaikkia epäluuloja göötiläisen hallituksen puolelta, mutta toiselta puolen esti hän salaliittolaiset ryhtymästä liian aikaisin kapinaan.

Helppoa tosin olisi ollut hyökätä yht'äkkiä, samana päivänä kaikissa Italian kaupungeissa göötien päälle, alkaa kapina ja kutsua maahan voittoa täydentämään byzantilaiset, jotka jo kauan olivat odottaneet sopivaa tilaisuutta.

Mutta silloin ei prefekti olisi saanut suoritetuksi salaista suunnitelmaansa.

Hän olisi hankkinut vain byzantilaisen tyranniuuden göötien siedettävän vallan sijaan.

Ja me tiedämme, että hän koetti toteuttaa kokonaan toista päämäärää.

Saavuttaakseen sen, täytyi hänen sitä ennen hankkia itselleen Italiassa sellainen valta-asema, jota ei kellään muulla ollut.

Hänen täytyi, vaikka hiljaisuudessakin, olla maan mahtavin mies, ennenkuin yksikään byzantilainen tuli maahan ja ennenkuin ensimmäinen gööti kaatui. Asiat täytyivät olla valmistetut sille kaunalle, että Cethegus voisi karkoittaa raakalaiset Italiasta byzantilaisten sanottavasti auttamatta, jolloin keisarin täytyisi antaa vapautetun maan hallitus vapauttajalle, aluksi vaikkapa valtionhoitajan nimellä.

Sitten olisi hänellä aikaa ja tilaisuutta ylläyttää roomalaisten kansallisylpeys „pikku kreikkalaisten“ — kuten byzantilaisia pilkalla nimitettiin — hallitusta vastaan.

Sillä vaikka kaksisataa vuotta sitten, Konstantinus Suuren aikana, maailman herruus siirrettiin Roomasta

kultaiseen kaupunkiin Hellesponton rannalla ja valtikka näytti siirtyneen Romuluksen pojilta kreikkalaisille, vaikka Itä- ja Länsi-Rooman olisi pitänyt muodostaa yhdessä raakalaismaailman vastapainoksi sivistysvaltio, vihasivat ja halveksivat roomalaiset nyt kreikkalaisia yhtä paljon kuin niinä aikoina, jolloin Flamininus sanoi, että nöyryytetty Kreikka oli Rooman vapautettu orjatar. Nyt oli vanhan vihan lisäksi tullut kateus.

Sen vuoksi oli hän varma koko Italian innostuksesta ja avusta. Hän oli varma siitä, että raakalaisten karkoitettua byzantilaisetkin ajettaisiin pois maasta. Rooman ja länsimaiden kruunu olisi hänen varma palkkansa.

Ja jos hänen onnistuisi johtaa uudestaan herännyt kansallistunto hyökkäyssotaan Alppien toiselle puolelle, jos Cetheguksen onnistuisi uudelleen juurruttaa frankkien valtakunnan raunioille Aurelianumiin ja Pariisiin Rooman keisarien ylivalta länsimaissa, silloin ei olisi enää liian rohkeata yrittää pakoittaa itsenäiseksi irtautuneet Itämaat taas ikuisen Rooman vallanalaisuuteen ja lähteä jatkamaan maailmanvaltaa Tiberin rannalta, siitä mihin Trajanus ja Hadrianus olivat sen jättäneet.

Mutta tämän kaukana väikkyvän päämäärän saavuttamiseksi täytyi varovaisesti harkita joka askel tällä huimaavan jyrkällä polulla. Pieninkin kompassus veisi varmaan perikatoon.

Voidakseen hallita Italiaa, voidakseen päästä keisariksi, täytyi Cetheguksen ennen kaikkea saada Rooma puolelleen, sillä vain roomalaisten avustuksella oli mahdollista toteuttaa sellaiset tuumat.

Sen vuoksi pitikin uusi prefekti mitä parhainta huolta hänelle uskotusta kaupungista. Roomasta piti

tulla hänen vallalleen kaikin puolin vankka tuki, joka aina olisi hänelle uskollinen ja jota ei voitaisi häneltä riistää.

Hänen virkansa tarjosikin hänelle siihen hyvän tilaisuuden. Hän, praefectus urbi, oli velvollinen pitämään huolta väestön eduista sekä kaupungin turvallisuudesta.

Cethegus osasi mestarillisesti käyttää omien tarkoitusperiensä eduksi virkansa tuottamia oikeuksia. Hän voitti pian kaikki säätyluokat puolelleen. Aateli kunnioitti häntä katakombien salaliiton päämiehenä ja papistoa hallitsi hän Silveriuksen kautta, joka oli paavin oikea käsi ja jota yleensä pidettiin tämän jälkeläisenä. Silverius osotti prefektin puuhille mitä suurinta harrastusta ja osanottoa, mutta tämä ei näyttänyt siitä erityisesti välittävän.

Alhaisen kansan kiinnitti Cethegus itseensä ei ainoastaan jakamalla omilla varoillaan leipää ja hankkimalla sirkusnäytäntöjä, vaan suuremmassa määrässä niiden rakennustöiden kautta, joista tuhannet ihmiset saivat vuosikausiksi elatusta — göötiläisen hallituksen kustannuksella.

Hän hankki Amalasantan suostumuksen siihen, että linnoitukset, jotka Honoriuksen ajoista alkaen olivat rappeutuneet enemmän ajan vaikutuksesta ja roomalaisten rakennusmestarien itsekkäisyyden vuoksi kuin läntigöötien ja vandaalien hävityksistä, pantaisiin nopeasti ja täydellisesti kuntoon „ikuisen kaupungin kunniaksi ja — kuten kuningatar kuvitteli itselleen — suojaksi byzantilaisia vastaan.”

Cethegus oli itse laatinut suunnitelman näihin suuremμοisiin varustuksiin, ja göötien ja byzantilaisten myöhemmin turhaan piirittäessä kävi selville, että hän oli laatinut ne todellisella sotapäällikön nerolla.

Hän joudutti mitä suurimmalla innolla jättiläistyötään ja muodosti tuon suunnattoman, useita peninkulmia laajan kaupungin ensiluokan linnoitukseksi.

Tuhannet työmiehet, jotka hyvin tiesivät ketä heidän on kiittäminen tästä hyvätuloisesta työstä, tervehtivät riemuhuudoilla prefektiä, kun hän saapui varustuksiin, tarkasti, joudutti työtä, paransi, vieläpä itsekin ryhtyi työhön, ja herkkäuskoinen ruhtinatar antoi miljoonan toisensa jälkeen linnoitusta varten, jota vastaan piakkoin koko hänen kansausa sotavoimat pirstoutuisivat.

Linnoituksen tärkein kohta oli nykyään Castello St. Angelon nimellä tunnettu Hadrianuksen mausoleumi.

Tämä loistorakennus, jonka Hadrianus oli rakennuttanut Paron marmorista, neliskulmaisista lohka-reista, jotka olivat ladotut toistensa päälle ilman mitään sideainetta, oli kivenheiton matkan päässä Aureliuksen portista. Mausoleumirakennus oli paljon korkeampi kuin muurit portin kohdalla.

Terävällä silmällään oli Cethegus huomannut, että tämä verrattoman vaukka rakennus, joka nykyisessä asussaan oli linnoitus kaupunkia *vastaan*, voitaisiin yksinkertaisilla keinoilla saada päälinnoitukseksi kaupungin *puolesta*. Hän rakennutti Aureliuksen portilta kaksi muuria haudan luo ja sen ympäri.

Ja nyt muodosti tornin korkuinen marmorilinna valloittamattoman varustuksen Aureliuksen portille, varsinkin kun juurella juokseva Tiber oli luonnollisena vallihautana. Mausoleumin muureilla oli noin kolmesataa kaunista marmori-, kupari- ja pronssipatsasta, jotka Hadrianus ja hänen jälkeläisensä olivat teettäneet. Näiden joukossa oli Divus Hadrianus

itse, hänen kaunis rakastettunsa Antinous, Zeus Soter, „kaupunginsuojelijatar“ Pallas sekä useita muita.

Cethegus iloitsi suunnitelmastaan ja rakasti tätä paikkaa, jossa hänellä oli tapana joka ilta kävellä silmäillen Roomaansa ja katsellen varustustöiden edistymistä. Hän oli sen vuoksi siirättänyt tänne omista kokoelmistaan useita kauniita kuvapatsaita.

Neljäs luku.

Suurempaa varovaisuutta täytyi Cetheguksen noudattaa toteuttaessaan erästä toista seikkaa, joka oli myöskin välttämätön hänen päämääräänsä varten.

Voidakseen itsenäisesti uhmailla göötejä, vieläpä hätätilassa kreikkalaisiakin Roomassa, *hänen* Roomassaan, kuten hän kaupunginpäällikkönä mielellään sanoi, tarvitsi hän paitsi valleja myöskin niille puolustajia.

Hän mietti ensin palkkasotureita, henkivartiota, jota sen aikaiset ylhäiset virkamiehet, valtiomiehet ja sotapäälliköt pitivät, kuten esimerkiksi Byzantiumissa Belisarius ja hänen vastustajansa Narses.

Hän olisi kyllä voinut matkoillaan Aasiassa saamiensa tuttavien kautta hankkia ja suurilla rikkauksillaan palkata urhoollisen joukon viljejä isaurilaisia vuorikansoja, jotka niinä aikoina näyttelivät samaa osaa kuin sveitsiläiset 16:nella vuosisadalla.

Mutta tällaisella menettelytavalla oli kaksi pahaa puolta.

Ensiksikin saattoi hän tällä tavalla, tuhlaamatta kokonaan muihinkin tarkoituksiin tarvittavia varojaan

hankkia vain verrattain pienen joukon, vain sotajoukon rungon, vaan ei sotajoukkoa.

Toiseksi oli mahdotonta tuoda näitä palkkasotureita Italiaan ja Roomaan suuremmassa määrässä herättämättä göötien epäluuloja. Yksitellen, parittain tai pienemmissä joukoissa kuletti hän niitä salaa ja hyvin ovelasti orjien, vapautettujen, hoidokasten ja kestäjystävain nimellä ympäri Italian sijaitseviin huviloihinsa tai sijoitti ne merimiehiksi Ostian satamaan ja työmiehiksi Roomaan.

Mutta kun sittenkin roomalaisten itsensä oli pe-
lastettava Rooma ja puolustettava sitä, oli hänen viimeinen suunnitelmansa saada roomalaisensa taas tottumaan aseiden käyttöön.

Teoderik oli viisaasti kyllä kieltänyt italialaisilta pääsyn sotajoukkoihin — vain poikkeustapauksissa sallittiin tämä oikeus muutamille täysin luotettaville — ja määrännyt viimeisinä riitaisina hallitusvuosi-
naan oikeudenkäynnin kestäessä Boëthiusta vastaan asetetettaviksi pois italialaisilta.

Viimemainittua käskyä ei koskaan pantu oikein tarkasti täytäntöön, mutta Cethegus ei voinut toivoa, että hallitsijatar sallisi vastoin suuren isänsä nimenomaista tahtoa ja vastoin göötien siluinnähtäviä etuja muodostaa italialaisista huomattavampaa sotajoukkoa.

Siksi kuvitteli hän ruhtinattarelle, että tämä voisi aivan vaarattomalla myönnytyksellä muuttaa tuon Teoderikin vihatun kiellon jaloksi luottamukseksi ja pyysi, että hänen sallittaisiin varustaa vain kaksituhatta miestä Rooman porvaristosta Rooman suojelusjoukoksi, harjoittaa sitä ja pitää se aina aseissa. Roomalaiset olisivat äärettömän kiitollisia siitäkin, että he edes näön vuoksi saisivat raakalais-
ten ohella vartioida ikuista kaupunkia.

Amalasuuta, joka tavattomasti suosi roomalaisia ja piti ihanimpana päämääränään roomalaisten rakkauden saavuttamisen, suostui ehdotukseen ja Cethegus rupesi muodostamaan „nostoväkeään“, kuten sitä voisi kutsua.

Julistuskirjassa, joka kajahteli kuin torventoitotukset, kutsui hän „Scipioiden poikia takaisin vanhoihin aseisiin“, hän nimitti nuoret ylimykset katakombeista „roomalaisiksi ritareiksi“ ja „sotatribuneiksi“. Hän lupasi jokaiselle roomalaiselle, joka vapaaehtoisesti ilmoittautuisi, omista varoistaan yhtä suuren lisämäärän kuin ruhtinatar maksoi palkkaa. Hän valitsi tuhansista tarjolle tulleista kelpoisimmat. Hän varusti köyhimmät aseilla ja lahjoitti niille, jotka olivat itseänsä kunnostaneet, gallialaisia kypäroitä ja espanjalaisia miekkoja omista kokoelmistaan ja — mikä oli kaikista tärkeintä — erotti säännöllisesti kaikki, jotka olivat kylliksi harjaantuneet antaen heidän pitää aseensa. Sen jälkeen valitsi hän taas uuden miehistön. Palveluksessa oli siis kulloinkin vain se määrä, jonka Amalasuuta oli säätänyt, mutta lyhyessä ajassa olisi saatu tuhansia aseilla varustettuja ja hyviin harjoitettuja roomalaisia jumaloidun johtajan käytettäväksi.

Sillä aikaa kun Cethegus siten varusti tulevaa pääkaupunkiaan ja harjoitti tulevia pretorianejaan, kehoitti hän salaliittolaisia, jotka innoissaan tahtoivat heti ryhtyä aseisiin, odottamaan siksi kun kaikki valmistukset olivat suoritettut. Mutta vain hän itse voi määrätä sen ajan, jolloin kaikki oli valmista.

Kuitenkin oli hän vilkkassa yhteydessä Byzantiumin kanssa. Sieltä täytyi hänen varata itselleen apujoukko, joka toiselta puolen oli valmis tulemaan taistelupaikalle heti hän kutsui, mutta toiselta puolen

ei toiminut omia päin eikä ollut niin voimakas, ettei sitä olisi voitu ajaa maasta pois.

Hän toivoi Byzantiumista hyvän sotapäällikön, joka ei tarvitseisi olla suuri valtiomies, ja sotajoukon, joka olisi tarpeeksi voimakas auttamaan italialaisia, mutta ei tarpeeksi voimakas voittamaan ilman heidän apuaan eikä jäämään maahan vastoin heidän tahtoaan.

Seuraavassa näemme, että tässä suhteessa tapahtui paljon prefektin laskujen mukaan, mutta myöskin paljon vastoin niitä.

Göötejä, jotka tätä nykyä kiistelemättä pitivät hallussaan saalista, mistä Cethegus jo hengessään kamppaili keisarin kanssa, koetti hän tuudittaa huolettomaan itseluottamukseen, hajoittaa heidät puolueisiin ja saada heidän hallituksensa mahdollisimman heikkoihin käsiin.

Ensimmäinen ei ollutkaan vaikeata.

Sillä väkevät germanit halveksivat raakalaismaisessa ylpeydessään kaikkia salaisia ja julkisia vihollisia. Me olemme nähneet kuinka vaikeata oli saada muutoin niin teräväpäinen ja selväjärkinen Totilakin huomaamaan uhkaavaa vaaraa. Ja Hildebadin ylpeä itseluottamus oli kuvaavana göötien seassa vallitsevalle yleiselle mielipiteelle.

Puolueitakaan ei tämän kansan keskuudesta puuttunut.

Siellä oli ylpeitä aatelissukuja, baltit monine sukuhaaroineen, johtajinaan herttuat Thulun, Ibba ja Pizta; rikkauksistaan kuulut völsungit, joiden johtajina olivat veljekset, Tuscian herttua Guntaris ja Astan kreivi Arahad, sekä monet muut, jotka olivat melkein amalien vertaiset esi-isiensä loistoon nähden ja jotka mustasukkaisella huolella vartioivat asemaansa valtaistuimen ääressä.

Göötien joukossa oli monta, jotka vastenmielisesti sallivat naisen olla holhoojana ja pojan hallitsijana, jotka mielellään olisivat kansan vanhan oikeuden mukaan syrjäyttäneet kuningassuvun ja kohottaneet kilpien päälle jonkun göötien koetelluista sankareista.

Toiselta puolelta oli amaleilla sokeasti uskollisia puoluelaisia, jotka kammoivat sellaista ajatustakin lupauksen rikkomisena.

Lopuksi jakautui koko kansa kahteen puolueeseen. Toiseen kuuluivat säälimättömämmät, jotka jo kauan olivat olleet tyytymättömiä Teoderikin ja hänen tyttärensä osottamaan lempeyteen italialaisia kohtaan. He tahtoivat, että nyt otettaisiin korvaus siitä, mitä maata valloitettaessa heidän mielestään oli laiminlyöty ja että italialaisia rangaistiin julkisella väkivallalla heidän salaisen vihansa vuoksi.

Paljon pienempi oli tietysti lukumäärältään toinen puolue, johon kuuluivat sävyisämmät ja jalomielisemmät göötit. Nämä olivat samoin kuin Teoderik vastaanottavia alamaistensa sivistykseen nähden ja koettivat kohottaa itsensä ja kansansa sivistyksessä näiden tasalle.

Tämän puolueen johtajana oli kuningatar.

Tätä naista koetti Cethegus pitää vallassa, sillä nykyinen heikko naisellinen hallitus heikontaisi kansan voimaa ja pitäisi vireillä puolueriitoja ja tyytymättömyyttä.

Nykyisen hallituksen suunta esti täydellisesti göötiläisen kansallishengen vahvistumisen.

Hän vapisi ajatellessaan, että joku voimakas mies kokoaisi yhteen tämän kansan voimat.

Monta kertaa huolestuttivat häntä ne suuruuden piirteetkin, jotka ilmenivät tässä naisessa, mutta vielä

enemmän ne pidätetyn helikun kipinät, jotka silloin tällöin välähtivät Atalarikin sielusta. Jos äiti ja poika useammin osottaisivat sellaisia merkkejä, täytyisi hänen työskennellä yhtä innokkaasti kukistaakseen heidät kuin hän oli työskennellyt heidän valtansa turvaamiseksi.

Mutta toistaiseksi huomasi hän ilokseen, että hänellä oli kieltämätön vaikutusvalta Amalasantaan.

Tämä oli omistunut hänelle hyvin helposti.

Ensiksi käytti hän hyvin viekkaasti hyväkseen ruhtinattaren taipumusta syvä-oppisiin keskusteluihin. Näissä voitti hänet niin usein ruhtinattaren, kuten näytti, kaikilla aloilla syvämpi viisaus, että Cassiodorus, joka usein oli läsnä näissä väittelyissä, ei voinut olla surkutellen huomaamatta, että tämä kerran niin loistava nero oli hiukan ruostunut oppineen seuran puutteessa.

Mutta Cethegus, tuo täydellinen ihmistuntija, oli oppinut vielä syvennäältä tuntemaan tämän ylpeän naisen sielun.

Amalasantan suurella isällä ei ollut yhtään poikaa, vain tämä ainoa tytär, jonka korviin jo lapsuuden ajoista saakka oli tuon tuostakin tunkentunut sekä kuminkaan että hänen kansansa toivomus miespuolisen perillisen saamisesta göötien raskasta kruunua kantamaan.

Lahjakkaaseen tyttöön koski kovasti se, että hänet vain sukupuolen vuoksi syrjäytettäisiin mahdollisen veljen vuoksi, joka muka luonnollisesti olisi sopivampi, vieläpä arvokkaampikin hallitsijaksi kuin hän. Niinpä itki hän usein lapsena katkerasti sitä, ettei hän ollut poika.

Kun hän oli tullut täysikasvuiseksi, kuuli hän tietysti vain isänsä suusta tämän loukkaavan toivomuksen. Kaikki muut hovissa ylistivät loistavan ruhtinattaren ihmeellisiä ominaisuuksia, miehekästä sielua ja miehekästä rohkeutta.

Eikä se ollutkaan tyhjää imartelua. Amalasuuta oli todellakin kaikin puolin ihmeellinen henkilö. Hänen ajatuksensa ja tahtonsa voima ja varsinkin hänen vallanhimonsa ja kylmä ankaruutensa menivät paljon niiden rajojen ulkopuolelle, joiden sisässä viehkeän naisellisuuden tavallisesti katsotaan liikkuvan.

Tietoisuus siitä, että hän kätensä mukana antaisi miehelleen ylimmän sijan valtakunnassa, kenties kruununkin, ei suinkaan tehnyt häntä nöyremmäksi. Hänen syvin, mahtavin tunteensa ei nyt enää ollut olla mies, vaan vakaumus, että hän, nainen, oli yhtä kykenevä kaikkiin elämän ja hallituksen toimiin kuin lahjakkain mies ja kykenevämpi kuin useimmat miehet: että hän oli luotu loistavasti todistamaan vääräksi yleisen mielipiteen naissukupuolen henkisestä alempiarvoisuudesta.

Tämän kylmän naisen avioliitto Eutarikin kanssa, joka oli erästä toista amalien haaraa ja oli suurilahjainen ja rohkea mies, ei ollut pitkä-aikainen — Eutarik kuoli muutaman vuoden kuluttua ankaraa tautia sairastettuaan — eikä liioin onnellinenkaan. Vain vastenmielisesti oli Amalasuuta taipunut puolisonsa tahdon alle. Leskeksi päästyään tunsu hän itsensä vapaaksi. Hehkuvalla vallanhimolla odotti hän sitä aikaa, jolloin hän poikansa holhoojana, hallitsijattarena voisi toteuttaa lempituumaansa. Hän tahtoi hallita niin, että ylpeimpienkii miesten täytyisi tunnustaa hänen etevämmyytensä.

Me olemme nähneet kuinka tämä kylmä sielu vallanhimonsa vuoksi kesti suuren isänsä kuoleman-kin hyvin tyynenä.

Hän ryhtyi hallitukseen mitä suurimmalla innolla ja osotti mitä ututterinta toimeliaisuutta.

Hän tahtoi tehdä kaikki itse, kaikki yksin.

Kärsimättömästi sysäsi hän syrjään Cassiodorus-vanhuksen, kun tämä ei kylliksi nopeasti voinut seurata hänen ajatustensa lentoa.

Hän ei voinut kärsiä kenenkään miehen neuvoja eikä apua.

Mustasukkaisen tavoin vartioi hän yksinvaltaansa. Yhtä ainoata neuvonantajistaan kuunteli hän mielellään ja usein. Sitä nimittäin, joka tuon tuostakin julkisesti ylisti hänen miehekästä itsenäisyyttään ja joka vielä useammin tuntui hiljaisuudessa ihailevan sitä eikä edes uskaltavan ajatellakaan voivansa hallita häntä. Hän luotti vain Cethegukseen.

Sillä tällä näytti olevan vain yksi kunnianhimo, nimittäin huolella ja innolla toteuttaa kuningattaren kaikki ajatukset ja suunnitelmat. Hän ei koskaan Cassiodoruksen ja göötiläisen puolueen johtajien tavoin vastustanut kuningattaren lempipuuhiä. Hän auttoi pikemmin häntä niissä. Hän avusti kuningatarta, kun tämä kokosi ympärilleen roomalaisia ja kreikkalaisia, koetti mahdollisuuden mukaan sulkea nuoren kuninkaan pois hallituspuuhista, vähitellen poisti hovista muka raakalaisina isänsä vanhat göötiläiset ystävät, jotka tuntien ansionsa vanhan tavan mukaan lausuivat monta rohkeata moitetta, käytti sotalaivoja, hevosia ja göötiläisen sotajoukon varustamista varten määrättyt rahat tieteitä ja taiteita varten tai Rooman kaunistamiseen, ylläpitämiseen ja varustamiseen. — Sanalla sanoen hän avusti kuningatarta kaikessa,

mikä voi vieroittaa tätä kausastaan, tehdä hallituksen vihatuksi ja heikontaa göötien valtaa.

Jos hänellä oli joku suunnitelma, niin osasi hän aina antaa keskusteluille sen käänteen, että ruhtinatar piti itseään suunnitelman keksijänä ja käski Cetheguksen panemaan sen käytäntöön.

Viides luku.

Tietysti täytyi hänen saavuttaakseen sellaisen vaikutusvoiman ja säilyttääkseen sitä olla usein hovissa ja siis kauan poissa Roomasta, useinkin kauemmin kuin hänen tuumansa olisivat sallineetkaan.

Sen vuoksi koetti hän saada kuningattaren läheisyyteen henkilöitä, jotka voisivat siellä valvoa hänen etujaan, ilmoittaa hänelle kaikesta ja tarpeen vaatiessa lämpimästi puolustaa hänen tuumiaan.

Niiden jalosukuisten göötiläisten naisten sijaan, jotka harmissaan läksivät Ravennasta, täytyi Amalasantan läheisyyteen saada toisia. Cetheguksen mieleen pälkähti, että hänen pitäisi nyt saada hovinaiseksi Rusticiana, Symmachuksen tytär ja Boëthiuksen leski.

Mutta tämä tehtävä ei ollut helppo.

Sillä näiden maankavaltajina mestattujen miesten perhekin oli epäsuosiossa ja oli karkoitettu pois kuninkaankaupungista.

Ennen kaikkea täytyi kuningattaren mieli saada käännetyksi.

Tämä onnistuikin heti, sillä jalomielinen ruitinatar tunsu syvää sääliä tuota syvälle langemutta perhettä kohtaan.

Sitäpaitsi ei hän ollut koskaan sydämessään uskonut näiden jalojen roomalaisten syyllisyyttä, jota ei koskaan saatu täysin todistetuksikaan. Toista heistä, Rusticianan puolisoa, kunnioitti hän oppineena miehenä ja monella alalla opettajanaankin.

Lopuksi huomautti Cethegus, että tällainen menettely, olipa se sitten oikeutta tai armoa, liikuttaisi varmaan kaikkien roomalaisten alamaisten sydämiä. Tällä tavoin saatiin hallitsijatar helposti voitetuksi ja armo annettiin.

Paljon vaikeampaa oli saada tuomitun ylpeä ja intohimoinen leski taivutetuksi armoa vastaanottamaan.

Sillä koko hänen sielunsa oli niin täynnä raivoa ja kostonhimoa kuningassukua vastaan, että Cethegus pelkäsi hänen hillitsemättömän vihansa voivan helposti puhjeta ilmi „tyrannin“ läheisyydessä.

Rusticianana oli useita kertoja hylännyt armon, vaikka Cetheguksella olikin kaikissa muissa asioissa suuri vaikutusvalta häneen.

Mutta eräänä päivänä teki hän hyvin hämmästyttävän havainnon, joka kaikista päättäen auttoi prefektin toivomuksen täyttymistä.

Rusticianalla oli melkein kuusitoista-vuotias tytär, Camilla. Tällä oli aito roomalaiset kasvot jalomuotoisine ohimoineen ja kaunismuotoisine huulineen ja kauniit, tummat, säibkyvät silmät. Hänen vastaäksen täydellisesti kehittynyt vartalonsa oli muodoltaan hieno, melkein liian hoikka ja kaikki hänen liikkeensä olivat notkeat ja miellyttävät kuin gasellin.

Tällä rakastettavalla työllä oli suuret luonnonlahjat ja vilkas mielikuvitus.

Hän oli rakastanut isäänsä lapsellisen kunnioituksen hartaalla lämmöllä. Tämän kohtalo koski

syvästi kukoistukseensa puhkeavan tytön herkkään mieleen. Lohduttamaton suru ja pyhä kaiho, johon lisäksi tuli intohimoinen, isän Italian hyväksi kärsimän marttyyrikuoleman jumaloiminen, täyttivät Camillan unelmat neitseellisen kehityksen aikana.

Ennen perheensä kukistumista oli hän ollut mieluinen vieras kuninkaan hovissa, mutta tuon tapauksen jälkeen oli hän paennut äitinsä kanssa Galliaan, jossa eräs vanha kestiystävä antoi kovia kärsineille naisille turvapaikan useiksi kuukausiksi. Anicius ja Severinus, Camillan veljet, vangittiin ensin ja tuomittiin kuolemaan, mutta armahdettiin sitten ja ajettiin maanpakoon. Heti vankeudesta päästyään riensivät he Byzantiumin keisarin hoviin, jossa he panivat maan ja taivaan liikkeelle göötejä vastaan.

Kun vainon myrsky oli tauonnut, palasivat naiset Italiaan ja elivät hiljaisessa surussaan Perusiassa erään vapautetun orjansa talossa. Sieltä Rusticiana, kuten olemme nähneet, löysi tien salaliittolaisten kokoukseen Roomassa.

Kesäkuu oli tullut, vuodenaika, jolloin ylhäisillä roomalaisilla nyt samoin kuin Horatiuksen ja Tibulluksen aikana oli tapana paeta kaupunkien tukahuttavasta ihnasta ja kätkeytyä viileihin huviloihinsa sabinilaisvuorilla tai meren rannalla.

Hemmotellut aatelisnaiset kärsivät huokaillen ahtaan Perusian kuumia katuja myrkyttävää tomua ja hellettä ja ajattelivat kaihomielin ihanoita maatilojaan Florentian ja Napolin luona, jotka olivat yhdessä heidän mum onaisuutensa kanssa joutuneet göötiläisen valtionrahaston omaksi.

Eräänä päivänä tuli uskollinen Corbulo hyvin hämillään Rusticianan luo.

Hän oli jo kauan huomannut kuinka „patrona“ oli kärsinyt olostaan häneen arvottoman kattonsa alla ja kuinka patronan oli täytynyt kärsiä kaikellaisia vaivoja hänen käsityönsä vuoksi, — Corbulo oli ammatiltaan kivenveistäjä — uinkätähden hän oli äsken ostanut vuoristosta Tifernumin luona pienen, hyvin pienen maatilan sekä siihen kuuluvan pienen talon.

Tietenkään ei heidän pitäisi ajatella sitä Florentian luona omistamansa huvilan tapaiseksi, mutta siellä lirsi metsälähde, joka ei kuivanut mätäkuun aikanakaan, siellä oli varjoisia tammia ja kornelleja; rappauteen Janus-temppelin ympärillä kasvoi rehevä muratti ja puutarhaan oli hän istuttanut ruusuja, orvokkeja ja liljoja, koska „domna“ Camilla niistä piti. He voisivat nousta muulien selkään tai kantotuoleihin ja muuttaa huvilaansa kuten muutkin vallasnaiset.

Naiset ottivat kiitollisuudella tarjouksen vastaan liikutettuina vanhuksen uskollisuudesta ja Camilla, joka lapsellisessa tyytyväisyydessään iloitsi tästä pienestäkin vaihtelusta, oli iloisempi kuin koskaan isänsä kuoleman jälkeen.

Kärsimättömänä tahtoi hän matkalle heti paikalla. Jo samana päivänä läksikin hän edeltäpäin Corbulon ja tämän tyttären Daphnidionin kanssa. Rusticianan oli määrä tulla perästä orjien ja tavaroiden kanssa niin pian kun hän suinkin pääsi.

Aurinko painui jo Tifernumin kukkulain taakse, kun Corbulo taluttaen ohjaksista Camillan muulia tuli metsäylänteeltä sille mäenrinteelle, josta maatalon jo voi nähdä. Hän oli koko matkan iloinnut lapsen hämmästykselle, kun hän sieltä näyttäisi hänelle tuon ihanalla paikalla sijaitsevan talon.

Mutta hän seisahtui hämmästyneenä — hän piti kättä silmiensä edessä aivan kuin ilta-aurinko olisi ne häikäissyt. Hän katseli ympärilleen nähdäkseen oliko hän oikeassa paikassa. Ei epäilystäkään! Tuossa oli piennar metsän ja niityn rajalla, tuossa harmaa rajakivi, joka kuvasi vanhaa, suippupäistä rajajumalaa Terminusta. Paikka oli oikea, mutta pientä taloa ei missään näkynyt, vaan sen sijalla tiheitä ruokamänty- ja plataaniryhmiä. Muutoinkin oli koko ympäristö muuttunut. Siellä, missä muinoin kasvoi kaalia ja nauriita, oli nyt viheriäisiä pensasaitoja ja kukkapenkereitä. Ja sinne, missä santakuopat ja maantie olivat olleet hänen vaatimattoman maatilansa rajana, oli nyt rakennettu siro huvila.

„Jumalan äiti ja kaikki taivaiset jumalat auttakoot minua“, huusi kivenhakkaaja. „Olenko minä loihdittu vai onko tämä seutu loihdittu. Mutta taikatemppuja täällä on tapahtunut!“

Hänen tyttärensä ojensi hänelle nopeasti taikalun vyöstään, mutta mitään selitystä ei hän voinut antaa, sillä hän oli ensi kertaa paikalla. Niinpä ei ollut muuta neuvoa kuin panna muuli mahdollisimman nopeaan liikkeeseen ja rientää paikalle. Juosten seurasivat isä ja tytär ravaavaa „harmajaa“ pitkin nurmikkomäkeä.

Kun he tulivat lähemmäksi löysi Corbulo tosin puuryhmien takana ostamansa talon, mutta niin uusittuna, korjattuna ja koristettuna, että hän tuskin tunsi sitä.

Hänen hämmästyksensä seudun muuttumisesta muuttui taas taikauskoiseksi peloksi. Hän jäi seisomaan suu auki, pudotti ohjokset käsistään ja lateli sekä pakallisia että kristillisiä huudahduksia minkä emätti, kunnes Camilla keskeytti hänet hämmästyneenä:

„Mutta tähän on sama puutarha, jossa me olemme ennenkin asuneet. Honoriuksen Viridarium Ravennan luona. Samat puut, samat kukkasarat ja tuon lammikon rannalla on samoin kuin Ravennassa meren rannalla Venuksen temppeli! Oi kuinka kaurista! Oi millaisia muistoja se herättää! Corbulo, kuinka olet sinä saanut tämän kaiken aikaan.”

Ja iloisen liikituksen aiheuttamat kyyneleet nousivat hänelle silmiin.

„Kaikki pahat henget piinatkoot minua ja kaikki lemurit, jos minä olen tämän aikaansaanut. Mutta tuollahan tulee Cappadox kumpurajalkoineen, vaikka aivan loihtimattomana. Sanoppas nyt, kükloopi, miten tämä on tapahtunut?”

Jättiläismäinen Cappadox, leveähartiainen orja lönkytti toisten luo suu naurusta leveänä ja kertoi useiden kysymysten ja useiden ihmetyksen huu-dahdusten keskeyttämänä seuraavan ihmeellisen jutun.

Noin kolme viikkoa sen jälkeen kun Cappadox oli saapunut maatilalle hoitaakseen sitä isäntänsä puolesta, joka oli lähtenyt pitemmälle matkalle Lunan marmorilouhokselle, tuli Tifernumista sinne ylhäinen roomalainen, mukanaan suuri joukko orjia ja työmiehiä sekä lastattuja vaunuja.

Hän kysyi oliko tämä se tila, jonka perusialainen kivenhakkaaja Corbulo oli ostanut Boëthiuksen leskeä varten.

Kun tähän kysymykseen oli myöntäen vastattu, sanoi hän olevansa hortulanus princeps s. o. Ravennan puutarhojen ylihoitaja.

Eräs Boëthiuksen vanha ystävä, joka ei uskalta-nut mainita nimeänsä göötiläisen tyrannin pelosta, halusi salaa avustaa vainottuja ja antoi senvuoksi

hänen toimekseen koristaa taiteensa kaikilla keinoilla naisten tuleva olinpaikka.

Orja ei saisi turmella aiottua ilahuttamista, minkä vuoksi ihmettelevää Cappadoxia pidettiin huvilassa kiinni puoleksi hyvyydellä puoleksi väkivallalla.

Mutta ylihoitaja teki nopeasti suunnitelmansa ja pani työmiehet viipymättä työhön.

Useita läheisiä maa-aloja ostettiin kalliilla hinnalla ja nyt alkoi sellainen repiminen ja rakentaminen, istuttaminen ja kaivaminen, vasaroiminen ja jyskäminen, siistiminen ja maalaaminen, että kunnan Cappadox oli menettä sekä näkönsä että kuulonsa.

Kun hän rupesi kyselemään tai puhumaan, nauroivat työmiehet hänelle vasten silmiä.

Kun hän aikoi poistua paikalta, antoi ylihoitaja viittauksen ja puoli tusinaa käsiä tarttui heti häneen kiinni.

„Ja — päätti Cappadox kertomuksensa — „sitä menoa kesti toispäivään saakka. Silloin olivat he saaneet työnsä valmiiksi ja menivät tiehensä.

Alussa olin minä huolissani ja peloissani, kun minä näin näiden kallisarvoisten ihanuuksien ikäänkuin kasvavan maasta. Minä ajattelin: jos lopuksi-kin mestari Corbulon täytyy maksaa kaikki nämä, niin suku tulee silloin selkärpöksi! Ja minä tahdoin lähteä ilmoittamaan sinulle tätä.

Mutta he eivät laskeneet minua minnekään ja sitäpaitsi olit sinä kaukana kotoasi matkoilla. Ja kun minä näin kuinka määrättömästi ylihoitajalla oli rahoja käytettävänä ja kuinka hän viskeli ympärilleen kultakappaleita aivan kuin lapset piikiviä, rauhoitin minä vähitellen ja annoin asioiden mennä menojaan.

Nyt voit sinä, herra, — sen kyllä tiedän — panna minut jalkapnuhun ja pieksättää minua vitsoilla vaikkapa vielä skorpioneillakin. Sinä voit tehdä niin. Ja miksi? Siksi, että sinä olet herra ja Capadox orja.

Mutta oikein se tuskin lienee, herra, kautta kaikkien pyhimysten ja jumalien! Sillä sinä olet asettanut minut parin kaalipellon hoitajaksi ja katso, ne ovat muuttuneet minun kädessäni keisarilliseksi puutarhaksi.“

Camilla oli aikoja sitten laskeutunut muulin selästä ja hiipinyt tiehensä kesken orjan kertomusta.

Ilosta sykkivin sydämin kiisi hän puutarhan, lehtokujien ja talon läpi. Hän leijaili kuin siivillä ja nopsa Daphnidion töin tuskin jaksoi pysyä hänen mukanaan.

Hän päästi tuon tuostakin iloisen hämmästyksen aiheuttaman huudahduksen. Joka kerta kun hän pääsi jonkun tien mutkan ohi tai sivuutti jonkun puuryhmän, tuli hänen ihastuneiden katseidensa eteen taas uusi kuva tuosta puutarhasta Ravennassa.

Mutta kun hän taas tuli taloon ja löysi siellä pienen huoneen, joka oli maalattu, sisustettu ja koristettu aivan samalla tavalla kuin vastaava huone keisarillisessa palatsissa, jossa hän oli leikkiinyt lapsuutensa viimeiset vuodet ja uneksunut neitosen ensimmäiset unelmat: kun hän näki samat kuvat niinestä kudotuilla esiripuilla, samallaiset maljakot ja komeat setripuurasiat ja löysi samallaiselta kilpikonnanluusta tehdyltä pöydältä oman pienen, siron lempiharppunsa joutsenensiipineen, silloin valtasivat hänet niin monet suloiset muistot ja vielä enemmän niin suuri kiitollisuus tällaista lämmintä ystävyyttä kohtaan, että hän

ilosta itkien vaipui leposohvan pehmeille patjoille. Daphnidion sai tuskin hänet rauhoitetuksi.

„Vielä on olemassa jaloja sydämiä, vielä on Boëthiuksen perheellä ystäviä“, sanoi hän kerran toisensa perästä.

Camilla kohotti hartaassa rukouksessa kiitoksensa taivaalle. —

Kun äiti seuraavana päivänä saapui, oli hän melkein yhtä hämmästynyt.

Heti kirjoitti hän Roomaan Cethegukselle ja kysyi ketä miehensä vanhoista ystäväistä hän voisi pitää tänä salaisena hyväntekijänä. Hän toivoi hiljaisuudessa, että Cethegus itse olisi tämän ilon heille valmistanut.

Mutta prefekti pudisti mieltäväisesti päätään kirjeen saatuaan ja vastasi heti, ettei hän tuntenut ketään, joka olisi voinut menetellä niin hienotunteisesti. Rusticianan piti tarkasti ottaa huomioon kaikki jäljet, joiden avulla arvoitus voitaisiin saada selville.

Se selvisikin hyvin pian. —

Camilla ei väsynyt koskaan puutarhassa samoilemiseen eikä yhä uusien yhtäläisyyksien keksimiseen tässä rakastetun esikuvan kanssa.

Usein joutui hän näillä kävelymatkoillaan puistosta läheisille metsäylänteille. Hänellä oli silloin tavallisesti mukanaan iloinen Daphnidion, joka, yhtä ikäinen kun oli ja ehdottoman uskollinen, pääsi pian Camillan uskotuksi. Usein oli Daphnidion huomautanut emännälleen, että metsänhenki varmasti seurasi heidän kintereillään, sillä usein kohahti pensaissa kuuluvasti ja ruohikossa heidän takanaan tai vieressä kuului hiipiviä askelia. Mutta he eivät nähneet yhtään ihmistä eikä eläintä.

Camilla nauroi hänen taikauskolleen ja sai hänet taas lähtemään ulos jalavain ja plataanien viheriään siimekseen.

Eräänä päivänä kun tytöt menivät kuumuutta pakoon yhä syvemmälle ja syvemmälle metsään, löysivät he raikkaan lähteen, joka kirkkaana ja runsasvetisenä pulppusi tummasta porfyirikalliosta. Mutta sillä ei ollut mitään vakinaista uomaa, jonka vuoksi janoiset tytöt saivat helmeilevää vettä vain vaivaloisesti tipan sieltä toisen täältä.

„Vahinko vaan, ettei tätä raikasta juomaa saa mukavammin“, huudahti Camilla. „Sinun olisi pitänyt nähdä Triton-lähde Pinetumissa Ravennan luona. Vesisuihku syöksyi niin ihanasti esille pronssisen merenjumalan pullistetuista poskista ja vesipisarat putosivat ja kokoontuivat ruskeasta marmorista tehtyyn suureen näkinkenkään. Vahinko, ettei se ole täällä!“

Ja he jatkoivat matkaansa.

Muutaman päivän kuluttua tulivat he samalle paikalle.

Daphnidion, joka kulki edellä, seisahtui yhtäkkiä kovasti kiljaisten ja osoitti ääneti sormellaan lähettä.

Metsälähde oli muutettu taiteelliseksi suihkukäivoksi.

Pronssisesta Triton-päästä syöksyi suihku ruskeasta marmorista tehtyyn siroon näkinkenkään. Daphnidion, joka nyt varmasti uskoi taikatemppeja tapahtuneen, läksi suoraa päätä pakoon.

Hän juoksi pitäen käsiään silmiensä edessä — metsähenkien näkemistä pidettiin hyvin onnettomuuta tuottavana — kotiin päin ja huusi emäntäänsä seuraamaan itseänsä.

Mutta Camillan päähän pisti heti eräs ajatus: kuuntelija, joka oli heitä äskettäin seurannut, on varmaankin jossakin lähellä huvitellakseen heidän hämmästykselleen.

Hän silmäsi terävästi ympärilleen. Erästä vilhistä ruusupensaasta putosi juuri kahisevista oksista lehtiä maahan.

Hän meni nopeasti pensastoon.

Sieltä tuli todellakin häntä vastaan metsästyslaukulla ja heittokeihäällä varustettuna nuori metsästäjä.

„Minut on keksitty“, sanoi tulija matalalla, ujolla äänellä.

Mutta Camilla peräytyi huudahtaen pelosta. „Atalarik“ — sammalsi hän — „kuningas!“

Kokonainen tulva ajatuksia ja tunteita syöksähti hänen päänsä ja sydämensä läpi ja puoleksi tainnoksissa vaipui hän lähteen viereen nurmelle.

Nuori kuningas seisoi muutamia silmänräpäyksiä pelästyksestä ja ihastuksesta sanattomana maahan vaipuneen heimon vartalon vieressä. Hänen behkuva silmänsä nautti täysin siemauksin näiden kauniiden kasvopuurteiden ja kauniiden muotojen näkemistä. Behkuva puna syöksähti salaman tavoin hänen kalpeille kasvoilleen.

„Oi, hän — hän on minun kuolemani“, huokasi hän painaen molemmat kätensä sykkivälle sydämelleen — „nyt tahtoisin kuolla, — kuolla hänen kanssansa.“

Camilla liikautti kättään. Se saattoi Atalarikin taas järkiinsä. Hän polvistui neitosen viereen ja valoi lähteestä kylmää vettä hänen ohimoilleen.

Camilla aukaisi silmänsä. „Raakalainen — murhaaja“, huusi hän, työnsi Atalarikin käden pois.

hyppäsi ylös ja juoksi kuin pelästynyt kauris tiehensä.”

Atalarik ei seurannut häntä.

„Raakalainen — murhaaja”, huokasi hän surullisesti itseksensä ja kätki polttavan otsansa käsiinsä.

Kuudes luku.

Camilla tuli kotiinsa niin liikutettuna, että Daphnidion oli vakuutettu siitä, että donna oli nähnyt ainakin metsänneitosia tai mahdollisesti kunnianarvoisen metsänkuninkaan Picuksen itsensä.

Mutta tyttö heittäytyi rajusti pelästyneen äitinsä syliin.

Epäselvien tunteiden taistelu puhkesi kuumiin kyyneliin, jotka virtana valuivat. Vasta pitkän ajan kuluttua voi hän antaa vastaukset ja selitykset Rusticinan huolekkaisiin kysymyksiin.

Tämän lapsen sielun syvyydessä riehui ankara taistelu.

Kasvavalta tytöltä ei ollut Ravennan hovissa jäänyt kokonaan huomaamatta se, että kaunis, kalpea nuorukainen usein loi häneen merkillisiä, haaveilevia katseita tummista silmistään ja että hän melkein haraudella kuunteli hänen äänensä sointua.

Mutta hän ei ollut koskaan saanut täyttä varmuutta aavistukselleen, että prinssi salaisesti lempi häntä. Ujo ja umpimielinen nuorukainen oli luonut silmänsä alas, kun Camilla tapasi hänen katselemassa itseään ja katsoi häneen kysyvästi. Sitäpaitsi olivat he molemmat melkein lapsia silloin.

Camilla ei voinut antaa nimeä Atalarikin tunteelle — tämä tuskin sitä itsekään tiesi — eikä hän koskaan tullut ajatelleeksi miksi hän mielellään oli Atalarikin läheisyydessä, mielellään seurasi hänen ajatustensa ja mielikuvituksensa lentoa, joka oli aivan erilainen kuin muiden leikkitoverien, ja mielellään käveli vaieten hänen rinnallaan hämyhetkinä rauhallisissa puistoissa, missä Atalarik puhui hänelle unelmoivaa, mutta aina helposti käsitettävää kieltä, jonka runollisuuden, unelmoivan nuoruuden runollisuuden, hän niin täydellisesti käsitti ja arvosti.

Tämän puhkeavan molemminpuolisen mieltymyksen lopetti yht'äkkiä hänen isänsä kamala kohtalo.

Intohimoinen roomalaisnainen ei vain surrut murhattua, hän vihasi murhaajia tulisen sielunsa koko voimalla.

Boëthius oli alusta alkaen ja sinäkin aikana, jolloin hän oli hovin suurimmassa suosiossa, osottanut ylpeätä ylenkatsetta göötejä kohtaan, koska nämä olivat raakalaisia. Hänen kuolemansa jälkeen tietysti koko Camillan ympäristö, äiti, molemmat kostonhimoiset veljet ja perheen ystävät hehkuivat vihaa ja ylenkatsetta ei vain veristä tyrannia ja murhaajaa Teoderikia vaan myös kaikkia göötejä ja ennen kaikkea kuninkaan tytärtä ja tyttärenpoikaa kohtaan, joita pidettiin kuninkaan rikostovereina, koska he eivät olleet estäneet murhaa.

Senvuoksi neitonen oli tuskin enää ajatellutkaan Atalarikia.

Jos tämän nimeä mainittiin tai jos hän, kuten usein tapahtui, näki hänet unissaan, niin kohdistui hänen vihansa ja inhonsa raakalaisia vastaan suurimassa määrässä juuri häneen.

Tämän teki hän kenties senvuoksi, että hän vastahakoisesti aavisti sydämensä salaisimmassa sopukassa vielä olevan jäännöksen mieltymyksestä kauoiseen kuninkaanpoikaan.

Ja nyt — nyt oli tuo hylkiö uskaltanut suunnata hänen pahaa aavistamattomaan sydämeensä viekkaan iskun.

Heti kun hän oli nähnyt hänen tulevan esiin pensastosta ja tuntenut hänet, käsitti hän, että Atalarik oli muuttanut lähteen uuteen muotoon ja laittanut koko huvilan uuteen asuun.

Hän, inhottava vihollinen, kirokun suvun jälkeläinen, jonka käsissä oli hänen isänsä vertä, raakalaisten kuningas!

Ilo, jolla hän oli näinä päivinä tarkastanut taloa ja puutarhaa, poltti nyt hehkuvan vasken tavoin hänen sieluansa. Hänen kansansa, hänen sukunsa vihollinen oli uskaltanut antaa hänelle lahjan, ilahuttaa häntä, tehdä hänet onnelliseksi. Sellaisen puolesta oli hän kohottanut kiitosrukouksia taivaaseen. Tuo murhaaja oli rohjennut seurata hänen askeleitaan, kuunnella hänen sanojaan, toteuttaa hänen pienimmätkin toivomuksensa. Ja hänen sielunsa perimmäässä sopukassa kohosi näitä kaikkia kauheampana ajatus: miksi Atalarik oli tämän tehnyt? Raakalainen rakasti häntä, uskalsipa vielä näyttääkin sen. Italian tyranni uskalsi toivoa, että Boëthiuksen tytär —

Se oli liian paljon! Surkeasti nyyhkien kätki hän päänsä vuoteensa pieluksiin, kunnes hän väsyneenä vaipui syvään uneen.

Kiireesti saapui paikalle Cethegus, jota oli pyydetty heti tulemaan.

Rusticiana oli tahtonut samoin kuin Camillakin seurata ensimmäistä pähänpistoaan, paeta huvilasta ja

vihatun kuninkaan läheisyydestä ja kätkeytyä lapsineen Alppiin toiselle puolelle.

Mutta Camillan tila oli tähän saakka estänyt matkalle lähtemästä ja kun prefekti saapui huvilaan tuntui levottomunden kuume laskeutuvan hänen läsnäolonsa vuoksi.

Hän otti Rusticianan mukaansa puutarhaan. Rauhallisesti ja tarkkaavaisesti kuunteli hän, selkää laakeripuuta vasten ja pää vasemman käden nojassa. intohimoista kertomusta.

„Ja sano nyt“, päätti Rusticiana kertomuksensa, „mitä minun on tehtävä! Kuinka saan minä lapsiraukkani pelastetuksi? Minne minä vien hänet?“

Cethegus avasi silmänsä, jotka hän nyt kuten tavallisesti miettiessään piti puoleksi sulettuina.

„Minnekö Camilla pitäisi viedä“, sanoi hän. „Hoviin Ravennaan.“

Rusticiana hypähti ylös: „Mitä tuo myrkyllinen pila on olevinaan?“

Mutta Cethegus ojentautui nopeasti pystyyn.

„Totta minä sillä tarkoitan. Ole hiljaa — kuuntele minua. Kohtalo, joka nähtävästi tahtoo hävittää raakalaiset, ei olisi voinut antaa käsiimme parempaa tilaisuutta.“

Sinä tiedät kuinka täydellisesti hallitsijatar on minun vallassani.

Mutta sinä et tiedä kuinka voimaton minä olen tuohon itsepäiseen uneksijaan nähden. Se on arvoituksentapaista. Tuo sairas nuorukainen on koko göötien kansasta ainoa, joka jollei juuri perinpohjin tunne sieluani, kuitenkin aavistaa puuhani. Minä en tiedä pelkääkö vai vihaako hän minua enemmän. Se olisi minulle aivan yhdentekevää, jollei hän työskenteleisi puuhiani vastaan hyvin johdonmukaisesti

ja menestyksellä. Hänen sanansa vaikuttavat tietysti suuressa määrässä äitiin. Useinkin enemmän kuin minun sanani. Ja hän tulee yhä vanhemmaksi, kehittyneemmäksi ja vaarallisemmaksi. Hänen sielunsa kehittyy nopeammin kuin hänen ruumiinsa. Hän ottaa vakavasti osaa hallitustoimiin. Joka kerta puhuu hän minua vastaan ja usein voittaakin.

Vasta äskettäin sai hän vastoin minun tahtoani toimeen sen, että tummapintainen Teja tuli Roomassa, minun Roomassani olevien göötiläisten joukkojen päälliköksi. Lyhyesti sanoen, nuori kuningas käy hyvin vaaralliseksi. Ja tähän saakka ei minulla ole ollut mitään keinoa, millä minä voisin häntä hallita. Omaksi turmiokseen rakastaa hän Camillaa. Neitosen avulla me voimme hallita tuota itsepäistä.“

„Ei koskaan“, huusi Rusticiana. „Ei niin kauan kuin minä elän. Minäkö tyrannin hoviin? Tyttärenikö Atalarikin rakastajattareksi? Boëthiuksen tytär? Mieheni verinen varjo —“

„Tahdotko sinä kostaa tämän varjon puolesta? Tahdot tietysti. Tahdotko sinä syöstä göötit perikatoon? Tietysti. Niinpä sinun on hyväksyttävä ne keinotkin, joita kostosi toteuttamiseen tarvitaan.

„En koskaan, sen vannon.“

„Nainen, älä ärsytä minua. Älä uhittle minua vastaan. Sinä tunnet minut! Sinä vannot. Kuinka? Etkö sinä ole vannonut tottelevasi minua sokeasti, ehdottomasti, jos minä sinulle hankin koston? Etkö sinä ole pyhimysten luitten kautta vannonut, että kirous tulkoon sinun ja lastesi päälle, jos valasi rikot? Katsokoon eteensä, joka naisten kanssa ryhtyy puuhiin. Tottele minua — taikka varo sielusi autuutta.“

„Hirviö! Täytyykö minun uhrata vihani sinun ja sinun puuhiesi vuoksi?“

„Minuuko vuokseni? Onko nyt minusta kysymys? *Sinun* asiaasi minä ajan. *Sinun* kostoasi minä valmistan. *Minulle* eivät göötit ole tehneet mitään pahaa. *Sinä* olet saanut minut liikkeelle kirjojeni äärestä. *Sinä* olet kutsunut minut kukistamaan näitä amaleja. Etkö *sinä* enää sitä halua. No hyvä. Minä palaan takaisin Horatiuksen ja Stoan ääreen. Voi hyvin!”

„Älä mene, älä mene. Mutta täytyykö sitten Camilla uhrata?”

„Hullutuksia! Atalarik uhriksi joutuu. Eihän Camillan tarvitse häntä rakastaa, hallita vain. Taikka”. lisäsi hän katsoen Rusticianaa silmiin, „pelkäätkö *sinä* hänen sydäntänsä?”

„Halpautukoon kielesi! Tyttäreni? Rakastaisiko hän *häntä*? Ennemmin kuristan hänet kuoliaaksi omin käsin.”

Mutta Cethegus tuli miettiväiseksi.

Mutta jos tyttö rakastuisi häneen, tuumi hän itsekseen. Atalarik on kaunis, sielukas ja haaveellinen.

„Missä on tyttäresi?” kysyi hän ääneen.

„Naisten huoneessa. Mutta vaikka minä suostuisinkin, niin hän ei koskaan suostu.”

„Koettakaamme. Minä menen hänen luokseen.”

He menivät taloon. Rusticiana aikoi tulla mukana Camillan luo, mutta Cethegus esti sen.

„Minä tahdon puhua yksin hänen kanssaan”. sanoi hän, siirsi esiripun syrjään ja meni sisään.

Nähdessään Cetheguksen tulevan sisään nousi neitonen vuoteelta, jossa hän oli neuvottomana levännyt.

Koska hän oli tottunut aina saamaan neuvoja ja apua tältä viisaalta ja voimakkaalta mieheltä, isänsä

ystävältä, tervehti hän nytkin häntä luottavaisesti kuten sairas lääkäriään.

„Sinä tiedät, Cethegus?”

„Kaikki.”

„Ja sinä tuot minulle avun.”

„Koston minä sinulle tuon, Camilla.”

Se oli uusi, mahtavasti vaikuttava ja elähyttävä ajatus.

Hänen ajatuksissaan oli tähän saakka väikkynyt vain pako, pelastus tästä kiduttavasta asemasta, korkeintaan kuninkaallisen lahjan halveksien hylkääminen.

Mutta nyt tarjottiin kosta. Korvausta näiden hetkien tuskista. Kosta kärsitystä häväistyksestä. Kosta hänen isänsä murhaajalle. Hänen haavansa olivat vereket. Ja hänen suonissaan kiehui kuuma etelämaalainen veri.

Hänen sydämensä riennuitsi Cetheguksen sanoista.

„Kosta? Kuka kostaisi minun puolestani? Siinäkö?”

„Sinä itse! Se on suloisempaa.”

Hänen silmänsä salamoivat.

„Kenelle?”

„Hänelle. Hänen perheelleen. Kaikille meidän vihollisillemme.”

„Kuinka minä, heikko tyttö, voin sen tehdä?”

„Kuule minua, Camilla. Vain sinulle, vain jalon Boëthiuksen jalolle tyttärelle uskon erään asian, jota muutoin en voisi kenellekään muulle naiselle maan päällä uskoa.

On olemassa voimakas isänmaanystävään liitto, joka tulee hävittämään raakalaiset aivan jäljettömiin tästä maasta. Koston miekka heiluu tyranniin päiden päällä. Isänmaa, isäsi varjo vaatii sinua pudottamaan sen.”

„Minua? Minä — voinko minä kostaa isäni puolesta? Puhu“, huudahti tyttö tulisesti ja pyyhkäsi mustat hiukset olimoiltaan.

„Sinun on tehtävä uhraus. Rooma vaatii sitä.“

„Vereni, elämäni uhraan. Minä kuolen Virginian tavoin.“

„Sinä saat elää ja nauttia voitostasi. Kuningas rakastaa sinua. Sinun täytyy lähteä Ravennaan. Lähteä hoviin. Sinun on kukistettava hänet. Tämän rakkauden kautta. Meillä ei ole kellään vaikutusvaltaa häneen. Sinulla on valta hänen siehumsa yli. Sinun on kostettava hänelle ja syöstävä hänet turmioon.“

„Hänetkö syöstävä turmioon?“ — Hän vapisi omituisen tunteen vaikutuksesta tehdessään hiljaa tämän kysymyksen. Hänen povensa kohoili, hänen äänensä vapisi keskenään taistelevista tunteista. Kyynelleet pyrkivät esiin hänen silmistään. Hän kätki kasvonsa käsiinsä. —

Cethegus nousi ylös.

„Suo anteeksi“, sanoi hän. „Minä menen. Minä en tienuyt että — sinä rakastat kuningasta.“

Aivan kuin ruumiillisen tuskan aiheuttama vihan huudahdus puhkesi tytön rinnasta.

Hän hypähti ylös ja tarttui Cetheguksen olkapäähän.

„Ihminen! Kuka uskaltaa sanoa niin? Minä vihaan häntä. Minä vihaan häntä niin, etten ole koskaan luullut voivani niin vihatakaan.“

„Todista se sitten. Muutoin minä en usko sinua.“

„Minä tahdon sen todistaa“, huusi hän. „Hänen täytyy kuolla. Hän ei saa elää.“

Hän heitti päänsä taaksepäin. Sähkövät silmät hehkuivat villisti. Hänen musta tukkansa liehui valkoisten olkapäiden ympärillä.

Hän rakastaa Atalarikia, mietti Cethegus. Mutta se ei merkitse mitään, sillä hän ei tiedä sitä vielä itsekään. Hän vihaa häntä samalla kertaa ja sen hän tietää. Se omistuu.

„Hän ei saa elää“, uudisti Camilla. „Sinä saat nähdä“, nauroi hän, „kuinka minä häntä rakastan. Mitä minun on tehtävä.“

„Seurattava kaikessa minun neuvojani.“

„Ja mitä lupaat sinä minulle siitä? Mitä hän saa kärsiä?“ —

„Riuduttavaa rakkautta kuolemaan saakka.“

„Rakkautta minua kohtaan? Niin, niin. Sitä hän saa kärsiä.“

„Hän, hänen perheensä ja valtakuntansa joutuvat perikatoon.“

„Ja hän saa tietää, että se on minun kauttani —“

„Hän saa sen tietää. Milloin matkustamme me Ravennaan?“

„Huomenna! Ei, jo tänään.“ Hän pysähtyi ja tarttui prefektin käteen: „Cethegus, sano olenko minä kaunis?“

„Kauneimpia naisia maan päällä.“

„Haa“, huusi hän pudistellen irtipäässeitä kiharoitaan. „Hänen täytyy rakastaa minua ja joutua perikatoon. Nopeasti Ravennaan. Minä tahdon nähdä hänet, minun täytyy nähdä hänet.“

Hän riensi ulos huoneesta. Hän toivoi koko sie-
lunaan Atalarikin luo.

Seitsemäs luku.

Mainittuna päivänä jo lähdettiin pienestä huvilasta matkalle kuninkaankaupunkiin.

Cethegus hankki pikalähetin viemään edeltäpäin Rusticianan kirjettä hallitsijattarelle.

Boëthiuksen leski selitti siinä, että hän Rooman prefektin välityksen vuoksi oli nyt valmis ottamaan vastaan monesti tarjotun tilaisuuden palata takaisin hoviin.

Hän ei ottanut sitä vastaan armona vaan sovinnon ilmauksena; merkinä siitä, että Teoderikin sukulaiset tahtoivat korvata tämän väärinteon vainajia kohtaan.

Tämä ylpeä puhetapa oli kuin Rusticianan syvimmästä sydämestä lähtenyt ja Cethegus tiesi, ettei sellainen esiintyminen vahingoittaisi, päinvastoin se olisi selityksenä äkilliselle mielenmuutokselle ja poistaisi kaikki epähuulot. Matkan varrella saivat matkalaiset kuningattaren vastauksen, jossa heidät toivotettiin tervetulleiksi hoviin.

Kun he olivat saapuneet Ravennaan, otti ruhtinatar heidät mitä kunnioittavammin vastaan, antoi heille orjia ja orjattaria ja sijoitti heidät samoihin

huoneisiin palatsissa, joissa he olivat ennenkin asuneet. Roomalaiset toivottivat heidät ilolla tervetulleiksi.

Mutta göötit vihastuivat tästä kovasti, sillä he halveksivat Boëthiusta ja Symmachusta kiittämättöminä pettureina ja pitivät tätä toimenpidettä epäsuorana häväistyksenä Teoderikin muistolle.

Suuren kuninkaan viimeisetkin ystävät läksivät vihoissaan tiehensä roomalaistuneesta hovista. —

Vähitellen olivat aika, matkan hauskuudet ja iloinen tulo Ravenmaan rauhoittaneet Camillan kiihtynyttä mieltä. Ja hänen vihansa ennätti hyvinkin asettua, sillä hän oli ollut useita viikkoja Ravennassa ennenkuin tapasi Atalarikin.

Nuori kuningas oli nimittäin vaarallisesti sairana.

Hovissa kerrottiin, että hän oleskellessaan Aretiumissa — hän oli siellä pienen seurueen kanssa nauttimassa vuori-ilmastaa, kylvyistä ja metsästyksestä — oli Tifernumin metsissä metsästyksestä hikisenä juonut erään kalliolähteen jääkylmää vettä ja saanut siten vanhan tautinsa puuskan.

Se ainakin oli varmaa, että hänen seuralaisensa olivat löytäneet hänet mainitun lähteen luota tainnoksissa makaamassa.

Tämä kertomus vaikutti merkillisesti Camillaan.

Hänen vihaansa Atalarikia kohtaan sekottui hiukan sääliäkin.

Vieläpä hän jossain määrin syytti itseäänkin. Mutta toiselta puolen kiitti taivasta siitä, että tämän sairastumisen vuoksi lykkäytyi toistaiseksi kohtaus, jota hän täällä Ravennassa pelkäsi yhtä paljon kuin oli toivonut Tifernumissa ollessaan kaukana Atalarikista.

Ja kun hän nyt vaelteli yksin laajassa limanpuistossa, täytyi hänen uudestaan ja yhä uudestaan ihmetellä miten huolellisesti Corbulon pieni tila oli muodostettu aivan tämän esikuvan mukaisesti.

Päivät ja viikot vierivät.

Sairaasta ei saatu muita tietoja kuin että hän oli paranemaan päin, mutta että hänen täytyi vielä ehdottomasti pysytellä huoneissaan.

Lääkärit ja hovilaiset, jotka hoitivat häntä, ylistivät hänen kärsivällisyyttään ja voimaansa ankaroiden tuskien aikana, hänen kiitollisuuttaan jokaisesta pienestäkin ystävänpalveluksesta ja hänen jaloa lempeyttään.

Mutta kun Camilla aina huomasi kuinka mielellään hänen sydämensä kuunteli näitä ylistyksiä, sanoi hän itsekseen:

„Mutta minun isäni murhaamista ei hän estänyt.“ Hänen kulmakarvansa vetäytyivät kokoon ja hän laski salaa nyrkkiin puristetun kätensä sykkivälle sydämelleen.

Eräänä kuumana heinäkuun yönä oli Camilla kauan ollut valveilla ristiriitaisten ajatustensa ahdistamana. Vasta aamupuolella vaipui hän levottomaan uneen.

Pahat unet vaivasivat häntä.

Hänestä tuntui, että hänen makuukammionsa katto korkokuvineen painui hänen päällensä. Aivan hänen päänsä kohdalla oli helleniläisen taitelijan muovailema nuorekkaan kaunis Hypnos, unen lempeä jumala.

Hän uneksi, että unenjumala sai kalpean veljensä Thanatoksen totisemmat, surulliset kasvopiirteet.

Vitkalleen ja hiljaa laskeutui kuolemanjumala häntä kohti. — Se tuli yhä lähemmäksi. — Sen

piirteet tulivat yhä selvemmiksi. — Hän tunsi jo otsallaan sen henkäyksen. — Sen ohuet huulet jo melkein koskettivat hänen suutaan. — Silloin tunsi hän kauhukseen nuo kalpeat piirteet, nuo tummat silmät. — Tämä kuoleman jumala oli — Atalarik. — Hän hypähti kiljaisten ylös.

Siro hopealamppu oli aikoja sitten sammunut. Kammion valaisi jo aamusarastus.

Punainen valo tunkeutui himmeänä paksun lasiakkunan läpi. Hän nousi vuoteeltaan ja avasi akkunan. Kukot lauloivat; auringon ensimmäiset säteet nousivat juuri merestä, jolle hänellä oli vapaa näköala linnanpuiston yli. Hän ei enää voinut olla tukahttavassa makuukammiossaan.

Hän heitti sinisen vaipan hartioilleen ja riensi hiljaa, hyvin hiljaa vielä uinuvasta palatsista marmoriportaita alas puutarhaan, jossa läheiseltä mereltä puhaltava raitis aamutuuli löyhähti häntä vastaan.

Hän riensi aurinkoa ja mertä kohti.

Sillä idässä ulottuivat kuninkaallisen puiston korkeat muurit aivan Adrian sinisiin aaltoihin saakka.

Kullattu häkkiportti ja sen toisella puolen kymmenen valkoisesta Hymetton marmorista tehtyä leveätä porrasta johtivat puiston pieneen satamaan, jossa kiikkui siroja gondooleja keveine airoineen ja purppurapellavasta tehtyine, kolmikulmaisine, latinalaisine purjeineen. Ne olivat kiinnitettyt hopeaisilla ketjuilla komeisiin, kuparisiin oinaanpäihin, joita oli marmorilaiturin sekä oikealla että vasemmalla reunalla.

Puiston puolella häkkiporttia päättyivät puutarhalaitteet laajaan pyörylään, jota joka puolelta ympäröivät lähekkäin toisiansa istutetut, varjoisat ruokamämyt.

Pyörylässä oli maa rehevän, huolellisesti hoidetun ruohon peitossa. Siellä täällä oli hyvänhajuista kukka-istutuksia ja ruohokentän poikki kulki siroja, hiekoitettuja käytyviä. Aistikkaasti reunustettu lähde laski solisten vetensä mereen.

Pyörylän keskellä oli pieni, vanhuuttaan harmaa Venuksen temppeli, jonka täydellisesti varjosi korkea yksinäinen palmu. Tempelin ulkoseinän tyhjissä seinäkomeroissa kukoisti tulipunainen kivirikko.

Tempelin vuosikymmeniä sulettuna olleen oven oikealla puolella oli pronssinen Aeneaan kuvapatsas. Vasemmalla puolella ollut Julius Caesarin patsas oli vuosisatoja sitten luhistunut kokoon. Teoderik oli sille jalustalle pystyttänyt perheensä tarunaikaisen kantasän. Amalan, pronssisen kuvapatsaan.

Täältä, molempien patsaiden välistä, pienen tempelin oven edestä, oli mitä ihanin näköala häkkiportin kautta merelle, sen pensastuneisiin lagunisariin ja kauniiseen ryhmään suippokärkisiä kallioita, joita kutsuttiin „Amphitriten neuloiksi.“

Se oli vanhastaan Camillan mielipaikka.

Sinne riensi hän nytkin joustavin askelin pitkin erästä kapeaa hiekkakäytävää lakasten hameensa helmalla kastehelmiä, joita oli runsaasti molemmilla puolin tietä. Hän halusi nähdä auringon nousemista merestä.

Hän tuli tempelin takapuolelta, nousi sen vasemmalle sivukoronteelle ja oli juuri astumaisillaan koronteen etupuolelta häkkiportille päin johtavan portaan ensimmäiselle astuimelle, kun hän äkkiä huomasi toisella astuimella oikealla puolellaan puoleksi makaa-massa valkoisen olennon, joka nojaten päättään portaan käsipuuhun katseli merelle päin.

Hän tunsu heti mustan, silkinkiiltävän tukan. Se oli nuori kuningas.

Tapaaminen oli niin äkillinen, ettei poislähtemistä voinut ajatellakaan. Neitonen seiso i kuin maahan juurtuneena ylimmällä portaalla.

Mutta Atalarik hypähti nopeasti ylös ja kääntyi Camillaan päin. Heleä puna valahti hänen marmorinkalpeille poskilleen. Hän tointui kuitenkin ensin ja sanoi:

„Suo anteeksi, Camilla. Minä en voinut odottaa näkeväni sinua täällä tähän aikaan vuorokaudesta. Minä menen ja jätän sinut yksin auringonnousua ihailemaan.“

Ja hän heitti valkoisen vaippansa vasemmalle olalteen.

„Pysähdy, göötien kuningas. Minulla ei ole oikeutta karkoittaa sinua täältä — eikä se ole aikomuksenikaan“, lisäsi hän.

Atalarik meni lähemmäksi.

„Minä kiitän sinua. Mutta minä pyydän sinulta yhtä seikkaa“, lisäsi hän nauraen. „Älä ilmaise minuu karkumatkaani äidilleni eikä lääkäreilleni. He pitävät minua päiväkaudet niin tarkasti vartioituna sisässä, että minuu täytyy hiiä heidän käsistään ennen päivän koittoa. Sillä raitis ilma. meri-ilma tekee minulle hyvää. Minä tunnen sen. Se jäädyttää. Lupaa, ettet ilmaise minua.“

Hän puhui niin levollisesti. Hän katseli niin teeskentelemättömästi.

Tämä levollisuus hämmästytti Camillaa. Hän olisi ollut paljon rohkeampi, jos Atalarik olisi näyttänyt liikutetulta. Hän tuns i tämän teeskentelemättömän levollisuuden tuottavan tuskaa itselleen, vaikka ei suinkaan prefektin tuunien vuoksi. Hän nyökäsi ääneti päätään vastaukseksi ja painoi katseensa alas.

Nyt ehtivät auringonsäteet sille kukkulalle, jolla he seisoivat.

Vanha temppeli ja pronssiset kuvapatsaat hohkivat aamuauringon valossa. Ja värisevästä kullasta muodostui leveä silta idästä päin alkaen meren peilikirkaaseen pintaan.

„Katso, kuinka kaunista“, huusi Atalarik hetken vaikutuksen hurmaamana. „Katso tuota valon ja loiston muodostamaa siltaa.“

Camilla katseli merelle samallaisten tunteiden valtaamana.

„Muistatko vielä, Camilla“, jatkoi hän hitaammin, ikäänkuin muistoihinsa vaipuneena ja neitoon katsomattakaan. „muistatko vielä kuinka me täällä lapsina leikimme? Me sanoimme: auringonsäteiden mereupintaan muodostama tie vie autuaiden saarelle.“

„Autuaiden saarelle“, kertoi Camilla.

Hän ihmetteli ajatuksissaan kuinka Atalarik hienotuntoisesti ja jalosti vältti viittauksiakin heidän viinneiseen tapaamiseensa ja kohteli häntä siten, että hän tunsi itsensä aivan aseettomaksi.

„Ja katso, kuinka tuolla nuo kuvapatsaat välkkyvät: tuo kummallinen pari, Aeneas ja — Amala! Kuule, Camilla, minulla on sinulle pyyntö tehtävänä.“

Neitosen sydän alkoi sykkiä nopeasti. Nyt Atalarik varmaankin muistelee huvilan ja lähteen kaunistamista. Hänelle nousi veri poskille ja hän oli ääneti tuskallisesti odottaen.

Mutta nuorukainen jatkoi levollisesti:

„Sinä muistat, kuinka usein me, sinä roomalaisnainen ja minä gööti tällä paikalla kilvan kiittelimme kansojemme mainetta, loistoa ja toimeliaisuutta. Sinulla oli silloin tapana seisoa Aeneaksen vieressä ja puhua minulle Brutuksesta, Camilluksesta, Marcelluk-

sesta ja Scipioista. Minä taas kauta-isäni Amalan kilpeen nojaten ylistin Hermanarikia, Alarikia ja Teoderikia. Mutta sinä olit parempi puhuja kuin minä. Ja usein, kun sankariesi loisto yritti voittaa minut, nauroin minä vainajillesi ja huusin: nykyisyys ja elävä tulevaisuus kuuluu minun kansalleni!”

„No, ja nyt?”

„Minä en virka enää mitään. Sinä olet voittanut, Camilla!”

Mutta puhuessaan näin oli hän ylpeämmän näköinen kuin koskaan ennen. Ja tällainen etevämyyden ilmaisu koski roomalaisnaiseen.

Hän oli muutoinkin harmissaan kylmästä levollisuudesta, millä ruhtinas, jonka intohimoille he olivat suunnitelmansa perustaneet, kohteli häntä. Hän ei käsittänyt tätä levollisuutta. Hän oli vihannut kuningasta senvuoksi, että tämä oli osottanut rakastavansa häntä. Nyt leimaili tämä viha ilmielekkiin siksi, että Atalarik osasi peittää rakkautensa. Loukkaamisen aikomuksella sanoi hän senvuoksi:

„Sinä myönnät siis, göötien kuningas, että raakalaisesi ovat sivistyskansoista jälellä.”

„Myönnän, Camilla”, vastasi hän levollisesti, „mutta vain yhdessä suhteessa he sitä ovat: onnessa!”

Sallimuksen onnessa ja syntymisen onnessa.

Katso noita kalastajaryhmiä, jotka ripustavat verkkojaan rannalla oleviin oliivipuihin.

Kuinka kauniita ovat nämä vartalot. Ryysyistään huolimatta ovat he sekä liikkeessä että levossa pelkkiä kuvapatsaita. Katso esimerkiksi tuota tyttöä, jolla on vesiruukku päänsä päällä, tai tuota ukkoa, joka nojaten päätään vasenta kättään vasten uinaillen katselee merelle. Jokainen kerjäläinen teidän joukos-

saame on kuin valta-istuimelta syösty kuningas. Häiritsemätön onnen loiste väikkyy heidän päällään. Kuten lasten tai jalojen eläinten päällä. Tätä puutuu meiltä raakalaisilta.“

„Eikö teiltä muuta puutu?“

„Kyllä meiltä puuttuu kohtalon sallima omi.

Suloinen kansaparkani! Me olemme sijoittuneet tänne vieraaseen maailmaan, jossa me emme viihdy. Me olemme kuin korkeiden Alppien kukka Edelweiss, jonka myrskytuuli on kulettanut laakson kuumaan hiekkiaan. Me emme voi juurtua tänne. Me kuuhdumme ja kuolemme.“ —

Ja hän katseli kaihomielisesti pitkin sinisiä aaltoja.

Mutta Camilla ei ollut sellaisessa mielentilassa, että hän olisi voinut käsittää kuninkaan ennustuksia omaan kansaansa nähden.

„Miksi te olette sitten tulleet“, kysyi hän ankaraasti. „Miksi te olette tunkeutuneet niiden vuorien yli, jotka Jumala on pystyttänyt ikuisiksi rajamerkeiksi meidän ja teidän välillenne. Sano, miksi?“

„Tiedätkö sinä“, sanoi Atalarik katsomatta häneen ja ikäänkuin jatkaen omaa ajatuksenjuoksuaan, „tiedätkö miksi perhonen lentää kirikkaaseen liekkiin? Uudestaan, yhä uudestaan. Se ei ota oppiakseen kivuista. Se lentää liekkiin kunnes kaunis, houkutteleva vihollinen on sen kokonaan tuhonnut. Minkä vuoksi? Suloisesta mielettömyydestä!“

Samallinen suloinen mielettömyys, aivan samalainen, on se, mikä on houkuttanut göötini mäntyjen ja tammien luota laakerien ja oliivien luo.

He polttavat täällä siipensä, nuo hullut sankarit. Mutta he eivät voi pysyä poissa täältä. Kuka voi heitä siitä moittia? Katsele ympärillesi. Katso kuinka

sininen on taivas, kuinka sininen meri, jossa kuvastuvat ruokamäntyjen latvat ja marmorilta hohtavat pilaritemppelit. Tuolla kaukana kohoavat siniset vuoret ja tuolla aalloilla uivat viheriät saaret, joissa viinirypäleet kiertyvät jalavain ympäri. Ja kaiken tämän päällä on pehmeä, lämmin, hyväilevä ilma. Millaisia ihmeellisiä muotoja ja värejä silmä saa ihailla ja ihastuneet aistimet saavat nauttia. Se on se taika, joka ijäti houkuttelee meitä ja saattaa meidät turmioon.”

Nuoren kuininkaan syvä ja jalo liikutus vaikutti Camillaankin. Näiden ajatusten traagillinen voima koski hänen sydämeensä, mutta hän ei tahtonut tulla liikutetuksi. Hän hillitsi tunteensa, jotka alkoivat käydä herkemmiiksi, ja sanoi kylmästi:

„Antaisiko koko kansa hummata itsensä vastoin järkeä ja ymmärrystä?” ja katsoi kylmästi ja epäillen Atalarikiin.

Mutta hän säikähti, sillä nuorukaisen tunnista silmistä välähti salama ja kauan pidätetty helku murtautui äkkiä esille hänen sielunsa syvyydestä.

„Kyllä. Minä sanon sen sinulle, tyttö“, huusi hän itohimoisesti. „Kokonaisen kansan voi vallata hullu rakkauden unelma, suloinen turmioon johtava mielettömyys yhtä hyvin kuin — yhtä hyvin kuin yksityisen ihmisen. Niin, Camilla. Sydämessä on voima, joka on väkevämpi kuin järki ja tahto ja joka vie meidät avoimin silmin perikatoon. Mutta sinä et sitä tunne. Ja suotakoon, ettet tulisi sitä koskaan tuntemaankaan. Hyvästi.”

Hän kääntyi nopeasti ympäri ja poikkesi tempelin oikealle puolelle eräälle viiniköynnösten kattamalle polulle, jolla häntä ei Camilla voinut nähdä eikä kukaan linnastakaan.

Ajatuksissaan jäi tyttö seisomaan paikalle.

Kuninkaan viimeiset sanat kaikuivat kuummallysesti hänen korvissaan. Kauan katseli hän uinaillen merelle ja palasi lopuksi linnaan sekavin tuntein ja muuttuneessa mielentilassa.

Kahdeksas luku.

Samana päivänä tuli Cethegus käymään Rusticianan ja Camillan luona.

Hän oli saapunut tärkeiden asioiden vuoksi Roomasta ja tuli juuri eräästä neuvostonkokouksesta, joka pidettiin sairaan kuminkaan huoneessa. Hänen tarkokkaat piirteensä ilmaisivat pidätettyä vihaa.

„Toimeen, Camilla“, sanoi hän kiivaasti. „Te viivyttellette liian kauan. Tämä suurisuinen poika tulee liian mahtavaksi. Hän uhmailee minua, Cassiodorusta ja heikkoa äitiänsäkin. Hän seurustelee vaarallisten ihmisten kanssa. Vanhan Hildebrandin ja Vitigeksen ja heidän ystäviensä kanssa. Hän lähettää ja saa kirjeitä meidän selkämme takana. Hän on saanut aikaan sen, että holhoojahallituksen neuvotteluja saa pitää ainoastaan hänen läsnäollessaan. Ja näissä neuvotteluissa kumoaa hän aina meidän suunnitelmaamme. Siitä täytyy tulla loppu tavalla tai toisella.“

„Minä en enää toivo voivani vaikuttaa kuminkaaseen“, sanoi Camilla totisena.

„Minkä vuoksi? Oletko sinä jo nähnyt hänet?“

Camilla muisti antaneensa Atalarikille lupauksen. ettei hän saattaisi lääkärien tietoon tämän tottelemattomuutta.

Mutta muidenkin syiden tähden oli hänen tunteilleen vastenmielistä kertoa muille tämän aamun tapahtumista ja siten ikäänkuin häväistä ne.

Hän jätti kysymyksen vastaamatta ja sanoi sen sijaan: „Jos kuningas vastustaa äitiänsä, hallitsijartarta, niin kuinka hän sallii minun, nuoren tytön, hallita itseään.“

„Oi pyhä yksinkertaisuus“, sanoi Cethegus hymyillen eikä puhunut enää tästä asiasta Camillan läsnäollessa.

Mutta salaisuudessa neuvoi hän Rusticianaa järjestämään asiat niin, että hänen tyttärensä saisi usein nähdä ja puhutella kuningasta.

Tämä kävikin mahdolliseksi sen kautta, että Atalarikin tila parani nopeasti. Nuorukainen muuttui silmännähtävästi sekä ruumiillisesti että henkisesti miehevämmäksi, väkevämmäksi ja kypsyneemmäksi. Tuntui siltä, että taistelu Cethegusta vastaan vahvisti hänen siehuaan ja ruumistaan.

Vähitellen alkoi hän taas viettää tuntikausia laajassa puistossa.

Siellä tapasivat hänen äitinsä ja Boëthiuksen perhe hänet usein iltaisin.

Ja sillä aikaa kun Rusticiana näytti korvaavan kuningattaren suosion todellisella ystävyydellä ja kuunteli tarkasti Amalasuntan kertomuksia, toistaakseen ne sana sanalta prefektille, kävelivät nuoret heidän edellään pitkin puutarhan varjoisia käytäviä.

Usein astui pieni seurue johonkin gondoliin satamassa, jonka hyvin tunnemme, ja Atalarik meloi silloin omin käsin aluksen kappaleen matkaa merelle

erääseen niistä pienistä pensaisista saarista, jotka olivat jokseenkin lähellä lahden suulla.

Mutta kotimatalla nostettiin purppurapurje ja auringon laskiessa mereltä puhaltava vieno tuuli kiihutteli aluksen hiljakseen takaisin satamaan. —

Usein olivat kuningas ja Camilla kahdenkin vain Daphnidionin seuraamana samoilemassa metsissä tai soutelemassa merellä.

Tosin Amalasuuta pelkäsi, että tällaisilla retkillä hänen poikansa mieltymys roomalaisneitoon, mitä hän ei voinut olla huomaamatta, kasvaisi yhä ja tulisi voimakkaammaksi.

Mutta kaikista epäilemisistä huolimatta salli hän poikansa jatkaa seurustelua huomattaessaan sen silminnähtävästi edullisen vaikutuksen kuninkaaseen, joka tuli Camillan läheisyydessä levollisemmaksi ja iloisemmaksi, vieläpä myöntyväisemmäksi äitiänsä kohtaan, jota hän usein kohteli kiivaasti ja tylysti.

Atalarik piti mieltymystään hyvin tarkasti salassa, mikä oli kaksinverroin ihmeellisempää kun otetaan huomioon hänen muutoin herkkä luonteensa. Sitäpaitsi ei kuningatar, jos tämä rakkaus olisi näytettyynyt totisemmaksi, olisi ollut tätä liittoa vastaan, koska sen kautta täydellisesti voitettaisiin Rooman aatelisto ja sovitettaisiin viimeinenkin verityön muisto. —

Mutta tytössä tapahtui merkillinen muutos.

Päivä päivältä tunsu hän vihansa ja vastenmielisyytensä yhä vähenevän ja päivä päivältä huomasi hän yhä selvemmin kuinka sielun jalo puhtaus, hengen joustavuus ja syvä, runollinen tunteellisuus kehittyivät nuorena kuninkaassa. Yhä vaikeammaksi kävi hänelle joka kerta vetää isän kuoleman muisto taikakaluksi lemmen kasvavaa taikavoimaa vastaan. Yhä paremmin oppi hän tekemään erotuksen göötien ja

analien välillä: yhä useammin huomautti hän itselleen kuinka kohtuutonta oli vihata Atalarikia onnettomuuden vuoksi, jota tämä ei ollut estänyt ja tuskin olisi voimutkaan estää.

Kauan sitten olisi hän tahtonut puhua hänen kanssaan aivan teeskentelemättömästi, mutta hän pelkäsi tällaisen myöntävyyden olevan synnin isäänsä, isänmaataan ja vapautta kohtaan.

Vavisten huomasi hän kuinka tämän jalon nuorukaisen kuva tuli hänelle välttämättömäksi, kuinka hän kaivaten halusi kuulla tuota soinnukasta ääntä ja nähdä noita tummia, miettiväisiä silmiä. Hän pelkäsi tätä rikksellista rakkautta, jonka hän vain väkivoin sai salatuksi, ja ainoa ase, jolla hän taisteli sitä vastaan — Atalarikin osallisuus hänen isänsä kuolemaan — ei tahtonut enää oikein tepsyä.

Hän horjui ristiriitaisten tunteiden välillä sitä epävarmemmin kuin enemmän arvoituksetapaisilta Atalarikin umpimielisyys ja levollisuus hänestä näyttivät. Hän ei voinut kyllä kaiken sen jälkeen, mitä oli tapahtunut, epäillä kuninkaan rakkautta — mutta kuitenkin.

Atalarik ei ilmaissut rakkauttaan ei sanoin eikä silmäyksinkään. Hänen sanansa Venus-temppelin luona, kun hän nopeasti poistui Camillan luota, olivat huomattavinmat, melkeinpä ainoat mitä hän siinä suhteessa oli lausunut.

Neitonen ei aavistanut kuinka nuorukaisen suuri sielu oli saanut taistella ja kärsiä kunnes hän oli saanut rakkautensa, jollei juuri tukahutetuksi, niin ainakin kukistetuksi. Vielä vähemmin aavisti hän sitä uutta tunnetta, joka oli antanut Atalarikille voimia miehuullisesti kestäämään kieltäytymistään.

Rusticiana, joka vihansa terävänäköisyydellä tarkasti kuningasta unohtaen vartioida omaa lastaan, ihmetteli vielä enemmän hänen kyhnyyttään.

„Mutta kärsivällisyyttä“, sanoi hän Cethegukelle, jonka kanssa hän usein neuvotteli Camillan tietämättä, „kärsivällisyyttä. Pian, kolmen päivän kuluessa näet sinä hänen muuttuvan.“

„Jo olisikin aika“, sanoi Cethegus. „Mutta mihin sinä perustat olettamuksesi?“

„Erääseen keinoon, joka ei ole vielä koskaan pettänyt.“

„Et suinkaan sinä aijo valmistaa hänelle lemmenjuomaa“, sanoi Cethegus hymyillen.

„Sen juuri minä aijon tehdä. Minä olen jo tehnytkin sen.“

Cethegus katsoi häneen ylenkatseellisesti ja sanoi:

„Oletko sinäkin niin taikauskoinen, sinä suuren filosofin Boëthiuksen leski. Mutta teidät naisethan rakkaus tekee kaikki yhtä hulluiksi!“

„Se ei ole hulluutta eikä taikauskkoa“, sanoi Rusticiana levollisesti. „Toista sataa vuotta on tätä salaisuutta säilytetty suvussamme. Eräs egyptiläinen nainen opetti sen äidinäitini äidinäidille. Eikä keino ole koskaan pettänyt. Ei yksikään nainen meidän suvussamme ole rakastunut ilman vastarakkautta.“

„Siihen ei tarvita mitään taikakeinoja“, tuumi prefekti. „Te olette kaikki kaunottaria.“

„Säästä pilasi toistaiseksi. Juoma vaikuttaa ehdottomasti ja ettei se ole tähän saakka vaikuttanut —“

„Sinä olet siis todellakin — varomaton! Kuinka sinä olet voinut huomaaamatta?“ —

„Joka ilta kun hän palaa kanssamme kävely-matkoilta tai soutelemasta, juo hän pikarillisen maus-

tettua falerno-viiniä. Lääkäri on hänelle sen mää-
rännyt. Viinin seassa on muutamia tippoja arabia-
laista palsania. Pikari on aina valmiina marmori-
pöydällä Venus-tempelin edessä. Kolmasti on minun
jo onnistunut kaataa siihen taikajuomaa.”

„Mutta”, arveli Cethegus, „ei se ole tähän saakka
erityisesti vaikuttanut.”

„Siihen on ollut sinun kärsimättömyytesi syynä.
Ytöt ovat poimittavat uuden kuun aikana — sen
minä kyllä tiesin. Mutta sinun yllytystesi pakoitta-
mana koetin minä jo täyskuun aikana, mutta, kuten
näet, se ei vaikuttanut.”

Cethegus kohautti olkapäitään.

„Mutta viime yönä alkoi uusi kuu. Kultainen
sirppini ei suinkaan ollut toimeton ja jos hän nyt
juo, niin — —”

„Toinen Locusta! No olkoon sitten, mutta minä
luotan enemmän Camillan kauniisiin silmiin. Tie-
tääkö hän sinun vehkeistäsi?”

„Ei sanaakaan hänelle. Hän ei sitä sallisi. Hil-
jaa, hän tulee.”

Tyttö tuli sisään kaikista päättäen hyvin kuo-
huksissaan. Soikeat kasvot olivat heleän punan pei-
tossa, hänen pitkästä mustasta tukastaan oli irtautu-
nut suortuva ja valunut sirolle kaulalle.

„Sanokaa minulle te, jotka olette viisaita ja tun-
nette ihmisiä, sanokaa minulle, mitä minun on aja-
teltava? Minä tulen soutelemasta. Oi, hän ei ole
koskaan rakastanutkaan minua. Tuo kopea, hän on
surkuttelevinaan ja säälivinään minua. Ei, se ei ole
oikea sana. Minä en osaa sitä selittää.”

Ja puhjeten itkuun kätki hän päänsä äidin rin-
noille.

„Mitä on tapahtunut, Camilla?” kysyi Cethegus.

„Usein ennenkin“, alkoi Camilla huokaisten syvään, „on hänen suunsa ympärillä leikkinyt omi-
tuinen piirre ja hänen silmistään on kuvastunut
kaihomieli, ikäänkuin minä olisin häntä loukannut,
ikäänkuin hän antaisi meille jalomielisesti anteeksi,
ikäänkuin hän olisi tehnyt hyväkseni suuren uh-
rauksen —“

„Kehittymättömät pojat kuvittelevat aina uhrauk-
seksi sitä, että he rakastavat.“

Silloin säilyivät Camillan silmät, hän heitti
kauniin päänsä kenoon ja kääntyi kiivaasti Cethe-
gukseen päin: „Atalarik ei ole enää mikään poika
ettekä te saa häntä pilkata.“

Cethegus vaikenä laskien rauhallisesti katseensa
maahan. Mutta Rusticiana kysyi hämmästyneenä:
„Etkö sinä enää vihaa kuningasta?“

„Kuolemaan saakka. Mutta hänet on tuhottava
eikä häntä pilkattava.“

„Mitä on tapahtunut?“ kysyi Cethegus toista-
miseen.

„Tänään kuvastui tuo arvoituksentapainen, kylmä
ja ylpeä piirre hänen kasvoissaan selvemmin kuin
koskaan ennen. Sattuman kautta purki hän sen vielä
sanoiksikin.“

Me olimme juuri päässeet maihin. Eräs hyön-
teinen, koppakuoriainen, oli pudonnut veteen. Kuning-
gas kumartui ja otti sen ylös. Mutta pikku eläin
koetti suojella itseään auttavaa kättä vastaan ja iski
saksimaisen suunsa sormeen, joka oli sen pelastanut.

„Kiittämätön“, sanoin minä.

„Entä sitten“, sanoi Atalarik katkerasti hymyil-
len ja asetti koppakuoriaisen eräälle lehdelle, „taval-
lisesti haavoitammue niitä pahinmin, jotka ovat teh-
neet enimmäen hyvää meitä kohtaan.“

Samalla loi hän minuun ylpeän, kaihonielisen katseen ja läksi kylmästi tervehtien nopeasti ti-hensä, ikäänkuin peläten sanoneensa liian paljon.

„Mutta minä” — hänen rintansa kohoili ja ohuet huulensa sulkeutuivat — „minä en kärsi tätä enää. Tuo kopea! Hänen täytyy rakastaa minua tai — kuolla.”

„Niin kyllä”, sanoi Cethegus tuskin kuultavasti. „Jompikumpi hänen on tehtävä.”

Yhdeksäs luku.

Muutamia päiviä tämän jälkeen sai hovi hämmästykseseen nuden todistuksen nuoren kuninkaan pyrkimyksistä itsenäiseksi. Hän kutsui itse kokoon holhoojaneuvoston. Tähän saakka oli tämä oikeus ollut kuningattarella.

Hallitsijatar hämmästyi aika lailla kun hän sai pojaltaan kutsun saapua tämän huoneeseen, jonne kuningas oli jo kutsunut kokoon joukon valtakuntansa korkeimpia virkamiehiä sekä göötejä että roomalaisia, niiden joukossa myöskin Cassiodoruksen ja Cetheguksen.

Vuimemainittu oli ensin päättänyt jäädä pois kokouksesta, ettei hän sinne saapumisellaan tunnustaisi sitä valtaa, jonka nuorukainen oli itselleen anastanut. Hän aavisti, ettei tämä toimenpide ollut suinkaan hyödyksi hänen tuumilleen.

Mutta samalla juolahti hänen mieleensä seikkoja, jotka saivat hänen muuttamaan päätöksensä.

„Minä en saa näyttää vaaralle selkääni, minun täytyy mennä sitä vastaan“, puheli hän itsekseen valmistautuessaan noudattamaan vastenmielistä kutsua.

Hänen saapuessaan kuninkaan huoneeseen, olivat jo kaikki kutsutut läsnä. Hallitsijatar vain oli vielä poissa.

Kun Amalasuunta astui sisään nousi Atalarik — hän oli puettuna pitkäliepeiseen purppura-abollaan, Teoderikin kruunu loisti hänen päässään ja vaipan alla kalisi miekka — valta-istuimeltaan joka oli esi-ripulla peitetyn seinäkomeron edessä, meni äitiään vastaan ja talutti hänet toisen korkeamman tuolin ääreen, joka kuitenkin oli vasemmalla puolella. Kun Amalasuunta oli istuutunut, sanoi kuningas:

„Kuninkaallinen äitini, urhoolliset göötit, jalot roomalaiset! Me olemme kutsuneet teidät tänne, ilmoittaaksemme teille tahtomme. Tätä valtakuntaa uhkaavat vaarat, jotka vain me, tämän valtakunnan kuningas, voimme torjua.“

Sellaista puhetta ei vielä tähän saakka ollut kuultu hänen suustaan. Kaikki vaikenivat hämmästyksestä, Cethegus yksin viisaudesta. Hän odotti sopivaa tilaisuutta. Lopuksi alkoi Cassiodorus:

„Viisas äitisi ja uskollinen palvelijasi Cassiodorus —“

„Uskollinen palvelijani Cassiodorus on ääneti siksi, kunnes hänen herransa ja kuninkaansa kysyy häneltä neuvoa. Me olemme tyytymätön, hyvin tyytymätön siihen mitä kuninkaallisen äitimme neuvonantajat ovat tähän saakka tehneet ja tekemättä jättäneet. On jo aika meidän itsemme ryhtyä hallitukseen.“

Me olemme tähän saakka ollut siihen liian nuori ja sairas. Mutta nyt emme me enää tunne olevamme liian nuori emmekä liian sairaskaan.

Me ilmoitamme teille, että tästä hetkestä alkaen hollhoojahallitus on lakkautettava ja että me itse ryhdyimme tämän valtakunnan hallitukseen.“

Hän päätti puheensa. Kaikki vaikenivat. Keneläkään ei ollut halua ruveta Cassiodoruksen tavoin puhumaan ja saada nenälleen.

Vihdoin sai Amalasuuta, jonka pojan äkillinen voimailmaisuus oli aivan lamannut, takaisin puhekykynsä ja sanoi:

„Poikani, täysikäiseksi pääsemiseen vaaditaan keisarin lakien mukaan —“

„Keisarin lakien mukaan, äiti hyvä, eläkööt roomalaiset. Me olemme göötejä ja elämme göötiläisen oikeuden mukaan. Germanilaiset nuorukaiset tulevat täysikäisiksi silloin, kun kokoontuneet sotajoukot ovat julistaneet heidät asekuntoisiksi.“

Me olemme sen vuoksi päättäneet kutsua kaikki sotapäälliköt ja kreivit ja kaikki kansamme vapaat miehet, jotka haluavat kutsuamme totella, kaikista valtakunnan ääristä yleiseen sotajoukkojen katselmukseen Ravennaan. He saapuvat tänne ensi päivänseisauksen aikana.“

Läsnäolijat olivat hämmästyksestä äänettöminä.

„Mutta siihenhän on vain neljätoista päivää“, sanoi lopuksi Cassiodorus. „Kuinka niin lyhyessä ajassa voi enää lähettää kutsuja kaikkialle.“

„Ne ovat jo lähetetyt. Hildebrand, vanha aseenkantajani, ja kreivi Vitiges ovat pitäneet niistä huolen.“

„Kuka on allekirjoittanut säännökset?“ kysyi Amalasuuta rohkaisten itsensä.

„Minä yksin, rakas äiti. Täytyihän minun osottaa kutsutuille, että minä olen kylliksi kehittynyt toimiakseni oman pääni mukaan.“

„Ja minun tietämättäni“, sanoi hallitsijatar.

„Ja sinun tietämättäsi se tapahtui, koska sen muutoin olisi täytynyt tapahtua vastoin sinun tahtoasi.“

Hän vaikenä. Kaikki roomalaiset olivat neuvottomina ja ikäänkuin nuoren kuninkaan äkkiä puhjennun voiman lamauttamina.

Vain Cethegus oli vakaasti päättänyt estää kansankokouksen millä keinoilla tahansa. Hän näki kaikkien suunnitelmien perustuksen horjuvan. Hän olisi mielellään kaunopuheliaisuutensa koko voimalla ryhtynyt puolustamaan holhoojahallitusta, joka vai-pui olemattomiin aivan hänen silmiensä edessä: mielellään olisi hän jo useita kertoja kokouksen kuluessa tahtonut kukistaa nuorukaisen rohkean yrityksen levollisella etevämyydellään — mutta omituinen seikka vangitsi loihituvoimallaan hänen ajatuksensa ja puhelahjansa.

Hän oli nimittäin ollut kuulevinaan pientä melua esiripun takana olevasta seinäkomerosta ja rupesi sen-vuoksi tarkasti katsomaan sinne päin. Silloin huomasi hän esiripun alapuolelta miehen jalat. Esirippu ei nimittäin ulottunut aivan maahan saakka.

Tosin vain pohkeisiin saakka näkyivät jalat.

Mutta niiden pohkeiden peittona olivat teräksiset, omituisella tavalla valmistetut sääri-varustukset.

Hän tunsu nämä sääri-varustukset. Hän tiesi, että niihin kuului samalla tavalla valmistettu täydellinen varustus. Hän tiesi myöskin omituisten ajatusyhtymän kautta, että tämän varustuksen kantaja vihasi häntä ja oli hänelle vaarallinen. Mutta hän ei voinut saada selville kuka tämä vihollinen oli.

Jos hän olisi saanut nähdä sääri-varustukset edes polviin saakka.

Vastoin tahtoaankin täytyi hänen lakkaamatta kat-sella tuohon paikkaan ja lakkaamatta arvailla.

Ja tämä seikka kahlehti hänen sielunsa nyt — juuri nyt, jolloin kaikki oli kysymyksessä. Hän suut-

tui itseensä, mutta hän ei voinut siirtää silmiään minnekään seinäkomerosta.

Mutta kuningas jatkoi kenenkään vastustamatta:

„Vielä olemme me kutsuneet takaisin jalot herttuat Thulmin, Ibban ja Pitzan, jotka vihoissaan poistuivat hovista ja läksivät Galliaan ja Espanjaan. Meidän mielestämme on lähimmässä ympäristössämme liian paljon roomalaisia ja liian vähän göötejä. Nuo kolme urhoollista soturia tarkastavat valtakuntamme puolustuslaitokset, linnoitukset ja laivat sekä ottavat selville vauriot ja korjauttavat ne. He saapuvat aivan pian tänne.“

Ja heidän pitää taas pian poistua täältä, sanoi Cethegus nopeasti itsekseen. Mutta hänen ajatuksensa siirtyivät taas komeroon. Tarkoituksesta ei tuo mies ollut tuolla piilossa.

„Sitten“, jatkoi kuninkaallinen nuorukainen puhettaan, „olemme me kutsuneet takaisin hoviin Mata-suntan, kauniin sisaremme. Hänet on ajettu maanpakoon Tarentumiin senvuoksi, että hän kieltäytyi rupeamasta erään ijäkkään roomalaisen puolisoiksi. Hänen täytyy palata takaisin hoviamme kaunistamaan, hänen, kansamme ihanimman kukan.“

„Mahdotonta!“ huusi Amalasueta. „Sinä loukkaat sekä äidin että kuningattaren oikeuksia.“

„Minä olen sukuni päämies niin pian kun minä tulen täysikäiseksi.“

„Poikani, sinä tiedät kuinka heikko sinä olit vielä muutamia viikkoja sitten. Luuletko, että göötiläiset sotilaat julistavat sinut asekuntoiseksi.“

Kuningas karahti tulipunaiseksi puoleksi häpeästä, puoleksi vihasta, mutta ennenkuin hän ehti vastata, sanoi karkea ääni hänen viereltään:

„Älä siitä huolehdi kuningatar. Minä olen häntä opettanut aseita käyttämään. Minä sanon sinulle, että hän voi mitellä voimiaan miukä vihollisen kanssa tahansa. Ja kenen vanha Hildebrand julistaa asekun- toiseksi, sen kaikki göötitkin hyväksyvät.“

Läsnäolevien göötien äänekäs myöntymys vah- visti hänen sanaansa.

Cethegus aikoi taas puuttua keskusteluun, mutta liikahdus esiripun takana käänsi hänen huomionsa taas sinne päin: Siellä on eräs vaarallisimpia vihollisiani, mutta kuka?

„Minulla on vielä tärkeä asia teille ilmoitetta- vana“, alkoi taas kuningas salaisesti silmäten kome- roon. Vain prefekti huomasi silmäyksen.

Onkohan jotakin tekeillä minua vastaan, ajatteli hän. Minut tahdotaan hämmästyttää, mutta se ei onnistu! —

Hän hämmästyti sittenkin, kun kuningas yht'äkkiä huusi kovalla äänellä:

„Rooman prefekti, Cethegus Caesarius!“

Hän vavahiti, mutta tointui pian ja sanoi pää- tään kumartaen:

„Herrani ja kuninkaani.“

„Eikö sinulla ole mitään Roomasta kerrottavana? Millainen on mieli-ala kviritien kesken? Mitä siellä ajatellaan gööteistä?“

„Niitä kunnioitetaan Teoderikin kausana.“

„Pelätäänkö niitä?“

„Roomalaisilla ei ole mitään syytä pelätä niitä.“

„Rakastetaanko niitä?“

Cethegus olisi mielellään vastannut: Roomalai- silla ei ole mitään syytä rakastaa niitä, mutta kunin- gas itse jatkoi:

„Siis ei tyytymättömyyden jälkeäkään? Ei mitään levottomuuden syytä? Ei mitään erityistä ole huomattavissa.“

„Minulla ei ole mitään sinulle kerrottavana.“

„Silloin on sinulla huonot tiedot, prefekti — taikka sinulla on paha mielessä.“

Täytyykö minun, joka olen täällä Ravenmassa äsken sairaskuonon noussut, kertoa sinulle mitä sinun silmiesi edessä Roomassa tapahtuu?

Työmiehet vallituksissasi laulavat häväistyslauhuja gööteistä, hallitsijattaresta ja minusta. Legionalaisesi pitävät harjoituksissaan uhkaavia puheita. Hyvin todennäköistä on, että on olemassa hyvin laajalle levinnyt salaliitto, jonka etunenässä ovat senaattorit ja papit. He pitävät kokouksiaan öiseen aikaan tunteamattomissa paikoissa. Eräs Boëthiuksen rikostoverista, maanpakoon ajettu Albinus on nähty Roomassa. Ja tiedätkö missä? Sinun talosi puutarhassa.“

Kuningas nousi ylös.

Kaikkien läsnäolevien katseet suuntautuivat hämmästyneinä, vihaa uhkuvina tai pelästyneinä Cethegukseen. Amalasuuta vapisi miehen puolesta, johon hän oli luottanut. Mutta tämä oli pian taas itsensä tapainen. Levollisesti, kylmästi ja äänettömänä katsoi hän kuningasta silmiin.

„Todista itsesi syyttömäksi, jos voit huusi kuningas hänelle.“

„Todistaa itseni syyttömäksi? Varjoako vastaan? Huhunko vuoksi, syyttäjättömän syytöksenkö vuoksi? En koskaan.“

„Kyllä sinut voidaan pakoittaa.“

Iva väreili prefektin kapeilla huulilla.

„Minut kyllä voidaan murhata pelkän epäluulon nojalla, — meillä italialaisilla on siitä kokemusta.“

Mutta minua ei saada todistetuksi syylliseksi. Väki-
valtaa vastaan ei voi puolustautua, vain oikeutta
vastaan.”

„Sinua kohdellaan oikeudella, luota siihen. Me
annamme täällä olevien roomalaisten toimeksi tutki-
muksen suorittamisen, Rooman senaatin toimeksi pää-
töksen julistamisen. Valitse itsellesi puolustaja.”

„Minä puolustan itse itseäni”, sanoi Cethegus
kylmästi. „Kuinka syytös kuuluu? Kuka on syyttä-
jäni? Missä hän on?”

„Täällä”, huusi kuningas ja veti esiripun syrjään.
Kokonaan mustaan varustukseen puettu göötiläi-
nen soturi astui esiin.

Me tunnemme hänet. Hän oli Teja.

Vihasta painuivat prefektin silmät kiinni.

Mutta Teja sanoi:

„Minä Teja, Tagilan poika, syytän sinua, Cethe-
gus Caesarius, valtiopetoksesta tätä göötien valtakun-
taa vastaan. Minä syytän sinua siitä, että sinä olet
kätkenyt ja suojellut talossasi Roomassa maanpakoon
ajettua petturia Albinusta. Siitä on määrätty kuole-
manrangaistus. Sitä paitsi tahdot sinä saattaa tämän
maan Byzantiumin keisarin valtaan.”

„Sitä minä en tahdo”, sanoi Cethegus levollisena,
„todista syytöksesi.”

„Minä olen omilla silmilläni nähnyt Albinuksen
neljänätoista yönä peräkkäin menevän puutarhaasi”,
sanoi Teja kääntyen tuomarien puoleen. „Hän tuli
Via sacralta päin vaippaan kääriytyneenä ja lerppa-
hattu päässään. Kahtena yönä oli kulkija päässyt
ohitseni, mutta lopuksi tunsin minä hänet. Kun minä
menin häntä kohti, pujahti hän, ennenkuin olin ehti-
nyt saada hänet kiinni, pakoon erään oven kautta,
joka sulettiin sisästä päin.”

„Mistä alkaen on virkatoverini, Rooman urhoolinen komentaja näytellyt yöllisen vakoilijan osaa?”

„Siitä alkaen kun hänellä on ollut Cethegus rinnallaan. Mutta vaikka pakolainen pääsikin minulta karkuun — niin tämä käärö putosi hänen vaipastaan. Siinä on ylhäisten roomalaisten nimiä ja nimien vieressä on selittämättömällä salakirjoituksella tehtyjä merkkejä. Tässä on käärö.”

Hän ojensi sen kuninkaalle.

Tämä luki: „Nimet ovat: Silverius, Cethegus, Licinius, Scaevola, Calpurnius, Pomponius. — Voitko vanna, että naamioitu mies oli Albinus?”

„Minä vannon sen.”

„Hyvä. prefekti. Kreivi Teja on vapaa, moitteeton ja hyvämaineinen. Voitko sinä sen kieltää?”

„Minä kiellän sen. Hän ei ole moitteeton. Hänen vanhempansa elivät laittomassa, sukurutsaisessa avioliitossa. He olivat sisarusten lapsia. Kirkko on kironnut heidän vuodeyhteytensä ja sen hedelmän. Hän on äpärä eikä voi todistaa minua, jalosukuista, senaattorin arvoista roomalaista vastaan.”

Läsnäolevat göötit päästivät vihaisen murinan.

Tejan kalpeat kasvot muuttuivat vielä kalpeammiksi. Hän vavahti. Hänen oikea kätensä tarttui miekan kahvaan.

„Niinpä todistan minä sanani miekallani”, sanoi hän soinnuttomalla äänellä. „Minä vaadin sinut taisteluun, jumalantuomioon elämästä ja kuolemasta.”

„Minä olen roomalainen enkä elä teidän verisen raakalaisoikeutenne mukaan. Mutta göötinäkin — kieltäytyisin taistelemasta äpäran kanssa.”

„Kärsivällisyyttä”, sanoi Teja ja pisti puoleksi ulosvedetyn miekan takaisin tuppeen. „Kärsivällisyyttä, miekkani. Vielä sinunkin aikasi tulee.”

Mutta salissa olevat roomalaiset alkoivat hengittää vapaammin.

Kuningas sanoi:

„Olkoon kuinka tahansa. Syytös on siksi hyvin perusteltu, että mainitut roomalaiset voidaan vangita. Sinä, Cassiodorus, koetat saada selvän salakirjoituksesta. Sinä, kreivi Vitiges, riennät Roomaan ja vangitset nuo viisi epäluulonalaista sekä tutkit tarkkaan heidän ja Cetheguksen talot. Hildebrand, sinä vangitset syytetyt ja otat häneltä miekan pois.“

„Seis“, sanoi Cethegus. „Minä annan koko omaisuuteni pantiksi siitä, etten lähde Ravennasta ennenkuin tämä riita on lopussa. Minä vaaadin saada olla tutkinnon kestäessä vapaalla jalalla. Se on senaattorin oikeus.“

„Älä suostu siihen poikani“, huusi Hildebrand-vanhus astuen esille. „Salli minun vangita hänet.“

„Jätä hänet rauhaan“, sanoi kuningas. „Häntä kohdeltakoon oikeudella, ankaralla oikeudella, mutta ei väkivallalla. Älä koske häneen. Häntä on syytös hämmästyttänyt. Hänen täytyy saada aikaa puolustautuakseen. Huomenna samaan aikaan tapaamme toisemme täällä. Minä julistan kokouksen päättyneeksi.“

Kuningas viittasi valtikallaan. Amalasuunta riensi syvästi liikutettuna ulos huoneesta.

Göötit menivät iloisina Tejaa tervehtimään.

Roomalaiset väistyivät nopeasti Cetheguksen tieltä rupeamatta puheisiin hänen kanssansa.

Ainoastaan Cassiodorus meni vakavin askelin hänen luokseen, laski kätensä hänen olkapäälleen, katsoi häntä tarkasti silmiin ja sanoi:

„Cethegus, voinko minä sinua auttaa?“

„Et, minä autan itse itseäni“, vastasi tämä ja läksi yksin ylpein askelin ulos huoneesta.

Kymmenes luku.

Aukara isku, jonka nuori kuningas oli niin odottamatta suunnannut koko holhoojahallituksen järjestelmää vastaan, herätti pian palatsissa ja kaupungissa hämmästyttä, pelkoa tai iloa. Boëthiuksen perheelle toi ensimmäisen varman tiedon tapauksesta Cassiodorus, joka pyysi Rusticianaa liikutetun kuningattaren luo, sillä tämä oli lohdutuksen tarpeessa.

Rusticianan levottomiin kysymyksiin vastailleen kertoi hän tarkasti koko kokouksen menon. Vaikka hän olikin vielä hämmennyksissään ja pahoillaan tapauksen johdosta, kävi hänen puolueellisestakin kertomuksestaan kuitenkin ihmi nuoren ruhtinaan osoittama voima ja rohkeus.

Mielellään kuunteli Camilla jokaista sanaa. Ylpeys, ylpeys rakastetun vuoksi — rakkauden onnellisin tunne — täytti valtavasti hänen sielunsa.

„Ei ole epäilemistäkään enää“, päätti Cassiodorus huoaten kertomuksensa. „Atalarik on katkerimpia vastustajiamme. Hän on kokonaan göötiläisen puolueen, Hildebrandin ja hänen ystäväinsä puolella. Hän saattaa prefektin turtua. Kuka olisi sitä uskonut? Aina muistuu mieleeni kuinka toisel-

lainen hän oli oikeudenkäynnin aikana puolisoasi vastaan, Rusticiana."

Camilla tuli tarkkaavaiseksi.

"Silloin saimme sen vakaumuksen, että hän tulisi koko ikänsä olemaan roomalaisten hartain ystävä, innokkain puolustaja."

"Siitä minä en tiedä mitään", sanoi Rusticiana.

"Asia painettiin unholaan, Boëthius ja hänen molemmat poikansa olivat tuonitut kuolemaan. Turhaan olimme me kaikki. Amalasantu etupäässä, rukoillet kuninkaalta armoa. Hänen vihansa oli lepyttämätön. Kun minä kerran toisensa perästä olin koettanut taivuttaa häntä, hyppäsi hän vihoissaan ylös ja vannoi kruununsa kautta, että se, joka vielä kerran uskaltaisi rukoilla armoa pettureille, heitetäisiin syvimpään vankilakomeroon. Silloin vaikenimme me kaikki.

Paitsi yksi.

Ainoastaan Atalarik, lapsi, ei säikähtänyt siitä. Hän itki ja rukoili ja riippui äidinisänsä polvissa kiinni."

Camilla vapisi. — Tukahuttava tunne kuristi hänen kaulaansa.

"Eikä hän lakannut ennenkuin Teoderik julman vihansa vimmassa karkasi ylös, tarttui poikaa niskaan, viskasi hänet pois luotaan ja jätti hänet vanginvartijan käsiin. Julmistunut kuningas piti sanansa. Atalarik vietiin linnan vankilaan ja Boëthius mestattiin heti."

Camilla horjui ja nojautui erääseen salin pylvääseen.

"Mutta Atalarik ei ollut rukoillut eikä kärsinyt turhaan.

Seuraavana päivänä kaipasi kuningas aterian aikana lemmikkiään, jonka hän oli karkoittanut luotaan.

Hän muisti kuinka jalosti ja rohkeasti poika oli rukoillut ystäviensä puolesta silloin kun aikamiehetkin mykistyivät pelosta. Hän nousi vihdoin iltajuomansa äärestä, jota nauttiessaan hän oli kauan istunut ja miettinyt, meni itse vankilaan, avasi ovet ja syyleili tyttärenpoikaansa sekä armahti hänen pyynnöstään molemmat poikasi, Rusticiana."

"Pian, pian hänen luokseen!" sanoi Camilla hiljaa itsekseen ja riensi ulos.

"Silloin", jatkoi Cassiodorus, "silloin oli roomalaisilla ja roomalaisten ystävillä täysi syy olettaa, että tuleva kuningas oli heidän paras turvansa ja nyt — hallitsijatar parkani, äiti raukka!"

Valittaen läksi hän ulos.

Rusticiana istui kauan kuin loihdittuna.

Hän näki kaiken, mille hän oli kostonsuunnitelmansa perustanut, horjuvan. Hän vaipui synkkään velttouden tilaan.

Tornien varjot kasvoivat yhä pitemmiksi ja pitemmiksi linnanpihalla, jonne hän tuijotti.

Yhtäkkiä heräsi hän kuullessaan huoneesta takaansa reippaita miehen askeleita. Pelästyneenä hypähti hän ylös ja katsahti taakseen. Tulija oli Cethegus, jonka kasvot olivat kylmät ja synkät, mutta levolliset kuin jää.

"Cethegus", huudahti huolestunut Rusticiana ja yritti ojentaa tälle kätensä, mutta tämän kylmyys pelästytti häntä.

"Kaikki on hukassa", huokasi hän jäädenseisomaan.

"Ei mitään ole hukassa. Nyt on vain toimittava levollisesti, mutta nopeasti."

Cethegus istuutui ja silmäsi ympäri huonetta. Kun hän huomasi olevansa kahden Rusticianan kanssa, pisti hän kätensä toigansa rintapöimuihin.

„Sinun lemменjuomasi ei ole vaikuttanut, Rusticiana. Tässä on toisellaista, voimakkaampaa. Otathan tämä.“

Nopeasti pisti hän hänen käteensä pienen, tummasta laavakivestä tehdyn pullon.

Hirveän aavistuksen valtaamana katsoi Rusticiana häneen.

„Uskotko sinäkin taikakeinoihin ja lemменjuomiin? Kuka tämän on valmistanut?“

„Minä“, sanoi Cethegus. „ja *minun* lemменjuomani vaikuttavat.“

„Sinä!“ — Rusticiana tuusi jäätävää pelkoa.

„Älä kysele, älä urki, älä viivyttelä“, sanoi toinen käskevästi. „Sen täytyy tapahtua tänään. Kuuletko? Vielä tänään!“

Mutta Rusticiana empi vielä ja katseli epäillen kädessään olevaa pikku pulloa.

Silloin meni Cethegus hänen luokseen ja kosketti hiljaa hänen olkapäätänsä.

„Sinä epäilet“, sanoi hän vitkalleen. Tiedätkö sinä mikä on kysymyksessä? Ei vain koko suunni-
telmamme, sokea äiti. Vielä enemmänkin. Camilla rakastaa raakalaïskuningasta nuoren sielunsa koko voimalla. Tuleeko Boëthiuksen tyttärestä tyrannin jalkavaimo?“

Kovasti kiljaisten hytkähti Rusticiana taaksepäin. Se, mikä oli viime päivinä väikkynyt hänen mielessään pahana aavistuksena, muuttui nyt varmuudeksi. Hän katsahti vielä kerran julmaan mieheen, joka oli lausunut tuon hirveän sanan, ja riensi tiehensä puristaen nyrkkinsä pullon ympäri.

Levollisena katseli Cethegus hänen jälkeensä.

„Nyt, prinssiseni, saamme nähdä. Sinä olit nopea, minä olin nopeampi. — Se on omituista“, sanoi

hän järjestäen toogausa poimuja. „Minä en luullut enää kokevani sellaisia äkillisiä mielenliikutuksia. Nyt on elämällä taas viehätystä. Minä voim taas puuhata, toivoa, pelätä — vieläpä vihatakin. Niin, minä vihaan tuota poikaa, joka uskaltaa lapsellisella kädelään sekautua minun suunnitelmiini. Hän tahtoo uhitella minua — pysäyttää minun kulkuni: hän asettuu minun tielleni. Hän — minun tielleni. Hyvä! Kestäköön hän myöskin seuraukset.“

Hän läksi hitaasti huoneesta ja meni hallitsijattaren vastaanottosaliin, jossa hän tarkoituksella näyttäytyi kokoontuneelle väelle ja rohkaisi jonkun verran pelästyneitä hovilaisia omalla levollisuudellaan.

Hän piti huolta siitä, että lukuisat todistajat voisivat kertoa hänen jokaisen askeleensa tämän turmiollisen päivän kuluessa.

Auringon laskiessa meni hän Cassiodoruksen ja muutamien muiden roomalaisten kanssa puutarhaan neuvotellen puolustuskeinoista seuraavaa päivää varten. Turhaan silmäili hän puutarhan varjoisiin käytäviin nähdäkseen siellä Camillaa.

Tämä oli kuultuaan Cassiodoruksen kertomuksen lopun rientänyt palatsin pihalle toivoen tapaavansa kuninkaan siellä, sillä tämä oli tavallisesti tähän aikaan päivästä siellä aseharjoituksissa muiden hovissa olevien göötinuorukaisten kanssa.

Hän tahtoi vain nähdä häntä. Ei vielä puhutella häntä eikä polvillaan rukoillen pyytää anteeksi vääryyttänsä.

Hän oli halveksinut häntä, sysännyt hänet pois luotaan ja vihannut häntä muka isänsä veren saastuttamana — häntä, joka oli uhrannut itsensä hänen isänsä vuoksi ja pelastanut hänen veljensä.

Mutta hän ei löytänyt häntä pihalta. Päivän tärkeät tapahtumat pitivät kuningasta työhuoneessaan. Hänen toverinsakaan eivät tänään pitäneet tavallisia ascharjoituksia. Tilheissä ryhmissä seisoivat he ääneensä ylistäen nuoren kuninkaan rohkeutta.

Ihastuksella kuunteli Camilla näitä ylistyksiä. Ylpeydestä punastuen, autuaallisissa mietteissä käveli hän puutarhassa ja haki sieltä kaikista lempipaikoista rakastettuaan.

Niin, hän rakasti häntä. Rohkeasti ja iloisesti tunnusti hän sen itselleen. Tuhatkertaisesti oli Atalarik sen ansainnut. Mitä siitä, että hän oli gööti, että hän oli raakalainen. Hän oli jalo, ihana nuorukainen, kuningas, hänen sielunsa kuningas.

Useita kertoja viittasi hän mukanaan olevan orjattaren pois läheltään, ettei tämä kuulisi kuinka hän uudesta ja yhä uudesta lausui itsekseen rakastettunsa nimeä.

Saavuttuaan vihdoin Venus-temppelin luo vaipui hän suloiisiin tulevaisuuden unelmiin, jotka kuvastuivat hänen sielussaan epäselvinä, mutta kullalta hohtavina. Ennen kaikkea päätti hän ilmoittaa äidilleen ja prefektille jo huomenna, ettei hän enää aio auttaa heidän tuumiaan kuningasta vastaan. Sen jälkeen aikoi hän itse sydämellisin sanoin pyytää kuninkaalta rikoksensa anteeksi ja sitten — sitten? Hän ei tiennyt itsekään mitä sitten tulisi, mutta hän punastui ihanissa unelmissaan.

Punaiset tuoksuvat mantelinkukat putoilivat tullen heiluttamilta oksilta. Tuuheassa oleanderissa hänen vierellään lauloi satakieli. Kirkas lähde solisi hänen ohitsensa siniseen mereen, jonka aallot hiljaa, hyväillen vyöryivät hänen jalkojensa juureen.

Yhdestoista luku.

Näistä ikävöivistä unelmista herättivät hänet lietakäytävältä kuuluvat askeleet.

Ne olivat niin reippaat ja sääntilliset, ettei hän aavistanut tulijaa Atalarikiksi.

Mutta kuningas se oli, vaikka ryhti ja ulkomuoto olivatkin muuttuneet miehekkäämmiksi, voimakkaammiksi ja jäykemmiksi.

Ennen rintaan nojannut pää oli nyt korkealla ja Teoderikin miekka riippui hänen kupeellaan.

„Terve, terve, Camilla“, huusi hän hänelle kovaan ja reippaasti. „Sinun näkemisesi on paras palkka tämän kuumian päivän jälkeen.“

Siten hän ei ollut koskaan puhunut hänelle.

„Kuninkaani“, kuiskasi Camilla púnastuen. Hän loi vielä loistavan katseen ruskeista silmistään häneen ja laski sitten silmäripsensä alas.

Kuninkaani! Siten ei hän ollut koskaan häntä kutsunut. Siten ei hän ollut koskaan häneen katsonut.

„Kuninkaasiko?“ sanoi Atalarik istuutuen hänen viereensä. „Minä pelkään, ettet sinä minua enää siksi sano, kun olet kuullut mitä kaikkea täään on tapahtunut.“

„Minä tiedän kaikki.“

„Tiedätkö sinä? Niinpä, Camilla ole oikeudenmukainen. Älä tuomitse minua. Minä en ole mikään tyranni.“

Tuo jalo, ajatteli Camilla, hän pyytää anteeksi jaloimpia tekojaan.

„Minä en vihaa roomalaisia, taivas sen tietää, — ne hän ovat sinun kansaasi! — minä kunnioitan heitä ja heidän muinoista suuruuttaan, minä pidän heidän oikeuksiaan kunniaassa. Mutta valtakuntaani, Teoderikin luomaa, täytyy minun suojella ankarasti ja lahjomattomasti. Voi sitä kättä, joka nousee sitä vastaan. Kenties“, jatkoi hän hitaammin ja jublallisesti. „kenties on tämän valtakunnan turmio jo tähdissä määrätty — mutta sittenkin, minun, tämän valtakunnan kuninkaan, täytyy elää tai sortua sen kanssa.“

„Totta puhut, Atalarik, ja kuninkaan tavoin.“

„Kiitos, Camilla. Kuinka sinä olet tänään oikeudenmukainen tai — hyvä. Sellaista hyvyttä osottavalle voin kai kertoa millainen siunaus ja onni on osakseni tullut.“

Minä olin sairas, hapuileva uneksija. Elämäni oli iloton ja tarkoitukseton. Minä toivoin kuolemaa. Silloin opin ymmärtämään tämän valtakunnan vaaran ja minä rupesin huolehtimaan kansani tähden. Ja huoleni kasvoi rinnassani rakkaudeksi, voimakkaaksi rakkaudeksi göötejäni kohtaan. Tämä ylpeä, huolekas ja valpas rakkaus kansaani on vahvistanut ja lohduttanut sydäntäni toista . . . . toista katkeraa, tuskallista kieltäymistä vastaan. Mitäpä merkitsee minun onneni tämän kansan menestyksen rinnalla. Katso, se ajatus on tehnyt minut terveeksi ja voimakkaaksi. Nyt tumen minä itseni voimakkaaksi voittamaan suurimmatkin vastukset.“

Hän hyppäsi ylös heiluttaen käsiään.

„Oi, Camilla, tämä levollisuus kuluttaa minua. Oi, jos pääsisin raisun ratsun selässä rautapukuista vihollista vastaan. Katso, tuolla laskee aurinko. Peilikirkas meri kutsuu meitä. Tule, tule mukaan venheeseen!”

Camilla katseli epäillen ympärilleen.

„Orjatarco? Anna hänen olla. Hän lepää tuolla palmun siimeksessä lähteen reumalla, hän nukkuu. Tule, tule nopeasti ennenkuin aurinko laskee. Katso kultaista tietä ulapalla. Se viittaa meitä!”

„Autuaaitten saareen?” kysyi rakastettava neitonon katsahtaen lemmeikkäästi Atalarikiin ja vienosti punastuen.

„Niin, tule onnellisten saareen”, vastasi tämä onnellisena, nosti hänet venheeseen, irroitti hopeaketjut laiturin oinaanpäästä, hypähti itsekkin venheeseen, tarttui siroon airoon ja työnsi aluksen vesille.

Hän pani airon vasemmanpuoliseen hankaan ja seisoen aluksen peräteljolla ohjasi ja nousi hän samalla kertaa aito germanilaisella tavalla.

Camilla istui keulapuolella diphroksella, kreikkalaisella, kokoonlaskettavalla saranatuolilla ja katseli Atalarikin jaloihin kasvoihin, joita punastuva iltaurinko valaisi. Tummat hiukset liehuivat ilmassa ja sirorakenteisen soutajan nopeat ja voimakkaat liikkeet olivat silmiä hivelevän kauniita.

Molemmat olivat vaiti. Nuolennopeasti halkaisi keveä puusi sileätä vedenpintaa.

Rusottavat iltapilvet ajelehtivät pienissä joukoissa taivaan laella, hiljainen tuuli toi hyvänhajuista tuoksua rannan mantelipensaista. Ylt ympärillä oli valoa, rauhaa ja sopuisointua.

Vihdoin katkaisi kuningas äänettömyyden ja sanoi sysäten voimakkaalla ääronvedolla venettä eteenpäin:

„Tiedätkö mitä minä ajattelen? Ihanaa mahtaisi olla ohjata väkevällä kädellä eteenpäin myrskyjen ja aaltojen kautta valtakuntaa, kansaa, tuhansia rakkaita olentoja onneen ja loistoon. — Mutta mitä sinä mietit, Camilla? Sinä näytit niin lempeältä, ajatuksesi olivat varmaankin hyviä.“

Neitonen punastui ja silmäsi sivulleen veteen.

„Oi, puhu toki! Ole avomielinen minua kohtaan tänä ihanana hetkenä!“

„Minä ajattelin“, kuiskasi Camilla ikäänkuin itsekseen, hieno pää yhä sivulle päin käännettynä. „kuinka ihanaa mahtaisi olla kulkea elämän epävarmojen aaltojen läpi uskollisen, rakkaan käden ohjaamana, käden, johon täydellisesti luottaa.“

„Oi, Camilla! Usko minua! Raakalaisenkin haluttu voi uskoa itsensä.“

„Sinä et ole mikään raakalainen! Se, jolla on syvä tunne ja jalot, ylevät ajatukset ja joka voittaa oman itsensä palkiten kiittämättömyyden lempeydellä, ei ole mikään raakalainen. Hän on yhtä jalo ihminen kuin konsanaan joku Scipioista.“

Ihastuneena lakkasi kuningas soutamasta, joten venhe seisahtui.

„Camilla! Näenkö minä unta? Puhutko sinä niin? Ja minulle?“

„Vielä enemmänkin, Atalarik, vielä enemmänkin. Minä pyydän sinulta anteeksi sen, että sysäsin sinut niin juhuvasti luotani. Oi, se oli vain häpeää ja pelkoa.“

„Camilla, sieluni helmi —“

Neitonen, joka oli kääntänyt katseensa rannalle päin, huudahti äkkiä:

„Mitä tämä on? Meitä ajetaan takaa. Hovi, naiset, äitiini?“

Niin olikin asianlaita. Rusticiana oli saatuaan prefektin viittauksen lähtenyt etsimään tytärtään puutarhasta. Hän ei löytänyt tätä. Hän riensi Venustemppelin luo. Turhaan. Katsellessaan ympärilleen huomasi hän molemmat, huomasi tyttärensä kahdenkesken kuninkaan kanssa venheessä kaukana merellä.

Kiukuissaan riensi hän marmoripöydän luo, jossa orjat parhaillaan sekoittivat kuninkaan iltajuonaa, lähetti heidät irrottamaan gondolia laiturista, sai siten kenenkään näkemättä tilaisuuden kaataa jotakin pika-riini ja läksi yhdessä Daphnidionin kanssa, jonka hänen vihainen hündahduksensa oli herättänyt, portaita pitkin laiturille.

Samalla tulivat eräältä puutarhan käytävältä esille prefekti ja hänen ystävänsä, jotka olivat sattuneet kävelyllään tulemaan sinne saakka.

Cethegus seurasi häntä portaita alas ja auttoi hänet gondoliin.

„Se on tapahtunut“, kuiskasi Rusticiana hiljaa venheen liukuessa rannasta.

Tällä hetkellä huomasi nuori pari rannalla syntyneen liikkeen. Camilla nousi ylös ja pyysi odottamaan. Kuninkaan pitäisi kääntää alus takaisin rantaan päin. Mutta tämä huusi:

„Ei koskaan, he eivät saa ryöstää minulta tätä hetkeä, elämäni ihaninta. Minun täytyy saada kuulla enemmän näitä suloisia sanoja. Oi, Camilla, sinun on sanottava minulle enemmän, sinun on sanottava minulle kaikki. Menkäämme maihin tuolla saarella. Sieltä löytäkööt he meidät.“

Voimakkaasti airoon tarttuen rupesi hän melomaan täysin voimin, niin että alus küisi kuin siivillä päämäärää kohti.

„Eikö sinulla ole enää mitään puhuttavaa?“

„Oi, ystäväni, kuinkaan — älä kysele minulta enää mitään.“

Atalarik katsoi vain edessään olevia suloisia kasvoja ja helkuvia silmiä eikä pitänyt huolta suunnasta eikä päämäärästä.

„Odotaahan — tuolla saarella — siellä täytyy sinun minulle —“

Voimakas aironvetäisy vielä — silloin kuului kunea rätinä, alus sai ankaran sysäyksen ja ponnahti taaksepäin.

„Taivas“, huusi Camilla hypäten paikaltaan. Hän kääntyi katsomaan veneen keulaan päin. Sieltä syöksyi häntä vastaan kokonainen vesivuori.

„Laiva on ajanut karille — me hukkuimme“, sanoi hän kalveten.

„Tule tänne minun luokseni, anna minun katsoa“, huusi Atalarik juosten keulaan. „Oh, me olemme ajaneet Amphitriten neuloihin — me olemme hukassa.“

Amphitriten neulat — me tiedämme, että ne voi nähdä Venus-tempelin koronteelta — olivat kaksi kapeaa teräväsyrtäistä kalliota rannan ja lähimmän lagunisaaren välillä. Ne tuskin kohosivat vedenpinnan yläpuolelle ja pienimmälläkin tuulella löivät aallot niiden yli.

Atalarik tunsu hyvin tämän vaarallisen paikan ja oli aina osannut väistää sen, mutta tällä kertaa katsoi hän vain rakastettunsa silmiin.

Yhdellä silmäyksellä käsitti hän heidän vaaranalaisen asemansa.

Ei ollut mitään pelastumisen mahdollisuutta.

Yksi heikosti rakennetun aluksen pohjalaudoista oli kalliota vastaan törmätessä mennyt rikki ja vesi tulvasi aukosta virtana venheeseen.

Alus vajosi joka silmänräpäys yhä syvenmälle.

Hän ei voinut toivoakaan jaksavansa uida Camillan kanssa lähimpään saareen tai lähtöpaikkaan. Kapealla kallionhuipulla olisi tuskin merikotkan jalka saanut leposijan ja Rusticianan soutuvenhe oli tuskin lähtenyt rannasta.

Nuolenopeasti oli hän kaiken sen nähnyt ja laskenut kaikki mahdollisuudet. Hän katsahti surullisena tyttöön.

„Rakkaani, sinä kuolet“, vaikeroi hän epätoivoissaan, „ja minä, minä olen siihen syypää“.

Hän syleili häntä rajusti.

„Kuolenko?“ huusi Camilla. „Ei. Minä olen niin nuori. En minä vielä tahdo kuolla. Minä tahdon elää, elää sinun kanssasi.“

Hän tarttui Atalarikin käsivarteen kiinni.

Äänenpaino ja sanat leikkasivat tämän sydäntä.

Hän ryöstäytyi irti, hän katseli vielä ympärilleen keksiäkseen pelastuskeinoa, mutta turhaan, turhaan — yhä korkeammalle nousi vesi, yhä nopeammin vajosi alus.

Hän heitti airon kädestään.

„Kaikki on lopussa, kaikki on lopussa, rakkaani. Jättäkäämme jäähyväiset“.

„Ei, me emme koskaan enää eroa. Jos meidän täytyy kuolla — pois silloin kaikki ujous, joka sitoo eläviä“ — ja intohimoisesti painoi hän päänsä Atalarikin rintaa vasten — „salli minun sanoa sinulle, salli minun tunnustaa, että minä rakastan sinua, että minä olen rakastanut sinua jo kauan — aina. Viha-

nikin oli vain rakkautta. Jumalani, minä rakastin sinua jo silloinkin kun luulin, että minun täytyi halveksia sinua."

Hän peitti hänen silmänsä ja poskensä tulisilla suudelmillä.

"Oi, nyt tahdon minäkin kuolla — mieluummin kuolen kanssasi kuin elän ilman sinua. Mutta ei — ja hän riistäytyi hänestä irti — „sinä et saa kuolla — jätä minut tänne, juokse, ui, koeta! Sinä pääset kyllä yksin saarelle saakka — koeta ja jätä minut."

"Ei", huusi Atalarik onnellisena. „mieluummin kuolen kanssasi kuin elän ilman sinua. Nii pitkän, pitkän odotuksen jälkeen on toivoni täyttynyt. Me olemme toistemme omat tästä hetkestä alkaen ikuisesti. Tule Camilla, rakkaani, hypätkäämme pois tästä aluksesta."

Rakkauden ja kuolemantuskan väritykset vaihtelivat keskenään.

Atalarik veti Camillan luokseen, kiersi vasemman kätensä hänen vyötäisilleen ja nousi hänen kanssaan perävantaalle, joka oli enää tuskin kädenleveyden vedenpinnan yläpuolella. Hän valmistautui jo tuhoisaan hyppäykseen — kun he molemmat päästivät ilohuudon.

He näkivät erään laivan kääntyvän täysin purjein kapean maakielekkeen ympäri, joka pisti lähellä heitä mereen, ja laskevan nopeasti heitä kohti.

Heidän huutonsa kuultiin laivaan, uppoavan veneen hädänalainen tila huomattiin sieltä, kenties tunnettiin kuningas. Oli miten oli, neljäkymmentä airoparia lensi samalla kertaa veteen lisäten nopean aluksen vauhtia, aluksen, jonka kaikki purjeetkin olivat ylhäällä. Kannella oleva väki huusi heille, että he kestäisivät vielä vähän aikaa ja pian — jo olikin

aika — seisahdutti kaksisoutuisen aluksen kylki gondolin luo, joka upposi heti kun nuori pari oli saatu pelastetuksi laivaan alemman airokerroksen luukusta.

Alus oli pieni göötiläinen vartiolaiva. Pystyssä oleva kultainen jalopeura, amelungien vaakuna, loisti sen sinisessä lipussa. Aligern, eräs Tejan serkuista, oli laivan päällikkönä.

„Kiitos teille, hyvät ystävät“, sanoi Atalarik hiukan toinnuttuaan. „Te olette pelastaneet paitsi kuningastanne myöskin kuningattarene.“

Hämmästyneinä kokoontuivat sotamiehet ja merimiehet onnellisen kuninkaansa ympärille, joka piti ääneen itkevää Camillaa rintaansa vasten painettuna.

„Eläköön kaunis, nuori kuningattareme“, huusi iloissaan vaaleaverinen Aligern ja koko miehistö huusi huikeasti: „Eläköön, eläköön kuningattareme!“

Samassa silmämräpäyksessä kiisi purjelaiva Rusticianan venheen ohi. Kaikuvat riemuhuudot herättivät onnettoman äidin tainnoksista ja horrostilasta, johon hän oli vaipunut kun pelästyneet soutajaorjat olivat huomanneet nuoren parin vaaran uppoavassa venheessä ja samalla selittäneet, että heidän oli mahdotonta ehtiä ajoissa perille pelastaakseen onnettomat. Silloin kaatui hän tainnoksissa Daphnidionin käsivarsille.

Nyt heräsi hän ja katseli epävarmasti ympärilleen. Hän hämmästyi. Oliko se, minkä hän näki, vain uni-kuva? Vai oliko todellakin hänen tyttärensä tuo neito, joka nojasi kuninkaan rintaan ylpeästi hänen ohitsensa kiitävässä göötiläislaivassa? Huusivatko todellakin riemuitsevat äänet: „Eläköön Camilla, kuningattareme!“

Hän tuijotti ohi kiitävään laivaan aivan sanattomana.

Mutta nopeakulkuinen purjelaiva oli jo jättänyt hänen purtensa jälkeensä ja oli lähellä rantaa. Se ankkuroi matalan puutarhalahden ulkopuolelle, vene laskettiin alas, pelastettu pari. Aligern ja kolme merimiestä astuivat siihen ja pian nousivat he sataman portaita ylös. Sinne oli paitsi Cethegusta ja hänen seuruettaan kokoontunut suuri ihmisjoukko, joka linnasta tai puutarhasta oli nähnyt pienen venheen vaaran ja nyt riensi tervehtimään pelastettuja.

Onnentoivotusten ja ilohuudahdusten kaikuessa nousi Atalarik portaita ylös.

„Katsokaa tänne“, puhui hän päästyään tempelin luo. „katsokaa, göötit ja roomalaiset, kuningattartanne, morsiantani. Meidät on kuolemanjunnala liittänyt yhteen. Eikö niin Camilla?“

Tänä katsahti kuninkaaseen, mutta säikähti hänen kasvoillaan olevaa ilmettä. Mielenliikutus ja äkillinen muutos kuoleman tuskasta iloon olivat liiksi koskeneet tuskin parantuneeseen nuorukaiseen. Hänen kasvonsa olivat marmorinkalpeat, hän horjui ja painoi suonenedontapaisesti kättään rintaansa ikäänkuin ilmaa saadakseen.

„Jumalan tähden“, huusi Camilla peläten kuninkaan saaneen uudestaan vanhan tautinsa kohtauksen. „kuningas ei voi hyvin. Nopeasti viiniä, lääkkeitä!“

Hän riensi pöydän luo, tarttui hopeapikariin, jossa kuninkaan iltajuoma oli, ja painoi sen hänen käteensä.

Cethegus seisoi aivan vieressä ja seurasi tarkasti kuninkaan kaikkia liikkeitä.

Tämä nosti jo pikarin huulilleen, mutta laski sen taas äkkiä alas ja sanoi hymyillen:

„Sinun on juotava minun onnekseni, kuten göötien kuningattaren tulee.“ Hän ojensi pikarin Camillalle.

Tämä otti sen hänen kädestään.

Silmänräpäyksen ajan tunsu prefekti polttavaa kuumetta suonissaan.

Hänen teki mieli syöksyä esiin, repäistä pikari Camillan kädestä ja heittää se maahan.

Mutta hän ei tehnyt sitä.

Jos hän olisi tehnyt sen, olisi hän ollut auttamattomasti hukassa.

Huomenna tuomittaisiin hänet valtiopetoksesta, mutta nyt heti rangaistaisiin häntä siinä tapauksessa myrkyttämisyrityksestä.

Hänen kanssansa kukistuisivat hänen suunnitelmaansa ja Rooman tulevaisuus.

Ja kenen vuoksi? — Rakastuneen tytön, joka oli mennyt hänen verivihollisensa puolelle.

Nyt on kysymyksessä, sanoi hän itsekseen puristaen kätensä nyrkkiin, hän tai Rooma, siis — hän!

Ja levollisena katsoi hän kuinka tyttö joi hiukan punastuen pienen kulauksen pikarista, jonka kuningas sitten tyhjensi pitkin siemauksin pohjaan saakka.

Atalarik vavahti huomattavasti laskiessaan pikarin takaisin marmoripöydälle.

„Tulkaa ylös liunaan“, sanoi hän väristen ja heitti vaippansa vasemman olkansa yli, „minua palelee.“

Hän kääntyi ympäri.

Silloin sattui hänen katseensa Cethegukseen. Hän seiso i silmänräpäyksen hiljaa ja katsoi tuikeasti prefektiä silmiin.

„Sinä täällä“, sanoi hän synkästi ja astui askeleen häntä kohti. Silloin vavahti hän toisen kerran ja kaatui kovasti kiljaisten suulleen lähteen viereen.

„Atalarik“, huusi Camilla ja heittäytyi horjuen hänen päälleen.

Vanha Corbulo juoksi ensimmäiseksi palvelijain joukosta esiin. „Apua“, huusi hän, „Camilla kuolee ja — kuningaskin.“

„Vettä, nopeasti vettä“, huusi Cethegus.

Hän meni päättäväisesti pöydän luo, tarttui hopeapikariin, kumartui ja huuhtoi sen nopeasti, mutta perusteellisesti lähteessä, kumartui kuninkaan yli, joka makasi Cassiodoruksen sylissä, sillä aikaa kun Corbulo piti Camillan päätä polvensa nojassa.

Neuvottomina ja kauhistuneina seisoivat hovilaiset näiden nähtävästi hengettömien ruumiiden ympärillä.

„Mitä on tapahtunut? Lapseni!“ huusi Rusticiana, joka juuri oli päässyt maihin ja tunkeutui nyt tyttärensä luo. „Camilla“, huusi hän epätoivoisena, „mitä sinulle on tapahtunut?“

„Ei mitään“, sanoi Cethegus tarkastaen molempia nuoria. „Hän on vain tainnoksissa.“

Mutta kuningasta on kohdannut sydänhalvaus. Hän on kuollut.“

KOLMAS KIRJA.

AMALASUNTA.

Ensimmäinen luku.

Atalarikin kuolema tuli kuin salama kirkaalta taivaalta göötiläiselle puolueelle, joka oli juuri tänä samana päivänä saanut niin paljon toiveita.

Kaikki toimenpiteet, joihin kuningas oli ryhtynyt heidän hyväkseen, olivat taas mitättömät. Gööteillä ei taaskaan ollut edustajaa hallituksessa, jonka etunenässä oli kuningatar yksin.

Varhain seuraavan päivän aamuna meni Cassiodorus prefektin luo. Hän löysi tämän rauhallisessa, syvässä unessa.

„Voitko sinä nukkua levollisena kuin lapsi sellaisen iskun jälkeen?“

„Minä nukuin“, sanoi Cethegus kohottaautuen vasemman käden nojaan, „koska tunsin itseni taas turvallisiksi.“

„Niin, sinä olet kyllä turvassa, mutta toisin on valtakunnan laita.“

„Valtakunta oli tämän pojan vuoksi suuremmassa vaarassa kuin minä. Mutta missä on kuningatar?“

„Poikansa avonaisen ruumisarkun ääressä on hän istunut sanattomana koko yön.“

Cethegus hyppäsi vuoteeltaan.

„Se ei käy päinsä“, sanoi hän. „Se ei ole oikein. Hän kuuluu valtakunnalle eikä tälle ruumiille. Vielä vähemmin senvuoksi, että minä olen kuullut kuiskailtavan myrkystä. Nuorella tyrannilla oli paljon vihollisia. Kuinka sen asian laita oikein on?“

„Se on hyvin epävarmaa. Kreikkalainen lääkäri Elpidios, joka tutki ruumiin, puhui tosin muutamista epäilyttävistä asianhaaroista. Mutta, jos myrkkyä oli käytetty, tuumi hän, täytyi sen olla jotakin hyvin salaista, hänelle aivan tuntematonta. Pikarissa, josta kuningas raukka joi viimeisen kerran, ei ollut pienintäkään epäilyttävää jälkeä. Niinpä luullaan aivan yleisesti, että mielenliikutus oli saanut palaamaan entisen sydänvian, joka tappoi hänet. Olipa hyvä, että voidaan todistaa kaikki sinun askeleesi siitä alkaen kun sinä läksit kokouksesta, sillä tuska tekee ihmiset epäluuloisiksi.“

„Kuinka on Camillan laita?“ kyseli prefekti edelleen.“

„Hän ei ole vielä tointunut tainnoksistaan. Lääkärit pelkäävät pahinta. — Mutta minä tulin sinulta kysymään mitä nyt on tehtävä? Kuningatar sanoi, että tutkimus sinua vastaan pitäisi lopettaa.“

„Se ei käy päinsä“, sanoi Cethegus. „Minä vaadin jutun jatkamista. Rientäkäämme kuningattaren luo.“

„Tahdotko sinä häiritä häntä poikansa ruumisarkun ääressä?“

„Tahdon kyllä. Sinun hienotunteisuutesi ei sitä sallisi. Hyvä, tule jälestä sitten, kun minä olen jään puhkaissut.“

Hän jätti jäähyväiset Cassiodorukselle ja kutsui orjat pukemaan itseään.

Hiukan myöhemmin meni hän tunnauharmaiseen surupukuun puettuna siihen holviin, jossa ruu-

mis oli. Käskevästi viittasi hän tieltään vartijat ja Amalasuntan hovinaiset, jotka vartioivat ovella, ja astui ääneti sisään.

Se oli sama maanalainen, holvattu sali, jossa muinoin keisarien ruumiit valmistettiin roviota varten voiteilla ja polttoaineilla.

Tähän hiljaiseen saliin, joka oli laskettu tummanvihertiäisellä serpentiniillä ja jota mustasta marmorista tehdyt doorilaiset pylväät kannattivat, ei koskaan päässyt auringonvalo. Nytkin valaisi seinälevyjien muodostamaa synkkää, byzantilaista mosaikkia vain neljä pikisoihtua, jotka loivat himmeätä valoaan nuoren kuninkaan kivisarkofagiin.

Siinä makasi hän tummanpunaisten purppura-vaipan päällä kypärä, kilpi ja miekka päinpohjissa.

Hildebrand-vanhus oli sitonut tammiseppeleen hänen tummien kutriensa ympäri.

Jaloista piirteistä kuvastui totinen, kalpea kauneus.

Hänen jalkapuolellaan istui pitkän suruharson peittämänä korkeavartaloinen hallitsijatar, pää sarkofagiin nojaavan vasemman käden varassa. Oikea käsi riippui velttona sivulla. Kuningatar ei voinut enää itkeäkään.

Pikisoihtujen rätinä yksin häiritsi täällä vallitsevaa haudanhiljaisuutta.

Cethegus kulki äänettömänä eteenpäin. Paikan ja hetken synkkä runollisuus ei ollut vaikuttamatta häneenkään.

Mutta kulmakarvojaan rypistäen karkoitti hän mielestään tämän tunteen, koska se olisi voinut johtaa sääliinkin. Nyt tarvittiin selvää päätä, tuumi hän itsekseen, ja rauhallista mieltä.

Hän meni hiljaa lähemmäksi ja tarttui Amalasuntan alaspainuueeseen käteen.

„Nouse ylös, ruhtinatar“, sanoi hän. „Sinä kuulut eläville etkä kuolleille.“

Pelästyneenä hypähti kuningatar ylös.

„Sinäkö täällä, Cethegus?“ sanoi hän. „Mitä sinä täältä haet?“

„Kuningatarta.“

„Oi, sinä löydät vain itkevän äidin“, sanoi hän nyyhkien.

„Sitä minä en usko. Valtakunta on vaarassa ja Amalasuunta varmaan näyttää, että nainenkin voi uhrata oman tuskansa isänmaan vuoksi.“

„Sen hän kyllä voi“, sanoi kuningatar kohottautuen suoraksi. „Mutta katso häntä. — Niin nuori, niin kaunis —! Kuinka taivas voi olla niin julma.“

„Nyt tai ei koskaan“, ajatteli Cethegus.

„Taivas on oikeutta harrastava ja ankara, mutta ei julma.“

„Mitä sinä sanot? Mitä oli jalo poikani rikkonut? Uskallatko sinä häntä syyttää?“

„En minä! Mutta eräässä paikassa pyhää kirjaa sanotaan: „Kunnioita isääsi ja äitiäsi, että menestyisit ja kauan eläisit maan päällä.“ Tässä lupauksessa on samalla uhkaus. Eilen vastusti hän äitiänsä ja häväisi häntä ylpeällä uhkamielisyydellään. Nyt makaa hän tuossa. Minä näen siinä Jumalan sormen.“

Amalasuunta peitti kasvonsa. Hän oli poikansa paarin ääressä antanut sydänestään anteeksi tämän omavaltaisen menettelyn. Mutta tämä käsityskanta, nämä sanat vaikuttivat häneen valtavasti ja hänen surunsa syrjäytyi vallanhimon kiihoituksen tieltä.

„Kuningatar! Sinä olet tahtonut keskeyttää minua vastaan aletun tutkimuksen ja kutsua Vitigeksen takaisin. Viimemainittu tapahtukoon, mutta minä vaa-

din oikeutenani, että juttua jatketaan ja että minut juhlallisesti julistetaan syyttömäksi.“

„Minä en ole koskaan epäillyt uskollisuuttasi. Voi minua, jos minun joskus täytyisi se tehdä. Sano minulle: minä en tiedä mistään salaliitosta. Silloin on kaikki selvillä.“

Hän näytti odottavan Cethegukselta tätä vakuutusta.

Mutta tämä oli hetken aikaa vaiti. Sitten sanoi hän levollisesti:

„Kuningatar, minä tiedän yhdestä salaliitosta.“

„Mitä tämä on?“ huusi hallitsijatar ja katsoi häneen uhkaavasti.

„Minä olen valinnut tämän hetken ja tämän paikan“, jatkoi Cethegus silmäten ruumiiseen, „todistaakseni kerta kaikkiaan uskollisuuteni sinua kohtaan niin, että se lähtemättömästi juurtuu sydämeesi. Kuule minua ja päättä itse.“

„Mitä sinulla on sanottavana?“ virkkoi kuningatar varovaisesti ja päätti itsekseen, ettei hän antaisi pettää itseänsä eikä vaikuttaa itseensä.

„Minä olisin huono roomalainen, kuningatar, ja sinun pitäisi halveksia minua, jollen minä ennen kaikkea rakastaisi omaa kansaani. Tätä ylpeätä kansaa, jota sinäkin, muukalainen, rakastat. Minä tiesin, — ja sinäkin sen tiedät, että viha teitä vääräuskolaisia ja raakalaisia vastaan kyti roomalaisten sydämissä. Isäsi viimeisinä vuosinaan osoittama ankuruus kiihoitti sitä. Minä aavistin, että salaliitto oli olemassa. Minä etsin sitä ja minä keksin sen.“

„Etkä sinä ole siitä mitään virkkanut“, sanoi kuningatar nousten vihoissaan ylös.

„Enkä minä ole siitä mitään virkkanut. Tälähän päivään saakka. Nuo sokeat tahtoivat kutsua kreikka-

laiset avukseen ja antautua göötien kukistuttua keisarin alamaisiksi.“

„Häpeämättömät“, huusi Amalasuuta kiivaasti.

„Hullut! He olivat jo menneet niin pitkälle, että oli olemassa vain yksi keino, jolla heidät sai pidätetyiksi. Minä asetuin heidän etunensä, minä rupesin salaliiton johtajaksi.“

„Cethegus!“

„Siten voitin aikaa ja sain nuo jalot, mutta soikaistuneet miehet palautetuiksi turmiön tieltä. Rauhallisesti sain minä sitten heidän silmänsä avatuiksi näkemään, että saisivat suunnitelmansa kautta, jos se onnistuisi, vaihdetuksi lempeän hallituksen tyrannimaiseen. He käsittivät sen, he seurasivat minun neuvoani eikä nyt yksikään byzantilainen astu jalkaansa tälle mantereelle ennenkuin minä heidät kutsun, minä tai — sinä.“

„Minäkö? Oletko sinä hullu?“

„Ihmisen ei pidä mitään vannoa, sanoo mielikirjailijasi Sofokles. Salli minun varoittaa itseäsi, kuningatar. Sinä et näe uhkaavaa vaaraa. Eräs toinen salaliitto, paljon vaarallisempi kuin roomalaisten haaveilemiset, uhkaa lähimmässä tulevaisuudessa sinua, vapauttasi amalien hallitusoikeutta — göötien salaliitto.“

Amalasuuta kalpeni.

„Eilen näit peloksesi, ettei sinun kätesi enää ohjaa tätä valtakuntaa. Yhtä vähän tämä jalo vainajakaan, joka oli vain vihollisten välikappale. Sinä tiedät, kuningatar, että useat kansastasi ovat venhimoisia raakalaisia, ryöstönhaluisia ja raakoja. He tahtoisivat ottaa pakkoveroa tästä maasta, jossa Vergilius ja Tullius ovat eläneet. Sinä tiedät, että ylpeä aateli vihaa kuningassuvun ylivaltaa ja haluaisi taas

päästä sen kanssa yhdenarvoiseksi. Sinä tiedät, että raa'at göötit eivät pidä naista erittäin sopivana hallitsijaksi.“

„Minä tiedän sen“, sanoi hän ylpeänä ja vihoissaan.

„Mutta sinä et vielä tiedä, että kaikki göötien eri puolueet ovat yhtyneet. Ne ovat yhtyneet sinua ja sinun roomalaisystävällistä hallitustasi vastaan. He aikovat syöstä sinut valta-istuimelta tai pakoittaa menettelemään heidän tahtonsa mukaan. Cassiodoruksen ja minun täytyy poistua luotasi. Senaattimme hävitetään, oikeutemme riistetään ja kuninkaan-arvo nuutuu vain varjoksi. Keisaria vastaan aletaan sota ja meitä roomalaisia kohtaan ruvetaan harjoittamaan väkivaltaa, kiristystä ja ryöstöä.“

„Sinä loihdit esille turbia hirmukuvia.“

„Oliko eilinenkin tapaus vain turha hirmukuva? Jollei taivaan käsi olisi ryhtynyt asiaan, eikö sinulta itseltäsikin — kuten minulta — olisi riistetty valta? Olitko sinä enää hallitsijatar valtakunnassasi, kodissasi? Eivätkö he jo ole niin mahtavia, että pakanallinen Hildebrand, talonpoikaismainen Vitiges ja synkkä Teja uhmailivat sinun tahtoasi harhaan johdetun poikasi nimessä? Eivätkö he ole kutsuneet takaisin noita kolmea kapinallista herttuaa? Ja tottelematon tyttäresi ja —“

„Se on totta. Se on liiankin totta“, huokasi kuningatar.

„Sinä kai vaadit todistuksia? Minä pelkään, että sinä saat niitä liiankin pian. Sinä kai huomaat jo nytkin, ettet sinä voi turvautua gööteihin, jos tahdot estää nuo hirmutyöt. Heitä vastaan voimme vain me suojella sinua, me, joihin sinä epäilemättä kuulutkin henkesi ja sivistyksesi puolesta, me roomalaiset.

Jos siis nuo raakalaiset rähisten ahdistavat valtaistuintasi, salli silloin minun lähettää turvaksesi niitä miehiä, jotka kerran tekivät salaliiton sinua vastaan. roomalaisia isänmaanystäviä. He suojelevat sinua ja samalla itseäänkin."

"Cethegus", sanoi ahdistettu kuningatar, "sinä hallitset ihmisiä helposti. Mutta kuka, sanoppa se, kuka takaa minulle isänmaanystävistä ja sinun uskollisuudestasi?"

"Tämä luettelo, kuningatar, ja tämä. Edellinen sisältää tarkan selonteon roomalaisista salaliittolaisista — sinä näet, että siinä on useita satoja nimiä. Jälkimmäinen on luettelo göötiläisen salaliiton jäsenistä, jotka minä tosin olen vain arvannut, mutta minä arvaan hyvin.

Näiden molempien luetteloiden kautta annan minä molemmat puolueet, annan itsenikin täydellisesti sinun käsiisi. Sinä voit millä hetkellä tahansa ilmoittaa minut omalle puolueelleni petturiksi, joka on ennen kaikkea hakenut *sinun* suosiotasi, sinä voit paljastaa minut göötien vihan esineeksi — minulla ei ole enää yhtään puolueaista, jos sinä niin tahdot. Minä olen aivan riippuvainen sinun suosioistasi."

Kuningatar oli hehkuvin silmin lukenut molemmat luettelot.

"Cethegus", huudahti hän, "minä muistan aina sinun uskollisuutesi ja tämän hetken."

Hän ojensi tälle liikutettuna kätensä.

Cethegus kumarsi hiukan päätänsä.

"Vielä yksi seikka, kuningatar. Isänmaanystävät, vastaisuudessa sinun ystäväsi niin kuin nyt minun, tietävät, että turmion miekka, raakalaisten vihan miekka heiluu heidän päitensä päällä. Pelästyneet tarvitsevat kehoitusta ja lohdutusta. Salli minun

vakuuttaa heille sinun suojelukseksi. Piirrä nimesi tämän luettelon etupäähän ja salli minun siten viedä heille näkyväinen merkki armostasi.”

Amalasuunta otti kultaisen kirjoituspuikon ja vahataulun, jonka hän ojensi hänelle.

Silmänräpäyksen mielti hän epäillen, mutta sitten kirjoitti hän nopeasti nimensä ja antoi Cethegukselle takaisin taulun ja kirjoituspuikon.

„Tässä on! Pysykööt he yhtä uskollisina minua kohtaan kuin sinä.”

Silloin astui Cassiodorus sisään ja sanoi: „Kuningatar, ylhäiset göötit odottavat sinua. He pyytävät päästä puheillesi.”

„Minä tulen! He saavat tietää tahtoni”, sanoi hän kiivaasti. „Sinä, Cassiodorus, saat olla päätökseni ensimmäinen todistaja, päätökseni, joka on kypsynyt minussa tänä vakavana hetkenä ja jonka pian koko valtakuntani saa tietää. Rooman prefekti on tästä lähtien ylin palvelijoistani samoin kuin hän on uskollisin. Hänellä on kunniapaikka luottamuksessani ja valta-istuimeni ääressä.”

Hämmästyneenä talutti Cassiodorus hallitsijattaren pimeitä portaita ylös.

Cethegus seurasi hitaasti. Hän nosti vahataulun ylös ja sanoi itsekseen:

„Nyt olet sinä vallassani, Teoderikin tytär. Sinun nimesi tässä luettelossa eroittaa sinut ikuisesti kansastasi. — — —

Toinen luku.

Kun Cethegus oli tullut maanpinnalle palatsin maanalaisesta holvista ja aikoi seurata hallitsijatarta, kuuli hän juhlallisia, valittavia huilunääniä, jotka saivat hänet pysähtymään. Hän arvasi mitä ne merkitsivät.

Ensin aikoi hän vetäytyä syrjään, mutta sitten päätti kuitenkin jäädä paikoilleen.

Kerran se täytyy kuitenkin tapahtua, siis parasta antaa sen tapahtua heti, ajatteli hän. Täytyy ottaa selville kuinka tarkat tiedot Rusticianalla on.

Yhä lähemmäksi tulivat huilut vaihdellen yksitoikkoisten valituslaulujen kanssa. Cethegus meni erääseen leveään seinäkomeroon pimeässä käytävässä, johon pienen saattueen alkupää jo kääntyi.

Edellä käveli parittain kuusi roomalaista aateliteitoa harmaiden suruharsojen peitossa, tulisoihdut käsissään. Heidän jälessään tuli pappi, jonka edellä kannettiin korkeata, pitkällä kielekkeillä varustettua ristilippua. Hänen jälessään kulki joukko vapautettuja Corbulon johdolla ja huilunsoittajat. Sitten seurasi neljän roomalaisneidon kantamana avonainen, kukilla peitetty arkku. Siinä makasi valkoisella

linalla Camillan ruumis morsiameksi puettuna ja seppele mustalla tukallaan. Hymyilevä, rauhallinen piirre väreili hiukan aueen suun ympärillä.

Arkun jälessä hoiperteli hiukset hajallaan ja jäykästi eteensä tuijottaen onneton äiti jalosukuisten rouvien ympäröimänä ja tukemana.

Joukko orjattaria päätti kulkueen, joka vähitellen katosi hautaholviin.

Cethegus tunsi nyyhkivän Daphnidionin ja pysäytti hänet.

„Milloin hän kuoli?“ kysyi hän levollisesti.

„Ah, herra, muutama hetki sitten. Hyvä kaunis, domnani.“

„Tuliko hän kertaakaan ennen kuolemaansa täydellisesti tajuihinsa?“

„Ei, herra, ei kertaakaan. Ainoastaan hiukan ennen viimeistä hengenvetoaan avasi hän suuret silmänsä ja katseli ympärilleen ikäänkuin jotakin hakien:

Missä hän on? kysyi hän äidiltään. Ah, minä näen hänet, huusi hän sitten ja nousi vuoteeltaan.

Lapseni, lapseni minne sinä menet? kysyi hänen äitinsä itkien.

Tuonne, sanoi hän kirkastettu hymy huulillaan, autuaitten saareen.

Sitten sulki hän silmänsä ja vaipui takaisin vuoteelleen. Tuo autuaallinen hymy jäi hänen huulilleen — ja hän oli mennyt autuaitten saareen, ijäksi!“

„Kuka on tuottanut hänet tänne?“

„Kuningatar. Kun hän sai tietää Camillan kuolleen, määräsi hän, että vainaja on vietävä sulhasensa rinnalle ja haudattava hänen viereensä.“

„Mutta mitä lääkäri sanoo? Kuinka Camilla saattoi niin äkkiä kuolla?“

„Lääkäri silmäsi donnaa vain pikinmittäin. Hänellä oli kaikki ajatukset kuninkaan ruumiissa eikä emäntäni sitäpaitsi sallinut vieraan miehen koskea tyttärtään. Emäntäni sydän on murtunut, hänkin kuolee kai pian! Mutta hiljaa, he tulevat takaisin.“

Kulkue palasi samassa järjestyksessä, mutta ilman arkkua. Daphnidion liittyi siihen. Rusticianakin oli poissa kulkueesta.

Levollisesti käveli Cethegus edestakaisin yksinäisessä käytävässä odotellen häntä.

Vihdoin tuli murtunut nainen portaita ylös. Hän hoiperteli ja oli kaatua.

Cethegus tarttui nopeasti hänen käisivarteensa.

„Rusticiana! Toinnuhan toki!“

„Sinäkö täällä? Hyvä Jumala! Rakastithan sinäkin häntä? Ja me, me molemmat olemme hänet murhanneet.“ Hän nojasi päänsä Cetheguksen olkapäähän.

„Vaiti, onneton“, kuiskasi tämä silmäten ympärilleen.

„Oi, minä, hänen äitinsä olen murhannut hänet. Minä olen sekoittanut sen juoman, joka tappoi Atalarikin.“

Hyvä, ajatteli Cethegus, hän ei siis aavistakaan, että tytär joi samasta pikarista eikä tiedä, että minä näin hänen juovan.

„Se oli julma kohtalon isku“, sanoi hän ääneen. „mutta ajatteleppas mitä olisi tapahtunut, jos Camilla eläisi? Hän rakasti Atalarikia?“ —

„Mitäkö olisi tapahtunut?“ huusi Rusticiana vetäytyen hänestä erilleen.

„Oi, jos Camilla vielä eläisi! Kuka voi vastustaa rakkautta? Hän olisi saanut tulla Atalarikin omaksi,

hänen vaimokseen — hänen rakastajattarekseen, kumpahan hän vaan eläisi!”

„Mutta sinä unohdat, että Atalarikin täytyi kuolla.”

„Täytykö? Miksi hänen olisi täytynyt kuolla? Siksi, että sinä saisit kunnianhimoiset suunnitelmasi toteutetuiksi. Oi verratonta itsekkäisyyttä!”

„Sinun suunnitelmiasi minä toteutin enkä omiani. Kuinka usein minun täytyy sitä sinulle sanoa. Sinä olet loihtinut esiin kostonjumalan enkä minä. Miksi sinä minua syytät siitä, että kostosi vaatii uhria sinultakin. Malta toki mielesi! Hyvästi!”

Mutta Rusticiana tarttui kiivaasti hänen käsivarteensa.

„Onko tässä kaikki? Eikö sinulla enää ole saanaakaan sanottavana? Eikö sinulla ole yhtään kyyneltä lapseni muistolle? Ja sinä tahdot uskotella minulle, että sinä olet toiminut kostaksesi hänen puolestaan ja minun puolestani. Sinulla ei ole koskaan ollut sydäntä. Sinä et ole koskaan häntäkään rakastanut — kylmäverisesti katselet sinä hänen kuolemaansa — haa, ollos kirottu — ollos kirottu!”

„Vaiti, mieletön!”

„Vaitiko? Ei koskaan. Minä tahdon puhua ja kirotta sinua. Oi, jos minä tietäisin jotakin, joka olisi sinulle sama kuin Camilla minulle. Oi, jos sinä saisit, kuten minä, nähdä elämäsi viimeisen, ainoan ilon sortuvan. Jos taivaassa on Jumala, niin kyllä sinä saatkin sen kokea.”

Cethegus hymyili.

„Sinä et usko taivaan kostavaan voimaan. Niinpä usko surevan äidin kostoon. Vapise! Minä riemän hallitsijattaren luo ja ilmaisen kaikki. Sinun täytyy silloin kuolla.”

„Ja sinä kuolet mukana.“

„Holla minä kuolenkin, kun vaan saan samalla nähdä sinun turmiosi.“

Hän aikoi rientää tiehensä.

Mutta Cethegus tarttui häneen kovasti kiinni.

„Pysähdy, vaimo! Luuletko sinä, etten minä ole ryhtynyt varokeinoihin sinun varaltasi?“

Poikasi Anicius ja Severinus, maasta karkoitettut, ovat salaa Italiassa, Roomassa, minun talossani,

Sinä tiedät, että heidän palauksensa rangaistaan kuolemalla.

Jos sinä sanot sanankaan, niin — he kuolevat meidän kanssamme. Silloin voit viedä puolisosi luo poikasikin syöksemällä heidät turmioon, kuten jo olet tyttäresi syössyt. Heidän verensä tulkoon sinun päällesi.“

Hän poistui nopeasti käytävän kulmauksen taa.

„Poikani“, huusi Rusticiana ja vaipui murtuneena marmorilattialle.

Muutamia päiviä sen jälkeen läksi Boëthiuksen leski Corbulon ja Daphnidionin kanssa ijäksi kuninkaanhovista. Turhaan koetti hallitsijatar pidättää häntä.

Uskollinen Corbulo saattoi hänet takaisin yksinäiseen huvilaan Tifernumin luona. Hän katuvi katkerasti sitä, että oli koskaan sieltä lähtenyt. Hän rakennutti pienen Venus-temppelin paikalle basilikan, jonka kuorikellariin pantiin uurna, missä molempien rakastavaisten sydämet olivat.

Rukoillessaan lapsensa autuuden puolesta rukoili hän samalla intohimoisesti kosta Cethegukselle, jonka osallisuutta Camillan kuolemaan hän ei edes aavistanutkaan. Sen hän huomasi, että Cethegus oli käyttänyt sekä äitiä että tytärtä omien päämääriensä saa-

vuttamisen välikappaleina ja sydämettömästi pannut vaaraan tytön onnen ja elämän.

Lakkaamatta kohosivat yksinäisen äidin rukoukset ja kiroukset taivaaseen.

Vielä tuli päivä, jolloin hän sai tietää prefektin syyllisyyden kokonaisuudessaan ja tuli sekin päivä, jolloin hänen rukoilemansa kosto kohtasi prefektin.

Kolmas luku.

Mutta Ravenman hovissa kamppailtiin ankara ja katkera taistelu.

Göötiläiset isänmaanystävät, joille nuoren kymmeneen äkillinen kuolema oli ollut ankara isku ja jotka hetkeksi ainakin joutuivat häviölle, kokoontuivat taas pian väsymättömien johtajiensa ympärille.

Hildebrand-vanhuksen suuri maine, Roomasta takaisin kutsutun Vitigeksen levollinen voima ja Tejan valpas into saivat paljon aikaan.

Me olemme nähneet kuinka näiden miesten oli onnistunut riistää ylin valta Amalasantalta ja siirtää se hänen pojalleen. Nyt onnistui heidän helposti koota göötien keskuudesta suuri puolue hallitusta vastaan, jonka mahtavimmaksi mieheksi valtionpettäjänä vihattu Cethegus vähitellen muuttui.

Mieliala sotajoukoissa ja Ravenman germanilaisen väestön keskuudessa oli tarpeeksi valmisteltu ratkaisevaa iskuja varten.

Vaivoin sai vanha aseenkantaja tyytymättömimmät odottamaan siksi, kunnes muutamia tärkeimpiä liittolaisia oli saapunut puoluetta vahvistamaan.

Nämä liittolaiset olivat herttuat Thulun, Iba ja Pitza, jotka Amalasunta oli karkoittanut hovistaan, mutta Atalarik kutsunut takaisin. Thulun ja Iba olivat veljekset. Pitza oli heidän serkkunsa.

Ensinmainittujen kolmas veli, herttua Alarik, oli useita vuosia sitten tuomittu kuolemaan erään luulotellun salaliiton vuoksi, mutta pääsi pakoon eikä hänestä senjälkeen kuultu mitään.

He polveutuivat balttien mainehikkaasta suvusta, joka oli ollut länsigöötien hallitsijasukuna eikä juuri antanut amelungeille perää ijässä eikä maineessa. Heidän sukupuunsa ulottui, samoin kuin kuningassuvunkin, jumaliin saakka. Heidän rikkautensa ja suunnattomat maatilansa sekä heidän sotaisten urostöittäensä maine lisäsivät heidän sukunsa valtaa ja loistoa.

Kausa kertoi yleisesti, että Teoderik oli usein miettinyt valtakunnan etujen vuoksi nimittää jälkeläisekseen voimakkaan Thulunin herttuan ja syrjäyttää tyttärensä ja tämän alaikäisen pojan.

Isänmaanystävät olivat nyt Atalarikin kuoltua päättäneet hätätilassa, s. o. jollei hallitsijatar muuttaisi hallitusjärjestelmänsä, toteuttaa tämän ajatuksen.

Cethegus huomasi rajuilman lähestyvän. Hän näki, että göötiläisen kansan isetietoisuus Hildebrandin ja hänen ystäviensä hereille liehtomana nousi yhä kiivaammin roomalaistunutta hallitusta vastaan.

Vastenmielisesti täytyi hänen myöntää itselleen, ettei hänellä todellakaan ollut voimia tämän tyytymättömyyden kukistamiseen. Ravenna ei ollut hänen Roomansa, jossa hän vallitsi linnoituksia, jossa hän oli uudestaan harjoittanut porvarit aseita käyttämään ja kiinnittänyt heidät itseensä kiittollisuuden siteillä.

Täällä olivat kaikki sotajoukot göötiläisiä ja hän pelkäsi, että ne vastaisivat Hildebrandia tai Vitigestä vastaan annettuun vangitsemiskäskeyn kapinalla.

Silloin teki hän rohkean päätöksen vapauttaakseen yhdellä iskulla itsensä siitä verkosta, joka häntä ympäröi Ravennassa. Hän päätti viedä hallitsijattaren Roomaan, omaan Roomaansa, hättätilassa vaikka väkivallalla. Siellä oli hänellä aseita, puoluelaisia ja valtaa. Siellä oli Amalasunta ehdottomasti hänen vallassaan ja siten göötitkin.

Hokseen huomasi hän, että kuningatar suostui mielellään hänen tuumiinsa. Amalasunta ikävöi pois näiden muurien sisästä, missä hän tunsii olevansa pikemmin vanki kuin hallitsijatar. Hän ikävöi Roomaan, vapautteen ja valtaan.

Cethegus ryhtyi tapansa mukaan nopeasti toimiin. Hänen täytyi luopua lyhenmästä tiestä maata myöten, sillä sekä suurta Via flaminiaa että muitakin Ravennasta Roomaan vieviä teitä vartioivat göötiläiset sotajoukot, joita Vitiges komensi. Senvuoksi oli pelättävissä, että heidän pakonsa huomattaisiin liian aikaisin ja mahdollisesti keskeytettäisiinkin.

Hän päätti siis kulkea ainakin osan matkasta meritse. Mutta Ravennan satamassa oleskelevia göötiläisiä laivoja ei sitä tarkoitusta varten voitaisi käyttää.

Onneksi muisti prefekti, että navarkki Pomponius, eräs salaliittolaisista, risteili kolmella kolmisoudulla, joissa oli luotettava s. o. roomalainen miehistö, Adrian meren länsirannalla Auconan ja Teaten välillä ajellen merirosvoja.

Hän lähetti Pomponiukselle käskeyn saapua Epifaniasjuhlan jälkeisenä yönä Ravennan edustalle. Hän toivoi pääsevänsä palatsin puutarhan kautta onnellisesti laivaan yön pimeyden suojassa ja ihmisten viet-

täessä kirkollista ja maallista juhlaa. Laivalla pujah-
taisivat he göötien asemien ohii Teateen, josta pääsisi
vaaratta ja nopeasti Roomaan.

Tämän suunnitelman rohkaisemana — lähettiläs
oli saapunut onnellisesti Pomponiuksen luo ja tuonut
palatessaan tämän lupauksen saapua täsmällisesti so-
vitulle paikalle — hymyili prefekti göötien päivä päi-
vältä kasvavalle, uhmailevalle vihalle itseänsä, kunin-
gattaren suosikkia kohtaan.

Hän kehoitti Amalasantaa kärsivällisyyteen, ettei
tämä kuminkaallisen vihansa raivossa „kapinoitsijoita“
kohtaan turmeleisi pelastussuunnitelmaa.

Epifaniasjuhla oli tullut. Kansa aaltoili sankoissa
joukoissa kaupungin kirkoissa ja toreilla. Aarreka-
mion kalleudet olivat valmiiksi kääroihin asetetut, sa-
moin arkiston tärkeimmät paperit. Oli puolenpäivän
aika.

Amalasunta ja prefekti olivat ilmoittaneet ystä-
välleen Cassiodorukselle suunnitelmausa, jonka roh-
keutta tämä ensin pelästyi, mutta jonka viisauden
hän pian myönsi.

He aikoivat juuri lähteä neuvottelusalista, kun
palatsin edustalla edestakaisin aaltoilevan ihmisjoukon
melu kävi yhä äänekkäämmäksi ja kiivaammaksi:
uhkauksia, riemuhuutoja ja aseiden kalsketta kaikui
yhtenä sekamelskana.

Cethegus siirsi syrjään suuren kaariakkunan uuti-
men, mutta hän näki vain avonaisesta palatsin por-
tista sisään tunkeutuneen väkijoukon jälkipään.

Metelin syytä ei hän voinut keksiä.

Mutta pian lähenei meteli portaita ylös, kiistä lin-
nan palvelijoiden kanssa kävi äänekkäämmäksi, muu-
tampia miekaniskuja kuului ja sitten aivan läheltä
raskaita askeleita.

Analasuuta ei vavissut. Hän piteli kiinni valtaistuimesta, jonka luo Cassiodorus oli hänet saattanut.

Cethegus meni sillä välin sisään tunkeutuvia göötejä vastaan.

„Pysähtykää“, huusi hän salin ovelta ulos. „kuningatar ei ota ketään vastaan.“

Silmänräpäyksen ajan vallitsi hiljaisuus.

Sitten huusi voimakas ääni: „Jos hän ottaa vastaan sinut, roomalaisen, ottanee hän vastaan meidätkin, göötiläiset veljensä.“

Taas nousi meteli ja Cetheguksen työnsi sisään tuleva joukko vastustamattoman hyökyaallon tavoin kauas salin toiseen nurkkaan. Joukon etunenässä olevat saapuivat aivan valtaistuimen ääreen.

Nämä olivat Hildebrand, Vitiges, Teja, jättiläismäinen gööti, jota Cethegus ei tuntenut, ja heidän vieressään — siitä ei ollut epäilystäkään — herttuat Thulun, Ibba ja Pizta täysissä varuksissa, kolme ko-meata sotilasta.

Tulijat kumarsivat valtaistuimen edessä. Sitten huusi herttua Thulun kääntyen väkijoukkoon ja hallitsijan tavoin kädellään viitaten:

„Te, göötit, odottakaa vielä vähän aikaa tuolla ulkona. Me koetamme teidän nimessänne päästä sovintoon kuningattaren kanssa. Joll'ei se onnistu — niin huudamme teidät toimeen — te tiedätte mihin.“

Nöyrästi ja riemuhuudoin vetäytyi joukko pois salista ja katosi vähitellen limnan käytäviin ja saleihin.

„Teoderikin tytär“, alkoi herttua Thulun, „me olemme tulleet, koska poikasi, kuningas, kutsui meidät takaisin. Ikävä kyllä, ei hän enää ole elävien joukossa. Me tiedämme, ettet sinä mielelläsi näe meitä täällä.“

„Kun te sen tiedätte“, sanoi Amalasuunta ylypeästi, „kuinka te sittenkin uskalsitte tulla silmiemme eteen. Kuka on antanut teille luvan tunkeutua tänne ilmaan meidän lupaamme?“

„Hätä meitä kääsee, ylhäinen rouva. hätä, joka on murtaanut vankeimmatkin salvat kuin naisen oikuu. Me olemme tulleet esittämään kansasi vaatimukset, jotka sinun on täytettävä.“

„Millaista puhetta. Tiedätkö sinä, herttua Thulun, kenen edessä sinä seisot?“

„Amelungien tyttären, amelungien, joiden lasta minä rakastan, vaikkakin hän tekee erehdyksiä ja rikoksia.“

„Kapinoitsija“, huusi Amalasuunta nousten majesteettillisesti seisolleen, „kuninkaasi on edessäsi.“

Mutta Thulun hymyili ja sanoi:

„Viisaimmin tekisit, Amalasuunta, jos olisit ääneti siitä seikasta.“

Kuningas Teoderik on uskonut sinulle, naiselle, poikasi holhoojatoimen — se oli vastoin asetuksia, mutta me göötit enume tahtoneet vastustaa hänen toivomustaan.

Hän toivoi perillisekseen tätä poikaa, lasta — se ei ollut oikein.

Mutta göötien aatelisto ja kansa ovat kunnioittaneet amelungien sukua ja kuninkaan tahtoa, kuninkaan, joka muutoin oli niin viisas.

Hän ei olisi koskaan toivonut emmekä me olisi koskaan suostuneet siihen, että tämän pojan jälestä tulisi nainen meitä hallitsemaan, värttinä keihästen hallitsijaksi.“

„Siis te ette enää tahdo tunnustaa minua kunin-gattareksenne“, huusi Amalasuunta hämmästyneenä. „Sinäkin, Hildebrand, Teoderikin vanha ystävä, sinäkin nouset hänen tyttärensä vastaan.“

„Kuningatar“, sanoi vanhus, „poista ne syyt, joiden vuoksi minä olen noussut sinua vastaan.“

Thulun jatkoi:

„Me emme nouse sinua vastaan — emme vielä. Minä ilmoitin vain ajatuksemme, koska sinä vetoat oikeuteesi, osottaakseni, ettei sinulla ole oikeutta valtaistuimeen.“

Mutta koska me kunnioitamme syntyperäistä aatelia — me kunnioitamme samalla itseämme — ja koska tällä hetkellä syntyisi suuria eripuraisuuksia valtakunnassa, jos pakoittaisimme sinut luopumaan kruunusta, niin tahdon lausua sinulle ne ehdot, joilla sinä saat edelleen sitä kantaa.“

Amalasuunta kärsi sanomattomasti. Mielellään olisi hän heittänyt tuon ylpeän miehen, joka sellaisia puhui, teloittajan käsiin. Mutta voimattomana täytyi hänen nyt kärsiä kaikki. Kyyneleet tahtoivat väkisin nousta silmiin, hän pakoitti ne alas, mutta väsyneenä vaipui hän valtaistuimelle Cassiodoruksen tukemana.

Cethegus oli sillä aikaa memyt hänen toiselle puolelleen.

„Myönny kaikkeen“ kuiskasi hän hänelle. „Roomassa voit sinä ne peruuttaa.“

Ensi yönä saapuu Pomponius.“

„Puhukaa“, sanoi Cassiodorus, „mutta säälikää naista, raakalaiset.“

„Mutta“, nauroi herttua Pitzä, „eihän hän tahdo, että häntä kohdeltaisiin naisena: hänhän on meidän kuninkaamme.“

„Hiljaa, serkku“, torui häntä herttua Thulun, „hän jalosukuinen, kuten mekin.“

„Ensiksi“, jatkoi hän, „on sinun karkoitettava läheisyydestäsi Rooman prefekti. Hän kuuluu olevan göötien vihollinen. Hän ei ole sopiva göötikunin-

gattaren neuvonantajaksi. Hänen sijaansa tulee neuvonantajaksi kreivi Vitiges.”

„Suostutaan!“ sanoi Cethegus itse Amalasantan sijasta.

„Toiseksi selität sinä julistuskirjassa, ettei tästä lähtien yksikään sinun käskyistäsi ole pätevä, jollei Hildebrand tai Vitiges ole sitä myöskin allekirjoittanut, ettei yksikään laki astu voimaan ilman kansankokouksen hyväksymistä.“

Hallitsijatar hypähti kiukkuisena ylös, mutta Cethegus painoi hänet takaisin istualleen.

„Ensi yönä saapuu Pomponius“, kuiskasi hän hänelle. Sitten huusi hän ääneen: „Siihenkin suostutaan.“

„Kolmanteen ehtoon“, jatkoi taas Thulun, „suostut varmaankin yhtä mielelläsi kuin mekin. Me kolme baltia emme ole oppineet hoveissa kumartelemaan. Katot ovat täällä meistä liian matalat.“

Amalit ja baltit elävät mieluummin erillään toisistaan kuten kotka ja haukka.

Ja valtakunta tarvitsee meidän käsivarsiamme rajamaillaan.

Naapurit arvelevat, että maamme puolustusvoima on heikentynyt sen jälkeen kun suuri isäsi kuoli. Avarit, gepidit ja sklavenit tekevät rankaisematta partioretkiä meidän puolellemme. Näiden kolmen kansan kukistamista varten pitäisi sinun varustaa kolme sotajoukkoa, joissa kussakin on kolmekymmentä tuhatta miestä. Me kolme baltia johdamme niitä sotapäällikköinäsi pohjoista ja itää kohti.“

Koko sotavoima sitäpaitsi heidän käsiinsä — se ei ole huonosti suunniteltu! ajatteli Cethegus.

„Suostutaan“, huusi hän hymyillen.

„Mitä sitten jää minulle“, kysyi Amalasuuta, „kun minä olen teille kaiken tämän antanut.“

„Kultainen kruunu valkoiselle otsallesi“, sanoi herttua Iba.

„Sinähän osaat kirjoittaa kuin kreikkalainen“, sanoi taas Thulun. „Sellaisia tietoja ei opita turhaan. Tällä pergamenttipalasella pitäisi olla kirjoitettuna — orjani on tämän laatinut — vaatimuksemme.“

Hän ojensi pergamentin Vitigeuksen tarkastettavaksi.

„Onko se oikein kirjoitettu? Hyvä. Tämä on sinun allekirjoitettava. ruhtinatar. Hyvä, me olemme siis valmiit. Nyt saat sinä, Hildebad, puhua roomalaisen kanssa.“

Mutta ennen Hildebadia ehti Teja, vihasta väpisten, oikea käsi miekan kahvassa.

„Rooman prefekti“, sanoi hän. „Verta on vuotanut. jaloa, kallista göötiläistä verta. Se on suuren sodan alku, sodan, joka pian puhkee ilmielekkiin. Veri, josta sinä saat maksaa“ — viha tukahutti hänen äänensä.

„Noh“, huusi Hildebad siirtäen hänet tieltään — tuo jättiläismäinen gööti oli näet Hildebad — „älä nyt nosta niin suurta meteliä pienestä asiasta. Vaalealla veljelläni on kyllä varaa jonkun verran vuodattaa liikaa vertään. Ja tuo toinen menetti paljon enemmän vertä. Kuules, sinä musta piru“, huusi hän Cethegukselle ja piti aivan tämän silmien edessä leveätä miekkaa. „tunnetko tämän?“

„Pomponiuksen miekka“, huusi tämä kalveten ja peräytyen askeleen taakse päin.

Amalasuuta ja Cassiodorus kysyivät pelästyneinä. „Pomponiuksenko?“

„Ahaa”, sanoi Hildebad, „taisi sattua arkaan paikkaan. Niin, siitä laivamatkasta ei nyt tule mitään.”

„Missä on navarkkini Pomponius?” kysyi Amalasuuta kiivaasti.

„Haikalojen ruokana, kuningattareni, syvällä meressä.”

„Kuolema ja kadotus!” huusi Cethegus, joka ei enää voinut hillitä vihaansa. „Kuinka se on tapahtunut?”

„Hyvin hauskasti. Näetkös, veljeni Totila — sinä kai tunnet hänet — oli Anconan satamassa kahden pienen laivan kanssa.

Ystäväsi Pomponius oli viime päivinä ollut häntä kohtaan kovin ylpeä ja päästänyt suustaan niin hävittömiä sanoja, että rauhallinen veljenikin lopuksi suuttui.

Eräänä aamuna oli hän äkkiä kadonnut satamasta kolmen kolmisoutunsa kanssa. Totila alkoi aavistaa, etteivät asiat olleet oikealla tolallaan, nostatti kaikki purjeet, kiisi hänen jälkeensä, tavoitti hänet Pisaurumin kohdalla, laski Pomponiuksen laivan rinnalle, meni minun ja muutamien muiden kanssa hänen laivaansa ja kysyi matkan määrää.”

„Hänellä ei ollut oikeutta kysyä mitään. Pomponius ei olisi ollut velvollinen vastaamaan.”

„Mutta, paras ystäväni, hän vastasi. Kun hän näki että meikäläisiä oli hänen laivallaan vain muutamia, nauroi hän ja huusi: „Minnekö minä purjehdin? Ravennaan, maitoparta, pelastamaan ruhtinat-taren teidän käsistämme Roomaan.” Ja samassa antoi hän miehilleen viittauksen. Mutta silloin mekin sieppasimme kilpemme käsiimme ja pian olivat miekatkin esillä. Se oli kova taistelu, kymmenen neljääkym-

mentä vastaan. Mutta onneksi kuulivat uljaat poikamme toisessa laivassa miekkojen kalskeen ja pian olivat he laivoineen Pompouiuksen laivan vieressä ja kiipesivät notkeina kuin kissat siihen. Nyt oli meillä ylivalta, mutta navarkki — se olkoon hänen kunniaksensa mainittu — ei antautunut, vaan taisteli kuin bullu ja iski miekkansa veljeni kilven läpi ja haavoitti häntä vasempaan käsivarteen niin, että veri lensi suihkuna ilmaan. Mutta silloin suuttui veljeni ja paiskasi keihäänsä hänen lävitsensä, jolloin hän kaatui kuin teurashärkä. „Viekää terveiseni prefektille“, sanoi hän kuollessaan. „antakaa hänelle tämä miekka, hänen lahjansa, takaisin ja sanokaa hänelle, ettei kuolemaa vastaan voi taistella. Muutoin olisin pitänyt sanani.“ Minä lupasin täyttää hänen toivomuksensa. Hän oli urhoollinen mies. Tässä on miekka.“

Ääneti otti Cethegus sen vastaan.

„Laivat antautuivat ja veljeni vei ne takaisin Anconaan. Mutta minä purjehdin tänne nopeimmalla laivallamme ja tapasin satamassa nämä kolme baltia juuri parhaaseen aikaan.“

Syntyi hiljaisuus, jonka aikana voitettut miettivät vaikeata asemaansa.

Cethegus oli vastustamatta myöntynyt kaikkeen varmassa pakenemisen toivossa, mutta pako olikin käynyt mahdottomaksi.

Hänen paraan suunnitelmansa oli Totila tumelut. Prefekti vannoi ikuisen vihan tätä miestä kohtaan. Hänen julmat kostonhimoiset tuumansa keskeytyivät Thulumin huudahduksesta: „No, Amalasueta, allekirjoitatko sinä vai ryhtyvätkö göötit kuminkaanvaaliin?“

Nämä sanat kuullessaan sai Cethegus taas entisen tarmokkaisuutensa takaisin. Hän otti valataulun krevin kädestä ja ojensi sen kuningattarelle.

„Sinun täytyy, kuningatar“, sanoi hän hiljaa. „Ei ole muuta keinoa.“

Cassiodorus ojensi kirjoituspuikon, kuningatar kirjoitti nimensä ja Thulun otti taulun takaisin.

„Hyvä“, sanoi viimeainittu, „me menemme ilmoittamaan gööteille, että valtakunta on pelastettu. Sinä, Cassiodorus, tulet mukaan todistamaan, että kaikki on tapahtunut ilman väkivaltaa.“

Amalasuntan antaman viittauksen johdosta totteli senaattori ja läksi göötiläisten ylimysten kanssa linnan edustalla olevalle torille.

Kun ruhtinatar ja Cethegus olivat jääneet kahden kesken, hypähti edellinen ylös. Hän ei pidättänyt enää kyyneliään. Intohimojensa raivossa löi hän kädellään otsaansa. Hänen ylpeyttänsä oli syvästi loukattu. Tämän hetken tapahtumat koskivat hänen sydämeensä kipeämmin kuin puolisonsa ja isänsä kuolema, vieläpä kipeämmin kuin Atalarikin kadottaminen.

„Tällaista on siis miesten etevämyys“, huusi hän ääneensä itkien. „Raakaa, törkeätä väkivaltaa! Oi, Cethegus, kaikki on hukassa.“

„Ei kaikki, kuningatar, vain yksi suunnitelma. Minä pyydän sulkeutua suosioosi“, lisäsi hän kylmästi. „Minä menen Roomaan.“

„Kuinka? Jättkö sinä minut tällaisella hetkellä? Sinä, sinä olet houkutellut minulta kaikki nämä lupaukset, jotka minulta riistävät kruunun, ja nyt sinä jätät minut. Parempi olisi ollut, että olisin vastustanut. Silloin olisin ollut kuningatar, vaikka he olisivat antaneetkin kruunun jollekin kapinallisista herttuista.“

Niin kai, ajatteli Cethegus, se olisi ollut parempi sinulle, mutta pahempi minulle. Ei, tätä kruunua ei saa enää yksikään sankari päähänsä ottaa.

Nopeasti oli Cethegus huomannut, ettei kuningattaresta enää ollut hänelle mitään hyötyä — ja nopeasti hän hylkäsikin hänet. Hän katseli jo uutta välikappaletta suunnitelmiensa toteuttamista varten. Hän päätti kuitenkin kertoa kuningattarelle osan tuumiaan, ettei tämä rupeaisi menettelemään omin päin ja peruuttaisi antamiaan lupauksia sekä siten jouduttaisi kruunun siirtymistä Thulunin päähän.

„Minä menen, hallitsijattareni“, sanoi hän, „mutta en minä siltä hylkää sinua. Täällä en minä voi sinua enää hyödyttää. Minut on karkoitettu sinun läheisyydestäsi ja sinua vartioidaan mustasukkaisesti kuin rakastajatar.“

„Mutta mitä minun on tehtävä herttuaille antamiini lupauksiin nähden?“

„Odotettava ja mukaannuttava lupauksiisi. Ja nuo kohne herttua“, lisäsi hän epäillen, „he menevät sotaan. Kenties he eivät palaakaan sieltä koskaan.“

„Kenties!“ huokasi hallitsijatar. „Mitä meitä hyödyttää tuo kenties?“

Cethegus meni hänen luokseen: „He eivät palaa — jos sinä niin tahdot.“

Amalasuunta vavahti pelästyksestä.

„Murhaako? Onneton mitä sinä ajattelet?“

„Sitä, mikä on välttämätöntä. Murha on tässä kohden väärä sana. Se olisi hätäpuolustus. Tai rangaistus. Jos sinulla olisi tällä hetkellä valta, niin olisi sinulla täysi oikeus mestauttaa heidät. He ovat kapinoitsijoita. He pakoittavat sinun kuninkaallista tahitoasi. He ovat tappaneet navarkkisi, kuoleman ovat he ansainneet.“

„Ja sen he saavatkin“, kuiskasi Amalasuunta itseksseen puristaen kätensä nyrkkiin. „He eivät saa elää, nämä raa'at miehet, jotka ovat käyttäneet väkivaltaa kuningatartaan kohtaan. Sinä olet oikeassa — heidän täytyy kuolla.“

„Heidän täytyy kuolla — heidän ja“, lisäsi hän vihoissaan. „ja — tuon nuoren merisankarin myös.“

„Miksi Totilankin? Hän on koko kansani kaunein nuorukainen.“

„Hän kuolee“, sanoi Cethegus hampaitaan kiristäten. „Oi, jos minä voisin tappaa hänet kymmenen kertaa.“

Hänen silmistään välähti sellainen vihan salama, että Amalasuunta, joka oli tottunut aina näkemään hänet levollisena, kauhistui.

„Minä lähetän sinulle“, lisäsi hän nopeaan hiljaisella äänellä. „Roomasta kolme luotettavaa miestä, isaurilaisia palkkasotureita. Ne lähetät sinä balttien luo niin pian kun he ovat päässeet sotajoukkojensa leiripaikkoihin. Kuuletko, *sinä*, kuningatar, lähetät ne, sillä he ovat pyöveleitä eivätkä murhaajia. Kaikkien kolmen täytyy kuolla samana päivänä. — Kauniista Totilasta pidän minä itse huolen. — Isku pelästyttää kaikki. Kun göötit ovat vielä hämmästyksissään, riennän minä tänne Roomasta avuksesi asevoimalla. Voi hyvin!“

Hän läksi nopeasti avuttoman ruhtinattaren luota, jonka korviin tällä hetkellä kajaliti palatsin edessä olevalta torilta göötien riemuhuuto. He iloitsivat johtajiensa voitosta ja kuningattaren häviöstä.

Hän tunsi olevansa aivan yksin.

Hän aavisti jo, ettei prefektin viimeinen lupaus ollut muuta kuin turhaa lohdutusta ja lähdön todellisen syyn kaunistelemista.

Alakuloisena ja neuvottomana nojasi hän päättänsä kauniiseen käteensä ja vaipui synkkiin mietteisiin.

Salin ovelta kuului pientä rapinaa. Eräs palatsin palvelijoista tuli sisään.

„Byzantiumista saapuneet lähettiläät pyrkivät puheille. Justinus on kuollut ja hänen veljensäpoika Justinianus on tullut keisariksi. Hän lähettää veljellisen tervehdyksensä ja tarjoaa ystävyyttään.“

„Justinianus“, huusi hän äänellä, joka tuntui lähtevän hänen sisimmästä sielustaan.

Hän oli menettänyt poikansa, kausa uhkasi häntä, Cethegus oli jättänyt hänet. Turhaan oli hän hakenut ympäristöstään apua ja lohdutusta. Nyt tuntui hän rupeavan taas hengittämään vapaammin ja syvällä äänellä toisti hän:

„Byzantium — Justinianus!“

Neljäs luku.

Fiesolen metsäisten vuorten välissä näkee vaeltaja näinä päivinäkin Firenzestä päin tullessaan oikealla puolen tietä laajan huvilamaisen rakennuksen jäännökset.

Muratti, kiviirikko ja metsäruusut kasvavat kilpaa raunioilla, joista läheisen kylän talonpojat ovat vuosisatoja vetäneet kiviä aidatakseen vuorenrinteillä olevat viinitarhansa, ettei sadevesi huuhteleisi niistä mennessään ruokamultaa.

Mutta vielä nytkin näkee jäännöksistä selvästi, missä talon edustalla oleva pylväskäytävä, missä päärakennus ja missä talon muuri ovat olleet.

Rehevä rikkaruoho rehoittaa siinä, missä muinoin kukoisti ihana ja hyvin järjestetty puutarha. Siitä ei ole jällellä muuta kuin aikoja sitten kuivaneen kaivon marmorinen vesi-allas, jossa nykyään vain sisiliskot lämmittelevät itseään auringonpaisteessa.

Mutta niinä aikoina, joista tässä kertomuksessa puhutaan, oli siellä kaikki toisellaista. „Faesulaen mesenaatin huvilassa“, kuten rakennusta siihen aikaan jotenkin syyttä kutsuttiin, asui onnellisia ihmisiä.

Taloa hoitivat huolelliset naiskädet ja puutarhasta kuului iloista lapsenaurua.

Metsäköynnös kierteli siroissa korintilaisissa pylväissä talon edustalla ja viiniköynnös koristi talon tasaista kattoa.

Puutarhan mutkaiset käytävät olivat valkealla hiekalla peitetyt ja läheisistä asuinrakennuksista loisti puhtaus ja niissä vallitsi suloinen järjestys. Huomasi selvästi, ettei talossa ollut roomalaista orjakomentoa.

Oli juuri auringonlaskun aika.

Rengit ja piit palasivat pelloilta. Heinillä lastatut rattaat tulivat hiljalleen taloa kohti. Niiden eteen valjastetut hevoset eivät olleet italialaista rotua. Paimenet ajoivat suurten takkukarvaisten koirien avulla vuohensa ja lampaansa kukkuloilta.

Mutta aivan takaportin ääressä tapahtui tämän kirjavan näytelmän vilkkain kohtaus. Pari roomalaista orjaa ajoi kiukkuisin elein ja kimeästi huutaen läähättäviä hevosia, jotka olivat valjastetut liian suureksi kasatun kuorman eteen. He eivät lyöneet hevosia piiskalla, vaan pistivät eläinraukkoja rautapäisillä seipäillä ja aina samaan haavaan. Siitä huolimatta päästiin vain nykimällä eteenpäin.

Nyt oli vasemman etupyörän tielle sattunut suuri kivi, jonka yli oli mahdoton päästä. Mutta raivostunut italialainen ei sitä huomannut.

„Eteenpäin, elukka ja elukan pentu“, kiljuu hän vapisevalle hevoselle. „eteenpäin, göötiläis-laiskiainen.“ Uusi pistos seipäällä ja uusi epätoivoinen nykäisy, mutta pyörä ei mennyt kiven yli. Rääkätty eläin kaatui polvilleen ja oli kaataa koko kuormankin.

Tästä ajomies vasta oikein suuttui:

„Odotappas, senkin heittiö“, huusi hän ja löi vapisevaa hevosta päähän.

Mutta hän löi vain kerran. Seuraavana silmänräpäyksenä syöksyi hän kuin salaman iskemänä itse maahan väkevän iskun kaatamana.

„Davus, ilkeä koira“, murahti karhumainen ääni ja eläimräökkääjän ääreen ilmestyi häntä melkein toista vertaa pitempi ja ainakin toista vertaa leveämpi mies, jättiläismäinen gööti, joka rupesi tanssittamaan paksua keppiä huutavan orjan selässä.

„Sinä kurja konna“, sanoi gööti lopuksi potkaisten orjaa. „Minä opetan sinua kohtelemaan eläintä, joka on kuusi kertaa parempi kuin sinä. Minä luulen, että sinä hylkiö räökkäät hevosta senvuoksi, että se on peruisin vuorten tuolta puolen. Jos minä vielä kerran näen sinun sitä tekevän, niin muserran joka luun ruumiistasi. Nouse kuormaa purkamaan — sinä saat kantaa kaikki liiat ruot omassa selässäsi latoon. Etönpäin!“

Kuritettu nousi myrkyllisesti katsellen ja rupesi pahasti ontuen täyttämään käskyä.

Gööti nosti sillä aikaa vapisevan hevosen jaloilleen ja pesi huolellisesti haavoittuneet jalat omalla iltajuomallaan, jona oli vedensekaista viiniä.

Tuskin hän oli saanut sen tehdyksi kun läheisestä tallista kuului heleä pojanääni, joka huusi: „Vakis, tule tänne, Vakis!“

„Tulen heti, Atalvin, poikani. Mikä hätänä?“

Hän meni hevostallin avonaiselle ovelle kauniin seitsemän- tai kahdeksanvuotiaan pojan luo, joka kii-vaasti pyyhki pitkää, keltaista tukkaansa hehkuvilta poskiltaan ja sai töintuskin pidätetyksi taivaansinisistä silmistään esille pyrkivät vihan kyneleet. Hänellä oli sirosti koristeltu puumiekka kädessään ja hän kohotti sen uhkaavasti tunnainhoista orjaa kohti, joka

niska kyyryssä ja kädet nyrkissä seiso i uhkamieliseuä hänen edessään.

„Mikä hätänä?“ kysyi Vakis uudesta an astuen kyamyksen yli.

„Päistärikkö ei ole taaskaan saanut juodakseen ja katsos vain, kaksi paarmaa on imeytynyt sen lavan yläosaan, minne se ei ulotu harjallaan enkä minä kädelläni. Tuo ilkeä Cacus ei totellut minua, vaikka minä sanoin hänelle. Ja varmaankin on häu haukkunut minua latinankielellä, jota minä en ymmärrä.“

Vakis meni uhkaavasti Cacusta kohti.

„Minä sanoin vain“, virkkoi Cacus vetäytyen hitaasti taaksepäin, „että minä syön ensin hirssini ja että elukka saa odottaa. Meidän maassamme pidetään ihminen elukkaa parempana.“

„Onko niin, tyhmeliiini“, sanoi Vakis ja löi paaromat kuoliaaksi. „meillä saa ratsu ruoan ennen kuin mies; mene ja tee niinkuin sinua on käsketty.“

Mutta Cacus oli vahva ja uhkamielinen; hän nakkasi niskojaan ja sanoi: „Me olemme nyt meidän maassamme — siis on tehtävä meidän maan tavoin.“

„Kirottu mustapäa, aiotko totella?“ kysyi Vakis kohottaen keppiään.

„Totellako? En ainakaan sinua. Sinä olet vain orja kuten minäkin. Minun vanhempani olivat asuneet tässä talossa jo silloin kun sinun kaltaisesi vielä varastelivat lehmii ja lampaita vuorten tuolla puolen.“

Vakis pudotti kepin maahan ja alkoi heilutella käsivarsiaan.

„Kuule, Cacus. Minulla on jo ennestään eräs asia selvittämättä kaussasi, sinä tiedät mikä. Menkoon se nyt yhdellä kertaa.“

„Vai niin“, nauroi Cacus pilkallisesti, „Liutan, tuon pellavatukkaisen lutkan vuoksi. En minä enää

häneistä välitä, tuosta raakalaisesta. Hän tanssiikin kuin lehmä.“

„Nyt on loppusi tullut“, sanoi Vakis levollisesti ja meni vastustajaansa kohti.

Mutta tämä pujahti vikkelenä kuin kissa göötiin käsistä, sieppasi villatakkinsa rintapöimusta terävään veitsen ja heitti sen Vakista kohti. Tämä kumartui sivulle päin ja veitsi suhahti aivan hänen päänsä vieritse upoten syvälle oven pieleen.

„Odotappas, murhamies“, huusi germani ja aikoi hyökätä Cacusen päälle. Silloin tunsu hän, että joku oli tarttunut häneen takaa päin.

Siellä oli Davus, joka oli odottanut sopivaa kostotilaisuutta.

Mutta nyt Vakis suuttui.

Hän puistalsi Davuksen irti itsestään, tarttui tätä vasemmalla kädellä niskaan ja Cacusta oikealla rintaan ja alkoi iskeä molempien vastustajiensa päitä yhteen päästäen joka iskun aikana jonkun luudatuksen: „Kas niin, poikaseni — tämä on veitsestä — tämä salakavalasta hyökkäyksestä — ja tämä lehmästä“ — ja kuka tietää kuinka kauan hän olisi lutenut litaniaansa, jollei äänekäs huuto olisi häntä keskeyttänyt.

„Vakis — Cacus — lopetatteko te“, huusi täyteläinen, voimakas naisenääni ja ovelle ilmestyi siniseen göötiläispukuun puettu, komea nainen.

Hän ei ollut pitkä, mutta kuitenkin muhkea. Hänen kaunis vartalonsa oli pikemmin rovea kuin hoikka.

Kullanruskea tukka oli kiinnitetty ympäri päätä paksuina, mutta yksinkertaisina palmikkoina. Piirteet olivat säännölliset, mutta pikemmin voimakkaat kuin hienot.

Rehellisyys, toimeliaisuus ja luottavaisuus ilmeni harmaansinisistä, melkein liian suurista silmistä. Paljaat, täyteläiset käsivarret todistivat, ettei työ ollut niille vierasta.

Leveässä vyössä kalisi suuri avainkimppu. Vasemman kätensä piti hän levollisesti lanteilla ja ojensi oikean kätensä käskeväisesti orjia kohti.

„Eijaa, Rautgundis, ankara rouva“, sanoi Vakis päästäen toiset irti. „Sinulla on sitten silmät joka paikassa.“

„Kaikkiällä missä palvelusväkeni tekee pahojaan. Milloinhan te opitte elämään sovinnossa?“

Te, italialaiset, kaipaatte isäntää. Mutta sinun, Vakis, ei pitäisi tehdä vastoin emäntäsikään tahtoa. Atalvin, tule kanssani.“

Hän tarttui poikansa käteen ja vei hänet mukanaan.

Hän meni aittaan ja otti eräästä laarista ohria ruokkiakseen niillä kanoja ja kyyhkysii, jotka heti alkoivatkin kokoontua hänen ympärilleen.

Atalvin katseli ruokkimista hetken aikaa ääneti. Sitten kysyi hän:

„Äiti, onko se totta? Onko minun isäni ryöväri?“

Rautgundis keskeytti puuhansa ja katsoi lapseen.

„Kuka sitä on sanonut?“

„Kukako? Naapuri Calpurniuksen veljenpoika.“

Me leikimme suuressa heinääljässä hänen niitylleen tuolla aidan toisella puolen ja minä näytin hänelle kuinka pitkälle meidän tiluksemme ulottui aidan tälle puolen — laajalle ja pitkälle — niin laajalle kuin meidän renkimme niittävät heiniä ja niin pitkälle kuin puro lirisee. Silloin suuttui hän ja sanoi:

„Niin, mutta kaikki tämä maa kuului ennen meille, mutta sinun isäsi tai sinun iso-isäsi, nuo ryövärit, ovat sen varastaneet.“

„No, ja mitä sinä siihen sanoit?”

„En kerrassaan mitään. äiti.

Minä heitin hänet vain pää edellä heinäläjältä alas.

Mutta nyt, jälkeinpäin. haluaisin kuitenkin tietää onko se totta.”

„Ei, lapseni, se ei ole totta.

Isäsi ei ole varastanut.

Mutta hän otti julkisesti, koska hän oli parempi ja väkevämpi kuin nämä italialaiset. Kaikki väkevät sankarit ovat menetelleet niin kaikkina aikoina.

Ja kaikista enimmäen italialaiset niinä aikoina, jolloin he olivat väkevät ja heidän naapurinsa heikot. Mutta tule nyt, menkäämme katsomaan pellavakan-kaita, jotka ovat niityllä valkenemassa.”

Kun he olivat nousemassa läheiselle, talosta vasemmalle olevalle ruohomäelle, kuulivat he vanhalta roomalaiselta sotilastieltä nopeata kavionkapsetta.

Nopeasti juoksi Atalvin kukkulan huipulle ja silmäsi tielle päin.

Tiellä ajaa karautti ratsumies komealla, ruskealla hevosella metsäiseltä mäeltä huvilaan päin. Kirkkaasti loisti kypärä sekä vinottain selässä olevan keihään kärki.

„Isä, äiti, isä”, huusi poika ja juoksi nuolennopeasti kukkulaa alas ratsastajaa vastaan.

Rautgundis oli juuri päässyt kukkulalle.

Hänen sydämensä sykki kiivaasti.

Hän varjosti kädellään silmänsä nähdäkseen purnertavaan iltaruskoon päin. Sitten sanoi hän hiljaisen onnellisuuden kuvastuessa kasvoista:

„Hän se todellakin on. Mieheni!”

Viides luku.

Sillä välin oli Atalvin päässyt ratsastajan luo ja kiipesi pitkin tämän jalkaa ylöspäin.

Ratsastaja nosti hänet hellästi ylös, asetti hänet eteensä satulaan ja läksi ajamaan täyttä laukkaa. Vallada, jalo eläin, joka oli aikoinaan ollut Teoderikin sotaratsuna, hirtahti iloissaan tuntiessaan kotinsa ja emäntänsä ja pieksi hyvillään kylkiään pitkällä, tuuhealla hämmällään.

Ratsastaja oli nyt perillä, hän nousi pois ratsun selästä ja nosti poikansa maahan.

„Rakas vaimoni“, sanoi hän syleillen hellästi Rautgundista.

„Oma Vitigekseni“, kuiskasi tämä nojautuen hänen rintaansa vasten, „terve tuloa omaistesi luo.“

„Minä olin luvannut tulla ennen uutta kuuta — vaikeata kyllä oli —“

„Mutta sinä pidät sanasi kuten ainakin.“

„Sydämeni veti minua tänne“, sanoi hän paunien käsivartensa vaimonsa vyötäisille.

He menivät hitaasti taloon päin.

„Sinusta, Atalvin, näyttää Vallada olevan tärkeämpi kuin isä“, sanoi Vitiges hymyillen pienokaiselle, joka toinnessaan talutti ratsua suitsista.

„Ei, isä, mutta annappas nyt minulle keihäskin — tällaista tilaisuutta on minulla harvoin täällä maaseudulla —.“ Vaivaloisesti laahaten perässään raskasta keihästä huusi hän: „Hoi, Vakis. Ansbrand, isä on täällä. — Tuokaa heti falerno-säkki kellarista. Isä on janoissaan kovasta ratsastuksesta.“

Hymyillen siveli Vitiges pojan pellavaista tukkaa. Atalvin riensi edelle.

„No, kuinkas täällä oikein jaksetaan“, kysyi hän Rautgundikseen katsellen.

„Hyvin, Vitiges, sato on saatu onnellisesti korjatuksi, viini on jo puserrettu, lyhteet keoissa.“

„En minä sitä kysynyt“, sanoi hän puristaen hellästi vaimoaan. — „kuinka sinä voit?“

„Kuten vaimo raukka voi“, vastasi hän katsellen miestänsä silmiin. „joka kaipaa rakastettua miestänsä. Vain kova työ, ystäväni, ja alinomainen puuha kykenevät poistamaan sydämen kaihon. Usein olen minä ajatellut kuinka sinä olet saanut rasittaa itseäsi siellä vierasten ihmisten parissa leirissä ja hovissa eikä kukaan sinusta pidä huolta.“

Kun hän tulee kotiin, ajattelin minä, täytyy ainakin hänen talonsa olla hyvässä kunnossa ja kodikkaana.

Tällaiset ajatukset ovat tehneet ikävän työn miehuisaksi.“

„Sinä olet kelpo vaimo. Mutta etköhän sinä vain rasita itseäsi liiaksi?“

„Työ on terveellistä, mutta palvelusväen ilkeys saa usein mieleni apeaksi.“

Vitiges seisahtui.

„Kuka uskaltaa pahoittaa sinun mieltäsi?“

„Italialaiset palvelijamme ja italialaiset naapurimme.“

He vihaavat meitä kaikkia. Voi meitä, jolleivät he enää meitä pelkää. Calpurnius, naapurimme, on röyhkeä aina, kun hän tietää sinun olevan poissa. Ja italialaiset palvelijamme ovat uppiniskaisia ja petollisia. Vain göötiläiset palvelijamme käyttäytyvät hyvin.”

Vitiges huokasi. He olivat saapuneet talon edustalle ja istuutuivat pylvaskäytävään erään marmoripöydän ääreen.

„Sinun on muistettava”, sanoi Vitiges, „että naapurimme on täytynyt luovuttaa meille yhden kolmasosan maistaan ja yhden kolmasosan orjistaan.”

„Mutta hän on saanut pitää kaksi kolmasosaa omaisuudestaan ja sen lisäksi henkensä — kiittäköön hän Junalaa”, huomautti Rautgundis ylenkatseellisesti.

Silloin juoksi sisään Atalvin kädessään korillinen omenia, jotka hän oli poiminut puusta. Hänen jällestään tulivat Vakis ja muut germanilaiset palvelijat tuoden viiniä, lihaa ja juustoa. He tervehtivät isäntäänsä reippaalla kädenlyönnillä.

„Hyvä, lapseni, terve teille. Vaimoni on kiittänyt teitä. Mutta missä piilottelevat Davus, Cacus ja kaikki muut italialaiset?”

„Anteeksi, herra”, sanoi Vakis hymyillen, „heillä on paha omatunto.”

„Miksi? Mistä syystä?”

„Hm — minä luulen — he ovat hiukan häpeissään — sillä minä kuritin heitä hiukan.”

Toiset palvelijat nauroivat.

„No, eipä se taida olla heille vahingoksi”, arveli Vitiges. „Menkää nyt illalliselle. Huomenna käyn minä tarkastelemassa teidän töitänne.”

Palvelijat menivät.

„Kuinka Calpurniuksen laita on“, kysyi Vitiges kaataen viiniä.

Rautgundis punastui ja näytti olevan hiukan kahden vaiheella.

„Vuoriniityllä kasvaneet heinät, jotka reukimme niittivät, vedäti hän yöllä omaan latoonsa eikä tahdo antaa niitä takaisin“, sanoi Rautgundis.

„Kyllä kai hän ne takaisin antaa“, sanoi Vitiges levollisesti juoden viiniään.

„Niin minäkin luulen“, sanoi Atalvin vilkkaasti. „Ja jollei hän anna niitä hyvällä takaisin — niin sen parempi minusta! Silloin julistamme häntä vastaan ilmisodan ja minä menen sinne Vakiksen ja muiden suurten renkien kanssa aseilla ja kilvillä varustettuina. Hän katselee minua aina niin myrkyllisesti, tuo musta liukastelija.“

Rautgundis rauhoitti häntä ja käski hänet nukkumaan.

„Minä menen“, sanoi hän, „mutta, isä, kun sinä ensi kerran tulet tänne, niin tuo minulle oikea miekka tämän puikon sijaan. Tuothan?“

Ja hän juoksi sisään.

„Taistelu näiden italialaisten kanssa ei lopu koskaan“, sanoi Vitiges. „Se menee perintönä lapsille. Sinulla on täällä liian paljon ikävyöksiä kestettävänä.“

Mielelläsi suostut sinä kai senvuoksi ehdotukseeni. Tule mukanani Ravenmaan, hoviin.“

Vaimo katseli häntä hämmästyneenä.

„Sinä lasket leikkiä“, sanoi hän epäluuloisesti. „Sinä et ole koskaan ennen sitä tahtonut. Niinä yhdeksänä vuotena, jolloin olen ollut vaimosi, ei ole koskaan juolahtanut mieleesikään viedä minua hoviin. Minä luulen, ettei yksikään ihminen tiedä, että Rautgundis on olemassa. Sinähän olet pitänyt avioliit-

toamme salassa". lisäsi hän hymyillen, „kuin rikosta.“

„Kuin aarretta“, sanoi Vitiges syyleillen vaimoaan.

„Minä en ole koskaan kysellyt sinulta miksi olet niin tehnyt. Minä olin ja olen onnellinen ja ajattelin ja ajattelen: hänellä on kai syynsä.“

„Minulla oli pätevä syy, mutta sitä ei enää ole. Nyt sinä saat tietää kaikki.“

Muutamia kuukausia sen jälkeen kuin olin löytänyt sinut yksinäisten kallioittesi keskeltä ja rakastunut sinuun, sai kuningas Teoderik omituisen päähänpiston. Hän aikoi näyttää minut sisarellensa Amalabergalle, tyyringien kuninkaan leskelle, joka tarvitsi miehen apua levottomia naapureitaan, frankkeja vastaan.“

„Sinä olisit silloin päässyt kuninkaaksi“, sanoi Rautgundis loistavin silmin.

„Mutta minulle oli Rautgundis rakkaampi kuin kruunu ja kuuingatat ja senvuoksi minä kieltäydyin.“

Kuningas pahastui siitä ja antoi minulle anteeksi vain sillä ehdolla, että minä lupasin olla koskaan menemättä naimisiin.

Enhän minä silloin voinut toivoakaan, että saisin sinut omakseni. Muistathan sinä kuinka kauan isäsi kohteli minua epäluuloisesti ja kylmästi eikä tahtonut antaa sinua minulle.

Kun sinä vihdoinkin tulit omakseni, en pitänyt viisaana näyttää sinua kuninkaalle vaimonani, koska olin hylännyt hänen sisarensa.“

„Mutta miksi sinä olet salaannut minulta tämän yhdeksän pitkää vuotta?“

„Koska“, sanoi hän katsoen vaimoaan hellästi silmiin, „koska minä tunsin Rautgundikseni.“

Sinä olisit alinomaa miettinyt mitä minä olin menettänyt hylkäämällä kruunun.

Mutta nyt on kuningas kuollut ja minun täytyy alinomaan olla hovissa. Ken tietää, milloin minä ensi kerran saan levätä näiden pylväiden varjossa ja tämän rauhallisen katon alla."

Lyhyin piirtein kertoi hän vaimolleen prefektin kukistumisesta sekä uudesta asemastaan Amalasantan luona.

Rautgundis kuunteli tarkkaavaisesti kertomusta. Sitten puristi hän miehensä kättä.

"Se on hyvä, Vitiges, että göötit vähitellen huo- maavat sinun etevyytesi. Ja sinä olet luullakseni iloisempi kuin tavallisesti", sanoi hän.

"Niin, minä tunnen itseni onnelliseksi saadessani minäkin kantaa osan siitä kuormasta, jonka tämä aika aiheuttaa. Paljon vaikeampaa oli seisoa toimet- tomana ja katsoa kuinka ankarat ajat painoivat kan- saani. Kuningatarta vain käy säälikseni. Hän on vankina omassa linnassaan."

"Mitäs hän on ryhtynyt miesten toimiiin. Minulle ei sellainen koskaan johituisi mieleenikään."

"Sinä et olekaan kuningatar, Rautgundis. Ja Amalasunta on ylpeä."

"Minä olen kymmenen kertaa ylpeämpi kuin hän. Mutta niin turhamainen minä en ole.

Hän ei ole koskaan rakastanut miestä eikä ym- märtänyt miehen arvoa eikä luonnetta.

Muutoin ei hän olisi tahtonut astua miesten ti- lalle."

"Hovissa katsotaan asiaa toiselta kannalta. Mutta tule nyt mukaani hoviin."

"Ei, Vitiges", virkkoi Rautgundis levollisesti nous- ten seisoalleen. "Hovi ei sovi minulle enkä minä sovi hoviin. Minä olen salokyläläisen tytär enkä ole tot- tunut hovielämään. Katso tätä ruskeata niskaa", sanoi

hän nauraen, „ja näitä karkeita käsiä. Minä en osaa soittaa lyyraa enkä lausua runoja. Minä en olisi kyl-
liksi hyvä näille hienoille roomalaisnaisille etkä sinä
saisi minusta liiaksi kunniaa.”

„Sinä et siis pidä itseäsi tarpeeksi hyvänä läh-
teäksesi hoviin.”

„Ei suinkaan, minä pidän itseäni liian hyvänä.”

„Täytyisi oppia vähitellen suvaitsemaan ja kunnioittamaan toisiaan.”

„Sitä minä en koskaan tekisi. He kenties kärsisi-
vät minua sinua peläten, mutta minä en koskaan
heitä kärsisi. Minä sanoisin heille joka päivä päin
silmiiä, että he ovat pintapuolisia, petollisia ja huonoja
ihmisiä.”

„Siis sinä taludot mieluummin olla ilman miehesi
seuraa kuukausmääriä.”

„Kyllä, mieluummin olen hänestä erilläni kuin
hänen vuoksensa kierossa, ikävässä asemassa.

Oi, Vitigekseni“, sanoi hän kietoen kätensä mie-
hensä kaulaan. „Muistele vain kuinka sinä minut
löysit ja kuka minä olen.

Siellä, missä göötien viimeiset uutisasutukset ym-
päröivät Alppien harjanteita, korkealla Scaranzian
vuorijyrkänteiden välissä, siellä, missä hento Isara
kuohuen murtautuu kivirotkoista bajuvarien laak-
soihin, siellä oli isäni yksinäinen talo.

Minulla ei ollut muuta huvia kuin ankara työ,
kesällä yksinäisillä vuoristolaitumilla, talvella savun
mustuttamassa tuvassa värttinän ääressä.

Äitini kuoli aikaisin ja veljeni olivat italialaiset
tappaneet.

Siten kasvoin minä yksinäni, yksin isäni kanssa,
joka oli kova ja umpimielinen kuin häntä ympäröivät
kalliot, mutta myöskin yhtä uskollinen kuin ne.

Minä en tiennyt mitään maailmasta, jota oli sekä oikealla että vasemmalla puolella vuoriamme.

Ylhäältä käsin katselin vain usein uteliaana kuinka kuormahevokset taivalsivat viini- tai suolakuorimat selässään kalliolaaksoissa kiertelevää tietä pitkin.

Monena ihanana kesäiltana istuin korkean Arnin ryhmyisellä laella. Minä katselin aurinkoa, joka ihanana laski mailleen kaukana Lieuksen toisella puolen. Ja minä ajattelin mitä kaikkea se oli nähnyt pitkänä kesäpäivänä siitä alkaen kun se nousi taivaalle leveän Oenuksen takaa. Minä olisin mielelläni tahtonut tietää miltä Karwändelin toisella puolen näytti, tai tuolla puolen Brennus-vuorta, jonka yli veljeni meni eikä koskaan palannut.

Ja kuitenkin tunsin minä kuinka kaunista oli olosiellä ylhäällä viheriäisessä yksinäisyydessä, jossa kuulin kotkan kiljuvan läheisessä pesässään, jossa poimin kukkia niin komoita, ettei niiden vertaisia ollut allaalla tasangoilla, ja jossa kerran yöllä kuulin tuurisuuden ulvovan navettani oven edessä ja minun täytyi ajaa se pakoon tervassoihdulla.

Aikaisen syksyn ja pitkän talven kuluessa oli minulla tilaisuutta miettiä ja tehdä havaintoja. Minä näin kuinka valkoiset sumuharsot kääriytyivät korkeiden mäntyjen ympäri, kuinka vuoristotuuli repi kivet olkikattomme päältä ja kuinka lumivyöryt syöksivät vuorilta laaksoihin.

Niin kasvoin minä tuntematta elämää meitä ympäröivien metsäin toisella puolen. Minä olin aina kotona ajatusteni hiljaisessa maailmassa ja elin vaatimatonta talonpoikaiselämääni.

Silloin tulit sinä — minä muistan sen yhtä hyvin kuin tämänpäiväiset tapahtumat —

Hän vaikenä vaipuen muistoihinsa.

„Minäkin muistan sen hyvin”, sanoi Vitiges. „Minä komensin satamiehistä joukkoa ja olin menossa Augusta-kaupunkiin Licuksen varrella päästämään Juvaviaa vahdista. — Minä olin eksynyt tieltä ja joutunut pois joukostani. Kauan olin harhaillut tukahuttavana kesäpäivänä löytämättä tietä. — Silloin näin savun nousevan mäntymetsän takaa ja pian löysinkin yksinäisen talon ja astuin portista sisään. Kaivolla oli komea tyttö parhaallaan nostamassa ämpäriä.” —

„Ja minä pelästyin ja tunsin eusi kerran elämäksäni veren nousevan poskiini, kun suuri, ruskettunut, kiharapartainen mies kiiltävä kypärä päässään tuli esille talon nurkan takaa.”

„Niin, sinä punastuit hiusmarttoon saakka ja minä pyysin sinulta juomista. Silmäni eivät olleet koskaan nähneet kauniimpaa kuvaa kuin silloin, kun sinä kumarruit, nostit voimakkaalla kädellä ämpäriin kaivon reumalle ja kaasit siitä vettä kurpitsiastiaan. Paksut, keltaisenruskeat palmikot ulottuivat polviin saakka ja poskesi olivat kuin persikat. — Oi, kuinka reippaalta, terveeltä ja kukoistavalta sinä näytit. Ja reippaalta, terveeltä ja kukoistavalta sinä olet minusta aina näyttänyt.”

„Ja senvuoksi, Vitigekseni, älä ota minua mukaasi hoviin, että minä yhä pysyisin kukoistavana.

Täälläkin, Alppien eteläpuolella olevassa laaksossa, tuntuu minusta ilma usein tukahuttavalta ja minä taltoisin edes kerran hengittää metsävuorieni raitista, mämyiltä tuoksuavaa ilmaa.

Mutta hovin ahtaissa kultakammioissa — siellä minä menehtyisin.

Jätä minut tänne — kai minä tulen toimeen Calpurnius-naapurin kanssa.

Ja sinä — se — kyllä tiedän — ajattelet kuin-kaan palatsissakin vaimoasi ja lastasi.”

„Kyllä, Jumala sen tietää, kyllä minä teitä ajat- telen kalvavalla kaiholla. Niinpä jää tänne ja Ju- mala sinua varjelkoon, rakas vaimoni.” —

Seuraavava päivänä ratsasti Vitiges taas tiehensä metsäisiä ylänkaita ylös. Jäähäväiset olivat tehneet hänet melkein helläksi. Hän tarvitsi kaiken voimansa tukahuttaakseen tunteensa, joita hän häpesi näyttää.

Tämä urhoollinen mies oli kaikesta sydämestään kiintynyt toimeliaaseen vaimoonsa ja reippaaseen poi- kaansa.

Hänen perässään ratsasti Vakis, joka ei tahtonut huopua isännästään ainakaan saattamatta häntä jonkun matkaa.

Yhtäkkiä ratsasti Vakis isäntänsä rinnalle.

„Herra”, sanoi hän, „minulla on sinulle hiukan kerrottavana.”

„Miksi sinä et ole siitä ennen puhunut?”

„Koska minulta ei ole tähän saakka kysytty.”

„No, nyt minä kysyn sinulta.”

„Kun minulta kysytään, niin minä rehellisesti vastaan. — Emäntä on kai sanonut sinulle, että Calpurnius on huono naapuri.”

„On kyllä. Mitä sitten?”

„Hän ei ole kai sanonut sinulle mistä alkaen Calpurnius on ollut huono naapuri.”

„Ei. Tiedätkö sinä sen?”

„Tiedän. Lähes puoli vuotta sitten välit rikkou- tuivat. Silloin tapasi kerran Calpurnius vaimosi yksin metsässä, kuten he molemmat luulivat.

Mutta he eivät olleet kahden kesken.

Eräs henkilö makasi läheisessä kuopassa ja piti päivällislepoaan.”

„Se laiskuri olit sinä.”

„Oikein arvattu. Ja Calpurnius puhui jotakin vaimollesi.”

„Mitä hän sanoi?”

„Sitä minä en ymmärtänyt. Mutta emäntä ei ollut hidas. Hän kohotti kätensä ja iski Calpurnius-naapuriam päin naamaa niin että läiskähti.

Sen minä ymmärsin.

Ja siitä alkaen on naapurimme ollut huono naapuri. Minä sanoin tämän sinulle, koska minä arvasin, ettei vaimosi tahtonut pahoittaa mieltäsi tällä.

Mutta parempi on, että sinä tiedät sen.

Katso, tuolla seisoo Calpurnius talonsa portilla — näetkö, tuolla — ja nyt, voi hyvin, rakas isäntä.”

Hän käänsi hevoseensa ja läksi täyttä laukkaa kotia kohti.

Vitigekselle nousi veri päähän.

Hän ratsasti naapurinsa ovelle. Tämä aikoi mennä sisään taloonsa, mutta Vitiges käski vastustusta sietämättömällä äänellä hänen pysähtyä.

„Mitä sinä minusta tahdot, naapuri Vitiges”, sanoi hän arasti katsellen.

Vitiges tarttui ohjaksiin ja pysäytti hevoseensa aivan naapurinsa viereen.

Sitten ojensi hän nyrkkiin puristetun, kuparilla panssaroidun kätensä aivan toisen silmien eteen.

„Naapuri Calpurnius”, sanoi hän levollisesti. „Jos *minä* kerran lyön sinua kasvoihin, niin et sinä enää koskaan nouse.”

Calpurnius hätkähti pelästyneenä taaksepäin.

Mutta Vitiges iski kannukset ratsunsa kylkiin ja ajoi ylpeästi tiehensä.

Kuudes luku.

Prefekti Cethegus makasi Roomassa työhuoneessaan ojemmellen mielihyvystä jäseniään vuoteen pehmeillä patjoilla.

Hän oli hyvällä tuulella.

Oikeudenkäynti häntä vastaan oli päättynyt siten, että hänet julistettiin syyttömäksi. Vain siinä tapauksessa, että hänen talonsa olisi äkkiarvaamatta perinpohjin tutkittu, kuten nuori kuningas oli määrännyt, mutta minkä määräyksen hänen äkillinen kuolemansa oli tehnyt mitättömäksi, olisi häntä vastaan voitu saada todistuksia.

Hän oli saanut aikaan sen, että Rooman varustustöitä jatkettaisiin hänen yksityisillä varoillaan, mikä seikka yhä lisäsi hänen vaikutusvaltaansa kaupungissa.

Viime yönä oli hän pitänyt katakombeissa kokouksen. Kaikki tiedot olivat ilahuttavia. Isänmaanystävien luku kasvoi ja varat lisääntyivät.

Ankarampi menettely italialaisia kohtaan, mihin oli ryhdytty viimeisen Ravenassa tapahtuneen valankumouksen jälkeen, lisäsi vain tyytymättömien lukua ja -- mikä olikin pääasia -- Cetheguksella oli

nyt salaliiton kaikki langat käsissään. Vastustamatta myönsivät kateellisimmat tasavaltalaisetkin tarpeelliseksi sen, että lahjakkain olisi johtajana siksi kumes vapauden päivä koitti.

Kaikkien italialaisten mieliala oli niin kiihoittunut raakalaisia vastaan, että Cethegus täydellä syyllä toivoi voivansa ryhtyä taisteluun ilman byzantilaisten apuakin, niin pian kun Rooman varustustyöt olivat valmiit.

Sillä, sanoi hän yhä uudestaan ja uudestaan itseksensä, vapauttajia on helppo kutsua, mutta niitä on vaikea saada lähtemään takaisin. Hänen lempiajatuksensa olikin saada Italia vapautetuksi omin voimin.

Kuten sanottu, makasi prefekti vuoteellaan. Hän pani pois käsistään Caesarin teoksen „Kansalaisso-
dasta“, jota hän oli lukenut, nojasi päänsä vasempaan käteensä ja sanoi itseksensä:

Jumalat aikovat sinusta varmaankin jotakin suurta, Cethegus.

Joka kerta kun sinä kukistut, putoat sinä kissan tavoin varmasti seisoaallesi.

Ah, jos meille hyvin käy, niin tulemme me hukan avomielisemmiksi.

Mutta luottavaisuus on vaarallinen huvi ja² vaiti-
olo ainoa uskollinen jumala. Mutta ihminen on kuitenkin ihminen ja tahtoisi mielellään —

Silloin astui sisään orja, vanha ostiarius Fidus, ojensi ääneti kirjeen laakeassa, kultaisessa maljassa ja läksi.

„Sauransaattaja odottaa“, sanoi hän ovella.

Välipitämättömänä otti Cethegus kirjeen vastaan.

Mutta niin pian kun hän huomasi vahassa, joka piti taulujen sidenauhoja yhdessä, sinetin — Diosku-
rit — huusi hän iloisesti:

„Juliukselta! Tämäpä tuli sopivaan aikaan!”

Hän katkasi nopeasti nauhat, otti vahataulut erilleen ja luki — kylmille, kalpeille kasvoille ilmestyi tuulahdus niille muutoin vierasta iloista lämpöä.

„Prefekti Cethegukselle Julius Montanuksensa.

Kuinkahan kauan siitä on, isällinen opettajani — (— kautta Jupiterin, tämä tuntuu jokseenkin kylmältä —) „kun minä sain tervehdyksesi, johon en ole vielä vastannut.

Viime kerran kirjoitin sinulle Ilisson viheriällä rannalla, missä minä hain Akademoksen rappeutuneesta lehdosta Platon jälkiä — enkä löytänyt.

Tiedän kyllä ettei kirjeeni ollut iloinen.

Sikäläiset synkät filosofit, jotka käyskentelevät hylätyissä kouluissaan ja joita keisari vainoaa, papit vihaavat ja kansa kohtelee välinpitämättömyydellä, eivät voineet herättää minussa muuta kuin sääliä.

Sieluni oli synkkä, en tiennyt miksi.

Minä sadattelin kiittämättömyyttäni sinua kohtaan — jalointa kaikista hyväntekijöistä — —” (sellaista sietämätöntä nimeä ei hän ole minulle koskaan antanut, huomautti Cethegus itsekseen).

„Kaksi vuotta olen minä matkustanut kuin Syrian kuningas sinun varoillasi ja sinun vapautettujesi ja orjiesi saattamana ympäri Aasiaa ja Hellasta, nauttinut kaikkea kauneutta ja vanhojen viisautta — ja sydämeni tuntuu tyydyttämättömältä ja elämäni tyhjältä.

Ei Platon uneksiva viisaus, ei Pheidiaksen kullalla silattu norsunluu, ei Homeros eikä Thukydidēs ole tarjonneet sitä, mitä minulta puuttui.

Vihdoin, vihdoin täällä Napolissa, tässä jumalain siunaamassa kaupungissa olen löytänyt sen, mitä minä olen aina tietämättäni kaivannut ja kaikkialta hakenut.

Ei kuollutta viisautta, vaan lämmintä, elävää onnea" (— hänellä on rakastettu! No vihdoinkin, sinä kylmäsydäminen Hippolytos, kiitos teille, jumalaiset Eros ja Anteros! —) „oi, opettajani, isäni! Tiedätkö sinä millaiselta tuntuu onni saada kerrankin kutsua omakseen sydäntä, joka sinut täydellisesti ymmärtää?“ (— ah, Julius, huokasi prefekti ilmaisten siten hänelle harvinaisia hellempitä tunteita, jospa minä sen tietäisin! —) „Sydäntä, jolle voit täydellisesti avata koko sielusi. Oi, jos sinä olet kokenut sellaista onnea, niin ommittele minua ja uhraa Zeukselle. Ensi kerran on minulla ystävä.“

„Mitä tämä on?“ huudahti Cethegus hypäten ylös katseessaan mustasukkaisen tuskan ilmaus. „Kiitämätön!“

„Sillä, kuten sinä hyvin tiedät, minulta puuttui tähän saakka ystävää, sydämen uskottua. Sinä, isällinen opettajani“ —

Cethegus heitti taulut kilpikonnaanluusta tehdyille pöydälle ja rupesi kiivaasti kävelemään edestakaisin huoneessa.

Hulluutta! sanoi hän sitten levollisesti, otti kirjeen ja luki edelleen. —

„Sinä, niin paljon vanhempi, viisaampi, parempi ja suurempi kuin minä — sinä olet pannut nuoren sieluni kannettavaksi sellaisen kiitollisuuden ja kunnioituksen kuorman, että minä vain peläten uskalsin avata sinulle sydämeni.“

Usein kuulin minä pelonalaisena kuinka sinä purevilla sukkeluuksilla pilkkasit sellaista tunteellisuutta ja heikkoutta. Eräs ankara piirre ylpeän, lujasti suljetun suusi ympärillä on aina tappanut kaikki sellaiset tunteet läheisyydessäsi, kuten yöhalla ensimmäiset orvokit" (— „ainakin on hän suorasanainen!“ — —).

„Mutta nyt olen minä löytänyt ystävän, avomie-
lisen, lämminsydämisen, nuoren ja vilkkaan kuten
minä itekin ja onneni on sanomaton.

Meillä on vain yksi sielu kahdessa ruumiissa.
Auringonpaisteiset päivät ja hopeaisen kuun valaise-
mat yöt kävelemme me yhdessä näillä elysealaisilla
kentillä eivätkä lenokkaat puheemme koskaan loppu.
— Mutta minun täytyy saada tämä kirje loppumaan.
Hän on gööti” (— se vielä puuttui, sanoi Cethegus
suutuksissaan —) „ja on nimeltään Totila.” —

Cethegus laski hetkeksi alas kätensä, jossa kirje
oli. Hän ei virkkanut mitään, mutta silmänsä hän
sulki muutamaksi sekunniksi. — Sitten luki hän le-
vollisena eteenpäin:

„Ja on nimeltään Totila.

Kun minä Napoliin tuloni jälkeisenä päivänä kä-
velin Neptunuksen torin yli ja jäin erään talon port-
tikäytävään ihailemaan kuvapatsaita, jotka muuan ku-
vanveistäjä oli sinne asettanut myytäväksi, hyökkäsi
äkkiä luokseni harmaahapsinen mies, jolla oli edes-
sään villainen esiliina ja kädessään terävä työase ja joka
oli yltä päältä kipsin peitossa. Hän löi minua olka-
päälle ja huusi: Pollux, Pollux, oletban vihdoinkin tullut.

Minä luulin, että vanhus oli mielenvikainen, ja
sanoin:

Sinä erehdyt, hyvä mies. Nimeni on Julius ja
minä tulen Atenasta.

Ei, huusi vanhus, nimesi on Pollux ja sinä tulet
Olymposta.

Ennenkuin tiesin mistä oli kysymyskään, oli hän
työntänyt minut ovelle.

Silloin aloin vähitellen aavistaa, mitä vanhus mi-
nusta tahtoi. Hän oli kuvanveistäjä, joka oli aset-
tanut kuvapatsaat näytteille.

Hänen työhuoneessaan oli siellä täällä useita puoli-valmiita teoksia. Hän selitti, että jo useita vuosia oli hänellä ollut suunniteltuna Dioskuri-ryhmä.

Kastoria varten oli hän äskettäin saanut malliksi erään nuoren göötin.

Mutta tähän saakka olen minä turhaan — jatkoi hän — taivaalta rukoillut mallia Polluxia varten.

Hänen täytyy olla Kastorin näköinen, hänen täytyy olla Helenan veli. Zeun poika samoin kuin toinenkin sekä aivan samallinen kasvoiltaan ja vartaloltaan.

Mutta toiselta puolen täytyy heidän erilaisuutensa olla yhtä suuri kuin heidän yhdennäköisyytensä. Heidän täytyy kuulua yhteen ja kuitenkin olla aivan erilaiset.

Turhaan kävin Napolin kaikissa kylpypaikoissa ja voimistelusaleissa. Minä en löytänyt Ledan kaksoista.

Mutta sinä tulit tänne jumalan. Jupiterin itsensä lähettämä aivan akkunani eteen. Salaman tavoin iski päähäni ajatus: tuossa on Pollux ilmielävänä. Enkä minä laske sinua elävänä tästä talosta, jollet lupaa minulle päätäsi ja ruumistasi.

Mielelläni lupasin vanhalle narrille saapua hänen luokseen seuraavana päivänä.

Lupaukseni täytin minä sitäkin suuremmalla mielihyvällä kun kuulin, että raju ystäväni oli Xenarchos, suurin kuvanveistäjä mitä Italiassa on pitkiin aikoihin elänyt.

Seuraavana päivänä palasin siis hänen luokseen ja tapasin siellä Kastorini — hän oli Totila — ja minun täytyy myöntää, että minua itseänikin kummasuttui meidän suuri yhdennäköisytemme, vaikkakin Totila on vanhempi, pitempi, voimakkaampi ja verrattomasti kauniimpi kuin minä.

Xenarchos sanoo, että me olemme sitruunapuu ja oranssipuu.

Sillä Totila on vaaleampi tukaltaan ja iholtaan ja juuri siinä suhteessa olivat, vannoo mestarimme, Dioskurit yhdennäköiset ja erinäköiset.

Siten opinme me Xenarchoksen jumalankuvien luona tuntemaan toisemme ja rakastamaan toisiamme. Meistä tuli todellisuudessa Kastor ja Pollux, eroamatomat ystävät. Napolin iloinen kansa kutsuukin meitä jo niillä nimillä kun me käsi kädessä kävelemme pitkien katuja.

Mutta nuori ystävyysimme kypsyi erittäin pian erään uhkaavan vaaran kautta, joka oli katkaista sen nupussaan.

Eräänä iltana olimme tavallisuuden mukaan menneet Porta Nolanalle hakemaan Tiberiuksen kylpylaitoksessa virkistystä päivän kuunuutta vastaan.

Kylvyn jälkeen heitin leikilläni — sinä olisit torunut minua siitä — ystäväni valkean levätin hartioidelleni ja panin päähäni hänen joutsensiivillä koristetun kypäränsä. Hymyillen suostui hän vaihtokauppaan ottaen päällensä minun vaippani. Ystävällisesti keskustellen kävelimme me ruokamäntylehdon kautta kaupunkiin heti pimeän tultua.

Silloin hyökkäsi pensaikosta takaani mies minua kohti ja minä tunsin kylmän raudan kaulallani.

Mutta seuraavassa silmänräpäyksessä makasi hän jaloissani Totilan miekan lävistämäänä.

Minä olin vain hiukan haavoittunut. Minä kumarrauin kuolemaisillaan olevan murhamiehen puoleen kysyen häneltä miksi hän oli aikonut murhata minut.

Mutta hän tuijotti minua kasvoihin ja kuiskasi:

En minä sinua — Totilaa, göötiä — ja hän veti viimeisen henkäyksensä. Me katselimme pukua ja aseita. — Hän oli isaurilainen palkkasoturi.“

Cethegus laski kirjeen alas ja painoi vasenta kättään otsaansa.

„Mieletön sattuma“, sanoi hän. „Mihin se olisi voinut johtaa.“

Ja hän luki kirjeen loppuun.

„Totila sanoi, että hänellä on Ravennan hovissa paljon vihollisia.“

Me kerroimme tapauksen kreivi Uliarikselle, Napolissa olevien göötien päällikölle. Hän tarkastutti ruumiin ja pani toimeen tutkimuksen — tuloksetta.

Mutta tämä vakava seikkailu on lujentanut nuorta ystävyystämme ja vahvistanut sen verellä.

Ystävyysliittomme on nyt totinen ja pyhä.

Dioskuriin kuvalla varustettu sinetti, jonka annoit minulle lähtiessäni oli ystävyysmerkki, joka on päättynyt ystävyYTEEN.

Ja kum minä kyselen itseltäni, ketä minun on kiittäminen kaikesta tästä onnesta?

Sinua, yksin sinua, joka lähetit minut tänne Napoliin, missä minä löysin onneni.

Kaikki jumalat ja jumalattaret korvatkoon sinulle hyvät työsi.

Mutta minä huomaan, että tässä kirjeessä puhutaan vain minusta ja tästä ystävyystämme. — Kirjoita pian ja ilmoita miten voit. Vale!“

Katkeria hymy väreili prefektin mielenilmeisen suun ympärillä.

Taas rupesi hän kävelemään edestakaisin huoneessaan hiukan levottomin askelin.

Lopuksi seisahdun hän nojaten poskeaan vasempaan käteensä.

„Kuinka minä voinkin olla niin — lapsellinen suuttuakseni tuollaisesta seikasta. Onhan tämä kaikki niin luonnollista, vaikkakin hyvin typerää.

Sinä olet sairas, Julius.

Odota, minä kirjoitan sinulle lääkemääräyksen.

Hänen kasvoissaan kuvastui vahingonilo kun hän istnutui kirjoitussohvalleen, otti pronssimaljasta papyrus-käärön, tarttui sulkakynään, kastoi sen punaiseen musteeseen, jota oli sohvan laitaan kiinnitettyssä, agatista kaiverretussa, jalopeuranpäähän muotoisessa pullossa, ja kirjoitti:

„Julius Montanus Cethegukselle

Rooman prefekti.

Napolista lähettämäsi liikuttava kirje on minua suuresti huvittanut.

Se todistaa, ettet sinä vielä ole kokonaan päässyt lapsentaudistasi. Kun sinä olet tämän kestänyt, tulee sinusta aika mies.

Jouduttaakseni taudin kulkua määrään sinulle parhaita lääkkeitä.

Sinä haet heti käsiisi purppurakauppias Valerius Procilluksen, vanhimman kesti-ystäväni Napolissa.

Hän on Länsi-Rooman rikkain kauppias ja Byzantiumin keisarin katkerin vihemies, koska tämä oli tapattanut hänen isänsä ja veljensä, tasavaltalainen kuin Cato ja jo senkin vuoksi uskottu ystäväni.

Hänen tyttärensä Valeria Procilla on aikamme kaunein roomalaisnainen ja vanhan pakanallisen maailman aimo tytär.

Antigone tai Virginia kiittäisivät onneaan, jos heillä olisi sellainen ystävätär.

Hän on vain kolme vuotta nuorempi ja siis kymmenen kertaa kehittyneempi kuin sinä.

Siitä huolimatta ei isä kiellä häntä sinulta, jos sinä sanot että Cethegus on puhemiesi.

Mutta sinä rakastut häneen kuolettavasti heti ensi kerran kun hänet näet.

Sinä rakastut häneen, vaikka minä sen sinulle jo edeltäpäin sanon ja vaikka sinä tiedät, että minä toivon sitä.

Hänen sylissään unohdat kaikki ystäväsi. Kun aurinko nousee, kalpenee kuu.

Tiedätkö sinä sitäpaitsi, että Kastorisi on yksi vaarallisimpia roomalaisvihollisia?

Ja minä olen kerran tuntenut erään Juliuksen, joka vannoi: Rooma emen kaikkea. Vale!”

Cethegus kääri papyrus-lehdet kokoon, satoi ne punaisiksi värjätyillä niiminauhoilla ja peitti nauhojen päät vahalla, johon hän painoi kauniilla Jupiter-päällä varustetun ametistisormuksensa.

Sitten kosketti hän marmoripaneelista ulkonevaa hopeakotkaa — ulkona eteisen seinässä löi kuparinen vasama hopeakilpeen, jota kukistettu titaani piteli.

Orja tuli sisään.

„Anna saunansaattajan peseytyä kylpylaitoksessani, anna hänelle ruokaa ja viiniä, kultasolidi ja tämä kirje. Huomenna auringon noustessa palaa hän sen kanssa Napoliin.”

Seitsemäs luku.

Useita viikkoja edellä kerrotun tapauksen jälkeen tapaamme totisen prefektin seurassa, joka näytti vähemmän sopivalta kun otetaan huomioon hänen ylhäinen asemansa ja hänen ikänsä.

Ensimmäisinä vuosisatoina Konstantinuksen kääntymisen jälkeen aiheutti murrosaika, jona Rooman valtakunnan asukkaat vähitellen kääntyivät pakanuudesta kristinuskoon, räikeitä vastakohtia sen aikaisessa elämässä ja tavoissa. Varsinkin näyttelivät niinä aikoina huomattavaa osaa rauhalliset juhlat, joita pidettiin milloin vanhan milloin uuden uskonnon kunniaksi.

Kristillisen kirkkovuoden suurten juhlapäivien ohella vietettiin vielä melkein kaikkialla vanhojen jumalien iloisia juhlia, vaikka ne olivatkin suurimmaksi osaksi menettäneet alkuperäisen merkityksensä ja uskonnollisen leimansa.

Kansa saatiin kyllä luopumaan uskostaan Jupiteriin ja Junoon ja lopettamaan pakanalliset juhlamenot ja uhrit, mutta sitä ei saatu luopumaan leikeistä, juhlista, tansseista ja juomingeista, jotka kuuluivat noihin juhlamenoihin. Ja kristillinen kirkko

oli alussa tarpeeksi viisas ja suvaitsevainen salliakseen sen, mitä se ei voinut helposti muuttaa.

Niinpä vasta vuonna neljäsataa yhdeksänkymmentä kuusi saatiin töin tuskin poistetuksi aito pakanalliset luperkaliat, joihin liittyi raakoja taikauksisia menoja ja kaikellaista vallattomuutta.

Paljon kauemmin olivat tietysti käytännössä viatommammat juhlat, kuten florialiat ja paliliat. Useat näistä ovat säilyneet meidän päiviimme saakka Italian kaupungeissa ja kylissä, vaikka niiden merkitys on tietysti kokonaan muuttunut.

Florialia-juhlan päivä oli käsissä. Sitä oli aikaisemmin vietetty joka paikassa niemimaata vilkkailla leikeillä ja tansseilla erityisesti iloisen nuorison juhlanan. Näinäkin aikoina vietettiin sitä vielä ainakin vieraskäynneillä ja juomingeilla.

Niinpä olivat molemmat Liciniukset ja heidän seurapiiriinsä kuuluvat nuoret ritarit ja patriisit kokoontuneet florialiain pääjuhlapäivänä symposioniin, jota varten kukin vieraista oli hankkinut osansa ruokaa tai viiniä, kuten nykyaikaisissa n. s. piknikeissä.

Hoinen seurue kokoontui nuoren Kallistratoksen, erään Korintosta kotoisin olevan miellyttävän ja rikkaan kreikkalaisen luo. Tämä oli asettunut Roomaan asumaan nauttiakseen siellä taiteilija-elämästä ja oli rakennuttanut lähelle Sallustiuksen puutarhoja aistikkaan talon, joka oli muuttunut iloisten, elämänhaluisten ja hienosti sivistyneiden roomalaisten kokouspaikaksi.

Paitsi Rooman rikasta ylhäisöä seurustelivat siellä parhaasta päästä taiteilijat ja oppineet sekä sitäpaitsi se osa roomalaista nuorisoa, jolla ei ollut uhrata aikaa valtion asioihin hevostensa, vaunujensa ja koiriensä vuoksi ja joka oli tähän saakka ollut prefektin vaikutusvallan ulkopuolella.

Hän tuli senvuoksi hyvin iloiseksi kun nuori Lucius Licinius, joka oli yksi hänen innokkaimpia puoluelaisiaan, toi hänelle korintolaisen kutsun.

„Minä tiedän kyllä”, sanoi nuorukainen arasti. „etteimme voi tarjota sinun hengellesi täysiarvoista seuraa ja jolleivät sinua houkuttele vanhat kyprolaiset ja falerno-viinit, joita Kallistratos on luvannut tarjota, niin silloin lienee parasta, ettet tulekaan sinne.”

„Ei, poikani. Minä tulen”, sanoi Cethegus. „Minua eivät sinne houkuttele vanhat kyprolaiset eikä falerno-viinit, vaan nuoret roomalaiset.” —

Kallistratos, joka oli ylpeä helleniläisen sukupe-
ränsä vuoksi, oli rakennuttanut keskelle Roomaa ta-
lonsa kreikkalaisen tyylin mukaan.

Ei sen aikuisen kreikkalaisen tyylin mukaan, vaan sen vapaan ja puhtaan maun mukaan, joka vallitsi Perikleen aikuisessa Kreikassa. Sen vuoksi olikin hänen talonsa jalon yksinkertaisuutensa vuoksi vastakohtana ajan mauttomuudelle ja ylellisyydelle.

Kapean käytävän kautta tultiin peristyliumiin. pylväskäytävien ympäröimään avonaiseen pihaan. Tämän keskellä oli soliseva suihkukaivos, jonka vesi-allas oli tehty ruskeasta marmorista.

Pohjoiseen päin avonaisessa pylväskäytävässä oli paitsi muita huoneita myöskin ruokasali, jossa tämän-päiväinen pieni seura oli koolla.

Cethegus oli pidättänyt itselleen oikeuden olla saapumatta coenaan, varsinaiseen juhla-ateriaan. Hän oli luvannut tulla vasta commissatioon, päivällisten jälkeen alkavaan, koko yön kestävään juominkiin.

Niinpä tapasikin hän taloon tullessaan ystävykset somassa juomasalissa, jossa kilpikomanluulla peitettyihin seiniin kiinnitetyt sirot pronssilamput olivat jo kauan palaneet. Vieraat makailivat hevosenkengän

muotoisen trikliniumin patjoilla ruusu- tai muratti-seppeleet päässä.

Ovella löyhähti tulijaa vastaan huumaava viinin ja kukkien tuoksun sekoitus. Silmiä häikäisi kirkas soihtujen valo ja kirkkaat värit.

„Terve, Cethegus“, sanoi isäntä menen tulijaa vastaan. „Kuten näet on täällä vain pieni seura koolla.“

Cethegus käski orjansa, jonka hän oli tuonut mukanaan, riisua sandaalit jaloistaan. Orja oli kaunis, hoikkavartaloinen maurilainen, jonka hentojen jäsenien kauneuden keveän tumikan helakanpunainen harso pikenminn toi esille kuin peitti. Sillä aikaa kun orja päästi sandaaleja, laski Cethegus vierasten luvun ja sanoi hymyillen:

„Meidän lukumme on pienempi kuin sulotarten, mutta suurempi kuin runotarten.“

„Kiiruhda, valitse itsellesi seppele“, kehoitti Kallistratos, „ja asetu paikallesi, kunniapaikalle tuolla keskimäisellä sohvalla.“

„Me olemme sinut jo edeltäpäin valinneet symposiarkiksi, juhlan kuinkaaksi.“

Prefekti oli jo edeltäpäin päättänyt hurmata nämä nuoret miehet.

Hän tiesi, että hän sen helposti voisi tehdä ja tällä kertaa tahtoikin hän sitä.

Hän valitsi ruususeppeleen ja tarttui norsunluiseen valtikkaan, jonka syyrialainen orja ojensi hänelle polvistuen hänen eteensä.

Asettaen ruusudiadeemin kuntoon heilutti hän arvokkaasti sauvaansa.

„Siis minä teen lopun teidän vapaudestanne“, sanoi hän.

„Sinä olet kuin syntynyt hallitsijaksi“, huusi Kallistratos puoleksi leikillä, puoleksi tosissaan.

„Mutta minä tahdon olla lempeä tyranni. Kuulkaa kuinka ensimmäinen lakini kuuluu: yksi kolmasosa vettä — kaksi kolmasosaa viiniä.“

„Ohoo“, huusi Lucius Licinius juoden hänen onnekseen. „bene te! Sinun hallituksesihan on erinomainen. Sellainen sekotus on tavallisesti väkevintä mitä me nautimme ja sitäkin vasta juominkien loppupuolella.“

„Niin, ystäväni“, sanoi Cethegus hymyillen ja heittäytyen pitkälleen keskimäisen sohvan kulmapaikalle — konsulinpaikalle — „minä olen harjoittanut juomaopintoja Egyptissä ja juon vain puhdasta viiniä.“

Hei juomanlaskija — mikä hänen nimensä on?“

„Ganymedes — hän on Phrygiasta kotoisin. Kauhis vartalo, vai mitä?“

„Siis, Ganymedes, tottele Jupiteriasi ja aseta jokaisen viereen patera mamertinilaista viiniä — mutta Balbusen viereen kaksi, koska he ovat samasta maasta kotoisin.“

Nuoret miehet nauroivat.

Balbus oli rikas tilanomistaja Siciliasta. Hän oli hyvin nuori, mutta hyvin lihava.

„Pah“, sanoi nuori juomari nauraen, „kun minulla on murattiseppelä päässäni ja ametistisormus sormessani — uhmailen Bakkuksen valtaa.“

„No, kuinka pitkälle te olette päässeet viinin juonnissa?“ kysyi Cethegus ja viittasi maurilaiselle, joka nyt seisoi hänen takanaan. Tämä antoi hänelle toisen ruususeppelien, jonka hän tällä kertaa asetti kaulaansa.

„Settiläistä viiniä hymettolaisen huuajan kanssa saimme viimeksi. Maistele itse!“

Puhuja oli Piso, veitikkamainen runoilija, jonka epigrammit ja anakreonilaiset laulut olivat niin ky-

syttyjä. että kirjakauppiaat toin tuskin ennättivät saada tarpeeksi jäljennöksiä. Mutta runoilijan rahaasiat olivat siitä huolimatta aina runollisessa epäjärjestyksessä.

Hän ojensi prefektille omituisenmuotoisen pikarin, pronssisen käärmeenpään, joka oli niin tehty, että juoja sai siitä voimakkaan viinisuihkun suoraan kurkuunsa. jollei hän hoidellut pikaria hyvin varovaisesti.

Mutta Cethegus tunsi metkun, jonka vuoksi hän joi varovaisesti ja ojensi pikarin takaisin.

„Minä pidän enemmän kuivista sukkeluuksistasi, Piso“, nauroi hän ja sieppasi tämän rintapöimusta täyteen kirjoitetun vahataulun.

„Anna se takaisin“, sanoi Piso, „ei siinä ole runoja — vaan päinvastoin — siinä on yhteenveto viiniin ja hevosten johdosta syntyneistä veloistani.“

„Mutta minä olen ne nyt anastanut“, tuumi Cethegus. „siis — ne ovat minun. Sinä saat käydä huomenna perimässä kuitenkin luotani. Mutta et sinä sitä ilmaiseksi saa. Korvaukseksi on sinun tuotava yksi purevimmista, hurskaasta Silverius-ystävästäni tekemistäsi epigrammeista.“

„Oi, Cethegus“, huusi iloissaan runoilija, jota Cetheguksen menettely imarteli, „kyllä kai ihminen voi olla pureva neljänkymmenen tuhannen solidin edestä. Varokoon nahkansa tuo pyhä Jumalan mies.“

Kahdeksas luku.

„Ja syömisessä — kuinka pitkälle te olette siinä päässeet?” kysyi Cethegus. „Joko te olette omenoissa? Ovatko nämä niitä?”

Ja hän viittasi kahteen palmunniinestä kudottuun hedelmäkoriin, jotka olivat norsunluisilla jaloilla varustetulla pronssipöydällä kukkuroillaan hedelmiä.

„Haa, voitto”, huusi nauraen Marcus Licinius, Luciuksen nuorempi veli, joka luuli olevansa taiteilija siihen aikaan muodissa olleessa vahanmuovailemisessa. „Siinä näet, Kallistratos, kuinka taitava minä olen. Prefekti luuli vahaomeniani, jotka minä sinulle eilen lähetin, oikeiksi.”

„Oh, todellakin”, huusi Cethegus ollen olevinaan hämmästynyt, vaikka hän aikoja sitten oli tuntenut epämiellyttävän vahanhajun. „Niin, taide pettää parhaatkin. Kenen edessä sinä olet opiskellut? Minä tilaisin mielelläni sellaisia asettaakseni ne cyzigeniläiseen saliini.”

„Minä olen oma mestarini”, sanoi Marcus ylpeänä. „ja huomenna lähetän sinulle uusia persialaisia omeniani — sillä sinä pidät taidettani arvossa.”

„Onko päivällinen jo päättynyt?“ kysyi prefekti nojaten vasemman kyynäspäänsä sohvan patjoihin.

„Ei“, huusi isäntä, „minulla on eräs tunnustus tehtävänä. Kun minä tiesin, että juhlakuminkaamme saapuisi tänne vasta juominkien aikana, olen minä varannut juomisen lomaan vielä hiukan syötävääkin.“

„Oi, sinä kurja petturi“, huudahti Balbus pyyhkien lihavia, kiiltäviä huuliaan purppuranvärisellä samettihihallaan, „ja minä kun söin niin hirmuisen paljon viikunoilla täytettyjä rastaitasi.“

„Se on vastoin sopimustamme“, huusi Marcus Licinius.

„Se turmelee minun tapani“, sanoi iloinen Piso totisena.

„Sano, onko se helleniläistä yksinkertaisuutta?“ kysyi Lucius Licinius.

„Rauhoittukaa, ystäväni“, sanoi Cethegus lohduttaen toisia sananparrella: „Roomalainen kestää levollisena odottamattomatkin onnettomuudet.“

„Helleniläisen isännän täytyy mukautua vieraitensa tapojen mukaan“, sanoi Kallistratos anteeksi pyytäen, „minä pelkäsin, ettette te enää toiste tulisi talooni, jos minä kestitseisin teitä maratonilaisella ruoalla.“

„No, mutta tunnusta ainakin mikä meitä vielä uhkaa“, huusi Cethegus, „sinä, nomeclator, lue minulle ruokalajit. Sitten minä määrään mitä viinejä minkin ruokalajin kanssa juodaan.“

Orja, kaunis lyydialainen poika puettuna pelusialaisesta pellavakankaasta tehtyyn, polviin asti ulottuvaan takkiin, nousi aivan Cetheguksen vieressä olevalle kypressipuiselle pöydälle ja luki pienestä taulusta, jota hän kantoi kaulassaan kultaisissa vitjoissa:

„Tuoreita britannialaisia ostronia toonikalakastekkeen ja vihannesten kanssa.“

„Sen kanssa juodaan fundilaista falerno-viiniä“, sanoi Cethegus miettimättä. „Mutta missä on tarjoilupöytä pikareineen? Oikeata juomaa pitää juoda oikeista astioista.“

„Tuolla“, sanoi isäntä ja hänen viittauksestaan vedettiin syrjään esirippu, joka oli peittänyt vastapäätä vieraita olevan huoneen nurkan.

Hämmästyksen huutoja kuului joka suunnalta pöytien äärestä.

Pöydällä näytteillä olevien kallisarvoisten ja aistiikkaasti järjestettyjen koruastioiden näkeminen hämmästytti näidenkin, kaikellaiseen komeuteen tottuneiden miesten silmiä.

Pöydän marmorilevyllä oli avara hopeainen vaunu, jonka pyörät olivat kullasta ja aisat ja valjaat vaskesta. Se oli roomalaisissa voittokulkueissa käytettyjen saalisvaunujen kaltainen. Vaunussa olikin nyt arvokkaana saaliina kaikenmuotoisia ja kaikellisista aineista tehtyjä pikareja, laseja ja maljoja näköään aivan epäjärjestyksessä, mutta todellisuudessa olivat ne taiteellisen käden järjestämät.

„Kautta Marsin, voitonjumalan“, huusi prefekti nauraen. „Ensimmäinen roomalainen triumfi kahteen sataan vuoteen. Harvinainen tapaus! Saanko minä tämän voittokulun hajoittaa?“

„Sinä olet mies paikallasi palauttamaan voittokulut“, sanoi Lucius Licinius tulisesti.

„Niinkö luulet? Koettakaamme sitten. Siis falerno-viiniin käytämme tuota terebinti-puusta tehtyä kupposta.“

„Tagulaisia rastaita tarentunilaisen sparrin kanssa“, luki lydyialainen edelleen.

„Sen päälle juomme punaista sinuessalaista mäsikoa tästä ametisti-pikarista.“

„Nuoria trapezunttilaisia kilpikonnia flamingonkielten kanssa —“

„Pysähdy, pysähdy, pyhän Bakkuksen nimessä“, huusi Balbus. „Minä kärsin Tantaluksen tuskia. Minulle on aivan samantekevää mistä minä juon, terebinti- vai ametisti-maljasta, mutta minä en jaksa enää kuivin suin kuunnella näiden jumalaisten ruokalajien luettelemista.“

Alas tyranni Cethegus, hän kuolokoon, jos hän aikoo antaa meidän nähdä nälkää.“

„Minusta tuntuu kuin olisin imperator ja kuulisin uskollisen Rooman kansan ääniä. Minä pelastan henkeni myöntymällä. Kattakaa pöytä, orjat.“

Silloin kuului etuhuoneesta huilujen ääni ja sisään astui soiton tahdissa kuusi orjaa murattiseppeleet kiiltävillä, hajuvesillä voidelluilla kiharoillaan ja puetuina punaisiin vaippoihin ja valkoisiin tunikoihin.

He antoivat vieraille puhtaita pyyheliinoja, jotka olivat tehdyt hienoimmasta sidonilaisesta pellavasta ja olivat purppurareunuksilla koristetut.

„Oh“, huudahti Massurius, nuori kauppias, joka etupäässä teki kauppaa kauniilla orjilla ja orjattarilla ja josta kaksimielisesti sanottiin, että hän olisi sellaisen tavaran hienoin tuntija, „pehmein pyyhinliina on kauris tukka“ — ja hän kampasi sormillaan viereensä polvistuneen Ganymedeksen pitkiä kiharoita.

„Mutta, Kallistratos, nämä huilunsoittajat ovat toivottavasti naispuoleisia — nostata ylös esirippu — laske tytöt sisään.“

„Ei vielä“, komensi Cethegus. „Eusin juodaan, sitten suudellaan. Ilman Bakkusta ja Cerestä — tiedäthän sinä —“

„Palelee Venus, mutta ei Massurius.“

Silloin kajahtivat sivuhuoneesta lyyran ja kitaran säveleet soimaan ja sieltä marssi juhlallisesti sisään kahdeksan nuorukaista, jotka olivat puetut kullanviheriäisiin, kimalteleviin silkkihameisiin, etumaisena „järjestäjä” ja „leikkaaja”. Kuusi muuta kantoi päänsä päällä eri ruokalajeja sisältäviä vateja. He marssivat ryhdikkäästi ja täsmällisesti vieraita kohti ja pysähtyivät sitruunapuusta tehdyn ruokapöydän ääreen.

Sillä aikaa kun he puuhailivat ruoan kanssa, kajahti erään seinän takaa kastanjettien ja symbolien ääni. Suuret kaksoisovet kääntyivät kiiltävällä kuparilla vuorattujen, pylväsmäisten pieliensä ympäri ja huoneeseen virtasi parvi orjia kauneissa puvuissa, jollaisia korintolaiset efebit käyttivät.

Muutamit ojensivat vieraille leipää siroissa, silmustamalla tehdyissä pronssikoreissa: toiset ajelivat hyttysiä leveillä, kamelikurjen sulista tai palmunlehdistä laadituilla viuhkoilla: muutamit kaatoivat miellyttävin liikkein seinälamppuihin öljyä kaksikorvaisista ruukuista; muutamit taas lakasivat egyptiläisestä kaislasta punotuilla, siroilla vastoilla leivänmurut mosaikkilattialta ja loput olivat Ganymeden apuna täyttämässä pikareita, jotka ahkerasti kiertelivät vieraiden joukossa.

Keskustelun reippaus ja lämpö kasvoi sitä mukaa kuin miehet päihtyivät ja Cetheguskin näytti olevan täydellisesti hetken vaikutelman vallassa ja hurmasi nuorekkaisuudellaan nuorukaiset, mutta pysytteli kuitenkin tapansa mukaan aivan selvänä.

„Mitäs vieraat arvelevat?” kysyi talon isäntä. „Emmeköhän pelaisi noppapeliä ruokalajien väliaikoina? Tuolla Pison vieressä on pikari noppi-
neen.“

„No, Massurius“, tuumi Cethegus katsahtaen ival-
lisesti orjakauppiaaseen, „tahdotko vielä koettaa on-
neasi minua vastaan? Tahdotko pelata kanssani? Anna hänelle pikari, Syphax“, lisäsi hän antaen mau-
rilaiselle viittauksen.

„Mercurius varjelkoon minua siitä“, vastasi Mas-
surius teeskennellyllä kauhulla. „Älkää ruvetko pre-
fektin kanssa — hän on perinyt kanta-isänsä Julius
Caesarin omen.“

„Omen accipio!“ sanoi Cethegus nauraen. „Minä
otan sen vastaan Brutuksen tikarikin mukaan luet-
tuna.“

„Hän on loihittaja, sen minä sanon teille! Aivan
äskettäin voitti hän tämän ruskean hirttelisen vuoksi
kanssani lyömänsä, aivan mahdottoman vedon.“

Ja hän yritti heittää orjaa viikunalla kasvoihin,
mutta tämä sieppasi sen taitavasti ilmasta kiiltävän
valkoisilla hampaillaan ja söi sen levollisesti.

„Hyvä, Syphax“, kiitteli Cethegus. „Sinä poimit
ruusuja vihollisen okaista. Sinä voit ruveta ilveili-
jäksi, kun minä päästän sinut vapaaksi.“

„Syphax ei tahdo päästä vapaaksi, hän tahtoo
olla sinun Syphaxisi ja pelastaa henkesi, kuten sinä
pelastit minun henkeni.“

„Mitä se on — henkesi?“ kysyi Lucius Licinius
pelästynein katsein.

„Oletko sinä armahtanut hänet?“ sanoi Marius.

„Vielä enemmän, minä olen ostanut hänet va-
paaksi.“

„Niin kyllä, mutta minun rahoillani“, murisi Mas-
surius.

„Sinä tiedät, että minä annoin heti hänelle si-
nulta vedon kautta voittamani rahat peculiumina.“

„Mitä se veto koski? Kertokaa! Kenties saan minä siitä aiheen epigrammiin.“

„Antakaamme maurilaisen itsensä kertoa — puhu, Syphax, minä annan luvan.“

Yhdeksäs luku.

Arvelematta meni nuori orja ja asettui pöytien muodostaman hevosenkengän sisäpuolelle selkä oveen päin käännettynä. Sähkyvin silmin katseli hän juhla-vieraita ja lopuksi pysähtyi hänen katseensa isäntäänsä. Kaikki katselivat ihailien solakoiden jäsenien voimaa ja kauneutta. Tumman pronssin väristä ruumista peitti vain lanteiden ympärillä oleva heleänpunainen vyöhyt.

„Helppoa on kertoa sen, joka on kovia kokenut. Minä olen kotoisin auringon lempimaasta, missä sadat palmut varjostavat ijäti vihertäviä kosteikkoja, jotka paitsi meitä, vain jalopeura ja pilkukas panteri tunsi.

Mutta eräänä onnettomuuden yönä löysivät viholiset vanhan piilopaikkamme.

Ne olivat vandallilaisia ratsumiehiä eikä pelastusta mistään tullut.

Mustana ja pumaisena nousi telteistämme savu setrien latvojen yli, huutaen pakenivat naiset ja lapset. Silloin tapasi minut suhahtava keihäs.

Minä tulin tajuihini eräällä kreikkalaisella orjaläivällä, joka oli meidät ostanut, minut sekä useat muut heimoni miehistä ja vaimoista. Minä en saanut

muuta pelastetuksi kuin jumalani, valkoisen käärme-kuninkaan, jota minä pidin vyöhöni kätkettynä. He veivät meidät Roomaan ja minut osti eräs, jonka nimi olkoon kirottu.”

„Se oli ystävämme Calpurnius”, selitti Cethegus toisille.

„Älköön yksikään tähti valaisko hänen öistä vaellustaan. hän menehtyköön janoon kuumalla hiekalla”. huusi maurilainen vihasta hampaitaan kiristäen.

„Hän pieksi usein minua aivan syyttä ja antoi minun nähdä nälkää. Minä en virkkanut mitään. rukoilin vain jumalaltani hänelle kostoa.

Häntä suututti, että minä niin levollisena kärsin hänen raivonsa.

Hän ei tiennyt, että Syphax kantoi vyössään jumalaansa käärmeen muodossa.

Hän tuli eräänä aamuna vuoteeni luo ja näki käärmeen kaulassani.

Hän pelästyi. Minä sanoin, ettei sen purema ollut kuolettava, mutta kenties sen kosto.

Silloin vihastui hän, löi minua ja huusi: „Tapa heti tuo mato!”

Turhaan rukoiliu minä häntä ja polvillani anoin armoa käärmeelle.

Hän löi minua ja yritti lyödä jumalaanikin ja kun minä suojelin sitä ruumiillani, huusi hän yhä kiivaammin: „Tapa tuo eläin!” Mutta kuinka minä olisin voinut totella.

Silloin huusi hän orjiansa ja sanoi:

„Ottakaa hänen petonsa kiinni ja keittäkää se elävänä. Hänen täytyy syödä jumalansa.”

Minä pelästyin sellaista julmuutta.

Ja orjat tarttuivat minuun kiinni ja koettivat saada käärmeenikin käsiinsä. Mutta jumala antoi

minulle raivon voimat, nuolen haavoittaman tiikerin voimat. Ja minä karkasin huutaen heidän kimp- puunsa.

Minä iskin tuon kirotun maahan tällä nyrkilläni ja pääsin huoneen ovelle sekä sieltä ulkoilmaan, pe- rässäni kolmekymmentä orjaa.

Nyt oli kysymys elämästä.”

Vieraat kuuntelivat jännityksellä kertomusta. Bal- buskin laski pöydälle pikarin, josta hän juuri oli ai- konut juoda.

„Minä juoksen jokseenkin hyvin. Usein olimme me, kolme serkkuaani ja minä, ajaneet tuulenopeat gasellin väyksiin.

Ja orjat olivat hitaat ja raskasjalkaiset.

Mutta he tunsivat kaupungin ja sen kadut, joita minä en tuntenut.

Sen kautta tuli kilpailu epätasaiseksi.

Takaa-ajajat jakaantuivat kolme- tai nelimiehiisiin ryhmiin ja pääsivät aina edelleni juoksemalla sivu- katuja myöten ja pihojen läpi.

Kaikeksi onneksi olin erään pajan oli juostes- sani siepannut raskaan palohaahan. Pari kolme kertaa käytin sitä peloittaakseni ja iskeäkseni vainoojiani, jotka tulivat vastaan edestäpäin.

Minä tunsin, etten enää jaksaisi kauan paeta. Vaikka minä olinkin nopea ja he hitaat, täytyisi mi- nun kuitenkin lopuksi joutua heidän käsiinsä.

Silloin lähetti jumala, jota yhä pidin vasemmalla kädelläni rintaani vasten painettuna, hänet — ja orjan kauniit silmät säkenöivät — herrani, tuon voi- makkaan, joka on mahtava kuin Abaritanan jalo- peura ja viisas kuin elefantti, hyvä kuin vieno sade pitkään poudan jälkeen ja suloinen kuin —”

„Nyt sinä kerrot huonosti, Syphax. Minä kerron tapauksen lopun. Minä olin juuri tulossa vallituksilta Aureliuksen portin ja Hadrianuksen haudan luona.”

„Kauniista, jumalain kuvilla kaunistetusta lempi-paikastasi”, keskeytti Kallistratos.

„Ja käännyin Kapitoliumin juurella Trajanuksen torille päin. Siellä seisoivat avossa suin ja hoilaten ihmisjoukko, joka uteliaana katseli ihmismetsästystä. Nuolen tavoitin lentsi tämä maurilainen Nervan torilta päin paljon edellä takaa-ajajiaan.

Mutta silloin tuli torille aivan minun viereeni vasemmalta yläpuolelta ja oikealta seitsemän Calpurniuksen orjaa, valmiina ottamaan hänet kiinni niin pian kun hän saapuisi sinne.

„Hän on hukassa”, sanoi vieressäni tuttu ääni. Se oli Massurius, joka oli juuri tulossa Augustuksen kylpylaitoksesta.

„Kenen oma hän on?” kysyin minä.

„Calpurnius on isäntämme”, vastasi vieressäni seisova orja.

„Voi häntä silloin”, sanoi Massurius minulle. „Calpurnius rankaisee orjiaan upottamalla ne kaulaa myöten kalalammikkoonsa, jossa hänen ankeriaansa ja haukensa syövät ne elävältä.”

„Niin”, sanoi orja, „Syphax iski hänet maahan ja herrani huusi ylös päästyään: viekää tuo koira ankeriaisten ruoaksi. Joka saa hänet kiinni, on vapaa.”

Minä katsoin torille päin maurilaista, joka oli tullut aivan lähelle meitä.

„Tuo on liian hyvä kalojen ruoaksi”, sanoin minä, „millainen vartalo! Minä lyön vetoa siitä, että hän pääsee karkuun.”

Pakolainen oli juuri murtautunut sen orjajoukon läpi, joka oli häntä vastassa Via Julian suulla, ja juoksi suoraan meitä kohti.

„Ja minä lyön tuhannesta solidista vetoa, ettei hän pääse karkuun. Katsoppas noita peitsiä tuolla.“ sanoi Massurius.

Aivan meidän edessämme oli viisi peitsillä ja heittokeihäillä varustettua orjaa.

„Olkoon memmeeksi“, huusin minä, „tuhat solidia.“

Hän oli jo aivan edessämme.

Kolme keihästä suhahti yht'aikaa häntä kohti. Mutta notkeana kuin pantteri kumartui nuorukainen niiden alle ja hyppäsi korkealta jälellä olevien kahden keihään ylitse.

Hengästyneenä putosi hän maahan aivan minun viereeni. Kivien ja nuolien haavoista vuoti vertä ja Forum Juliumilta päin tuli koko orjajoukko.

Epätoivoisena katseli hän ympärilleen ja aikoi juuri lähteä Rauhantemppelinkatua pitkin, joka olisi vienyt hänet suoraan isäntänsä taloon.

Silloin huomasin, että aivan edessämme olevan Pyhän Laurentiuksen pienen basilikan portti oli auki.

„Juokse tuonne!“ huusin minä hänelle.“

„Omalla kielelläni! Hän osaa minun kieltäni“, huudahti Syphax.

„Minun luullakseni osaa hän kaikkia kieliä“, arveli Marcus Licinius.

„Tuonne päin, siellä on turvapaikka.“

Nuolen nopeudella riensi hän portaita ylös. Hän oli jo päässyt viimeiselle portaalle, kun häntä kohti heitetty kivi kaatoi hänet maahan. Lähin takaa-ajajista oli myös perillä ja tarttui häneen kiinni.

Mutta liukkaana kuin ankerias ryöstäytyi hän orjan käsistä, paiskasi tämän portaita alas ja juoksi kirkon ovesta sisään.”

„Sinä olit siis voittanut“, sanoi Kallistratos.

„Minä kyllä, mutta ei hän.

Sillä Pyhän Laurentiuksen papit, jotka muutoin niin kiivaasti puolustavat turvapaikka-oikeuttaan eivät ollenkaan sääli pakanaa.

Yhden päivän pitivät he häntä kätkössä, mutta kun he kuulivat, että hän oli käärmeen vuoksi lyönyt isäntäänsä, antoivat he hänen valittavakseen joko kristityksi rupeamisen ja epäjumalasta luopunisen tai Calpurniuksen ja ankeriasten luo palaamisen.

Syphax valitsi kuoleman.

Kun minä sain sen tietää ostin minä hänet hänen isännältään ja pelastin siten tämän hoikan pojan, Rooman kauneimman orjan hengen.”

„Se ei ollut huono kauppa“, tuunui Marcus.
„Maurilainen on sinulle uskollinen.”

„Niin minäkin huulen“, sanoi Cethegus. „Syphax mene paikoillesi.

Tuolta näkyy keittäjä tuovan meille mestariteok-sensa maistettavaksi.”

Kymmenes luku.

Se oli kuusi naulaa painava kampela, jota jo vuosikausia oli syötetty hanhenmaksalla Kallistratoksen merivesisäiliössä. Ylistetty „rhombus“ tuotiin sisään hopeaisella vadilla, päässään pieni kultainen kruunu.

„Kaikki hyvät jumalat ja sinä, profeetta Jonas“, lallatteli Balbus vaipuen pitkälleen patjoille, „kala on arvokkaampi kuin minä itse.“

„Hiljaa, ystäväiseni“, varoitteli Piso, „ettei Cato meitä kuule. Hän on sanonut: voi sitä kaupunkia, jossa kala on arvokkaampi kuin nauta.“

Kaikuvat naurunhohotukset ja äänekkäät huudot Euge belle! tukahuttivat puoleksi humaltuneen Balbusen vihanpurkaukset.

Kala leikeltiin ja huomattiin erinomaiseksi.

„Hei, orjat, viekää pois mieto massiko, jalo kala tahtoo uida jalossa nesteessä.“

Ylös, Syphax. Nyt on sopiva aika nauttia se, minkä minä olen tuonut julhlaa varten. Mene ja tuota sisään amphora, jonka orjat ovat ulkona asettaneet lumeen. Sitä juodaan keltaisesta merikullasta tehdyistä pikareista.“

„Mitä harvinaista viinilajia se on ja mistä maasta? kysyi Kallistratos.

„Kysy tältä paljon matkustaneelta Odysseukselta mistä maanosasta?“ sanoi Piso.

„Teidän täytyy arvata. Ja sille, joka sen arvaa ja joka on ennen tätä viiniä maistanut, annan minä sitä yhtä suuren amphoran kuin tämä.“

Kaksi muratilla seppelöityä orjaa raahasi sisään valtavaa, omituisenmuotoista, tummaa ruukkua. Se oli kaiverretty tummanruskeasta porfyristä ja koristettu kaikellaisilla hierogryfeillä. Suu oli huolellisesti peitetty kipsikerroksella.

„Kautta Styxin. Tuleeko se Tartaruksesta? Se on musta peijakas“, nauroi Marcus.

„Mutta sillä on valkoinen sielu“, sanoi prefekti. „Näytä se, Syphax.“

Nubialainen kalkutteli mustapuisella vasaralla, jonka Ganymedes hänelle antoi, huolellisesti kipsin irti, veti pronssitangolla palmunsyistä tehdyn korkin ulos, kaatoi päällimäisenä uivan öljykerroksen pois ja täytti pikarit.

Voimakas, huumaava tuoksu levisi tästä valkeasta, tahmeasta nesteestä.

Kaikki joivat tutkivasti.

„Jumalien juomaa“, huudahti Balbus laskien pikarin kädestään.

„Mutta voimakasta kuin sula tuli“, sanoi Kallistratos.

„Ei, minä en tunne tätä viiniä“, sanoi Lucius Licinius.

„En minäkään“, vakuutti Marcus Licinius.

„Mutta minä olen iloinen, että olen oppinut seuntemaan“, huusi Piso ja ojensi Syphaxille tyhjän pikarinsa täytettäväksi.

„No”, sanoi isäntä kääntyen viimeisen, oikealla puolellaan olevan vieraan puoleen, joka ei tähän saakka ollut virkkanut sanaakaan, „no, Furius, suuri merenkulkija, seikkailija, Indian tutkija, maailman ympäri purjehtija. joutuuko sinun viisautesi häpeään?”

Puhuteltu kohottautui hiukan sohvaltaan. Hän oli kaunis, atleettimainen, noin kolmekymmen-vuotias mies. Hänen auringonpaahattamat kasvonsa olivat pronssin väriset, pikinustat silmät olivat syvällä pään sisässä, hampaat hohtavan valkoiset ja täysiparta itämaiseen tapaan leikattu.

Mutta ennenkuin hän ehti mitään virkkaa, sanoi Kallistratos:

„Mutta, Zeus Xenioksen kautta, minä luulen, ettette te tunne toisianne.”

Cethegus katseli tätä huomiota ansaitsevaa miestä tutkivasti.

„Minä tunnen Rooman prefektin”, sanoi Furius.

„No, Cethegus, ja tämä on tulinen ystäväni Furius Ahalla Korsikasta. Länsi-Rooman rikkain laivanomistaja, tutkimaton kuin yö ja kuuma kuin tuli, hänellä on neljäkymmentä taloa, huviloita ja palatseja kaikilla Europan, Aasian ja Afrikan rannikoilla, kaksikymmentä laivaa, pari tuhatta orjaa ja merimiestä ja —”

„Eräs hyvin kielevä ystävä”, keskeytti korsikalainen. „Prefekti, minun käy sinua sääli, mutta amphora on minun. Minä tunnen viinin.” —

Ja hän otti hyypänmunan ja löi sen rikki hopealusikalla.

„Tuskin”, sanoi Cethegus ivallisesti hymyillen.

„Varmasti. Se on isis-viiniä. Egyptistä. Memfistä.” Ja hän joi levollisesti keltaisenruskean munan.

Hämmästyneenä katseli Cethegus häntä. „Oikein arvattu“, sanoi hän sitten. „Missä sinä olet sitä juonut?“

„Luonnollisesti samassa paikassa kuin sinäkin. Sitä juoksee vain yhdestä lähteestä“, sanoi korsikalainen nauraen.

„Te olette jo ladelleet kylliksi salaisuuksia. Ei mitään arvoituksia ruusujen keskellä“, huusi Piso.

„Missä olette te kaksi näätää joutuneet samalle pesälle?“ kysyi Kallistratos.

„Te saatte sen pian tietää“, sanoi Cethegus.

„Vanhassa Egyptissä, pyhän Memfin edustalla oleskelee vielä näinä päivinä aivan kristillisten erakojen ja munkkien naapurina erämaassa lujauskoisia miehiä ja varsinkin naisia, jotka eivät tahdo luopua Apiksesta eikä Osiriksesta ja varsinkin uskollisesti säilyttävät suloisen Isiksen palvelemisen.

He pakenevat maan päältä, missä kirkko on voitokkaasti pystyttänyt lihankiduttamisen ristin, syvyyteen. suuren maa-äidin salaiseen poveen, jossa he harjoittavat pyhää, kallista jumalanpalvelustaan.

Erääseen Keopsin pyramiidin alla olevaan labyrinttiin ovat he kätkeneet muutamia satoja ruukkuja tätä voimakasta viiniä, jolla aikoinaan Isiksen palvelijat huumasivat itsensä ilon ja rakkauden orgioihin.

Säilytyspaikan salaisuus kulkee suvusta sukuun. Yksi papitar kulloinkin tietää kellarin paikan ja säilyttää sen avainta.

Minä suutelin papitarta ja hän vei minut sisään — hän oli villi kissa, mutta hänen viininsä oli hyvää — ja antoi minulle lähtiessä viisi ruukkua viiniä eväiksi.“

„Niin pitkälle en minä päässyt Smerdan kanssa“, sanoi korsikalainen. „Hän antoi minun juoda kella-

rissa, muistoksi antoi hän vain tämän“ — ja hän paljasti ruskean kaulansa.

„Mustasukkaisuuden tikarin pistos“, nauroi Cethegus. „Minua ilahuttaa kuulla, ettei tytär ole tullut äitiään huonommaksi. Minun aikanani, silloin kun äiti minua juotti, juoksi pikku Smerda vielä lapsenvaatteissa. Hyvä, eläköön pyhä Niili ja suloinen Isis.“

Molemmat joivat toistensa maljan.

Mutta kumpaakin suututti se, että toinenkin tiesi salaisuuden, jonka kumpikin luuli yksin tietävänsä.

Mutta muut olivat hurmaantuneet jäisen prefektin hyvästä tuulesta. Hän laverteli heidän kanssansa nuorekkaasti kuin nuorukainen. Lopuksi kun päästiin aineeseen, joka on nuorille miehille pikarin ääressä mieluisin — rakkausseikkailuihin ja naisjutuihin — oli hänellä tyhjentyvätön varasto leikillisiä ja rivoja kertomuksia, joissa hän itse useimmiten näytteli pääosaa. Hänelle sateli kysymyksiä joka puolelta. Korsikalainen vain oli ääneti ja näytti kylmältä.

„Sanoppas“, huudahti isäntä viitaten juomanlaskijalle, kun sellaisen kertomuksen johdosta syntynyt naurunremakka oli tauonnut. „sanoppas, sinä monia kokenut mies — egyptiläiset Isis-neidot, gallialaiset druidinaiset, Syrian mustakutriset tyttäret ja sulavaliikkeiset helleniläiset sisareni — kaikki ne sinä tunnet ja osaat niille antaa arvon, mutta, sanoppas, oletko koskaan rakastanut germanilaista naista?“

„En“, sanoi Cethegus hörppien isis-viiniään. „Ne ovat aina olleet mielestäni ikäviä.“

„Ohoh“, tuumi Kallistratos, „se oli liian rohkeasti sanottu. Minä sanon teille, että viime Calendaena minä mielettömästi rakastuin erääseen germanilaisnaiseen, joka ei suinkaan ollut ikävän näköinen.“

„Kuinka, sinä, korintolainen Kallistratos, Aspasian ja Helenan kotomaasta oleva mies, olet rakastunut raakalaisnaiseen? Oi, viekas Eros, miesten viekoittelija, mielten kiihoittaja!”

„Niin, olkoon mielen kiihoitusta, jos tahdot — sellaista en ole ennen kokenut.“

„Kerro, kerro“, pyytelivät toiset.

.

Yhdestoista luku.

„Olkoon menneeksi”, sanoi isäntä, „vaikken minä seikkailussa näytellytkään kovin loistavaa osaa.

Viime Calendaena tulin kahdeksannella hetkellä kotiin Abaskantoksen kylpylaitoksesta.

Kadulla taloni lähellä oli maahan laskettuna naisen kantotuoli ja sen vieressä neljä orjaa, luullakseni sodassa vangittuja gepidejä.

Aivan taloni oven ääressä seisoi kaksi hummutettua naista, calantica yli pään heitettynä.

Toisella oli slaavilainen puku, mutta toinen oli hyvin komeasti ja aistikkaasti puettu ja se vähä, minkä minä voin vartalosta ja ruumiinmuodoista nähdä, oli kerrassaan jumalallista. Millainen notkua käynti, millaiset sirot sääret, millainen korkea, kaareva jalka.

Kun minä tulin lähemmäksi nostattivat he itsensä kantotuoliin ja läksivät pois.

Mutta minä — te tiedätte, että kaikissa helle-neissä on kuvanveistäjän verta — minä näin koko yön unta siroista sääristä ja notkuvasta käynnistä.

Kun minä seuraavana päivänä puolenpäivän aikaan avasin oven mennäkseni tapani mukaan torin

yli kirjakauppiaan luo, näin minä saman kantotuolin tulevan taloani kohti.

Minä myönnän, olematta sanottavasti turhamainen, että tällä kertaa luulin todella tehneeni valloituksen, — minä ainakin toivoin sitä.

Ja epäilykseni haihtuivat kokonaan, kun minä, tullessani kahdeksannella tunnilla kotiin, taas näin kauniin tuntemattomani, tällä kertaa ilman seuraa. rientävän ohitseni kantotuoliinsa. Koska minä en jaksanut kulkea nopsajalkaisten orjien perässä, menin talooni pää täynnä iloisia ajatuksia.

Silloin sanoi ostiarius: „Herra, hunnutettu orjatar odottaa sinua kirjastossa.“

Syökkivän sydämin riensin minä kirjastohuoneeseen. Aivan oikein! Siellä oli orjatar, jonka olin eilen nähnyt. Hän heitti poimuisen vaipan luukon pois kasvoiltaan. Hän oli kaunis, älykäs maurilainen tai kartagolainen — minä tunnen sen rodun — ja katsoi minua viekkaasti.

„Minä pyydän sanansaattajan palkkiota“, sanoi hän. „Kallistratos, minä tuon sinulle hyvän sanoman.“

Minä tartuin hänen käteensä ja yritin silittää hänen ruskeita poskia — sillä sen, joka mieli emäntää, on suudeltava orjatarta —, mutta hän sanoi nau-raen:

„Ei, minut lähettää Hermes eikä Eros.“

Hallitsijattareni — minä rupesin kuuntelemaan tarkkaavaisemmin — „hallitsijattareni on taiteen intohimoinen ystävätär. Hän tarjoaa kolme tuhatta solidia Ares-patsaasta, joka on talosi oven viereisessä seinäkomerossa.“

Nuoret miehet nauroivat ääneen, Cethegus parhaana miehenä.

„Niin, naurakaa te vaan“, jatkoi Kallistratos itsekin siihen yhtyen, „mutta silloin minua ei naurat-
tanut. Kaikki unelmani olivat kuin poispyyhkäistyt
ja harmissani sanoin minä: patsas ei ole kaupan.

Orjatar tarjosi viisi tuhatta, tarjosi kymmenen
tuhatta solidia. Minä käänsin hänelle selkäni ja läk-
sin menemään ovea kohti.

Silloin sanoi tuo kavala käärme:

„Minä tiedän. Korintolainen Kallistratos ei tahdo
suostua ehdotukseen, sillä hän toivoi seikkailua,
mutta huomasiakin, että nyt on kysymys vain raha-
asiasta.

Hän on helleni, hän rakastaa kauneutta ja hän
on utelias näkemään emäntäni.“

Tämä oli aivan totta enkä minä voinut muuta
kuin hymyillä.

„Hyvä“, sanoi hän, sinä saat nähdä hänet.

Ja silloin uudistan viimeisen tarjoukseni.

Jos sinä silloinkin hylkää sen, olet ainakin saa-
nut uteliaisuutesi tyydytetyksi.

Huomenna kahdeksannella tunnilla tulee kanto-
tuoli taas tänne.

Pidä silloin Ares käsillä.“

Hän kiiruhti tiehensä. Minä jäin levottomana
paikalleni.

Täytyy tunnuistaa, että uteliaisuuteni oli suuri.

Olin vakavasti päättänyt, etten antaisi Arestani,
mutta taiteen ystävättären halusin sittenkin nähdä.
Malttamattomana odotin määrättyä hetkeä.

Hetki tuli, kantotuoli saapui.

Minä odotin ovella.

Orjatar tuli siitä ulos.

„Tule“, huusi hän, „sinä saat nähdä hänet.“

Mielenliikutuksesta väyten menin minä kanto-
tuolin luo, purppura-esirippu vedettiin puoleksi syr-
jään ja minä näin —”

„No?” huudahti Marcus eteenpäin kumartaen pi-
kari kädessä.

„Jotakin, jota en koskaan unhotta.

Aavistamattoman kauniit kasvot, ystäväni. Kypris
ja Artemis yhdistettyinä.

Silmiäni huikasi. Minä en osaa kuvailla häntä.

Esirippu laskettiin alas.

Mutta minä juoksin ovelle, otin Ares-kuvan seinä-
komerosta, ojensin sen orjattarelle, en ottanut rahoja
vastaan, vaan hoipertelin talooni huumaantuneena
ikään kuin olisin nähnyt metsänneidon.”

„Tämä on jo liikaa”, nauroi Massurius. „Eipä
sinun pitäisi olla vasta-alkaja Eroksen ammatissa?”

„Mutta”, kysyi Cethegus. „mistä sinä tiedät, että
tenhottaresi oli gööti?”

„Hänellä oli tummanpunainen tukka, maidonkar-
vainen iho ja mustat silmäripset.”

„Kaikki jumalat!” ajatteli Cethegus.

Mutta hän oli vaiti ja odotti.

Ei kukaan läsnäolijoista maininnut nimeä.

„He eivät tunne häntä”, tuumi Cethegus itse-
seen. „Milloin tämä tapahtui?” kysyi hän isännältä.

„Viime Calendaena.”

„Aivan oikein”, laski Cethegus. „Hän oli silloin
matkalla Tarentumista Rooman kautta Ravennaan.
Hän lepäsi täällä kolme päivää.”

„Ja sinä olet siis”, nauroi Piso, „myynyt Areksesi
yhdestä ainoasta katseesta. Huono kauppa! Tällä
kertaa olivat Mercurius ja Venus liittolaisia. Kalli-
stratos parka.”

„Ah“, sanoi tämä, „tämä kuvapatsas ei ollut paljon arvoinen. Se oli nykyaikaista työtä. Napolilainen Ion teki sen kolme vuotta sitten. Mutta, sen minä sanon, minä olisin antanut siitä katseesta vaikka Pheidiaksen veistämän kuvan.“

„Oliko se ihanpää?“ kysyi Cethegus näköään välinpitämättömänä ja katseli ihaillen edessään seisovaa kuparista sekoitusastiaa.

„Ei, mallina oli eräs raakalainen — joku göötiläinen kreivi — Vatisis tai Vitigas — kukapa noita napaseutulaisten nimiä muistaisi“, sanoi Kallistratos päättäneen kertomuksensa ja alkoi kuoria persikkaa.

Miettiväisenä ryyppi Cethegus viiniään merikultapikarista.

Kahdestoista luku.

„Niin, raakalaisnaisiin voi kyllä mietyä, huusi Marcus Licinius. „mutta manala nielkään heidän veljensä.“

Ja hän repäsi kuihtuneen ruususeppeleen päätänsä — kukat eivät kestäneet huoneen ummehtunutta ilmaa — ja otti sijaan vereksen.

„He eivät ainoastaan ole riistäneet vapauttamme — he lyövät meidät laudalta silloinkin kun on kysymys Hesperian tytärten rakkaudesta.“

Aivan äsken sulki kaunis Lavinia ovensa veljeltäni, mutta laski sisään ketunkarvaisen Aligernin.“

„Raakalaismainen maku“, tuumi halveksittu olkapäitään kohauttaen ja otti kulauksen isis-viiniä ikään kuin lohduttaakseen itseään. „Sinähän tunnet hänet myöskin, Furius — eikö olekin huono maku?“

„Minä en tunne kilpailijaasi“, sanoi korsikalainen. „Mutta näiden göötien joukossa on sellaisia poikia, jotka voivat käydä naisille vaarallisiksi.“

Ja nyt johtuu mieleeni eräs seikkailu, jonka todistajana minä äskettäin olin, vaikka minä en vielä ole saanut siihen lopullisesti selvitystä.“

„Kerro vaan“, kehoitti Kallistratos pistäen käntensä haaleaan pesuveteen, jota juhlavieraille kannettiin korintolaisissa kuparivadeissa. „Kenties me keksimme siihen selvityksen.“

„Kertomukseni sankari on“, jatkoi Furius, „kaunein nuorukainen göötien joukossa.“

„Ah, nuori Totila“, keskeytti Piso ja autoi täyttää pikarinsa jääviinillä.

„Sama mies. Minä olen tuntenut hänet jo useita vuosia ja pidän hänestä paljon, samoin kuin kaikkien, jotka ovat nähneet hänen päivänpaisteiset kasvonsa. täytyy tehdä, lukuunottamatta sitä — ja korsikalaisen kasvoille ilmestyi vakavien muistojen varjo ja hän huokasi — „että minä olen hänen kanssaan suhteissa muullakin tavalla.“

„Näyttää siltä, että sinä olet rakastunut tuohon pellavapäähän“, keskeytti Massurius ivallisesti heittäen samalla mukanaan tuomalleen orjalle nyytillisen picentiläisiä korppuja kotiin vietäväksi.

„En, mutta hän on minulle ja kaikille muillekin, joiden kanssa hän on tekemisissä, osottanut ystävällisyyttä ja sitäpaitsi on hän hyvin usein ollut sataman vartijana niissä italialaisissa satamakaupungeissa, joissa minä olen sattunut kulloinkin käymään.“

„Hän kuuluu suuressa määrässä parantaneen raakalaisten meri-sotalaitoksia“, sanoi Lucius Licinius.

„Entä heidän ratsuväkeään“, puuttui Marcus Licinius puheeseen. „Tuo solakka poika on kansansa paras ratsastaja.“

„No, minä tapasin hänet viimeksi Napolissa. Me olimme kumpikin iloisia siitä, että olimme tavanneet toisemme, mutta turhaan koetin minä taivuttaa häntä tulemaan jonakin iltana laivalleni hupaiseen illanviettoon.“

„Kuules, nämä hupaiset illanvietot laivallasi ovat kuuluisia“, arveli Balbus, „sinä tarjoat aina tulisimpia viinejä.“

„Ja siellä kuuluu aina olevan tulisimmat tytöt“, lisäsi Massurius.¹

„Oli miten oli. Totila syytti joka kerta tärkeitä asioita eikä tullut.“

Ottakaa huomioon. Asioita Napolissa päivän kahdeksannen hetken jälkeen.²

Napolissa, jossa ahkerimmatkin ovat laiskoja. Ne olivat tietysti verukkeita.

Minä päätin ottaa selvän hänen todellisista syistään ja rupesin iltaisin vartioimaan hänen Via latan varrella olevaa taloaan. Aivan oikein. Heti ensimmäisenä iltana tuli hän talostaan katsellen ympärilleen ja — ajatelkaas hämmästystäni — valepuvussa. Hänellä oli päällään puutarhurin puku, matkahattu syvälle silmille painettuna ja abolla hartioillaan.

Minä hiivin hänen jälessään.

Hän meni vinoon läpi kaupungin Porta Capuanalle päin.

Aivan portin vieressä on paksu torni. Siinä asuu portinvartija, vanha patriarkalinen juutalainen, jolle kuningas Teoderik oli hänen ehdottoman uskollisuutensa vuoksi uskonut portin vartioimisen.

Göötini seisahtui tornin edustalle ja löi hiljaa käsiään yhteen. Silloin aukeni äänettömästi kapea, rautainen sivuovi, jota minä en ollut ennen huomannutkaan, ja Totila pujahti sisään notkeana kuin ankerias.

„Ahaa, ahaa“, tarttui runoilija Piso vilkkaasti puheeseen. „Minä tunnen juutalaisen ja Mirjamin, hänen sulaisen, kaunissilmäisen tyttärensä. Israelin kaunein tytär, auringonnousun maan helmi. Hänen

huulensa ovat kuin granaatit, hänen silmänsä tummansiniset kuin meri ja hänen poskensa ovat punaiset ja pehmeät kuin kirsikka.”

„Hyvä, hyvä. Piso“, huusi Cethegus hymyillen — „runosi on kaunis.”

„Ei“, huudahti tämä. „Mirjam itse on runo, hän on elävää runollisuutta.”

„Tämä juutalaisletukka on ylpeä“, murahti Massurius väliin, „hän on halveksinut minua ja kultaani sellaisella silmäyksellä, että — ikäänkuin minä en olisi koskaan ennen naisen rakkautta rahalla ostanut.”

„Kas vaan“, sanoi Lucius Licinius. „Siis on tämä ylpeä gööti, joka esiintyy joka paikassa niin kuin hän kantaisi kaikkia taivaan tähtiä kiharaisella päällään, alentunut kosiskelemaan juutalaistyttöä.”

„Niin minäkin arvelin ja päätin ensimmäisessä sopivassa tilaisuudessa ivata nuorukaista hänen mieltymyksestään myskin hajuun, mutta minä en saanut tilaisuutta.

Pari päivää myöhemmin täytyi minun mennä asioilleni Capuaan.

Minä läksin kuumuutta välttääkseni liikkeelle jo ennen auringonnousua. Minä ajoin ulos kaupungista Porta Capnanean läpi ensimmäisten auringonsäteiden näkyessä taivaalla. Ja kun matkavaununi ratisivat juutalaistornin kohdalla olevilla kovilla kivillä, ajattelin kateellisena Totilaa ja sanoin itsekseni: siellä nukkuu hän parhaallaan pehmeillä käsivarsilla.

Mutta toisen peninkulmakiven kohdalla portilta päin tuli vastaan — Totila matkalla kaupunkiin, puutarhurin puvussa ja kantaen sekä rinnallaan että selässään kukkakoreja, kuten silloinkin.

Hän ei siis maannut Mirjamin käsivarsilla.

Juutalaistyttö ei siis ollut hänen rakastajattarensa, vaan kenties hänen uskottunsa. Kuka tietää missä se kukka kukoistaa, jota tämä puutarhuri vaalii. Hän on todella onnenpoika.

Ajatelkaapa vaan! Via capuanan varrella sijaitsevat kaikki Napolin ylhäisimpien perheiden huvilat ja kesäpalatsit. Niiden puutarhoissa kukoistavat ja loistavat kauneimmat naiset."

"Kautta kotijumalani", huusi Lucius Licinius kohohtaen kukilla seppelöidyn pikarinsa, "siellähän elävät Italian kauneimmat naiset. — Kirottu olkoon tuo gööti."

"Ei", huusi viinin kiihoittama Massurius, "kirotut olkoot Kallistratos ja korsikalainen, jotka syöttävät meitä vierasten ihmisten rakkaustarinoilla aivan kuin kurki syötti kettua kirnusta.

Annappas, isäntä, vihdoinkin tyttöjesi tulla, jos sinä olet niitä tilamutkaan. Et sinä enää tarvitse odotustamme pitemmäksi tehdä."

"Niin", huusivat nuoret miehet sekaisin, "tyttöjä, tanssijattaria, soittajia!"

"Seis", huusi isäntä, "siellä, minne Aphrodite saappuu vieraisille, täytyy hänen saada kukilla vaeltaa. Tämän lasin uhraan sinun kunniaksesi, Flora!"

Hän hyppäsi ylös ja paiskasi paneelikattoon kallisarvoisen kristallilasin niin että se meni helisten pieniksi palasiksi.

Kun lasi oli koskenut kattopalkkeihin nousi koko välikatto ylös ja hämmästyneiden vierasten päälle valahti runsas kukkasade. Paestumin ruusut, Thuriin orvokit, Tarentumin myrtit sekä mantelikukat peittivät tiheän lumi-pilven lailla tuoksuvina ryhminä mosaikkilattian, pöydät, patjat ja vierasten päät.

„Venuksen tulo Paphokseen ei voinut olla kauniimpi“, sanoi Cethegus.

Kallistratos löi kätensä yhteen.

Silloin aukeni lyyran ja huilujen soidessa se huoneen seinä, joka oli trikliniumia vastapäätä. Neljä tanssijatarta, valitun kauniita tyttöjä persialaisissa puvuissa, s. o. vain läpinäkyvä ruusunpunainen harso ruumiinsa verhona, juoksi symbaalejansa lyöden kukkien oleanderien muodostamasta pensastosta.

Heidän takanaan tuli suuri näkinkengän muotoinen vaunu, jonka kultaisia pyöriä kahdeksan nuorta orjatarta lykkäsi. Neljä huilunpuhaltajattarta lyydialaisissa puvuissa — purppuraa ja valkoista kullalla kirjailtuine vaippoineen — astui edellä. Ja vaunun pohjalla lepäsi ruusujen peittämänä puoleksi makaavassa asennossa Aphrodite itse erittäin kauniin, kihoittavan, reheväruumiisen tytön muodossa. Hänen melkein ainoana pukunaan oli Aphroditen vyö.

„Haa, pyhän Eroksen ja Anteroksen kautta!“ huusi Massurius ja hyppäsi sohvaltaan mennessä hoi-pertelevin askelin ryhmää kohti.

„Arvommeko tytöt?“ huusi Piso, „minulla on aivan uudet gasellinluusta tehdyt arpanappulat. Vihkikäämme ne nyt.“

„Antakaamme juhlan kuninkaan määrätä“, ehdotti Marcus Licinius.

„Ei, vapaus, vapaus ainakin rakkaudessa“, huusi Massurius ja tarttui kiivaasti jumalatarta käsivarteen. „soittoa, hoi, soittoa — —“

„Soittoa“, käski Kallistratos.

Mutta ennenkuin symbaalinsoittajattaret ehtivät laittautua kuntoon, repäistiin ulko-ovi kiivaasti auki ja sysäten syrjälle orjat, jotka yrittivät häntä pidättää, syöksyi sisään Scaevola kalmankalpeana.

„Täällä minä siis sinut vihdoinkin löydän, Cethegus, tällaisena hetkenä.“

„Mitäs nyt on tapahtunut?“ sanoi prefekti ja otti levollisesti ruususeppeleen päästään.

„Mitäkö on tapahtunut? Isänmaa horjuu Skyllan ja Karybdin välillä. Göötiläiset herttuat Thulun, Ibba ja Pitza —“

„No?“ kysyi Lucius Licinius.

„Ovat murhatut.“

„Voitto!“ huusi nuori roomalainen jättäen tanssijattaren, jonka hän oli siepannut kiinni.

„Kauhis voitto“, sanoi lainoppinut kiukuissaan. „Kun tieto tästä saapui Ravennaan, syytti koko kansa kuningataria ja hyökkäsi palatsia vastaan, mutta — Amalasuhta oli päässyt pakoon.“

„Minne?“ kysyi Cethegus hypäten nopeasti seisalleen.

„Minnekö? Eräällä kreikkalaisella laivalla — Byzantiumiin.“

Cethegus asetti ääneti' pikarin takaisin pöydälle ja rypisti otsaansa.

„Mutta mikä on kaikista pahinta — göötit aikovat eroittaa hänet ja valita kuninkaan.“

„Kuninkaanko?“ kysyi Cethegus. „Hyvä, minä kutsun senaatin kokoon. Roomalaisetkin valitsevat.“

„Kenen, mitä me valitsemme?“ kysyi Scaevola ihmeissään.

Mutta Cetheguksen ei tarvinnut vastata.

Lucius Licinius huusi hänen sijastaan: „Diktaatorin! Pian, pian senaattiin!“

„Senaattiin!“ toisti Cethegus majesteetillisesti. „Syphax, vaippani.“

„Tässä, herra, ja miekkasikin“, kuiskasi maurilainen. „Minä kuletan sen aina mukana mahdollisuuksien varalta.“

Ja isäntä ja vieraat seurasivat puoleksi hoiperrellen prefektiä, joka yksin täydellisesti selvänä meni heidän edellään talosta kadulle.

Kolmastoista luku.

Eräässä Byzantiumin keisarinpalatsin kapeassa kammiossa seisoj muutamia päiviä florialia-juhlien jälkeen pieni, vaatimattoman näköinen mies vaipuneena surumielisiin ajatuksiin.

Hänen ympärillään oli hiljaista ja yksinäistä.

Vaikka ulkona oli vielä kirkas päivä, oli pyöreäkaarinen akkuna, joka oli laajan palatsirakennuksen pihalle päin, peitetty tarkasti raskailla, kullalla kirjailuilla uutimilla. Kamarin mosaikkilattiaa peitti sammallaisesta kallisarvoisesta kankaasta tehty matto, joka kokonaan esti hitaasti edestakaisin kävelevän miehen askeleet kuulumasta.

Huoneeseen tuli himmeä valo.

Kullalla peitettyjen seinien vieressä oli pitkä jouo pieniä marmoripatsaita — kristittyjen keisarien kuvia Konstantinuksesta alkaen —. Vastapäätä kirjoitussohvaa oli suuri, miehenkoruinen, puhtaasta kullasta tehty risti.

Joka kerta kun kävelijä tuli ristin kohdalle, kumarsi hän päätänsä, sillä keskelle ristiä oli lasin sisään pantu palanen, vakuutusten mukaan, oikeata Vapah-tajan ristiä.

Lopuksi pysähtyi hän katselemaan maailmankarttaa, joka oli kiinnitetty purppurareunaiselle pergamentille ja asetettu eräälle kamarin seinälle. Se esitti Rooman maailmanvaltaa.

Katseltuaan kauan ja tarkasti karttaa huokasi mies ja peitti oikealla kädellään silmänsä.

Ne eivät olleet kauniit eivätkä kasvot jalot, mutta niissä ilmeni paljon sekä hyvää että paha.

Syvällä pään sisässä olevien silmien levoton katse ilmaisi valppautta, epäluuloa ja viekkautta. Ulkonevaa otsaa ja laihoja kasvoja uursivat syvät rypyt, jotka olivat syntyneet pikemmin huolten kuin iän vaikutuksesta.

„Kun vain tietäisi miten se päättyy!“ huokasi hän väännellen luisia käsiään. „Se ajatus ei suo minulle rauhaa. Rintaani on ilmestynyt henki, joka alinomaa kehoittaa, kehoittaa.

Mutta onko se Herran enkeli vai paha henki? Kuka selittäisi uneni?

Anna anteeksi, kolmiyhteinen Jumala, anna anteeksi innokkaimmalle palvelijallesi.

Sinä olet kironnut unenselittäjät.

Mutta näkihän kuningas Farao unta ja Josef selitti hänelle sen. Ja Jakob näki unissaan taivaan avoimna ja hänen unensa tulivat Sinulta.

Uskallanko minä?”

Ja yhä käveli hän neuvottomana edestakaisin. Hän olisi kenties kävellyt kauankin, jollei oven purpuraverho olisi hiljaa auennut.

Velarius, ovenvartija, jolla oli päällään kullalla kirjailtu puku, heittäytyi polvilleen maahan pienen miehen eteen kätet ristissä rinnan päällä.

„Imperator, ne patriisit, jotka kutsuit, odottavat puheille pääsyä.“

„Kärsivällisyyttä“, sanoi tämä ja istuutui sohvalle, jonka selkänoja oli kullasta ja norsunluusta. „Tuo pian hopeakenkäni ja vaippani.“

Palatsipalvelija asetti hänen jalkaansa paksuilla pohjilla ja korkeilla koroilla varustetut sandaalit, jotka tekivät hänet pari tuumaa pitemmäksi, ja heitti hänen hartioilleen poimullisen, kultatähdillä runsaasti koristetun vaipan suudellen jokaista liikuttamaansa esinettä. Heittäytyttyään taas maahan keisarin jalkojen juureen, poistui ovenvartija. Tämä orjallinen, itämainen tervehdystapa oli aivan äskettäin otettu valtakunnassa käyttöön kaikessa ankaruudessaan.

Ja keisari Justinianus asettui vastapäätä ovea vastaanottoasentoon nojaten vasenta kättään Jerusalemin temppelistä lohkaistuun porfyripatsaaseen, joka oli katkaistu sopivaksi hänen pituuttaan varten.

Esirippu vedettiin syrjään ja huoneeseen astui kolme miestä, jotka tervehtivät keisaria samalla tavalla kuin orjakin. He olivat kuitenkin keisarikunnan etevimmät miehet, kuten heidän komeasti koristellut pukunsa, mutta vielä selvemmin heidän henkevät kasvopiirteensä ilmaisivat.

„Me olemme kutsuttaneet teidät“, alkoi keisari ollenkaan vastaamatta heidän nöyrään tervehdykseensä, „kysyäksemme teidän neuvojanne Italian suhteen.“

Minä olen hankkinut teille kaikki tarpeelliset tiedot sikäläisistä oloista. Hallitsijattaren kirjeet ja isänmaanystäväin puolueen asiakirjat olivat tutkittavianne: teillä oli kolme päivää aikaa. Puhu sinä ensin, magister militum.“

Ja hän viittasi kookkaimmalle noista kolmesta, komealle, runsaasti kullattuun varustukseen puetulle sankarivartalolle.

Suuret, avomieliset, vaaleanruskeat silmät ilmaisivat uskollisuutta ja luottamusta, voimakas, suora nenä ja täyteläiset posket antoivat hänen kasvoilleen terveen voiman leiman. Leveä rinta ja lihaksiset jalat ja kädet olivat herkulesmaiset, mutta suu todisti, rumasta, pyöreäksi leikatusta parrasta huolimatta, lempeyttä ja hyväsydämisyyttä.

„Herra“, sanoi hän täyteläisellä, syvällä äänellä. „Belisariusin neuvo on aina: hyökkää raakalaisten kimppuun. Äskettäin olen käskystäsi kukistanut vandaalien valtakunnan Afrikassa viidellätoista tuhannella miehellä. Anna minulle kolmekymmentä tuhatta, niin minä lasken göötien kruunun jalkojesi juureen.“

„Hyvä“, sanoi keisari iloissaan, „puheesi miellyttää minua suuresti.“

Mitä sanot sinä, Tribonianus, helmi lainoppineitteni joukossa?”

Puhuteltu oli jokseenkin yhtä pitkä kuin Belisarius, mutta hän ei ollut niin leveähartiainen eivätkä hänen jäsenensä olleet niin kehittyneet alituksen harjoituksen kautta. Korkea, totinen otsa, levolliset silmät ja lujapiirteinen suu todistavat voimakasta sielua.

„Imperator“, sanoi hän kylmästi, „minä varoitan sinua tästä sodasta. Se on väärä.“

Justinianus huudahti pahastuneena: „Onko väärin ottaa takaisin mitä Rooman valtakunnalle kuuluu?”

„On kuulunut. Esi-isäsi Zeno luovutti sopimuksen kautta Länsi-Rooman Teoderikille ja hänen gööteilleen, jos he saisivat vallananastaja Odovakarin kukistetuksi.“

„Teoderikin piti olla keisarin käskynhaltija eikä Italian kuningas.“

„Myönnetään. Mutta kun hän oli tullut kuninkaaksi — joksi hänen täytyi tulla, sillä Teoderik ei

voinut olla itseään pienempien palvelija — on keisari Anastasius, setäsi Justinus ja olet sinä itekin antanut tunnustuksesi hänelle ja hänen kuningaskunnalleen.”

„Niin pakosta. Mutta kun he nyt ovat hädässä ja minä olen väkevämpi, otan tunnustukseni takaisin.”

„Sitä minä juuri vääräksi sanon.”

„Sinä olet itsepäinen ja auttamaton, Tribonianus, ja ankara oikeuden puolustaja. Sinä sovit erinomaisesti kokoamaan pandektejani. Mutta politiikassa en minä enää koskaan kysy neuvoasi. Mitä on oikeudellisuudella politiikan kanssa tekemistä.”

„Oikeudellisuus, oi Justinianus, on paras politiikka.”

„Mitä vielä, toisin ajattelivat Aleksanteri Suuri ja Caesar.”

„Ensinnäkään eivät he ennättäneet päättää suunnitelmiaan ja toiseksi” — hän pysähtyi.

„No, toiseksi.”

„Toiseksi et sinä ole Caesar etkä Aleksanteri.” —

Kaikki vaikenivat. Hetken kuluttua sanoi keisari levollisesti: „Sinä olet hyvin suorasanainen, Tribonianus.”

„Aina, Justinianus.”

Nopeasti kääntyä keisari kolmannen puoleen. „No, mikä on sinun ajatuksesi, patriisi.

Neljästoista luku.

Puhuteltu salasi hymyilyä, joka lainoppineen si-
veyssaarnan johdosta oli pannut hänen huulensa vä-
reilemään, ja kohottautui pystyyn.

Hän oli viallinen, pieni mies, vielä huomatta-
vasti pienempi kuin Justinianus, jonka vuoksi tämä
puheltaessaan hänen kanssaan tavallisesti kumarsi pää-
tään alemmaksi kuin olisi tarvinnutkaan.

Hän oli paljaspäinen. poskilla oli sairaloinen va-
hankeltainen väri, oikea olkapää oli alempana kuin
vasen ja hän ontui hiukan vasemmalla jalallaan, jonka
vuoksi hän nojasi kultaisella kädensijalla varustettuun
mustaan kainalokeppiin.

Mutta läpätunkeva katse oli niin kotkamainen,
että se poisti tästä vähäpätöisestä vartalosta kaiken
vastenmielisen ja antoi melkein rumille kasvoille hen-
kisen suuruuden jalostavan leiman. Ja tuskallisen
alvistuvaisuuden ja kylmän etevämmyyden piirre hie-
nomuotoisen suun ympärillä oli oikein miellyttäväkin.

„Imperator“, sanoi hän terävällä, varmalla äänellä,
„minä vastustan tätä sotaa — tällä kertaa.“

Keisari rypisti harmissaan kulmakarvojaan.

„Oikeudellisista syistäkö sinäkin?” kysyi hän melkein ivallisesti.

„Minä sanoin: tällä kertaa.”

„Miksi?”

„Koska välttämätön on asetettava mieluisan edelle. Se, jonka täytyy puolustaa omaa taloaan, älköön hyökätkö toisten talojen kimppuun.”

„Mitä sinä sillä tarkoitat?”

„Minä tarkoitan sillä tätä: lännestä, geöotien puolelta ei tätä valtakuntaa uhkaa vaara. Se vihollinen, joka voi hävittää tämän valtakunnan ja kenties hävittääkin sen, tulee idästä.”

„Persialaiset”, huudahti Justinianus ylenkatseellisesti.

„Mistä alkaen”, sanoi Belisarius lomaan. „mistä alkaen on Narses, suuri vastustajani, pelännyt persialaisia?”

„Narses ei pelkää ketään”, sanoi tämä katsomatakaan vastustajaansa, „ei persialaisia, jotka hän on voittanut, eikä sinua, jonka persialaiset ovat voittaneet. Mutta hän tuntee itämaat.

Jolleivät ne ole persialaisia, niin ovat ne muita, jotka tulevat heidän jälkeensä. Se ukonilma, joka uhkaa Byzantiumia, tulee Tigrikseltä eikä Tiberiltä.”

„No, ja mitä se sitten merkitsee?”

„Se merkitsee sitä, että sinulle, oi keisari, ja roomalaisnimelle, jota me yhä käytämme, on häpeällistä vuosi vuodelta ostaa Kosroökselta, persialaisten khaanilta rauha usealla sentnerillä kultaa.”

Hehkuva puna peitti keisarin kasvot: „Kuinka sinä voit sillä tavalla tulkita lahjat ja apurahat?”

„Lahjat! Ja jos ne jäävät maksamatta yhden viikonkaan määräpäivän jälkeen, rupeaa Kosroös, Kabadeksen poika, polttamaan kyliäsi. Apurahat!

Niillä hän palkkaa hummit ja sarasenit, rajojesi vaarallisimmat viholliset.”

Justinianus käveli kerran edes takaisin huoneen yli.

„Minkä neuvon sinä sitten annat?“ kysyi hän seisautuen Narseksen eteen.

„Ettei syyttä pakotta hyökätä göötien kimppuun, kun tuskin voidaan puolustaa omia rajoja persialaisia vastaan.

Minun neuvoni on, että käytät kaikki valtakunnan voimat poistaaksesi tämän häpeällisen pakko-veron ja suojellaksesi valtakuntasi rajamaita häpeällisiltä ryöstöiltä, että nudelleen rakennutat poltetut Antiokian, Daran ja Edessan kaupungit, että pakoitat taas valtasi alaisuuteen itäiset maakunnat, jotka ovat menetetyt Belisariuksen urhoollisesta miekasta huolimatta, ja että rakennutat rajojesi suojaksi seitsemänkertaisen linnoitusrivin Eufratilta Araxeen saakka.

Ja sitten kun sinä olet tehnyt nämä välttämättömät — ja pelkään, ettet sinä niitä saakaan aikaan — sitten voit seurata kunnianhimosi kehoitusta.“

Justinianus pudisti hiljaa päätään.

„Sinä et tee minua puheellasi iloiseksi, Narses“, sanoi hän katkerasti.

„Sen minä kyllä arvaan“, sanoi tämä levollisesti.

„Sinä et ole enää välttämätön“, huusi Belisarius ylpeästi. „Suuri keisarini, älä käänny näiden pienten epäilijöiden puoleen. Anna minulle kolmekymmentä tuhatta miestä ja minä takaan oikealla kädelläni, että minä valloitan Italian.“

„Ja minä panen pääni pantiksi“, sanoi Narses „— mikä on hiukan arvokkaampi —, ettei Belisarius valloita Italiaa, ei kolmellakymmenellä ei kuudellakymmenellä ei edes sadalla tuhannella miehellä.“

„No”, kysyi Justinianus. „kuka sen sitten valloittaa ja kuinka suurella joukolla?”

„Minä”, sanoi Narses. „kaksikymmenellä tuhannella miehellä.”

Belisarius punastui vihasta: hän oli vaiti, sillä hän ei löytänyt sanoja.

„Vaikka sinä oletkin itsetietoinen, et sinä vielä koskaan ennen ole asettunut niin paljon ylemmäksi vastustajaasi”, sanoi lainoppinut.

„Enkä minä sitä nytkään tee. Tribonianus. Katso, erotus on vain se, että Belisarius on suuri sankari, jota minä en ole.

Mutta minä olen taitava sotapäällikkö — jota Belisarius ei ole. Ja göötit voi vain taitava sotapäällikkö voittaa.”

Belisarius ojentautui täyteen pituuteensa ja puristi suonenvedontapaisesti miekkansa kahvaa.

Hän olisi näköään mielellään musertanut vieressään seisovan raajarikon pään. Keisari puhui hänen sijastaan:

„Eikö Belisarius ole taitava sotapäällikkö? Kateusokaisee sinut, Narses.”

„Minä en kadehti Belisariukselta mitään, en edes”, huokasi hän hiljaa. „hänen terveyttään.

Hän olisi taitava sotapäällikkö, jollei hän olisi niin suuri sankari.

Kaikki taistelut, jotka hän on menettänyt, on hän menettänyt liiallisen sankaruutensa vuoksi.”

„Sitä ei sinusta voi sanoa, Narses”, huomautti Belisarius katkerasti.

„Ei, Belisarius, sillä minä en ole vielä menettänyt yhtään taistelua.”

Belisariuksen kiivas vastaus keskeytyi sen kautta, että ovenvartija nosti esirippua ja ilmoitti:

„Aleksandros, jonka lähetit Ravennaan, herra, laski hetki sitten maihin ja kysyy —“

„Sisään, tuo hänet sisään!“ huusi keisari hypähtäen sohvaltaan.

Malttamattomasti viittasi hän lähettilästä nousemaan proskynoseksistään ja kysyi: „No, Aleksandros, palaatko sinä yksin?“

Lähettiläs, kaunis, vielä nuori mies, vastasi: „Yksin.“

„Mutta kerrottiin — viimeiset tietosi — kuinka göötien valtakunnan laita oli lähtiessäsi?“

„Kaikki on sekasorrossa.

Minä ilmoitin sinulle viime kirjeessäni, että kuningatar oli päättänyt vapautua kolmesta ylpeimmästä vihollisestaan. Jollei se onnistuisi, ei hän enää olisi turvassa Italiassa ja pyysi sen tapauksen varalta luvan saada paeta laivallani Epidanmukseen ja sieltä tänne Byzantiumiin.“

„Johon minä ilolla suostuinkin. No, ja yritys?“

„Onnistui. Nuo kolme herttuaa eivät enää ole elossa.

Mutta Ravennaan saapui tieto, että vaarallisin heistä, herttua Thulun, oli vain haavoittunut. Tämä sai hallitsijattaren pakenemaan laivalle kun sitäpaitsi kaupungissa olevat göötit piirittivät palatsin.

Me nostimme ankkurin, mutta aivan heti kun me olimme lähteneet satamasta, Ariminiumin kohdalla saavutti meidät kreivi Vitiges ylivoimalla, tuli laivalle ja vaati Amalasuntan palaamaan samalla kun hän takasi tämän turvallisuuden siksi kunnes kansankokous oli asian juhlallisesti tutkinut.

Kun hän sai tietää Vitigekseltä, että herttua Thulunkin oli haavoistaan kuollut ja kun hän huomasi Vitigeksen käytöksestä, ettei tämä eivätkä

tämän mahtavat ystävät epäilleet häntä syylliseksi ja kun hän pelkäsi väkivaltaa käytettävän, päätti hän palata Ravenmaan. Sitä ennen kirjoitti hän „Sofiassa“ tämän kirjeen sinulle ja lähettää aarreatistaan sinulle nämä lahjat.“

„Siitä myöhemmin. Kerro edelleen! Kuinka Italiassa nykyään asiat ovat?“

„Hyvin sinulle, suuri keisari. Liioiteltuna kiersi huhu göötien kapinasta Ravennassa ja kuningattaren pakenemisesta Byzantiumiin ympäri maata.

Useissa paikoissa syntyi tappeluja roomalaisten ja göötien välillä.

Roomassa tahtoivat isänmaanystävät toimeenpanna vallankumouksen, valita senaatissa diktaattorin ja pyytää sinulta apua.

Mutta se olisi ollut suuri tylmyys kun hallitsijatar joutuikin Vitigeksen käsiin. Katakombimiesten nerokas johtaja sai vallankumouksen estetyksi.“

„Rooman prefektikö?“ kysyi Justinianus.

„Cethegus. Hän epäili huhun todenperäisyyttä.

Salaliittolaiset tahtoivat hyökätä göötien päälle, valita sinut Italian keisariksi ja hänet sillä välin diktaattoriksi.

Mutta vaikka häntä kuriassa sanan mukaan uhattiin tikarilla, kieltäytyi hän.“

„Rohkea mies“, huusi Belisarius.

„Vaarallinen mies“, sanoi Narses.

„Hetimiten jälkeen saapui tieto Amalasuhtan paaamisesta ja kaikki jäi entiselleen.

Mutta musta Teja oli vannonut, että hän, jos tippakaan göötiverta vuodatettaisiin, muuttaisi Rooman karjahaaksi.

Kaiken tämän olen saanut tietää tahallani viivyttelemällä ja kulkemalla pitkin rannikkoa Brundusiumiin saakka. Mutta minulla on vielä iloisempiakin uutisia.

Byzantiumilla on innokkaita ystäviä ei ainoastaan roomalaisten vaan myös göötien joukossa, kuningassuvun jäsenissä.”

„Sepä jotakin olisi“, huusi Justinianus. „Ketä sinä tarkoitat?“

„Tusciassa asuu Amalasuntan serkku, ruhtinas Teodahad, rikas tilanomistaja.“

„Aivan oikein. Amelungien suvun viimeinen miespuoleinen jäsen, eikö niin?“

„Viimeinen. Hän ja varsinkin Gotelindis, hänen viisas, mutta pahanilkinen puolisonsa, ylpeä balttien tytär, vihaavat sydämestään hallitsijatarta; Teodahad siitä syystä, että Amalasunta on vastustanut hänen rajatonta haluaan anastaa kaikkien naapuriensa tilukset; Gotelindiksen syitä en voinut saada selville. Minä luulen, että heidän vihansa on peruisin heidän nuoruuden-ajoiltaan — joka tapauksessa, Gotelindin viha on sammumaton.

Nämä molemmat ovat luvanneet minulle, että he kaikin tavoin auttavat sinua Italian takaisin valloittamisessa. Vaino tyytyy siihen, että saa syöstyksi verivihollisensa valtaistuimelta: mies vaatii runsasta palkintoa.”

„Sen hän saa.“

„Hänen apunsa on sitäkin välttämättömämpi kun hänen hallussaan on puolet Tusciaa — toisen puolen omistaa völsungien aatelissuku — jonka hän voi saattaa käsiimme: sitäpaitsi senkin vuoksi, että

hänellä on toivo päästä valta-istuimelle, kun Amalassunta kukistuu.

Tässä on hänen ja Gotelindiksen kirjeet.

Mutta lue ensin kuningattaren kirje — se on luullakseni hyvin tärkeä.“

Viidestoista luku.

Keisari leikkasi auki vahataulujen purppuranauhut ja luki:

„Justinianukselle, roomalaisten keisarille Amalasuuta, göötien ja italialaisten kuningatar!”

„Italialaisten kuningatar”, nauroi Justinianus, „sepä omituinen arvonimi!”

„Aleksandroksen, lähettilääsi kautta saat kuulla kuinka Eris ja Ate riehuvat tässä maassa.

Minä olen yksinäisen palmun kaltainen, jota rajutuulet repivät.

Raakalaiset tulevat päivä päivältä vihamielisemmiksi minua kohtaan ja minä puolestani vieraannun heistä. Roomalaiset taas, vaikka minä koetankin lähestyä heitä, eivät koskaan unohda, että minä olen germanilaista sukuperää.

Tähän saakka olen päättäväisesti uhmaillut kaikkia vaaroja, mutta nyt en enää sitä voi, kun ei edes palatsini eikä ruhtinaallinen persoonani ole turvassa äkillisiltä, väkivaltaisilta hyökkäyksiltä.

Minä en voi ehdottomasti luottaa mihinkään puolueeseen tässä maassa.

Niinpä pyydänkin sinua, kuninkaallista veljeäni avukseni. Nyt on suojeltavana kaikkien kuninkaiden arvo ja Italian rauha.

Lähetä minulle, minä pyydän, luotettava joukko, henkivartiasto — keisari loi merkitsevän silmäyksen Belisariukseen — muutaman tuhannen miehen suuruinen joukko, jonka komentajana on minulle ehdottomasti uskollinen mies. He suojelisivat Ravennan palatsia, joka on itsessään vahva linnoitus.

Mitä Roomaan tulee, niin on joukon ennen kaikkea pidettävä prefekti Cethegus, joka on yhtä mahdettava kuin salaperäinen mies ja joka jätti minut vaaran aikana, johon hän itse oli minut saattanut, tarpeellisen matkan päässä ja hätätilassa tuhottava.

Kun minä olen voittanut viholliseni ja vahvistanut valtakuntani, kuten taivaan avulla ja omilla voimillani toivon voivani tehdä, lähetän joukon ja päällikön sinulle takaisin kalliiden lahjojen ja suuren kiinnostuksen kanssa. Vale."

Justinianus puristi suonenvedontapaisesti vaha-
tauluja käsissään ja säihkyvin silmin katsoi hän eteensä. Hänen vähemmän kauniita piirteitään ikäänkuin jalosti suuri sisällinen voima. Ja tämä silmänräpäys osoitti, että tässä miehessä oli useiden heikkouksien ja pikkunaaisuuksien ohessa suuri, voimakas sielu, nerokkaan valtiomiehen sielu.

"Tämä kirje", huusi hän loistavin silmin, "antaa käsiini Italian ja göötien valtakunnan."

Voimakkaan liikituksen valtaamana mitteli hän pitkin askelin huoneen lattiaa unohtaen pään kunnartamisenkin ristin kohdalla.

"Henkivartiasto — sen hän saa. — Mutta ei paria tuhatta miestä, vaan monta tuhatta, enemmän kuin hän ottaisi vastaan. Sinä, Belisarius, johdat niitä."

„Katso lahjojakin“, kehoitti Aleksandros ja osoitti kallisarvoista kypressipuista, kullalla kirjaittua rasiata, jonka ovenvartija oli tuonut sisään. „Tässä on avain.“

Hän ojensi keisarille pienen, kilpikonnanluisen rasian, joka oli sulettu kuningattaren sinetillä.

„Sinä on hänen muotokuvansa“, sanoi hän ikäänkuin sattumalta tavallista kovemalla äänellä.

Samalla hetkellä, jolloin lähettiläs korotti äänensä, pistäytyi hiljaa ja muiden, paitsi Aleksandroksen, huomaamatta naisen pää esille esiripun lomasta ja kaksi helikuvaa, mustaa silmää tuijotti keisariin.

Tämä avasi rasian, sysäsi syrjään kaikki kalleudet ja tarttui nopeasti pieneen, yksinkertaiseen, kiillotetusta pyökkipuusta tehtyyn tauluun, joka oli pantu kapeaan kultaakehykseen.

Hämmästyksen huudahdus pääsi ehdottomasti hänen huuliltaan, hänen silmänsä säkenöivät ja hän näytti kuvaa Belisariukselle sanoen: „Ihana nainen! Millainen majesteetillinen otsa! Tässä näkee syntyperäisen hallitsijattaren, kuninkaantyttären!“

Hän katseli ihastuneena jaloja piirteitä.

Silloin kahisivat oviverhot ja kuuntelija tuli sisään.

Se oli keisarinna Teodora, hurmaavan kaunis nainen.

Kaikkia naisellisen keksimiskyvyn keinoja, joita tämän ajan hienostuneella ylellisyydellä oli saatavana ja keisarikunta saattoi hankkia, käytettiin joka päivä tuntikausia tämän itsessään erinomaisen, mutta hillitömän, epäsiiveellisen elämän aikaisin kalvaaman kauneuden säilyttämiseksi tuoreena ja hurmaavana.

Kultahieta antoi hänen sinisenmustalle tukalleen metalliloiston: se oli huolellisesti kammattu takaapäin ylös pääläelle, että niskan kauneus ja kaulan hieno kaarevuus näkyisivät paremmin.

Silmäripset ja kulmakarvat olivat maalatut kiiltävään mustiksi arabialaisella stimmillä. Ja huulten puna oli maalattu niin taitavasti, ettei itse Justinianuskaan, joka näitä suuteli, voinut aavistaa foinikalaisen purppuran olleen huonnon apuna.

Alabasterinvalkoisista käsivarsista oli joka karva huolellisesti nypitty pois ja sormien ruusunpunaisista kynsistä oli erityisellä orjattarella joka päivä suuri puuha.

Ja kuitenkin olisi Teodoraa, joka ei silloin vielä ollut neljääkymmentä täyttänyt, pidetty huomattavan kauniina naisena ilman kaunistuskeinojakin.

Mutta jalot nämä kasvot eivät olleet. Rasittuneista, luonnottoman loistavista silmistä ei kuvastunut suuria, ei edes ylpeitä ajatuksia. Huulilla väreili kaavamainen hymy, josta voi aavistaa mihin ensimmäiset rypyt tulisivat. Posket silmien lähistöllä osottivat väsymystä.

Mutta sellaisena kun hän nyt, sirosti kannattaen vasemmalla kädellään tummankeltaisesta silkistä tehtyä, raskasta, poimullista silkkihamettaan ja mitä suloisimmin hymyillen liiteli Justinianusta kohti, säteili koko hänen olennostaan huumaava loitsuvoima, jolla oli samallinen suloinen, unettava vaikutus, kuin hänen käyttämällään indialaisella palsamilla.

„Mikä tekee keisarillisen herrani niin iloiseksi? Saanko minä ottaa osaa hänen iloonsa?“ kysyi hän suloisella, liehakoivalla äänellä.

Läsnäolijat heittäytyivät maahan keisarinnan eteen tervehtien häntä yhtä nöyrästi kuin Justinianustakin.

Mutta tämä säikähti keisarinnan nähdessään kuin rikollinen, joka on tavattu itse teossa, ja yritti kätkeä kuvan vaippansa poimuun.

Mutta liian myöhään.

Keisarinna oli jo luonut siihen terävän katseensa.

„Me ihailimme“, sanoi keisari hänilläään, „puitteiden kauneutta.“

Ja hän ojensi punastuen kuvan hänelle.

„No, puitteissa“, hymyili Teodora, „ei parhaalla tahdollakaan ole paljon ihailemista.

Mutta kuva ei ole huono.

Varmaankin göötiruhtinatar?“

Lähettiläs nyökäytti päätään.

„Ei ole huono, kuten sanottu. Mutta raakalaismainen, ankara, epämaisellinen. Kuinka vanha hän lienee. Aleksandros?“

„Noin neljäkymmenen viiden.“

Justinianus katsoi kysyvästi kuvaan ja sitten lähettilääseen.

„Kuva on tehty viisitoista vuotta sitten“, sanoi Aleksandros selittäen.

„Ei“, sanoi keisari, „sinä erehdyt: tässähän on vuosiluku, se on tänä vuonna tehty.“

Syntyi kiusallinen hiljaisuus.

„No“, änkytti lähettiläs, „silloin imartelevat maalarit kuten —“

„Kuten hovilaiset“, täydensi keisari.

Mutta Teodora tuli hänen avukseen.

„Miksi me tuhlaamme aikaa puhelemalla kuvista ja vierasten naisten iijistä, kun on neuvoteltava oman valtakuntamme asioista. Mitä tietoja Aleksandros tuo? Oletko sinä jo päätöksesi tehnyt, Justinianus?“

„Melkeinpä. Minä tahdoin vaan vielä kuulla sinun mielipiteesi ja sinähän, sen tiedän vanhastaan, puohustat sotaa.“

Silloin sanoi Narses levollisesti:

„Miksi, herra, et heti sanonut, että keisarinna tahtoo sotaa. Me olisimme voineet silloin säästää sanamme.”

„Mitä? Tahdotko sillä sanoa, että minä olen vaimoni orja?”

„Pidä paremmin kieltäsi kurissa”, sanoi Teodora vihoissaan. „Moni, joka on pitänyt itseään haavoittumattomana, on saanut omasta terävästä kielestään kuoliuhaavan.”

„Sinä olet hyvin varomaton, Narses.”

„Imperator”, sanoi tämä levollisesti, „minä olen jo aikoja sitten luopunut varovaisuudesta.

Me elämme sellaisena aikana, sellaisessa valtakunnassa ja sellaisessa hovissa, että jokaisesta mahdollisesta sanasta, jonka on puhunut tai puhumatta jättänyt, voi joutua epäsuosioon ja turmioon.

Kun minulle mikä sana tahausa voi tuottaa kuoleman, tahdon ainakin kuolla sellaisten sanojen vuoksi, jotka itseäni miellyttävät.”

Keisari hymyili:

„Sinun täytyy tunnustaa, patriisi, että minä olen hyvin suvaitsevainen.”

Narses meni hänen luoksensa.

„Sinä olet suuri luonne, Justinianus”, sanoi hän. „ja syntynyt hallitsijaksi. Muutoin ei Narses olisikaan palveluksessasi. Mutta Omphale on tehnyt Herkuleenkin heikoksi.”

Keisarinnan sihnistä säihkyi leimuava viha. Justinianus pelästyi.

„Menkää”, sanoi hän. „Minä tahdon neuvotella kahden kesken keisarinnan kanssa. Huomenna saatte kuulla päätökseni.”

Kuudestoista luku.

Niin pian kun patriisit olivat menneet, astui Justinianus puolisonsa luo ja painoi suudelman tämän valkoiselle, matalalle otsalle.

„Anna hänelle anteeksi“, sanoi hän. „Hän tarkoittaa hyvää.“

„Minä tiedän sen“, sanoi keisarinna vastaten puolisonsa suudelmaan. „Senvuoksi ja koska hän on välttämätön Belisariuksen vastapainoksi, elää hän vielä.“

„Sinä olet oikeassa, kuten ainakin.“ Hän otti häntä vyötäisiltä kiinni.

„Mitähän erinomaisia hänellä nyt on mielessä“, ajatteli Teodora. „Tämä hellyys todistaa pahaa omaatuntoa.“

„Sinä olet oikeassa“, sanoi keisari kävellessään hänen kanssaan edestakaisin lattialla.

„Jumala ei ole antanut minulle henkeä, joka sotajoukkoja taisteluun johdattaa, mutta sen sijaan on hän antanut minulle nämä molemmat voitokkaat uroot — ja kaikeksi onneksi heitä on kaksi.“

Nämä molemmat kadehtivat toinen toistaan ja se tukee valtani varmemmin kuin heidän uskollisuu-

tensa. Kumpikin näistä sotapäälliköistä olisi alituinen vaara valtakunnalleni ja sinä päivänä, jolloin nämä tulevat ystäviksi, horjuu valtaistuimeni. Sinä kai liehdot heidän vihaansa?”

„Se on helposti liehdottavissa. Heidän välillään on olemassa luonnollinen vihollisuus, kuten tulen ja veden välillä. Minä kerron kaikki pikku kuohilaan ilkeydet ystävättärelleni Antoninalle, Belisarius-sankarin vaimolle ja hallitsijattarelle.”

„Ja kaikki Belisarius-sankarin raakuudet kerron minä uskollisesti helposti kiivastuvalle raajarikolle. Mutta nyt neuvotteluihin. Minä olen Aleksandroksen tuomien sanomien jälkeen melkein päättänyt alkaa sodan Italiaa vastaan.”

„Kenen sinä sinne lähetät?”

„Tietysti Belisariuksen. Hän on luvannut ottaa täyttääkseen kolmellakymmenellä tuhannella miehellä sen, mitä Narses tuskin otti tehdäkseen kahdeksallakymmenellä tuhannella.”

„Luuletko sinä, että noin pieni joukko on tarpeeksi siihen työhön?”

„En. Mutta Belisarius on pannut kunniansa pantiksi: hän panee kaikki voimansa ja kaiken kykynsä liikkeelle eikä hän sittenkään kokonaan onnistu.” —

„Ja se on hänelle hyvin terveellistä. Sillä sen jälkeen kun hän palasi voittoretkeltään vandaaleja vastaan on hänen ylpeytensä käynyt sietämättömäksi.”

„Mutta hän tekee kolme neljäsosaa työstä. Sitten kutsun minä hänet takaisin, lähden itse kuudenkymmenen tuhannen miehen kanssa, otan Narseksen mukaani, suoritan helposti viimeisen neljäsosan ja olen silloin itsekkin sotapäällikkö ja voittaja.”

„Hienosti ajateltu“, sanoi Teodora todella ihaillen keisarin viekkautta, „sinun suunnitelmasi on hyvin harkittu.“

„Ja kuitenkin“, sanoi Justinianus huoaten ja jääden seisomaan, „on Narses oikeassa, sydämeni salaisimmassa sopukassa täytyy minun se myöntää. Valtakunnan turvallisuudelle olisi edullisempaa, että minä kukistaisin persialaiset sen sijaan että hyökkään göötien kimppuun.“

Se olisi varmempaa, viisaampaa politiikkaa. Sillä idästä tulee kerran turmio.“

„Antaa sen tulla. Se voi vielä viipyä vuosisatoja: ja silloinkin jää jälkimaailmalle Justinianuksesta maine, että hän valloitti takaisin Afrikan ja Italian.“

Onko sinuu pidettävä huolta tulevaisistakin ajoista? Ne, jotka tulevat jälkeemme, pitäkööt huolta nykyisyydestään: pidä sinä huoli omastasi.“

„Mutta jos sitten sanotaan: jos Justinianus olisi puolustanut valtakuntaansa eikä miettinyt valloitus-sotia, olisivat olot nyt paremmat. Jos sanotaan: Justinianuksen voitot syöksivät valtakunnan perikatoon.“

„Kukaan ei niin sano. Maineen loisto häikäisee ihmiset.“

Ja vielä yksi seikka — nyt väistyi hänen kasvoiltansa imartelevan viekkauuden piire syvimmän vakauimuksen ilmeen tieltä.

„Minä aavistan, mutta puhuhan.“

„Sinä et ole ainoastaan keisari, sinä olet myöskin ihminen.“

Korkeammaksi kuin valtakuntasi täytyy sinun arvioida sielusi autuus. Sinun, meidän tiellämme valtaan ja herruuden loistoon, täytyi astua monta veristäkin askelta. Usein täytyi käyttää ankaruutta, usean

vaarallisen vihollisen henki ja aarteet täytyi — mutta tiedäthän sinä.

Kyllähän me rakennutamme osalla näitä aarteita pyhälle kristilliselle viisaudelle tuon voitontemppelin, joka yksin tekee nimmemme kuolemattomiksi ikuisiksi ajoiksi.

Mutta onko taivas siitä tyydytetty — kuka tietää?

Hävittäkäämme — ja hänen silmänsä hehkuivat onituista tulta — „hävittäkäämme juurineen vääriuskolaiset ja etsikäämme Kristuksen vihollisten ruumiiden yli tie armoon ja autuuteen.”

Justinianus puristi hänen kättään.

„Persialaisetkin ovat Kristuksen vihollisia, sillä he ovat pakanoita.”

„Etkö sinä enää muista mitä patriarkka on opettanut: kerettiläiset ovat seitsemän kertaa pahemmat kuin pakanat. Heille on saarnattu oikeata uskoa, mutta he ovat sitä halveksineet. Se on synti pyhää henkeä vastaan eikä sitä anneta anteeksi — ei maan päällä eikä taivaassa.

Mutta sinä olet se miekka, joka kukistaa nämä Jumalan kiroamat arianit. He ovat Kristuksen katkerimpia vihollisia: he tuntevat hänet ja kuitenkin kieltävät hänen jumaluutensa.

Sinä olet jo Afrikassa kukistanut väärauskolaiset vandaalit ja hävittänyt harha-opin tulella ja miekalla: nyt kutsuu sinua Italia, Rooma, se paikka, jossa apostoliruhtinasten veri on vuotanut, pyhä kaupunki; he eivät saa enää kauemmin palvella näitä kerettiläisiä. Justinianus, anna heille takaisin oikea usko.”

Hän pysähtyi. Keisari katsoi syvästi huoaten kultaristiin.

„Sinä keksit sydämen syvimät salaisuudet. Tämä juuri on kiihoittanut minua tähän sotaan enemmän

kuin maine ja sotakunnia. Mutta minä olen epätoiminen siitä, olenko minä kykenevä, olenko minä arvokas niin suureen, niin pyhään työhön Jumalan kunniaksi?

Tahtooko hän niin suuria aikaansaada minun syntisten käsieni avulla? Minä epäilen, olen kahden vaiheella.

Ja se uni, jonka minä viime yönä näin, oliko se Jumalan lähettämä? Ja mitä se merkitsee? Kehoittaako se hyökkäykseen vai neuvooko siitä luopumaan?

Äidilläsi Komitollla, kyprolaisella tietäjänaisella, oli ihmeellinen kyky selittää aavistuksia ja unia. —

„Ja, kuten tiedät, lahja on perinnöllinen. Enkö minä unesi johdosta selittänyt kuinka vandaalisota päättyisi?“

„Sinä saat selittää tämänkin unen.“

Sinä tiedät, että minä epäilen parhaankin suunnitelmani toimeenpanemista, jos yksikään ennusmerkki on sitä vastaan. Kuule siis. Mutta — hän katsahti huolestuneena vaimoonsa — „mutta muista, että se oli uni ja että ihminen ei voi mitään unilleen.“

„Tietysti! Ne lähettää Jumala. — Mitähän minä saan kuulla“, sanoi hän itsekseen.

„Minä olin viime yönä nukkunut ajatellen Amalaa — Italiaa.“

Silloin uneksin minä käveleväni paikalla, jossa oli seitsemän kukkulaa.

Laakeripuum varjossa siellä nukkui kaunein nainen, minkä koskaan elämässäni olen nähnyt. Minä seisahduin hänen äärensä ja katselin häntä mielihyvällä.

Yhtäkkiä syöksyi oikealla olevasta pensaasta mörisevä karhu ja vasemmalla olevasta rauniosta

sähisevä käärme, jotka molemmat menivät nukkuvaa koltti.

Hän heräsi ja huusi minun nimeäni.

Nopeasti tartuin minä häneen kiinni, painoin hänet rintaani vasten ja pakenin hänen kanssaan. Katsoessani taaksepäin näin, että karhu repi käärmeen rikki ja käärme pisti karhun kuoliaaksi.“

„No, entä nainen?“

„Nainen painoi keveän suudelman otsalleni ja katosi yht'akkiä. Minä heräsin ojennellen turhaan käsiäni häntä tavoittaakseni. Nainen“, jatkoi hän nopeasti ennenkuin Teodora ehti mitään virkkää, „on tietysti Italia.“

„Niin kyllä“, sanoi keisarinna levollisesti. Mutta hänen rintansa aaltoili.

„Unesi on hyviä onnellinen.“

Karhu ja käärme ovat raakalaiset ja roomalaiset, jotka taistelevat keskenään seitsemän kukkulan kauptungista.

Sinä sieppaat Italian heidän käsistään ja annat heidän tuhota toisensa.“

„Mutta Italia karkaa taas käsistäni. Minä en saa sitä pitää.“

„Ei suinkaan. Hän suuteli sinua ja hupeni käsiäsi. Siten sulaa Italiakin täydellisesti valtakuntaasi.“

„Sinä olet oikeassa“, huusi Justinianus hypähtäen ylös. „Kiitos, kiitos, viisas vaimoni. Sinä olet sieluni valo. Minä uskallan — Belisarius lähteköön.“

Hän aikoi huutaa ovenvartijaa. Mutta yht'akkiä seisaltui hän.

„Vielä yksi asia.“

Ja luoden silmänsä alas tarttui hän keisarinnan käteen.

„Ahaa“, ajatteli Teodora, „nyt se tulee“.

„Kun me olemme kukistaneet göötien valtakunnan ja kuningattaren tavulla päässeet Ravennan kunnikaalliseen linnaan — mitä — mitä minun on silloin tehtävä ruhtinattarelle?“

„Ruhtinattarelleko?“ sanoi Teodora aivan teeskentelemättömästi. „Mitäkö me hänelle teemme? Saman kuin valta-istuimeltaan syöstyille vandaalikuninkaalle. Hänet tuodaan tänne Byzantiumiin.“

Justinianus hengitti vapaammin.

„Minä olen hyvilläni siitä, että sinä keksit oikean ratkaisun.“

Ja vilpittömällä ilolla puristi hän hänen kapeata, valkoista, ihmeen kaunista kättään.

„Vielä enemmänkin“, jatkoi Teodora. „Hän suostuu sitä helpommin suunnitelmiiimme kuta varmempi hän on juhlallisesta vastaanotosta täällä. Minä itse kirjoitan hänelle sisarellisen kirjeen pyytäen häntä tulemaan tänne. Hätätilassa saa hän turvapaikan minun luonani.“

„Sinä et tiedä“, sanoi Justinianus innokkaasti, „kuinka suuressa määrässä sinä siten helppoitat voittoamme. Teoderikin tytär täytyy kokonaan eroittaa kansastaan ja saada meidän puolellemme. Hänen on itsensä vietävä meidät Ravennaan.“

„Mutta silloin sinä et voi heti lähettää sinne Belisariusta sotajoukon kanssa. Se saisi hänet vain epäluuloiseksi ja vastahakoiseksi. Hänen täytyy täydellisesti olla käsissämme ja göötien valtakunnan täytyy olla sisällisesti hajaannustilassa ennenkuin Belisariuksen miekka vedetään tupesta.“

„Mutta hänen täytyy ainakin olla läheisyydessä.“

„Kyllä. Esimerkiksi Siciliassa. Afrikassa syntyneet levottomuudet antavat hyvän tekosyn laivaston

lähettämiseen niille vesille. Ja kun verkko on virittetty, ryhtyy Belisarius toimeen.”

„Mutta kuka virittää verkon?”

Teodora mietti hetkisen ja sanoi:

„Länsi-Rooman nerokkain mies, Cethegus Caesarius, Rooman prefekti, nuoruudenystäväni.”

„Aivan oikein, mutta ei hän yksin. Hän on roomalainen eikä alamaiseni. Hän ei ole minulle täysin uskollinen. Kenenkä minä lähettäisin? Kenties taas Aleksandroksen.”

„Ei”, huusi Teodora. „Hän on tähän toimeen liian nuori. Ei.”

Hän mietti kauan.

„Justinianus”, sanoi hän vihdoin. „Osottaakseni sinulle, että minä voin unohtaa henkilökohtaisen vihan, kun valtakunnan etu on kysymyksessä, ja saadaksemme oikean miehen siihen toimeen ehdotan siihen erään vihollisistani: Petroksen, Narseksen serkun, prefektin opintotoverin, viekkaan kaunopuhujan — lähetä hänet.”

„Teodora”, huusi keisari iloissaan syleillen puolisoaan, „sinä olet todella Jumalan lähettämä. Cethegus — Petros — Belisarius. Raakalaiset, te olette hukassa!”

Seitsemästoista luku.

Seuraavana aamuna heräsi kaunis keisarinna hyvällä tuulella aaltoilevalla vuoteellaan, jonka pehmeät silkkipäälyyksiset patjat olivat täytetyt pontilaisen haidan pehmeillä kaulauntuvilla.

Vuoteen vieressä oli kolmijalalla Okeanosta esittävä hopeamalja, jossa oli puhtaasta kullasta tehty kuula.

Keisarinna otti laiskasti kuulan kauniiseen käteensä ja pudotti sen hopeamaljaan. Siitä syntynyt kirkas ääni kutsui sänkykamariin syvialaisen orjattaren, joka oli nukkunut etuhuoneessa.

Kädet ristissä rinnalla tuli hän vuoteen viereen ja veti syrjälle sen raskaat, sinipunervasta kiinalaisesta silkistä tehdyt verhot.

Sitten tarttui hän pehmeään iberialaiseen pesusieneen, joka oli aasinmaidolla täytetyssä kristallimaljassa, ja pyyhki sillä huolellisesti öljymäisen taikinan, joka yöllä peitti keisarinnan kasvoja ja kaulaa.

Sitten polvistui hän vuoteen ääreen, painoi päänsä maahan ja ojensi oikean kätensä ylös.

Teodora tarttui tähän käteen, asetti hitaasti pienen jalkansa polvistuneen niskaan ja hypähti sitten notkeasti maahan.

Orjatar nousi ylös ja heitti hallitsijattarensa, joka nyt istui palmupuisen vuoteensa laidalla vain hienoimmasta pellavasta ommeltuun alus-tunikaan puetuna, hartioille hienon, ruusunpunaisen aamuvaipan.

Hän kumarsi, kääntyi oveen päin, huusi: „Agave“ ja katosi.

Agave, nuori, kaunis tessalialaistyttö, tuli sisään. Hän siirsi aivan keisarinnan viereen sitruunapuisen pesupöydän, jolla oli lukematon joukko pieniä pulloja ja purkkeja, ja rupesi hieromaan hänen kasvojaan, niskaansa ja käsiään hienoilla, kaikellaisiin väineihin ja seoksiin kastetuilla liinoilla.

Teodora nousi sitten vuoteen laidalta ja siirtyi pantterinnahkalla päällystetylle tuolille, katedralle.

„Suuri kylpy vasta puolenpäivän tienoissa“, sanoi hän.

Agave toi esille soikean, terebinti-puusta tehdyn, ulkopuolelta kilpikonnanluulla päällystetyn kylpyammeen, joka oli täynnä suloiselta tuoksuvaa vettä, ja siirsi hallitsijattarensa hohtavan valkoiset jalat siihen.

Sitten irroitti hän kultalankaverkon, joka oli yöllä pitänyt koossa keisarinnan siniseltä kimaltelevaa tukkaa, joka nyt putosi hartioille ja rinnalle mustina, pehmeinä aaltoina.

Hän sitoi vielä leveän purppuraisen rintavyön keisarinnan ympärille, kumarsi ja meni tiehensä huutaen: „Galatea!“

Hänen sijaansa tuli iäkäs orjatar. Teodoran imettäjä ja hoitajatar ja, ikävä sanoa, Teodoran parittaja niinä aikoina, jolloin tämä oli vain Akaciuksen, sirkuksen jalopeurojen vartijan kiemaileva tytär ja,

vaikka olikin vielä lapsi, suuren sirkuksen syvälle langednut ilotyttö.

Galatea oli uskollisesti ollut mukana seikkailijattaren kaikissa vastoinkäymisissä ja voitoissa, kaikissa rikoksissa ja petoksissa tämän vaiherikkaalla uralla keisarinkruunuun saakka.

„Kuinka olet nukkunut kyyhkyseni?“ kysyi hän ojentäen Teodoralle merikultapikarissa hyvänhajuista seosta, jota Adanan kaupungin Kilikiassa täytyi lähettää vuotuisena verona suuret määrät keisarinnaa varten.

„Hyvin. Minä näin unta hänestä.“

„Aleksandroksestako?“

„En, narri. Kauniista Aniciuksesta.“

„Mutta kutsuttu on jo kauan odottanut tuolla salaisessa komerossa.“

„Hän on kärsimätön“, hymyili pieni suu. „No, laske hänet sisään.“

Hän heittäytyi pitkälle sohvalle vetäen purpurasilkkisen peiton päälleen, mutta jättäen kauniiden jalkojen hienot terät näkyviin.

Galatea veti salvan pääoven eteen, josta hän itse oli tullut sisään ja meni sitten vinoon kamarin yli siihen nurkkaan, jossa oli suunnattoman suuri, vasinen Justinianuksen kuvapatsas.

Patsas, joka näytti mahdottomalta liikutella, kääntyi syrjään, kun Galatea painoi erästä jouta ja sen takana seinässä oli kapea aukko, jonka patsas tavallisissa oloissa täydellisesti peitti ja jonka edessä oli tumma verho.

Galatea nosti verhon syrjään ja Aleksandros, nuori lähettiläs, riensi sisään.

Hän heittäytyi polvilleen keisarinnan eteen, tarttui hänen kapeaan käteensä ja peitti sen tulisilla suudelmillä.

Teodora veti sen hiljaa pois.

„On hyvin varomatonta, Aleksandros“, sanoi hän nojaten kaunista päätään taaksepäin. „laskea rakastaja sisään pukeutumisen aikana. Kuinka runoilija sanoo: „Kaikki kelpaa kauneuden lisäämiseen. Mutta ei ole hauska katsella sen syntymistä, joka vasta täydellisesti valmiina miellyttää.“

Mutta minä lupasin sinulle ennen Ravennaan lähtöäsi, että sinä saisit kerran tulla luokseni vieraisille aamulla.

Ja sinä olet hyvin palkkani ansainnut. Sinä olet uskaltanut paljon vuokseni.

Kiinnitä palmikot lujemmalle!“ huusi hän Galatealle, joka oli alkanut erikoistyönsä, keisarinna komean tukan järjestämisen.

— „Sinä olet pannut alttiiksi henkesi minun vuokseni.“ — Ja hän ojensi hänelle kaksi oikean kätensä sormista.

„Oi, Teodora“, huusi nuorukainen. „tämän hetken vuoksi kuolisin kymmenesti.“

„Mutta“, jatkoi keisarinna, „miksi sinä et ole hankkinut minulle jäljennöstä viimeisestäkkin Amalasantan Justinianukselle lähettämästä kirjeestä?“

„Se oli aivan mahdotonta. Kaikki kävi niin nopeasti. Minä en voinut enää lähettää sanansaattajaa laivaltani. Töin tuskin sain eilen rantaan saavuttuani lähetetyksi sinulle sanoman, että lahjojen joukossa oli Amalasantan kuva. Sinä tulit sisään oikealla hetkellä.“

„Mitä minusta tulisikaan, jollen minä maksaisi Justinianuksen ovenvartijalle kahta kertaa suurempaa palkkaa kuin hän. Mutta sinä, varomattomin kaikista lähettiläistä, mitä sinä hulluttelit Amalasantan ijästä.“

„Oi kaunein Kypron tyttäristä! Minä en ollut kuukausmääriin nähnyt sinua. Minä en ajatellut muuta kuin sinua ja sinun hurmaavaa kauneuttasi.“

„Täytynee kai sinulle antaa anteeksi.

Musta otsanauhani, Galatea!

Sinä olet parempi rakastaja kuin valtiomies. Senvuoksi minä pidänkin sinut täällä.

Sinun olisi taas pitänyt lähteä Ravennaan.

Mutta minä mietin: minä lähetän vanhemman lähettilään Ravennaan ja pidän nuoremman itseäni varten. Oliko se oikein?“ sauoi hän hymyillen ja sulki silmänsä puoleksi.

Aleksandros, jonka nämä sanat olivat hurmanneet ja tehneet rohkeammaksi, hypähti ylös ja painoi suudelman Teodoran punaisille huulille.

„Seis, majesteetinrikkoja“, torui tämä ja löi häntä hiljaa flamingonsulalla poskelle. „Nyt on jo kylliksi tämän päivän osalle.

Huomenna saat taas tulla kertomaan minulle tuosta raakalaiskaunottaresta. Ei, sinun täytyy mennä. Minun on vielä tänä aamuna otettava toinenkin vastaan.“

„Toinenkin!“ huusi Aleksandros peräytyen. „Se on siis totta, mitä Byzantiumin kylpypaikoissa ja voimistehusaleissa hiljaa kuiskaillaan. Sinulla ijäti uskotomalla on —“

„Teodoran ystävä ei saa olla mustasukkainen“, nauroï keisarinna.

Hänen naurunsa ei ollut kauniista.

„Mutta tällä kertaa voit olla huoletta — hän tulee vastaasi. Mene!“

Galatea tarttui Aleksandrokseen ja vei hänet vastustelemisista huolimatta patsaan luo ja työnsi sala-ovesta ulos.

Teodora nousi istualleen ja pani vyön poimullisen alushameensa päälle.

Kahdeksastoista luku.

Samassa tuli Galatea sisään tuoden mukanaan pienen, kumaraharteisen miehen, joka oli neljäkymmentä vuotta vanha, mutta näytti paljon vanhemmalta.

Viisaat, mutta liian terävät piirteet, tuijottavat silmät, parrattomat, yhteen puristetut huulet — kaikki todistivat epämiellyttävää viekkautta.

Teodora vastasi päännökyöksellä tulijan matelemaan tervehdykseen. Galatea alkoi maalata hänen kulmakarvojaan.

„Keisarinna“, sanoi mies peloissaan, „minä ihmettelen sinun rohkeuttasi. Jos minut täällä nähtäisiin. Yksi ainoa silmänräpäys turmeleisi yhdeksän vuoden viisauden hedelmät.“

„Mutta sinua ei kukaan näe täällä“, sanoi Teodora levollisesti.

„Tämä hetki on ainoa, jolloin minä olen rauhassa Justinianuksen tunkeilevalta hellyydeltä.

Nyt on hänen rukousketkensä.

Minun täytyy käyttää sitä parhaani mukaan hyväkseni.

Jumala varjelkoon hänen hurskauttaan.

Galatea! Aamuviinini. Mitä? Pelkäätkö sinä jättää minut kahden kesken tämän vaarallisen viettelijän kanssa?”

Vanhus meni pahasti irvistäen ja palasi heti takaisin kantaen toisessa kädessään tuopillista lämmitettyä kioskiviiniä ja toisessa vesi- ja hunajapikareita.

„Minä en voinut tavallisuuden mukaan keskustella kanssasi kirkossa, jonka pimeässä rippituolissa sinä olet erehdyttävästi papin näköinen. Keisari tahtoo puhua kanssasi jo ennen kirkkoaikaa ja sinun täytyy olla selvillä asioista sitä ennen.“

„Mitä on tekeillä?”

„Petros”, sanoi Teodora mukavasti nojautuen sohvan selustaan ja hitaasti ryyppien Galatean sekoittamaa makeata juomaa, „tänään on se päivä, joka palkitsee monivuotisen vaivamme ja viisautemme ja joka tekee sinusta suuren miehen.”

„Jo olisikin aika”, arveli Petros.

„Ole kärsivällinen, ystäväni.

Galatea, hiukan enemmän hunajaa.

Valmistaakseni sinua tämän päivän tehtäviin pidän tarpeellisena muistuttaa sinua menneistä ajoista. muistuttaa siitä kuinka — ystävyyskeskustelun alkoi.”

„Mitä varten? Miksi se olisi tarpeellista?” sanoi Petros vastenmielisesti.

„Monesta syystä.

Sinä olit veriviholliseni Narseksen serkku ja puoluelainen.

Suus myöskin minun viholliseni.

Vuosikausia olet sinä serkkusi palveluksessa työskennellyt minua vastaan, mutta se ei ole minua paljon vahingoittanut eikä liioin sinua hyödyttänyt.

Sillä Narses, siveellinen ystäväsi, oli päättänyt oman kunniansa vuoksi, viekkaasti kyllä, olla teke-

mättä mitään sukulaistensa hyväksi, ettei häntä, kuten tämän valtakunnan muita hovilaisia, voitaisi syyttää nepotismista.

Pelkästä varovaisuudesta ja maineensa vuoksi jätti hän sinut korottamatta.

Sinä elit suuressa puutteessa ja pysyit halpana kirjurina.

Mutta niin teräväpäinen mies kuin sinä osasi auttaa itseään.

Sinä väärensit keisarin veroluettelot tekemällä ne kaksinkertaisiksi.

Maakuntalaisten täytyi Justinianukselle tulevan veron ohella maksaa toinenkin vero, jonka Petros ja veronkantajat tasasivat keskenään.

Jonkun aikaa kävi kaikki erinomaisesti. Mutta kerran —“

„Keisarinna, minä rukoilen —“

„Kertomukseni on pian lopussa, ystäväiseni. Mutta kerran sinun onnettomuudeksesi eräs nusista veronkantajista piti keisarinnan suosiota tärkeämpänä kuin sinun tarjoamaasi osaa saaliista.

Hän oli suostuvinaan ehdotukseesi, väärennytti luettelot sinulla ja — toi ne minulle.”

„Tuo heittiö”, murisi Petros.

„Niin, se oli tietysti sinusta pahasti tehty”. hymyili Teodora asettaen pikarin pöydälle.

„Minä olisin nyt voinut saattaa ilkeän viholliseni, vihatun kuohilaan uskotun, päätä lyhemmäksi ja minun täytyy tunnustaa: minun tekikin jo mieleni.

Mutta minä uhrasin lyhytaikaisen kostonilou pyyväisemmän edun vuoksi.

Minä kutsuin sinut luokseni. Sinä sait itse valita tahdoitko kuolla vai ruveta minun uskolliseksi palvelijakseni.

Sinä olit kylliksi järkevä valitaksesi vümemainitun vaihtopuolen ja niin olemme me, jotka maailman nähdän olemme katkerimpia vihamiehiä, salaisuudessa toimineet yhdessä vuosikausia. Sinä olet edeltäpäin kertonut minulle suuren Narseksen kaikki suunnitelmat ja minä olen sinua palkinnut runsaasti. Sinä olet nyt rikas mies.”

„Eipä siitä juuri kannata puhua.”

„Ole vaiti, kiittämätön. Rahastouhoitajani sen parhaiten tietää. Sinä olet hyvin rikas.”

„Olkoon niin, mutta minulla ei ole arvonimiä eikä yhteiskunnallista asemaa. Opintotoverini ovat patriuseja, prefektejä, ylhäisiä herroja Itä- tai Länsi-Roomassa, esimerkiksi Cethegus Roomassa ja Prokopius Byzantiumissa.”

„Kärsivällisyyttä. Tästä päivästä alkaen kiipeät sinä nopeasti kunnian portaita ylöspäin. Kuule: huomenna matkustat sinä lähettiläänä Ravenmaan.”

„Keisarillisena lähettiläänäkö?” kysyi Petros ilois-
saan.

„Niin. Minun välitykselläni. Mutta siinä ei vielä ole kaikki.

Sinä saat Justinianukselta tarkat ohjeet göötien valtakunnan hävittämiseksi ja tien raivaamiseksi Belisariukselle Italiaan.”

„Toiminko minä näiden ohjeiden mukaan vai niitä vastaan?”

„Niiden mukaan.

Mutta sinä saat vielä erään toimen, jonka Justinianus erityisesti panee sydämellesi, nimittäin että Teoderikin tytär on millä tavalla tahansa pelastettava vihollistensa käsistä ja tuotava Byzantiumiin.

Tässä on minulta kirje, jossa häntä kutsutaan tänne ja hänelle tarjotaan turvapaikka luouani.”

„Hyvä“, sanoi Petros aikoen pistää kirjeen pölvelleen. „Minä siis tuon hänet tänne.“

Silloin hyppäsi Teodora sohvalta ylös hyökkävään käärmeeseen tavoin. Galateakin peräytyi pelästyneenä.

„Vihani uhalla, Petros, et tuo. Sinut lähetän aivan toista tarkoitusta varten. Hän ei saa tulla Byzantiumiin, hän ei saa elää.“

Hämmästyksissään pudotti Petros kirjeen lattialle. „Oi, keisarinna“, kuiskasi hän, „— murha“.

„Hiljaa, Petros“, sanoi Teodora käheällä äänellä ja villisti silmäillen. „Hänen täytyy kuolla.“

„Kuolla! Miksi?“

„Miksi? Sitä ei sinun tarvitse kysellä. Mutta sama se — sinä saat sen tietää, että pelkuruutesi saisi hiukan kannustusta — tiedä siis —“, hän tarttui kiivaasti Petroksen käsivarteeseen ja kuiskasi hänen korvaansa: „Justinianus, petturi, on rakastumaisillaan häneen.“

„Teodora!“ huusi kaunopuhuja pelästyneenä ja peräytyi pari askelta.

Keisarinna vaipui takaisin sohvalle.

„Mutta eihän keisari ole nähnytäkään häntä“, ännäkötti Petros toipuen pelästyksestään.

„Hän on nähnyt hänen kuvansa. Hän näkee jo hänestä unta.“

„Sinulla ei ole tähän saakka ollut kilpailijarta.“

„Senvuoksi minä pidän huolta, etten saakaan sellaista.“

„Sinä olet niin kaunis.“

„Amalasunta on nuorempi.“

„Sinä olet niin viisas, sinä olet hänen neuvonantajansa, hänen uskottunsa.“

„Siksipä juuri minä olen hänelle vaivaksi. Ja” — hän tarttui taas Petroksen käsivarteen — „ota huomioon: hän on kuninkaantytär, syntyperäinen hallitsijatar, minä taas olen jalopeurojen vartijan halpa-säätyinen tytär.

Ja — niin mielettömän naurettavalta kuin se kuuluukin — Justinianus unohtaa purppurakaapussaan olevansa dardanilaisen vuohipaimenen poika.

Hän on perinyt kuningasten mielettömyyden, vaikka itse onkin seikkailija. Hän uneksii syntyperäisestä majesteettillisuudesta ja kuninkaallisen veren mysteeriöistä.

Sellaisia päänäpälkähdyksiä vastaan ei ole mitään keinoa. Ketään maailman naista en pelkäisi, mutta tämä kuninkaantytär — —”

Hän hypähti vihoissaan ylös ja puristi pienen kätensä nyrkkiin.

„Varo itseäsi, Justinianus!” sanoi hän kävellen edestakaisin.

„Teodora on näillä silmillään kesyttänyt ja tällä kädellään hallinnut jalopeuroja ja tiikereitä: saa nähdä kykeneekö hän pitämään tätä purppuraan puettua kettua uskollisena itselleen.”

Hän istuutui taas.

„Lyhyesti, Amalasuunta kuolee”, sanoi hän äkkiä taas tyyntyen.

„Sama se”, vastasi kaunopuhuja. „mutta ei minun kauttani. Sinulla on kylliksi veritöihin tottuneita palvelijoita. Lähetä ne. Minä olen kaunopuhuja —”

„Sinä olet pian vainaja, jollet tottele minua. Juuri sinun, viholliseni, täytyy se tehdä. Jos joku ystävästäni sen tekisi, herättäisi se epäluuloja.”

„Teodora“, kehoitti Petros huomaamattaan, „suuren Teoderikin tyttären, syntyperäisen kuningattaren murhaaminen olisi —“

„Haa“, nauroi Teodora pirullisesti, „syntyperäinen kuningatar häikäisee sinutkin, kurjan.

Kaikki miehet ovat enemmän narreja kuin heittiöitä.

Kuule, Petros, sinä päivänä, jolloin kuoleman-sanoma saapuu Ravenmaan, tulee sinusta senaattori ja patriisi.“

Petroksen silmät välähtivät.

Mutta pelkuruus tai omantunnontuska oli voimakkaampi kuin kunnianhimo.

„Ei“, sanoi hän päättäväisesti, „mieluummin luovun hovista ja tulevaisuudentoiveistani.“

„Elämästäsi sinä luovut, kurja!“ huusi Teodora raivoissaan. „Sinä luulit olevasi vapaa ja vaaratta siksi, että minä silloin silmiesi edessä poltin väärennetyt asiakirjat.

Hullu! Ne eivät olleet oikeat.

Katso — tässä on henkesi.“

Hän sieppasi eräästä asiapapereita sisältävästä kotelosta kellastuneen pergamentin.

Hän näytti sitä pelästyneelle Petrokselle, joka vaipui masentuneena polvilleen.

„Käske“, änkytti hän, „minä tottelen.“

Kamarin pääovelle naputettiin.

„Mene tiehesi“, huusi keisarinna. „Ota gööti-ruhtinattarelle menevä kirje lattialta ja mieti tarkoin: Patriisi, jos hän kuolee, kidutus ja kuolema, jos hän elää. Tiehesi!“

Ja Galatea lykkäsi puolipyörryksissä olevan miehen salaovesta ulos, käänsi pronssisen Justinianuksen paikoilleen ja meni avaamaan pääovea.

Yhdeksästoista luku.

Sieltä tuli komea nainen, suurempi ja vankempi-rakenteinen kuin pieni, hento keisarinna, ei niin hurmaavan kaunis kuin tänä, mutta nuorempi ja kukoistavampi, jota paitsi hänellä oli terve ihonväri ja teeskentelemätön käytöstapa.

„Terve tuloa, Antonina, rakkahin sisar! Tule rinnalleni!” huusi keisarinna mennessään syvästi kumartavaa tulijaa vastaan.

Belisariuksen puoliso totteli ääneti.

„Kylläpä silmänalukset ovat kuopalla”, ajatteli hän ojentautuessaan ylös.

„Kylläpä tuolla sotamiehen vaimolla on jyrkät jalat”, sanoi siro keisarinna itsekseen silmäillessään ystävätärtään.

„Sinä olet kukoistava kuin Hebe”, sanoi hän ääneen Antoninalle, „ja kuinka valkea silkki lisää raittiin näköisten poskiesi kauneutta.

Onko sinulla mitään uutta kerrottavana — hänestä?” kysyi hän ottaen välimpitämättömän näköisenä käteensä pesupöydältä hirmuisen esineen, teräväkärkisen, norsunluiseen sauvaan kiinnitetyn lansetin, jolla vilastunut emäntä pisti usein tuumankin syvyisiä

haavoja orjattarensa hartioihin ja käsivarsiin tämän taitamattomuuden vieläpä tälle sattuneen tapaturman-kin vuoksi.

„Ei tänään“, kuiskasi Antonina punastuen, „minä en nähnyt häntä eilenkään.“

„Sen minä kyllä uskon“, tuumi Teodora itsekseen salaperäisesti hymyillen.

„Oi kuinka katkerasti minä tulen sinua pian kampaamaan“, sanoi hän sivellen Antoninan täyteläistä käsivartta. „Kenties jo ensi viikolla lähtee Belisarius merille ja sinä, vaimoista uskollisin, tietysti seuraat mukana. Kuka ystävistänne tulee mukaanne?“

„Prokopius“, sanoi Antonina, „ja — ja Boëthiuksen molemmat pojat“, lisäsi hän luoden silmänsä maahan.

„Vai niin“, sanoi keisarinna hymyillen, „kyllä ymmärrän.“

Leirielämän vapaudessa toivot sinä saavasi häiritsemättä iloita kauniin nuorukaisen kanssa, sillä aikaa kun Belisarius-sankari taistelee voitokkaasti ja valloittaa kaupunkeja —“

„Oikein arvasit. Mutta minulla on sinulle eräs pyyntö tehtävänä.“

Sinulla on hyvät olot. Aleksandros, kaunis ystäväsi on tullut takaisin. Hän jää luoksesi ja on oma herransa ja kypsynyt mies.

Mutta Anicius on vielä nuorukainen ja on, sinähän tiedätkin sen, vanhemman veljensä Severinuksen ankaran komennon alaisena.

Tämä, joka ajattelee vain kostoja raakalaisille ja vapaudentaistelua, ei koskaan suvaitseisi tätä hellää — ystävyyttä. Hän häiritseisi seurusteluamme tuhansilla keinoilla.

Tee minulle senvuoksi hyvä työ: älä salli Severinuksen tulla mukaan. Kun me olemme laivassa Aniciuksen kanssa, pidätä vanhempi veli Byzantiumin viekkaudella tai väkivallalla — sinähän voit sen helposti tehdä — sinä kun olet keisarinna.”

„Ei ole hullumpaa”, sanoi Teodora hymyillen. „Millaisia sotajuonia. Huomaa sinun olleen Belisariuksen oppilaana.”

Silloin karahti Antonina tulipunaiseksi.

„Älä mainitse hänen nimeään äläkä ivaa! Sinä itse tiedät parhaiten kuka minua on opettanut tekemään sellaista, jonka vuoksi tarvitsee punastua.”

Teodora loi leimuavan katseen ystävättäreensä.

„Taivas tietää”, jatkoi tämä välittämättä keisarinna, „ettei Belisarius ollut uskollisempi kuin minä siihen saakka kun minä tulin hoviin.

Sinä, keisarinna, olet minulle opettanut, että nämä itsekkäät miehet, jotka puuhaavat sota- tai valtion toimissa ja työskentelevät oman kunnianhimosuutensa vuoksi, laiminlyövät meidät aviomiehiksi päästyään eivätkä enää anna meille arvoa, kun me olemme heidän omikseen joutuneet.

Sinä olet opettanut minulle, ettei ole synti eikä väärinkään ottaa vastaan toivovan ja senvuoksi vielä nöyrän ystävän viaton kunnioitus ja imarteleva ihailu, jota tyrannimaisten aviomiesten puolelta ei enää tule osaksemme.

Jumala on todistajani, etten Aniciukselta tahdo muuta kuin tätä kunnioituksen suloista uhrisavua, jota Belisarius ei minulle anna, mutta jota heikko, turhamainen sydämeni ehdottomasti vaatii.”

„Onnekseni muuttuu se minusta vähitellen ikäväksi”, sanoi Teodora itsekseen.

„Ja kuitenkin — minä pelkään, että tämäkin on jo rikos Belisariusta vastaan. Oi kuinka hän on suuri ja jalo ja ihana. Kunpahan hän vain ei olisi liian suuri tälle pienelle sydämelle.”

— Hän peitti kasvonsa käsiinsä.

„Surkuteltava ihminen”, ajatteli keisarinna, „hän on liian heikko voidakseen nauttia elämästään ja samoin voidakseen olla siivä.”

Silloin tuli huoneeseen Agave, kaunis, nuori tessalialaistyttö, tuoden suuren ruusukimpun.

„Häneltä!” kuiskasi hän keisarinnalle.

„Keneltä?” kysyi tämä.

Antonina katsahti juuri heihin ja Agave teki merkin silmillään.

Keisarinna ojensi ruusukimpun Antoninalle kääntäkseen hänen huomionsa muualle.

„Ole hyvä ja vie tämä tuonne marmorimaljakoon”, sanoi hän.

Sillä aikaa kun Belisariuksen puoliso täyttäessään keisarinnan käskyä käänsi heille selkänsä, kuiskasi Agave:

„No häneltä, joka oli eilen koko päivän täällä luonasi kätöksässä — kauniilta Aniciukselta —” lisäsi rakastettava lapsi punastuen.

Mutta tuskin hän oli sanonut nämä varomattomat sanat, kun hän kovasti kiljaisten tarttui vasempaan käsivarteensa.

Keisarinna löi häntä vielä verisellä lansetilla kasvoihin.

„Minä opetan sinua katselemaan ovatko miehet rumia vai kauniita”, kuiskasi hän kiukuissaan.

„Sinut suljetaan neljäksi viikoksi kehruhuoneeseen — heti — etkä sinä saa enää koskaan tulla etuhuoneeseeni. Tiches!”

Tyttö meni ulos itkien ja pitäen käsiään kasvo-
jensa edessä.

„Mitä hän on tehnyt?“ kysyi Antonina kääntyen
toisiin päin.

„Hän pudotti pienen hajuvesipullon lattialle“,
sanoi Galatea nopeasti ottaen ylös matolle pudonneen
pullon. — „Hallitsijatar, tukkasi on valmis.“

„Laske pukijanaiset sisään ja kaikki muutkin etu-
huoneessa olijat. Ole hyvä ja silmäile sillä aikaa
näitä runoja, Antonina. Ne ovat Aratorin uusimmat
runot apostolien elämästä. Se on hyvin mieltä ylen-
täväinen kirja. Varsinkin tämä paikka pyhän Stefa-
nuksen kivittämisestä. Mutta lue itse ja sano sitten
arvostelusi.“

Galatea avasi pääövet selki selälleen ja etuhuo-
neesta virtasi sisään kokonainen parvi orjattaria ja
vapautettuja.

Muutamat siirsivät pois huoneesta jo käytetyt
pukeutumistarpeet, toiset suitsuttivat hyvää hajua
pienistä behkuvista hiilipannuista tai piirskoittelivat
ympäri huonetta palsamia kapeakaulaisista pulloista.

Mutta useimmat puubasivat keisarinnaa ympä-
rillä, joka nyt pukentui täydellisesti.

Galatea otti keisarinnaa päältä ruusunpunaisen
aamuvaipan.

„Berenike“, huusi hän. „tuo tänne purppurareu-
nuksilla ja kultakoristeilla varustettu milesiläinen tu-
nika. Tänään on sunnuntai.“

Sillä aikaa kun näppärä vauhus, joka yksin sai
koskea keisarinnaa tukkaan, kiinnitti erittäin taita-
vasti siihen kultaneulan, jonka nuppuna oli jalo-
kivinen Venus, kysyi Teodora:

„Mitä nutta kuuluu kaupungilla, Delphine?“

„Sinä olet voittanut, hallitsijatar“, vastasi kysytty polvistuen asettamaan kultasandaaleja keisarinnan jalkoihin. „Sinun värisi, siniset, ovat eilen sirkuksessa voittaneet viheriäiset kilpa-ajoissa.“

„Voitto“, iloitsi Teodora. „Olen voittanut vedossa kaksi sentneriä kultaa.“

„Onko tietoja? Mitä? Italiastako?“ huusi hän kirjeitä tuovalle palvelijattarelle.

„Italiasta juuri, hallitsijatar, Florentiasta gööti-ruhtinatar Gotelindikselta — minä tunnen Gorgon-sinetin — ja diakoni Silveriukselta.“

„Anna tänne“, sanoi Teodora, „minä otan ne mukaani kirkkoon. Peili, Elpis.“

Nuori orjatar tuli esille kantaen soikeata, kolmen jalan pituista, sileäksi kiillotetusta hopeasta tehtyä levyä, joka oli runsaasti helmillä koristetuissa kultakehyksissä. Levyä kannatti vahva norsunluinen jalka.

Elpis raukalla oli kova työ.

Hänen täytyi pukeutumisen kestäessä kääntää raskas levy levottoman hallitsijattarensa liikkeiden mukaan niin, että tämä aina voi nähdä kuvansa siinä. Jollei hän ehtinyt tarpeeksi nopeasti seurata jokaista liikettä, rangaistiin häntä.

„Mitä on kaupan, Zefyris?“ kysyi keisarinna tummaihoiselta libyalaiselta vapautetulta tämän ojentaessa hänelle kesyn kotikäärmeen, joka makasi pienessä korissa pehmeällä sammalella, aamuhyväilyä varten.

„Ei mitään erinomaista“, sanoi libyalainen, — „tule Glauke“, jatkoi hän ottaen vaatearkusta lohtavan valkoisen kullalla kirjaillun vaipan ja piti sitä huolellisesti käsivarsillaan, kunnes kutsuttu otti sen vastaan ja heitti keisarinnan hartioille siten, että se heti laskeutui kauniisiin pönnuihin. Sitten sitoi

hän vaipau kiinni valkoiselle vyöllä ja kiinnitti sen toisen pään valkoisen olan yli kultasolella, joka ennen esitti Venuksen kyyhkystä, mutta nyt pyhää henkeä.

Glauke, erään atenalaisen kuvanveistäjän tytär, oli useita vuosia tutkinut poimuttamistaitoa, jonka vuoksi keisarinna maksoi hänestä monta tuhatta solidia. Hänellä ei ollut päiväkausissa muuta tekemistä kuin poimujen järjestäminen keisarinnan puvuissa.

„Hyvänhajuista' espanjalaista saippuaa on taas saapunut“, kertoi Zephyris.

„Uusi milesiläinen satu on taas ilmestynyt ja vanha egyptiläinen on taas täällä“, jatkoi hän hiljaa. „kaupaten Niilinvettään. Hän sanoo, että se auttaa eldottomasti. Persialaisten kuningatar, joka jo kahdeksan vuotta oli ollut lapseton — —“

Huoaten kääntyi Teodora pois päin ja hänen kasvoilleen ilmestyi varjo.

„Käske hänen mennä pois“, sanoi hän. „minulla ei ole enää toivoa —“

Tämä näytti olevan arka paikka. Hetken aikaa oli hän kovin synkän näköinen.

Mutta hän toipui pian ja meni Galatealle viitaten vuoteensa luo, otti päänalaselta rypistyneen murattiseppeleen ja antoi sen vanhukselle.

„Lähetä tämä Aniciukselle“, kuiskasi hän vanhukselle. „Erigone, koristeeni!“

Erigone raahasi kahden muun orjattaren auttamana esille raskaan pronssisen arkun, jonka kansi, mihin oli pakotetusta kuparista tehty Vulkanuksen työpajoja esittävä kuva, oli lukittu keisarinnan sinetillä.

Erigone näytti, että sinetti oli rikkomaton, ja avasi kannen. Uteliaina nousivat orjatyötöt varpailleen saadakseen heittää silmäyksenkään kimalteleviin aarteisiin.

„Tahdotko vielä kesäsormuksesi, hallitsijatar?“
kysyi Erigone.

„En“, sanoi Teodora valiten. „niiden käyttämisaika on jo lopussa. Anna minulle raskaammat, smaragdeilla varustetut.“

Erigone ojensi hänelle korvarenkaita, sormuksia ja rannerenkaita.

„Kuinka hyvin“, sanoi Antonina jättäen sikseen huurskusten runojen lukemisen. „helmiä valkoinen ja jalokivien viheriäinen väri sopivat yhteen.“

„Se on eräs Kleopatran koristeista“, sanoi keisarinna välipitämättömästi. „Juutalainen on valalla vakuuttanut helmiä sukupuun oikeaksi.“

„Mutta sinä viivyttelit kovin kauan“, huomautti Antonina. „Justinianuksen kultainen kantotuoli oli jo odottamassa, kun minä tulin tänne.“

„Niin, hallitsijatar“, huusi eräs nuori orjatar pelois-
saan, „auinkokellon luona oleva orja huusi jo nel-
jännen hetken. Kiirohda, hallitsijatar.“

Lansetin pistos oli vastauksena.

„Neuvotko sinä keisarinna?“

Mutta Antoninalle kuiskasi hän:

„Miehiä ei pidä opettaa pahoille tavoille. Heidän pitää aina odottaa meitä, me emme saa koskaan odottaa heitä.“

Kamelikurjen sulista tehtiä viuhkani, Thais.
Mene, Ione, sanomaan, että minä tahdon kappado-
kialaiset orjat kantotuolia kantamaan.“

Hän yritti lähteä.

„Oi, Teodora“, huusi Antonina hänelle. „älä unohda pyyntöäni.“

„En“, sanoi tämä äkkiä seisahtuen. „en tietystikään. Ja sinä saat itse nähdä määräykseni, että olisit aivan varma asiastasi“, jatkoi hän hymyillen.

„Vahatauluni ja kirjoituspuikko!”

Galatea toi ne nopeasti.

Teodora kirjoitti ja kuiskasi sitten ystävättärelleen: „Sataman prefekti on vanha ystäväni, hän tottelee minua sokeasti. Lue, mitä minä olen kirjoittanut.

Prefekti Aristarkokselle keisarinna Teodora.

Jos Severinus, Böethiuksen poika, tahtoo nousta Belisariuksen laivaan, niin pidätä pänet — hätätilassa väkivallalla — ja lähetä hänet minun huoneisiini. Hän on nimetty kamariherrakseni.

Onko se oikein, rakas sisko”, kuiskasi hän.

„Tuhannet kiitokset”, sanoi tämä loistavin silmin.

„Mutta”, huusi keisarinna koetellen äkkiä kaulaansa, „pääasian yritimme me unohtaa. Taikakaluni, Mercuriukseni, Antonina, ole hyvä ja anna se minulle. Se on tuolla.”

Tämä meni nopeasti noutamaan parasta matkatoveria, pientä kultaista Mercuriusta, joka riippui silkkinauhassa keisarinnan vuoteen vieressä.

Mutta sillä aikaa pyyhkäsi Teodora nopeasti kultaisella kirjoituspuikollaan pois sanan „Severinus” ja kirjoitti sen sijaan „Anicius.” Hän pani taulut vastakkain, satoi ne nauhalla ja painoi niiden päälle sinettisormuksellaan merkin.

„Tässä on taikakalu”, sanoi Antonina tullessa keisarinnan luo.

„Ja tässä käsky”, sanoi Teodora hymyillen. „Anna se lähtöhetkellä Aristarkokselle.

Ja nyt”, huusi hän, „kirkkoon.”

Kahdeskymmenes luku.

Napolissa, siinä Italian kaupungissa, jota vastaan Byzantiumista päin nousevat ukkospilvet ensiksi purkautuisivat, ei aavistettukaan uhkaavaa vaaraa.

Tuttavallisessa keskustelussa, nauttien nuorekkaan ystävyysriemuja, nähtiin siellä näihin aikoihin melkein joka päivä kahden herttaisen nuorukaisen, joista toisella oli ruskeat, toisella kullankeltaiset kiharat. Dioskuriin, Juliuksen ja Totilan, retkeilevän ihannoilla, Polisippoon vievillä jyrkänteillä tai kaupungin kaakkoispuolella olevilla rannikkoylänteillä.

Ihana aika, jolloin puhdas sielu elämän raittiin aamuilman ympäröimänä, vielä väsymättömänä ja masentumattomana, ylpeiden unelmain täyttämänä ikävöi saadaksesen valaa tunteensa yhtä nuoreen, yhtä aaterikkaaseen, yhtä täyteen sydämeen.

Silloin katse väkisin suuntautuu jaloihin päämääriin, silloin uskaltaa antaa ajatustensa liittää korkeimpiin asioihin, aina jumalaisten valoisiin avaruuksiin, sillä silloin suloisella varmuudella tietää, että on olemassa henkilö, joka ymmärtää.

Kun kukkakiehkurat kiharoillamme kuihtuvat ja elämämme sadonaika alkaa, voimme hymyillä noille

nuoruusajan ja nuoruudenystävyyden unelmille: mutta se ei ole ivahymyä, siinä ilmenee samallinen kaiho, jota me tunnemme muistellessamme raittiissa syysilmassa ensimmäisten kevätpäivien suloisia, hurmaavia hengähdyksiä.

Nuori gööti ja nuori roomalainen olivat löytäneet toisensa onnellisimmalla ajalla sellaisen liiton tekemistä varten ja he täydensivät toisiaan ihmeellisesti.

Totilan aurinkoinen sielu oli täydellisesti säilyttänyt nuoruuden tuoreuden. Hymyillen katseli hän hymyilevää maailmaa. Hän rakasti ihmisiä ja hänen hyväntahtoisuutensa ja rakastettavaisuutensa voitti helposti ihmisten sydämet puolelleen.

Hän uskoi vain hyvään ja hyvän voittoon. Jos hän tiellään tapasi alhaista ja pahaa, polki hän sen tomuun arkkienkelin pyhällä vihalla. Hänen lempeästä luonteestaan huolimatta puhkesi silloin sankaria ilmaisten hänessä uinaileva raju voima, joka ei tyyntynyt emenkuin vihattu esine oli poistettu hänen läheisyydestään.

Mutta seuraavassa silmänräpäyksessä olivat nämä häiritsevät seikat voitettut ja unohtetut ja hän tunsu taas sielunsa olevan sopusoinnussa häntä ympäröivän maailman ja elämän kanssa. Ylpeydellä ja ilolla tunsu hän olevansa nuori ja voimakas ja riemuiten painoi hän kultaisen nykyisyyden rintaansa vasten.

Laulellen kuljeskeli hän Napolin katujen ihmisvilinässä ikäänkuin ilon jumala onnellisena ja onnelliseksi tekevänä, tyttöjen jumaloimana, göötiläisten asetoveriensä ylpeytensä.

Hänen olemuksensa iloisuus ja loitsuvoima tarttui hänen hiljaisempaan ystäväänsäkin.

Julius Montanuksella oli hellä ja tunteellinen, melkein naisellinen luonne. Aikaisin orvoksi jääneenä

oli hän joutunut Cetheguksen hoitoon. Tämän paljon etevämpi henki oli painanut häntä ja tehnyt hänet hiukan araksi. Yksinäisyydessä kirjojensa ääressä kasvaneena ja aikansa uskottoman tieteen enemmän painamana kuin kohottamana oli hän tottunut katsomaan elämää totiselta, melkein synkältä kannalta.

Hänen taipumukseensa surumielisyyteen ja sovitamaan yli-inhimillisen täydellisyysden mittakaavan kaikkeen olevaan voi helposti muuttua synkkämieliseksi.

Onnellisella hetkellä virtasi Totilan päivänpaisteinen ystävyys hänen sieluunsa ja valaisi sen syvimpiä soppia myöten niin kirkkaasti, että hänen jalo luonteensa sai voimia ja joustavuutta toipuakseen siitä ankarasta iskusta, jonka hän juuri tämän ystävyysvuoksi sai.

Kuunnelkaamme hänen omaa kertomustaan prefektille.

„Prefekti Cethegukselle Julius Montanus.

Kylmäkiskoinen vastauksesi, jonka lähetit lämminsydämiseen kertomukseeni unesta ystävyysvuokseni, vaikutti ensin — varmaankin vastoin sinun tarkoitustasi — minuun hyvin pahasti. mutta sittemmin vahvisti se vain tämän ystävyysvuokseni onnea, vaikka sellaisella tavalla, jota sinä et ole voinut toivoa etkä aavistaakaan.

Minun kauttasi minua kohdannut tuska on vähitellen muuttunut huoleksi sinun vuoksesi.

Vaikka minua alussa loukkasikin se, että sinä pidit syvimpiä tunteitani sairaan pojan unelmuina ja tahdoit katkeralla ivallasi painaa lokaan sieluni pyhydet, — vain tahdoit, sillä ne ovat loukkaamattomat — niin rupesin vähitellen säälimään sinua.

Kurjaa on, että sinunlaiseltasi mieheltä, jolla on niin tavattoman suuret sielun lahjat, kokonaan puuttuu sydämen hyvyys.

Kurjaa on, ettet tunne alttiuden riemuja etkä uhrautuvaa rakkautta, jota sinun enemmän pilkkaamasi kuin ymmärtämäsi usko, mitä lähemmäksi tuskani minut joka päivä vie, kutsuu lähimmäisenrakkaudeksi. Kurjaa on, ettet sinä tunne tätä ihaninta tumetta.

Anna anteeksi suorapuheisuuteni. Minä tiedän, etten ole koskaan sinulle sellaisia sanoja sanonut. Mutta vasta vähän aikaa olenkin ollut se, mikä olen.

Kenties et aivan syyttä ruoskinut viime kirjeessäsi poikamaisuuteni jäämöksä.

Mutta nyt minä luulen, että ne ovat kadonneet ja muuttuneena puhun nyt sinulle.

Kirjeesi, neuvosi ja lääkkeesi ovat kyllä kypsyttäneet minut mieheksi, mutta ei sinun mielesi mukaan eikä toivosi jälkeen.

Se on saattanut minulle tuskan, pyhän, puhdistavan tuskan, se on pannut tämän ystävyyden, jonka se aikoi lopettaa, kovalle koetukselle, mutta Jumalan kiitos, se ei palanut tulessa vaan vahvistui ikuisesti.

Kuule mitä taivas on suunnitelmistasi tehnyt ja hämmästy.

Vaikka kirjeesi pahoittikin minua, niin vanhan totutun kuuliaisuuden vuoksi seurasin minä heti määräystäsi ja hain käsiini vanhan kestiystäväsi, purpurakauppias Valerius Procilluksen.

Hän oli jo lähtenyt kaupungista ja memyt kesän viettoon ihanaan huvilaansa. Minä huomasin hänet paljon kokeneeksi mieheksi ja innokkaaksi vapauden ja isänmaan ystäväksi.

Mutta hänen tyttärensä on helmi.

Sinä olit ennustanut oikein.

Aikomukseni pysyä kylmänä häntä kohtaan suli hänet nähtyäni kuin sunu auringon noustessa. Minusta tuntui kuin Elektra tai Kassandra, Cloelia tai Virginia olisi ollut edessäni.

Mutta vielä enemmän kuin hänen kauneutensa hurmasi minut hänen kuolemattoman sielunsa lennokkaisuus, sielunsa, jonka pian opin tuntemaan.

Hänen isänsä pyysi minua jäämään vieraana luokseen. Hänen kattonsa alla elinkin Valerian seurassa elämäni ihanimmat päivät.

Vanhojen mestarien runot ovat Valerian sielulle sama kuin ilma ruumiille.

Kuinka kauniisti kohisivat Aiskyloksen kuorot, kuinka liikuttavalta kaikui Antigonen valitus hänen kauniin äänensä lausumana. Tuntikausia lausuimme me vuorotellen ja ihana oli hän, kun hän innostuksensa valtaamana nousi ylös, kun hänen tumma tukkansa päästi vapaana aaltoilemaan ja kun hänen suurista, mustista silmistään säteili ylimaailmallinen tuli.

Suurimman sulon antaa hänelle ristiriita, joka täyttää koko hänen elämänsä ja joka kenties saattaa hänelle vielä monta syvää surua. Sinä kai aavistat mitä minä tarkoitan, koska sinä olet useita vuosia tuntenut perheen kohtalot.

Sinä kai tiedät tarkemmin kuin minä mistä se johtui, että Valerian äiti oli hänet jo syntymästä saakka vihkinyt aviottomaan, yksinäiseen elämään ja hartauden töihin, mutta että Valerian enemmän roomalais- kuin kirkollismielinen isä oli ostanut hänet vapaaksi rakennuttamalla kirkon ja luostarin.

Mutta Valeria uskoo, ettei taivas ota elävän sielun maksuksi kuollutta kultaa. Hän ei tunne itseään

oikein vapaaksi äidin lupauksesta, jota hän alinomaa ajattelee, mutta pelolla eikä rakkaudella.

Sillä sinä olit oikeassa kirjoittaessasi, että hän on läpeensä vanhan, pakanallisen maailman lapsi.

Hän on isänsä tytär, mutta kuitenkin ei hän voi vapautua hurskaan äidin kieltäytyvästä kristillisyydestä. Se ei ole hänelle kuitenkaan siunauksena, vaan pikemmin kirouksena, tuon lupauksen rikkomattomana pakkona.

Jalo neito kärsii nöyrästi tuon ristiriidan, tuon ankaran sieluntaistelun: se kiduttaa häntä, mutta samalla jalostaa.

Kuka tietää, mikä tämän ratkaisu on? Taivas yksin, joka kohtalot määrää.

Minua tämä taistelu on liikuttanut sydänjuuria myöten. Sinä tiedät, että minun sielussani kristinusko ja filosofia myllertävät selittämättömänä sekoituksena.

Hämmästykseni on näinä tuskan päivinä uskoni vahvistunut ja minä olen melkein valmis uskomaan, että ilo johtaa pakanalliseen viisauteen, mutta surut ja onnettomuudet Kristuksen luo.

Mutta kuule nyt miten tuska on päässyt sielussani vallalle.

Aluksi, kun minä näin rakkauteni alkavan juurtua, olin täynnä iloista toivoa.

Valerius, jonka luultavasti sinä jo edeltäpäin olit puolelleni voittanut, ei nähtävästi ollut pahoillaan huomattessaan rakkauteni tulevan voimakkaammaksi. Hänellä ei luultavasti ollut muuta muistuttamista minua vastaan kuin, etten kylliksi innokkaasti ottanut osaa hänen unelmiinsa roomalaisen tasavallan pikaisesta uudistamisesta tai hänen vihaansa byzantilaisia vastaan, joita hän piti sekä perheensä että Italian verivihollisina.

Valeriakin oli pian muuttunut ystävälliseksi minua kohtaan ja kenties olisivat isän tahdon kunnioittaminen ja tämä ystävyys saattaneet hänet suostumaan avioliittoon kanssani.

Mutta minä kiitän, — sanonko Jumalaa vai salilmusta — ettei niin käynyt. Olisi ollut rikos uhrata Valeria aviomiehelle, josta hän ei juuri välittänyt —

En tiedä mikä omituinen tunne pidatti minua lausumasta sanaa, joka niinä päivinä varmasti olisi saattanut hänet omakseni.

Minä rakastin häntä syvästi, — mutta joka kerta kun aioin pyytää häntä hänen isältään, tuli minuun omituinen tunne ikäänkuin minä aikoisin vääryydellä anastaa itselleni toisen omaisuutta, ikäänkuin minä en olisi kylliksi arvokas hänelle tai että kohtalo ei olisi määrännyt minua hänelle. Minä vaikenin ja tyymyitiä sykkivää sydäntäni.

Kerran kuudennella hetkellä — aurinko paistoi tukahuttavasti — läksin minä hakemaan varjoa puutarhan viileässä marmoriluolassa.

Minä kuljin oleander-pensaikon läpi. Siellä nukkui hän ruohopenkillä oikea käsi hiukan kohoilevalla povella ja vasen jalomuotoisen pään alla, jota vielä koristi aamiaispyödyssä otettu asphodelos-seppele.

Minä seisoin vavisten hänen edessään. Niin kaunis ei hän ollut koskaan ollut. Minä kumarruin häntä kohti ja katselin ihastuneena hänen jaloja, ikäänkuin marmoriin veistettyjä piirteitään. Sydämeni sykki kiihkaasti, minä kumarruin suudellakseni noita punaisia, kaunismuotoisia huulia.

Silloin tuli sydämeeni lyijynraskaana tunne: sinä aiot ryöstää toisen oman.

Totila! huusi ehdottomasti koko sieluni ja minä hiivin tieheni yhtä hiljaa kuin olin tullutkin.

Totila! Kuinka se ei ollut ennen juolahtanut mieleenikään.

Minä nuhtelin itseäni siitä, että olin unohtanut sydämeni veljen uuden onneni vuoksi.

Ennustuksesi, Cethegus, ei toteudu, ajattelin. Tämä rakkaus ei saa vieroittaa minua ystävästäni.

Hänen täytyy saada nähdä Valeria, ihailla häntä samoin kuin minäkin, kiittää vaaliani ja sitten, sitten tahdon kosia ja Totila on onnellinen kanssamme.

Seuraavana päivänä palasin Napoliin noutamaan häntä.

Minä ylistin hänelle tytön kauneutta, mutta minä en voinut puhua hänelle rakkaudestani.

Hän saisi nähdä hänet ja itse arvata asiat.

Tultessamme huvilaan emme löytäneet Valeriaa sisältä.

Minä johdin Totilan puutarhaan — Valeria on mitä innokkain kukkien hoitaja — me tulimme, Totila edellä, tiheästä taksuskäytävästä aukealle paikalle ja silloin yhtäkkiä näimme hänen suloisen olentonsa edessämme. Hän seiso i sänsä kuvapatsaan edessä ja seppelöi sitä tuoreilla ruusuilla, jotka olivat tunikan rintapöimuissa, joita hän piti koossa vasemmalla kädellään.

Näkemämme kuva oli hämmästyttävän kaunis: ihana neito ikäänkuin viheriän pensaikon muodostamisissa puitteissa, valkoisen marmorin edessä, oikea käsi kauniisti kohotettuna. Totilaankin vaikutti näky mahtavasti. Hämmästyksestä huudahtaen jäi hän liikkumattomana seisomaan vastapäätä häntä.

Valeria siln äsi meihin päin ja vavahti kuin salaman iskemänä: ruusut putosivat tiheänä ryhmänä maahan. Hän ei huomannut sitä. Heidän silmänsä olivat tavanneet toisensa, heidän poskensa hohtivat.

— Minä tajusin nuolennopeasti heidän kohtalonsa ja oman kohtaloni.

He rakastuivat toisiinsa ensi näkemältä.

Tuskallisena kuin palava nuoli lensi tämä varmuus läpi sieluni.

Mutta vain silmämäräpäyksen oli tuska ainoana tunteena rinnassani.

Sillä katsellessani näitä molempia ihanoita varta-loita, tunsin minä epäitsekästä iloa siitä, että he olivat löytäneet toisensa. Tuntui siltä, että se voima, joka muodostaa kuolevaisten ruumiit ja sielut, oli luonut heidät toisiaan varten samasta aineesta. Ikäänkuin nouseva aurinko ja aamurusko sulivat he toisiinsa. Nyt käsitin minä sen tunteen, joka nuhtelemisen tavoin oli estänyt minua lähestymästä Valeriana ja saanut huuleni lausumaan *hänen* nimensä. Hänen omakseen piti Valerian tulla Jumalan päätöksen tai tähtien määräyksen mukaan. Enkä minä aikonut mennä väliin.

Säästä minut jatkamasta kertomustani.

Sillä niin itsekäs on luonteeni, niin vähän valtaa on pyhä kieltäytymisen oppi saanut minuun, että — minä häpeän tunnustaa sitä — että sydämeni nytkin monasti vavahtaa tuskasta, vaikka sen pitäisi sykkiä ilosta ystäväni omenen vuoksi.

Nopeasti ja eroittamattomasti kuin kaksi liekkiä sulautuivat heidän sielunsa toisiinsa.

He rakastavat toisiaan ja ovat onnelliset kuin autuaat jumalat. Minun iloni on katsella heidän onneaan ja auttaa heitä sen salaamisessa isältä, joka tuskin autaisi lastaan raakalaiselle, niin kauan kuin hän pitää Totilaa vain raakalaisena.

Mutta rakkauteni ja sen uhrikuoleman salaan visusti ystävältäni. Hän ei aavista sitä eikä saakaan

koskaan tietää sitä. Se hienmentäisi vain hänen rajatonta onneaan.

Siitä näet, Cethegus, kuinka Jumala käytti suunnitelmaasi aivan toista tarkoitusta varten.

Sinä olet tahtonut antaa minulle tämän Italian ihanan neidon, mutta saatoitkin hänet Totilan omaksi.

Sinä olet tahtonut hävittää ystäväyteni, mutta oletkin saanut sen pyhän kieltäytyksen tullessa vapautetuksi kaikesta maallisesta ja tehdyksi sen kuolemattomaksi.

Sinä olet tahtonut tehdä minusta mielen rakkauden onnen kautta — minusta on tullut mies rakkauden tuskan kautta.

Voi hyvin ja kunnioita taivaan sallimusta.”

Kahdeskymmenes ensimmäinen luku.

Me jätämme kertomatta tämän kirjeen vaikutuksen prefektiin ja seuraamme mieluummin molempia Dioskureja eräälle heidän iltakävelylleen Napolin ihaanoita rantoja pitkin.

He läksivät aikaisin päättyneen coenan jälkeen kaupungista Porta nolanan kautta, jonka jo puoleksi rapautuneet korkokuvat kuvasivat erään roomalaisen imperatorin voittoa muutamista germanilaisista heimoista.

Totila jäi seisomaan ja ihailemaan kaunista työtä.

„Kuka on tuo keisari“, kysyi hän ystävältään. „tuolla voittovaunuissa, siivitetty salama kädessään, ikäänkuin Jupiter Tonans.“

„Hän on Marcus Aurelius“, sanoi Julius aikoen jatkaa matkaa.

„Odota vielä hiukan. Ja ketä ovat nämä kalteissa olevat pitkätukkaiset miehet, jotka vetävät vaunuja?“

„Ne ovat germanikuminkaita.“

„Mutta mitä heimoa?“ kysyi Totila edelleen — „kas siinähan onkin kirjoitus: „Gothi extineti“, „Göötit kukistetut.“

Ääneensä nauraen löi nuori gööti kämmenellään marmoripatsaaseen ja meni sitten nopeasti portin läpi.

„Marmoriin hakattu valhe“, huusi hän katsellen taakseen. „Sitä ei varmaankaan tuo imperator olisi voinut kuvitellakaan, että kerran göötiläinen merikreivi Napolissa todistaisi hänen valehdelleen ja liioitelleen!“

„Niin, kansat ovat kuin joka vuosi vaihtelevat lehdet puun rungossa“, sanoi Julius mieltäväisesti. „Kukahan tässä maassa teidän jälkeenne hallitsee?“

Totila pysähtyi.

„*Meidän jälkeemmekö?*“ kysyi hän ihmeissään.

„Niin, et kai sinä uskokaan, että sinun göötisi ikuisesti pysyisivät kansana.“

„En minä sitä tiedä“, sanoi Totila lähtien hitaasti matkaa jatkamaan.

„Ystäväni, babylonialaisilla ja persialaisilla, kreikkalaisilla ja makedonialaisilla ja, kuten näyttää, meillä roomalaisillakin on kullakin ollut loistoaikaus: ne kukoistivat, kypsyivät ja sortuivat. Luuletko gööteille käyvän toisin?“

„En tiedä“, sanoi Totila. „minä en ole koskaan asiata ajatellut.“

Ei ole koskaan johtunut mieleenikään, että sellainen aika voisi tulla, jolloin kansani — hän pysähtyi, ikäänkuin olisi ollut rikos ajatella loppuun saakka sellaista.

„Kuinka sellaista voi kuvitellakaan. Minä olen ajatellut sitä yhtä vähän kuin — kuin kuolemaa.“

„Se on sinun tapaistasi, Totilani!“

„Ja sinun tapaistasi on kiusata itseäsi ja muita sellaisilla unelmilla.“

„Unelmilla! Sinä unohdat, että ne ovat minulle, kansalleni muuttuneet todellisuudeksi.“

Sinä unohdat, että minä olen roomalainen. Ja minä en voi pettää itseäni kuten useimmat muut. Meidän aikamme on ollut ja mennyt.

Valtikka on siirtynyt meiltä teille. Luuletko sinä, että minä voim ilman tuskaa ja sisällistä taistelua unohtaa, että sinä, sydämeni ystävä, olet raakalainen, kansani vihollinen?"

„Se ei ole totta, kautta auringon valon“, huudahti Totila innokkaasti. „Onko sinunkin lempeässä sielussasi ollut sellaista kurjaa ennakkoluuloa?"

Katsele toki ympärillesi.

Milloin, sanoppa minulle, milloin on Italia kauniimmimmin kukoistanut kuin meidän aikamme. Tuskin Augustuksenkaan hallitessa.

Te opetatte meille viisautta ja taiteita, me tarjoamme teille rauhaa ja suojelusta.

Voiko sen kauniimpaa vuorovaikutusta ajatella-kaan. •

Sopasointu roomalaisten ja germanien välillä voi aikaansaada aivan uuden ajan, ihanamman kuin mitä koskaan on ollut."

„Sopasointu! Mutta sellaista ei ole olemassa.

Te olette meistä vieras kansa. Meitä erottaa toisistamme kieli ja usko, sukuperä ja maailmankatsantokanta sekä puolituhattuotinen viha.

Me sorrimme kerran teidän vapauttanne, te nyt meidän: meidän välillämme on ikuisesti ylipääsemätön juopa."

„Sinä kumoat lempituumani."

„Se on unelma."

„Ei, se on tosi, minä tunnen sen. Kenties tulee vielä aika, jolloin minä saan sen sinulle todistetuksi. Minä rakennan koko elämäntyöni sille."

„Niinpä se on rakennettu jalolle mielettömyydelle.

Roomalaisten ja raakalaisten välille ei saa rakennetuksi siltää.”

„Silloin”, sanoi Totila kiivaasti. „en minä ymmärrä kuinka sinä voit elää, kuinka sinä minua —”

„Älä puhu loppun”, sanoi Julius totisena. „Se ei ollut helppoa: se oli suuri kieltämys.”

Vasta ankaran taistelun jälkeen itserakkauttani vastaan se onnistui minulle: mutta lopuksi lakkasin minä elämästä yksinomaan vain kansani hyväksi.

Pyhä usko, joka jo nyt — se sen yksin voikin — yhdistää roomalaisia ja germaneja ja joka on päässyt vastahakoiseen sieluuni tuskan avulla — tuskan, joka on nyt muuttunut ilokseni — yhä syvemmälle juurtumaan, on saanut nämä ristiriidat lopetetuksi ja antanut minulle rauhan.

Yhdestä ainoasta seikasta enää uskallan olla varma, nimittäin siitä, että olen kristitty. Minä elän nyt koko ihmiskunnan enkä ainoastaan oman kansani hyväksi, minä elän ihmisenä enkä yksinomaan roomalaisena.

Senvuoksi voin rakastaa sinua, raakalaista, veljenäni. Olemmehan me kaikki saman valtakunnan, ihmiskunnan, kansalaisia.

Senvuoksi voin itse vielä elää, vaikka näen kansani kuolleen.

Minä elän ihmiskunnan hyväksi, se on kansani.”

„Ei”, huusi Totila vilkkaasti. „sitä en minä koskaan voisi tehdä.”

Kansani vuoksi yksin voin ja tahdon minä elää. Kansani on ainoa ilma, jota sieluni voi hengittää.

Miksi me emme voisi kestää ikuisesti tai niin kauan kun maa on olemassa.

Mitäpä persialaisista ja kreikkalaisista. Me olemme parempaa ainetta.

Täytyykö meidänkin kuihtua ja kadota sen vuoksi, että he ovat niin tehneet?

Me kukoistamme vielä täysissä nuoruudenvoimissa.

Ei, jos se päivä tulee, jolloin göötit kukistuvat, niin älköön minun silmäni sitä nähkö.

Oi, kaikki jumalat, älkää salliko meidän kuihtua vuosisatojen kuluessa, kuten näiden kreikkalaisten, jotka eivät voi elää eivätkä kuolla.

Ei, jos meidän täytyy kukistua, niin lähettäkää hirmuinen, rajua taistelua ja sallikaa meidän nopeasti ja kauniisti kaatua, kaikkien, kaikkien ja minun ensimmäiseksi.”

Nuorukainen oli puhunut lämmöllä ja innostuksella.

Hän hypähti ylös tien vieressä olevalta marmoripenkiltä, jolle he olivat istuneet, ja ojensi keihänsä kärjen taivasta kohti.

„Ystäväni”, sanoi Julius katsellen häntä rakkaasti, „kuinka sinua tämä innostus kaunistaa. Mutta ajattele, jos sellainen taistelu syntyy meidän kanssamme, minun kansani kanssa, silloin täytyy minun —”

„Olla kansasi puolella sieluinesi ruumiinesi. Tietysti, se on aivan selvä. Jos sellainen taistelu vaan pulikeaa.

Sinä luulet, että se vaikuttaisi lamauttavasti ystävyteemme. Eikö mitä.

Kaksi sankaria voi iskeä toisiinsa syviä haavoja, mutta samalla olla ystäviä.

Haa, minusta olisi hauskaa nähdä sinun tulevan vastaan taistelussa täysissä aseissa.”

Julius hymyili.

„Minun ystävytyeni ei ole niin julmaa laatua, sinä villi gööti. —

Nämä kysymykset ja epäilykset ovat kauan kiussanneet minua katkerasti eikä koko minun filosofiani ole voinut antaa minulle rauhaa.

Vasta sitten kun tuskat ovat minulle opettaneet, että minun on palveltava vain taivaan Jumalaa ja maan päällä ihmiskuntaa eikä ainoastaan yhtä kansaa —”

„Hiljaa, ystäväni”, huusi Totila, „missä on se ihmiskunta, josta sinä uneksit.

Minä en näe sitä. Minä näen vain göötejä, roomalaisia, byzantilaisia.

Jossakin yläilmoissa todellisten kansojen yläpuolella olevaa ihmiskuntaa en minä tunne.

Minä palvelen ihmiskuntaa siten, että elän kansani hyväksi.

Minä en voi muuta. Minä en voi vetää päältäni nahkaa, jonka sisässä olen syntynyt.

Minä ajattelen göötien kielellä ja puhun göötien kieltä enkä ihmiskunnan yleistä kieltä. Sitä ei ole olemassakaan.

Ja kun minä ajattelen göötien kielellä, on minulla myöskin göötiläiset tunteet.

Minä voin antaa tunnustukseni muukalaisille, voin kyllä.

Minä ihailen teidän taiteitanne ja tieteitänne, osittain teidän valtiomuotoannekin, jossa kaikki on erittäin hyvin järjestetty.

Meillä on teiltä paljon oppimista — mutta minä en vaihtaisi göötejä toiseen kansaan, vaikka sen jäsenet olisivat pelkkiä enkeleitä.

Haa, göötini! Sydämeni syvyydessä ihailen minä heidän vikojaan enemmän kuin heidän hyveitään.”

„Minun tunteeni ovat aivan toisellaiset, vaikka minä olenkin roomalainen.”

„Sinä et ole roomalainen! Suo anteeksi, ystäväni, roomalaisia ei enää ole olemassa.

Muutoin en minä olisi Napolin merikreivi.

Sellaisia tunteita kuin sinulla, ei voi olla muilla kuin sellaisilla, joilla ei enää ole omaa kansaa.

Jokaisen, joka on elävän kansan jäsen, täytyy ajatella samoin kuin minä.”

Julius oli hetken aikaa vaihti.

„Ja jos niinkin on, — olen onnellinen.

Jospa minä kadottaisin maani, periäkseni taivaan.

Mitä ovat kansat, mitä on maa? Kuolemattoman sieluni koti ei ole täällä alhaalla.

Se ikävöi siihen valtakuntaan, jossa kaikki on toisin kuin täällä.”

„Pysähdy, Juliukseni”, sanoi Totila jääden seisomaan keihääseensä nojaten.

„Täällä maan päällä on minulla varma jalansija. Salli minun seisoa ja elää täällä, nauttia täällä kauniista voimieni mukaan ja tehdä hyvää voimieni mukaan.

Sinun taivaaseesi en voi enkä tahdokaan seurata sinua.

Minä kunnioitan unelmiasi, minä kunnioitan pyhää kaipaustasi — mutta minä en ota niihin osaa.

Sinä tiedät”, lisäsi hän hymyiltäen, „että minä olen pakana — parantumaton pakana, kuten Valeriani — Valeriamme.

Oikeaan aikaan muistinkin hänet.

Sinun korkealentoiset unelmasi saavat meidät unohtamaan rakkaimman olennon maan päällä.

Katso, me olemme palanneet kaupunkiin, aurinko laskeutuu nopeasti etelään ja minun on vietävä ennen yön tuloa tilatut siemenet Valeriuksen puutarhaan.

„Se olisi huono puutarhuri”, sanoi hän hymyillen, „joka unohtaisi kukkansa. Voi hyvin — minä poik-
kean oikealle.”

„Kerro minulta Valerialle terveisiä. Minä menen
kotiin lukemaan.”

„Mitä sinä nykyään luet? Platoako vielä!”

„Ei, Augustinusta. Voi hyvin!”

Kahdeskymmenes toinen luku.

Nopeasti riensi Totila välttääkseen keskikaupungin vilkasliikkeisiä katuja esikaupunkien kautta Porta capuanalle päin ja juutalaisen portinvartijan lisäksi tornille.

Torni, joka oli heti portin oikealla puolella, oli varustettu paksuilla muureilla ja vahvalla kaarevalla katolla. Siinä oli useita kerroksia.

Ylimmässä kerroksessa, aivan tornihuippujen alapuolella oli kaksi matalaa, mutta muutoin avaraa huonetta torninvartijaa varten.

Siellä asui vanha juutalainen kauniin, tumman tyttärensä kanssa.

Suuremmassa huoneessa, jonka seinillä riippui hyvässä järjestyksessä tärkeän pääportin ja sivuporttien suuret, raskaat avaimet, käyrä vartian torvi sekä torninvartijan leveä, pertuskan tapainen keihäs, istui jalat ristissä kaislamatolla lisäksi, vanha torninvartija. Hänellä oli pitkä, luiseva vartalo sekä rotunsa ominaisuudet, kotkannenä ja pensasmaiset, kaarevat kulmakarvat.

Hänellä oli pitkä sauva polvien välissä. Hän kuunteli tarkkaavaisesti nuoren, mitättömän näköisen

miehen puhetta. Tämä oli nähtävästi myöskin juutalainen, jonka kovista piirteistään ilmeni juutalaisen heimon viekas laskemiskyky.

„Katso, isä Iisak“, päätti hän puheensa runalla, soimuttomalla äänellä. „sanani eivät ole turhaa lorua eivätkä ne tule ainoastaan sydämestä, joka on sokea, vaan myös päästä, jossa silmät ovat.“

Ja tässä olen minä tuonut mukani kirjeet ja asiapaperit, jotka todistavat sanani. Tässä on nimitykseni Italian kaikkien vesijohtotöiden rakennusmestariksi. Minä saan palkkaa neljäkymmentä kultasolidia vuodessa ja sitäpaitsi jokaisesta uudesta laitoksesta kymmenen solidia.

Aivan äsken olen pannut kuntoon Napolin kaupungin rappahtuneen vesijohdon ja tässä kukkarossa ovat ne kymmenen kultarahaa, jotka siitä sain.

Sinä näet, että minä voin elättää vaimoni. Sitäpaitsi olen minä tätisi Rakelin poika.

Toivon, ettei sinulla ole mitään puhettani vastaan ja että annat lapsesi Mirjamin taloni hoitajaksi.“

Mutta vanhus sively pitkää harmaata leukapartaansa ja pudisti hiljaa päätänsä.

„Jochem, Rakelin poika, poikani — minä sanon sinulle, luovu kosimisestasi.“

„Miksi? Mitä sinulla on minua vastaan? Kuka koko Israelissa voi sanoa samaakaan Jochemia vastaan?“

„Ei kukaan. Sinä olet rehellinen, hiljainen ja ahkera, sinä lisäät omaisuuttasi ja Jumala siunaa työsi.“

Mutta oletko koskaan nähnyt että satakieli rupeaa varpusen patiksi tai notkea gaselli kuormaeläimen pariaksi? Ne eivät sovi yhteen. Katso tuonne ja sano itse sovikko sinä lapselleni Mirjamille.“

Ja hän lykkäsi pitkällä sauvallaan syrjään viheriäisen, villaisen esiripun, joka oli huoneiden välillä.

Hiljaisia, hopealta helähtäviä ääniä oli jo miesten puhelun aikana kuulunut esiripun toiselta puolen. Nyt voivat he nähdä yksinkertaisesti sisustettuun, mutta miellyttävään huoneeseen.

Laajan kaariakkunan ääressä, josta oli vapaa näköala ihanan Napolin yli siniselle merelle ja kaukaisille vuorille, seiso i muori tyttö oudonnäköinen, harpun tapainen kielisoitin käsissään.

Näky oli hurmaavan kaunis.

Hehkuvan punaisena hyväilivät laskevan auringon säteet korkealla olevaa huonetta, valoivat tytön valkeaan, poimulliseen pukuun ja jalopiirteisiin kasvoihin purppurahohdetta ja leikkivät hänen kiiltävän mustassa tukassaan, joka oli kammattu kaunismuotoisilta ohimoilta korvien taakse.

Tämän auringonhohteen tavoin näytti koko hänen olemuksestaan säteilevän runollisuuden loiste, joka ilmeni jokaisessa hänen liikkeessään ja tumman sinisten silmiensä uneksivassa katseessa, kun ne surumielisinä harhailivat kaupungin ja meren yli.

„Tummansinisiksi kuin meri” oli runoilija Pisonäitä silmiä sanonut. —

Ikäänkuin puoleksi unessa koskettelivat sormet hiljaa, hiljaa soittimen kieliä samalla kun puoleksi avatuilta huulilta kaikui pikemmin kuiskattuna kuin laulettuna vanha, surumielinen sävel:

„Vierellä virtain Baabelin
Valitti Israel.
Oi milloin saapuu päivä, mi
Sen itkut lopettaa?”
„Sen itkut lopettaa?”

kertasi hän uneksien ja nojasi päätänsä käteensä, joka piteli harppua akkunalla.

„Katso“, sanoi vanhus hiljaa. „eikö hän ole rakastettava kuin ruusu Saaronin lehdöissä tai kuin naarashirvi Hirammin vuorilla. Hänen ruumiissaan ei ole mitään vikaa.“

Ennenkuin Jochem ehti vastata, huului kapealta rautaportilta kolme hiljaista koputusta.

Mirjam heräsi unelmistaan, pyyhkäsi kädellään silmiään ja riensi ahtaita kiertoportaita alaspäin.

Jochem meni akkunan luo ja hänen kasvoilleen ilmestyi kiukun ryppyjä.

„Haa, kristitty, jumalan kiroama“, sähisi hän ja puristi kätensä nyrkkiin.

„Siellä on taas tuo vaaleaverinen, hillittömän ylpeä gööti.“

Isä lisak! Onko hän se kruunuhirvi, joka sopii sinun naarashirvellesi?“

„Poikani, älä puhu pilkallisesti lisakille!“

Tiedäthän sinä itsekkin, että hänen sydämessään on roomalaistytön kuva. Hänen sielunsa ei ajattelekaan Judan helmeä.“

„Mutta kenties ajattelee Judan helmi häntä.“

„Kiitollisuudella ja ilolla, kuten karitsa ajattelee väkevää paimentansa, joka on pelastanut hänet suden kidasta.“

Oletko unohtanut kuinka viimeisen metsästyksen aikana, jonka kirotut roomalaiset toimeenpanivat Israelin aarteita ja kultakasoja vastaan polttaen samalla pyhän synagogankin riettaalla tulella, joukko näitä kiukkuisia roistoja ajoi kadulla takaa tytärtäni, kuten susilauma valkoista karitsaa, kuinka he repivät hunnun hänen päästään ja rintaliinan hänen hartioiltaan

— missä oli silloin Jochem, tätini poika, joka häntä saattoi?

Hän pakeni nopeasti vaaraa ja jätti kyyhkysen korppikotkien kynsiin.”

„Minä olen rauhan mies”, selitti Jochem häpeisään. „käteni ei käytele väkivallan miekkaa.”

„Mutta Totila käyttää sitä kuin Judan jalopeura ja Herra on hänen kanssansa.

Yksin hyökkäsi hän rohkeiden ryövärien joukkoon, iski hävittömintä miekkansa terällä, hajoitti muut, kuten tornihaukka varikset, pani huolellisesti hunnun vapisevan lapseni kasvoille, tuki hänen horjuvia askeleitaan ja toi hänet vahingoittumattomana kotiin, hänen vanhan isänsä syliin.

Antakoon Herra Jehova hänelle pitkän iän ja siunatkoon kaikkia hänen askeleitaan.”

„No, hyvä”, sanoi Jochem pistäen asiapaperit povelleen. „minä menen, tällä kertaa pitkäksi aikaa. Minä matkustan suuren veden yli suuria liikeasioita varten.”

„Suuria liikeasioita? Kenen kanssa?”

„Justinianuksen, itämaiden keisarin kanssa.

Osa suurta kirkkoa, jonka hän on rakennuttanut kristillisen viisauden kunniaksi Konstantinuksen kultaiseen kaupunkiin, on sortunut.

Minä olen laatinut suunnitelman kirkon uudelleen rakentamista varten.”

Kiivaasti hypähti vanhuus ylös ja iski sauvansa lattiaan.

„Kuinka, Jochem, Rakelin poika, tahdotko sinä palvella roomalaisia? Keisaria, jonka edeltäjät hävittivät pyhän Siionin ja polttivat poroksi Herran temppelin.

Ja sinä, hurskaan Manassen poika, aiot rakennuttaa epäuskon temppelin. Voi, voi sinua.*

„Miksi sinä voitottelet tietämättäsi ollenkaan syytä? Voitko sinä rahoista haistaa ovatko ne läheneet juutalaisen vai kristityn kädestä?”

Eivätkö ne paina yhtä paljon ja eivätkö ne kiillä yhtä kauniisti?”

„Manassen poika, samalla kertaa et voi palvella Jumalaa ja mammonaa.”

„Entä sinä itse! Etkö sinäkin ole uskottomien palveluksessa?”

Näenhän minä vartijantorven talosi seinällä. Etkö sinä vartioi noita avaimia näiden göötien hyväksi, etkö sinä avaa ja sule näitä portteja heidän muun muassa ja tullessaan ja etkö sinä suojele heidän väkivyytensä limnaa?”

„Kyllä, sen minä teen”, sanoi vanhus ylpeästi. „ja uskollisesti aionkin vartioida yöt ja päivät, kuten koira isäntänsä omaisuutta. Niin kauan kun lisak, Rubenin poika, on hengissä ei yksikään tämän kansan vihollisista tule tämän portin läpi.

Sillä Israelin lapset ovat kiitollisuuden velassa heille ja heidän suurelle kuninkaalleen, joka oli viisas kuin Salomo ja jonka miekka oli Gideonin miekan kaltainen, kiitollisuuden velassa, kuten esi-isämme suurelle kuninkaalle Kyrokselle, joka vapautti heidät Babylonian vankeudesta.

Roomalaiset ovat hävittäneet Herran temppelin ja hajottaneet hänen kansansa kaikkiin maan ääriin.

He ovat meitä halveksineet ja pieksäneet ja polttaneet kauniit kaupunkimme ja ryöstäneet pyhätömme ja häväisseet talomme ja raiskaaneet naimemme kaikkialla maissaan ja säättäneet meitä vastaan useita julmia lakeja.

Silloin tuli yön maista tämä suuri kuningas, jonka siemenen Herramme Jehova siunatkoon, ja rakennutti uudestaan synagogamme. Ja jos roomalaiset repivät ne alas, täytyi heidän omin käsin ja omilla varoillaan ne taas rakennuttaa. Hän on suojellut kotiemme rauhan ja sen, joka loukkasi Israelin lasta, täytyi maksaa siitä yhtä suuret sakot kuin jos hän olisi kristittyä loukannut.

Hän on sallinut meidän pitää Jumalanme ja uskomme ja hän on suojellut askelemme kaupan teillä. Me vietimme pääsiäistämme rauhassa, mitä viimeksi olimme saaneet tehdä silloin kun Temppele vielä seisoi Siionin kukkuloilla.

Ja kun eräs roomalainen ylimys ryösti väkivalloilla vaimoni Saaran, hakkautti kuningas Teoderik häneltä pään poikki vielä samana päivänä ja palautti vaimoni takaisin loukkaamattomana.

Ja sen minä muistan niin kauvan kun minulla elonpäiviä riittää ja minä tahdon palvella hänen kansaansa uskollisesti kuolemaani saakka, että laajalla kaikissa maissa voidaan taas sanoa: uskollinen ja kiitollinen kuin juutalainen.”

„Kumpahan et koskaan saisi göötien puolelta kiittämättömyyttä uskollisuudestasi“, sanoi Jochem lähtöä tehden. „Minusta tuntuu, että se päivä vielä tulee, jolloin minä tulen taas pyytämään Mirjamia vaimokseni — viimeisen kerran.

Kenties, isä lisä olet silloin hiukan nöyrempi.”

Hän meni Mirjamin huoneen läpi portaille, joissa hän alas menessään tapasi Totilan.

Ivallisesti kumartaen ja vihaisesti silmäten hiipi pikku juutalainen solakan göötin ohi, jonka täytyi kumartua päästäkseen torninvartijan huoneeseen.

Mirjam tuli aivan hänen jälessään.

„Tuolla ovat puutarhurinvaatteesi“, sanoi Mirjam kohottamatta pitkiä silmäripsiään, „ja tässä ikkunalla ovat kukat valmiiksi järjestettyinä.“

Hän rakastaa valkoisia narsisseja, sanoit äskettäin. Minä olen hankkinut valkoisia narsisseja.

Niissä on suloinen tuoksu.“

Hän vaikenä.

„Sinä olet hyvä tyttö, Mirjam“, sanoi Totila, ottaen päästään hopeanvalkoisilla joutsenensiivillä koristetun kypäränsä ja asettaen sen pöydälle. „Missä on isäsi?“

„Herran siunaus levätköön kultakutreillasi“, sanoi vauhus tullen huoneeseen.

„Terve, uskollinen isä“, huudahti Totila, heitti hohtavan valkoisen vaippansa bartioiltaan ja kääriytyi ruskeaan vaippaan, jonka Mirjam otti seinältä.

„Te hyvät ihmiset! Ilman teitä ja teidän uskollista vaiteliaisuuttanne tietäisi koko Napoli salaisuuteni. Kuinka voin minä teitä kiittää?“

„Kiittääkö?“ sanoi Mirjam kohottaen tumman-siniset silmänsä ja katsoen häneen tulisesti. „Sinä olet edeltäpäin ikuisiksi ajoiksi maksanut kiitollisuuden velkasi.“

„Ei, Mirjam“, sanoi gööti paimaen leveäremäisen, ruskean huopahatun syvälle silmillensä. „Minä toivon teille hyvää kaikesta sydämestäni.“

Sanoppas, isä isä, kuka on tuo pieni mies, jonka minä olen usein täällä nähnyt ja joka äsken tuli vastaan. Minusta näyttää, että hän on iskenyt silmänsä Mirjamiin.

Sanokaa suoraan, jos teiltä vain rahaa puuttuu — minä autan mielelläni.“

„Mirjamilta puuttuu rakkautta, herra“, sanoi vauhus levollisesti.

„Sinä tapauksessa minä en voi auttaa. Mutta jos hänen sydämensä valitsee jonkun toisen, niin tekisin minä mielelläni jotakin Mirjamini hyväksi.“

Hän laski kätensä ystävällisesti tytön kiiltävän mustalle tukalle.

Kosketus oli hyvin hiljainen.

Mutta kuin tulisen salaman iskenä vauhti Mirjam yhtäkkiä polvilleen, pannen kätensä ristiin rinnalleen ja kumartaen syvälle kauniin päänsä. Hän vauhti kasteenpainaman kukan tavoin maahan Totilan jalkojen juureen.

Tämä peräytyi hämmästyneenä.

Mutta silmänräpäyksen perästä oli tyttö taas ylhäällä. „Anteeksi, — ruusu vain putosi jalkoihisi.“

Hän pani kukan pöydälle ja sai niin täydellisesti mielenmalttinsa takaisin, ettei lisäk eikä nuorukainenkaan kiinnittänyt tapaukseen suurempaa huomiota.

„Alkaa jo hämärtää, kiiruhda, herra“, sanoi Mirjam levollisesti ojentaen Totilalle kukkakorin.

„Minä menen. Valeriakin on sinulle suuressa kiitollisuuden velassa. Minä olen kertonut sinusta usein hänelle ja hän kyselee sinusta. Hän haluaisi mielellään nähdä sinut.“

No, se kai tapahtuu piankin. Tänään käytän huultavasti viimeisen kerran tätä valepukua.“

„Aiotko sinä ryöstää tuon Edomin tyttären?“ huusi vanhus. „Tuo hänet tänne. Täällä on hän hyvässä kätkössä.“

„Ei“, huusi Mirjam. „ei tänne, ei, ei.“

„Miksi ei, kunnallinen lapsi?“ kysyi vanhus nyreissään.

„Tämä ei ole sopiva paikka hänen morsiamelleen — tällainen huone — se ei käy päinsä.“

„Rauhoittukaa“, sanoi Totila ovella mennessään. „Julkisella kosimisella aion tehdä salaisuudesta lopun. Hyvästi.“

Hän meni ulos. Lisäk otti keihään, torven ja muutamia avaimia seinältä. Hän meni avatakseen Totilalle portin ja toimittakseen sitten iltatarkastuksen suuren tornirakennuksen kaikilla porteilla.

Mirjam jäi yksin.

Kauan aikaa seisoi hän liikkumattomana ja silmät ummessa samalla paikalla.

Vihdoin pyyhkäsi hän käsillään ohimoitaan ja poskiaa ja avasi silmänsä.

Huoneessa oli hiljaista. Avonaisesta akkunasta hiipivät sisään kuumat ensimmäiset säteet.

Ne leikkivät Totilan valkoisella vaipalla, joka oli heitetty tuolin selustalle.

Mirjam riensi sen luo ja peitti vaipan helman kuumilla suuteloilla.

Sitten tarttui hän viereisellä pöydällä olevaan joutsenkypäriin, syleili sitä molemmin käsin ja painoi sitä hellästi rintaansa vasten.

Hän piti sitä hetken aikaa uinaillen käsissään. vihdoin — hän ei voinut vastustaa haluaan — nosti hän sen nopeasti ja pani päähänsä. Hän vavahti kun kypäri koski hänen otsaansa. Sitten pyyhkäsi hän mustat kiharat ohimoiltaan ja painoi kovaa, kylmää terästä molemmin käsin helkuvaan otsaansa.

Vähän ajan perästä pani hän sen takaisin vaipan viereen arasti ympärilleen silmäillen.

Sitten meni hän akkunan ääreen ja katseli yön helmoissa lepäävää kaupunkia ja hurmaavaa kuumuutta.

Hänen huulensa liikkuivat. Hän aikoi rukoilla,
mutta sen sijaan kaikui vanha laulu:

„Vierellä virtain Baabelin
Valitti Israel.
Oi milloin, tytär Siionin,
Sun vaivas vaimenee?“

Kahdeskymmenes kolmas luku.

Sillä aikaa kun Mirjam ääneti katseli ensimmäisiä taivaalle ilmestyviä tähtiä, oli Totila nopein, kaipauksen kannustamin askelin jo ehtinyt rikkaan purppurakauppiaan huvilaan, joka oli lähes tunnin matkan päässä Porta capuanasta.

Portinvartijaorja neuvoi hänet vanhan Hortulariuksen, Valerian vapautetun luo, jolle oli uskottu puutarhan hoito.

Tämä, joka oli rakastuneitten uskottu, otti puutarhuripojalta kukat ja siemenet, jotka tämä muka oli tuonut Napolin parhailta kukkakauppialta, ja saattoi hänet hänen tavalliseen, alakerrassa olevaan makuuhuoneeseensa, jonka akkunat olivat puutarhaan päin. Seuraavana aamuna ennen auringonnousua — niin neuvoi vanhanaikuisen puutarhataidon salaoppi — olivat kukat istutettavat, että ensimmäinen auringonvalo, joka niihin uudessa paikassa sattui, olisi siunausta tuottava aamuaurinko.

Kärsimättömänä odotteli nuori gööti ahtaassa huoneessaan viinipikarin ääressä hetkeä, jolloin Valeria voisi sanoa isälleen jäähyväiset illallisen jälkeen.

Tuon tuostakin katsoi hän taivaalle nähdäkseen tähtien noususta ja kuun asemasta kuinka pitkälle yö oli kulunut.

Hän veti syrjään akkuna-aukossa olleen verhon. Laajassa puutarhassa vallitsi hiljaisuus.

Kaukana loiskivat suihkulähteet ja heinäsiirkat sirisivät myrttipensaissa. Lämmin, pehmeä etelätuuli henkäili läpi yön tuoden joskus tullessaan kokonaisia pilviä ruusutuoksua. Kukkaisesta lehdosta puutarhan toisessa päässä kaikui houkuttelevana satakielen hurmaava laulu.

Totila ei enää jaksanut kauemmin odottaa.

Hiljaa kiipesi hän akkunalaudalle ja siitä ulos puutarhaan. Kapeain teiden valkoinen hiekka tuskin äännähtikään hänen keveiden askeltensa alla, kun hän välttämättä kuutamoa riensi pensaston varjoon.

Hän riensi tummia taksuskäytäviä ja tiheälataisten olivien varjostamia teitä pitkin korkean Florapatsaan ohi, jonka valkea marmori loisti aaveentapaisesti kirkkaassa kuutamossa, laajan suihkulähteen ohi, jossa kuusi delfiiniä puhalsi korkealle vesisuihkuja sieramistaan, poikkesi nopeasti käytävälle, joka vei tuuheiden laakeripuuryhmien ja tamarindipensastojen läpi, tunkeutui oleander-aidan läpi ja saapui vuotokiviluolalle, jossa vedenneito nojasi suureen tumaan uumaan.

Kun hän pääsi luolaan, hiipi vaalea haamu esille patsaan takapuolelta.

„Valeria, kaunis ruusuni“, huusi Totila syleillen tulisesti rakastettuaan, joka hiljaa vastusteli hänen kiihkeitä mielenilmauksiaan.

„Päästä, päästä, rakkaani“, kuiskasi Valeria koettaen irroittautua hänen syleilystään.

„En, armaani, minä en päästä sinua. Kuinka

kauan, kuinka tuskallisesti minä olen sinua kaihonnut. Kuuletko kuinka houkuttelevasti ja kaihoovasti satakieli laulelee, tunnetko kuinka kesäyön lämmin henkäys ja kuusamain huumaava tuoksu henkivät rakkautta? Ne kaikki kehoittavat meitä olemaan onnellisia.

Nauttikaamme näistä kultaisista hetkistä. Sieluni ei ole tarpeeksi suuri käsittääkseen kokonaisuudessaan onneaan, sinun kauneuttasi, nuoruuttamme ja tätä hehkuvaa, suloista kesäyötä: mahtavin aalloyhin kuohuu täysinäinen elämänvoima sydämen läpi, joka on haleta onnestaan.”

„Ystäväiseni! Mielelläni tahtoisin, kuten sinäkin, täydellisesti antautua tämän hetken riemulle, mutta minä en voi sitä. Minä en luota tähän hurmaavaan tuoksuun, näiden kesäöiden viileisiin henkäyksiin. Ne eivät kestä kauan, ne ennustavat onnettomuutta. Minä en voi luottaa rakkautemme onneen.”

„Miksi et, rakas hullu?”

„En tiedä: onnettomuutta tuottava ristiriita, joka on imeytynyt läpi koko olemukseni, vaikuttaa tässäkin suhteessa turmiollisesti. Mielellään minunkin sydämeni, kuten sinun, nauttisi tästä onnesta. Mutta ääni sisässäni varoittaa: se ei kestä kauan — sinä et tule onnelliseksi.”

„Etkö siis ole onnellinen levätessäsi rinnoillani?”

„Olen ja en! Jaloa isääni kohtaan harjoittamamme salaperäisyys painaa minua kuin jokin rikos tai vääryys.

Katsos, Totila. Minua ei kiinnitä sinuun suurimmassa määrässä nuorekkaan kaunis voimaasi eikä tulinen rakkautesi.

Enemmän kiinnittää minua sinuun sydämeni ylpeys sielusi, avomielisen, päivänpaisteisen, jalon sielusi puolesta.

Minä olen tottunut näkemään sinun vaeltavan tämän synkän maailman läpi kirkkaana ja valoisana kuin valon jumala. Voitonvarman voimasi jalo rohkeus, olentosi lennökkaisuus ja iloinen suoruus ovat ylpeyteni. Ja suurin onneni on, että kaikki pikku-
maisuuksien välipitämättömyys ja halpamaisuus katoavat sinun läheisyydestäsi.

Minä rakastan sinua kuin kuolevainen auringonjumalaa, joka on lähestynyt häntä valonsa täydessä loistossa.

Ja senvuoksi en voi sinussa suvaita mitään sala-peräistä tai teeskenneltyä.

Minä en voi nauttia tämän hetken onneakaan — se on vääryydellä hankittu eikä siis voi kauan kestää.”

„Ei, Valeria, eikä niin saa ollakaan.

Minä olen aivan samaa mieltä kuin sinä.

Minäkin vihaan tätä valheellisuutta ja naamioimista enkä euää kestä sitä kauemmin.

Minä olen tullut lopettaakseni sen.

Huomenna, huomenna heitän minä valejupukuni ja kerron isällesi asian suoraan.”

„Tämä päätös on paras, sillä —”

„Sillä se pelastaa henkesi, nuorukainen!” keskeytti äkkiä syvä ääni ja luolan pimeästä takaosasta tuli esille mies pistäen kirkkaan miekan takaisin tuppeen.

„Isäni!” huudahti Valeria hämmästyneenä, mutta rohkealla mielellä.

Totila pani käsivartensa hänen vyötäisilleen puolustaakseen aarrettaan.

„Pois, Valeria, irti raakalaisesta”, sanoi Valerius viitaten käskävästi kädellään.

„Ei, Valerius”, sanoi Totila painaen rakastettuaan kovemmin rintaansa vasten. „Hänen paikkansa on tästä lähtien näillä rinnoilla.”

„Röyhkeä gööti!”

„Kuule minua, Valerius, äläkä ole meille vihois-
sasi tänään salaperäisyyden vuoksi. Kuten itse olet
kuullut olisi se jo huomenna loppunut.”

„Sinun onneksesi kuulin sen.

Vaikka vanhin ystäväistäni oli minua varoittanut,
en kuitenkaan taltonut uskoa että tyttärenti toimii
selkäni takana.

Kun minun täytyi se lopuksikin uskoa, päätin,
että saisit verelläsi maksaa viekkautesi.

Päätöksesi pelasti henkesi.

Mutta pakene nyt, sillä sinä et saa enää koskaan
häntä nähdä.” —

Totila aikoi vastata kiivaasti, mutta Valeria ehti
ennen häntä.

„Isä”, sanoi hän levollisesti menen miesten väliin,
„kuule lastasi.

Minä en tahdo puolustaa rakkauttani, sillä se ei
tarvitse puolustamista. Se on jumalallinen ja välttä-
mätön kuin tähdet. Rakkauteni tähän mieheen on
elämäni elämä.

Sinä tunnet sieluni. Totuus on sille yhtä välttä-
mätön kuin ruumiille ilma. Ja minä sanon sinulle
kautta sieluni: minä en koskaan hovu tästä mie-
hestä.”

„Enkä minä koskaan hänestä”, huusi Totila tart-
tuen Valerian oikeaan käteen.

Nuoret seisoivat siinä kuin kirkaassa valossa
vanhuksen edessä pystypäisinä ja päättäväisinä. Hei-
dän jaloista piirteistään ja vartaloistaan kuvastui tällä
hetkellä pyhä innostus. Ryhmä oli niin kaunis, että
vihastuneen isän sydämeen ilmestyi liikuttava, lepyt-
tävä tunne.

„Valeria, lapseni!”

„Oi isäni! Sinä olet niin hellästi ja uskollisesti valvonut jokaista askeltani, että minä olen tähän saakka tosin ollut pahoillani äitini menettämisestä, mutta tuskin koskaan olen häntä kaivannut.

Nyt, tällä hetkellä kaipaau häntä ensimmäisen kerran. Nyt tunnen, että tarvitseisin häntä puhumaan puolestani.

Salli ainakin hänen muistonsa nyt puhua puolestani

Salli minun palauttaa hänen kuvansa sieluusi ja muistuttaa sinulle sitä hetkeä, jolloin kuoleva kutsui sinut viimeisen kerran vuoteensa ääreen ja pani sydämellesi — kuten itse olet usein sanonut — onneni arvokkaimpana testamenttinaan.“ —

Valerius painoi vasemman kätensä otsaansa. Tytär rohkasi mielensä ja tarttu toiseen. Hän ei vetänyt sitä pois. Nähtävästi oli vanhuksen rinnassa kiiwas taistelu käynnissä.

Vihdoin sanoi hän:

„Valeria, sinä olet tietämättäsi lausunut tärkeitä sanoja.

Olisi väärin salata sinulta se, mitä sinä aavistaen mainitsit.

Kuule siis mitä äitisi minulle kuolinhetkellään puhui.

Hänen mieltään painoi yhä tuo lupaus, josta me kuitenkin olemme sinut aikoja sitten vapauttaneet.

„Jollei lapsestamme tule taivaan morsianta“, sanoi hän, „niin lupaa minulle ainakin, että hän saa vapaasti valita puolisonsa.

Minä tiedän kuinka roomalaisia tyttöjä, usein meidänkin säätyimme tyttäriä, naitetaan kysymättä ollenkaan heidän mielipidettään tai rakkauttaan. Sellainen liitto on kurjuus maan päällä ja kauhistus Herralle.

Valeriani valitsee jalosti — lupaa minulle, että annat hänet sille miehelle, jonka hän valitsee, etkä kellekään muulle.

Minä lupasin sen pitäen hänen vapisevaa kättään omassani. —

Mutta minä en koskaan anna tyttärentäni raakalaiselle, Italian viholliselle, en, en!”

Ja heilauttaen kiivaasti kättään riistäytyi hän irti tyttärestään.

„Kenties minä en olekaan aivan raakalainen, Valerius“, sanoi Totila.

„Ainakin olen minä lämpimin roomalaisystävä koko kansastani.

Usko minua, en minä teitä vihaa. Ne, joita minä inhoon, ovat teidän samoin kuin meidänkin vaarallimmat viholliset — byzantilaiset.”

Se oli sana paikallaan.

Sillä vanhan tasavaltalaisen sydämessä oli viha Byzantiumia vastaan yhtä tulinen kuin hänen rakautensa vapautta ja Italiaa kohtaan.

Hän oli ääneti, mutta hänen silmänsä katselivat tutkivasti nuorukaista.

„Isäni“, sanoi Valeria. „lapsesi ei koskaan rakastaisi raakalaista.

Opi häntä tuntemaan ja jos vielä sittenkin pidät häntä raakalaisena — niin en minä koskaan tahdo hänen omakseen tulla.

Kaikki jumalat rakastavat häntä ja kaikkien ihmisten täytyy pitää hänestä — sinä et myöskään häntä hyljeksi.

Minä en vaadi sinulta muuta kuin että opit hänet tuntemaan. Päätä sitten itse onko vaalini ollut jalo vai ei.”

Hän tarttui isänsä käteen.

„Opi minut tuntemaan, Valerius“, pyysi Totila tarttuen sydämellisesti hänen toiseen käteensä.

Vanhus huokasi.

Lopuksi sanoi hän: „Tulkaa kanssani äidin haudalle, joka on tuolla sypressien varjossa.

Sinä lepää hänen sydämensä uurnassa.

Muistelkaamme siellä häntä, jalointa naisista, ja rukoilkaamme hänen varjoaan.

Ja jos rakkautenne on todellista ja vaali on jalo, niin täytän lupaukseni.“

Kahdeskymmenes neljäs luku.

Muutamia viikkoja myöhemmin tapaamme Roomassa hyvin tutussa, Caesar-patsaan kaunistamassa kirjoituskamarissa prefekti Cetheguksen ja uuden tuttavamme Petroksen, keisarin tai pikemmin keisarinan lähettilään.

Molemmat miehet olivat vilkkaasti puhellen ja vuoronperään muistellen menneiden aikojen tapahtumia — he olivat opintotovereita, kuten ennen on mainittu — syöneet yksinkertaisen aterian ja tyhjentäneet sen päälle ruukullisen vanhaa massiko-viiniä. Ruokasalista olivat he siirtyneet tänne syrjäiseen työhuoneeseen voidakseen palvelevia orjia pelkäämättä puhella salaisemmistakin asioista.

„Niin pian kun olin tullut vakuutetuksi siitä“, päätti Cethegus kertomuksensa viime aikojen tapahtumista, „että kauheat kertomukset Ravenman rettelöistä olivat vain turhia huhuja, mahdollisesti keksittyjä, joka tapauksessa liioteltuja, koetin mahdollisuuden mukaan rauhoittaa ystäväieni levottomuutta ja innostusta.

Yhtiöpää Lucius Licinius, joka ihailee minua mielettömästi, oli turmella kaikki.

Herkeämättä vaati hän että minut valittaisiin diktaattoriksi: hän pani minulle aivan sanan mukaan miekan rintaa vasten ja huusi, että minut pitäisi pakoittaa pelastamaan isänmaa.

Hän löppötteli niin paljon salaisuuksiamme, että oli onni, että tumma korsikalainen — joka näyttää olevan raakalaisten ystävä, kenenkään aavistamatta mistä syystä — luuli häntä päihtyneemmäksi kuin mitä hän olikaan.

Vihdoin saapui tieto Amalasantan palaamisesta ja sitten rauhoittui vähitellen kansa ja senaatti.”

„Mutta sinä”, sanoi Petros, „olitte toisen kerran pelastanut Rooman raakalaisten kostolta — unohtumaton ansiotyö, josta koko maailman, etupäässä hallitsijattaren, täytyy sinua kiittää.”

„Hallitsijatar — nais parka!” tuumi Cethegus olkapäitään kohauttaen. „Kuka tietää kuinka kauan göötit tai hallitsijasi Byzantiumissa sallivat hänen olla valta-istuimella.”

„Mitä? Sinä olet suuresti erehtynyt”, huudahti Petros innokkaasti. „Minun lähetykseni tarkoitus on etupäässä tukea hänen valta-istuintaansa. Minä aion juuri kysyä sinulta neuvoa miten minä sen parhaiten voisin tehdä”, lisäsi hän vieikkaasti.

Mutta Cethegus nojasi päätään takanaan olevaan marmoriseinään ja katsoi lähettilääseen hymyillen. „Oi, Petros, Petros”, sanoi hän, „miksi sinä teeskentelet? Minä luulin, että me tunnenme toisemme paremmin.

„Mitä sinä tarkoitat?” kysyi byzantilainen hämilään.

„Minä tarkoitan, ettemme me turhaan tutkineet yhdessä historiaa ja lakitiedettä Berytuksessa ja Ateenassa.

Minä tarkoitan, että me jo silloin nuorukaisina kävellessämme huviksemme tai keskustellessamme tieteistä lukemattomia kertoja tulimme siihen johtopäätökseen, että keisarin olisi karkoitettava raakalaiset Italiasta ja taas hallittava Roomaa samoin kuin Byzantiumia.

Ja kun minä nyt vielä ajattelen samalla lailla, et kai sinäkään ole mieltäsi muuttanut."

"Minun mielipiteeni täytyy tietysti olla sama kuin hallitsijainikin ja Justinianus —"

"Tahtoo tietysti kaikin mokomin säilyttää raakalaisten vallan Italiassa."

"Tosin", sanoi kaunopuhuja hämillään, "mutta saattaa sattua tapauksia —"

"Petros", huusi nyt Cethegus ojentautuen pystyyn, "älä viitsi enää syöttää minua lauseparsilla ja valheilla. Ne eivät pysty minun."

Näetkös, Petros, sinä teet taas vanhan virheesi: sinä olet liian viekas ollaksesi viisas. Sinä arvelet, että aina täytyy valehdella eikä sinulla ole koskaan rohkeutta puhua totta.

Mutta valehdella pitää vain silloin kun on varma valheestaan. Kuinka sinä luulet voisiasi uskottaa minulle, ettei keisari halua Italiaa takaisin.

Aikooko hän kukistaa hallitsijattaren vai antaa hänen olla valta-istuimella, riippuu siitä luuleeko hän parhaiten pääsevänsä päämääräänsä ilman häntä vai hänen avullaan.

Minun ei tietenkään pitäisi saada tietää, mitä keisari aikoo.

Mutta tiedätkö, kaikista kieroilemisistasi huolimatta voim minä nyt, kun kerran olemme olleet yhdessä, sanoa sinulle päin silmiä mitä keisari aikoo."

Ilkeä ja katkera hynny värveli lähettilään huulilla.

„Vielä yhtä osava kuin keskustelutaidossa Atenassa”, sanoi hän myrkyllisesti.

„Niin kyllä ja sinä tiedät, että Atenassa olin minä aina ensimmäinen, Prokopius toinen ja sinä olit vasta kolmas.”

Silloin astui Syphax sisään.

„Hunnutettu nainen”, ilmoitti hän, „odottaa sinua Zeus-salissa.”

Hoissaan siitä, että tämä keskustelu keskeytyi, sillä hän tunsi prefektin itseään etevämmäksi, irvisteli Petros:

„No, toivotan onnea sellaisen keskeytyksen vuoksi.”

„Niin, mutta itsellesi”, sanoi Cethegus hymyillen ja meni ulos.

„Kopea, kyllä sinä vielä saat pilkkaasi katua”, niitti byzantilainen.

Cethegus tapasi salissa, joka oli saanut nimensä atenalaisen Glykonin veistämän kauniin Zeus-patsaan mukaan, komeaan göötiläiseen pukuum puetun naisen. Prefektin astuessa sisään heitti hän taaksepäin ruskean vaippansa luukon.

„Ruhtinatar Gotelindis”, sanoi Cethegus hämmästyneenä, „mikä teidät tuo luokseni?”

„Kosto”, vastasi käheä, runa ääni ja ruhtinatar meni hänen luokseen.

Ruhtinattaren kasvonpiirteet olivat terävät, mutta eivät silti rumat. Häntä olisi voitu sanoa kauniiksikin, jollei vasen silmä olisi ollut poissa ja koko vasen poski suuren arven rumentama. Haava näytti vuotavan joka kerta, kun tälle intolimoiselle naiselle nousi puna poskiin. Hän puhui kiihkeästi ja puristi kätensä nyrkkiin joka sanalle.

Jällellä olevasta harmaasta silmästä hehkui sellainen leppymätön viha, että Cethegus astui ehdottomasti askeleen taaksepäin.

„Kostoko?“ kysyi hän. „Kenelle?“

„Sen saat sittemmin tietää.“

Suo auteeksi“, sanoi hän koettaen tyyntyä. „että häiritseen teitä.“

Ystäväsi Petros, byzantilainen kaunopuhuja, on luonasi, eikös olekin?“

„On. Mistä sinä —“

„Minä näin hänen ennen coenaa tulevan portistasi sisään“, sanoi hän välinpitämättömän näköisenä.

„Se ei ole totta“, sanoi Cethegus itsekseen. „Minähän laskin hänet sisään puutarhaportin kautta.“

Nuo molemmat ovat siis päättäneet tavata toisensa täällä.

Minun ei pitäisi aavistaa sitä.

Mutta mitä asiata heillä on minulle?“

„Minä en tahdo kauan vaivata sinua“, jatkoi Gotelindis. „Minulla on vain yksi kysymys tehtävänä sinulle. Vastaa aivan lyhyesti.“

Minä voin kukistaa tuon naisen — Teoderikin tyttären — ja minä tahdon sen tehdä. Oletko sinä minun puolellani vai minua vastaan?“

„Ahaa. Petros-ystävä“, ajatteli prefekti. „nyt minä tiedän jo mitä sinulla on Amalásuntan kanssa tekemistä.“

Mutta katsokaamme kuinka pitkällä he jo ovat.“

„Gotelindis“, sanoi hän arvellen. „sinä tahdot kukistaa hallitsijattaren — sen minä kyllä uskon — mutta minä epäilen voitko sinä sen tehdä.“

„Kuule ja päätä sitten voinko minä sen tehdä.“

Tuo nainen on murhauttanut nuo kolme herttua.“

Cethegus kohautti olkapäitään: „Moihan sitä epäilee.“

„Mutta minä voin sen todistaa.“

„Tuskin“, arveli Cethegus epäillen.

„Herttua Thulun ei kuollut heti, kuten tiedät.

Hänen päälleen hyökättiin aemiläisellä tiellä lähellä minun huvilaani Tannetumissa. Utisasukkaani löysivät hänet ja toivat hänet talooni.

Kuten tiedät, oli hän serkkuni — minähän olen baltien sukua. — Hän kuoli käsissäni.“

„No, mitä sairastui haavakuumeessaan.“

„Ei hänellä ollut haavakuumeita.“

Herttua Thulun sai kaatuessaan isketyksi murhaajaa miekallaan. Tämä ei päässyt pitkälle pakoon. Utisasukkaani hakivat häntä ja löysivät hänet kuoleman kielissä läheisestä metsästä. Hän tunnusti minulle kaikki.“

Cethegus puristi hiukan huuliaan yhteen. „No, mitä hän sanoi?“

„Murhaaja oli“, sanoi Gotelindis terävästi, „isaurilainen palkkasoturi, eräs Rooman vallitustöiden työpäälliköitä. Hän sanoi: prefekti Cethegus lähetti minut hallitsijattaren luo, hallitsijatar herttua Thulunin luo.“

„Kuka paitsi sinua kuuli tunnustuksen?“ kysyi Cethegus vaanivasti.

„Ei kukaan. Eikä kukaan saa siitä tietääkään mitään, jos autat minua. Mutta jollet —“

„Gotelindis“, keskeytti prefekti. „älä viitsi uhkailla. Se ei sinua auta.“

Sinä saat nähdä, että sinä vain sillä ärsytät minua, mutta et voi pakoittaa.

Hätätilassa voin minä laskea asian julkisen oikeuden käsiteltäväksi. Sinä olet tunnettu Amalasantan katkerana vihollisena. Sinun todistuksesi yksin — sinä olit kylläkin varomaton myöntämään, ettei tunnustusta kukaan muu kuullut — ei saa kukistetuksi häntä eikä minua.

Sinä et voi minua pakoittaa taisteluun hallitsijattarta vastaan. Korkeintaan voit sinä hyvällä saada minut puolellesi, jos voit todistaa minulle olevan siitä hyötyä.

„Ja sitäpaitsi hankin minä sinulle erään liittolaisen. Tunnethan sinä Petroksen, ystäväni.“

„Hyvin, jo useita vuosia.“

„Sallitko, että minä kutsun hänet osalliseksi keskusteluunne?“

Hän meni takaisin työhuoneeseensa.

„Petros, nainen on ruhtinatar Gotelindis, Teodahadin puoliso.“

Hän tahtoo puhua meidän molempien kanssa.

Tunnetko sinä hänet?“

„Minäkö? En. Minä en ole koskaan nähnytäkään häntä“, sanoi kaunopuhuja nopeasti.

„Hyvä! Tule mukaanani.“

Niin pian kun he olivat saapuneet Zeus-saliin, huusi Gotelindis Petrokselle:

„Terve tuloa, vanha ystävä. Hauska nähdä sinua pitkistä ajoista.“

Petros oli ääneti.

Cethegus seisoj kädet selän takana ja nautti byzantilaisen valtiomiehen ällistyksestä.

Kiusallisen vaitiolon jälkeen sanoi hän:

„Siinä näet, Petros, että sinä olet liian viekas, sinulla on tarpeettomia metkuja.“

Mutta älä nyt ole noin alakuloinen, vaikka vikautesi tulikin ilmi.

Te molemmat olette siis tehneet liiton kukistaaksenne hallitsijattaren.

Te tahdotte saada minut apulaiseksenne.

Minun täytyy sitävarten saada tarkasti tietää aikomuksenne.

Kenen te aiotte asettaa Amalasuunnan valta-istuimelle?

Sillä tie ei ole vielä Justinianukselle vapaa.”

Molemmat olivat vaihi. He ihmettelivät itsekseen sitä, että prefekti oli niin nopeasti tajunnut asiain-tilan. Vihdoin sanoi Gotelindis:

„Teodahadin, puolisoni, viimeisen amelungin.”

„Teodahadin, viimeisen amelungin”, toisti Cethegus hitaasti.

Sillä aikaa punnitsi hän mielessään kaikki mahdollisuudet.

Hän mietti, että Teodahad, josta göötit eivät juuri pitäneet ja jonka Petros korottaisi valta-istuimelle, joutuisi pian kokonaan byzantilaisten valtaan ja aiheuttaisi keisarin kutsumisen kautta loppu-iskun aikaisemmin kuin hän sitä tahtois.

Hän mietti, että hänen täytyisi joka tapauksessa koettaa pitää itäroomalaiset sotajoukot mahdollisimman kauan poissa Italiasta ja hän päätti saadakseen aikaa valmistuksiaan varten pitää pystyssä nykyistä asiain-tilaa ja samalla Amalasuunaa.

Kaiken tämän oli hän silmänräpäyksessä ajatellut, punninnut ja päättänyt.

„Kuinka te aiotte panna suunnitelmanne toimeen?” kysyi hän levollisesti.

„Me vaadimme tuon naisen luopumaan kruunusta puolisoni hyväksi uhaten muutoin syyttää häntä murhasta.”

„Ja jos hän kieltäytyy?”

„Niin täytämme uhkauksemme”, sanoi Petros, „ja liehdomme göötien kesken myrskyn, joka —”

„Maksaa hänelle hengen”, huusi Gotelindis.

„Kenties maksaa kruunun”, sanoi Cethegus.

„Mutta se ei silloin tule Teodahadille.

Ei, jos göötit valitsevat kuninkaan, ei sen nimi ole Teodahad.”

„Se on totta”, sanoi Gotelindis haupaitaan kiristellen.”

„Silloin voisi helposti tulla kuningas, joka meille kaikille olisi paljon vastenmielisempi kuin Amalasantu.

Ja senvuoksi sanon minä teille suoraan: minä en tule teidän puolellemme, minä olen Amalasantun puolella.”

„Hyvä”, sanoi Gotelindis kiukuissaan ja meni ovelle. „sis taistelu meidän välillämme alkaa. Tule, Petros.”

„Hiljaa, ystäväni”, sanoi byzantilainen.

„Kenties Cethegus muuttaa mielensä luettuaan tämän kirjeen.”

Hän ojensi prefektille kirjeen, jonka Aleksandros oli tuonut Amalasantalta Justinianukselle.

Cethegus luki. Hänen piirteensä synkistyivät.

„No”, tuumi Petros ivallisesti. „vieläkö aiot puolustaa kuningatarta, joka on määrännyt sinut itsesi tuhottavaksi.

Mitä sinusta tulisi, jos hän saisi suunnitelmaansa täytäntöön eivätkä ystäväsi pitäisi sinusta huolta.”

Cethegus tuskin kuuli hänen sanojaan.

„Kurja”, mielti hän. „Ikäänkuin se minua huolestuttaisi.

Ikäänkuin hallitsijattarella ei olisi aivan oikein, ikäänkuin minä voisin hänelle siitä suuttua.

Mutta hän varomaton on tehnyt sen, mitä minä vasta Teodahadin puolelta pelkäsin. Hän on tuhonnut itse itsensä ja uhkaa minun suunnitelmiani. Hän on pyytännyt byzantilaisia tulemaan maahan ja ne tulevat tahtoipa hän tai ei.

Niin kauan kun Amalasuuta on kuningattarena, näyttelee keisari suojelijan osaa."

Hän kääntyi nähtävästi hyvin liikuttetuna lähettilään puoleen ja antoi kirjeen takaisin.

"Ja jos hän panisi päätöksensä täytäntöön, jos hän jäisi valta-istuimelle — kuinka pian voisivat joukkonne elitä tänne?"

"Belisarius on jo matkalla Siciliaan", sanoi Petros ylpeänä siitä, että oli saanut kopean roomalaisen mäsennetuksi, "viikon kuluttua voi hän jo olla Rooman edustalla."

"Mahdotonta", huusi Cethegus teeskentelemättömällä hämmästyksellä.

"Siinä näet", sanoi Gotelindis, jolle Petros oli sillä välin antanut kirjeen, "että se, jota aiot suojella, tahtoo kukistaa sinut. Joudu sinä emen häntä."

"Ja herrani ja keisarini nimessä pyydän minä sinua auttamaan itseäni göötivaltakunnan kukistamisessa ja Italian vapauttamisessa.

Keisarin hovissa osataan antaa arvo sinulle ja viisaudellesi. Voiton saavutettua lupaa Justinianus sinulle — senaattorin arvon Byzantiumissa."

"Onko se mahdollista?" huusi Cethegus.

"Mutta teidän liittoonne ei tämä suuri kunnia kehoita minua niinkuin vihani kiittämätöntä kohtaan, joka palkaksi hyvistä töistäni uhkaa elämäni. —

Oletko varma siitä", kysyi hän huolissaan, "ettei Belisarius heti laske mailhin."

"Rauhoitu, ystäväni", hymyili Petros, "minä hänet tänne kutsun silloin kun aika on tullut.

Mutta ensin on Teodahad saatava Amalasuutan sijaan."

"Hyvä", ajatteli Cethegus, "kun aikaa voitetaan, voitetaan kaikki.

Eikä byzantilainen laske maihin ennen kun minä voim sen ottaa vastaan aseissa olevan Italian etunäissä.”

„Minä olen liittolaisenne”, sanoi hän. „ja minä luulen saavani hallitsijattaren taipumaan omiin käsiin panemaan kruunun puolisoosi päähän.

Amalasuuta luopuu valtikasta.”

„Sitä ei hän koskaan tee”, huusi Gotelindis.

„Kenties. Hänen jalomielisyytensä on suurempi kuin hänen vallanhimonsa.

Vihollisensa voi tuhota heidän hyveidensäkin avulla”, sanoi Cethegus miettiväisenä.

„Minä olen varma asiastani ja tervetulin sinua, göötien kuningatar”, sanoi hän lopuksi hiukan kumartaen.

— — —

Kahdeskymmenes viides luku.

Hallitsijatar Amalasuunta oli kolmen herttuan murhaamisen jälkeen odottavalla kannalla.

Hän oli tosin toivonut aatelisen vastustuspuolueen päämiesten kuoltua saavansa hiukan vapaamat kädet, mutta aivan tuossa tuokiossa oli Regetassa Rooman luona kansankokous, jossa hänen piti puhdistautua täydellisesti epäluulosta tai luopua kruunusta, kenties menettäisi hän henkensäkin.

Vain siihen saakka olivat Vitiges ja hänen puolalaisensa luvanneet hänelle suojaa.

Hän ponnisti sen vuoksi kaikki voimansa vahvistaakseen valtaansa kaikin puolin ennen ratkaisevaa hetkeä.

Cetheguksen puolelta ei hän enää toivonut mitään apua. Hän oli huomannut tämän kylmän itsekkäisyyden. Hän luotti kuitenkin siihen, että italialaiset ja katakombien salaliittolaiset, joiden etunenässä hänen nimensä oli, pitäisivät hänen roomalaisystävällistä hallitustaan raajan göötipuolueen valitseman kuninkaan hallitusta parempana.

Hän odotti jämyyksellä keisarin lähettämän henkivartiaston saapumista, että hänellä olisi vaaran het-

kellä suojelejoita. Hän puuhasi sitäpaitsi innokkaasti hankkiakseen göötienkin joukosta itselleen enemmän ystäviä.

Hän kutsui luoksensa Ravenmaan useita isänsä vanhoja seuralaisia, amalien suvun innokkaita puol-tajia, kausansa harmaantuneita, kuuluisia sankareita, vanhan Hildebrandin asetovereita melkeinpä nuoruudentovereita. Kutsuttujen joukossa oli erittäin huomattava valkopartainen Grippa, Teoderikin juoman-laskija, joka oli melkein Hildebrandin veroinen arvossa ja maineessa. Kuningatar antoi Grippalle ja hänen ystävilleen tuhlaamalla kunnianosoituksia ja uskoi heidän vartioitavakseen Ravennan linnan otettuaan heiltä valallisen lupauksen, että he säilyttäisivät linnan amaleille.

Tämä ystävyysliitto kansan suosiossa olevien henkilöiden kanssa oli jonkunmoisena vastapainona Hildebrandia. Vitigestä ja heidän ystäviään vastaan — eikä Vitiges voinut estää Teoderikin ystävien suosi-mista muka valtiolle vaarallisena — mutta kuningat-taren täytyi hankkia itselleen tuuvaa myöskin baltien aatelispuoluetta ja heidän verikostoaan vastaan.

Hän huomasi saavansa sen völsungien jalosta suvusta, joka oli amalien ja baltien jälkeen ylbäisin göötien aatelissuvuista. Völsungeilla oli laajoja tiluk-sia Keski-Italiassa ja muutoinkin suuri vaikutusvalta. Heidän päämiehinään olivat veljekset, herttua Guntaris ja kreivi Arahad.

Hän oli keksinyt hyvin tepsivän keinon saadakseen nämä puolelleen. Hän tarjosi völsungien ystä-vyyden maksuksi kauniin tyttärensä käden. —

Eräässä Ravennan palatsin ylellisesti koristetussa huoneessa keskustelivat äiti ja tytär keskenään vaka-vasti, mutta ei juuri ystävällisesti.

Kiivain askelin, jotka olivat niin vieraita hänen tavalliselle levollisuudelleen, käveli vartaloltaan junomainen hallitsijatar edestakaisin pienessä huoneessa tuon tuostakin vihaisesti katsahtaen ihanaan tyttärensä, joka levollisena ja silmät maahan luotuina seisoi hänen edessään, vasen käsi lanteilla ja oikea marmoripöydän varassa.

„Mieti tarkkaan“, sanoi Amalasunta kiivaasti yhtäkkiä seisahtaen. „Mieti tarkkaan. Minä annan sinulle vielä kolme päivää miettimisaikaa.“

„Se on aivan tarpeetonta. Minä annan aina saman vastauksen kuin tänäänkin“, sanoi Matasunta silmät yhä maahan luotuina.

„No sano edes, mitä sinulla on muistuttamista kreivi Arahadia vastaan.“

„Ei mitään muuta kuin etten häntä rakasta.“

Kuningatar ei näyttänyt kuulevan hänen vastaustaan.

„Nyt on asianlaita aivan toinen kuin silloin kun sinun piti mennä naimisiin Cyprianuksen kanssa. Hän oli vanha ja — mikä sinun silmissäsi oli luultavasti huono puoli“ — lisäsi hän katkerasti — „roomalainen.“

„Ja siitä huolimatta ajettiin minut vastustukseni vuoksi Tarentumiin.“

„Minä toivoin, että ankaruus lannistaisi sinut. Kuukausmääriä pidin sinut poissa hovistani ja äidinsydämeni luota.“

Matasuntan kauniit huulet vetäytyivät katkeraan hymyyn.

„Turhaan! Minä kutsuin sinut takaisin —“

„Sinä erehdyt. Veljeni Atalarik kutsui minut takaisin.“

„Sinulle on ehdotettu toinen kosija. Hän on

nuori, kukoistavan kaunis, jalosukuinen gööti. Hänen sukunsa on nyt valtakunnan toiseksi ylhäisin.

Sinä tiedät, ainakin aavistat, että kaikilta puolin uhattu valtaistuimeni tarvitsee tukea. Hän ja hänen sotainen veljensä lupaavat auttaa meitä kaikin voimin. Kreivi Arahad rakastaa sinua ja sinä — sinä hylkääät hänet. Miksi? Sano miksi?"

„Siksi etten minä häntä rakasta.“

„Lapsellista tyttöjen lörpötystä. Sinä olet kuninkaahan tytär — sinun on uhrattava itsesi sukusi, valtakuntasi vuoksi.“

„Minä olen nainen“, sanoi Matasunta kohottaen ylös säkenöivät silmänsä. „eikä mikään taivaallinen tai maallinen voima saa minua uhraamaan sydäntäni.“ —

„Niinkö minun tyttäreni puhuu?"

Katso minua, hullu lapsi.

Minä olen tavoitellut suurta ja olen sen saavuttanutkin.

Niin kauan kun ihmiset ihailevat ylhäistä, mainitsevat he minun nimeäni.

Minä olen saavuttanut kaiken ihanimmuan, mitä elämä voi tarjota enkä ole —"

„Koskaan rakastanut. Minä tiedän sen“, sanoi hänen tyttärensä huoaten.

„Tiedätkö sinä sen?"

„Tiedän, se oli lapsuuteni kirous.“

Minä olin vain lapsi silloin, kun rakas isäni kuoli. Minä en osannut antaa hänen tunteelleen nimeä, mutta minä huomasin jo silloinkin, että hänen sydämensä kaipasi jotakin, kun hän huoaten syleili ja suuteli Atalarikia ja minua tuskaisella rakkaudella ja taas huokasi.

Minä rakastin häntä sitäkin sydämellisemmin,

kun minä huomasin hänen hakevan rakkautta, jota häneltä puuttui.

Nyt minä olen jo kauan tiennyt sen, mikä minua silloin selittämättömästi kiusasi. Sinä rupesit isämme vaimoksi sen vuoksi, että hän oli Teoderikin valta-istuimen lähin perillinen. Vallanhimosta sinä rupesit hänen puolisoikseen etkä rakkaudesta. Kylmällä ylpeydellä säröt sinä hänen lämpimän sydämensä.”

Amalasuunta seisahtui hämmästyneenä:

„Sinä olet hyvin rohkea.”

„Minä olen tyttäresi.”

„Sinä puhut rakkaudesta asiantuntijan tavoin — sinä näyt tuutevan sen paremmin kahdenkymmenen kuin minä neljäkymmenen vuoden vanhana — sinä rakastat”, huusi hän äkkiä, „ja siitä sinun jäykkyytesi johtuu.”

Matasuunta punastui ja oli ääneti.

„Puhu”, huusi vihastunut äiti. „tunnusta tai kiellä se!”

Matasuunta laski katseensa alas ja oli yhä vaihi. Näin kaunis ei hän ollut koskaan ollut.

„Tahdotko sinä kieltää totuuden? Oletko sinä pelkuri, amelungien tytär?”

Ylpeästi kohotti tyttö katseensa.

„Minä en ole pelkuri enkä kiellä totuutta. Niin, minä rakastan.”

„Ketä, onneton?”

„Sitä ei Jumalakaan saa minua ilmaisemaan.”

Hän näytti niin päättäväiseltä, ettei Amalasuunta yrittänytäkään enää urkkia.

„Hyvä”, sanoi hän, „tyttäreni ei ole tavallinen olento. Senvuoksi minä vaadinkin sinulta tavatonta. Uraa kaikkiesi korkeimmalle hyvälle.”

„Kyllä, äiti. Minulla on sydämessäni ylpeä tunne. Se on minun korkein hyväni. Sille tahdon minä kaikkeni uhrata.”

„Matasunta”, sanoi hallitsijatar. „Pubeesi on epäkuminkaallista. Katso, sinulle on Jumala antanut suuremman ruumiin ja sielun kauneuden kuin tuhansille muille. Sinä olet syntynyt kuningattareksi.”

„Minä tahdon tulla rakkauden kuningattareksi. Kaikki ylistävät minun naisellista kauneuttani. Hyvä! Minä olen päättänyt olla nainen, joka rakastaa ja on rakastettu, joka tekee omelliseksi ja on itse omellinen.”

„Nainen! Onko se sinun ainoa kunnianhimosi?”

„Se on ainoani. Jospa se olisi ollut sinunkin ainoa kunnianhimosi.”

„Teoderikin tyttärentyttärestä ei siis valtakunta ja kruunu ole mistään arvosta. Etkö sinä välitä kansastasikaan, gööteistä?”

„En, äitiseni”, sanoi Matasunta vakavasti. „Minä olen pahoillani siitä, melkeinpä häpeänkin sitä, mutta minä en voi pakoittaa itseeni tunteita. Sana „göötit” ei herätä minussa mitään erityisiä tunteita. Kenties se ei ole kokonaan minun syyini. Sinä olet aina halveksinut näitä göötejä ja pitänyt näitä raakalaisia aivan arvottomina. Sinusta sain ensimmäiset vaikutelmani, jotka ovat sitten säilyneetkin.

Minä vihaan tätä kruunua ja tätä göötien valtakuntaa. Se on vallannut sydämessäsi isäni, veljeni ja minun paikkani. Tämä göötien kruunu on minusta aina ollut ja tulee olemaankin vihamielinen, vihattu mahti.”

„Oi lapseni, voi minua, jos minä olen ollut siihen syyppää.

Ja jollet sinä sitä tee valtakunnan vuoksi, niin

tee se minun tähteni. Minä olen hukassa ilman näiden völsungien apua. Tee se rakkauteni tähden."

Hän tarttui tyttärensä käteen. —

Matasunta veti kätensä pois katkerasti hymyillen.

„Äiti, älä käytä väärin tätä pyhää sanaa. Sinun rakkautesi!

Sinä et ole koskaan rakastanut.

Et minua, et veljeäni, et isääni."

„Lapseni! Mitä minä olisin sitten rakastanut, jollen teitä!"

„Kruunua, äiti, ja tuota kirottua valtaa. Kuinka usein sinä sysäsit minut luotasi ennen Atalarikin syntymistä, koska minä olin tyttö ja sinä toivoit valtaistuimen perillistä.

Ajattele isäni hautaa ja —"

„Lopeta jo", käski Amalasuunta.

„Ja Atalarikia. Et sinä häntä rakastanut, ainakaan et hänen oikeuttaan kruunuun.

Kuinka usein me lapsiraukat itkinme, kun me haimme äitiä ja löysimmekin kuningattaren."

„Sinä et ole koskaan ennen valittanut. Nyt vasta sen teet kun sinun olisi uhrauduttava puolestani."

„Äiti, eihän nytkään uhraus koske sinua vaan kruunuasi, valtaasi.

Luovu tästä kruunusta, niin pääset vapaaksi kaikista huolista. Tämä kruunu ei ole tuottanut sinulle eikä meillekään onnea, tuskia vain.

Ei sinua ole uhattu — sinun puolestasi uhraisin kaikki — valta-istuintasi vain, tuota göötien valtakunnan kultaista ruoskaa, sydämesi epäjumalaa, elämäni kirousta. Tämän kruunun vuoksi en koskaan uhraa rakkauttani, en, en, en!"

Hän pani valkoiset käsivartensa ristiin rinnoilleen ikääänkuin suojelemaan rakkauttaan.

„Haa“, sanoi kuningatar kiukuissaan. „itsekäs, sydämetön lapsi!

Sinä myönnet, ettet sinä ollenkaan välitä kansastasi, etkä suurten esi-isiesi kruunusta — sinä et vapaaehtoisesti tottele kunnian ääntä etkä äitisi kehoitusta — hyvä, tottele sitten pakkoa.

Sinä et kuule rakkauteni sanoja. Tulkoon kovuuteni osaksesi.

Tällä hetkellä lähdet sinä seurueinesi Ravennasta.

Sinä menet vieraana Florentiaan herttua Guntriksen kotiin. Hänen puolisonsa on pyytänyt sinua tulemaan.

Kreivi Arahad saattaa sinut sinne.

Pois luotani. Aika taltuttaa sinut.“

„Minut“, sanoi Matasunta kohottautuen pystyyn. „ei ijäisyyskään.“

Ääneti katsoi kuningatar hänen jälkeensä. Tyttären syytökset olivat koskeneet häneen kovemmin kuin hän tahtoi näyttääkään.

„Vallanhimo“, sanoi hän itseksensä. „Ei, vallitseva tuunteeni ei ole vallanhimo.“

Minä luulin voivani suojella ja hyödyttää valtakuntaa. Senvuoksi minä rakastin kruunua.

Minä tunnen voivani uhrata elämäni, kruununikin, jos kansani onni sitä vaatisi.

Voisitkohan sen tehdä, Amalasantu?“ kysyi hän itseltään pannen vasemman kätensä epäilleen sydämelleen.

Hänen mietteensä häiritsi Cassiodorus, joka hitaasti ja alla päin tuli huoneeseen.

„No“, huusi Amalasantu pelästyneenä hänen kasvojensa ilmeen vuoksi, „tuotko sinä huonoja uutisia?“

„En, minä tekisin vain yhden kysymyksen.“

„Minkä kysymyksen?“

„Kuningatar“, alkoi hän juhlallisesti, „minä olen palvellut isääsi ja sinua kolmekymmentä vuotta uskollisesti ja innokkaasti, minä roomalainen raakalaisia, koska kunnioitan hyveitänne ja koska luulin, että Italia, joka ei enää voi olla vapaana valtiona, olisi parhaiten turvassa teidän hallitessanne, sillä teidän hallituksenne oli oikeudentuntoinen ja lempeä.

Minä olen palvellut edelleen, vaikka näinkin ystävieni Boöthiuksen ja Symmachuksen — kuten huulen viattoman — veren vuotavan. Mutta he kuolivat julkisen tuomioistuimen päätöksen eikä murhan kautta. Minun täytyi kunnioittaa isääsi, vaikken häntä aina kiittänytkään. Mutta nyt —“

„No, mutta nyt?“ kysyi kuningatar ylpeästi.

„Nyt tulen minä pyytämään monivuotiselta ystävättäreltäni, uskaltanenko sanoa, oppilaaltani —“

„Kyllä sinä sen voit sanoa“, huudahti Amalasuunta lempeämmin.

„Suuren Teoderikin jalolta tyttäreltä pientä sanaa, myöntävää vastausta.

Jos sinä voit myöntävästi vastata — minä rukoilen Junalaa, että sinä sen voisit — niin tahdon minä palvella sinua yhtä uskollisesti kuin tähänkin saakka ja niin kauan kun tämä harmaa pää jaksaa.”

„Ja jollen minä sitä voi?“

„Ja jollet sinä sitä voi, kuningatar“, huudahti vanhus tuskallisesti, „silloin sanon jäähyväiset sinulle ja koko tämän maailman riemuille.“

„Mitä sinä aioit kysyä?“

„Amalasuunta, sinä tiedät, että minä olin kaukana valtakunnan pohjoisrajalla kun täällä syntyi kapina, kun sinne saapui tuo kamala tieto, kun sinua vastaan tehtiin tuo kamala syytös.

Minä en uskonut tietoa — minä riensin tänne Tridentumista. —

Kaksi päivää sitten saaynin tänne. Joka hetki, joka kerta kun olen puhutellut jotakin göötiä, on tämä syytös täyttänyt sydämeni kauhulla.

Sinäkin olet muuttunut. Sinä et ole entisesi kaltainen. sinä olet epävakainen ja levoton — enkä minä sittenkään tahdo sitä uskoa. — Sana sinun huuliltasi poistaa kaikki nämä sumut.“

„Mitä näistä pitkistä puheista“, sanoi kuningatar nojaten kättään tuolin selustaan, „sano lyhyesti, mitä sinulla on minulta kysyttävää.“

„Sano vain lyhyesti „olen“. Oletko sinä syytön kolmen herttuan kuolemaan?“

„Ja jollen minä olisi — eivätkö he ole kuolemaa hyvin ausainneet?“

„Amalasuuta, minä pyydän, sano: olen.“

„Sinä otat hartaasti osaa göötiläisten kapinoitsijain kohtaloon.“

„Minä vannotan sinua“, huusi vanhus laskeutuen polvilleen, „Teoderikin tytär, sano olen, jos voit.“

„Nouse ylös“, sanoi Amalasuuta kääntyen syngkänä pois päin, „sinulla ei ole oikeutta tehdä tuota kysymystä.“

„Ei“, sanoi vanhus levollisesti nousten seisoaalleen. „ei, ei enää.“

Sillä tästä hetkestä alkaen en minä enää kuulu tähän maailmaau.“

„Cassiodorus!“ huusi kuningatar pelästyneenä.

„Tässä on kuninkaan linnassa olevien huoneitteni avaimet: siellä on kaikki lahjat, jotka olen saanut sinulta ja Teoderikilta: siellä on arvonimiäni koskevat asiapaperit ja virkojeni merkit. Minä menen.“

„Minne, vauha ystävä, minne?“

„Luostariin, jonka minä olen perustanut Squillaciumiin Apuliassa.

Tästä alkaen hoidan minä, kaukana kuninkaiden toimista, ainoastaan Jumalan toimia maan päällä. Kauan on sieluni kaivannut rauhaa eikä minulla enää ole maan päällä mitään, joka minua pidättäisi.

Lähtiessäni tahdon vielä antaa sinulle erään neuvon. Laske valtikka verentahraamasta kädestäsi. Se ei enää tuota tälle valtakunnalle siunausta, vaan kirousta.

Ajattele sielusi autuutta. Teoderikin tytär. Jumala olkoon sinulle armollinen.”

Ennenkuin kuningatar ehti toipua hämmästyksestään, oli hän kadonnut.

Amalasuunta aikoi mennä hänen jälkeensä ja huutaa hänet takaisin. mutta ovessa tuli häntä vastaan Petros, byzantilainen lähettäjä.

„Kuningatar”, sanoi hän nopeasti ja hiljaa, „jää tänne ja kuule minua. Minulla on sinulle tärkeitä asioita. Vainoojat ovat aivan jälessäni.”

„Kutka sinua vainoovat?”

„Ihmiset, joilla ei ole sinuun nähden yhtä hyvät aikomukset kuin minulla. Älä enää petä itseäsi. Tämän valtakunnan kohtalo on lähellä ratkaisuaan. Sinä et voi sitä enää pelastaa. Niinpä pelasta itseäsi varten minkä voit. Minä uudistan ehdotukseni.”

„Minkä ehdotuksen?”

„Eilisen.”

„Häpeällisen, petollisen ehdotuksesi. En koskaan minä siihen suostu.

Minä ilmoitan loukkauksesi herrallesi keisarille ja pyydän, että sinut kutsutaan takaisin.

Minä en ryhdy keskusteluihin sinun kanssasi.”

„Kuningatar, sinua ei aiota enää kauemmin

säästää. Seuraavan lähettilään nimi on Belisarius ja tulee sotajoukon kanssa.”

„Mahdotonta”, huusi hylätty ruhtinatar. „Minä peruutan pyyntöni.”

„Liian myöhään! Belisariuksen laivasto on jo Sicilian luona.

Ehdotuksen, jonka minä sinulle eilen tein omistani, hylkäsit sinä.

Kuule nyt: keisari Justinianus itse on sen ehdotuksen tehnyt suosiollisuutensa viimeisenä todistuksena.”

„Justinianus, ystäväni, suojelijani tahtoo syöstä minut ja valtakuntani perikatoon”, huusi Amalasuuta, joka alkoi vähitellen kauhukseen tajuta asemaansa.

„Ei hän tahdo syöstä sinua perikatoon. Hän tahtoo pelastaa sinut.

Hän tahtoo valloittaa takaisin Italian, Rooman valtakunnan kehdon. Tämä luonnoton, mahdoton gööttien valtakunta on tuomittu turnioon.

Pelasta itsesi uppoavasta aluksesta.

Justinianus ojentaa sinulle ystävänkäden, keisarinna tarjoo sinulle turvapaikan luonaan, jos sinä hankit Napolin, Rooman, Ravennan ja kaikki linnoitukset Belisariuksen käsiin ja saat sen aikaan, että göötit lähtevät aseettomina Alppien yli.”

„Hylkiö! Pitäisikö minun pettää kansani kuten te minut? Liian myöhään huomaan minä petollisuutenne.

Minä pyydän apuanne ja te tahdotte tuhota minut.”

„Ei sinua, raakalaiset vain.”

„Nämä raakalaiset ovat kansaani, ovat ainoat ystäväni. Minä huomaan sen nyt ja heidän puolelleen olen elämässä ja kuolemassa.”

„Mutta he eivät enää sinun puolellasi.“
 „Konna! Pois näkyvistäni! Pois hovistani!“
 „Sinä et tahdo kuulla minua.
 Pane mieleesi! Vain mainitsemallani ehdolla vastaan hengestäsi.“
 „Hengestäni vastaa aseistettu kansani.“
 „Tuskin. Viimeisen kerran kysyn sinulta —“
 „Vaiti! Minä en luovuta Justinianukselle kruunuani taistelutta.“
 „Hyvä“, sanoi Petros itsekseen. „Silloin täytyy jonkun muun se tehdä. —
 Tulkaa sisään, ystäväni“, huusi hän ulospäin. —
 Mutta esiripun takaa tulikin Cethegus yksin, kädet ristissä rinnalla.
 „Missä on Gotelindis? Missä on Teodohad?“
 kuiskasi Petros. —
 Rulhtinatar huomasi hänen hämmästyksensä.
 „Minä jätin heidät palatsin edustalle.
 Nämä naiset vihaavat toisiaan liian kiukkuisesti.
 Heidän intohimonsa turmelisi asiat.“
 „Sinä et ole hyvä enkelini, Rooman prefekti“,
 sanoi Amalasuunta synkästi ja vetäytyi hänestä kauemaksi.
 „Kenties tällä kertaa“, kuiskasi Cethegus menen hänen luokseen.
 „Sinä olet hylännyt byzantilaisen ehdotukset.
 Sitä minä odotinkin.
 Käske tuo viekas kreikkalainen pois.“
 Kuningattaren viittauksesta meni Petros viereiseen huoneeseen.
 „Mitä asiata sinulla on minulle, Cethegus? Minä en luota sinuun enää.“
 „Sinä olet sen sijaan luottanut keisariin ja nyt näet seuraukset.“

„Näen kyllä”, sanoi hän surullisesti.

„Kuningatar, minä en ollut koskaan sinulta sa-
lannut sitä, että minä rakastan Italiaa ja Roomaa
enemmän kuin göötejäsi. Sinä kai muistat, että minä
sen sanoinkin sinulle usein.”

„Kyllä, enkä miuä voi sinua siitä moittia.”

„Miehuisinta minusta olisi, että Italia olisi aivan
vapaa.

Mutta jos sen täytyy olla toisen vallan alaisena,
niin olkoon se silloin teidän göötien lempeän vallan
alla eikä Byzantiumin tyrannimaisen.

Se on aina ollut ajatukseni, kuten nytkin.

Estääkseni byzantilaiset tulemasta Italiaan, olen
minä koettanut pitää pystyssä teidän valtakuntaanne.
Mutta sinun valta-istuintasi ei enää voi tukea, sen
sanon sinulle suoraan.

Jos sinä ryhdyt taisteluun Byzantiumia vastaan, ei-
vät göötit sinua seuraa eivätkä italialaiset sinuun luota.”

„Miksi ei? Mikä eroittaa minut italialaisista ja
omasta kansastani?”

„Omat tekosi.

Kaksi onnettomuutta tuottavaa asiakirjaa, jotka
ovat Justinianuksen käsissä.

Sinä itse olet kutsunut hänet Italiaan pyytämällä
henkivartiaston Byzantiumista.”

Amalasuuta kalpeni.

„Sinä tiedät —”

„Ikävä kyllä en ainoastaan minä, vaan myös ystä-
väni katakombien salaliittolaiset. Petros on antanut
heille kirjeesi. He kiroavat sinua.”

„Onhan minulla göötit jälellä.”

„Ei enää.

Koko baltien puolue tavoittelee henkeäsi. — Mutta
sitäpaitsi ovat roomalaiset salaliittolaiset vihoissaan

päättäneet julistaa, niin pian kun taistelu alkaa, koko maailmalle, että sinun nimesi on ollut heidän etunässään göötejä vastaan. kansaasi vastaan.

Tuo lehti, jossa nimesi oli, ei enää ole minun hallussani. Se on salaliittolaisten arkistossa.“

„Uskoton!“

„Kuinka minä voin tietää, että sinä pidit selkäni takana yhteyttä Byzantiumin kanssa ja siten saatoit ystäväni vihollisiksesi.

Sinä huomaat, että Byzantium, göötit, Italia, kaikki on sinua vastaan.

Jos taistelu Byzantiumia vastaan alkaa sinun johdollasi, syntyy eripuraisuuksia italialaisten ja raa-kalaisten välillä, kukaan ei tottele sinua ja tämä valtakunta joutuu ehdottomasti Belisariuksen käsiin.

Amalasuunta! Sinun on tehtävä uhraus. Minä vaadin sitä Italian nimessä, sinun kansasi ja minun kansani nimessä.“

„Minkä uhrin sinä vaadit?“

„Korkeimman: kruunusi.

Siinä se miehelle, joka voi yhdistää göötit ja italialaiset taistelun Byzantiumia vastaan ja pelastaa molemmat kansat perikadosta.“

Amalasuunta katsoi tutkivasti häneen. Rinnassa riehui kiivas taistelu.

„Kruununi! Se on minusta niin kallis.“

„Minä olen aina pitänyt Amalasuuntaa valmiina suurimpiinkin uhrauksiin.“

„Voinko minä luottaa neuvoosi?“

„Jos se olisi sinusta — mieluista, niin voisit epäillä.

Jos minä imartelisin ylpeyttäsi, niin voisit epäillä, mutta minä määrään sinulle kieltäytyksen karvaita lääkkeitä.

Minä vetoon jalomielisyyteesi, uhraavaisuuteesi. Älä salli minun joutua häpeään.“

„Viimeinen neuvosi oli rikos“, sanoi Amalasuunta epäillen.

„Minä tuin valtaistuintasi kaikilla keinoilla niin kauan kun sitä voi tukea, niin kauan kun se hyödytti Italiaa. Nyt on valtikkasi Italialle vahingoksi ja minä toivon, että sinä rakastat enemmänä kansaasi kuin valttikkaasi.“

„Kautta Jumalan! Sinä et siinä erehdykään. Kansani vuoksi en ole kammonut uhrata toisten henkiäkään“ — hän tuuditti mielellään omantuntonsa uneen tällä vakuutuksella — „minä en kieltäydy nytäkään — mutta kuka tulee jälkeläisekseni?“

„Perillisesi, jolle kruunu oikeudella kuuluu, viimeinen amali.“

„Mitä? Heikko Teodahadko?“

„Hän ei kyllä ole sankari.“

Mutta sankarit tottelevat häntä. Teoderikin sisarenpoikaa, jos sinä asetat hänet valtaistuimelle.

Muistele vielä erästä seikkaa. Hän on saanut roomalaiset puolelleen roomalaisen sivistyksensä kautta. Häntä he kannattavat. Vanhan Hildebrandin ja Tejan mieleistä kuningasta he vihaisivat ja pelkäisivät.“

„Syystä kyllä“, sanoi hallitsijatar miettiväisenä. „Mutta Gotelindis kuningattarena.“

Silloin meni Cethegus aivan hänen luokseen ja katsoi häntä terävästi silmiin.

„Niin pikkumainen ei Amalasuunta ole, että hän muistelee naisten keskisiä riitoja, kun jalompia päätöksiä on tehtävä.“

Minä olen aina pitänyt sinua sukupuoltasi ylempanä. Todista se nytkin.

Luovu kruunusta!“

„Ei nyt”, sanoi Amalasuuta, „otsaani polttaa ja sydämeni sykkii kiivaasti.

Salli minun miettiä ensi yö.

Sinä olet luullut minua kyllin vahvaksi voidakseni luopua kruunusta. Kiitos siitä!

Huomenna minä ilmoitan päätökseni.”

NELJÄS KIRJA.

--

TEODAHAD.

Ensimmäinen luku.

Seuraavana aamuna ilmoitti julistuskirja hämmästyneelle Ravennalle, että Teoderikin tytär oli luopunut kruunusta serkkunsa Teodahadin hyväksi ja että tämä, amelungien viimeinen miespuolinen jälkeläinen oli jo noussut valta-istuimelle!

Italialaisia ja göötejä vaadittiin vannomaan uskollisuudenvala uudelle hallitsijalle.

Cetheguksen laskut olivat siis onnistuneet.

Ommettoman naisen omaatuntoa painoivat ras-kaasti monet ajattelemattomat teot, vieläpä muutamat verityötkin. Jalot luonteet etsivät sovittua ja lohdutusta uhrauksissa ja kieltäytyksissä. Tyttärensä Matasuntan ja Cassidoruksen syytökset olivat voimakkaasti koskeneet hänen sydämeensä. prefekti oli tavannut hänet tarkoituksilleen sopivassa mielentilassa.

Senvuoksi että Cethegus antoi epämieluisia, katkeria neuvoja, seurasi ruhtinatar niitä. Hän olisi kansaansa pelastaakseen ja rikostaan sovittaakseen ollut valmis suurempiinkin nöyryytyksiin.

Hallitsijanvaihdos tapahtui suuremmitta vaikeuksista.

Ravennassa olevat italialaiset eivät olleet ollenkaan varustautuneet kapinaan ja Cethegus lohdutteli heitä sopivamman ajan toivolla.

Uusi kuningas oli sitäpaitsi tunnettu roomalaisen sivistyksen ystävä.

Göötit sitävastoin eivät näyttäneet noin vaan tyytyvän vaihtokauppaan.

Ruhtinas Teodahad oli tosin mies — mikä oli hänelle eduksi Amalasuuntaan nähden — ja amali. Se painoi suuressa määrässä vaan hänen edukseen muiden kruunun tavoittelijain rinnalla.

Mutta muutoin ei hän ollut kovin kunnioitettu göötien keskuudessa.

Hän oli rauhaa rakastava, pelkuri ja veltostunut sekä ruumiin että sielun puolesta. Hänellä ei ollut mitään sellaisia ominaisuuksia, joita germanit vaativat kuninkaaltaan.

Yksi intohimo täytti hänen sielunsa: alneus, rajaton kullanhimo.

Siitä huolimatta, että hänellä oli tavattoman laajat tilukset Tusciassa, oli hänellä alinomaa oikeusjuttuja naapuriensa kanssa. Hän käytti viekkautta ja väkivaltaa sekä vaikutusvaltaansa kuninkaaallisen suvun jäsenenä laajentaakseen tiluksiaan joka suunnalle ja anastaakseen maatiloja joka puolelta. „Sillä — sanoo eräs sen aikuinen kirjailija — „Teodahad piti jonkunlaisena onnettomuutena sitä, että hänellä oli naapureita.“

Sen ohessa oli hänen heikko sielunsa täydellisesti riippuvainen vaimonsa pahanilkisestä, mutta voimakkaasta luonteesta.

Sellaista kuningasta eivät etevimmät göötit tietystikään olisi tahtoneet Teoderikin valtaistuimelle.

Tuskin oli Amalasuunnan julistuskirja tullut tie-

doksi, kun kreivi Teja, joka oli hiukan aikaisemmin saapunut Ravenmaan Hildebadin kanssa, kutsui tämän sekä vanhan asemestarin ja kreivi Vitigeksen luokseen ja vaatii heitä kiihoittamaan kansan tyytymättömyyttä, rupeamaan kansan johtajiksi ja asettamaan valtaistuimelle arvokkaamman miehen Teodahadin sijaan.

„Te tiedätte“, päätti hän puheensa, „millainen kansan mieliala on.

Sitä alkaen kun teimme yöllisen liittomme Mercuriuksen temppelin luona, olemme me lakkaamatta valmisteelleet kansan mieli-alaa ja suuria olemme jo saaneetkin aikaan. Atalarikin miehekkään esiintymisen, voiton Epiphantias-juhlana. Amalasantan palauttamisen olemme aiheuttaneet.

Nytkin on sopiva tilaisuus.

Saako naisen tilalle tulla mies, joka on heikompi naista?

Eikö meillä ole göötien joukossa arvokkaampaa miestä kuin Teodahad?”

„Hän on oikeassa kautta salaman ja jyrrinän“, huusi Hildebad.

„Pois nämä kuivettuneet amalit! Nostakaamme kilpien päälle sankarikuingas ja alkakaamme iskeä joka puolelle. Pois amalit.“

„Ei“, sanoi Vitiges silmäillen rauhallisesti puhujia, „ei vielä.

Kenties se täytyy kerran tehdäkin, mutta vasta sitten kun täytyy.

Amaleilla on paljon puoltajia kausamme joukossa. Vain väkivallalla saataisiin Teodahad luopumaan kruunun rikkauksista ja Gotelindis kruunun vallasta. He ovat tarpeeksi voimakkaat ryhtymään taisteluun, kenties voittamaankin.

Taistelu kansan omien poikien välillä on kama-
laa, vain välttämättömyys sen oikeuttaa.

Mutta nyt ei ole vielä välttämättömyyttä olemassa.
Teodahad olkoon³ varoillaan. Hän on heikko,
hän sallii johtaa itseään.

Jos hän osoittautuu kelvottomaksi, niin sitten on
meidän aika toimia.“

„Kuka tietää onko meillä enää silloin tilaisuutta“,
varoittelee Teja.

„Minkä neuvon sinä annat, vanhus?“ kysyi Hil-
debad, johon kreivi Vitigeksen lausumat syyt olivat
jonkun verran vaikuttaneet.

„Veljet“, sanoi vanha asemestari sivellen pitkää
partaansa, „te olette kahden vaiheella.

Minä en, sillä minä olen sidottu.

Suuren kuninkaan vanhat seuralaiset ovat valalla
lupanneet, etteivät he anna göötien kruunua vieraille,
niin kauan kun yksikään hänen suvustaan elää.“

„Hullu vala“, huusi Hildebad.

„Minä olen vanha enkä sano sitä hulluksi.

Minä tiedän millainen siunaus perimyksen lujasta,
pyhästä järjestyksestä johtuu.

Ja amalit ovat jumalien poikia“, lisäsi hän sala-
peräisesti.

„Kaunis jumalien poika on Teodahad“, sanoi
Hildebad nauraen.

„Vaikene“, huusi vanhus vihoissaan. „Te uudet
ihmiset ette sitä käsitä.

Te tahdotte käsittää ja ymmärtää kaikki pienen
ymmärryksenne mukaan.

Veressä olevasta arvoituksesta, salaisuudesta,
ilmeestä, taikavoimasta te ette välitä mitään.

Senvuoksi en minä virkakaan teille mitään sel-
laisista asioista.

Mutta te ette saa minua lähes satavuotiasta toisellaiseksi.

Tehkää te, kuten itse tahdotte, minä teen, kuten minä hyväksi näen.“

„No“, sanoi Teja myöntyen, „tulkoon syy teidän päällemme. Mutta kun tämä viimeinen amali on poissa —“

„Silloin ovat Teoderikin seuralaiset vapautetut valastaan.“

„Kenties“, sanoi Vitiges, „on onni, että sinun valasi säästää meiltäkin päättämisen vaivan. sillä varmaa on, ettemme me tahdo sellaista hallitsijaa, jota sinä et voi tunnustaa. Menkäämme siis rauhoittamaan kansaa ja kärsikäämme tätä kuningasta — niin kauan kun häntä kärsiä voi.“

„Mutta ei hetkeäkään kauempaa“, sanoi Teja, mennessä vihoissaan ulos. —

Toinen luku.

Jo samana päivänä kruunattiin Teodahad ja Gotelindis göötikuinkaiden vanhalla kruunulla.

Suurenmoinen juhla-ateria, johon ottivat osaa kaikki hovissa ja kaupungissa olevat ylhäiset göötit ja roomalaiset, aiheutti eloa ja liikettä Teoderikin laajassa palatsissa ja tavallisesti hiljaisessa puutarhassa, jonka opimme tuntemaan Atalarikin ja Camillan rakkauden näyttämönä.

Meluminen juhla kesti myöhään yöhön.

Uusi kuningas, joka ei ollut pikarin eikä raakalaismaisen juhla-ilon ystävä, läksi aikaisin pois.

Gotelindis sitävastoin nautti uuden valtansa loistosta. Ylpeänä istui hän purppura-istuimellaan kultainen kruunu mustilla hiuksillaan.

Hän tuntui mielellään kuuntelevan äänekkäitä riemuhuutoja, joilla häntä ja hänen puolisoansa lakkaamatta kunnioitettiin.

Mutta hänen sydämensä täytti vain se iloinen ajatus, että näiden riemuhuutojen täytyi kuulua kuninkaalliseen hautaholviin saakka, jossa Amalasuuta, hänen voitettu vihollisensa, suri poikansa sarkofagin ääressä.

Sellaisten vierasten ohessa, jotka aina ovat iloisia täyden pikarin ääressä, näkyi juhlassa useita synkempiäkin kasvoja: useita roomalaisia, jotka olisivat tällä hetkellä tylhällä valta-istuimella nähneet mieluummin keisarin: useita göötejä, jotka eivät mielellään olisi pitäneet Teodahadia kuninkaanaan tällaisena vaarallisena aikana.

Viinemainittuihin kuului Vitigeskin, jonka ajatukset eivät näyttäneet viihtyvän juomasalin seppeleillä koristetun pylväskaton alla.

Koskemattomana seisoivat kultainen malja hänen edessään ja hän tuskin tajusi vastapäätä istuvan Hildebadin äänekkäitä huomautuksia.

Vihdoin — salissa olivat jo lamput kauan palaneet ja taivaalla tähdet loistaneet — nousi hän paikaltaan ja meni pimeään puutarhaan.

Verkalleen käveli hän pitkin taksuskäytäviä ja katseli tuikkivia tähtiä.

Hänen sydämensä oli vaimon ja pojan luona, joita hän ei ollut nähnyt kuukausmääriin.

Hän jontui ajatuksissaan tutun Venus-temppelin luo lahden pohjassa.

Hän katseli kimaltelevalle merelle — silloin välähti heikossa kuutamossa jotakin aivan hänen edessään. Se oli varustus ja sen vieressä pieni, göötiläinen harppu. Hänen edessään ruohossa makasi mies, joka käänsi kalpeat kasvonsa häneen päin.

„Sinäkö täällä, Teja? Sinä et ollut juhlassa.“

„En. Minä olin kuolleiden luona.“

„Ei minunkaan sydämeni juhlassa viihtynyt, se oli kotona vaimon ja pojan luona“, sanoi Vitiges istuutuen hänen viereensä.

„Vaimon ja pojan luona“, kertasi Teja huoaten.

„Useat kaipasivat sinua, Teja.“

„Minua! Pitäisikö minun istua Cetheguksen vieressä, joka on riistänyt kunniani, ja Teodahadin vieressä, joka on riistänyt isänperintöni.“

„Riistänyt isänperintösi?“

„Ainakin on se hänen hallussaan. Ja sillä paikalla, jossa kätkyeni seiso, piirtävät nyt hänen auransa vakoja.“

Ääneti katsoi hän eteensä.

„Harppusi on ääneti. Sinua kiitetään kansamme parhaaksi harpunsoittajaksi ja laulajaksi.“

„Kuten Gelimer, vandaalien viimeinen kuningas oli kansansa paras harpunsoittaja. — — — Mutta minua eivät he vie voittokulussaan Byzantiumiin.“

„Sinä laulat enää hyvin harvoin.“

„Tuskin koskaan. Mutta minusta tuntuu, että aika tulee, jolloin minä taas laulan.“

„Ilonko aika?“

„Suurimman, viimeisen surun aika.“

Molemmat olivat kauan ääneti. —

„Tejani“, sanoi vihdoon Vitiges, „kaikissa sodan ja rauhan vaaroissa olen huomannut sinut uskolliseksi kuin miekkani.“

Ja vaikka sinä olet paljon nuorempi kuin minä ja vaikka vanhemmat miehet eivät tavallisesti ole ystäviä nuorukaisten kanssa, olet sinä sydämeni paras ystävä.

Ja minä tiedän, että sinunkin sydämesi on kiintynyt minuun enemmän kuin nuoruudentovereihisi.“

Teja puristi hänen kättään.

„Sinä ymmärrät minua ja kunnioitat luonnettani, vaikka et aina ymmärtäisikään. Nuo toiset —! Ja kuitenkin rakastan minä yhtä niistä.“

„Ketä?“

„Sitä, jota kaikki rakastavat.“

„Totilaako?“

„Minä rakastan häntä kuin yö aamutähteä. Mutta hän on niin valoisa. En voi ymmärtää miksi toiset ovat synkkiä ja miksi heidän täytyy synkiksi jäädä.“

„Täytyy jäädä! Miksi?“

Sinä tiedät, etten ole utelias. Ja kun minä sinulta pyydän tänä vakavana hetkenä: nosta harsoa, joka on synkän surusi päällä, niin pyydän vain senvuoksi, että voisin sinua auttaa. Ja senvuoksi, että ystävän silmä näkee usein paremmin kuin oma.“

„Auttaako? Minuako auttaa? Voitko sinä herättää kuolleet takaisin eloon?“

Tuskani on yhtä peräytymätön kuin menneisyys.

Sillä, joka, kuten minä, on kerran joutunut kohtalon armottoman pyörän eteen, pyörän joka on sokea ja kuuro kaikelle hellälle ja ylhäiselle ja polkee rautaisella, välinpitämättömällä väkivallalla maahan kaiken, mikä sen tielle sattuu, vieläpä mieluummin ja helpommin musertaa jalon, koska se on hienoa ja arkaa, kuin alhaisen ja pahan: — joka on kerran huomannut, että synkkä välttämättömyys, jota hullut kutsuvat viisaaksi kaitsemukseksi, hallitsee elämää, maailmaa ja ihmisiä, sillä ei ole apua eikä lohdutusta. Hän kuuntelee ikuisesti — jos hän on sen kerran kuullut — epätoivon tarkistamalla korvalla tämän tunnottoman pyörän aina yhtä tahdikasta kulkua maailman keskipisteessä, joka välinpitämättömästi joka silmämräpäys synnyttää elämää ja kuolettaa elämää.

Se, joka on kerran tätä kuullut ja kokenut, luopuu kerralla kaikesta. Mikään ei voi enää häntä säikäyttää.

Mutta — hymyilemisen taidon on hän kokonaan unohtanut.“

„Kauheata.

Jumala varjelkoon minua sellaisesta.

Kuinka sinä olet niin nuorena saanut noin kauheita kokemuksia?”

„Ystäväni, ymmärrykselläsi yksin et pääse totuuden perille, sinun täytyy oppia kokemuksen kautta.

Ja vasta sitten, kun tunnet ihmisen entisyyden, voit käsittää hänen ajatuksensa.

Ja ettet pitäisi minua enää houkkamaisena, ventomielisenä uneksijana, joka mielellään tuudittaa itsensä tuskiinsa — ja että näkisit kuinka kunnioitan ystävyttäsi ja luotan sinuun — kerron muutamia palasia surullisesta elämästäni.

Suuremmat, ehdottomasti suuremmat tuskat jätän vielä omaksi salaisuudekseni“, sanoi hän tuskallisesti painaen kätensä rintaansa vasten — „kenties kerron vielä joskus nekin.

Tänään kerron sinulle vain sen verran, että huomaa onnettomuuden tähden loistaneen minuun jo syntymähetkelläni. —

Ja tuhansista tuolla ylhäällä kimaltelevista tähdistä on vain se uskollinen.

Sinä olit läsnä — sinä muistat — kun petollinen prefekti haukkui minua kaikkien läsnä ollessa äpäräksi ja kieltäytyi rupeamasta kaksintaisteluun kansani. — Minun täysyi se kärsiä: minä olen pahempi kuin äpäriä. — —

Isäni Tagila oli suuri sotasankari, mutta hän ei ollut jalosukuinen, vain tavallinen vapaa mies, joka eleli köyhissä oloissa.

Hän rakasti siitä ajasta alkaen, jolloin hän sai ensimmäiset partahaivenet leukaansa, Gisaa, setänsä tytärtä.

He elivät kaukana, kaukana valtakunnan itärajalla, kylmän Isterin varrella missä alinomaa riehui

taistelu gepidejä ja rosvoavia sarmateja vastaan. Siellä on liian vähän aikaa ajatella kirkkoa ja kirkolliskousten vaihtelevia päätöksiä.

Vuosia kului ennenkuin isä voi viedä Gisansa kotiinsa. Hänellä ei ollut muuta omaisuutta kuin kypäränsä ja keihäänsä. Hän ei kyennyt suorittamaan naittajalle vaadittua maksua eikä perustamaan omaa kotia.

Vihdoin hymyili onni hänelle.

Sodassa erästä sarmatien kuningasta vastaan onnistui hänen valloittaa tämän luja aarelinna Alutan varrella. Runsaat aarteet, jotka sarmatit olivat vuosisatojen kuluessa ryöstöretkiltään tuoneet ja joita he täällä säilyttivät, joutuivat hänen saaliikseen.

Palkinnoksi tästä urotyöstä korotti Teoderik hänet kreiviksi ja kutsui Italiaan.

Isäni otti aarteensa ja Gisansa, joka nyt jo oli hänen vaimonsa, mukaansa Alppien tälle puolen ja osti itselleen kauniita, laajoja tiluksi Tusciasta, Florentian ja Lucan väliltä. — Mutta hänen onnensa ei ollut pitkä-aikainen.

Heti kun minä olin syntynyt, syytti eräs heittiö, eräs pelkuri raukka vanhempiani Florentian piispan edessä sukurutsauksesta.

He olivat katolilaisia — eivät arianeja — ja sisarusten lapsia. Heidän avioliittonsa oli mitätön kirkkolain mukaan ja kirkko — määräsi heidät eroamaan.

Isäni painoi vaimoan riutaansa vasten ja nauroi määräykselle.

Mutta salainen syyttäjä ei levännyt —

— „Kuka tuo heittiö oli?”

„Jospa sen tietäisinkin. Minä hakisin hänet käsiini, vaikka hän olisi kaikkien Vesuviuksen kauhujen suojaamana. Hän ei levännyt.

Yhtämittaa ahdistivat papit äitiraukkaani ja yrittivät pelotella hänen sieluaan omantunnontuskilla.

Turhaan. Hän piti kiinni Jumalastaan ja puolisostaan ja uhitteli piispaa ja hänen lähettiläitään.

Ja isäni antoi eräälle papille, jonka hän kerran tapasi talossaan, sellaisen kyydin, ettei tämä enää toiste tullut.

Mutta kuka voi taistella niitä vastaan, jotka puhuvat Jumalan nimessä.

Tottelemattomille oli annettu viimeinen armonaika. Joll'eivät he siihen mennessä olisi erossa, julistettaisiin heidät kirkonkiroukseen ja heidän omaisuutensa joutuisi kirkolle.

Epätoivoissaan riensi isäni kuminkaan hoviin rukoukseen julman käskyn peräyttämistä.

Kirkolliskokouksen päätös oli liian selvä eikä Teoderik uskaltanut loukata oikeauskoisen kirkon oikeutta.

Kun isäni palasi Ravennasta paetakseen Gisan kanssa, tapasi hän kaubukseen tyhjänä sen paikan, jossa hänen talonsa oli ollut. Määräaika oli päättynyt ja uhkaus pantu täytäntöön. Hänen talonsa oli hävitetty, vaimonsa ja poikansa kadonneet.

Raivoissaan kuljeksi hän läpi Italian meitä etsien. Vihdoin hän papiksi puettuna löysi Gisansa erästä luostarista Ticinum luota. Poika oli riistetty äitinsä käsistä ja viety Roomaan.

Isäni oli valmistanut kaikki pakoa varten. He hiipivät eräänä yönä luostarista puutarhan muurin ylitse.

Mutta seuraavana aamuna oli katumuksentekijätär poissa rukouksesta. Häntä kaivattiin, hänen koppinsa oli tyhjä.

Luostarin palvelijat seurasivat hevosen jälkiä. —

he tapasivat pakolaiset. Isäni kaatui taistelussa, äitini vietiin takaisin koppiinsa.

Ja niin kamalasti rasittivat tuskat ja ankara luostarikuri hänen jo heikontuneita sielunvoimiaan, että hän tuli mielipuoleksi ja kuoli.

Sellainen oli vanhempieni kohtalo.“

„Entä sinä?“

„Minut löysi Roomassa Hildebrand-vanhus, isäni ja iso-isäni asetoveri — hän riisti minut kuninkaan luvalla pappien käsistä ja kasvatti minut omien lastenlastensa kanssa Regiumissa.“

„Ja perintösi, tiluksesi?“

„Joutuivat kirkon omiksi, joka ne puoleksi lahjoitti Teodahadille. Hän oli silloin isäni naapuri ja on nyt kuninkaani.“

„Ystävä parka!“

Mutta miten sinulle sittemmin kävi?

Kerrotaan epävarmoja juttuja — sinä olit kerran Kreikassa vankina —“

Teja nousi ylös.

„Salli minun pitää se salaisuutenani. Kenties kerron siitä toiste.“

Minä olin hullu kerran uskoakseni omneen ja rakastavan jumalan hyvyyteen.

Minä olen saanut katkerasti katua sitä.

En koskaan enää usko.

Hyvästi. Vitiges, älä nuhtele Tejaa, vaikka hän onkin toisellaan kuin muut.“

Hän puristi toverinsa kättä ja katosi pimeisiin lehtokäytäviin.

Vitiges katseli kauan ääneti eteensä.

Sitten katseli hän taivaalle saadakseen kirkaista tähdistä vastapainoa synkille ajatuksilleen, jotka Tejan sanat olivat herättäneet.

Hän kaipasi tähtien kirkasta, rauhallista valoa.
Mutta keskustelun aikana oli laguneista noussut
sumupilvi, joka peitti taivaan. Kaikkiällä oli pimeää.
Huoaten nousi Vitiges ja läksi ajatuksissaan
yksinäiseen asuntoonsa.

Kolmas luku.

Italialaiset ja göötit eivät voineet aavistaakaan, että sillä aikaa kun he söivät ja joivat linnan juomasalissa, heidän yläpuolellaan kuninkaan kamarissa oli parhaallaan käynnissä keskustelu, jossa ratkaistiin heidän ja heidän valtakuntansa kolitalo.

Huomaamatta oli byzantilainen lähettiläs lähtenyt heti kuninkaan jülessä, jonka kanssa hän sitten kauan salaa keskusteli ja kirjoitti.

Vihdoin näyttivät he sopineen kaupoistaan ja Petros aikoi vielä kerraa lukea sen, mitä he olivat yhdessä päättäneet ja kirjoittaneet.

Mutta kuningas keskeytti hänet.

„Seis“, sanoi pieni mies, joka näytti aivan hukuvan laajaan purppuravaippaansa, „seis — vielä eräs seikka.“

Hän nousi taiteellisesti tehdyttä tuoliltaan, hiipi huoneen läpi ja nosti oviverhon syrjään nähdäkseen oliko siellä kuuntelijoita.

Sitten palasi hän rauhoittuneena takaisin ja tarttui hiljaa byzantilaisen käsivarteen.

Pronssinen lamppu loi vedon heiluttaman valonsa runan miehen keltaiselle, kuivaneelle iholle ja hänen siristeleviin silmiinsä.

„Vielä eräs seikka. Jos nämä hyödylliset muutokset saadaan aikaan, — on hyvä, vieläpä tarpeellista muutosten aikaansaamiseksi, että muutamia ylpeimmistä raakalaisistani tehdään vaarattomiksi.“

„Minä olen sitä jo miettinyt“, sanoi Petros.

„Ensiksi vanha, puoleksi pakanallinen asemestari, raju Hildebad, kylmä Vitiges —“

„Sinä tunnet hyvin väkesi“, irvisti Teodahad, „sinä olet katsellut tarkasti ympärillesi.“

Mutta“, kuiskasi hän Petroksen korvaan, „on eräs, jota et ole maininnut, vaan joka on ensimmäiseksi saatava tieltä.“

„Kuka?“

„Kreivi Teja, Tagilan poika.“

„Onko tuo surumielinen uneksija niin vaarallinen?“

„Vaarallisin kaikista.“

Ja minun mieskohtainen viholliseni. Hänen isänsä oli jo viholliseni.“

„Mistä se johtui?“

„Hän oli naapurini Florentian luona.“

Minä tahdoin välttämättömästi hänen maatilansa — turhaan minä pyysin häntä luopumaan niistä.

Haa“, hymyili hän vieikkaasti, „lopuksi ne sittenkin joutuivat omikseni.“

Pyhä kirkko tuomitsi hänen rikksellisen avioliittonsa, riisti häneltä pois tilukset ja antoi ne minulle halvalla.

Minä olin hiukan avustanut kirkkoa oikeusjutussa — ystäväsi. Florentian piispa voi kertoa sinulle asian tarkemmin.“

„Ymmärrän“, sanoi Petros, „miksi raakalainen ei antanut sinulle tiluksiaan hyvällä? Tietääkö Teja —?“

„Ei hän tiedä.“

Mutta hän vihaa minua jo senkin vuoksi että minä — ostin tilukset.

Hän katselee minua aina karsaasti.

„Ja tämä musta uneksija on sellainen mies, joka voi tappaa vihollisensa vaikka Jumalan jalkojen juuressa.”

„Vai niin?” sanoi Petros tullen yhtäkkiä hyvin miettiväiseksi.

„No, hänestä on tarpeeksi juteltu. Ei hän sinua vahingoita.

Salli minun vielä kerran lukea sopimus kohta kohdalta. Sitten saat sinä sen allekirjoittaa.

Ensiksi. Kuningas Teodahad luopuu vallastaan Italiaan ja siihen kuuluviin saariin ja seuraaviin göötiläisen valtakunnan maakuntiin, nimittäin Dalmatiaan, Liburniaan, Istriaan, toiseen Pannoniaan, Saviaan, Noricumiin, Rhaetiaan ja göötiläisiin alueihin Galliassa, keisari Justinianuksen ja hänen jälkeläistensä hyväksi Byzantiumin valta-istuimella. Hän sitoutuu luovuttamaan Ravennan, Rooman, Napolin ja kaikki muut valtakunnan linnoitukset vastustusta keisarin käsiin.”

Teodahad nyökäytti päätään.

„Toiseksi. Kuningas Teodahad vaikuttaa kaikin voimin siihen suuntaan, että koko göötien sotajoukko viedään aseitta ja pienissä erissä Alppien yli. Vaimot ja lapset saavat keisarillisen sotapäällikön harkinnan mukaan seurata joukkoa tai mennä orjiksi Byzantiumiin. Kuningas pitää huolen siitä, että vastustus göötien puolelta tulee tehottomaksi.

Kolmanneksi. Korvaukseksi sallii keisari Justinianus kuningas Teodahadin ja hänen puolisonsa pitää kuminkaallisen arvonsa, ja neljänneksi —”

„Tämän kohdan tahdon minä lukea omin silmin”, keskeytti Teodahad ottaen asiapaperit käsiinsä.

„Neljänneksi antaa keisari göötien kuninkaalle ei ainoastaan kaikki tilukset ja aarteet, jotka tämä voi yksityisomaisuudekseen todistaa, vaan myös koko göötien valtakunnanrahaston, jossa on yksistään rahaksi lyötyä kultaa neljäkymmentä tuhatta naulaa. Hän antaa sitäpaitsi hänelle perinnölliseksi omaisuudeksi koko Tuscian Pistoriasta Caereen ja Populoniasta Clusiumiin saakka sekä lopuksi luovuttaa hänelle puolet kaikista tämän sopimuksen kautta oikealla hallitsijalleen siirtyneen valtakunnan valtion-tuloista. — Sano, Petros, huuletko sinä niin voivan vaatia kolmea neljäsosaa valtiontuloista?“ — —

„Kyllähän sinä voit vaatia, mutta minä epäilen suostuuko Justinianus siihen. Minä olen jo mennyt paljon yli valtakirjani.“

„Kyllä minä ainakin vaadin“, arveli kuningas, muuttaen luvun. „Sillä Justinianuksen täytyy suostua siihen tai myöntää minulle muita etuja.“

Petroksen huulilla leikitteli petollinen hymy.

„Sinä olet viisas kaupantekijä, kuningas. —

Mutta nyt sinä ainakin lasket väärin“, sanoi hän itseksensä.

Silloin kuului hameenlaahuksen kahina marmorikäytävästä ulkopuolelta ja huoneeseen tuli pitkä musta vaippa päällään ja musta hopeaisilla tähdillä koristettu harso silmillään Amalasunta, kalpeana kasvoiltaan, mutta jaloryhtisenä. Hän oli kuningatar kruununsa menettämisestä huolimatta. Surun jalostuttava yleveys kuvastui hänen kalpeista piirteistään.

„Göötien kuningas“, sanoi hän, „suo anteeksi, että ilojuhlanasi vielä kerran ilmestyy eteesi sykkä varjo kuolleitten valtakunnasta. Tämä on viimeinen kerta.“

Molemmat miehet hämmästyivät nähdessään hänet.

„Kuningatar”. — änkytti Teodahad.

„Kuningatar. Jospa en koskaan olisi ollut kuningatar.

Serkku. minä tulen jalon poikani sarkofagin äärestä, jossa minä olen katunut sokeuttani ja kaikkia pahoja tekojani.

Minä tulin alhaalta sinun luoksesi, göötien kuningas. varoittaakseni sinua samallaisesta sokeudesta ja samallaisista pahoista töistä.”

Teodahadin epävarmat silmät väistivät hänen vakavaa, tutkivaa katsettaan.

„Huono vieras on mies”. jatkoi Amalasuunta, „jonka näen täällä keskiyön aikana uskottunasi.

Ruhtinas ei löydä onneaan muualta kuin kansansa keskuudesta. Liian myöhään minä sen huomasiin. liian myöhään itseeni nähden. mutta toivoakseni en liian myöhään kansaani nähden.

Älä luota Byzantiumiin. Se on kilpi, joka painaa suojelevansa maahan.”

„Sinä olet väärämielinen”. sanoi Petros, „ja epäkiitollinen.”

„Kuinkaallinen serkkuni. älä suostu tämän miehen vaatimuksiin.

Älä sinä myönnä sitä. minkä minä kielsin.

Meidän pitäisi luovuttaa Sicilia ja antaa kolme tuhatta sotilasta keisarin käytettäväksi hänen sotiaan varten — minä hylkäsin sen inholla.

Minä näen”. sanoi hän osottaen pergamenttia, „että sinä olet jo tehnyt sopimuksen hänen kansansa.

Peruuta se, byzantilainen pettää sinut.”

Huolestuneena otti Teodahad asiapaperit käteensä ja katsahti epäluuloisesti Petrosta.

Tämä meni Amalasuunnan luo ja sanoi:

„Mitä sinulla on täällä tekemistä, eilinen kuningatar?”

Tahdotko sinä puolustaa tämän valtakunnan hallitsijaa?”

Sinun aikasi ja valtasi ovat olleet ja menneet.“

„Jätä meidät“, sanoi Teodabad rohkaistuneena.

„Minä teen mitä minä hyväksi näen.

Sinä et voi saada minua eroitetuksi byzantilaisista ystäivistäni.

Katso näitä papereita. Silmiesi edessä liittomme päätetään.”

Hän näytti nimeään sopimuksen alla.

„No“, sanoi Petros, „sinä tulet parhaaseen aikaan voidaksesi panna nimesi tähän todistajaksi.“

„Ei“, sanoi Amalasuunta katsellen uhkaavasti molempia miehiä, „minä tulin parhaaseen aikaan voidakseni tehdä tyhjäksi suunnitelmanne.

Minä menen täältä suoraan sotajoukon luo, kansankokoukseen, joka piakkoin pidetään Regetassa.

Minä ilmoitan siellä koko kansalle sinun salanhankkeesi, Byzantiumin juonet ja tämän heikon ruhtinaan petollisuuden.“

„Sitä et voi tehdä“, sanoi Petros rauhallisesti, „syyttämättä itseäsi.“

„Minä aionkin syyttää itseäni.

Minä tunnustan kaikki hulluuteni, verisen rikokseni ja tahdon mielelläni kärsiä ansaitsemani kuoleman.

Mutta tämä itsesyytökseni varoittaa kansaani ja säikäyttää sen valveille Etnasta Alpeille saakka. Teitä vastaan asettuu kokonainen maailma aseita ja minä pelastan kuolemallani göötini vaarasta, johon heidät eläessäni syöksin.“

Jalo innostus kasvoissaan riensi hän ulos huoneesta.

Teodahad katseli masentuneena lähettilääseen eikä kyennyt puhumaankaan.

„Neuvo, auta —“ änkytti hän vihdoin.

„On olemassa vain yksi neuvo.

Raivostunut ruhtinatar syöksee itsensä ja meidät turmioon, jos hänen annetaan toimia vapaasti.

Hän ei saa täyttää uhkaustaan.

Sitä on sinun pidettävä huoli.“

„Minunko?“ huusi Teodahad kauhuissaan. „En minä mitään voi.

Missä on Gotelindis?

Hän yksin voi auttaa.“

„Ja prefekti“, sanoi Petros — „lähetä häntä nou-
tamaan.“

Heti kutsuttiinkin mainitut henkilöt juomasalasta ylös. Petros kertoi heille ruhtinattaren sanat kuitenkin mainitsematta prefektille, että sopimus oli ollut varsinaisena syytä Amalasantan päätökseen.

Tuskin Petros oli saanut asian kerrotuksi, kun kuningatar huusi:

„Hyvä! Hän ei saa täyttää uhkaustaan.

Häntä täytyy vartioida joka askeleella, hän ei saa puhua kenenkään göötin kanssa Ravennassa — hän ei saa lähteä palatsista. Se ennen kaikkea.“

Hän riensi ulos lähettääkseen uskollisimmat orjansa vartioksi Amalasantan oven eteen.

Pian palasi hän takaisin.

„Hän rukoilee ääneen huoneessaan“, sanoi hän ylenkatseellisesti. „Ylös, Cethegus, tehkäämme hänen rukouksensa turhiksi.“

Selkä oven vieressä olevan marmoripatsaan nojassa ja kädet ristissä rinnalla oli Cethegus kuunnellut keskustelua ääneti ja miettien.

Hän huomasi välttämättömäksi taas koota tapah-
tumien langat käteensä ja vetää ne tiukemmalle.

Hän huomasi Byzantiumin siirtyvän etusijalle —
niin ei saisi käydä.

„Puhu, Cethegus“, sanoi Gotelindis. „Mikä nyt
on kaikista tärkeintä?“

„Selvyys“, sanoi hän kohottaautuen pystyyn.

„Jokaisessa liitossa täytyy olla selvillä tarkoitus-
perä, jokaisen liittolaisen erityinen tarkoitusperä, muu-
toin epäilevät liittolaiset toinen toistaan.

Teillä on omat tarkoitusperänne — niin on mi-
nullakin.

Teidän tarkoitusperänne ovat selvillä. Minä olen
ne äskettäin teille maininnut. Sinä, Petros, tahdot,
että keisari Justinianus hallitseisi Italiaa göötien ase-
masta. Te, Gotelindis ja Teodahad, hyväksytte sen
kun saatte korvaukseksi koston, rahaa ja arvonimiä.

Mutta minulla — minulla on myöskin tarkoitus-
peräni. Mitäpä minä siitä salaisin.

Viekas ystäväni Petros, et kai sinä uskokaan, että
ainoana kunnianhimonani olisi sinun välikappaleenasi
oleminen ja senaattorinarvon saaminen Byzantiu-
missa.

Minulla on siis tarkoitusperä. Teidän kolmen
yhteinen viekkaus ei sitä koskaan keksisi, koska se
on niin yksinkertainen.

Minun on itseni se teille ilmoitettava.

Kivettyneellä Cetheguksellakin on vielä rakastettu,
nimittäin Italia.

Senvuoksi haluaa hän, kuten tekin, saada göötit
karkoitetuiksi tästä maasta.

Mutta hän ei, kuten te, tahdo keisari Justinia-
nusta ehdottomasti heidän sijaansa. Hän ei tahdo
tippaa sateen sijaan.

Kaikista mieluummin taltoisin minä, parantumaton tasavaltalainen, — sinä tiedät, Petrokseni, että me olimme molemmat tasavaltalaisia kahdeksantoista vuotta sitten Atenan koulussa ja minä olen vieläkin, mutta sinä et tarvitse sitä kertoa herrallesi keisarille, sillä minä itse olen siitä hänelle kirjoittanut — karkoittaa raakalaiset päästämättä teitä heidän sijaansa.

Ikävä kyllä se ei käy päinsä: me tarvitsemme teidän apuamme.

Mutta minä tahdon supistaa apunne mahdollisimman vähään.

Byzantilainen sotajoukko ei saa tulla tähän maahan muuta kuin aivan hätätilassa ja silloinkin saa se tämän maan vain italialaisten kädestä.

Italia on oleva pikemmin italialaisten lahjoittama kuin Justinianuksen valloittama maa. Me emme välitä siunauksesta, jonka Byzantium lähettää vapauttamiansa maihin veronkantajain ja sotapäällikköjen muodossa. Me tahdomme teiltä suojaa emmekä hirmuvaltaa.”

Petroksen suupieliin ilmestyi bymy, jota Cethegus ei näyttänyt huomaavan. Hän jatkoi:

„Kuulkaa ehtoni!

Minä tiedän, että Belisarius on sotajoukon ja laivaston kanssa Sicilian luona.

Hän ei saa laskea maihin.

Hänen on palattava kotiin.

Minä en tarvitse Belisariusta Italiassa.

En ainakaan ennenkuin itse hänet kutsun.

Ja jollet sinä, Petros, lähetä hänelle palaamiskäskyä, eroavat tiemme.

Minä tunnen Belisariuksen ja Narseksen ja heidän sotilasvaltansa ja tiedän kuinka lempeitä isäntiä göötit ovat.

Minä säälin Amalasantaa. Hän oli kuin äiti kansalleni.

Valitkaa siis, valitkaa joko Belisarius tai Cethegus.

Jos Belisarius laskee maihin, on Cethegus ja koko Italia Amalasantan ja göötien puolella. Sittenpäähän nähdään, saatteko valloitetuksi tuumaakaan tästä maasta.

Jos valitsette Cetheguksen, niin musertaa hän raakalaisten vallan ja Italia antautuu keisarin alamaiseksi hänen vapaana puolisonaan, vaan ei orjattarenaan. Valitse, Petros.“

„Kopea mies“, sanoi Gotelindis, „sinä uskallat asettaa ehtoja meille, kuningattarellesi.“

Hän kohotti kätensä uhkaavasti.

Mutta Cethegus tarttui siihen rautakädellä ja painoi sen levollisesti alas.

„Leikki pois, yhden päivän kuningatar.

Täällä tekevät Italia ja Byzantium sopimusta.

Jos sinä unohdat voimattomuutesi, täytyy sinua siitä muistuttaa.

Sinä istut valta-istuimella vain niin kauan kun sinua pidetään.“

Hän seiso i vihastuneen naisen edessä niin majesteetillisena, ettei tämä kyennyt virkkaamaan mitään.

Mutta katseesta välähti sammumaton viha.

„Cethegus“, sanoi Petros, joka oli sillä välin tehnyt päätöksensä, „sinä olet oikeassa.

Byzantiumin täytyy tällä hetkellä etupäässä saada sinut puolelleen, sillä ilman sinun apuasi ei se saa mitään aikaan.

Jos Belisarius palaa, rupeatko kokonaan ja ehdottomasti puolellemme?“

„Ehdottomasti.“

„Ja Amalasunta?“

„Hänet jätän teidän käsiinne.“

„Hyvä“, sanoi byzantilainen. „minä suostun.“

Hän kirjoitti vahataululle lyhyesti määräyksen Belisariuksen kotiin palaamisesta ja antoi taulun sitten prefektille.

„Sinä saat itse toimittaa määräyksen perille.“

Cethegus luki sen tarkasti.

„Hyvä on“, sanoi hän pistäen taulun pövelleen. „asia on siis päätetty.“

„Milloin Italia ryhtyy taisteluun raakalaisia vastaan?“ kysyi Petros.

„Ensi kuun alkupäivinä. Minä menen Roomaan. Voikaa hyvin.“

„Sinä menet etkä auta meitä tuon naisen — Teoderikin tyttären tuhoamisessa“, sanoi kuningatar katkerasti. „Säälitkö sinä taas häntä?“

„Hänen tuomionsa on julistettu“, sanoi Cethegus ovelta mennessään. „Tuomari lähtee — pyöveli saa alkaa työnsä.“

Hän meni ylpein askelin ulos.

Silloin tarttui Teodahad, joka oli hämmästyksestä äänettömänä kuunnellut byzantilaisen kaupan-
tekoa, huolestuneena tämän käteen.

„Petros“, huusi hän, „kautta Jumalan ja kaikkien pyhimysten, mitä sinä olet tehnyt?“

Meidän sopimuksenme riippuu kokonaan Belisariuksesta, jonka sinä nyt palautat kotiin.“

„Ja annat tuon kopean riemuita“, sanoi Gotelindis hampaitaan kiristellen.

Mutta Petros hymyili. Viekas voitonvarmuus loisti hänen kasvoistaan.

„Olkaa huoletta“, sanoi hän, „tällä kertaa on hän voitettu. Pilkattu Petros voitti tällä kertaa voitattamattoman Cetheguksen.“

Hän tarttui Teodahadin ja Gotelindiksen käsiin, veti heidät luokseen, katsahti ympärilleen ja kuiskasi sitten:

„Tuon Belisariukselle lähetetyn kirjeen alussa oli pieni piste. Se merkitsee: kirje ei ole pätevä, se on vain olosuhteiden pakosta kirjoitettu.

Niin, niin. Byzantiumin hovissa oppii kirjoitustaidon.”

Neljäs luku.

Kaksi Teodahadin ja Petroksen yöllisen keskustelun jälkeistä päivää vietti Amalasuunta jonkunlaisessa todellisessa tai luulotellussa vankeudessa.

Joka kerta kun hän läksi huoneestaan tai kääntyi johonkin palatsin käytävään, luuli hän huomavansa, että hänen taakseen tai viereensä ilmestyi ja taas hiipien katosi haamuja, joiden tarkoituksena näytti olevan vartioida häntä, mutta samalla pysyttäytyä itse huomaamattomina. Hän pääsi tuskin poikansa haudallekaan vartioimatta.

Turhaan kyseli hän Vitigestä ja Tejaa. Näiden sanottiin kruunausjuhlan jälkeisenä päivänä lähteneen kaupungista kuninkaan asioille.

Hänen sieluun painoi yksinäisyyden sekä samalla kiukkuisten vihollisten läheisyyden tunne.

Tummat ja synkät syksyiset sadepilvet peittivät taivaan Ravennan kohdalla kun Amalasuunta kolmannen päivän aamuna nousi unettomalta vuoteeltaan.

Kammottava tunne hiipi hänen sieluunsa kun hän mentyään himmeästä lasista tehdyn akkunan luo näki korpin lähtevän lentoon akkunalaudalta ja käheästi räähkyen katoavan puiston toiselle puolen.

Ruhtinatar tunsi, että hänen sielunsa oli murtunut viime päivien tuskasta, pelosta ja katumuksesta. Hän ei voinut poistaa sielustaan kolkkoa vaikutusta, jonka merikaupungin edustalla olevista laguneista nouseva aikainen syyssumu vaikutti.

Huoaten katseli hän silmiensä edessä olevaa harmaata suomaisemaa.

Hänen sydäntään raskautti katumus ja suru.

Hänen ainoana lohduttavana ajatuksenaan oli, että hän vapaaehtoisesti itesyytöksen ja koko kansan edessä tapahtuvan nöyryytyksen kautta voisi uhraamalla henkensä pelastaa valtakunnan.

Sillä hän oli aivan varma siitä, että kolmen herttuan sukulaiset ja verikostajat täyttäisivät velvollisuutensa.

Tällaisiin ajatuksiin vaipuneena kulki hän palatsin autioiden salien ja käytävien läpi — tällä kertaa vartioimatta, kuten hän luuli — alas poikansa hautaholviin vahvistaakseen siellä päätöstään katumuksesta ja sovituksen tekemisestä kansan edessä.

Kun hän palasi taas holvista ylös ja poikkesi erääseen pimeähköön holvikäytävään, tuli äkkiä eräästä seinäkomerosta esille mies orjanpuvussa — hän luuli usein ennenkin nähneensä nuo kasvot — pisti hänen käteensä pienen vahataulun ja katosi.

Hän tunsi heti — Cassiodoruksen käsialan —.

Hän arvasi myöskin heti kuka kirjeentuoja oli. Se oli Dolios hänen uskollisen ministerinsä kirjuriorja.

Kätkien nopeasti taulun riensi hän kamariinsa. Siellä luki hän:

„Minä erosin sinusta tuskassa, mutta en vihoissani.

Minä en tahdo, että sinä lähdet täältä katumusta tekemättä ja että kuolematon sielusi joutuu kadotukseen.

Pakene tästä palatsista, tästä kaupungista. Henkesi on vaarassa.

Sinä tunnet Gotelindiksen ja hänen vihansa.

Älä luota kehenkään muuhun kuin kirjuriini ja mene päivän laskiessa Venus-temppelin luo puutarhaan.

Siellä odottaa sinua kantotuolini, joka saattaa sinut turvaan huvilaani Bolsena-järven saarella. Seuraa neuvoani ja luota siihen.”

Liikutettuna antoi Amalasuunta kätensä vaipua alas. „Uskollinen Cassiodorus“, kuiskasi hän.

Hän ei ollut kokonaan hylännyt häntä.

Hän piti yhä uudelleen huolta ystävättärensä elämästä.

Ja tuo ihana huvila sinisen Bolsena-järven yksinäisellä saarella.

Siellä oli hän monta, monta vuotta sitten Cassiodoruksen vieraana täydessä nuoruudenkukoistuksessa viettänyt häänsä Eutarikin, jalon amelungin kanssa. Siellä oli hän viettänyt nuoruutensa ylpeimmät päivät vallan ja kunnian loisteen ympäröimänä.

Hänen muutoin kova, mutta nyt onnettomuuden pehmentämä mielensä ikävöi nyt nähdäkseen paikat, joissa hän oli elämänsä iloisimmat hetket viettänyt.

Tämäkin tunne kehoitti häntä seuraamaan Cassiodoruksen neuvoa, mutta vielä enemmän pelko — ei henkensä puolesta, sillä hän tahtoi kuolla, vaan — siitä, että vihollisten nopea toiminta estäisi häntä varoittamasta kansaansa ja pelastamasta valtakunnan turmiosta.

Lopuksi otti hän huomioon senkin, että tie Regetaan Rooman luona, missä piakkoin pidettäisiin tavanmukainen göötien syys-kansankokous, kulki Bolsena-järven ohi.

Siihen suuntaan matkustaminen jouduttaisi siis vain hänen suunnitelmansa toimeenpanoa.

Mutta ollakseen varma kaikkien tapauksien varalta, ollakseen varma siitä, että hänen varoituksensa tulisi kansan kuuluviin, vaikkei hän itse pääsisikään matkansa perille, päätti hän kirjeellisesti tehdä Cassiodorukselle, jonka tapaamista huvilassa hän ei pitänyt ollenkaan varmana, täydellisen ripin ja paljastaa hänelle kaikki byzantilaisten ja Teodahadin suunnitelmat.

Lukittujen ovien takana kirjoitti hän tuskallisen tunnuksensa. Kuumia kiitollisuuden ja katumuksen kyyneliä tippui pergamentille, jonka hän huolellisesti sulki sinetillä ja antoi uskollisimmalle orjalleen viettäväksi Squillaciumin luostariin Apuliassa, missä Cassiodorus tavallisesti oleskeli.

*   *
                          *

Hitaasti kuluivat odottavan ruhtinattaren mielestä päivän hetket.

Hän oli kaikesta siehustaan ottanut vastaan ystävänsä tarjooman käden.

Muistot ja toivo kuvasivat hänelle kilpaa Bolsenajärven saarta suloiseksi turvapaikaksi, siellä toivoi hän saavansa levon ja rauhan.

Hän pysytteli huolellisesti huoneessaan, etteivät hänen vartijansa rupeaisi epäilemään ja mahdollisesti estäisi hänen pakoaan.

Vihdoin laski aurinko.

Kevein askelin riensi Amalasunta, viitaten orjattarensa pois luotaan ja kätkien valkoisen vaippansa alle vain muutamia koruja ja asiapapereita, makuu-

huoneestaan leveään pylväskäytävään, joka johti puutarhan portaille.

Hän vapisi pelosta luullen täällä tavallisuuden mukaan tapaavansa jonkun hiipivän vakoilijan, joka mahdollisesti pysäyttäisi hänet.

Hän katseli tuon tuostakin ympärilleen, hän silmäili varovaisesti kuvapatsaiden komeroihinkin -- kaikkialla oli tyhjää, ei yksikään vakoilija seurannut hänen askeleitaan.

Huomaamatta pääsi hän palatsista puutarhaan johtavien portaiden ylimmälle astuimelle, josta oli vapaa näköala puutarhaan.

Tarkasti katseli hän lyhintä Venus-temppelin luovievää tietä.

Se oli vapaa.

Ainoastaan kiihtuneet lehdet putoilivat huokaillevista plataaneista karisten hiekkakäytävälle ja tuuli, joka ajeli toiselta puolen puutarhaumuuria sumua ja pilviä aavemaisina joukkioina, pyöritteli niitä. Autiossa puutarhassa ja sen harmaassa hämärässä tuntui kammottavalta.

Ruhtinatarta puistatti. Kylmä iltatuuli repi hänen harsoaan ja vaippaansa. Hän katsahti vielä arasti taakseen palatsin synkkiin, raskaisiin kiviläjiin, palatsin, jossa hän oli ylpeänä hallinnut ja josta hän pakeni yksin, arkana ja vainottuna kuin pahan tekijä.

Hän ajatteli poikaansa, joka lepäsi tämän palatsin holvissa. —

Hän ajatteli tytärtään, jonka hän oli karkoittanut läheisyydestään.

Tuska yritti hetkeksi vallata hylätyn naisen. Hän horjui ja vain vaivalla pystytteli hän pystyssä portaiden marmorikaiteen varassa. Kuumeenväristys vavautti

hänen ruumistaan ja yksinäisyyden tunne vaivasi hänen sieluaan.

„Mutta kansani“, sanoi hän itsekseen, „ja katumukseni — se minun on täytettävä.“

Tämän ajatuksen vahvistamana riensi hän portaita alas ja poikkesi murattiköynnösten kattamaan käytävään, joka vei läpi puutarhan Venus-temppelille.

Hän käveli nopeasti kuitenkin vavahtaen joka kerta kun tuuli puhalsi kahisevia lehtiä sivukäytäviltä.

Hengästyneenä saapui hän pienen temppelin luo ja silmäili ympärilleen.

Mutta ei missään näkynyt kantotuolia eikä orjia. Kaikkialla oli hiljaista. Plataanien oksat vain huokailivat tuulen käsissä.

Äkkiä kajahti hänen korvaansa aivan läheltä hevosen hirmuminen.

Hän kääntyi ympäri. — Temppelin varjosta tuli nopeasti esille mies.

Tämä oli Dolios, joka antoi hänelle merkin silmäellen varovasti ympärilleen.

Nopeasti meni ruhtinatar hänen luokseen ja seurasi häntä kulman ympäri. Siellä oli Cassiodoruksen tuttu gallialainen matkavaunu, mukava ja siro caruca, jonka kaikilla neljällä sivulla oli hienoilla puuveistoksilla koristetut, syrjälle vedettävät ristikkoluukut. Rattaiden eteen oli valjastettu kolmivaljakko nopeita belgialaisia hevosia.

„Meidän täytyy kiiruhtaa, ruhtinatar“, kuiskasi Dolios nostaen hänet pehmeille patjoille.

„Kantotuoli on liian hidaskulkuinen vihollisiasi paetessa.“

Hiljaa ja nopeasti, ettei kukaan huomaa meitä.“

Amalasunta katsahti vielä kerran ympärilleen.

Dolios avasi puutarhan portin ja ajoi vaunut siitä ulos.

Silloin tuli pensastosta esille kaksi miestä. Toinen nousi ajajan paikalle ja toinen portin luona seisovan satuloidun hevosen selkään. Amalasunta tunsi miehet Cassiodoruksen uskollisiksi orjiksi. Ne olivat samoin kuin Dolioskin aseilla varustetut.

Dolios sulki huolellisesti puutarhan portin ja laski vaunun luukut alas.

Sitten hyppäsi hän oman ratsunsa selkään ja veti miekkansa.

„Eteenpäin“, huusi hän.

Ja pieni joukko läksi kiitämään kuin kuolemaa pakoon.

Viides luku.

Ruhtinatar tuuditteli itseään kiitollisuuden, vapauden ja turvallisuuden unelmiin.

Hän teki kauniita sovitussuunnitelmia.

Hän näki kansansa varoittavan äänensä pelastamana Byzantiumin juonista ja oman kuninkaansa petoksesta: hän kuuli jo urhoollisen sotajoukon riemuhuudot, jotka julistivat vihollisen häviötä ja anteeksi-antoa hänelle.

Sellaisissa unelmissa kuluivat hetket, kuluivat päivät ja yöt.

Lakkaamatta kiisi kulkue eteenpäin. Kolmasti tai neljästi päivässä vaihdettiin vaunu- ja ratsuhevosia, joten peninkulma toisensa perästä mentiin kuin lentäen.

Huolellisesti vartioi Dolios haltuunsa uskottua ruhtinatarta. Paljain miekoin suojeli hän vaunun ovea sillä aikaa kun hänen seuralaisensa nauttivat pysäyspaikoissa ruokaa ja juomaa.

Tämä tavaton kiiruhtaminen ja huolellinen vartioiminen poistivat Amalasantasta huolen, josta hän aluksi ei voinut vapautua. Hän näet pelkäsi, että heitä ajettiin takaa.

Kaksi kertaa, nimittäin Perusiassa ja Clusiumissa, luuli hän vaunun pysähtyessä kuulevansa aivan läheltä heidän takapuoleltaan pyöräin ratinaa ja ravaavien hevosten kavionkapsetta. Clusiumissa hän luuli katsellessaan alaslasketun ristikkoluukun läpi taakseen nähneensä toisenkin carrucan niinkään ratsumiesten saattamana ajavan kaupungin portista sisään.

Mutta kun hän mainitsi tästä Doliokselle, ajoi tämä täyttä laukkaa portille takaisin ja palasi heti sanoen, ettei hän ollut mitään huomannut. Sitä hetkestä alkaen ei ruhtinatarkaan enää mitään erikoista nähnyt eikä kuullut. Lennontapainen nopeus, jolla hän läheni kaivattua saarta, saattoi hänet toivomaan, että hänen vihollisensa olivat väsyneinä jääneet jälkeen, vaikka hänen pakonsa olisikin huomattu ja vaikka häntä olisi ajettukin takaa jonkun matkaa.

Äkkiä synkensi pakenevan ruhtinattaren iloisen mielialan onnettomuus, joka oli itsessään vähäpätöinen, mutta jonka aiheuttamat seikat olivat onnettomuutta ennustavia.

He olivat juuri lähteneet pienestä Martulan kaupungista.

Autio, puuton erämaa ulottui joka puolelle niin kauas kuin silmä kantoi. Vain kaislat ja pitkät suokasvit kohottivat päitään molemmin puolin roomalaista maantietä ja nuokkuivat ja kuiskailivat aave-
maisesti yötuulesa.

Tien molemmilla puolin oli matala. viiniköynnösten peittämä muuri sekä vanhan roomalaistavan mukaan hautapatsaita, jotka enimmäkseen olivat rappeutuneet ja joista irtautuneet kivilohkareet vaikeuttivat kulkua tiellä.

Äkkiä pysähtyi vaunu kiivaaseen nykäykseen ja Dolios kiskasi oikeanpuoleisen vaununoven auki.

„Mitä on tapahtunut?“ huusi ruhtinatar pelois-
saan. „Olemmeko joutuneet vihollisten käsiin.“

„Emme“, sanoi Dolios, jonka hän emestäänkin
tiesi umpimieliseksi ja synkäksi mieheksi ja joka tällä
matkalla oli ollut vielä salaperäisempi, „mutta pyörä
on särkynyt. Sinun on noustava pois vaunusta siksi
kun se on korjattu.“

Kiivas tuulenpuuska sammutti samassa tulisoih-
dut ja kylmä sade pieksi pelästyneen ruhtinattaren
kasvoja.

„Noustako pois? Täälläkö? Minne minä menen?
Täällä ei ole taloa, ei puuta eikä minkäännäköistä
suojaa sadetta ja myrskyä vastaan. Minä jään vau-
nuun.“

„Pyörä on otettava pois. Tuolla hautapatsaan
luona saat suojaa.“

Pelosta vapisten totteli Amalasunta ja meni ylt'-
ympäri huiskin haiskin olevien kivilohkareiden yli
oikealle puolen tietä, missä maantienojan toisella
puolen häämöitti pimeästä hautapatsas. Dolios auttoi
hänet ojan yli.

Silloin kuului tieltä jäleltä päin hevosen hirmu-
mista.

„Se on ratsastaja, joka suojaa meitä takaa päin
mahdollisesti tulevilta hyökkäyksiltä. Tule.“

Hän johti hänet kostean ruohon läpi kukkulalle,
jolla hautapatsas oli.

Päästyään ylös istuutui Amalasunta erään sarko-
fagin leveälle kivelle.

Dolios katosi äkkiä pimeään. Turhaan huusi hän
häntä takaisin. Pian näki hän taas alapuolellaan
tiellä tulisoihdun palavan. Punertavana hohti se suon
sumujen läpi. Myrskytuuli toi hänen korviinsa orjien
vasarain kalskeen, kun nämä korjasivat pyörää.

Siinä istui suuren Teoderikin tytär yksin kuolemaa paossa maantien varrella kamalassa yössä. Myrsky repi hänen vaippaansa ja harsoansa, kylmä tihkusade kasteli hänet läpeensä. Hautapatsaan vieressä olevissa sypresseissä huokaili tuuli surumielisesti. Ylhäällä taivaalla ajeli tuuli repaleisia pilviä, joiden lomasta kuu joskus valaisi. Siitä oli vain se seurauksena, että seuraava pilvi teki pimeyden yhä tuntuuammaksi.

Turruttava tuska täytti hänen sydämensä ja sai hänet vapisemaan.

Vähitellen tottuivat hänen silmänsä pimeyteen ja hän voi tarkemmin eroittaa lähimpien esineiden piirteet. Silloin -- hänen huuksensa nousivat pelosta pystyyn -- silloin tuntui hänestä, että aivan hänen takanaan sarkofagin korkeammalla takaosalla istui toinen henkilö -- hänen oma varjonsa se ei ollut -- pienoinen ihminen laajassa, poimullisessa vaipassa, kädet polvilla, pää käsien varassa ja häneen tuijottaen.

Hänelle tarttui henki kurkkuun, hän luuli kuulevansa kuisketta. Hän jännitti aistimiensa nähdäkseen ja kuullakseen. Taas kuului kuiskaus:

„Ei, ei; ei vielä.“

Niin hän luuli kuulleen.

Hän nousi hiljaa ylös, toinen näytti tekevän samalla tavalla. Selvästi kuului teräksen kilahdus kiveä vastaan.

Hän huusi kauhuissaan: „Dolios! Valoa! Apua! Valoa!“

Hän aikoi lähteä kukkulaa alaspäin tielle, mutta jalat eivät kannattaneet. Hän vaipui polvilleen ja haavoitti poskensa teräviin kiviin.

Pian oli Dolioskin tulisoihutuineen paikalla.

Hän nosti haavoittuneen ruhtinattaren ylös sanaakaan sanomatta.

„Dolios“, huusi Amalasuunta tointuen, „anna tänne tulisoihdu. Minun täytyy saada nähdä mitä siellä oli, mitä siellä on.“

Hän otti tulisoihdun ja meni päättäväisesti sarkofagin kulman ympäri, mutta ei nähnyt mitään. Sen sijaan hän näki soihdun valossa, että hautapatsas ei ollut, kuten muut, vanha, vaan nähtävästi aivan äsken tehty, sillä valkoinen marmori oli aivan rapautunut ja hautakirjoituksen mustat kirjaimet aivan selvät. —

Vastustamattomasti veti häntä eteenpäin omituinen uteliaisuus, jonka sieluntuskat usein aiheuttavat, hän ojensi soihdun aivan patsaan viereen ja luki sen läpäyttävässä valossa sanat:

„Ikuinen kunnia kolmelle baltille Thulunille, Ibballe ja Pitzalle. Ikuisesti kirottu olkoon heidän murhaajansa.“

Kiljaisten horjahti Amalasuunta taaksepäin.

Dolios vei hänet puoleksi tainnoksissa vaunuun. Melkein tunnottomana istui hän loppumatkan siinä.

Hän tunsi olevansa sairas ruumiin ja sielun puolesta.

Kuta lähemmäksi saarta hän tuli, sitä enemmän väistyi kuumeentapainen ilo, jolla hän oli sitä odottanut, tuskallisen aavistuksen tieltä. Pelolla katseli hän kuinka tien vieressä kasvavat pensaat ja puut kiisivät yhä nopeammin hänen ohitsensa.

Vihdoin seisahtuivat vaahtoavat hevoset.

Amalasuunta nosti luukun ylös ja silmäili ulos. Oli parhaallaan kylmä, kolea vuorokauden hetki, jolloin ensimmäinen päivänsarastus taistelee vielä vallitsevaa yötä vastaan. He olivat nähtävästi saapuneet

järven rantaan. Mutta sen sinisistä aalloista ei näkynyt merkkiäkään. Synkän harmaa sumu ympäröi häntä läpinäkymättömänä kuin tulevaisuus. Huvilaa ei näkynyt ollenkaan, ei edes saartakaan.

Vaunun oikealla puolella oli matala kalastajamaja melkein kokonaan tiheän, pitkän kaislan peitossa, jonka läpi aamutuuli huokailen puhalsi ja heilutti korsien huojuvia päitä.

Merkkillistä! Hänestä tuntui, että ne varoittivat häntä ja viittasivat häntä menemään pois niiden takana olevan järven tienoilta.

Dolios oli mennyt majaan. Hän palasi sieltä pian takaisin, nosti ruhtinattaren pois vaunuista ja kuletti hänet kosteata nittyä pitkin kaislikkoon.

Rannalla oli pieni venhe, joka näytti uivan pikemmin sumussa kuin vedessä.

Peräsimessä oli harmaaseen, risaiseen vaippaan puettu vanha mies, jonka pitkä valkoinen tukka riippui takkuisena silmillä.

Hän näytti vaipuneen unelmiinsa ja piti silmiänsä suljettuina. Hän ei avannut niitä edes silloinkaan kun ruhtinatar astui vaapperaan venheeseen ja istuutui sen keskelle saranatuolille.

Dolios meni venheen keulaan ja tarttui airoihin. Orjat jäivät vaunun luo.

„Dolios“, huusi Amalasuunta huolissaan. „Nyt on hyvin pimeä vielä. Osaako vanhus ohjata tällaisessa sumussa, kun rannoilla ei ole edes tulia?“

„Valo ei häntä hyödyttäisi, kuningatar. Hän on sokea.“

„Sokeako?“ huusi pelästynyt ruhtinatar. „Laskekaa maihin! Kääntäkää!“

„Minä olen kulkenut näitä vesiä heti kaksikymmentä vuotta“, sanoi vanha lautturi.

„Kukaan näkevästä ei osaa tietä niin hyvin.“

„Oletko sinä sokeana syntynyt?“

„En. amali Teoderik antoi pulkaista silmäni, koska muka balti-herttua Alarik, Thulunin veli, oli palkannut minut murhaamaan hänet.

Minä olen balttien palvelija ja olin Alarikin seuralainen, mutta minä olin yhtä viaton kuin isäntäni, maanpakoon ajettu Alarik.

Kirous amelungeille!“ huusi hän nykäisten kiukuisesti peräsimellä.

„Vaiti, vanhus“, sanoi Doliös.

„Miksi minä en saisi tänään sanoa sitä, mitä minä olen hokenut joka aironvedolla kahdenkymmenen vuoden aikana. Se on tahtisanani. — Kirous amelungeille.“

Kauhuissaan katsoi pakolais-raukka vanhusta, joka todellakin ohjasi venhettä varmasti ja suoraan.

Amalasantasta tuntui, että Karon vei häntä Styxin yli varjojen harmaaseen valtakuntaan. — Hän kääri poimullisen vaippansa tarkasti ympärilleen.

Muutamien aironvetojen perästä olivat he perillä.

Doliös nosti vapisevan ruhtinattaren venheestä. Vanhus käänsi sen ääneti ja läksi soutamaan takaisin nopeasti ja varmasti.

Jonkunmoisella kauhulla katseli Amalasantu häntä kunnes hän katosi sakean sumun sekaan.

Silloin luuli hän kuulevansa aironloisketta toisesta aluksesta, joka nopeasti läheni saarta.

Hän kysyi Doliökselta tämän äänen syytä.

„Minä en kuule mitään“, sanoi tämä. „Sinä olet liiaksi kiihoittunut, tule huvilaan.“

Doliöksen käsivarteen nojaten hoiperteli hän kalioon hakattuja portaita ylös, jotka veivät linnamaiseen, korkeatorniseen huvilaan. Puutarhasta, joka

— kuten hän elävästi muisti — oli molemmin puolin tätä kapeata tietä, näkyi sumun läpi vain puurivien piirteet.

Vihdoin pääsivät he korkeaan portaikkoon, marmoripielissä olevan kuparioven eteen.

Vapautettu iski miekkansa kahvalla ovea. — Lyönti kaikui kumeasti holvikäytävissä. — Ovi lensi auki.

Amalasuunta muisti kuinka hän oli muinoin mennyt sisään tästä ovesta, joka silloin oli kukkakiehkuroilla koristettu, puolisonsa rinnalla. Hän muisti kuinka ystävällisesti silloinen portinvartija, joka myöskin oli mennyt äsken naimisiin, toivotti heidät tervetulleiksi.

Synkkäkatseinen orja, jolla oli harmaa, takkuinen tukka ja joka nyt tuli heitä vastaan lyhty ja avainkimppu kädessään, oli aivan vieras.

„Missä on Fuscina, entisen ostiariuksen vaimo? Eikö hän enää ole tässä talossa?“ kysyi hän.

„Hän hukkui aikoja sitten järveen“, sanoi ovenvartija välinpitämättömän näköisenä ja kulki heidän edellään lyhdyn kanssa.

Väristen seurasi ruhtinatar miestä. Hän ei voinut olla ajattelematta kylmiä, synkkiä aaltoja, jotka olivat niin salaperäisesti loiskineet veneen laitoja vastaan.

He kulkivat holvipihojen ja pylväskäytävien läpi. — Kaikkialla oli tyhjää ja kuollutta. Askeleet kaiuivat omituisesti tyhjissä saleissa. — Koko huvila näytti suurelta hautaholvilta.

„Onko talo asumaton? Minä tarvitsen orjattaren.“

„Vaimoni palvelee sinua.“

„Eikö muita ole koko huvilassa?“

„On eräs toinen orja. Kreikkalainen lääkäri.“

„Lääkäri — minä tahdon —“

Mutta samalla hetkellä kuului ulko-ovelta kiivaita iskuja. Kovasti kaikuivat ne tyhjissä huoneissa.

Kauhuissaan lysähti Amalasuunta kokoon.

„Mitä se oli!“ kysyi hän tarttuen Dolioksen käsi-
varteen.

Hän kuuli raskaiden ovien sulkeutuvan.

„Joku on varmaan pyrkinyt sisään“, sanoi oven-
vartija ja avasi pakolaiselle varatun huoneen oven.

Kauan käyttämättömänä olleen huoneen ummeh-
tunut ilma virtasi tukahuttavana häntä vastaan.
Mutta liikutettuna tunsu hän seinien kilpikonnanluis-
sen päällystyksen. Tämä oli sama huone, jossa hän
kaksikymmentä vuotta sitten oli asunut. Muistojensa
valtaamana meni hän pienen leposohvan luo, joka
oli peitetty tummilla patjoilla.

Hän viittasi molemmat miehet poistumaan, veti
vuoteen verhot eteen ja vaipui heti levottomaan
uneen.

Kuudes luku.

Sinä hän nukkui itsekään tietämättä kuinka kauan, puoleksi valveilla, puoleksi uneksien. Kuva toisensa perästä lensi hänen silmiensä ohi.

Eutarik tuskan piirre huulillaan — Atalarik sellaisena kun hän oli arkussaan. hän näytti viittaavan häntä luokseen — Matasuntan moittivat kasvot — sitten sumua ja pilviä ja lehdettömiä puuta — kolme kiukkuista soturivartaloa kalpeine kasvoineen ja verisine vaatteineen — sokea lautturi varjojen valtakunnassa.

Ja hänestä tuntui, että hän taas makasi autiossa erämaassa baltien hautapatsaan portailla, että hänen takapuoleltaan kuului taas kahinaa ja että kivien takaa tuli vaippaan puettu vartalo yhä lähemmäksi ja lähemmäksi häntä. Hänelle tarttui henki kurkkuun, hän yritti tukehtua.

Tuska puristi hänen sydämensä kokoon, kauhuissaan heräsi hän unestaan ja nousi istuaalleen vuoteelleen katsellen ympärilleen. Tuolla — ei. se ei ollut mikään unikuva — tuolla vuoteen verhojen takana kahisi ja pitkin paneeliseinää liukui huntuuttu varjo.

Kiljaisten repäsi Amalasunta vuoteen verhot syrjään — ei mitään näkynyt.

Oliko hän vain nähnyt unta?

Mutta hän ei voinut enää olla yksin surullisine ajatuksineen. Hän painoi seinässä olevaa agaattinappia, joka pani eteisessä erään vasaran liikkeeseen.

Heti tulikin sisään orja, jonka piirteet ja puku ilmaisivat suurempaa sivistystä.

Hän sanoi olevansa kreikkalainen lääkäri. Ruhinatar kertoi hänelle viime hetkien kauheat tapaukset ja kuumehoureet. Lääkäri selitti, että nämä olivat johtuneet mielenliikutuksesta tai kenties vilustumisesta matkan varrella, määräsi hänelle lämpimän kylvyn ja riensi sitä laatimaan.

Amalasunta muisti ihanan kylpyhuoneen, joka oli koko kylkirakennuksen laajuinen ja kahden kerroksen korkuinen.

Suuren kahdeksankulmaisen tornin alakerta, joka oli aiottu kylmiä kylpyjä varten, oli välittömässä yhteydessä järven kanssa. Sieltä laskettiin vesi hienon verkon läpi, joka täydellisesti puhdisti sen.

Ylempi kerros oli rakennettu jälestäpäin kylpyhuoneen päälle ja oli aiottu lämpimiä kylpyjä varten. Sen lattiana sekä samalla alakerroksen kattona oli suuri ympyränmuotoinen metallilevy, jonka voi, jos halusi, lykätä kahtena puoliympyränä oikealle ja vasemmalle muurin sisään, jolloin molemmat kerrokset muodostivat yhtenäisen torninkorkuisen huoneen, joka puhdistamista tai uima- ja sukellusharjoituksia varten voitiin ääriään myöten täyttää järvivedellä.

Mutta tavallisesti käytettiin ylempää kahdeksankulmaista huonetta lämpimiä kylpyjä varten. Siinä oli sadottain kaikenlaisia vesiputkia sekä pronssisia ja marmorisia delfiinejä, tritoneja ja medusanpäitä,

joista tuli huoneeseen hyvänhajuista, öljyllä ja voiteilla sekoitettuja vesisuihkujä. Parvekkeelta, jossa riisuunnuttiin, veivät sirot portaat varsinaisen kylpyhuoneen näkinkengän muotoiseen porfyryrialtaaseen.

Ruhtinattaren muistellessa kylpyhuonetta eri laitoksineen tuli huoneeseen ovenvartijaorjan vaimo viemään hänet kylpyyn.

He kulkivat avaroiden pylvässalien ja kirjastohuoneiden läpi puutarhaan päin. Amalasuuta ihmetteli itsekseen mihin viimeainituista Cassiodoruksen kotelot ja papyrus-kääröt olivat joutuneet. Orjatar kantoi hienoja kylpyliinoja, öljypullosia ja voideastiaa.

Vihdoin saapuivat he kylpylaitoksen kahdeksankulmaiseen torniin, jonka kaikkien huoneiden lattiat, seinät ja katot olivat lasketut vaaleanharmailla marmorilevyillä.

He riensivät salien ja käytävien läpi, joita ennen kylpyä ja sen jälkeen käytettiin voimistelua ja palloleikkejä varten, hiostamishuoneen, riisuutumis- ja voiteluhuoneen ohi caldariumiin, lämpimään kylpyjen huoneeseen.

Orjatar avasi ääneti oven.

Amalasuuta meni sisään ja joutui kapealle parvekkeelle, joka oli ympäri kylpylaitosta. Aivan hänen edestään läksivät mukavat portaat ammeeseen, josta jo nousi lämmintä, hyvää hajua.

Valo tuli sisään ylhäältä päin taiteellisesti hiostusta lasista tehdyn kahdeksankulmaisen kuvun läpi. Oven vierestä nousi kaksitoista setripuista porrasta ponnauduslaudalle. Pitkin parvekkeen ja altaan marmoriseiniä oli korkokuvia vesijohto- ja lämmönlämpöputkien suiden peittona.

Sanaakaan sanomatta asetti nainen kylpytarpeet

parvekkeen lattiaa peittäville, pehmeille patjoille ja kääntyi ovelle päin.

„Missä minä olen sinut ennen nähnyt? kysyi ruhtinatar katsellen häntä miettiväisesti. „Kuinka kauan sinä olet ollut täällä?“

„Kahdeksan päivää.“

Nainen tarttui ovenriipaan.

„Kuinka kauan sinä olet ollut Cassiodoruksen palveluksessa?“

„Minä olen nykyään ruhtinatar Gotelindiksen palveluksessa.“

Tuskallisesti kiljahtaen hypähti Amalasuunta tämän nimen kuullessaan ylös, kääntyi ja tapasi tarttuakseen naisen hameen helmaan — liian myöhään. Tämä oli jo päässyt ulos. Ovi oli lukossa ja Amalasuunta kuuli, että avain vedettiin ulkoapäin pois lukosta.

Turhaan katseli hän ympärilleen löytääkseen toisen oven.

Silloin joutui kuningatar musertavan, selittämättömän tuskan valtaan. Hänestä tuntui, että hänet oli kamalasti petetty, että täällä piili joku turmiota tuottava salaisuus. Häätä, sanomaton hätä täytti hänen sydämensä. Hänen ainoana ajatuksenaan oli päästä pakoon, pakoon tästä huoneesta.

Mutta mitään paon mahdollisuutta ei ollut olemassa. Ovesta ei sisäpuolelta näkynyt muuta kuin paksu marmorilevy, samallinen kuin sen oikealla ja vasemmalla puolella olevat levyt. Niiden liitoksiin ei olisi saanut neulaakaan mahtumaan. Epätoivoisena silmäili hän parvekkeen seiniä, mutta vain delfiinit ja tritonit tuijottivat häneen. Viimeksi kiintyivät hänen silmänsä vastapäisellä seinällä olevaan käärmehiuksiseen medusanpäähän ja — hän kiljahti pelosta.

Medusan kasvot olivat lykätyt sivulle ja soikeassa aukossa käärmetulan alla oli elävät ihmiskasvot.

Olivatko ne ihmiskasvot?

Vapiseva Amalasuunta tarttui kiinni parvekkeen marmorikaiteeseen ja katseli eteenpäin kumartuen medusanpäätä. Ei epäilystäkään, ne olivat Gotelindiksen runat kasvot. Silmistä leimusi viha ja iva.

Amalasuunta vaipui polvilleen ja kätki kasvonsa käsiinsä.

„Sinä — sinä täällä!“

Käheä nauru oli vastauksena.

„Niin, amelunginainen, minä olen täällä sinun turmioksesi.

Tämä saari on minun, talo on minun — siitä tulee sinun hautasi —. Dolios ja kaikki Cassiodoruksen orjat ovat minun, minä ostin ne kahdeksan päivää sitten.

Minä olen houkutellut sinut tänne. Minä olen hiipinyt tänne jälessäsi kuin varjo. Pitkät päivät ja pitkät yöt olen minä palavaa vihaa povessani hautonut. Nyt saan täydellisesti sinulle kostaa.

Tuntikausia tahdon hekumoida kuolemantuskalasi. Minä tahdon nähdä kuinka raukkamainen, kurja pelko vapisuttaa kuumeen tavoin ylpeätä ruumistasi ja vääristää kopeat kasvonpiirteesi — oi, minä tahdon juoda kokonaisen meren kostoaa.”

Amalasuunta nousi ylös käsiään väännellen.

„Kostoako? Miksi? Mistä sinun sammumaton vihasi johtuu?“

„Haa, vieläkö sinä kysyt?“

Tosin siitä on kulunut muutamia vuosikymmeniä ja onnellisen sydän unohtaa helposti.

Mutta vihalla on hyvä muisti.

Oletko unohtanut, että nuinoin kaksi nuorta

tyttöä usein leikki plataanien varjossa Ravennan edustalla olevalla niityllä.

He olivat etevimmät ikätovereistaan, molemmat nuoria, kauniita ja rakastettavia. Toinen oli kuningankaanlapsi, toinen balttien tytär.

Tyttöjen oli valittava leikin kuningatar. He valitsivat Gotelindiksen, sillä hän oli vielä kauniimpi kuin sinä eikä niin kärkeväinen. He valitsivat hänet keran, valitsivat kahdesti.

Mutta kuninkaantytär seiso i vieressä villin ja ja hillittömän vihan ja kateuden kalvamana ja kun minut valittiin kolmas kerta kunigattareksi. tarttui hän teräviin puutarhasakseihin —

„Pysähdy, vaikene, Gotelindis.“

— „Ja heitti ne minua kohti.“

Ne sattuivat minuun ja huutaen, verisenä viuvuin minä maahan koko kasvo ammottavana haavana ja silmäni, silmäni puhkaistuna.

Haa, siihen koskee vielä tänäpäivänäkin.“

„Anna anteeksi, anna anteeksi, Gotelindis“, vaikeoi vankina oleva ruhtinatar. „Kai sinä oletkin jo aikoja sitten antanut anteeksi.“

„Antanutko anteeksi? Minäkö antanut sinulle anteeksi? Pitäisikö minun antaa anteeksi sinulle, joka olet ryästännyt silmän kasvoistani ja ijäksi päiväksi kauneuteni?“

Sinä olit voittanut koko elämäsi ajaksi.

Gotelindis ei enää ollut vaarallinen. Hän suri hiljaisuudessa. Silmäpuoli pakeni ihmisten näkyvistä.

Vuodet kuluivat.

Silloin tuli Ravennan hoviin Espanjasta jalo Eutarik, tummasilmäinen ja lempeämielinen amali. Ja hän, joka itse oli sairas, sääli sairasta puolisokeaa

tyttöä. Hän puheli säälin sanoja rumalle olennolle, jota kaikki väistivät

Oi kuinka se virkisti janoavaa sieluani.

Silloin päätettiin, että molempien sukujen välisen ikivanhan vihan sekä vanhojen ja uusien rikosten sovittamiseksi — sillä balti-herttua Alarik oli tuomittu salaisen, todistamattoman syytöksen vuoksi — pahoin pidetty baltien tytär tulisi jaloimman amalin vaimoksi.

Mutta kuu sinä, joka olit minut rumentanut, sait tietää sen, päätit sinä ryöstää rakastettunikin. Et mustasukkaisuudesta, sillä sinä et häntä rakastanut, vaan ylpeydestä. Sinä tahdoit saada omaksesi göötien valtakunnan jaloimman miehen, kruunuun lähimmän miespuolisen perijän.

Sinä olit sen päättänyt ja sinä saitkin sen aikaan, sillä isäsi ei voinut vastustaa ainoatakaan toivomustasi. Ja Eutarik unohti pian säälinsä siinä puolta kohtaan, kun hänelle tarjottiin kauniin kuinkaan-tyttären käsi.

Korvaukseksi — tai kenties pilkaksi — annettiin tiin minulle kuitenkin mieheksi amali — Teodahad, tuo kurja raukka.“

„Götelindis, minä vannon, etten koskaan aavistanutkaan sinun rakastavan Eutarikia. Kuinka minä voin —“

„Tietysti! Kuinka sinä voit uskoakaan, että tuo ruma kohottaisi ajatuksensa niin korkealle.

Oi, sinä kirottu. Jos sinä edes olisit rakastanut häntä ja tehnyt hänet onnelliseksi, niin — minä olisin antanut sinulle anteeksi.

Mutta sinä et rakastanut häntä. Sinä voit rakastaa vain valtikkaa. Sinä saatoit hänet onnettomaksi.

Vuosien vieriessä näin minä hänen kuihtuvan rinnallasi sorrettuna ja ilman rakkautta. Sydänjuuria myöten oli kylmyytesi hänet jäätänyt.

Jääkylmän ylpeytesi aiheuttama suru surmasi hänet ennen aikojaan. Sinä, sinä olet ryöstänyt minulta rakastettuni ja saattanut hänet hautaan — kosta, kosta hänen puolestaan.“

Ja laajassa, korkeassa holvissa vastasi kaiku: „Kosta, kosta.“

„Apua“, huusi Amalasuuta ja riensi, lyöden epätoivoisesti käsillään marmorilevyjä, ympäri huoneen parveketta pitkin.

„Niin, huuda vaan, täällä ei ääntäsi kuule muu kuin koston jumala.“

Luuletko sinä, että minä turhaan olen vihaani hillinnyt kuukausmääriä.

Hyvin usein ja helposti olisin minä voinut Ravennessa tuhota sinut myrkyllä tai tikarilla, mutta minä houkuttelin sinut tänne.

Serkkujeni hautapatsaan luona ja äsken vuoteesi ääressä oli minulla täysi työ saada jo koholla oleva käsivarteni estetyksi antamasta sinulle kuoliniskua. — Sinun täytyy kuolla tuuma tuumalta ja minä tahdon nauttia nähdessäni kuolemantuskan kasvavan hetki hetkeltä.“

„Hirviö!“

„Mitäpä nämä hetket ovat niihin vuosikymmeneihin verraten, joiden aikana sinä olet kiduttanut minua rumentamalla kasvoni, omalla kauneudellasi ja ryöstämällä rakastettuni. Mitä ovat hetket vuosikymmeneihin verraten. Mutta sinä saat nyt siitä rangaistuksen.“

„Mitä sinä aiot tehdä?“ huudahti kiusattu ruhtinatar kulkién kerran toisensa perästä ympäri parveketta löytääkseen päkotien.

„Minä aion hukuttaa sinut hitaasti, hitaasti tämän kylpytornin vesilaitoksiin, jonka ystäväsi Cassiodorus on rakennuttanut.

Sinä et tiedä millaisia mustasukkaisuuden ja voimattomau raivon tuskia minä olen saanut tässä talossa kärsiä, kun sinä vietit täällä hääsi Eutarikin kanssa ja minun täytyi olla mukana palvelijanasi.

Tässä kylpyhuoneessa, kopea, olen minä päästänyt sandaalit jaloistasi ja kuivannut jäsenesi — tässä huoneessa sinä kuolet.“

Hän painoi erästä jousta.

Ylemmän kerroksen lattia, ympyräinen metallilaatta, jakautui kahteen puoliympyrään, jotka katosivat vasemmalle ja oikealle muurin sisään. Kauhistuneena katseli Amalasunta kapealta parvekkeelta torninkorkuiseen aukkoon jalkojensa juurella.

„Muista silmäni“, huusi Gotelindis.

Yht'äkkiä avautuivat pohjakerroksen sulkuportit ja järven vesi syöksyi sisään pauhaten ja sähkösten ja kohosi ylemmäs ja ylemmäs pelottavalla nopeudella.

Amalasunta näki varman kuoleman edessään. Hän huomasi mahdottomaksi päästä pakoon ja vielä mahdottomammaksi taivuttaa pirullisen vihollisensa armoa antamaan. Silloin sai hän taas takaisin amelungien vanhan, ylpeän rohkeuden. Hän tuli levolliseksi ja mukautui kohtaloonsa.

Hän huomasi lukuisain helleniläisestä jumalain tarustosta saatujen aiheiden mukaan tehtyjen korkokuvien joukossa aivan lähellä oven oikealla puolella Kristuksen kuolemaa esittävän kuvan. Tämä virkisti hänen sieluaan. Hän lankesi polvilleen marmorin hakatun ristin eteen, tarttui siihen molemmin käsin ja rukoili levollisesti suletuin silmin. Vesi nousi sillä

välin yhä ylemmäksi ja huuhteli jo parvekkeen portaita.

„Aiotko sinä rukoilla, murhaaja?”

Pois ristin luota”, huusi Gotelindis kiukuissaan.
„Muista kolmea herttuaa!”

Yhtäkkiä alkoivat kahdeksankulmion oikealla puolella olevat delfiinit ja tritonit pursua kuumaa vettä. Valkea savu kumpusi torvista.

Amalasunta hypähti ylös ja riensi parvekkeen vasemmalle reunalle.

„Gotelindis”, minä annan sinulle anteeksi! Tapa minut, mutta anna sinäkin sielulleni anteeksi.“

Ja vesi nousi yhä ylemmäs ja ylemmäs. Se aaltoili jo ylimmällä portaalla ja lainehti vähitellen parvekkeen lattialle.

„Minäkö antaisin sinulle anteeksi? En koskaan. Ajattele Eutarikia!” —

Sihisten räiskähtelivät vasemmalta tulikuumat suihkut Amalasuntan päälle.

Hän pakeni nyt keskelle huonetta, vastapäätä medusanpäätä, ainoaan paikkaan, mihin vesisuihkut eivät vielä ulottuneet.

Jos hän nousisi täällä lähellä olevalle ponnahdussillalle, voisi hän suojella henkeänsä vielä muutamana hetkenä. Gotelindis näytti odottavan sitä ja aikoi nauttia toisen tuskista. Vesi kohisi jo parvekkeen marmorilattialla ja huuhteli Amalasuntan jalkoja. Tämä riensi kiiltävänruskeita portaita ylös ja nojasi sillan marmorikaiteeseen.

„Kuule, Gotelindis, viimeinen pyyntöni. Se ei koske minua — kansani, kansamme puolesta rukouksen — Petros aikoo tuhota sen ja Teodahad —“

„Niin, minä tiesin, että tämä valtakunta on sielusi viimeinen huoli.

Kuule! Se on hukassa!

Nämä hullut göötit, jotka vuosisatoja ovat pitäneet amaleja balteja parempina, on nyt amalien suku myynyt ja pettänyt. Belisarius lähenee sotajoukkoi-
neen eikä kukaan ole heitä varoittanut."

"Sinä erehdyt, paholainen, he ovat saaneet varoi-
tuksen.

Minä, heidän kuningattarensa, olen varoittanut
heitä.

Eläköön kansani!

Turmio göötien vihollisille! Jumala armahtakoon
sieluani!"

Nopeasti hyppäsi hän korkealta sillan kaiteelta
kuohuviin aaltoihin, jotka kohisten sulkiivat hänet
syliinsä.

Gotelindis tuijotti yhä siihen paikkaan, jossa
hänen uhrinsa oli seisonut.

"Hän on kadonnut", sanoi hän.

Sitten katsoi hän veteen. Pinnalla ui Amala-
suntan rintaliina.

"Kuollessaankin voitti tämä nainen minut", sanoi
hän hitaasti. "Kuinka pitkä oli vihani ja kuinka
lyhytaikainen koston ilo."

Seitsemäs luku.

Muutamia päiviä edellä kerrottujen tapausten jälkeen tapaamme Ravennassa byzantilaisen lähetti-
lään huoneessa joukon ylhäisiä roomalaisia sekä maal-
likkoja että kirkonmiehiä. Myöskin itä-roomalaiset
piispat Hypatius ja Demetrius olivat läsnä.

Kaikkien kasvoista näkyi ankara mielenliikutus,
jonka sekä viha että pelko olivat aiheuttaneet, kun
tottunut kaunopuhuja päätti kertomuksensa seuraavin
sanoin:

„Senvuoksi olen minä teidät tänne kutsunut, te
arvoisat Länsi- ja Itä-Rooman piispat ja te jalot roo-
malaiset.

Julkisesti ja juhlallisesti panen minä teidän läsnä-
ollessanne keisarini nimessä vastalauseen kaikellaisia
viekkauden ja väkivallan tekoja vastaan, joita salai-
suudessa harjoitetaan tuota ylhäistä naista kohtaan.

Yhdeksän päivää sitten katosi hän Ravennasta.
Hänet on varmaankin väkivallalla viety pois keskel-
tämme, hänet, joka on aina ollut ystävättärenne ja
italialaisten innokas suojelija.

Samana päivänä katosi kuningatar, hänen kat-
kerin vihollisensa.

Minä olen lähettänyt pikalähettejä kaikille ilmaansuunnille. mutta en ole vielä saanut mitään tietoja. Mutta voi jos —”

Hän ei saanut sanottavaansa loppuun.

Herkuleen torilta kuului kumeara jyrinää, pian kaikui eteisestä nopeita askeleita, oviverho kiskaistiin syrjään ja huoneeseen riensi tomuisena eräs lähettälään byzantilaisista orjista.

„Herra“, huusi orja. „Hän on kuollut! Hänet on murhattu!“

„Murhattu“, toistivat läsnäolijat.

„Kuka on murhaaja?“ kysyi Petros.

„Gotelindis murhasi hänet huvilassaan Bolsenajärven saarella.“

„Missä on Amalasantan ruumis? Missä on murhaaja?“

„Gotelindis sanoo, että ruhtinatar oli hukkunut kylpyhuoneeseen leikkiessään vesilaitosten kanssa. joita hän ei osannut hoitaa.

Mutta hän kuuluu seuranneen uhrinsa jälissä täältä saakka.

Roomalaisia ja göötejä rientää sadottain huvilaan, josta ruumis aiotaan tuoda tänne juhlallisessa saattossa.

Kuningatar pakeni kansan raivoa lujaan linnaansa Feretrin luona.“

„Tarpeeksi“, sanoi Petros suutuksissaan. „Minä riennän kuninkaan luo ja vaadin teitäkin, jalosukuiset roomalaiset, tulemaan mukaan. Minä pyydän teitä todistajikseni keisari Justinianusta varten.“

Hän riensi heti kokoontuneiden etunenässä palatsiin.

Kaduilla näkivät he kiukkuisen ja hämmästyneen ihmisjoukon aaltoilevan edestakaisin. Tieto oli

saapunut kaupunkiin ja levisi kulovalkean tavoin talosta taloon.

Kun väkijoukko tuusi keisarin lähettilään ja kaupungissa asuvat ylhäiset roomalaiset, antoi se heille tietä, mutta sulkeutui taas heidän jälessään ja riensi hyökyaallon tavoin palatsia kohti. Toin tuskin saatiin se pysymään palatsin porttien ulkopuolella.

Joka silmämräpäys kasvoi kansan luku ja melu. Honoriuksen torilla tunkeilivat ravennalaiset, jotka samalla kun surivat suojelijatartaan toivoivat, että tämän tapauksen johdosta raakalaisvalta kukistuisi. Keisarillisen lähettilään näkeminen vahvisti tätä toivoa ja väkijoukko palatsin edustalla tuntui uhkaavan muutakin kuin Gotelindista ja Teodahadia.

Sillä välin riensi Petros seurueineen avuttoman kuninkaan huoneeseen. Teodahad oli kadottanut kaiken vastustusvoimansa puolisonsa lähdettyä. Hän vapisi akkunoidensa alla aaltoilevan väkijoukon vihan ilmauksia ja lähetti noutamaan Petrosta saadakseen tältä apua ja neuvoja, koska tämä oli yhdessä Gotelindiksen kanssa päättänyt ruhtinattaren surmaamisen, vieläpä tehnyt sitä varten suunnitelmankin. Petroksen pitäisi nyt olla mukana teon seurauksiakin kestävässä.

Kun byzantilainen ilmestyi huoneen kynnykselle, riensi kuningas kädet levällään häntä vastaan, mutta seisautui hämmästyneenä. Hän hämmästyti Petroksen seuruetta, mutta vielä enemmän lähettilään synkkiä, uhkaavia kasvopiiirteitä.

„Minä vaadin sinut tilille, göötien kuningas“, huusi Petros jo ovelta, „tilille Byzantiumin nimessä Teoderikin tyttären vuoksi.

Sinä tiedät, että keisari Justinianus on erityisesti luvannut hänelle suojelusta. Jokainen hänen hiuk-

sistaan on sen vuoksi pyhä ja jokainen veripisara hänessä pyhä.

„Missä on Amalasuunta?“

Kuningas katseli häntä hämmästyneenä.

Hän ihmetteli toisen teeskentelemistäittoa.

Mutta hän ei käsittänyt hänen tarkoitustaan.

Hän oli ääneti.

„Missä on Amalasuunta?“ kysyi Petros toistamiseen lähestyen kuningasta uhkaavasti. Hänen mukanaan olevat seurasivat häntä.

„Hän on kuollut“, sanoi Teodahad, joka alkoi pelätä pahinta.

„Murhattu hän on“, huusi Petros, „niin huutaa koko Italia. Sinä olet vaimoinesi hänet murhannut.

Justinianus, korkea keisarini, oli tämän rouvan suojelija. Hän kostaakin hänen puolestaan. Minä julistan hänen nimessään sodan, sodan teitä vastaan, veriset raakalaiset, sodan teitä ja koko teidän sukuanne vastaan.“

„Sodan teitä ja koko teidän sukuanne vastaan“, toistivat italialaiset antaen hetken tunteen hurmaamina vapaan vallan vanhalle, kauan kyteneelle vihalleen. Uhkaavina ryntäsivät he vapisevaa kuningasta kohti.

„Petros“, änkytti tänä hämmästyneenä, „muistele sopimustamme, muistele —“

Mutta lähettiläs sieppasi papyrus-käärön vaipansa alta ja repi sen palasiksi.

„Nyt ovat kaikki siteet katkaistut keisarini ja tämän verentahraaman suvun välillä.

Te olette itse hirveän rikoksenne kautta vaikuttaneet sen, ettei teitä kohtaan voi enää osottaa sääliä. Sopimukset ovat mitättömät. Sota!“

„Jumalan tähden“, vaikeroi Teodahad, „ei sotaakaan eikä taistelua. Mitä sinä vaadit, Petros?“

„Antautumista! Italian vapauttamista raakalaisista!
Sinut itsesi ja Gotelindiksen haastan minä oikeuteen Byzantiumiin Justinianuksen eteen, siellä —“

Mutta hänen puheensa keskeytti göötiläisen sotatorven räikkyvä ääni ja huoneeseen syöksähti paljain miekoin vankka joukko göötitoureita kreivi Vitigeksen johdolla.

Göötiläiset päälliköt olivat heti tiedon saavuttua Amalasantan kuolemasta kutsuneet kansansa kelvollisimmat miehet neuvotteluun Ravennaan Porta roman luo ja keskustelleet siellä mihin toimenpiteisiin olisi ryhdyttävä yleisen turvallisuuden ja heidän oikeuksiansa säilyttämiseksi.

Oikeaan aikaan ilmestyivät he Honoriuksen torille, jossa ravennalaisten käytös oli muuttunut yhä uhkaavammaksi. Siellä täällä välähti jo tikari ja tuon tuostakin kuului huuto: „voi raakalaisia!“

Nämä julkisen väkivallan merkit ja huudahdukset lakkasivat heti kun vihatut göötit marssivat hyvässä järjestyksessä Herkuleen torilta Via palatinaa myöten Honoriuksen torille. Vastustusta kohtaamatta marssivat sotilaat kiihtyneen kansanjoukon läpi. Sillä aikaa kun kreivi Teja ja Hildebad valtasivat palatsin ovet ja koronteet, olivat kreivi Vitiges ja Hildebrand saapuneet kuninkaan huoneeseen parhaiksi kuulemaan lähettilään viimeiset sanat.

Heidän seurueensa asettui riviin oikealle puolelle kuninkaan valta-istuinta, jolle tämä oli peräytynyt. Vitiges meni pitkään miekkaansa nojaten aivan kreikkalaisen eteen ja katsoi häntä terävästi silmiin.

Syntyi hiljaisuus.

„Kuka uskaltaa“, kysyi Vitiges lopuksi levollisesti, „näytellä täällä, göötien kuninkaanpalatsissa, herraa ja mestaria?“

Vähitellen toipuen hämmästyksestään vastasi Petros hänelle:

„Kreivi Vitiges! Sinun ei sovi ruveta murhaajaa puolustamaan. Minä olen haastanut hänet byzantilaisen tuomio-istuimen eteen.“

„Etkö sinä siihen voi mitään vastata, amelungi?“ kysyi Hildebrand-vanhus kiukuissaan.

Mutta kuninkaan paha omatunto esti häntä vastaamasta.

„Niinpä meidän on puhuttava hänen sijastaan“, sanoi Vitiges. „Tiedä se, kreikkalainen, ja ottakaa huomioon tekin, petolliset ja kiittämättömät ravennalaiset, että göötien kansa on vapaa eikä tunnusta tämän maan päällä ketään herrakseen eikä tuomarikseen.“

„Eikö murhan tai verenrikoksenkaan vuoksi?“

„Jos meidän seassamme tapahtuu rikoksia, tuomitsemme ja rankaisemme ne ne itse. Me emme jätä sitä vieraan, kaikista vähimmän vihollisemme, Byzantiumin keisarin tehtäväksi.“

„Keisarini kostaa tämän jalou naisen puolesta, kun hän ei voinut häntä pelastaa. Antakaa murhaaja Byzantiumin tuomittavaksi.“

„Me emme anna göötiläistä palvelijaakaan Byzantiumin tuomittavaksi, vielä vähemmän kuningastamme.“

„Siinä tapauksessa saatte tekin rangaistuksen hänen rikoksestaan. Minä julistan teille sodan hallitsijani nimessä. Vaviskaa Justinianuksen ja Belisariuksen edessä.“

Ilmainen liike göötisoturien joukossa oli vastauksena.

Hildebrand-vanhus meni akkunan ääreen ja huusi ulkona oleville gööteille:

„Kuulkaa göötit! Minä ilmoitan ilosanoman. Sota, sota Byzantiumin kanssa alkaa.“

Silloin kuului ulkoa jyrinä ikäänkuin meri olisi särkenyt sulkunsa ja päässyt virtaamaan viljavainioille. Aseiden kalinaa kuului ja tuhannet äänet huusivat riemuissaan:

„Sota, sota Byzantiumin kanssa.“

Tällainen vastaus sodanjulistukseen vaikutti mamentavasti Petrokseen ja italialaisiin. Tämä hurja innostus säikäytti heitä. Ääneti katselivat he eteensä lattiaan.

Sillä aikaa kun göötit kättä puristaen onnittelivat toisiaan, meni Vitiges totisena aivan Petroksen viereen ja sanoi juhlallisesti:

„Siis sota!“

Me emme sitä pelkää — itse olet kuullut.

Parempi julkinen sota kuin monivuotinen, salainen, vaaniva vihollisuus.

Sota on hyvä, mutta voi sitä roistoa, joka ilman oikeutta ja syytä alkaa sodan.

Minä näen hengessäni useita vuosia eteenpäin, veren, murhan ja palon vuosia, minä näen polettuja viljapeltoja, savuavia kaupunkeja, lukemattomia ruumiita, joita virrat mukanaan kulettavat.

Kuulkaa sanamme: teidän päällemme tulkoon tämä veri, tämä kurjuus.

Te olette liehtoneet vihollisuutta ja ärsyttäneet meitä monta vuotta — me olemme sen kaiken levollisesti kärsineet.

Ja nyt olette *te* tuoneet sodan maahamme tunkeutumalla tuomariksi sellaisessa asiassa, joka ei ole teidän tuomittavanne. Te olette syyttä sekaantuneet sellaisen kansan elämään, joka on yhtä vapaa kuin tekin. Tulkoon syy teidän päällemme.

Tämä on vastauksemme Byzantiunille.”

Ääneti kuunteli Petros näitä sanoja, ääneti kääntyi hän ja meni ulos italialaisten ystäviensä kanssa.

Muutammat näistä saattoivat häntä hänen asunnolleen saakka, niiden joukossa Florentian piispa.

„Kunnioitettava ystäväni”, sanoi Petros tälle jäähyväisiä jättäessään, „kaikki Teodahadin kirjeet siinä jutussa, jonka te jätitte minun valvottavakseni, täytyy teidän antaa minulle. Minä tarvitsen niitä, mutta kirkollenne ovat ne aivan tarpeettomat.”

„Oikeusjuttu on aikoja sitten päättynyt”, vastasi piispa, „ja tilukset ovat peruuttamattomasti hallussamme. Sinä saat asiakirjat.” —

Sitten sanoi lähettiläs jäähyväiset ystävilleen, jotka toivoivat pian näkevänsä hänet taas Ravennassa keisarillisen sotajoukon kanssa, ja riensi huoneeseensa. Ensiksi lähetti hän Belisariukselle käskyn ryhtyä heti hyökkäykseen.

Sitten kirjoitti hän keisarille laajan kertomuksen, joka päättyi seuraavasti:

„Ja kuten huomaat, hallitsijani, on sinulla täysi syy olla tyytyväinen uskollisimman palvelijasi toimiin ja nykyiseen asiain tilaan.

Raakalaisten kansa on jakautunut useihin puolueihin. Valta-istuimella on vihattu, toimeton ja epäluulonalainen ruhtinas. Viholliset ovat varustautumattomat hyökkäykseen. Italialainen väestö on kaikki sinun puolellasi. Jollei ihmettä tapahdu, kukistuvat raakalaiset melkein ilman vastarintaa.

Ja kuten usein ennenkin, esiintyy suuri keisarini, jonka ylpeytenä on oikeudellisuus, nytkin oikeuden suojelijana ja kostajana. — Omituinen sattuma muutoin on, että kolmisoudulla, joka on käytettävänäni, on nimenä „Nemesis”.

Yksi seikka minua huolettaa suuresti, nimittäin se, etten ponnistuksistani huolimatta saanut pelastetuksi Teoderikin onnetonta tytärtä.

Minä rukoilen sinua, että ainakin vakuuttaisit ylhäiselle hallitsijattarelleni, keisarinnalle, joka ei ole kovin suosiollinen minulle, että minä koetin mitä tarkimmin noudattaa hänen käskyjensä ruhtinattareen nähden, jonka suojelemisen hän vielä viimeksi tavatessamme erityisesti laski sydämelleni.

Korkean keisarinnan tekemään kysymykseen Teodahadiin ja Gotelindikseen nähden, joiden avulla göötien valtakunta joutuu käsiimme, tahtoisin vastata viisauden ensimmäisellä säännöllä: on vaarallista pitää hovissa henkilöitä, jotka tuntevat syvimmit salaisuutemme.“

Tämän kirjeen lähetti Petros edeltäpäin piispojen Hypatiuksen ja Demetriuksen mukana.

Näiden piti rientää Brundusiumiin, sieltä yli Epidaurukseen ja sitten maata myöten Byzantiumiin.

Itse aikoi hän lähteä vasta muutaman päivän perästä kulkién hitaasti pitkin Jonian meren göötialaista rantaa tutkiakseen kaikkialla satamakaupungeissa väestön mielialaa ja kiihoittaakseen sitä.

Sitten purjehtisi hän Peloponneson ja Euboean ympäri, sillä keisarinna oli määrännyt hänen palamaan meritietä ja antanut hänen toimitettavakseen muutamia asioita Atenassa ja Lampsakossa.

Hän muisteli jo ennen Ravennasta lähtöään usein mielihyvällä toimiaan Italiassa ja ajatteli sitä palkintoa, jonka hän Byzantiumiin palattuuaan varmasti saisi.

Hän palasi Byzantiumiin toista vertaa rikkaampana kuin oli sieltä lähtenyt.

Sillä hän ei ollut ilmaissut kuningatar Gotelindiksellä sitä, että hänen varsinainen määränsä oli Amalasantan tuhoaminen.

Päinvastoin oli hän useita kertoja vastustanut sitä huomauttamalla, että hän voisi joutua keisarin ja keisarinnan epäsuosiioon. Suurella rahasummalla oli Gotelindis saanut vihdoin ostetuksi puolelleen Petroksen, joka itse asiassa käytti häntä välikappaleenaan.

Petros odotti varmasti saavansa Byzantiumissa luvatus patriisiarvon ja iloitsi jo pääsevänsä samanarvoiseksi ylpeän serkkunsa Narseksen kanssa, joka ei ollut auttanut häntä ylenemään.

„Kaikki on siis onnistunut toivon mukaan“, sanoi hän tyytyväisenä itsekseen järjestäessään asiapapereitaan, „ja tällä kertaa, ylpeä ystäväni Cethegus, on viekkautta ollut suureksi hyödyksi.

Ja pieni kaunopuhuja Tessalonikesta on päässyt pitemmälle lyhyillä, hiljaisilla askeleillaan kuin sinä ylpeillä, ärsyttävillä harppauksillasi.

Täytyy pitää huolta siitä, etteivät Teodahad ja Gotelindis pääse Byzantiumiin hoviin. Kuten sanottu, se olisi vaarallista. Kenties oli keisarinnan viisas kysymys varoituksena tässä suhteessa.

Ei, tämän kuningasparin täytyy kadota pois tieltämme.“

Hän kutsui luokseen kestiystävänsä, jonka luona hän oli asunut, ja jätti hänelle jäähyväiset.

Samalla antoi hän hänelle tumman, kapean, omi-tuisenmuotoisen maljakon, jollaisia tavallisesti käytettiin asiapaperien säilyttämiseen. Hän lukitsi kannen sinettisormuksellaan, joka esitti hienosti tehtyä skorpionia, ja kirjoitti nimen maljakkoon kiinnitettyyn vahatauluun.

„Hae tämä mies käsiisi“, sanoi hän kestiystävälleen, „göötien kansankokouksesta, joka piakkoin pidetään Regetan luona, ja anna hänelle tämä maljakko.

Sen sisässä olevat paperit kuuluvat hänelle. Voi hyvin, toivottavasti näemme pian toisemme täällä Ravenassa.“

Hän läksi orjineen talosta ja meni suoraan lähettilään laivaan. Ylpeisiin unelmiin vaipuneena läksi hän Ravenasta „Nemesiksellä.“ —

Ja kun hänen laivansa lähestyi Byzantiumin lahtea, — Lampsakosta oli hän keisarinna lausuman toivomuksen mukaan lähettänyt keisarillisen pikapurjehtijan, joka läksi samaan aikaan kuin „Nemesiskin“, ilmoittamaan tulostaan — silmäili lähettiläs ilomielin kauniita maataloja, jotka marmorinvalkeina loistivat aina viheriöivien puutarhojen lomasta.

„Täällä asun minäkin vastaisuudessa valtakunnan senaattorien joukossa“, tuumi Petros itsekseen.

Sataman suulla tuli heitä vastaan keisarinna upea huvi-alus „Thetis.“ Heti kun se tuusi lähettilään kolmisoudun, nosti se purppuralippunsa ja käski heitä pysähtymään.

Pian tuli kolmisoudun kannelle keisarinna lähettiläs. Hän oli Aleksandros, entinen lähettiläs Ravenan hovissa.

Hän antoi kolmisoudun päällikölle keisarin kirjelmän, johon tämä pelästyneenä silmäsi, ja kääntyi sitten Petroksen puoleen.

„Keisari Justinianuksen nimessä!

Sinä olet useita vuosia harjoittamasi asiakirjojen väärentämisen ja väärän veronkannon vuoksi tuomittu elinkautiseen pakkotyöhön Kersonin vuorikaivoksiin ulziagirilaisten hunnien alueella.

Sinä olit jättänyt Teoderikin tyttären hänen vihollistensa käsiin.

Keisari olisi pitänyt sinua kirjeesi johdosta syyttömänä, mutta keisarinna joka on aivan lohdutta-

maton kuinkaallisen sisarensa kadottamisesta, on ilmaissut keisarille entiset rikoksesi.

Ja Rooman prefekti ilmoittaa kirjeessään, että sinä olit yhdessä Gotelindiksen kanssa laatinut suunnitelman kuningattaren surmaamiseksi.

Keisarinna on siten saanut todistetuksi sinun syyllisyytesi siinäkin suhteessa. Omaisuutesi on siirretty valtion omaksi. Keisarinna käskää sanoa sinulle: — kuiskasi lähettiläs murtuneen miehen korvaan — „että sinä olit itse viisaassa kirjeessäsi antanut neuvon, että ne heukilöt, jotka tietävät syvimät salaisuutemme, ovat tuhottavat.

Päällikkö, sinä saat heti viedä tuomitun rangaistuspaikkaansa.”

Aleksandros meni takaisin alukseensa.

Mutta „Nemesis” muutti suuntaansa, käänsi Byzantiumin satamalle selkänsä ja vei pakkotyöhön tuomitun pois ihmisten ilmoilta.

Kahdeksas luku.

Me emme ole nähneet Cethegusta sen jälkeen kun hän läksi Ravennasta Roomaan.

Viimeksi kerrottujen tapausten jälkeen kuluneina viikkoina oli hän ollut innokkaassa puuhassa, sillä hän huomasi, että ratkaisu oli nyt lähellä. Hän voi sen sentään tyvöllisesti vastaanottaa.

Koko Italia vihasi yksimielisesti raakalaisia. Ja kukapa muu kuin katakombien salaliiton päämies ja Rooman hallitsija, voi panna liikkeelle tämän vihan voiman ja antaa sille päämäärän.

Hän oli Rooman hallitsija nykyään täydellisesti harjoitettujen ja hyvillä aseilla varustettujen legionaalisten ja kaupungin melkein valmiiden varustusten avulla, joita hän oli viime kuukausina rakennuttanut yötä päivää.

Ja nyt viimeksi oli hänen omistunut, kuten hän itse luuli, estää byzantilaisen sotajoukon äkillinen tulo Italiaan, suurin vaara, mikä hänen suunnitelmiaan uhkasi. Luotettavan tiedustelijan kautta oli hän saanut tietää, että byzantilainen laivasto, joka tähän saakka oli ollut ankkurissa Sicilian luona, oli todellakin lähtenyt Italiasta ja mennyt Afrikan rannikolle, jossa se muka oli ahdistamassa merirosvoja.

Tosin Cetheguksen täytyi myöntää, että kreikkalaisten täytyisi lopuksikin laskea maihin Italiassa, mutta hän tarvitsi heitä satunnaisina avustajina.

Hänestä oli tärkeätä saada asiat sille kannalle, että keisarin esiintyminen oli luettava vain satunnaisiksi avuksi. Senvuoksi täytyi hänen saada italialaiset nousemaan kapinaan omin voimin, ennenkuin yksikään byzantilainen saisi tulla Italian mantereelle, joten kreikkalaisten avustus oli katsottava vain sivuasiaksi, joka voitaisiin palkita siten, että keisarille nimellisesti myönnettäisiin Italian yliherruus.

Tätä tarkoitusta varten oli hän laatinut huolellisesti suunnitelmansa.

Niin pian kun viimeinen Rooman varustuksista oli katto päällä, hyökättäisiin samana päivänä koko Italiassa göötien päälle ja koetettaisiin saada käsiinsä yhdellä iskulla kaikki varustetut paikat, linnat ja kaupungit, Rooma, Ravenna ja Napoli ennen kaikkea.

Ja jos raakalaiset kerran saataisiin karkoitetuiksi linnoituksista avoimelle kentälle, ei tarvitsisi enää pelätä — kun otetaan huomioon heidän huono piirittämiskykynsä sekä italialaisten linnojen luku ja lujuus — että he saisivat ne takaisin valloitetuiksi ja niiden mukana taas vallan niemimaan yli.

Silloin pitäisi byzantilaisen sotajoukon tulla auttamaan göötien karkoittamisessa täydellisesti Alppien toiselle puolen. Cethegus aikoi pitää siitäkin huolen, etteivät nämä vapauttajat saisi jalallaankaan astua vahvimpiin linnoituksiin, sillä sitten voitaisiin he helpommin saada maasta ajetuiksi.

Mutta tämä suunnitelma edellytti sen, että italialaiset nousisivat kapinaan göötejä vastaan ja saisivat heidät yllätetyiksi.

Jos sota Byzantiumin kanssa oli tiedossa tai jo julistettu, silloin eivät raakalaiset tietysti antaisi äkki-arvaamatta riistää itseltään sotakuntoon asetettuja kaupunkeja.

Mutta kun Cethegus, joka oli aavistanut Petroksen Italiaan saapumisen tarkoituksen, pelkäsi joka hetki että keisari Justinianus alkaisi ilmisodan ja kun hänen oli tuskin onnistunut saada Belisarius lähtemään pois Italiasta, päätti hän heti ryhtyä toimeen.

Rooman varustusten valmistumispäiväksi oli hän kutsunut kaikki katakombien salaliittolaiset kokoukseen, jossa juhlistaisiin tämän vaivaloisen, mutta onnistuneen työn päättymistä, päätettäisiin kapinan alkamisesta ja valittaisiin Cethegus tämän puhtaasti italialaisen vapautussodan johtajaksi.

Hän toivoi varmasti, että lahjottujen ja epäroivien vastarinta, jotka tahtoivat toimia vain Byzantiumin avulla, saataisiin murretuksi nuorten salaliittolaisten innostuksen kautta, jos hän lupaisi heti alkaa heidän etunenässään taistelun.

Ennen määräpäivää saapui Roomaan tieto Amalasantan kuolemasta ja göötien hämmästyksestä ja hajaannuksesta. Prefekti toivoi kärsimättömänä ratkaisun hetkeä.

Viimein oli ainoa keskentekoinen torni Aureliuksen portilla katto päällä. Cethegus itse löi viimeiset naulat kiinni. Hän luuli silloin kuulevansa Rooman ja Italian kohtalon jymisevät iskut.

Juhlassa, jonka hän sen jälkeen toimeenpani tuhansille työmiehille Pompejuksen teatterissa, olivat useimmat salaliittolaiset läsnä ja prefekti käytti tilaisuutta hyväkseen näyttääkseen rajatonta kansan suosiotaan.

Nuorempiiu salaliittolaisiin tämä teki toivotun

vaikutuksen, mutta pieni joukko, jonka keskipisteenä Silverius oli, läksi synkällä mielellä pois juhlapaikalta.

Pappi oli jo aikoja sitten huomannut, että Cethegus ei tahtonut olla yksinomaan hänen välikappaleenaan, vaan että hänellä oli omia suunnitelmia, jotka saattoivat käydä vaarallisiksi kirkolle ja hänen, Silveriuksen, omille puuhilleen.

Ja hän oli päättänyt kukistaa rohkean liittolaisensa heti kun hän ei enää häntä tarvinnut. Hän sai helposti salassa lietsotuksi useiden roomalaisten kateuden vihaksi etevää Cethegusta kohtaan.

Hiukan aikaisemmin olivat itäroomalaiset piispat Hypatius Efesosta ja Demetrius Filippistä olleet Roomassa keskustelemassa paavin kanssa uskonriidoista sekä samalla salaisuudessa Petrosta auttaakseen Teodahadin kanssa valtiollisista asioista. Viisas päädiakoni oli käyttänyt hyväkseen heidän käyntiään tehdäkseen omaksi edukseen salaisen liiton Teodahadin ja Byzantiumin kanssa.

„Sinä olet oikeassa, Silverius“, murahi Scaevola lähtiessään pois teatterista, „prefekti on samalla kertaa Marius ja Caesar.“

„Hän ei ilman tarkoitusta tuhlaa suunnattomia rahasummia. Häneen ei saa liäksi luottaa“, varoiteli ahdas Albinus.

„Rakkaat veljet“, sanoi pappi, „älkää tuomitko veljeänne kovin.

Joka sen tekee, on helvetin tulen ansainnut.

Tosin ystävämme hallitsee käsityöläisten nyrkkejä yhtä varmasti kuin nuorien „ritarien“ sydämiä, mutta hän voi siten poistaa hirmuvallan —“

„Mutta voi myöskin saada sijaan uuden hirmuvallan“, tuumi Calpurinus.

„Sitä hän ei saa aikaan, jos tikari tappaa yhtä hyvin kuin Brutuksen aikana“, sanoi Scaevola.

„Verta ei pidä vuodattaa.

Mutta muistakaa aina“, sanoi Silverius, „että kuta lähempänä tyranni on, sitä ankarampi hänen hallituksensa on, mutta kuta kauempana hallitsija on, sitä siedettävämpi on hallituskin.

Cetheguksen vaikutuksen vastapainoksi on pantava keisarin vaikutusvoima.“

„Niin kyllä“, sanoi Albinus, joka oli saanut Byzantiumista suuria rahasummia, „keisarin täytyy päästä Italian herraksi.“

„Tavallaan“, sanoi Silverius tynnyttääkseen kiihdytystä Scaevolaa, „meidän täytyy hillitä prefektiä keisarin avulla ja keisaria prefektin avulla.

Kas, mehän olenmekin jo taloni kynnyksellä.

Menkäämme sisään.

Minä ilmoitan siellä jo nyt teille sen, minkä minä aion julaista tänä iltana kokouksessa.

Se hämmästyttää teitä.

Mutta eräitä muita vielä enemmän.“

Sillä välin oli prefektikin rietänyt juhlasta kotiinsa valmistautuakseen yksinäisyydessä tärkeään toimeensa.

Hän ei miettinyt puhettaan, sillä hän tiesi mitä hän aikoi sanoa ja kun hän oli loistava puhuja, jolle sanat tulivat suuhun yhtä nopeasti kuin ajatukset aivoihin, jätti hän sanat hetken innostuksen keksittäviksi. Hän tiesi, että ne suoraan sielusta pulpuneina vaikuttavat innostuttavimmin.

Mutta hän koetti tyyntyä, sillä intohimot aaltoilivat kovin hänen sielussaan.

Hän muisteli niitä askeleita, jotka hän oli jo kulkenut päämääräänsä kohti siitä alkaen kun tämä oli lähtenyt pirullisella voimalla vetämään

häntä puoleensa. Hän tarkasti lyhyttä matkaa, joka vielä oli jälellä. Hän punnitsi niitä vaikeuksia ja esteitä, joita hänen tiellään vielä oli, ja vertaili niihin henkensä voimaa, jolla hän ne voittaisi. Tämän vertailun tulos aiheutti hänessä voitonilon, joka tempasi hänet mukaansa kuin innostuneen nuorukaisen.

Pitkin askelin käveli hän edestakaisin huoneessaan.

Käsivarsien lihakset jännittyivät kuten taistelun edellä. Hän sitoi vyölleen leveän, voitokkaan miekansa, joka hänellä oli ollut sotaretkillä mukana, ja puristi suonenvedontapaisesti sen kotkanpäätä esittävää kahvaa ikäänkuin hänen olisi nyt taisteltava Roomansa puolesta kahta maailmaa, Byzantiumia ja raakalaisia vastaan.

Sitten meni hän Caesar-kuvan luo ja katseli kauan sen äänettömiin marmorikasvoihin.

Lopuksi tarttui hän molemmiin käsiin imperatorin lanteisiin ja pudisteli tätä.

„Voi hyvin“, sanoi hän, „ja anna minulle onnesi matkalleni. — Muuta minä en tarvitsekaan.“

Nopeasti kääntyi hän ja riensi huoneestaan atriumin läpi kadulle, jossa ensimmäiset tähdet tervehtivät häntä.

Lukuisampina kuin koskaan ennen oli salaliittolaiset saapuneet tänä iltana katakombeihin. Mutta ympäri Italiaa olikin lähetetty kutsuja tähän kokoukseen, joka oli ratkaiseva.

Varsinkin olivat prefektin erityisestä toivomuksesta sotatarkoituksiin nähden tärkeimmät paikkakunnat edustettuina. Vahvoista rajalinnoista Tridentumista, Tarvisiumista ja Veronasta alkaen, jotka ovat lumipeitteisten Alppien juurella, Otorantumiin ja Consentiaan saakka Ausonian meren lempeiden laineiden

laineiden äärellä oli saapunut joka paikasta edustajia. Edustettuina olivat myöskin Sicilian ja Italian kuu-
huisat kaupungit, joilla oli ylpeät, kauniit, historiassa
tunnetut nimet, kuten Syracuse ja Catana, Panormus
ja Messana, Regium, Napoli ja Cumae, Capua ja Bene-
ventum, Antium ja Ostia, Reate ja Narnia, Volsinii,
Urbsvetus ja Spoletum, Clusium ja Perugia, Auxium
ja Ancona, Florentia ja Faesulae, Pisa, Luca, Luna
ja Genua, Ariminum, Caesena, Faventia ja Ravenna,
Parma, Dertona ja Placentia, Mantua, Cremona ja
Ticinum (Pavia), Mediolanum, Comum ja Perganum.
Asta ja Pollentia sekä paitsi Jonian meren pohjois-
ja itärannalla olevat kaupungit Concordia, Aquileja,
Jadera, Scardona ja Salona.

Siellä oli vakavia senaattoreja ja dekuriooneja,
harmaantuneita kaupunkiansa neuvostoissa, joiden
johtomiehiä heidän esi-isänsä olivat jo vuosisatoja
olleet: viisaita kauppiaita, leveäharteisia tilanomistajia,
itsepäisiä lainoppineita, ivallisia kaunopuhujia: ja var-
sinkin suuri joukko kaikenarvoisia ja kaikenikäisiä
hengelliseen säätyyn kuuluvia miehiä, jotka muodos-
tivat ainoan täydellisesti järjestyneen luokan ja olivat
ehdottomasti kuuliaisiksi Silveriukselle.

Kun Cethegus kapean sivukäytävän varjosta kat-
seli luolan puoliympyrään kokoontunutta joukkoa,
ilmestyi hänen huulilleen ylenkatseellinen hymy, joka
kuitenkin päättyi huokauksella.

Paitsi yleistä vastenmielisyyttä raakalaisia vas-
taan, joka ei kuitenkaan ollut kylliksi voimakas saa-
maan aikaan valtiollista mullistusta ja kestämään sen
aiheuttamia uhrauksia ja kieltäymyksiä, olivat hyvin
erilaiset ja usein hyvin vähäpätöiset syyt saattaneet
nämä miehet kokoon.

Cethegus tunsu tarkasti kunkin yksityisen syyt ja

tiesi kunkin heikoimman kohdan voiden sen avulla kutakin hallita.

Hänen täytyi olla iloinenkin siitä, sillä hän ei olisi koskaan saanut vaikutusvaltansa alaisiksi oikeita roomalaisia, kuten hän oli saanut nämä salaliittolaiset.

Mutta kum hän nyt näki koossa kaikki nämä isänmaanystävät ja mielti, että yksi oli liittynyt tyytymättömiin byzantilaisen arvonimen toivossa, toinen lahjottuna, kolmas kostonhimosta tai mieskohtaisen loukkauksen vuoksi tai ainoastaan toimettomuudesta, velkojen tai jonkun rikoksen vuoksi, ja tuumi itseksensä, että hänen pitäisi tällaisten liittolaisten kanssa lähteä göötisotureita vastaan — pelästyi hän melkein suunnitelmansa rohkeutta.

Hänelle oli todellakin virkistykseksi kun Lucius Liciniuksen heleä ääni käänsi hänen huomionsa „ritarien“ ryhmään, joiden silmistä loisti todellakin sotainen rohkeus ja kansallinen innostus. Niissä oli hänellä ainakin muutamia luotettavia miekkoja. —

„Terve, Lucius Licinius“, sanoi astuen esille käytävän varjosta. „Sinähän olet aseissa aivan kuin täältä lähdettäisiin raakalaisia vastaan.“

„Minä olen tuskin voinut hillitä vihani ja iloni tunteita“, sanoi kaunis nuorukainen. „Katso, nämä kaikki olen minä saanut sinun puolellesi ja isänmaan puolelle.“

Cethegus silmäili tervehtien ympärilleen.

„Sinäkin täällä, Kallistratos — sinä rauhan iloinen poika.“

„Hellas ei hylkää sisartaan Italiaa vaaran hetkellä“, sanoi helleni pannen valkoisen kätensä siron miekkansa norsunluiselle kahvalle.

Cethegus nyökäytti hänelle päätään ja kääntyi muiden puoleen. Siellä oli Marcus Licinius, Piso,

Massurius ja Balbus, jotka olivat florialia-juhlasta alkaen olivat olleet prefektin ihailijoita ja jotka olivat tuoneet mukanaan veljensä, serkkunsa ja ystävänsä.

Tutkien silmäili Cethegus joukkoa ikäänkuin jotakin kaivaten.

Lucius Licinius arvasi hänen ajatuksensa.

„Sinä haet tummaa korsikalaista, Furius Ahallaa. Häneen et voi luottaa.

Minä hain hänet käsiini, mutta hän sanoi: „Minä olen korsikalainen enkä italialainen; minun kauppani kukoistaa göötien hallituksen aikana. Minä en ryhdy teidän puuhiinne.“ Ja kun minä yhä kiusasin häntä — sillä minä tahdoin saada puolellemme hänen rohkean sydämensä ja ne tuhannet käsivarret, joita hän voi käskää — sanoi hän lyhyesti: „Minä en taistele Totilaa vastaan.“

„Jumalat yksin tietävät mikä tämän tiikerintapaisen korsikalaisen kiinnittää tuohon maitopartaan“. tuumi Piso.

Cethegus hymyili, vaikka hänen otsalleen ilmestyi ryppyjä.

„Minun luullakseni tulemme me roomalaiset yksinkin toimeen“, sanoi hän ääneen. Nuorukaisten sydämet sykkivät ylpeydestä.

„Alota kokous“, sanoi Scaevola suutuksissaan päädiakonille. „Etkö sinä näe kuinka hän tekeytyy hyväksi ystäväksi nuorten miesten kanssa. Keskeytä hänet, puhu!“

„Heti paikalla. Oletko varma siitä, että Albinus tulee?“

„Hän tulee. Hän odottaa vain sanansaattajaa appialaisella portilla.“

„Hyvä“, sanoi pappi. „Jumala olkoon kanssamme.“

Hän meni keskelle luolaa, kohotti mustan ristin ja alkoi:

„Kolmiyhteisen Jumalan nimeen!

Taas olemme kokoontuneet yön pimeydessä valon töitä tekemään.

Kenties viimeisen kerran, sillä ihmeellisesti on Jumalan poika, jolta kerettiläiset tahtovat kieltää kunnian, siunannut työmme hänen ylistyksekseen ja hänen vihollistensa kukistamiseksi.

Mutta lähinnä Herraa Jumalaa on meidän kiittäminen jaloa keisaria Justinianusta ja hänen hurskasta puolisoaan, jotka ovat ruvenneet säälimään kärsivän kirkon huokauksia, sekä myöskin ystäväämme ja johtajaamme prefektiä, joka uupumattomasti toimii hallitsijamme keisarin —“

„Seis, pappi“, huusi Lucius Licinius lomaan, „kuka täällä sanoo Byzantiumin keisaria meidän hallitsijaksemme? Me emme tahdo kreikkalaisia herroiksemme göötien sijaan. Me tahdomme päästä vapaiksi!“

„Me tahdomme päästä vapaiksi“, toisti Liciniuksen ystävien kuoro.

„Tietysti me tahdomme päästä vapaiksi“, jatkoi Silverius. „Se on luonnollista! Mutta me emme voi sitä omin voimin, vaan ainoastaan keisarin avulla.“

Älkää luulko, rakkaat nuorukaiset, että sekään mies, jota te pidätte johtajanne, nimittäin Cethegus, ajattelisi toisin kuin minä.

Justinianus on lähettänyt hänelle kallisarvoisen sormuksen — oman kuvansa karneoliin piirrettynä — merkiksi, että hän hyväksyy sen, mitä prefekti tekee hänen hyväkseen. Ja prefekti on ottanut sormuksen vastaan, se on nytkin hänen sormessaan.“

Hämmästyneinä ja tyytymättöminä katsoivat nuorukaiset Cethegusta.

Tämä meni ääneti esille.

Syntyi kiussallinen hiljaisuus.

„Puhu, päällikkö“, huusi Lucius, „väitä valheeksi. Sormuksen laita ei tietenkään ole kuten pappi sanoo.“

Mutta Cethegus veti päätään pudistaen sormuksen sormestaan.

„Hän puhuu totta. Sormus on keisarin lähettämä ja minä olen ottanut sen vastaan.“

Lucius Licinius peräytyi.

„Merkikö?“ kysyi Silverius.

„Merkiksi siitä“, sanoi Cethegus uhkaavalla äänellä, „etten minä ole vallanhimoinen omanvoitonpyytjä, jona muutamat minua pitävät: merkiksi siitä, että minä rakastan Italiaa enemmän kuin kunnianhimoani.“

Niin, minä olen luottanut Byzantiumiin ja aioin luovuttaa johtajanpaikan keisarille. — Siksi otin minä tämän sormuksen.

Minä en enää luota Byzantiumiin, joka viivyttellee niin kauan. Sen vuoksi olen tuonut tämän sormuksen tänään mukaan lähettääkseni sen takaisin keisarille.

Sinä, Silverius, näyt olevan Byzantiumin edustaja. Anna tämä sormus hallitsijallesi takaisin. Hän hidastelee liaksi. Sano hänelle, että Italia auttaa itse itseään.“

„Italia auttaa itse itseään“, huusivat nuoret ritarit riemuiten.

„Ajatelkaa mitä te teette“, varoitteli pappi pidättäen vihaansa.

„Nuorukaisten tulisen vihan minä kyllä ymmärrän, — mutta että ystäväni, kypsyneen miehen käsi tavoittelee mahdottomia, — sitä minä en käsitä.“

Ajatelkaa raakalaisten lukua ja raakaa voimaa! Ajatelkaa, että Italian miehet eivät ole vuosikymme-

niin käytelleet aseita! Ajatelkaa, että maan kaikki linnoitetut paikat ovat —“

„Vaikene, pappi“, ärjäsi Cethegus. „Näitä asioita et sinä ymmärrä.“

Puhu sinä silloin kun on selitettävä virsiä ja käännytettävä sieluja taivaan puoleen, sillä se on sinun ammattiasi. Mutta kun sodasta on ja miesten taistelusta puhe, anna niiden puhua, jotka asian ymmärtävät.

Me annamme sinulle koko taivaan — anna sinä meille maa.

Roomalaiset nuorukaiset! Te saatte valita.

Tahdotteko te odottaa, kunnes epäröivä Byzantium kenties armahtaa Italiaa — emmätätte kenties muuttua harmaahapsisiksi vanhuksiksi — vai tahdotteko vanhan roomalaistavan mukaan hankkia vapauden omilla miekoillanne?

Te tahdotte taistella. minä näen sen silmienne sähkystä.

Mitä? Meille sanotaan, että me olemme liian heikkoja Italiaa vapauttamaan.

Haa. ettekö te ole niiden roomalaisten jälkeläisiä, jotka hallitsivat koko maailmaa?

Jos minä huudan teitä mies mieheltä, niin ei joukossanne ole ketään, jonka nimellä ei olisi sankarimainetta. Decius, Cornelius, Corvinus, Valerius, Licinius — tahdotteko te vapauttaa kaussani isänmaan?”

„Tahdomme! Johda meitä, Cethegus“, huusivat nuorukaiset imoissaan.

Lyhyen vaitiolon jälkeen alkoi lainoppinut:

„Minun nimeni on Scaevola.“

Kun roomalaisia sankarinimiä mainittiin, olisi pitänyt muistaa sekin suku, jossa kylmäverinen sankaruus on perinnöllinen.

Minä kysyn sinulta tulinen sankari Cethegus, onko sinulla muuta kuin unelmia ja toiveita, kuten näillä nuorukaisilla, vai onko sinulla suunnitelmaa?“ —

„Enemmän kuin suunnitelma, Scaevola. Minulla on voitto käsissäni.

Minulla on tässä luettelo kaikista Italian linnoituksista. Ensi Iduksena, siis kolmenkymmenen päivän perästä, ovat ne kaikki yhdellä iskulla käsissäni.“

„Mitä? Pitäisikö meidän odottaa kolmekymmentä päivää?“ kysyi Lucius.

„Vain niin kauan, että täällä koossa olevat ovat ehtineet kaupunkeihinsa, että pikalähettini ovat ennättäneet kaikkiin Italian kaupunkeihin.

Teidän on täytynyt jo odottaa viidettäkymmentä vuotta.“

Mutta nuorukaisten levoton into, jota hän itse oli lietsonut, ei ruvennut rauhoittumaan. He olivat pahoillaan lykkäyksestä — he murisivat.

Nuolennopeasti huomasi pappi tämän mielenmuutoksen.

„Ei, Cethegus“, huusi hän. „Niin kauan ei saa enää hidastella.

Jaloille miehille on hirmuhallitus sietämätön. Häpeä sille, joka sitä kärsii kauemmin kuin on tarpeellista.

Minä voin teitä paremmin lohduttaa, roomalaiset!

Jo näinä päivinä voivat Belisariuksen aseet välkä Italiassa —

„Tai eikö meidän pitäisi seurata Belisariusta“, kysyi Scaevola, „koska hän ei ole Cethegus?“

„Te puhutte toiveista“, sanoi tämä hymyillen, „ettekä todellisuudesta.

Jos Belisarius laskee maihin, olen minä ensimmäinen liittymään häneen.

Mutta hän ei laske maihin.

Minä en luota Byzantiumiin. Keisari ei pidä sanaansa.“

Cethegus pelasi rohkeata peliä.

Mutta hän ei voinut muuta.

„Sinä saatat erehtyä. Kenties keisari täyttää lupauksensa ennenkuin luulettekaan. Belisarius on laivastoineen Sicilian luona.“

„Ei enää. Hän on mennyt Afrikaan ja aikoo palata kotiin. Älkää luottako Belisariukseen.“

Silloin kaikui sivukäytävästä askeleet ja Albinus syöksyi sisään:

„Voitto“, huusi hän. „Vapaus, vapaus!“

„Mitä sinulla on sanottavana?“ kysyi pappi iloissaan.

„Sota! Pelastus! Byzantium on julistanut sodan göötejä vastaan.“

„Vapaus! Sota!“ huusivat nuorukaiset.

„Se on mahdotonta“, sanoi Cethegus soinnuttomalla äänellä.

„Se on varma“, huusi toinen ääni käytävästä — sieltä tuli Calpurinus, joka oli rientänyt Albinuksen jälessä — „sota on alkanut.“

Belisarius on laskenut maihin Siciliassa Catanan luona. Syrakusa ja Messena ovat joutuneet hänen valtaansa, Panormuksen valloitti hänen laivastonsa. Hän on mennyt Messenasta Regiumiin Italian puolella. Hän on jo meidän maassamme.“

„Vapaus!“ huusi Marcus Licinius.

„Kaikkialla liittyy väestö häneen. Apuliasta ja Calabriasta pakenevat hämmästyneet göötit. Vastustamatta tunkeutuu hän Bruttian ja Lucanian kautta Napolia kohti.“

„Kaikki on valetta!“ sanoi Cethegus enemmän itsekseen kuin muille.

„Sinä et näy olevan kovinkaan iloinen hyvän asian voitosta. Mutta sanansaattaja ratsasti kolme hevosta kuoliaaksi. Belisarius on laskenut maihin kolmenkymmenen tuhannen mielen kanssa.“

„Se on petturi, joka vielä epäilee“, sanoi Scaevola.

„No, nythän nähdään“, ivaili Silverius, „pidätkö sinä sanasi, oletko sinä meistä ensimmäinen, joka liittyy Belisariukseen?“

Cetheguksen silmien edessä tuhoutui tällä hetkellä koko maailma, hänen maailmansa.

Hän oli siis puuhannut turhaan. Vielä pahempaa. Hän oli puuhannut vihollisen hyväksi.

Belisarius Italiassa sotajoukkoineen ja hänet oli petetty, hän oli voimaton ja voitettu.

Joku toinen olisi jo väsyneenä jättänyt puuhansa sikseen.

Mutta prefektin sieluun ei tullut toivottomuuden varjoakaan.

Koko hänen jättiläisrakennuksensa oli luhistunut kokoon. Jyminä kaikui vielä hänen korvissaan. Mutta samassa silmänräpäyksessä päätti hän ryhtyä mutta rakentamaan. Hänen maailmansa oli sortunut eikä hän voinut edes huoatakaan sen muistoksi, sillä kaikki katselivat häntä. Hän päätti luoda uuden maailman.

„No, mitä sinä teet?“ kysyi Silverius uudestaan.

Cethegus ei katsonutkaan häneen.

Kokoontuneihin päin kääntyen sanoi prefekti rauhallisesti:

„Belisarius on laskenut maihin. Hän on nyt päällikkömme. Minä menen hänen leiriinsä.“

Sitten läksi hän levollisiin askelin ja tyyneen näköisenä Silveriuksen ja hänen ystäviensä ohi ovelle päin.

Silverius aikoi kuiskata hänelle jonkun pilkka-
sanan, mutta hän mykistyi kun hän näki prefektin
synkän katseen.

„Älä ilku, pappi“, näytti se sanovan. „tästä het-
kestä saat vielä korvauksen.“

Ja Silverius, voittaja, jäi pelästyneenä paikal-
leen. — —

Yhdeksäs luku.

Byzantilaisten maihinnousu oli yhtä odottamaton gööteille kuin italialaisillekin.

Sillä Belisariuksen lähtö keisarillisen laivaston kanssa kaakkoon päin erehdytti kaikki.

Göötiläisistä ystävistämme oli vain Totila Ala-Italiassa. Turhaan oli hän Napolin merikreivinä lähettänyt hallitukselle Ravennaan varoituksen toisensa jälkeen ja pyytänyt joukkoja ja varoja Sicilian puolustamista vasten.

Myöhempanä saamme nähdä kuinka häneltä riistettiin kaikki apukeinot sen kohtalon torjumiseen, joka uhkasi hänen kansaansa ja joka heittäisi synkkiä varjoja hänen omaan päivänpaisteiseen elämäänsä ja repisi rikki ne onnen siteet, joilla ystävällinen kohtalo oli tähän saakka ympäröinyt tätä jumalien suosikkia.

Sillä pian oli hänen omistunut vastustamattomalla olemuksellaan voittaa puolelleen jalon, vaikka ankanan Valeriuksen sydän.

Me olemme nähneet kuinka mahtavasti tyttären rukoukset, puolison jäähyväissanojen muisto ja Totilan

avomielisyys olivat vaikuttaneet arvoisaan vanhukseen jo mainitun yöllisen kohtauksen aikana.

Totila jäi vieraaksi huvilaan ja hyväluontoinen Julius kutsuttiin rakastuneitten avuksi ja heidän yhteisten ponnistustensa vuoksi isä vähitellen myöntyi.

Tämä oli kuitenkin, vanhuksen ankaraan roomalaisshenkeen katsoen, mahdollinen ainoastaan siten, että Totila oli kaikista gööteistä roomalaisia lähinnä luonteeseen ja sivistykseen nähden, joten Valerius heti huomasi, ettei hän voinut kutsua „raakalaiseksi” nuorukaista, joka paremmin kuin moni italialainen tunsi helleniläisen ja roomalaisen kirjallisuuden kielen, viisauden ja kauneuden ja osasi antaa sille arvon ja ihaili vanhan maailman sivistystä yhtä paljon kuin hän rakasti göötejään.

Sen ohessa valtiollisissa asioissa yhdisti vanhaa roomalaista ja nuorta germania yhteinen viha byzanttilaisia vastaan.

Totilan avomielinen sankarisielu ehdottomasti inhosi kansansa verivihollisten knskuudessa vallalla olevaa matelemisen ja hirmuvallan sekoitusta kuten valo vihaa yötä. Valeriuksen perheperintönä taas oli viha yksinvaltiutta ja Byzantiumia kohtaan.

Valeriuksset olivat keisarikunnan muodostamisesta alkaen kuuluneet ylimysmielis-tasavaltalaiseen vastustuspuolueeseen.

Ja moni tämän suvun jäsenistä oli Tiberiuksen ajoista alkaen saanut verellään maksaa tasavaltalaiset mielipiteensä.

Tämä suku ei ollut koskaan sydämessään tunnustanut maailmanvallan siirtämistä Tiberin kaupungista Byzantiumiin. Valeriuksen mielestä oli byzanttilainen keisarikunta kehittänyt hirmuhallituksen huippuunsa. Kaikin voimin tahtoi hän estää näiden

keisarien ahneuden, uskonvainoamisen ja itämaisen hirmuvallan pääsemistä valtaan Latiumissaan.

Sen lisäksi sattui, että Justinianuksen ahne edeltäjä oli vanginnut Valeriuksen isän ja veljen, jotka olivat kauppamatkalla Byzantiumissa, ja mestauttanut heidät muka erään salaliiton jäsenenä sekä anastanut heidän itämailla olevan omaisuutensa. Isänmaanystävän valtiollista vihaa kiihoitti siis vielä mieskohtainen viha.

Kun Cethegus otti hänet osalliseksi katakombien salaliittoon, oli hän innokkaasti kannattanut ajatusta Italian itsenäiseksi saattamisesta, mutta vastustanut kaikkea lähentelemistä keisarillisen puolueen kanssa sanoen: „Mieluummin kuolema kuin Byzantium!“

Molemmat miehet vakaantuivat siis yhä päätöksessään, etteivät he suvaitseisi yhtään byzantilaista kauniissa maassaan, jota gööti rakasti melkein yhtä innokkaasti kuin roomalainenkin.

Rakastavaiset eivät tahtoneet vielä pakoittaa vanhusta ratkaisevan vastauksen antamiseen. He tyytyivät toistaiseksi vapaaseen seurusteluun, jonka Valerius salli, ja odottivat levollisesti kunnes hän heidän jokapäiväisen yhdessäolonsa kautta tottuisi huomaamaan heidän täydellisen yhdistymisensä mahdolliseksi.

Siten elivät nuoret ystäväimme onnellisina.

Rakastuneet iloitsivat paitsi oman rakkautensa omesta myöskin siitä, että isä rupesi yhä enemmän suosimaan Totilaa. Julius puolestaan sai kokea uhrautuvaisuuden iloa, jonka jaloille sielulle tuottaa omien tuskien voittaminen ja omen hankkiminen rakasteuille henkilöille.

Hänen kaipaava sielunsa, joka ei saanut tyydytystä vanhan filosofian viisaudesta, kääntyi yhä enem-

män ja enemmän sen opin puoleen, joka löytää korkeimman rauhan kieltämyksissä.

Valerian luonne oli aivan päinvastainen.

Hän oli isänsä aito roomalaisen ihanteen perikuva. Kun äiti oli aikaisin kuollut, oli isä kokonaan johtanut hänen kasvatustaan ja istuttanut hänen sielunsa henkisessä ja siveellisessä suhteessa vanhan pakanallisen katsantokannan.

Kristinusko, jonka puoleen hänen sielunsa oli syntyessä käännetty ulkonaisen pakon voimasta ja sittemmin samoin ulkonaisilla keinoilla keinoilla siitä vapautettu, oli hänestä enemmän pelätty kuin ymmärretty ja rakastettu voima, jota hän ei kuitenkaan voinut poistaa ajatustensa ja tunteensa piiristä.

Oikeana roomalaisnaisena ei hän katsellut pelolla, vaan iloisella ylpeydellä sotaista innostusta, joka välähтели Totilan sielusta, tulevaa sankaria ennustaen, kun tämä keskusteli hänen isänsä kanssa Byzantiumista ja sen sotapäälliköistä.

Senvuoksi hän kestitkin jalosti sen, että Totilan täytyi äkkiä riistäytyä lemmittynsä ja ystäviensä seurasta ja ryhtyä sotatoimiin.

Sillä heti kun byzantilainen laivasto ilmestyi Syracusan kohdalle, alkoi nuoren göötin mielessä hehkuä sotaiset ajatukset ja sodan toivo.

Etelä-italialaisen laivaston päällikkönä oli hänen pidettävä silmällä vihollista ja suojeltava rannikkoja.

Hän pani nopeasti laivaston kuntoon ja purjehti kreikkalaisen laivaston luokse, vaati heiltä selitystä näille vesille tuloon.

Belisarius, joka oli saanut käskyn alkaa vihollisuudet vasta Petroksen määräyksestä, vastasi saapuneensa tänne senvuoksi, että maurilaiset merirosvot

olivat ruvenneet häytyttelemään kauppalaivoja ja että Afrikassa oli syntynyt levottomuuksia.

Totilan täytyi tyytyä tähän vastaukseen, mutta hän oli varmasti vakuutettu sodan syyttymisestä. Kenties senkin vuoksi, että hän sitä toivoi.

Hän ryhtyi senvuoksi kaikkiin varokeinoihin, lähetti varoitussanomia Ravennaan ja koetti kaikin tavoin turvata tärkeän Napolin ainakin meren puolelta, sillä kaupungin maanpuoleiset varustukset olivat pitkällisen rauhan aikana joutuneet aivan rappiottiin eikä vanhaa Uliarista, Napolin komentajaa, saatu luopumaan ylpeästä turvallisuudentunteestaan eikä ylenkatseestaan kreikkalaisia kohtaan.

Göötit yleensäkin tuudittivat itsensä siihen vaaralliseen vakuutukseen, etteivät byzantilaiset uskaltaisi hyökätä heidän kimppuunsa. Heidän petollinen kuninkaansa tietysti vahvisti heitä tässä uskossa.

Totilan varoitukset jätettiin siis huomioon ottamatta, vieläpä riistettiin innokkaalta merikreiviltä koko hänen laivastonsa, joka määrättiin Ravennan satamaan muka siellä olevaa laivastoa vartiopalveluksesta päästämään. Mutta niitä laivoja, joiden piti tulla sijaan, ei näkynyt eikä kuulunut.

Totilalla oli käytettävänään vain pari vartiolaivaa, joilla hän, kuten hän ystävilleen selitti, ei voinut edes pitää silmällä lukuisan kreikkalaisen laivaston liikkeitä, vielä vähemmin estää sen toimia.

Nämä tiedot saivat kauppiaan jättämään huvilansa Napolin luona ja lähtemään Regiumin luona niemimaan eteläkärjessä olevia suuria tiluksiaan ja kauppavarastojaan katsomaan. Hän aikoi siirtää arvokaimman omaisuutensa näiltä paikoin, joita vastaan Totila luuli ensimmäisen hyökkäyksen suunnattavan,

turvaan Napoliin sekä muutoinkin ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin pitkällisen sodan varalta.

Juliuksen piti lähteä hänen kanssaan tälle matkalle. Valeriakaan ei suostunut jäämään yksin tyhjiin huvilaan. Aivan heti ei Totilan vakuutusten mukaan vaara vielä uhkaisi.

Kolmisin läksivät he siis muutamien orjien saatamina päähuvilaan Jugumin solan luona Regiumin pohjoispuolella. Huvila oli aivan meren rannalla ja osittain jo Horatiuksen moittimalla ylellisyydellä „rohkeasti ulmaillen“ rakennettu mereen.

Valerius tapasi kaikki mitä suurimmassa epäjärjestyksessä.

Hänen institorinsa olivat isäntänsä pitkä-aikaisen poissaolon veltostuttamina, hoitaneet huonosti taloutta. Valerius huomasi, että hänen tarkastavaa, järjestävää ja rankaisevaa toimeliaisuuttaan tarvittiin täällä useiden viikkojen aikana.

Sillä välin sodan vaara kävi yhä uhkaavammaksi.

Totila lähetti varoittavia merkkejä, mutta Valeria selitti, ettei hän voinut lähteä isänsä luota vaaran hetkellä. Valerius taas piti häpeänä lähteä pakoon „pikku kreikkalaisten“ edestä, joita hän halveksi vielä enemmän kuin vihasi.

Eräänä päivänä hämmästyivät he nähdessään kahden laivan melkein yht'aikaa laskevan huvilan pieneen satamaan. Toisella tuli Totila, toisella korsikalainen Furius Ahalla.

Molemmat hämmästyivät hiukan nähdessään toisensa, mutta tervehtivät iloissaan kuten ainakin hyvät ystävät ja menivät yhdessä pitkin puutarhan taksus- ja laakerikäytäviä huvilaan.

Täällä erosivat he. Totila sanoi menevänsä hakemaan ystävänsä Juliuksen käsiinsä, jota vastoin kor-

sikalainen meni asioilleen kauppiaan luo, jonka kanssa hän oli jo useita vuosia ollut molemmille yhtä edullisissa kauppasioissa.

Iloisesti ja sydämellisesti lausui Valerius viisaan, rohkean ja komeankauniin merenkulkijan tervetulleeksi, jonka jälkeen molemmat ystävykset ryhtyivät katselemaan kirjojaan ja tilejään.

Hiukan silmäiltyään jätti korsikalainen laskutaulut käsistään ja sanoi:

„Kuten näet, Valerius, on Mercurius taas siunannut liittomme.

Laivani ovat tuoneet sinulle purppuraa ja arvokkaita villakankaita Foinikiasta ja Espanjasta ja vievät kallisarvoiset valmisteesi Byzantiumiin ja Aleksandriaan, Massiliaan ja Antiokiaan. Viime vuonna saimme voittoa sentnerin kultaa enemmän kuin edellisenä vuonna. Siten voittomme kasvaa vuosi vuodelta niin kauan kun urhoolliset göötit suojelevat Länsi-Rooman rauhaa ja oikeutta.”

Hän vaiken.

„Niin kauan kun he voivat suojella”, huokasi Valerius. „Niin kauan kun kreikkalaiset sallivat meidän olla rauhassa. Kuka takaa, eikö jo tänä yönä merituuhi tuo Belisariuksen laivastoa näille rannoille.”

„Odotatko sinäkin siis sotaa? Näin meidän kesken sanoen sota on enemmän kuin luultava, se on varma.”

„Furius”, huusi roomalainen, „mistä sinä sen tiedät?”

„Minä tulen Afrikasta, Siciliasta.

Minä olen nähnyt keisarin laivaston. Siten ei varustauduta merirosvoja vastaan.

Minä olen puhutellut Belisariuksen alipäällikköjä. He uneksivat yöt ja päivät Italian aarteista.

Sicilia on valmis luopumaan gööteistä heti, kun Belisarius laskee maihin.”

Valerius kalpeni mielenliikutuksesta.

Furius huomasi sen ja jatkoi:

„Ja ennen kaikkea olen minä tänne rientänyt varoittamaan sinua. Vihollinen aikoo laskea maihin näillä tienoilla ja minä tiesin, että — tyttäresi oli mukanasasi.”

„Valeria on roomalaisnainen.”

„Niin on, mutta nämä viholliset ovat villeimpiä raakalaisia, sillä roomalaisten keisari on lähettänyt Italiaan hunneja, massageteja, skyytejä, avareja, sklaveneja ja saraseeneja. Voi jos Minervan tapainen lapsesi joutuu heidän käsiinsä.”

„Hän ei joudu”, sanoi Valerius tikaria puristaen.

„Mutta sinä olet oikeassa — hänen täytyy lähteä täältä — turvalliseen paikkaan.” — —

„Missä on Italiassa turvallinen paikka? Pian hyökkyvät tämän sodan laineet Napolin yli — Rooman yli ja tuskin murtuvat Ravennan muureihinkaan.”

„Onko sinulla niin suuret ajatukset näistä kreikkalaisista? Onko Kreikasta tullut Italiaan muuta kuin näyttelijöitä, merirosvoja ja vaatekauppiaita?”

„Mutta Belisarius on voiton kultapoika. Joka tapauksessa syntyy sellainen taistelu, ettei moni teistä elä sen loppuun saakka.”

„Sinä sanot *teistä*. Etkö sinä aio ryhtyä taistelemaan puolestamme?”

„En, Valerius!”

Sinä tiedät, että suonissani virtaa puhdas korsikalainen veri roomalaisesta nimestäni huolimatta. Minä en ole roomalainen, en kreikkalainen enkä gööti. Minä toivon voittoa gööteille, koska he ylläpitävät järjestystä maalla ja merellä ja koska kauppani kukois-

taa heidän hallitessaan. Mutta jos minä julkisesti taistelisin heidän puolestaan ottaisivat byzantilaiset takavarikkoon kaikki alueellaan olevat tavarani ja laivani, kolme neljäsosaa koko omaisuudestani.

Ei, minä aion varustaa saareni niin — kuten tiedät omistan minä puolet Korsikaa — ettei yksikään sotivista valloista voi sanottavasti vahingoittaa minua. Minun saareni täytyy olla rauhan saari, vaikka läheisiltä mailta ja meriltä kaikuu taistelun melske.

Minä suojelen tätä turvapaikkaa kuten kuningas kruunuaan, kuten sulhanen morsiantaan — ja senvuoksi — hänen silmänsä salamoivat ja hänen äänensä vapisi liikutuksesta — „senvuoksi aion nyt — tänään sanoa sanan, joka on vuosikausia ollut sydämelläni.“ —

Hän pysähtyi.

Valerius huomasi mitä oli tekeillä ja oli hyvin pahoillaan. Vuosikausia oli hänen mielessään kytenyt ajatus antaa tyttärensä tälle mahtavalle kauppialle, erään vanhan ystävänsä ottopojalle, jonka mieltymyksen Valeriaan hän oli aikoja sitten huomannut.

Vaikka nuori gööti olikin viime aikoina muuttunut hänelle rakkaaksi, olisi hän mieluummin ottanut vävykseen monivuotisen kauppatoverinsa.

Hän tunsu korsikalaisen hillittömän ylpeyden ja kiukkuisen kostonhimon. Hän pelkäsi, että kieltävän vastauksen vuoksi vanha rakkaus ja ystävyys muuttuisi vihaksi. Tämän miehen rajusta villeydestä kerrottiin kunnmia juttuja. Valerius olisi mielellään säästänyt tältä ja itseltään hylkäämisen aiheuttaman tuskan.

Mutta Furius jatkoi:

„Luullakseni olemme molemmat mihiä, jotka voimme sopia asiasta kuten kaupasta.

Ja minä puhun vauhan tavalla mukaan ensin isälle enkä tyttärelle.

Anna tyttäresi minulle vaimoksi, Valerius. Sinä tiedät osittain omaisuuteni suuruuden — vain osittain — sillä se on suurempi kuin aavistatkaan. Korvaukseksi myötäjäisistä annan minä — olkoot ne kuinka suuret tahansa — kaksinkertaisen summan — —”

„Furius!” keskeytti Valerius.

„Minä luulen olevani mies, joka voi tehdä vaimonsa onnelliseksi.

Joka tapauksessa voin minä häntä suojella paremmin kuin kukaan muu näinä uhkaavina aikoina. Jos Korsikaa uhataan, vien minä hänet laivoillani Aasiaan tai Afrikaan. Joka rannalla on häntä odottamassa palatsi. Hänen ei tarvitse kadehtia ketään kuningartatakaan. Minä rakastaisin häntä — enemmän kuin omaa sieluni.“

Hän pysähtyi liikutettuna ja odotti pikaista vastausta.

Valerius oli vaiti ja mietti jotakin keinoa. — Se kesti vain silmänräpäyksen, mutta paljas ajatuskin, että isä voisi ruveta punnitsemaan hänen tarjoustaansa, kiihotti Furiusta.

Hänen verensä kuohahti. Hänen kauniille, pronssinvärisille kasvoilleen, jotka äsken olivat olleet melkein lempeän näköiset, tuli peloittava ilme ja ruskeille poskille ilmestyi tumma puna.

„Furius Aballa”, puhui hän nopeasti ja kiivaasti, „ei ole tottunut tekemään tarjoustaansa kahdesti.

Minun tavaroihini tartutaan tavallisesti jo ensi tarjouksella molenmin käsin. — Nyt tarjoan minä

itseäni — minä en, kautta jumalien, ole huonompi kuin purppuranikaan —“

„Ystäväni“, alkoi vanhus. „Me emme elä enää vanhan ankaran roomalaistavan aikoina.

Unsi usko on melkein kokonaan riistänyt isiltä tytärten naittamisoikeuden. Minä tahtoisin antaa hänet sinulle enkä kellekään muulle, mutta hänen sydämensä —“

„Hän rakastaa toista“, sanoi korsikalainen hampaitaan kiristellen. „Ketä?“

Hän tarttui tikariinsa ikäänkuin tahtoisi hän heti tappaa kilpakosijansa.

Tämä liike ja pyörivien silmien välkähdys muistutti suuresti tiikeriä.

Valerius näki tämän vihan voiman eikä uskaltanut sanoa nimeä.

„Kukahän hän lienee?“ sanoi raivostunut Furius puoliääneen. „Joku roomalainenko? Montanusko? Ei! Oi, ettei vain — ei vain hän — sano ei, vanhus, ei hän —“

Hän tarttui Valeriuksen vaatteisiin.

„Kuka? Ketä sinä tarkoitat?“

„Häntä, joka laski maihin yht'aikaa kanssani — gööti. Mutta kuitenkin, hän se varmaankin on. Häntähän kaikki rakastavat — Totila!“

„Hän se on“, sanoi Valerius ja aikoi tarttua korsikalaisen käteen.

Mutta pelästyneenä laski hän sen irti. Voimakas kouristuskohaus puistatti väkevän korsikalaisen ruumista. Hän ojensi kätensä jäykästi eteensä ikäänkuin torjuakseen pois tukahuttavan tuskausa.

Sitten heitti hän päänsä taaksepäin, löi molemmat nyrkkiinsä kovasti otsaansa, pudisti päätään ja nauroi ääneen.

Kauhistuneena katseli Valerius tätä villiä tunteiden purkausta. Vihdoin vaipuivat nyrkissä olevat kädet hitaasti alas ja Furiuksen tubkanharmaat kasvot tulivat näkyviin.

„Kaikki on lopussa“, sanoi hän sitten vapisevalla äänellä. „Minua seuraa kirous. Minä en saa nauttia avioliiton onnea.“

Kerran ennen — juuri ennen häitä —! Ja nyt — minä tiedän — Valerian sielunlujuus ja kirkas levollisuus olisivat tuoneet pelastavan rauhan rajusti aaltoilevaan elämäni — minä olisin muuttunut toisellaiseksi, paremmaksi.

Ja jollen olisi häntä saanut“, — hänen silmänsä välähtivät taas —, „niin olisi ollut melkein yhtä suuri onni saada tämän onnen ryöstäjä murhatuksi.“

Niin, minä olisin kierinyt hänen veressään ja riistänyt morsiamen hänen ruumiinsa äärestä — mutta nyt se on *hän!*

Hän, ainoa, jolle Ahalla on kiitollisuudenvelassa — ja niin suurella kiitollisuudenvelalla.“ — —

Hän vaikenä päättää nyökäyttäen ja vaipui muistoihinsa.

„Valerius“, huusi hän sitten äkkiä ajatuksistaan heräten, „minä en väistä ketään miestä maan päällä — minä en olisi kärsinyt että minut olisi hylätty toisen vuoksi — mutta kun se oli Totila! — Minä annan Valerialle anteeksi, vaikka hän hylkäsi minut, kun hän valitsi Totilan.“

Voi hyvin, Valerius! Minä mene merille, Persiaan, Indiaan — en itsekään tiedä minne — joka paikassa muistan minä tämän hetken.“

Hän meni nopeasti ulos ja pian läksi hänen pikku venheensä kiitämään nuolen nopeudella pois huvilan pienestä satamasta. —

Huoaten läksi Valerius huoneesta ja meni hake-
maan tytärtään.

Hän tapasi atriumissa Totilan, joka niinkään oli
lähtöpuuhissa.

Totila oli tullut sanomaan, että heidän pitäisi
heti lähteä takaisin Napoliin.

Sillä Belisarius oli palannut Afrikasta ja ris-
teili Panormuksen edustalla. Milloin tahansa saattoi
hän laskea maihin Siciliassa ja tulla Italiaankin,
sillä kuningas ei ollut kiivaista kehoituksista huoli-
matta lähettänyt laivoja. Näinä päivinä aikoi Totila
itse lähteä Siciliaan ottamaan selkoa vihollisen puu-
hista.

Täällä he olisivat aivan turvattomat. Hän pyysi
Valerian isää heti lähtemään maata myöten takaisin
Napoliin.

Mutta vanha sotilas katsoi häpeäksi sitä, että
hänen täytyisi paeta kreikkalaisten tieltä. Kolmeen
päivään ei hän vielä pääsisi asioidensa vuoksi lähte-
mään eikä hänellä ollut haluakaan lähteä. Töin tus-
kin sai Totila hänet taivutetuksi vastaanottamaan
suojelusjoukoksi kaksikymmentä göötiä.

Raskain mielin nousi Totila venheeseen ja sou-
datti itsensä laivalleen.

Kun hän saapui sinne, oli jo pimeä ja sumu-
vaippa peitti kaikki esineet laivan välittömässä lähe-
isyydessäkin.

Silloin kuului lännestä päin aironloisketta ja
laiva, jonka tunnusmerkinä oli mastonlatvaan ase-
tettu punainen lyhty, tuli näkyviin kalliokielekkeen
takaa.

Totila kuunteli ja sanoi vahdissa oleville miehille:

„Alus vasemmalla! Mikä laiva se on? Kenen
se on?“

„Mastokorissa on jo merkki“ — vastattiin. —
„Kauppalaiva — Furius Ahalla — oli täällä ankkurissa.“

„Minne matka?“

„Itään — Indiaan.“

Kymmenes luku.

Kolmantena päivänä sen jälkeen kun Totila oli lähettänyt göötiläisen vartiojoukon, oli Valerius viimeinkin saanut asiansa valmiiksi ja päättänyt lähteä paluumatkalle seuraavana aamuna.

Hän istui Valerian ja Juliuksen kanssa illallis-pöydässä ja keskusteli rauhan säilyttämisen toiveista, joita nuori sankari taisteluinnoissaan oli pitänyt turhina. Roomalaisesta oli vaikeata ajatellakaan, että „kreikkalaiset“ tulisivat aseissa hänen kalliiseen synnyinmaahansa.

„Minäkin toivon rauhaa“, sanoi Valeria mietti-väisenä, „vaikkakin —“

„No?“ kysyi Valerius.

„Minä olen varma“, jatkoi tytär, „että sinä vasta sodassa oppisit rakastamaan Totilaa. Hän taistelsi minun ja Italian puolesta.“

„Niin“, sanoi Julius, „hänessä uinuu sankari ja vielä suurempaakin.“

„Minä en tiedä mitään suurempaa kuin sankarillisuus“, sanoi Valerius.

Silloin kuului atriumin marmorilattialla kiivaita askeleita ja nuori Torismut, göötiläisen vartiojoukon

johtaja ja Totilan kilvenkantaja, syöksyi kiivaasti sisään.

„Valerius“, sanoi hän nopeasti, „käske valjastamaan vaunut ja tuomaan kantotuolit esille — teidän täytyy lähteä.“

Huoneessa olijat hypähtivät ylös.

„Mitä on tapahtunut — ovatko byzantilaiset jo laskeneet mailiin?“

„Puhu“, sanoi Julius. „Mikä sinua huolettaa?“

„Ei mikään omasta puolestani“, sanoi gööti nau-raen. „enkä minä tahtoisi teitäkään pelottaa ennenkuin on välttämätöntä. Mutta minä en voi enää olla vaiti -- eilisaamuna ajoivat laineet rantaan ruumiin —“

„Ruumiin?“

„Erään laivamiehistämme, Albin, Totilan laivan perämiehen.“

Valeria kalpeni, mutta ei vavissut.

„Se saattoi olla sattuma — kenties hän on hukunut.“

„Ei“, sanoi gööti vakavasti, „hän ei ole hukkunut. Hänellä oli nuoli rinnassa.“

„Se todistaa merisotaa, eikä muuta“, arveli Valerius.

„Mutta tänään —“

„Tänään?“ kysyi Julius.

„Tänään ei ole tästä ohi kulkenut yhtään maa-laista, joita tavallisesti joka päivä menee Regiumista Columiin. Ratumies, jonka lähetin Regiumiin päin tiedusteluretkelle, ei myöskään ole palannut.“ —

„Se ei todista mitään“, väitti Valerius itsepäisesti. — Hänen sydämensä epäili niin kauan kuin mahdollista vihattujen kreikkalaisten maallenusua. — „Usein tukkivat hyökyaallot tien.“

„Mutta kun minä äsken itse menin pitkin tietä Regiumiin päin ja panin korvani maata vasten, kuulin minä maan tärisevän ratsujoukon alla, joka nopeasti lähenee tännepäin. Teidän täytyy lähteä.“

Valerius ja Julius tarttuivat aseihin, jotka riip-
puivat huoneen pylväissä. Valeria laski raskaasti
hengittäen käden sydämelleen.

„Mitä on tehtävä?“ kysyi hän.

„Miehittäkää Jugumin sola, jonka kautta rantatie
kulkee“, käski Valerius. „Se on kapea, sitä voimme
me kauan puolustaa.“

„Kahdeksan göötiä on jo sitä vartioimassa. Minä
menen sinne myös niin pian kun te olette lähteneet
matkalle. Puolet joukostani lähtee saattamaan teitä.
Rientäkää!“

Mutta ennenkuin he estivät lähteä huoneesta,
syöksyi sisään tomuinen ja verinen göötisoturi.

„Paetkaa“, huusi hän. „Ne ovat täällä!“

„Kutka ovat täällä, Gelaris?“ kysyi Torismut.

„Kreikkalaiset! Belisarius! Piru!“

„Puhu!“ käski Torismut.

„Minä olin päässyt Regiumin tällä puolen olevan
ruokamäntymetsän luo huomaamatta mitään epäiltä-
vää. Tiellä ei näkynyt yhtään ihmistä.“

Kun minä ratsastin paksun puunrungon ohi
tähystäen eteeni, tunsin nykäyksen kaulassani ikään-
kuin salama olisi repäissyt pääni irti hartioista ja
minä putosin maahan hevoseni alle —“

„Sinä istuit huonosti satulassa, Gelaris“, moitti
Torismut.

„Niin kai, mutta kun saa jouhinuoran kaulaansa
ja lyijykuulan päähänsä, niin putoaa siinä parempi-
kin ratsastaja kuin Gelaris, Genzon poika.“

Kaksi noitaa — metsänhaltijan tai menninkäisten

näköisiä ne olivat — hyökkäsi pensastosta ojan toiselta puolen kimppuuni. He sitoivat minut hevoseni selkään, ottivat sen pienien, takkuisten kaakkiensa väliin — ja hui vaan —”

„Ne olivat Belisariuksen hunneja“, huudahti Valerius.

„Kiidättivät he minua Regiumia kohti. — Kun minä olin taas tullut täydellisesti tajuihini, huomasin olevani Regiumissa keskellä vihollisia. Siellä sain minä tietää kaikki.

Hallitsijatar on murhattu, sota julistettu, viholliset ovat valloittaneet Sicilian, koko saari on joutunut keisarin käsiin —”

„Entä luja Panormus?“

„Valloitettiin laivaston avulla, joka tuli satamaan. Mastokorit olivat korkeammalla kuin kaupungin muurit. Niistä he ampuivat ja ryntäsivät kaupunkiin.“

„Ja Syracuse?“ kysyi Valerius.

„Joutui sicilialaisten petoksen kautta byzantilaisten käsiin — göötiläinen vartioväki on murhattu. Syrakusaan ratsasti Belisarius kukkasateessa kuten ainakin eroava vuoden konsuli — sillä hänen konsulivirkansa päättyi sinä päivänä — kultarahoja ympärilleen sirotellen ja koko kansan kättentaputusten kaikuessa.“

„Missä on merikreivi? Missä on Totila?“

„Kolmisoutujen terävät kärjet puhkasivat kaksi hänen kolmesta laivastaan.

Sen, jossa hän oli, ja erään toisen. Hän hypäsi mereen täysissä varuksissa — eikä hänen ruumistaan — ole vielä — saatu ylös.“

Valeria vaipui sohvalle.

„Kreikkalainen sotapäällikkö“, jatkoi mies, „laski toissa yönä pimeään ja myrskyn suojassa maihin Re-

giumin luona. Kaupunki otti hänet riemuiten vastaan. Hän järjestää joukkonsa ja lähtee suoraan Napolia koltti. Hänen etujoukkonsa, keltanaamaisten ratsumiesten, jotka olivat minut vanginneet, piti heti lähteä valtaamaan tätä solaa.

Minun piti opastaa heitä.

Minä vein heidät kauas harhaan — länteen päin — merenrantasuohon ja — pakenin — illalla pimeässä — mutta he — ampuivat — jälkeeni — nuolia — joista — yksi sattui — minä en jaksa enää.” —

Mies kaatui maahan.

„Hän on kuoleman oma“, sanoi Valerius. „Hunnit käyttävät myrkytettyjä nuolia.

Liikkeelle, Julius ja Torismut! Te saatatte lapseni Napoliin. Minä meuen solaan ja suojelen teidän pakomatkaanne.”

Turhaan Valeria rukoili. Vanhuksen kasvot ja ja asento todistivat järkähtämätöntä päätöstä.

„Totelkaa“, huusi hän vastahakoisille. „Minä olen tämän talon isäntä ja minä tahdon kysyä Belisariukseen hunneilta mitä heillä on isänmaassani tekemistä. Ei, Julius! Minun täytyy tietää, että sinä olet Valerian luona — voikaa hyvin!”

Sillä aikaa kun Valeria göötiläisen saattojoukon ja useimpien orjien kanssa ajoi täyttä laukkaa Napoliin vievää tietä pitkin, riensi Valerius kilvellä ja miekalla varustettuna sekä puolikymmentä orjaa mukanaan huvilan puutarhan kautta solalle, joka oli aivan lähellä hänen tilustensa rajaa.

Vasemmalla puolen tietä olevat kalliot olivat ylipääsemättömät ja oikealla puolella laskeutui vuoren rinne jyrkkänä kuin seinä mereen, jonka aallot usein loiskivat tielle saakka.

Solan suu oli niin ahdas, että kaksi vierekkäin

seisovaa miestä voi sen sulkea kilvillään. Valerius toivoi voivansa puolustaa solaa sangen kauan suur-takin ylivoimaa vastaan hankkiakseen pakenevien nopeille hevosille mahdollisimman pitkään ennakkomatkan.

Rientäessään pimeässä kapeata polkua pitkin, joka kulki hänen viinimäkiensä ja meren välitse solalle, huomasi vanhus oikealla puolella merellä jokseenkin kaukana rannasta pienen valon kirkkkaan tuikkeen, nähtävästi jonkun laivan merkkilyhdyn.

Valerius pelästyi. Aikoivatko byzantilaiset ry-nätä meritse Napolia vastaan? Aikoivatko he laskea väkeä maihin solan pohjoispuolella? Mutta silloin tietysti näkyisi useampia tulia.

Hän aikoi kysyä asiasta orjien mielipidettä, jotka olivat seuranneet hänen käskystään, vaikka nähtävästi vastenmielisesti.

Turhaan. Orjat olivat pötkineet tiehensä yön pimeyden turvissa.

He olivat jättäneet isäntänsä heti kun tämä käänsi huomionsa muuanne.

Valerius tuli siis yksin solalle, jonka huvilanpuoleista suuta kaksi göötisoturia vartioi. Kaksi oli vihollisen puoleisen suun puolella ja loput solan sisässä.

Tuskin Valerius oli kulkenut lähimpien vahtien ohi, kun aivan läheltä kuului kavion kopsetta ja pian tuli viimeisestä solan Regiumin puolella olevasta tienmutkasta näkyviin kaksi ratsastajaa, jotka ajoivat täyttä karkua.

Kummallakin oli oikeassa kädessään tulisoihtu. Öistä seutua valaisivat vain nämä soihdut, sillä göötit välttivät kaikkea, mikä olisi voinut ilmaista heidän vähälukuisuutensa.

„Belisariuksen parran kautta“, kiroili etumainen ratsastaja hiljentäen vauhtiaan. „täällä muuttuu tämä kissanpolku niin kapeaksi, että kunniallinen ratsumies tuskin voi sitä myöten kulkea, — ja tuolla tulee vielä lisäksi sola — seis, mitä siellä liikkuu?“

Hän pysäytti hevosensa ja kumartui soihtuaan ojentaen varovasti eteenpäin. Tässä asemossa oli hän tervassoihdun valossa sopivana maalitauluna solassa oleville.

„Kuka siellä on?“ huusi hän vielä kerran jälestä tulevalle toverilleen.

Silloin lensi göötiläinen heittokeihäs leveiden paussarilevyjen läpi hänen rintaansa.

„Vihollisia, voi!“ huusi kuoleva ja putosi takaperin satulastaan.

„Vihollisia, vihollisia“, huusi toinen mies, heitti turmiota tuottavan tulisoihdun kädestään kauas mereen, pyöräytti nopeasti hevosensa ja ajoi tiehensä. Kaatuneen hevonen seisoi levollisena isäntänsä ruumiin ääressä.

Yön hiljaisuudessa kuului vain pois päin kiitävän ratsun kavioiden kopse ja solan oikealla puolen aaltojen hiljainen loiske kallioseinästä vastaan.

Solassa olevien miesten sydämet sykkivät nopeasti odotuksesta.

„Pysykää nyt levollisina, miehet“, varoitteli Valerius. „Älkääkää antako houkutella itseänne solasta ulos. Te ensimmäisessä rivissä olevat pankaa kilpenne aivan vierekkäin ja ojentakaa keihäänne. Me keskellä olevat heitämme. Te kolme takapuolella olevaa ojennatte meille keihäitä ja pidätte silmällä kaikkea.“

„Herra“, huusi gööti, joka seisoi solan ulkopuolella rannalla. „valo! Laiva tulee yhä lähemmäksi rantaa.“

„Pitäkää sitä silmällä ja antakaa meille merkki, jos —“

Mutta samassa saapuivat viholliset, joiden etujoukkona molemmat vakoilijat olivat olleet. Joukossa oli viisikymmentä humilasta ratsumiestä, muutamia niistä tulisoihduilla varustettuja.

Kun he tulivat esille tien mutkasta loivat soihdut kirkkaan valon pimeään ympäristöön.

„Tässä se oli, herra“, sanoi pakoon päässyt ratsu-mies, „katsokaa eteenne.“

„Viekää pois ruumis ja ratsu“, sanoi karkea ääni ja joukon johtaja ratsasti hitaasti soihtu kädessään solan suuta kohti.

„Seis!“ huusi Valerius hänelle latinankielellä. „Keitä te olette ja mitä te tahdotte?“

„Samaa minä voin teiltä kysyä“, vastasi johtaja samalla kielellä.

„Minä olen roomalainen ja puolustan isänmaatani rösvöjä vastaan.“

Johtaja oli sillävälän soihtunsa valossa tarkastanut seudun. Hänen harjaantunut silmänsä näki mahdolliseksi solan kiertämisen oikealta tai vasemmalta puolen ja hän huomasi myöskin solan suun kapeuden.

„Ystävä“, sanoi hän vetäytyen hiukan taaksepäin. „Me olemme siis liittolaisia. Meikin olemme roomalaisia ja tahdomme vapauttaa Italian ryöväreistä. Mene siis syrjään ja salli meidän päästä läpi.“

Valerius, joka tahtoi kaikin tavoin voittaa aikaa, sanoi:

„Kuka sinä olet ja kuka sinut lähettää?“

„Nimeni on Johannes. Justinianuksen viholliset sanovat minua „veriseksi.“ Minä olen Belisariuksen keveiden ratsumiesten päällikkö.

Koko maa Regiunnista tänne saakka on ottanut meidät riemulla vastaan. Tässä on ensimmäinen este. Minä olisin jo ollut pitkien matkojen päässä, jollei eräs gööti-koira olisi vienyt meitä vetelälle suolle, jonne monta hyvää hevosta hukkui. Me olemme hukanneet tärkeätä aikaa. Älä viivytä enää meitä! Sinä saat pitää henkesi ja omaisuutesi ja sinulle annetaan sen lisäksi rumsas palkinto, jos lähdet meitä opastamaan. Nopeus tuottaa meille voiton. Viholliset ovat hämmästyksissään. He eivät saa toipua, ennenkuin me olemme Napolin, vieläpä Rooman edustalla. „Johannes“, sanoi Belisarius minulle, „kun minä en voi käskää myrskytuulta lakaisemaan maata puhtaaksi edeltäni, lähetän sinut.“

„Siis tieltä pois!“ —

Hän kannusti hevostaan.

„Sano Belisariukselle, että niin kauan kun Cnejus Valerius elää, ei hän pääse askeltakaan eteenpäin Italian mantereella. Takaisin, rosvot!“

„Hullu ihminen! Sinä taistelet göötien puolella meitä vastaan.“

„Vaikka helvetin puolella — kun teitä vastaan on taisteltava.“

Johtaja silmäili vielä kerran tutkivasti oikealle ja vasemmalle.

„Kuule“, sanoi hän, „sinä voit todellakin pidättää meitä tässä hetkisen. Mutta et kauan. Jos väistyt saat pitää henkesi. Jollet väisty, annan minä ensin nylkeä sinut elävältä ja sitten seivästä.“

Hän nosti tulisoihdun ja koetti keksiä jonkun heikon paikan.

„Takaisin“, huusi Valerius. „Ammu, ystävä!“

Jousen jänne helähti ja nuoli napsahti ratsumiehen kypärään.

„Odotahan“, huusi tämä peräytyen.

„Ratsailta, joka mies“, komensi hän.

Mutta hunnit eivät mielellään laskendu hevosen selästä.

„Mitä, herra? Ratsailtako?“ kysyi eräs etunmaisista ratsumiehistä.

Silloin iski Johaunes miestä päin naamaa nyrkillään.

Mies ei liikahtanutkaan.

„Ratsailta!“ ärjäsi johtaja vielä kerran. „Aiotteko te hevosen selässä mennä tuohon rotanloukkuun?“

Hän hyppäsi itse pois ratsultaan.

„Kuusi teistä kiipeää puihin ja ampuu ylhäältäpäin.“

Kuusi heittäytyy maahan, ryömii eteenpäin pitkin tien sivuja ja ampuu pitkältään. Kymmenen ampuu seisoltaan rinnan korkeudelta. Kymmenen vartioi hevosia. Loput tulevat minun jälestäni keihäät ojossa heti kun on ammuttu. Eteenpäin.“

Hän antoi soitunsa erälle miehelle ja tarttui keihääseensä.

Sillä aikaa kun hunnit täyttivät hänen käskyjään, silmäili hän vielä solaa.

„Antautukaa!“ sanoi hän.

„Tulkaa“, huusivat göötit.

Johannes antoi merkin ja kolmattakymmentä nuolta suhahti yht'aikaa.

Kiljaisten kaatui oikeanpuoleinen eturivissä olevista gööteistä. Eräs puussa olevista hunneista oli ampunut häntä otsaan.

Nopeasti hyppäsi Valerius kilpineen hänen tilalleen.

Hän joutui parahiksi ottamaan vastaan Johannesen raivoisan hyökkäyksen kun tämä peitsi ojossa

syöksyi solaan. Valerius vastuutti peitsen kilvellään ja iski byzantilaista, joka horjahti taaksepäin, hoiper-teli ja kaatui lähelle solan suuta. Hänen takanaan olevat hunnit peräytyivät hiukan.

Silloin ei voinut Valeriuksen vieressä oleva gööti vastustaa haluaan ottaa vihollisten johtaja hengiltä. Hän syöksyi peitsi ojossa muutamia askelia eteenpäin asennostaan.

Mutta Johannes oli sitä odottanutkin. Nuolen-nopeasti hypähti hän pystyyn, tyrkkäsi hämmästy-neen göötin solasta ulos, pääsi samassa itse Valeriuksen suojaamattomalle puolelle ja pisti, sillä aikaa kun tämä torjui uudestaan ryntääviä hunneja, tätä pit-källä persialaisella veitsellään kylkeen.

Valerius kaatui, mutta kolmen hänen takanaan seisovan göötin onnistui kilpiensä piikeillä karkoittaa Johannes, joka jo oli tunkeutunut solan sisään. Hän meni hunniensa luo käskien niiden uudestaan ampua.

Ääneti asettui kaksi göötiä taas kilpineen solan suulle. Kolmas piti veristä Valeriusta sylissään.

Silloin syöksyi takapuolella ollut vahti solaan huutaen:

„Laiva! Herra — laiva! Ne ovat laskeneet maihin. Ne hyökkäävät meitä vastaan takapuolelta. Paetkaa, me kannamme teitä — piilopaikkaan kal-lioiden lomassa.“ —

„Ei“, sanoi Valerius nousten pystyyn, „minä tahdon täällä kuolla: aseta miekkani kahva tuota kallio-seinää vasten ja —“

Mutta silloin kajahti huvilan puolelta göötiläisen sotatorven ääni. Tulisoihdut välkkyivät ja kolmekymmentä göötiä syöksyi solaan, Totila etunenässä. Hän katsahti ensin Valeriusta.

„Liian myöhään, liian myöhään“, huusi hän tus-
kallisesti. „Mutta seuratkaa minua! Kosto! Ulos!“

Raivoisana hyökkäsi hän keihäillä varustetun
jalkaväkensä kanssa solasta ulos. Yhteentörmäys
kapealla tiellä meren ja kallion välillä oli kamala.

Tulisoihdut sammuiivat mellakassa eikä valkeneva
aamukaan vielä antanut tarpeeksi valoa.

Hunnit, vaikka heitä olikin enemmän kuin roh-
keita hyökkääjiä, olivat äkillisen rynnäkön vuoksi
aivan hämmennyksissään. He huulivat, että kokonai-
nen göötiläinen sotajoukko oli tulossa. He riensivät
hevostensa luo päästäkseen pakoon. Mutta göötit
pääsivät melkein yhtäaikaa paikalle, jossa maahan
laskeutuneiden hunnien hevoset olivat, ja sekä
miehet että hevoset syöksivät murin niskoin kalliolta
alas.

Turhaan iski Johannes itse pakenevia miehiään.
Ne juoksivat hänet kumoon, mutta hän nousi ylös
ja syöksyi lähintä göötiä vastaan.

Mutta hän joutui pahaan paikkaan. Hän tunsi
vastassaan olevan Totilan.

„Kirottu pellavapä“, huusi hän. „Sinä et siis
hukkunutkaan?“

„En, kuten näet“, huusi tämä ja iski häntä mie-
kalla niin, että kypärä halkesi ja miekka upposi
syvälle päähän. Byzantilainen kaatui maahan.

Silloin oli vastustus lopussa.

Häidin tuskin saivat lähimmät ratsumiehet vede-
tyksi johtajansa hevosen selkään ja viedyksi hänet
pois. Taistelupaikka oli göötien käsissä.

Totila riensi takaisin solaan. Hän tapasi Vale-
riuksen kalpeana, silmät kiinni ja pää kilven varassa.
Hän heittäytyi polvilleen hänen viereensä ja painoi
jäykistyneen käden rintaansa vasten.

„Valerius“, huusi hän. „Isä! Älä lähde! Älä lähde tyköömme! Vielä jäähyväissanat.“

Kuoleva avasi väsyneesti silmänsä,

„Missä ne ovat?“ kysyi hän.

„Voitetut, pakenivat.“

„Voitto“, huudahti Valerius, „minä saan siis kuolla voittajana. Ja Valeria — lapseni — onko hän pelastunut?“

„On, hän on pelastunut.“

Pelastuttuaui meritappelusta ja merestä riensin tänne varoittamaan Napolia ja pelastamaan teitä.

Lähellä tietä Napolin ja talosi välillä laskin maihin. Siellä tapasin minä hänet ja sain tietää vaarasi. Eräs laivaveneistäni vie hänet Napoliin. Toisella riensin minä tänne pelastaakseni sinut — mutta jouduinkin vain — kostamaan puolestasi.“

Hän painoi päänsä kuolevan rintaa vasten.

„Älä sure minua. minähän kuolin voittajana. Ja sinua, poikani, sinua saan siitä kiittää.“

Hyväntahtoisesti siveli hän nuorukaisen pitkiä kutria.

„Ja Valerian pelastuksesta. Sinua, sinua saan toivoakseni kiittää Italiankin pelastamisesta. Sinä olet sankari, joka tämän maan voi pelastaa, — huolimatta Belisariuksesta ja Narseksesta. Sinä voit sen, — sinä teet sen, — ja palkkanasi on rakas lapseni.“

„Valerius! Isäni!“

„Hän on omasi! Mutta vanno minulle“ — ja hän kohottautui viimeisillä voimillaan pystyyn ja katsoi häntä terävästi silmiin, — „vanno minulle Valerian kotijumalan nimessä, ettet häntä ota vaimoksesi ennenkuin Italia on vapaa eikä tuumaakaan sen pyhästä maasta ole byzantilaisten hallussa.“

„Minä vannon sen sinulle“, huusi Totila ihastuneena tarttuen hänen käteensä. „minä vannon sen Valerian kotijumalan nimessä.“

„Kiitos, kiitos, poikani! Nyt kuolen huolettomana — kerro terveiseni hänelle ja sano hänelle, että minä olen uskonut hänet sinun hoitoosi ja suojeltavaksesi — hänet ja Italian.“

Hän laski päänsä kilvelleen, pani kätensä ristiin rinnalleen — ja kuoli.

Kauan piti Totila kättään sydäntään vasten painettuna.

Loistava valo herätti hänet äkkiä unelmista. Se oli aamuaurinko, jonka kultainen kehrä kohosi kaikessa loistossaan kalliovuorten harjan yli. Hän nousi ylös ja katseli nousevaa taivaankappaletta.

Kirkas paiste heijasti meren aalloissa ja levisi ympäri seutua.

„Valerian kotijumalan nimessä“, kertasi hän hiljaa syvästi liikutettuna ja kohotti kätensä vannoen aamuaurinkoon päin.

Samoin kuin vainajakin, sai hän voimaa, lohdutusta ja innostusta ankarasta lupauksestaan. Korkea velvollisuus kohotti häntä.

Levollisena läksi hän solasta ja käski kantaan ruumiin laivaansa, jolla se sitten vietäisiin Valeriuksen perbehautaan Napoliin.

Yhdestoista luku.

Näiden uhkaavien tapausten aikana eivät tietysti göötitkään olleet aivan toimeettomina. Mutta heidän kuunkaansa pelkurimainen petollisuus oli lamauttanut, vieläpä tarkoituksella tehnyt turhiksi toimenpiteet voimakkaamman vastarinnan hyväksi.

Teodahad oli pian toipunut hämmästyksestään, jonka byzantilaisen lähettilään sodanjulistus oli aiheuttanut, sillä hän ei voinut eikä tahtonut luopua siitä vakaumuksesta, että häntä uhkailtiin etupäässä keisarillisen hovin kuunian säilyttämisen vuoksi.

Hänhän oli viimeksi puhunut vierasten miesten läsnäollessa Petroksen kanssa, jolla tietysti göötien ja roomalaisten vuoksi täytyi olla jonkunmoinen syy Belisariuksen komentamiseen Italiaan. Viime mainitun saapuminenhan oli kauan edeltäpäin sovittu keino salaisten suunnitelman toteuttamiseksi.

Ajatuksen sotaan ryhtymisen pakosta — mikä muutoin oli hänestä mitä vastenmielisintä — poisti hän sillä, että hän viisaasti kyllä harkitsi sodankäyntiin tarvittavan kaksi riitapuolta.

„Jollen minä puolusta itseäni“, ajatteli hän, „on hyökkäys pian ohi. Belisarius tulkoon — minä pidän voimieni mukaan huolta siitä, ettei hän tapaa vasta-

rintaa, joka vain voisi saattaa keisarin suuttumuksen minua kohtaan yhä pahemmaksi. Mutta jos sotapäällikkö sitävastoin ilmoittaa Byzantiumiin, että minä olen häntä kaikin tavoin avustanut, täytyy Justinianuksen täyttää alkuperäinen sopimus ainakin suurimmaksi osaksi, jollei kokonaankin.

Hän toimikin tässä mielessä, kutsui kaikki göötien maa- ja merivoimat Ala-Italiasta, jossa Belisariuksen odotettiin nousevan maihin, ja lähetti niitä joukottain valtakunnan itärajoille Liburniaan, Dalmatiaan ja Istriaan sekä länteen päin Etelä-Galliaan. Nämä käskynsä perusteli hän sillä, että Byzantiumista oli lähetetty Dalmatiaan Salonan kaupunkia vastaan pienempi joukko ja että keisari oli vaihtanut lähettäjiä frankkien kuninkaan kanssa sekä sanoi, että byzantilaisten päähyökkäys oli pelättävissä Istriassa sekä heidän liittolaistensa frankkien Rodanuksen ja Paduksen tienoilla.

Belisariuksen valheliike Afrikan päin tuntui vahvistavan tätä luuloa. Niinpä sattuikin sellainen ennennäkemätön tapaus, että göötien sotajoukot, laivat, aseet ja sotatarpeet kuletettiin pois juuri siitä paikasta, jota vastaan ensimmäinen hyökkäys suunnattaisiin, että Etelä-Italia Roomaan, melkeinpä Ravennaan saakka oli suojaton vihollisen hyökkäystä vastaan ja että kaikki puolustustoimet niissä paikoissa, mihin vihollinen pian suuntaisi ensimmäisen iskunsa, laiminlyötiin.

Dravuksen, Rodanuksen ja Paduksen seuduilla vilisi göötiläisiä aseita ja laivoja, kun sitävastoin Sici-liasta puuttui, kuten olemme nähneet vartioimiseenkkin tarvittavat laivat.

Göötiläisten isänmaanystävien voimakas esiintyminen ei paljon parantanut asioita.

Kuningas oli poistanut läheisyydestään Vitigeksen ja Hildebadin lähettämällä heidät sotajoukon kanssa asioille Istriaan ja Galliaan, ja kiukkuista Tejaa vastusti kaikin voimin Hildebrand-vanhus, joka ei tahtonut kokonaan heretä luottamasta viimeiseen amaliin.

Teodahad sai puuhissaan voimakasta apua kun hänen päättäväinen puolisonsa saapui takaisin.

Vitiges oli heti byzantilaisten sodanjulistuksen jälkeen lähtenyt göötiläisen sotajoukon kanssa Feretrin linnaa vastaan, jonne Gotelindis oli paennut pannonilaisine palkkasotureineen ja saanut tämän vapaaehtoisesti lähtemään Ravennaan takaamalla suojeluksansa siihen saakka kun piakkoin Rooman läheisyydessä pidettävät kansan- ja sotajoukkojen käräjät olivat kaikkien lain säädösten jälkeen tutkineet ja ratkaisseet asian.

Molemmat asianomaiset hyväksyivät nämä ehdot, sillä göötiläiset isänmaanystävät pitivät tärkeänä, ettei nyt, kun ankara sota uhkasi valtakuntaa, ylin johto hajaantuisi puolueriitojen vuoksi.

Rehellinen ja oikeudentuntoinen kreivi Vitiges oli sitä mieltä, että jokaisella syytetyllä täytyi olla täydellinen puolustautumisoikeus. Tejakin huomasi, että, kun vihollinen oli syyttänyt kuningasmurhasta koko göötien kansaa, ainoastaan ankara ja juhlallinen menettely kaikkia muutoseikkoja noudattamalla voi pelastaa kansan kunnian eikä suinkaan sokeaan epäluuloon perustuva rähisevä roistoväen tuomio.

Mutta Gotelindis sai tästä menettelytavasta uutta luottamusta. Vaikka siveellisen vakaumuksen äänet puhuisivatkin häntä vastaan, luuli hän melkein varmasti, ettei häntä vastaan voitaisi saada mitään päteviä todistuksia.

— Olihan vain hän yksin nähnyt vihollisensa kuoleman. —

Ja hän tiesi, ettei häntä tuomittaisi ilman täydellisiä todistuksia.

Niinpä hän tulikin vapaaehtoisesti Ravenmaan, lietsoi puolisonsa arkaan sieluun uutta rohkeutta ja toivoi voivansa kun kärkepäpäiviä oli ohi, estämättä mennä Belisariuksen leiriin ja pääsevänsä lepoon Byzantiumin hoviin sekä turvaan vastaiselta vainolta.

Kuningasparin luottamus omistumiseensa kärkepäpäillä kasvoi kun frankkien varustukset antoivat heille tekosyyntä lähettää paitsi Vitigestä ja Hildebadia vaarallinen kreivi Tejakin kolmannen sotajoukon kanssa niemiin luoteisosaan. — Heidän kanssaan meni useita tuhansia göötipuolueen innokkaimpia kannattajia. — Niinpä he luulivat, ettei tuona päivänä Rooman luona olisi kovinkaan monta heidän vastustajistaan. — Ja he toimivat utterasti saadakseen tuona ratkaisevana päivänä kokoukseen mahdollisimman suuren määrän henkilökohtaisia puoluelaisiaan ja Amalasantan vanhoja vastustajia, baltien mahtavan, monihaaraisen suvun jäseniä.

Kuningaspari oli levollinen ja varma asiastaan. Olipa Gotelindis saanut Teodahadin suostumaan esiintymään puolisonsa puoltajana kaikkia göötien syytöksiä vastaan siten jo edeltäpäin peloittaen kaikki vastustajat rohkeudellaan ja kuninkaallisella arvollaan.

Puoluelaitensa ja pienen henkivartiaston seuraamana läksivät he Ravennasta Roomaan, jonne he saapuivat useita päiviä ennen kokouksen alkua. He asettuivat asumaan vanhaan keisarinpalatsiin.

Kokousta ei aiottu pitää aivan Rooman muurien edustalla vaan sen lähistössä, avonaisella, Regetanimisellä kentällä Anagnin ja Terracinan välillä.

Aikaisin sen päivän aamuna, jolloin Teodahad oli juuri sinne lähdössä ja ottamassa Gotelindikselta jäähyväisiä, ilmoitettiin arvaamatta odottamaton ja epämieluisa vieras, nimittäin Cethegus, joka ei ollut vielä näyttäytynyt heidän Roomassa ollessaan. Hänellä oli ollut täysi puuha varustusten valmistamisessa.

Kun hän tuli sisään, huusi Gotelindis pelästyneenä hänen kasvojensa ilmeen vuoksi:

„Jumalan tähden, Cethegus! Minkä onnettomuuden sanoman sinä tuot?“

Mutta prefekti rypisti vain hetkeksi otsaansa hänet nähdessään, ja sanoi sitten levollisesti:

„Onnettomuuden sanoman kai sille, jota se kohtaa.

Minä tulen eräästä ystävieni kokouksesta, jossa minä vasta sain tietää sen, minkä heti koko Rooma tietää. Belisarius on laskenut maihin.“

„Vihdoinkin“, huudahti Teodahad. — Kuningatarakaan ei saanut salatuksi voitoniloaan.

„Älkää riemuitko liian aikaisin!“

Kenties kadutte vielä.

Minä en tule vaatimaan teitä enkä ystäväännne Petrosta tilille. Sen, joka ryhtyy asioihin petturin kanssa, täytyy olla valmis valheita vastaanottamaan.

Minä tulen vain teidän vuoksenne ilmoittamaan, että te olette aivan varmasti hukassa.“

„Hukassako?“

„Me olemme turvassa nyt.“

„Ei, kuningatar. Belisarius on maihin noustuaan julistuskirjassa ilmoittanut tulleensa rankaisemaan Amalasantan murhaajia. Suuren palkinnon ja suosion on hän luvannut sille, joka tuo teidät hänelle elävinä tai kuolleina.“

Teodahad kalpeni.

„Mahdotonta“, huusi Gotelindis.

„Göötit taas saavat pian tietää kenen toimesta maa on vastustuksetta joutunut vihollisten käsiin.

Vieläkin enemmän.

Minä olen saanut Rooman kaupungilta toimeksi pitää sen eduista huolta näinä myrskyisinä aikoina.

Minä vangitsen teidät Rooman nimessä ja jätän Belisariuksen käsiin.”

„Sitä sinä et uskalla”, sanoi Gotelindis tarttuen tikariinsa.

„Hiljaa, Gotelindis. Nyt ei murhatakaan avuttomia naisia kyylyssä.

Minä sallin teidän paeta — mitäpä minua teidän elämänne tai kuolemanne liikuttaa — halvasta hinnasta.”

„Minä suostun mihin tahansa”, äänkytti Teodahad.

„Sinä luovutat minulle Silveriuksen kanssa tekemäsi sopimuksen asiapaperit — vaiti! Älä valehtele! Minä tiedän, että te olette kauan salassa hieroneet kauppoja.

Sinä olet taas ollut kauniissa kauppoissa! Minä haluan kauppakirjan.”

„Kauppa on nyt mitätön ja asiapaperit arvottomat. Sinä saat ne. Ne ovat kätkössä pyhän Martinuksen basilikassa, sarkofagissa, vasemmalla kuorikellarissa!”

Hänen pelkonsa todisti hänen sanansa tosiksi.

„Hyvä on”, sanoi Cethegus. Legionalaiseni vartioivat kaikkia palatsin ovia.

Minä noudan ensin asiapaperit.

Jos minä löydän ne sieltä, annan minä käskyn että teidät lasketaan vapaiksi. Jos sitten tahdotte paeta, niin menkää Marcus Aureliuksen portille ja sanokaa nimeni vartiaston sotatribuunille Pisolle. Hän sallii teidän mennä.”

Hän läksi jättäen kuningasparin neuvottomuuteen ja tuskaan.

„Mitä meidän on tehtävä?“ sanoi Gotelindis enemmän itsekseen kuin puolisolleen. „Väistyäkö vai uhmaillako?“

„Mitäkö on tehtävä?“ toisti Teodahad katkerasti. „Uhmaillako? Siis jäädä! Mielettömyyttä! Pois täältä niin pian kuin suinkin. Pako on ainoa pelastuksemme!“

Ensin Ravemaan — se on selvä. Sieltä anastau minä valtakunnan rahaston. Sieltä pakenemme frankkien luo, jos tarve vaatii. Ikävä vain, että minun täytyy jättää tänne kätkeyt rahat. Monta miljoonaa solidia.“

„Täälläkö? Onko sinulla aarteita kätkössä täällä Roomassakin“, kysyi Gotelindis. „Missä? Ovatko ne varmassa kätkössä?“

„Liiankin varmassa! Katakombeissa!“

Minä itekin tarvitseisin tuntikausia löytääkseni ne pinneistä sokkeloista. Ja nyt riippuu elämä tai kuolema minuuteista. Elämä on sittenkin tärkeämpi kuin solidit. Tule mukaani Gotelindis. Minä riennän Marcus Aureliuksen portille, ettemme kadottaisi silmänräpäystääkään.“

Hän läksi huoneesta.

Mutta Gotelindis jäi seisomaan mietteissään.

Hän oli miehensä sanojen johdosta saanut ajatuksen, suunnitelman. Hän punnitsi vastustuksen mahdollisuuksia.

Hänen ylpeytensä ei olisi sallinut luopua vallasta.

„Raha on valtaa“, sanoi hän itsekseen, „ja vain valta on elämää.“

Hänen päätöksensä oli varma.

Hän ajatteli kappadokialaisia palkkasotureita, jotka kuningas oli ahneudessaan eroittanut palveluksestaan. Ne olivat vielä isännättöminä Roomassa odotellen laivaa.

Hän kuuli Teodahadin menevän nopeasti portaita alas ja huutavan kantotuoliaan.

„Niin, pakene vaan, raukka“, sanoi hän, „minä jään täme.“ —

— — — — —

Kahdestoista luku.

Ihanaa nousi aurinko seuraavana aamuna me-
restä. Sen säteet kimaltelivat tuhansien göötisoturi-
kirkaissa aseissa Regetan laajalla tasangolla.

Avaran valtakunnan kaikista maakunnista olivat
nämä joukot tänne virranneet, ryhmittäin, suvuttain
usein vaimoineen ja lapsineen, joutuakseen suureen
katselmukseen, joka syksyisin pidettiin.

Tällainen kansankokous oli samalla kertaa kan-
sakunnan kaunein juhla ja vakavin neuvottelu.

Alkuaan pakanallisena aikana oli sen pääkoh-
tana ollut suuri uhrijuhla, joka kahdesti vuodessa
talvi- ja kesäpäivänseisauksen aikana yhdisti kan-
san kaikki suvut yhteisiä jumalia palvelemaan. Sen
yhteydessä oli markkinat ja vaihtokauppa, aseleik-
kejä ja sotajoukkojen katselmus. Kokouksella oli
myöskin ylin tuomiovalta sekä valtiollisessa suhteessa
lopullinen ratkaisovalta sodasta ja rauhasta sekä suh-
teesta muihin valtioihin.

Ja yhä vielä kristityssäkin göötivaltiossa, jossa
kuningas oli ottanut itselleen useita oikeuksia, jotka
alkuaan kuuluivat kansalle, oli kansankokouksella
erittäin juhlallinen leima, vaikkakin sen vanha paka-

nallinen merkitys oli unohtunut. Ja nämä vanhan kansanvapauden jäämökset, joita ei edes voimakas Teoderik ollut loukannut, heräsivät taas voimakkaammin eloon hänen heikkojen jälkeläistensä aikana.

Yhä oli vapaiden göötien kokouksella oikeus julistaa tuomioita ja rangaistuksia, vaikkakin kuninkaan kreivi tämän nimessä johti oikeuden käyntiä ja pani toimeen tuomion.

Ennen olivat germanilaiset kansat usein julki-
sessa kansankokouksessa syyttäneet, tuominneet ja mestanneet kuninkaansakin petoksesta, muhasta ja muista suurista rikoksista.

Ylpeänä ja itsetietoisena siitä, että oli oma heransa eikä tarvinnut olla kenenkään palvelija, ei edes kuninkaan yli vapauden rajojen, meni germani kaik-
kine aseineen „käräjiin“, joissa hän toveriensa kanssa liittoutuneena tunsu itsensä turvalliseksi ja vahvaksi ja näki elävästi edessään oman ja kansansa vapau-
den, voiman ja kunnian.

Mutta tällä kertaa saapuivat göötit kansankokoukseen erittäin tärkeistä syistä.

Sota Byzantiumin kanssa oli odotettavissa, mahdollisesti alkanutkin, kun kutsut Regetaan saapumisesta lähetettiin ympäri maata. Kansa iloitsi saadessaan taistella vihatun vihollisensa kanssa ja tarkastaa sotajoukkoaan, sillä tällä kertaa varsinkin olisi kansankokous samalla tärkeä sotajoukkojen katselmus.

Sen lisäksi ainakin läheisimpien maakuntien göötit tiesivät, että Regetassa tuomittaisiin Teoderikin tyttären murhaajat. Murha oli herättänyt suurta suuttumusta ja jo senkin vuoksi saapui Regetaan paljon väkeä.

Sillä välin kun osa tänne rientäneestä kansasta majoittui läheisiin kyliin ystävien ja sukulaisten luo.

olivat suuret joukot jo useita päiviä ennen kokouksen juhlallista avaamista leiriytyneet laajalle kokouskentälle, joka on kahdensadan kahdeksankymmenen stadion päässä Roomasta, ohueihin telteihin, vajoihin tai aivan paljaan taivaan alle.

Nämä olivat jo varhain kokouspäivän aamuna reippaassa liikkeessä ja käyttivät vähäisen ajan, jonka he vielä olivat paikan ainoina isäntinä, kaikellaisiin leikkeihin ja huvituksiin.

Muutamat uivat tai peseytyivät virtavan Ufenjoen (eli „Decemnoviuksen“, koska se yhdeksäntoista milliariota juostuaan laskee mereen Terracinan luona) kirkaissa aalloissa.

Toiset näyttivät taitoaan hyppäämällä keihäiden yli tai melkein alastomina tanssimalla tahdissa heilutettujen miekkojen alla. Jaloiltaän nopsimmat juoksivat hevostensa harjoista kiinni pitäen yhtä rintaa näiden kanssa ja hyppäsivät perille päästyään varmasti satuloimattoman hevosen selkään.

„Vahinko“, huusi nuori Gudila, joka oli tässä kilpailussa saapunut ensimmäisenä perille ja nyt pyyhki keltaisia kiharoitaan pois otsalta. „vahinko, ettei Totila ole täällä! Hän on kansamme paras ratsastaja ja on tähän saakka aina voittanut minut, mutta nyt minä tahtoisin koettaa hänen kanssaan, kun minulla on tämä hevonen.“

„Minä olen hyvilläni, ettei hän ole täällä“, sanoi nauraen Guntanumd, joka oli saapunut toisena. „sillä silloin minä tuskin olisin eilen saanut ensimmäistä palkintoa keihäänheitossa.“

„Niin“, sanoi Hilderik, komea nuori soturi, jolla oli päällään kilahteleva rengaspanssari. „Totila heittää hyvin keihästä, mutta varmemmin heittää musta Teja.“

Hän sanoo jo edeltäpäin mihin kylkiluuhun hän heittää.”

„Mitäpä noista”, murautti Humbad, vanhempi mies, joka oli katsellut tutkivasti nuorukaisten puuhia, „ne ovat vain leikkiä kaikki tyyni.

Kun verinen totuus on kysymyksessä, on miekka sittenkin viimeinen ase, jota voi käyttää, kun kuolema uhkaa joka puolelta eikä enää ole niin paljon tilaa, että voisi ojentaa kätensä heittoon.

Miekan käyttäjänä kiitän minä parhaaksi kreivi Vitigestä Faesulaesta.

Hän on minun mieheni! Kuinka hän halkoi kalloja gepidisodassa! Hän iski teräksen ja nahkan läpi aivan kuin se olisi ollut kuivaa ruohoa. Hän käyttelee miekkaa paremmin kuin oma herttuani völsungi Guntaris Florentiasta. Mutta mitäpä te niistä tiedätte, poikaset! — Katsokaa, tuolta laskeutuvat kukkuloilta ensimmäiset tulijat, lähtekäämme heitä vastaan!”

Joka puolelta rupesi nyt virtaamaan kansaa jalkaisin, hevosilla ja vaunuilla.

Laajan kentän täytti yhä enemmän ja enemmän kuohuva, aaltoileva elämä.

Joen rannalla, missä useimmat teltat olivat, riisuttiin hevoset ja ajokalut liitettiin yhteen vaunulinnaiksi. Telttakatuja myöten virtasi yhä kasvava väkijoukko.

Ystävät ja aseveljet, jotka eivät olleet vuosikausiin toisiaan nähneet, hakivat ja löydettyään tervehtivät toisiaan.

Taulu oli kirjava ja vaihteleva. Vanha germanilainen tasa-arvoisuus oli aikoja sitten hävinnyt tästä valtakunnasta.

Ylhäisen jalosukuisen vieressä, joka oli asettunut

johonkin Italian rikkaaseen kaupunkiin jonkun senaattorisuvun palatsiin ja omistanut italialaisten hienomat, ylellisemmät tavat. Mediolanumista tai Ticinumista olevan herttuan tai kreivin vieressä, jolla oli runsaasti kullatun panssarin päällä purppuurásilkkinen miekankannin. — sellaisen siron herran vieressä seisoi raaka, kookas göötiläinen talonpoika, jonka kotipaikka oli synkissä tammimetsissä Marguksen luona Moesiassa tai joka kuohuvan Oenuksen läheisissä männiköissä oli pakoittanut suden luovuttamaan pörhöisen turkkinsa ja heittänyt sen karhumaisille hartioilleen ja jonka raaka vanhanaikainen kieli kaikui vieraalta puoleksi roomalaistuneen naapurin korvassa.

Tuolta tuli voimakkaita, taistelussa karastuneita miehiä Augusta Vindelicorumista Licuksen varrella, joiden oli yöllä ja päivällä suojeltava tämän, göötien valtakunnan pohjoisimman varustuksen rappeutuneita muureja villejä svaaveja vastaan.

Vielä tuli rauhallisia lammaspaimenia Daciasta, joilla ei ole peltoa eikä taloa, vaan jotka vaeltavat karjoineen laitumelta laitumelle aivan samoin kuin heidän esi-isänsä tekivät tuhat vuotta sitten Aasiassa.

Tuolla oli rikas gööti, joka oli Ravennassa tai Roomassa nainut roomalaisen rahanvaihhtajan tyttären ja pian oppinut roomalaisen appensa tavoin harjoittamaan kauppaa ja laskemaan voittonsa tuhansissa.

Ja vieressä seisoi köyhä paimenpoika, joka kuohuvan Isarcuksen varrella päinensi laihoja vuoliaan laihalla laitumella ja oli rakentanut aivan karhupesän viereen lautavajansa.

Niin erilaiseksi oli täällä koolla olevien tuhansien osa muodostunut siitä alkaen kun heidän isänsä olivat Teoderikin kutsua totellen lähteneet länteen päin Haemuksen laaksoista.

Mutta he tunsivat kuitenkin olevansa veljiä, saman kansan poikia, samaa ylpeältä kajahtavaa kieltä he puhuivat, heillä oli samallaiset kultakiharat, samallainen lumenvalkoinen iho, samallaiset kirikkaat, loistavat silmät ja — ennen kaikkea — samallinen tunne kaikkien rinnossa: voittajina olemme tässä maassa, jonka isämme ovat eroittaneet roomalaisesta maailmanvallasta ja jossa me tahdomme olla elävinä tai kuolleina.

Suunnattoman suuren mehiläisparven tavoin liikkui tämä tuhansiin nouseva ihmisjoukko soristen kentällä. Siellä tervehdittiin, haettiin vanhoja ystäviä, tehtiin uusia tuttavuuksia eikä tämä hirvittävä sekamelska näyttänyt loppuvankaan.

Mutta yhtäkkiä kajahti kukkulan harjalta göötiläisen sotatorven omituinen, juhlallinen, pitkäveteinen ääni ja silmänräpäyksessä vaikenen tuhansien äänten sorina.

Tarkkaavaisina kääntyivät kaikki katsomaan kukkulalle päin, josta lähenei juhlallisessa kulkuessa joukko arvokkaan näköisiä vanhuksia.

Kulkuessa oli puolen sataa vanhusta valkoisissa, laajoissa vaipoissa, päät tammiseppeleillä koristettuina ja käsissä valkoiset sauvat ja vanhanaikaiset kivi-kirveet. Nämä olivat tuomio-istuimen sajonaja ja palvelijoita, joiden toimena oli käräjien juhlallinen avaaminen ja päättäminen sekä käräjäpaikan aittaminen.

Saavuttuaan tasangolle tervehtivät he kolmikertaisella, pitkäveteisellä torventoitotuksella vapaiden soturien kokousta. Nämä vastasivat juhlallisen hiljaisuuden perästä kabistelemalla kovasti aseitaan.

Heti sen jälkeen ryhtyivät oikeudenpalvelijat toimiensa.

He jakautuivat kahteen joukkoon, joista toinen läksi oikealle, toinen vasemmalle ja ympäröivät koko laajan tasangon punaisilla villalangoilla, jotka joka kahdenkymmenen askeleen päässä olivat kierretyt pähkinäpuisen kepin ympäri, jonka he pistivät maahan. Työtä tehdessään lausuivat he vanhanaikuisia runoja ja sananlaskuja.

Idässä ja etelässä olivat langat jännitetyt mielenkorkuisten keihäiden päihin ja muodostivat siten kokonaan aidattuum käräjäkenttään kaksi porttia, joiden luona oikeudenpalvelijat kirveet käsissä vartioivat, ettei orjia, muukalaisia eikä naisia päässet kentälle.

Kun työ oli saatu valmiiksi, meni kaksi sajoniien vanhinta keihäsporteille ja huusi kuuluvalla äänellä:

„Kenttä on aidattu muinaisgöötiläisen tavan mukaan: alkakaamme nyt Jumalan avulla: julistakaamme oikeita tuomioita.“

Lyhyen hiljaisuuden perästä rupesi kokoontuneen joukon keskestä kuulumaan alussa hiljaisempaan, mutta vähitellen äänekkäämmäksi käyvänä ja lopuksi melkein huumaavana sekamelskana kysymyksiä, väitelyä ja napinaa.

Kaikki olivat nimittäin jo sajoniien saapuessa huomanneet, että heitä tavallisuuden mukaan johtanut kreivi, jolla oli tapana kuninkaan nimessä ja sijasta alkaa käräjät ja johtaa keskusteluja.

Ainakin oli odotettu, että tämä kuninkaan edusmies olisi saapunut paikalle kentän aitaamisen aikana.

Mutta kun tämä työ oli suoritettu ja vauhusten sanat kehoittivat alkamaan käräjiä eikä sittenkään ilmestynyt kreiviä eikä virkamiestä, joka olisi lausunut avajaissanat, kääntyi kaikkien huomio tähän arveluttavaan epäkohtaan.

Kuninkaan kreiviä tai muuta edustajaa kaipaillessa muistettiinkin, että kuningas oli luvannut saapua itse kansansa eteen puolustamaan itseään ja kuningatartaan raskauttavia syytöksiä vastaan.

Ja kun nyt kuninkaan ystäville ja puoluelaisille ruvettiin kyselemään asiasta, huomattiin vasta nyt, kun hiukan oli järjestytty, ettei käräjissä ollut yhtään kuningasperheen lukuisista sukulaisista, ystävistä eikä palvelijoista, joiden oikeus, velvollisuus ja etu olisi ollut saapua puolustamaan syytettyjä. Asia oli sitäkin arveluttavampaa kun heitä oli viime päivinä nähty suuret joukot Rooman kaduilla ja tienoilla.

Tämä herätti hämmästyä ja epäluuloa. Näytti siltä, että käräjien virallinen avaaminen jäisi kokonaan suorittamatta sinä metelissä, joka aiheutui näistä omituisista seikoista ja kuninkaankreivin poisjäämisestä.

Useat puhujat olivat turhaan koettaneet saada ääntänsä kuuluviin.

Silloin kajahti äkkiä kokoontuneiden keskeltä kaiken yli kuuluva raikuva ääni, jota olisi voinut verrata jonkun pelottavan hirviön sotahuutoon.

Kaikki katselivat sinne päin, mistä ääni tuli. He näkivät keskellä kärjäkenttää pitkään rautatammeen nojautuneena jättiläismäisen miehen, joka pitäen onttoa kuparikilpeä suunsa edessä puhalsi sen läpi kaikuvalla äänellä göötien sotahuudon.

Kun hän laski kilven tunnettiin Hildebrand-vanhuksen arvokkaat kasvot. Hänen silmänsä näyttivät sähköyvän tulta.

Raikuvilla riemuhuudoilla tervehdittiin suuren kuninkaan asemestaria, jonka samoin kuin kuninkaankin laulu ja satu olivat jo eläessä telmeet tarumaisiksi henkilöiksi.

Kun huudot olivat vaienneet, alkoi vanhus:

„Hyvät göötit, urhoolliset miehet! Te olette levottomat ja hämmästyneet sen johdosta, ettette näe täällä kruunuanne kantavan miehen kreiviä ettekä muuta edustajaa.

Älkää tästä pelästykö!

Jos kuningas huulee sillä tekevänsä käräjät tyhjiksi, erehtyy hän.

Minä muistelen vanhoja aikoja ja sanon teille: kansa voi saada oikeutta ilman kuningastakin ja pitää käräjiä ilman kuninkaankreiviä.

Te kaikki olette kasvaneet uusissa oloissa ja uusien tapojen vallitessa, mutta tuolla on Hadusvint-vanhus, joka on vain paria talvea minua nuorempi. Hän voi todistaa oikeaksi sen, että meillä on kansa yksin voima. Göötien kansa on vapaa.”

„Niin, me olemme vapaat”, huusi tuhatääninen kuoro.

„Me valitsemme käräjäkreivimme itse, jollei kuningas lähetä kreiviään”, huusi Hadusvint-vanhus. „Oikeus ja tuomio oli olemassa ennenkuin kuningas ja kreivi.

Kukapa tuntee oikeuden käytännön paremmin kuin Hildebrand, Hildungin poika?

Hildebrand olkoon käräjäkreivimme!”

„Niin”, kaikui joka taholta. „Hildebrand olkoon käräjäkreivimme.”

„Minä olen käräjäkreivi teidän päätöksenne johdosta ja pidän nimitystäni yhtä pätevänä kuin jos kuningas Teodohad olisi antanut minulle siihen valtakirjan paperilla ja pergamentilla.

Esi-isäni ovat johtaneet göötien käräjiä vuosisatoja.

Tulkaa, sajonit, auttakaa minua käräjien avaamisessa.”

Kaksitoista oikeudenpalvelijaa riensi paikalle.

Tammen luona oli vielä metsänjumala Picuksella pyhitetyn temppelin jäännöksiä. Sajonit puhdistivat paikan, nostivat leveimmät kivet pystyyn ja asettivat kaksi neliskulmaista kivilevyä tammen nojaan pystyyn, joten muodostui komea tuomarimistuin.

Göötiläinen kreivi piti siten käräjiä muinaisitalialaisen metsän- ja painenjumalan alttarilta.

Toiset sajonit heittivät sinisen, laajapoimuisen villavaipan, jossa oli leveä, valkoinen kaulus, Hildebrandin hartioille, antoivat hänelle käyräpäisen saarnisauvan käteen ja ripustivat hänen vasemmalle puolelleen tammen oksaan kiiltävän teräskilven.

Sitten asettuivat he kahteen ryhmään yksi oikealle, toinen vasemmalle puolelle Hildebrandia. Vanhus löi sauvalla kilpeen, joka helähti kirkkaasti, istuutui sitten kasvot itäänpäin käännettynä ja lausui:

„Minä vaadin hiljaisuutta ja rauhaa!

Minä vaadin oikeutta ja kiellän vääryyden, pikaisuuden ja haukkumasanat, aseiden helistelemisen ja kaiken, mikä voi häiritä käräjärauhaa.

Ja minä kysyn nyt: onko oikea vuodenaika ja päivä, tunti ja paikka vapaiden göötien käräjien pitämiseen?”

Silloin astuivat lähinnä seisovat göötit esille ja sanoivat kuorossa:

„Töällä on oikea paikka korkean taivaan, sulisevan tammen alla, tämä on oikea aika päivästä nousevan auringon valossa, miekoilla valloitetulla göötiläisellä tantereella vapaiden göötien käräjien pitämiseen.”

„Hyvä”, sanoi Hildebrand-vanhus, „me olemme kokoontuneet tuomitsemaan kahdessa jutussa. Kuningatar Gotelindista syytetään murhasta ja kuningas-

taimme Teodahadia pelkuruudesta ja laiminlyönnistä
suuren vaaran aikana. Minä kysyn —”

Hänen puheensa keskeytti kova, kaikuva torven-
toivotus, joka lännestä päin tuli yhä lähemmäksi.

Kolmastoista luku.

Hämmästyneinä katselivat göötit ympärilleen ja huomasivat ratsastajajoukon, joka tuli kukkulalta käräjäpaikkaa kohti.

Auringon valo kuvastui häikäisevänä miesjoukon aseista. Ihmisiä ei voinut tuntea, vaikka he lähestyivätkin täyttä karkua.

Silloin nousi Hildebrand seisoaalleen korkealle istuimelleen, varjosti kädellään haukansilmäänsä ja huudahti äkkiä:

„Ne ovat göötiläisiä aseita! — Hulmuavassa lipussa on kuvattuna vaaka — se on kreivi Vitigeksen vaakuna.

Tuolla on hän itsekkin!

Joukkueen etunenässä.

Pitkä mies hänen vasemmalla puolellaan on väkevä Hildebad!

Mikä on saattanut sotapäälliköt palaamaan takaisin? Heidän joukkonsa pitäisi olla kaukana matkalla Galliaan ja Dalmatiaan.“

Nyt syntyi yleinen hälinä, kyseltiin, ihmeteltiin ja tervehdittiin.

Samassa saapuivat ratsastajatkin perille ja laskeutuivat vaahtoisilta hevosiltaan.

Riemuhuutojen kaikuessa menivät päälliköt Vitiges ja Hildebad joukon läpi kukkulalle aivan Hildebrandin tuomioistuimen ääreen.

„Kuinka?“ huusi Hildebad hengästyneenä. „Te istutte täällä ja pidätte käräjiä aivan kuin maassa olisi täysi rauha. Belisarius, vihollinen on laskenut maihin!“

„Me tiedämme sen“, sanoi Hildebrand levollisesti, „ja tahdoimme neuvotella kuninkaan kanssa puolustuskeinoista.“

„Kuninkaan kanssa“, sanoi Hildebad katkerasti.

„Hän ei ole täällä“, sanoi Vitiges katsellen ympärilleen. „Se vahvistaa epäluuloamme.“

Me palasimme takaisin, kun epäilimme, etteivät asiat olleet olleet aivan paikallaan.

Mutta siitä myöhemmin. Jatkakaa siitä mihin jätte.

Kaiken tulee mennä oikeassa järjestyksessä. Hiljaa, ystäväni!“

Työnnettyään kärsimättömän Hildebadin syrjään asettui hän vaatimattomasti tuomarintuolin vasemmalle puolelle muiden joukkoon.

Kun meteli oli hiukan hiljentynyt, jatkoi vauhus:

„Kuningatarintamme Gotelindista syytetään Amalasantan, Teoderikin tyttären murhaamisesta.“

Minä kysyn: Olemmeko oikeat tuomarit sellaista asiaa tuomitsemaan?“

Hadusvint-vauhus tuli esille pitkään nuijaansa nojaten ja sanoi:

„Punaiset ovat langat tämän käräjäpaikan ympärillä.“

Kansantuomioistuimella on oikeus tuomita punaisesta verityöstä ja kalpeasta kuolemasta, sillä on valta lämpimän elämän yli.

Jos viime aikoina on toisella tavalla tehty, on se ollut väkivaltaa eikä oikeutta.

Me olemme oikeat tuomarit sellaista asiaa tuomitsemaan."

"Koko kansassa", jatkoi Hildebrand, "liikkuu huhu Gotelindiksen raskaasta rikoksesta. Sydämisisämme syytämme me kaikki häntä siitä.

Mutta kuka tahtoo täällä julkisessa kansankouksessa ääneen syyttää häntä tästä murhasta?"

"Minä", sanoi heleä ääni, ja kaunis, nuori gööti kirkkaissa varuksissa astui oikealta tuomarin eteen ja laski oikean kätensä rinnalleen.

Suosion murinaa kuului joka puolelta.

"Hän rakastaa kaunista Matasuntaa."

"Hän on herttua Guntariksen veli, Guntariksen, jolla on Florentia hallussaan."

"Hän kosii Matasuntaa."

"Rakastettunsa äidin kostajana hän esiintyy!"

"Minä, Arahad Astau kreivi, Aramutin poika völsungien jalosta suvusta", jatkoi nuori gööti kauniin punan noustessa poskille.

"Tosin en minä ole sukua murhatun kanssa, mutta hänen sukunsa miehet — hänen serkkunsa, kuningas Teodohad etupäässä — eivät täytä verikoston käskyä: vieläpä on kuningas itsekin ollut osallisena murhaan, ainakin tiennyt siitä.

Niinpä minä vapaa, jalosukuinen, moitteeton gööti, onnettoman ruhtinattaren ystävä, syytän hänen tyttärensä Matasuntan sijasta.

Minä syytän kuningatarta murhasta ja verityöstä!"

Kansau riemuhuutojen kaikuessa veti komea, kaunis nuorukainen miekkansa ja ojensi sen eteensä tuomarintuolia kohti.

"Ja todistuksesi? Sano —"

„Seis, käräjäkreivi“, kajahti totinen ääni.

Vitiges tuli esille ja asettui syyttäjää vastapäätä.

„Sinä olet vanha mies, mestari Hildebrand, ja tunnet hyvin kaikki oikeudenmuodot, mutta sallit sittenkin väkijoukon villien intohimojen vaikuttaa itseesi.

Täytyykö minun, nuoremman miehen, muistuttaa sinulle oikeuden ensimmäistä käskyä?

Syyttäjä on täällä, syytetty ei.”

„Vaimo ei saa olla läsnä göötien käräjissä”, sanoi Hildebrand levollisesti.

„Minä tiedän sen, mutta missä on Teodohad, hänen puolisonsa ja edustajansa.”

„Häntä ei ole näkynyt.”

„Onko hänet kutsuttu?”

„On. Minä voin tehdä valan, samoin nämä oikeudenpalvelijat”, sanoi Arahad. „Sajonit tulkaa esiin.”

Kaksi oikeudenpalvelijaa tuli esiin ja kosketti sauvoillaan tuomarintuolia.

„Mutta”, jatkoi Vitiges, „älkөөn sanottako, että göötinainen on tuomittu kuulustamatta ja puolustamatta. Vaikka hän onkin vihattu, on hän oikeutettu puolustautumaan oikeuden edessä. Minä rupean hänen edustajakseen ja puoltajakseen.”

Hän meni levollisesti nuorekkaan syyttäjän luo ja veti miekkansa kuten tämäkin.

Syntyi hiljaisuus.

„Kiellätkö sinä siis murhan?” kysyi tuomari.

„Minä sanon: se ei ole todistettu.”

„Todista se”, sanoi tuomari kääntyen Arahadin päin.

Tämä, joka ei ollut odottanut muotojen mukaista menettelytapaa eikä vastustajakseen niin arvokasta ja levollista miestä kuin Vitiges, hämmästyi.

„Pitäisikö se todistaa?“ huusi hän kärsimättömänä.

„Tarvitaanko tässä todistuksia?“

Sinä, minä, kaikki göötit tietävät, että Gotelindis on kauan ollut ruhtinattaren verivihollinen.

Ruhtinatar katoaa Ravenmasta, samaan aikaan murhaaja. Hänen ulrinsa tavataan eräästä Gotelindiksen talosta — kuolleenä. — Murhaaja pakenee vahvaan limnaan. Tarvitaanko enemmän todistuksia?“

Hän silmäsi kärsimättömänä ympärillään olevia göötejä.

„Ja sellaisilla perusteilla syytät sinä murhasta julkisissa käräjissä“, sanoi Vitiges levollisesti.

„Olkoon gööteistä kaukana se päivä, jolloin sellaisten epäluulojen nojalla tuomitaan.

Oikeudellisuus, miehet, on kansan valo ja ilma.

Voi, voi sitä kansaa, joka korottaa vihansa oikeudekseen.

Minäkin vihaan tätä naista ja hänen puolisoaan, mutta sen vuoksi, että minä vihaan, olen kaksinverroin ankarampi itseäni kohtaan.“

Hän lausui nämä sanat niin jalosti ja teeskentelemättömästi, että hän voitti puolelleen kaikkien göötien sydämet.

„Missä ovat todistukset?“ kysyi nyt Hildebrand. „Onko hänet tavattu itse teossa? Onko sinulla silminnäkijöitä todistajina? Onko sinulla luotettavia valallisia todistajia? Voitko vaatia syytettyä puhdistusvalalle?“

„Todistukset“, toisti Arahad kiukuissaan. „Minulla ei ole muita todistuksia kuin sydämeni luja usko.“

„Silloin“, sanoi Hildebrand —

Mutta samalla hetkellä tuli portilla ollut sajo hänen luokseen ja sanoi:

„Roomalaisia miehiä on portilla.

He pyytävät päästä käräjiin. He sanovat tietävänsä rihitinattaren kuolemasta.”

„Minä vaadin, että heitä kuulustellaan”, huusi Arahad innokkaasti, „ei syyttäjinä, vaan syyttäjän todistajina.”

Hildebrand viittasi ja sajo riensi tuomaan miehiä uteliaan joukon läpi.

Edellä kulki vuosien koukistama ijjäkäs mies jouhikaapussa, köysi vyötäisillä. Alaslaskettu luukko esti kasvopiirteet näkymästä. Hänen jälessään tuli kaksi orjapukuista miestä.

Uteliaasti katseltiin vanhusta, joka huolimatta yksinkertaisesta, melkein päpuutteellisesta puvustaan oli erittäin arvokkaan näköinen.

Kun hän oli saapunut aivan Hildebrandin tuomaristuintuimen ääreen, katsoi Arahad häntä suoraan silmiin, mutta peräytyi hämmästyksestä.

„Kenenkä sinä olet kutsunut sanojesi todistajaksi?” kysyi tuomari. „Tuntemattoman muukalaisenko?”

„Ei”, huusi Arahad ja heitti todistajan kaapun luukon taaksepäin. „Hänen nimensä te kaikki tunnette ja kaikki te häntä kunnioitatte. Hän on Marcus Aurelius Cassiodorus.”

Hämmästyksen huutoja kuului joka puolelta käräjäkenttää.

„Se oli nimeni maailmallisen elämäni aikana”, sanoi todistaja. „nyt on nimeni veli Marcus.”

Hänen piirteistään kuvastui juhllallinen leima — kieltäytymisen leima.

„No, veli Marcus”, kysyi Hildebrand, „mitä sinulla on kerrottavana Amalasantan kuolemasta? Sano meille täysi totuus, mutta vain totuus.”

„Minä sanon sen.

Mutta ensin sanon teille, ettei minua ole tänne saattanut ihmisellisen hyvityksen halu, minä en ole tullut murhaa kostamaan — kosto on minun, sanoo Herra! — Ei, minä olen saapunut täyttämään suuren kuninkaani onnettoman tyttären viimeistä pyyntöä.”

Hän otti papyrus-käärön poveeltaan.

„Vähän ennen Ravennasta lähtöään kirjoitti hän minulle nämä rivit, jotka minun on ilmoitettava hänen testamenttinaan göötien kansalle:

„Ota vastaan musertuneen sielun kiitollisuus ystävydestäsi.

Tieto pysyvistä uskollisuudestasi lohduttaa minua enemmän kuin pelastuksen toivo.

Niin, minä riennän huvilaasi Bolsena-järven saarella. Sieltähän menee tie Roomaan, Regataan, jossa minä tunnustan gööteilleni kaikki rikokseni ja kärsin rangaistukseni.

Minä tahdon kuolla, jos niin vaaditaan, mutta en vihollisteni väärämielisen käden kautta, vaan kansani tuomion kautta, kansani, jonka sokeudessaan vein perikatoon.

Minä olen ansainnut kuoleman en ainoastaan kolmen herttuan veren vuoksi, jotka — kaikki saakoot sen tietää — kuolivat minun kauttani, vaan enemmän vielä hulluuteni vuoksi syrjäyttää kansani Byzantiumin tähden.

Jos minä saavun elävänä Regataan varoitan minä heitä elämäni viimeisillä voimilla: pelätkää Byzantiumia.

Byzantium on petollinen kuin helvetti eikä meidän välillämme voi rauha tulla kysymykseen.

Mutta minä tahdon varoittaa sisällisistäkin vihollisista.

Kuningas Teodahad miettii petosta. Hän on myynyt Petrokselle, Byzantiumin lähettäjäälle Italian ja göötien kruunun. Hän on tehnyt sen, mitä minä kieltäydyin tekemästä.

Varokaa, olkaa väkevät ja yksimieliset.

Oi, jos voisin kuollessani sovittaa sen, mitä eläessäni olen rikkonut.“

Hiljaa kuunteli kansa näitä sanoja, jotka Cassiodorus oli lausunut vapisevalla äänellä ja jotka tuntuivat kaikuvau haudan toiselta puolen.

Sen jälkeenkin kun hän oli lopettanut vallitsi vielä säälin ja surun aiheuttama hiljaisuus.

Vihdoin nousi Hildebrand-vanhus ja sanoi: „Hän on rikkonut, hän on sovittanut.

Teoderikin tytär, göötien kansa antaa rikoksesi anteeksi ja kiittää sinua uskollisuudestasi.“

„Antakoon Jumalakin hänelle samoin anteeksi, amen!“ sanoi Cassiodorus.

„Minä en ollut kutsunut ruhtinatarta Bolsenajärven huvilaan. Minä en voinutkaan sitä, sillä neljätoista päivää aikaisemmin olin myynyt kaikki maatilani Gotelindikselle.“

„Gotelindis oli siis houkutelut vihollisensa“, sanoi Arahad, „tuohon taloon väärentämällä Cassiodoruksen nimen. Voitko sen kieltää, kreivi Vitiges?“

„En“, sanoi tämä levollisesti, „mutta“, jatkoi hän kääntyen Cassiodorukseen päin, „onko sinulla todistuksia siitä, ettei ruhtinatar kuollut tapaturmaisesti, vaan että Gotelindis aiheutti hänen kuolemausa?“

„Astu esiin, Syrus, ja puhu“, sanoi Cassiodorus. „Minä takaan tämän miehen uskollisuuden.“

Orja astui esiin, kumarsi ja puhui:

„Minä olen kaksikymmentä vuotta hoitanut järven sulkuja ja kylpytornin vesilaitoksia Bolsena-

järven huvilassa. Minä yksin tunsin niiden salaisuudet.

Kun kuningatar Gotelindis osti tiluksen poistettiin kaikki Cassiodoruksen orjat ja niiden sijaan tuli muutamia kuningattaren palvelijoita. Minä yksin sain käskyn jäädä sinne.

Silloin saapui saarelle eräänä varhaisena aamuna ruhtinatar Amalasuuta ja heti hänen jälessään kuningatar.

Tämä kutsui minut heti luokseen, sanoi tahtovansa kylpeä ja käski minun antaa kaikkien sulkujen ja kaikkien kylpylaitoksen putkien avaimet sekä selittää kaikki laitoksen salaisuudet.

Minä tottelin, annoin hänelle avaimet sekä pergamentille piirretyn kylpylaitoksen putkien kaavan, mutta varoitin häntä erityisesti, ettei hänen pitäisi avata kaikkia järven sulkuja eikä panna kaikkia putkia yhtäaikaa käyntiin, sillä se voisi maksaa ihmishenkiä.

Hän käski minut vihaisin sanoin luotaan. Minä kuulin, että hän käski kylpyorjattaren täyttämään kattilat kuumalla eikä tavallisuuden mukaan lämpimällä vedellä.

Minä menin matkoihini peloissani hänen turvallisuudestaan ja pysyttelin kylpylaitoksen läheisyydessä.

Vähän ajan perästä kuulin minä mahtavasta pauhusta ja kohinasta, että kuningatar oli sittenkin vastoin neuvoani avannut kaikki sulut: samalla kuulin minä kuuman veden sihisten nousevan pitkin seinää. Kun minä olin kuulevinani tuskallisia, marmoriseinän heikentämiä hätähuutoja, riensin kylpylaitoksen ulko-ovelle pelastaakseni kuningattaren.

Mutta suuresti hämmästyin minä nähdessäni vesilaitoksien hoitamisaikassa Medusan pään luona kunin-

gattaren, jonka luulin olevan hengenvaarassa kylpytornissa, seisovan täysissä vaatteissa.

Hän painoi jousia ja vaihtoi kiivaita sanoja jonkun kanssa, joka huusi kylpytornissa apua.

Kauhistuneena ja hämärästi aavistaen tapahtuman hiivin tieheni, onneksi hänen huomaamattaan."

"Mitä, kurja raukka", sanoi Vitiges, "sinä aavistit mitä siellä tapahtui ja hiivit pakoon."

"Minä olen vain orja, herra, enkä mikään sankari. Ja jos julma kuningatar olisi minut huomannut, niin en olisi nyt täällä häntä syyttämässä.

Heti sen jälkeen kuului huuto, että ruhtinatar Amalasuunta oli hukkunut kylpytorniin."

Uhkauksia, murinaa ja huutoja kuului kokoontuneen kansan seasta.

Riennuiten huusi Arahad: "No, kreivi Vitiges, vieläkö sinä aiot häntä puolustaa?"

"En", sanoi tämä pistäen miekkansa levollisesti tuppeen. "minä en puolusta murhaajaa.

Toimeni on päättynyt."

Näin sanoen meni hän vasemmalta puolelta oikealle ja asettui syyttäjien joukkoon.

"Teidän, vapaiden göötien, on tuomittava lain mukaan", sanoi Hildebrand, "minun tehtäväni on vain teidän tuomionne täytäntöönpano.

Minä kysyn senyuoksi teiltä, tuomarit, mitä mieltä te olette völsungien sukuun kuuluvan kreivi Arahadin, Aramutin pojan, syytöksestä kuningatar Gotelindista vastaan.

Sanokaa onko hän syyllinen murhaan?"

"Syyllinen, syyllinen", kaikui tuhansista suista, kukaan ei vastustanut.

"Hän on syyllinen", sanoi vanhus nousten seisolleen.

„Sano, syyttäjä, mitä rangaistusta sinä vaadit tästä rikoksesta?”

Arahad kohotti miekkansa taivasta kohti ja sanoi:

„Minä syytin murhasta.

Minä syytin verityöstä.

Hän on kuolemalla kuoleva.”

Ja ennenkuin Hildebrand ehti tehdä kansalle kysymyksensä, oli joukon viha kiihtynyt äärimäisyyksiin saakka. Kaikki miekat lensivät esille ja välähelivät auringon valossa. Kaikki huusivat: Hän on kuolemalla kuoleva! —

Pelottavan ukkosjyrinän tavoin vierivät nämä sanat, todistaen kansanoikeuden majesteettia, laajan kentän yli ja ilma kaukana vielä siitä kajahteli.

„Hän on kuoleva”, sanoi Hildebrand nousten ylös. „kirveen kautta.

Ylös sajonit ja hakekaa hänet mistä löydätte.”

„Seis”, sanoi väkevä Hildebad tullen esille. „Vaikea on panna tuomiotamme täytäntöön niin kauas kun tämä nainen on kuninkaamme puoliso.

Minä vaadin sen vuoksi, että kansankokous tutkii nekin syytökset, jotka me aiomme tehdä Teodahadia vastaan, joka jokseenkin epäsanjarillisesti hallitsee sankarikansaa.

Minä lausun nämä syytökset.

Huomatkaa tarkoin! Minä syytän häntä petoksesta enkä ainoastaan kykenemättömyydestä meidän pelastamiseemme ja johtamiseemme.

Minä jätän koskettelematta sen seikan, että kuningatar tuskin olisi voinut hänen tietämättään tyydyttää kostonhimoaan Amalasantaa vastaan, ja senkin, että Amalasantan viimeiset sanat varoittivat meitä Teodahadin petoksesta.

Mutta eikö ole totta, että hän on siirtänyt valtakunnan eteläosasta pois miehet, aseet, ratsut ja laivat, että hän on lähettänyt kaikki sotavoimat Alppien tienoille, joten kurjat pikku kreikkalaiset ovat ilman miekan iskuja saaneet Sicilian haltuunsa ja päässeet Italian mantereelle.

Totila, veliparkani, on yksin heitä vastaan apunaan kourallinen väkeä.

Sen sijaan, että koettaisi turvata hänen selkäpuoltaan lähettää kuningas Vitigeksen, Tejan ja minut pohjoiseen.

Raskain sydämin tottelimme, sillä me aavistimme missä Belisarius laskee mailhin.

Hitaasti kuljimme eteenpäin odottaen joka hetki palauskäskyä. Turhaan.

Maakunnissa, joiden läpi kuljimme, kierteli jo epämääräinen huhu siitä, että Sicilia oli menetetty ja italialaiset, jotka näkivät meidän vetäytyvän pohjoiseen päin, pilkkasivat meitä.

Kuu olimme kulkeneet pari päivämarrssia pitkin rannikkoa, sain veljeltäni Totilalta kirjeen, joka oli näin kuuluva:

„Onko koko göötien kansa ja veljenikin hylännyt minut samoin kuin kuningas on tehnyt?

Belisarius on valloittanut Sicilian.

Hän on laskenut mailhin.

Koko kansa menee hänen puolelleen.

Vastustuksetta rientää hän Napolia kohti.

Neljä kirjettä olen lähettänyt kuningas Teodahadille pyytäen apua.

Kaikki turhaan.

En ole saanut laivaakaan.

Napoli on suurimmassa vaarassa.

Pelastakaa, pelastakaa Napoli ja valtakunta.”

Göötit päästivät tuhatäänisen tuskan ja kiukun huodon.

„Minä tahdoin“, jatkoi Hildebad, „heti kääntyä legionimeni. mutta ylipäällikköni, kreivi Vitiges, ei sitä sallinut.“

Sen kuitenkin sain aikaan, että me annoimme joukkojen pysähtyä ja muutamain ratsuniesten kanssa riensimme tänne varoittamaan, pelastamaan, kostamaan.

Sillä kosto, kosto vaadin minä kuningas Teodahadille. Hän jätti eteläpuolen valtakuntaa vihollisten käsiin petollisessa mielessä, ei tyhmydessään eikä heikkoudessaan.

Tämä kirje sen todistaa.

Neljästi on veljeni häntä kehoittanut, rukoillut. Kaikki turhaan.

Hän jätti hänet ja valtakunnan vihollisten käsiin. Voi meitä, jos Napoli joutuu tai on joutunut vihollisille.

Hän, hän, joka on tämän aikaansaanut, ei saa enää hallita, ei saa enää elää.

Riistäkää hänen päästään göötien kruunu, jonka hän on häväissyt: alas Teodahad!

Hän kuolkoon!“

„Alas Teodahad! Hän kuolkoon!“ jyrisi mahtavana kaikuna kansan huuto.

Vastustamattomana näytti heidän vihansa aaltoilevan tuhoten kaikki, jotka sitä tahtoivat vastustaa.

Yksi ainoa mies pysyi tyyneenä raivoavan kansan keskellä.

Tämä mies oli kreivi Vitiges.

Hän hyppäsi eräälle kivelle tammen juurella ja odotti kunnes meteli oli hiukan asettunut.

Sitten korotti hän äänensä ja sanoi hänelle omittuisella vaatimattomuudella ja selvyydellä:

„Kansalaiset, toverit! Kuulkaa minua!

Teidän tuomionne on väärä.

Kurjaa on, jos göötien heimo, jonka kunniana ja ylpeytenä isien ajoista asti on ollut oikeudellisuus, korottaa vihan ja väkivallan oikeuden istuimelle.

Teodahad on heikko, velto kuningas.

Hän ei saa enää yksin hallita valtakuntaa.

Asettakaa hänet alaikäisen tavoin holhouksen alaiseksi.

Erottakaa Länet minusta nähden.

Mutta hänen kuolemaansa, hänen vertään te ette voi vaatia.

Missä ovat todistukset siitä, että hän on meidät pettänyt, että Totilan kirjeet ovat hänelle saapuneet?

Nähkääs, te vaikenette; varokaa epäoikeudellisuutta: se hävittää valtakunnat ja kansat.“

Suurena ja jalona seisoi hän ylhäisellä paikallaan, auringon loisteessa, voimakkaana ja arvokkaana.

lhaillen katselivat tuhannet miehet häntä, joka näytti olevan kaikkia suurempi ylhäisyydessä, arvokaisuudessa ja levollisuudessa.

Juhlallinen hiljaisuus syntyi.

Ja ennenkuin Hildebad ja muu kansa ehti keksiä vastauksen miehelle, joka näytti olevan ilmi elävä oikeudellisuus, kääntyi yleinen huomio tiheään metsään, joka etelässä rajoitti näköalan ja joka nyt äkkiä näytti rupeavan elämään.

Neljästoista luku.

Sillä sieltä kuului lähestyvien hevosten nopeata kavionkopsetta ja aseiden helinää. Pian tuli metsästä esille pieni ratsastajajoukko, mutta paljon sen edellä ajoi pikinustalla hevosella mies, joka näytti kilpailevan myrskytuulen kanssa.

Tuuli liehutti hänen kypärätöyhtöään, pitkää, mustaa hevosenhäntää ja hänen pitkiä, mustia hiuksiaan. Eteenpäin kumartuneena pakoitti hän vaah-toavan hevosensa tuliseen vauhtiin ja hyppäsi nopeasti käärijäkentän eteläportilla ratsunsa selästä.

Kuin siivillä riensi hän mäkeä ylöspäin, hyppäsi kivelle Vitigeksen viereen, ojensi paperikäärön ylös, huusi viimeisillä voimillaan: „Petos, petos!“ ja kaatui kuin ukkosen iskemänä maahan.

Pelästyneinä riensivät Vitiges ja Hildebad hänen luokseen. He olivat tuskin tunteneet ystävänsä.

„Teja, Teja“, huusivat he. „Mitä on tapahtunut? Puhu?“

„Puhu“, toisti Vitiges. „nyt on göötien valtakunnan olemassaolo kysymyksessä.“

Ylenluonnollisilla pömmistuksillä kohottautui teräksinen mies nämä sanat kuullessaan pystyyn, katseli vähän aikaa ympärilleen ja puhui sitten kolealla äänellä:

„Me olemme petetyt.

Göötit, kuninkaamme on meidät pettänyt.

Kuusi päivää sitten sain käskyn lähteä Istriaan eikä Napoliin, kuten olin pyytänyt.

Minä epäilin petosta, mutta tottelin kuitenkin ja läksin purjehtimaan joukkoineni.

Ankara länsimyrsky alkoi riehua ja ajoi lukemattomia pieniä aluksia lännestä päin luoksemme.

Niiden joukossa oli nopeakulkuinen „Mercurius“, Teodahadin pieni postialus.

Minä tunsin aluksen hyvin, sillä se oli kerran isäni omaisuutta.

Kun se oli nähnyt meidän laivamme, yritti se paeta.

Aavistaen joitakin konnankoukkuja olevan tekeillä, ajoin sitä jällestä ja sain sen kiinni.

Alus oli viemässä kuninkaalta Belisariukselle näin kuuluvaa kirjettä:

„Sinä saat olla minuun tyytyväinen, suuri sotapäällikkö.

Kaikki göötijoukot ovat tällä hetkellä Rooman koillispuolella, joten sinä voit vaaratta laskea maihin.

Neljä Napolin merikreivin kirjettä olen minä hävittänyt ja hänen lähettiläänsä heittänyt vankeuteen.

Kiitokseksi odotan, että sinä täytät sopimuksen tarkasti ja ensi tilassa suoritat kauppasumman.“

Tejan käsi vaipui alas, ääni petti hänet.

Joka puolelta kuului kiukun ähkinää ja huokauksia.

„Minä käskin heti kääntyä takaisin ja laskea maihin. Kolme päivää ja kolme yötä olen lepäämättä rientänyt ehtiäkseni tänne.

Minä en jaksa enää.“

Höiperrellen vaipui hän Vitigeksen syliin.

Silloin hypähti Hildebrand-vanhus seisomaan tuolinsa korkeimmalle kivelle. Hän oli paljon korkeammalla kun kukaan muu käräjäkansasta. Hän siepasi kuninkaan pienen, marmorisen rintakuvan, jota eräs mies tavan mukaan piti keihään nenässä, ja otti sen vasempaan käteensä. Oikeassa kädessä oli hänellä kivikirves.

„Hän on myynyt ja pettänyt kansansa keltaisen kullan vuoksi.

Kuolkoon hän, kuolkoon, kuolkoon!”

Kirveeniskulla musersi hän patsaan.

Tämä teko oli kuin ensimmäinen ukkosen isku, joka päästää uhkaavan rajuilman valloilleen.

Vain kiihtyneiden luonnonvoimain raivoon voidaan verrata myrskyä, joka puhkesi ilmi sydänjuuria myöten kiihtyneen kansan joukossa.

„Kuolkoon! Kuolkoon! Hän kuolkoon!” huusivat tuhannet äänet ja tuhannet aseet rämisivät huuvaavasti.

Vanha asemestari korotti sitten taas mahtavan äänensä ja sanoi juhlallisesti:

„Tietäkää, Jumala taivaassa ja ihmiset maassa, paistava aurinko ja suhiseva tuuli, tietäkää, että göötien kansa, joka on vapaa, jolla on kunniakkaita muistoja ja joka on syntynyt aseita kantamaan, on pannut viralta entisen kuninkaansa Teodahadin, Teodin pojan, koska hän on pettänyt kansansa ja valtakuntansa.

Me otamme sinulta, Teodahad, kultaisen kruunusi ja göötien valtakunnan, tuomitsemisoikeuden göötien keskuudessa ja henkesi.

Emmekä me sitä tee vääryydellä, vaan oikeuden päätöksen nojalla.

Sillä me olemme olleet vapaita kaikkien kunin-

kaidemme aikana ja tahdomme mieluummin menettää kuninkaamme kuin vapautemme.

Eikä yksikään kuningas ole niin korkealla, ettei häntä voitaisi haastaa kansansa eteen vastaamaan murhasta, petoksesta tai väärästä valasta.

Niinpä otamme sinulta kruunun ja valtakunnan, oikeuden ja henkesi.

Maupakolainen olet, suojaton, kunniaton, oikeutesi menettänyt.

Joka paikassa missä kristityt menevät kirkkoon ja pakanat uhrikivilleen.

Joka paikassa missä tuli palaa ja maa viheriötsee.

Joka paikassa missä laiva liikkuu ja kilpi kiiltää.

Joka paikassa missä taivas kaareutuu ja maailma avartuu.

Joka paikassa missä haukka lentää pitkänä kevät-päivänä, kun tuuli puhaltaa sen leveisiin siipiin.

Simulta kielletään koti ja hyvien ihmisten yhteys ja kaikellaiset asumukset, paitsi helvetti.

Perintösi ja tiluksesi ja'an gööteille.

Lihasi ja veresi ilman korpeille.

Ja kuka tahansa sinut tapaa talossa tai kartanolla tai maantiellä, tappaa sinut rankaisematta. Häntä kiittää Jumala ja hyvät göötit.

Minä kysyn teiltä, onko hänelle niin käyvä?"

"Niin hänelle on käyvä!" vastasivat tuhannet miehet lyöden miekoillaan kilpiin.

Tuskin oli Hildebrand-vanhus laskeutunut alas, kun Hadusvint nousi hänen sijaansa, heitti takkuisen karhunnahkan pois ja sanoi:

"Heittiökuninkaasta olemme siis päässeet.

Hänet kyllä kostaja tavoittaa.

Mutta nyt, hyvät miehet, on valittava uusi kuningas.

Sillä ilman kuningasta emme ole koskaan olleet.

Niin kauan kun satumme ja saunanpartenme muistavat, ovat esi-isämme kohottaneet kilpien päälle miehen, joka edustaa hyvien göötien voimaa, loistoa ja onnea.

Niin kauan kun göötejä on olemassa, on heillä kuningaskin ja niin kauan kun kuningas on, on hänellä kansakin.

Nyt on meidän ennen kaikkea saatava itsellemme päällikkö, johtaja.

Amelungien suku on noussut kumiakkaasti kuin aurinko, kauan on sen kirkkain tähti, Teoderik, loistanut, mutta häpeällisesti on suku sammunut Teodahadissa.

Ylös, göötien kansa! Sinä olet vapaa! Valitse vapaasti itsellesi oikea kuningas, joka vie sinut voittoon ja kumiaau.

Valtaistuimesi on tyhjä, Kansani, minä kutsun sinut kuninkaanvaaliin!"

„Kuninkaanvaaliin!" toisti juhlallisesti ja voimakkaasti tuhansien kuoro.

Silloin nousi Vitiges käräjätuoliin, otti kypärän päästään ja kohotti oikean kätensä taivasta kohti.

„Sinä, Jumala, joka oleskelet tähtien tarhoissa, tiedät, ettei meitä tähän tekoon johda tottelemattomuus eikä ylpeys, vaan hädän pyhä oikeus.

Me kunnioitamme kuninkuuden oikeutta ja kruunusta säteilevää loistoa. Mutta tämä loisto on häväisty ja valtakunnan suurimmassa hädässä ryhdynne käyttämään kansan suurinta oikeutta.

Airueet menevät kaikkien maan kansojen luo ja julistavat: me olemme sen tehneet koska kunnioitimme emmekä suinkaan halveksineet kruunua.

Mutta kenen me valitsemme?

Monta on kansassamme uljasta urosta, suvultaan suurta, urhoollista ja viisasta.

Useat ovat kruunun ansainneet.

Helposti saattaa käydä niin, että yksi pitää yhtä, toinen toista parempana.

Mutta, Jumalan tähden, nyt ei mitään riitaa eikä taistelua, nyt kun vihollinen on maassa.

Senvuoksi vannokaamme jo edeltä päin juhlallisesti, että sitä, joka saa enimmät äänet, vaikka vain yhden äänen enemmistön, tahdomme kaikki vilpittömästi kuninkaanamme kunnioittaa emmekä ketään muuta.

Minä vannon — vannokaa kanssani!—

„Me vannomme“, huusivat göötit.

Mutta nuori Aralad ei yhtynyt huutoon.

Kunnianhimo ja rakkaus riehuivat hänen sydämessään. Hän muisteli, että hänen sukunsa oli nyt amalien ja baltien kukistuttua valtakunnan ylhäisin. Hän toivoi voittavansa Matasuntan käden, jos hän voisi tarjota hänelle kruunun. Tuskin oli vala kajahnut, kun hän astui esille ja huusi:

„Kenen me valitsemme, göötit? Miettikäämme tarkoin.

Ennen kaikkea, se on selvää, täytyy meidän saada nuori, voimakas käsi johtamaan meitä vihollista vastaan.

Mutta siinä ei ole kylläksi.

Miksi korottivat esi-isämme amalit valtaistuimelle?

Koska nämä olivat jalointa, vauhinta, jumalista polveutuvaa sukua.

Ensimmäinen tähti on sammunut, ajatelkaa toista, ajatelkaa balteja!—

Baltien suvusta oli elossa vain yksi miespuolinen jäsen, herttua Pitzan poika, joka ei vielä ollut ase-

kuntoinen — sillä Alarik, herttuoiden Thuluuin ja Ibban veli oli ajettu maanpakoon ja jäljettömästi kadonnut. — Arahad oli varma, ettei tuota baltipoikaa valittaisi, vaan pikemmin ajateltaisiin kolmatta tähteä.

Mutta hän erehtyi.

Hadusvint-vanhus tuli kiukkuisena esille ja huusi: „Mitä on aateli? Mitä on sukuperä? Olemmeko me aatelisten orjia vai vapaita miehiä?”

Kautta jyrinän! Rupeammeko me laskemaan esi-isiä, kun Belisarius on Italiassa.

Minä sanon sinulle, poika, mitä kuninkaalta vaaditaan.

Urhoollista kättä, totta kyllä, mutta siinä ei ole vielä kaikki.

Kuninkaan on oltava lain suojelija ja rauhan turvaaja, ei vain paras mies taistelussa.

Kuninkaalla täytyy olla mieli, joka on aina levollinen ja aina kirkas kuin sininen taivas: ja oikeudellisten ajatusten pitää siinä nousta ja laskea kirkkaiden tähtien tavoin.

Kuninkaan täytyy olla voimakas, mutta etenkin mielenlaadultaan vakava ja tyyni. Hän ei saa unoh-
taa itseään eikä antaa vihan eikä rakkauden hallita
itseään kuten me suureen kansajoukkoon kuuluvat.

Hänen tulee olla lempeä ystävilleen, mutta samalla oikeudellinen vihollisiaankin vastaan.

Hänen rinnassaan asukoon levollinen rauha ja uljas rohkeus, jalo tyyneys ja uskollinen voima. — Sellainen mies, Arahad, on kuninkaaksi luotu, vaikka hän olisi halvan talonpojan poika.”

Äänekkäät hyväksymishuudot kaikuivat ja Arahad vetäytyi häpeissään taaksepäin.

Mutta vanhus jatkoi:

„Hyvät göötit! Luullakseni onkin joukossamme sellainen mies.

Minä en tahdo häntä mainita; mainitkaa hänet itse.

Minä saavuin tänne kaukaisilta vuorilta, rajamailtamme karantaneja vastaan, missä raisu Turbidus kohisten pirstoo kallioita.

Siellä olen elänyt kauemmin kuin tavallisen ihmisijän ylpeänä, vapaana ja yksinäisenä.

Vähän tiesin ihmisten puuhista, vähän oman kausanikin urotöistä. Silloin tällöin vain joku suolankuljettaja eksyi talooni.

Ja kuitenkin tunkeutui yksinäiselle vuorelleenikin erään sankarimme maine, miehen, joka ei ollut koskaan vetänyt miekkaansa väärän asian puolesta ja joka aina oli voittajana pistänyt miekkansa tuppeen.

Hänen nimensä kuulin aina, kun kysyin: „Kuka meitä suojelee, kun Teoderik on kaatunut?“

Hänen nimensä kuulin jokaisen voiton yhteydessä, jonka saavutimme, jokaisen viisaan rauhan työn yhteydessä, joka oli saatu aikaan.

Minä en ollut häntä koskaan nähnyt.

Minä halusin nähdä häntä.

Tänään olen minä nähnyt hänet ja kuullut hänen puhuvan.

Minä olen nähnyt hänen silmänsä, jotka ovat kirkaat ja lempeät kuin aurinko.

Minä olen kuullut hänen sanansa, minä olen kuullut kuinka hän puolusti vihollistaankin ja vaati sille oikeutta.

Minä olen kuullut miten hän yksin, kun sokea viha sieppasi meidät kaikki mustan siipensä alle, pysyi levollisena ja oikeudenmukaisena.

Silloin ajattelin itsekseni: „tuo mies on kuninkaaksi luotu, hän on väkevä taistelussa ja oikea-

mielinen rauhassa, kova kuin teräs ja kirkas kuin kulta."

Göötit! Tämä mies olkoon kuninkaamme.

Mainitkaa hänen nimensä!"

„Kreivi Vitiges, niin Vitiges! Terve, kuningas Vitiges!"

Sillä aikaa kun tämä voimakas riemuhuuto kaikui kautta kentän, oli vapisuttava pelko vallannut ujon miehen, joka jännitettynä ja tarkkaavaisena oli kuunnellut vanhuksen puhetta ja vasta aivan lopussa aavisti, että hän itse oli tuo ylistetty.

Mutta kun hän nyt kuuli tämän tuhataänisen riemuhuudon nimeään julistavan, tuli hänen rintaansa ennen kaikkea tunne:

„Ei, se ei voi, se ei saa tapahtua."

Hän repäseytyi irti Tejasta ja Hildebadista, jotka iloissaan puristivat hänen käsiään syöksyi muutamia askelia eteenpäin, pudisti päätään ja heilautti käsiään estääkseen huutoja.

„Älkää", huusi hän, „älkää ystäväni! Älkää minua valitko! Minä olen yksinkertainen sotilas, ei minusta ole kuninkaaksi.

Minä olen kenties hyvä työkalu," mutta työnjohtaja minä en ole.

Valitkaa joku toinen, arvokkaampi!"

Ikäänkuin rukoillen ojensi hän kätensä kausan puoleen.

Mutta jylisevä huuto: „Terve, kuningas Vitiges!" oli vastauksena.

Ja nyt tuli Hildebrand-vanhus esille, tarttui hänen käteensä ja sanoi.

„Ole vaiti, Vitiges! Kuka ensimmäisenä vanhoi tunnistavansa kuninkaakseen sen, joka saisi yhdenkään äänen enemmistön!"

Sinä olet nyt saanut kaikki äänet ja tahdot sitenkin tehdä vastaväitteitä.“

Mutta Vitiges pudisti päätään ja painoi kättään otsaansa vasten.

Silloin meni vanhus aivan hänen viereensä ja kuiskasi hänen korvaansa:

„Mitä? Täytyykö minun muistuttaa sinua tärkeämmistä velvollisuuksista?“

Täytyykö minun muistuttaa tuota yöllistä valaa ja liittoa, jolloin lupasit: „Kaikki kansani hyväksi.“

Minä tiedän, — minä tunnen puhtaasti sielusi — että kruunu on sinulle enemmän taakaksi kuin koristukseksi. Minä aavistan, että tämä kruunu tuottaa sinulle suuria, katkeroita suruja. Kenties enemmän kuin riemuja. Senvuoksi juuri minä vaadin sinua ottamaan sen.“

Vitiges ei puhunut mitään, vaan painoi toisenkin kätensä silmilleen.

Riemastuneen kansan mielestä oli tämä välinäytelmä kestänyt liian kauan.

Miehet jo varustivat leveää kilpeä, jonka päälle hänet aiottiin nostaa, ja riensivät kukkulalle päin päästäkseen puristamaan hänen kättään. Melkein kärsimättöminä jo kaikuivat huudot: „Terve, kuningas Vitiges!“

„Minä vaadin verenvalasi nimessä! Aiotko pitää vai rikkoa sen?“ kysyi Hildebrand hiljaa.

„Pitää“, sanoi Vitiges ja ojentautui päättäväisenä pystyyn.

Hän astui nyt ilman väärää häveliäisyyttä ja turhamaisuutta askeleen eteenpäin ja lausui:

„Sinä olet valinnut, kansani! Hyvä! Ottakaa minut sitten!“

Minä tahdon olla kuninkaanne!“

Silloin välähtivät kaikki miekat ilmassa ja eutistä äänekkäämpänä kaikui huuto: „Terve, kuningas Vitiges!“

Nyt astui Hildebrand-vanhus kokonaan pois käräjätuolistaan ja sanoi:

„Minä luovun tästä ylhäisestä istuimesta.

Sillä se kuuluu nyt kuninkaallemme.

Mutta sallikaa minun vielä kerran hoitaa kreivinvirkaa.

Ja kun minä en voi pukea sinua purppuraan, jota amalit ovat pitäneet enkä antaa sinulle heidän kultaista valtikkaausa. — niin ota tuomarinkaapuni ja valtikaksesi tuomarinsauvani sekä merkiksi siitä, että olet tullut kuninkaaksemme oikeudellisuutesi vuoksi.

Minä en voi panna otsallesi vanhaa göötien kruunua, Teoderikin kultaista vannetta.

Siksipä salli kruunata itsesi tammen vihreillä lehvillä, sillä sinä olet tammen kaitainen voimaan ja uskollisuuteen nähden.“

Näin sanoen taittoi hän hemon tammen oksan ja kiersi sen seppeleeksi Vitigeksen pään ympäri.

„Tänne, göötisoturit, kilpi esiin!“

Silloin tarttuivat Hadusvint, Teja ja Hildebad eräaseen vanhanaikuiseen leveään sajoniin käräjäkilpeen, nostivat kuminkaan, joka oli nyt koristettu seppeleellä, sauvalla ja vaipalla, sen päälle ja näyttivät häntä kansalle.

„Katsokaa, göötit, valitsemaanne kuningasta ja vannokaa hänelle uskollisuutta.“

Ja he vannoiivat seisoaltaan — ei polviltaan — kätensä taivasta kohti kohottaen hänelle uskollisuutta kuolemaan saakka.

Silloin hyppäsi Vitiges pois kilveltä, nousi käräjätuoliin ja sanoi:

„Samoin kuin te olette vannoneet minulle uskollisuutta, vannon minä teille lempeyttä.

Minä tahdon olla lempeä ja oikeamielinen kuningas. Minä tahdon edistää oikeutta ja vastustaa vääryyttä. Minä lupaan aina muistaa, että te olette vapaita, kuten minäkin, ettekä orjia. Minä pyhitan elämäni, onneni, kaikkeni rakkaan göötikansan hyväksi.

Sen vannon minä kautta taivaan Jumalan ja oman uskollisuuteni.“

Hän otti sitten kärjäkilven puusta ja sanoi:

„Käräjät ovat lopussa. Minä hajoitان kokouksen.“

Sajonit löivät pähkinäpuukepit ja niissä olevat langat maahan. Väki joukko virtasi ulos kärjäpaikalta sikin sokin ilman järjestystä.

Roomalaisetkin, jotka uteliaina, mutta arkoina olivat kaukaa katselleet tätä kansanvapauden ilmausta, jollaista Italiassa ei ollut nähty viiteensataan vuoteen, tulivat nyt rohkeasti göötien joukkoon myymään näille viiniä ja ruokaa.

Vitiges oli lähdössä ystäviensä ja sotajoukkojen päällikköjen kanssa erääseen joen rannalle pystytettyyn teltaan.

Silloin tuli esille roomalaispukuinen mies, näköään hyvinvoipa porvari, ja kyseli innokkaasti kreivi Tejaa, Tagilan poikaa.

„Minä olen Teja. Mitä sinulla on asiaa, roomainen?“ kysyi tämä.

„Ei mitään muuta kuin jättää tämä maljakko. Kuten näet on sinetti aivan eheä.“

„Mitä se minulle kuuluu? En minä tuollaisia osta.“

„Maljakko on omanne, herra.

Eräs kestäväväni on antanut toimekseni tuoda se teille.

Ottakaa se, olkaa hyvä.”

Hän pisti maljakon Tejan käteen ja pujahti väkijoukkoon.

Välipitämättömänä avasi Teja sinetin ja otti maljakosta asiapaperit ruveten niitä silmäilemään.

Mutta äkkiä syöksähti polttava puna hänen kalpeille kasvoilleen, silmät säihkyivät tulta ja hän pureksi suonenvedontapaisesti huuliaan.

Maljakko putosi hänen kädestään, kuumeentapaisella kiireellä tunkeutui hän Vitigeksen luo ja sanoi soinnuttomalla äänellä:

„Kuninkaani! — Kuningas Vitiges — minä pyydän armonsoitusta!“

„Mikä sinulla on, Teja? Jumalan tähden! Mitä sinä haluat?“

„Lomaa!

Lomaa kuudeksi — kolmeksi päiväksi!

Minun täytyy lähteä.“

„Lähteä! Minne?“

„Kostamaan!

Lue — paholainen, joka syytti vanhempiani, saattoi ne epätoivoon, kuolemaan ja mielipuoliksi, — on hän — hän, jota olen jo kauan epäillyt: tässä on hänen omakätinen syytöskirjansa Florentian piispalle — on Teodahad! —”

„Todellakin, Teodahad“, sanoi Vitiges silmäten kirjettä. „Mene vaan.

Mutta et sinä enää häntä Roomasta löydä. Hän on varmaankin paennut aikoja sitten.

Hän on päässyt paljon edelle.

Sinä et enää saavuta häntä.“

„Minä saavutan hänet, vaikka hän pakenisi myrskykotkan siivillä.“

„Sinä et löydä häntä.“

„Minä löydän hänet, vaikka minun pitäisi hakea häntä helvetin syvimmästä onkalosta tai taivaan Jumalan helmasta.“

„Hänellä on suuri suojeleusjoukko mukanaan“, varoitteli kuningas.

„Minä riistan hänet vaikka tuhannen paholaisen käsistä.“

Hildebad, hevosesi!

Voi hyvin, göötien kuningas!

Minä panen tuomion täytäntöön.“

VIIDES KIRJA.

VITIGES.

ENSIMÄINEN OSA.

Ensimmäinen luku.

Verkalleen laskeusi aurinko Faesulaen viheriöivien kukkulain taakse ja kultasi sen pienen maatalon pilareita, jossa Rautgundis oli emäntänä.

Göötiläiset palvelijat ja roomalaiset orjat lopettivat parhaallaan töitään.

Tallirenki toi nuoret hevoset laitumelta.

Kaksi muuta palvelijaa ajoi komeita raavaseläimiä ruohopeitteisiltä kukkuloilta navettaan. Vuohipaimen komensi roomalaisia haukkumasanvoja laskeutellen hoidokkaitaan, jotka jäivät tuontuostakin syömään suolaista kivirikkoa, jota kasvoi rappeutuneen muurin raoissa tien vieressä.

Muutamit germanilaisista palvelijoista puhdistivat pellolla käytettyjä ajokaluja takapihalla. Roomalainen vapautettu, oppinut ja ylläinen herra, itse ylipuutarhuri läksi tyytyväisesti silmäten kukkivalta ja tuoksuvalta työmaaltaan.

Silloin tuli tallista pikku ystävämme Atalvin keltaiset kutrit seppelöityinä.

„Cacus! Muista panna ruosteinen naula vesiammeeseen.

Vakis muistutti siitä erityisesti.

Jollet sinä sitä tee, niin Vakis antaa taas kotia tultuaan sinulle selkään.”

Hän paiskasi oven kiinni.

„Näistä italialaisista orjista on alinomaa kiusaa”, sanoi nuori isäntä mahtavan näköisenä.

„Sen jälkeen kun isä läksi pois ja Vakis meni hänen mukanaan leiriin, on kaikki ollut minuu hoidettavanani. Äiti, Jumala paratkoon, voi pitää palvelustyöt kurissa, mutta miespalvelijat vaativat miestä käskijäkseen.”

Totisena ja arvokkaana meni pikku isäntä pihan yli.

„Mutta eivät ne oikein kunnioita minua”, sanoi hän muikistaen kirsikanpunaisia huuliaan ja rypistäen otsaansa.

„Mistähän se johtuu?”

Ensi päivänseisauksen aikana täytän minä jo yhdeksän vuotta ja sittenkin täytyy minun pitää tätä asetta, joka muistuttaa kauhaa.”

Ja hän liikautti ylenkatseellisesti pientä puista miekkaansa.

„Minun pitäisi saada metsästyspuukko, oikea ase.

Nyt minä en voi mitään tehdä eikä minulla ole haluakaan.”

Ja sittenkin näytti hän niin rakastettavalta, vihas-tuneen Eroken tapaiselta, polviin ulottuvassa, hihat-tomassa, valkoisesta pellavasta tehdyssä takissaan, jonka rakas äiti oli kutonut, ommellut ja koristanut punaisella reunuksella.

„Mielelläni juoksisin minä vielä niitylle ja poi-misin äidille illaksi metsäkukkia, joita hän rakastaa enemmän kuin puutarhamme koneimpia kukkia.

Mutta minun on vielä toimitettava iltatarkastus ennenkuin äiti sulkee ovet.

„Atalvin“, sanoi nimittäin isä ennen lähtöään, „tarkasta taloa ja suojele äitiä. Minä jätän hänet sinun käsiisi!”

Ja minä lupasin kättä lyöden. Siksipä minun täytyy pitää sanani.”

Hän meni yli pihan pitkin asuinrakennuksen etusivustaa, tarkasti vasemmalla olevat ulkokuoneet ja oli juuri menossa nelikulmaisen asuinrakennuksen takapuolelle, kun nuoret koirat saivat kovaäänisellä haukunnallaan häneä huomionsa kääntymään vasemmalta, taloa ympäröivän puuaidan luota kuuluvaan meteliin.

Hän meni kulman ohi, mutta jäi hämmästyneenä seisomaan, sillä aidalla istui tai pikemmin sen yli tuli omituisennäköinen ihminen.

Tulija oli suuri, vanha, laiha mies, joka oli puettuna karkeaan nukkavieruun takkiin, jollaista vuoripaimenet käyttävät. Vaipan asemasta oli hartioidella suuri parkitsematon sudennabka. Kädessä oli hänellä suuri, terävällä teräskärjellä varustettu vuorisauva, jolla hän ajeli pois kiukkuisesti haukkuvia koiria.

Nopeasti juoksi poika paikalle.

„Seis, muukalainen, mitä sinulla on aidallani tekemistä? Mene heti tiehesi.”

Vanhus hämmästyí ja katseli tutkivasti kauniista poikaa.

„Mene tiehesi, sanon minä“, toisti Atalvin.

„Sillä tavallako tässä talossa tervehditään väsynyttä matkalaista?”

„Kyllä, jos väsynyt matkalainen tulee taloon takateitä.

Jos sinä olet kunnan mies ja kuljet oikeilla asioilla, niin tuolla on pääportti aivan selkiselällään. Tule sitä tietä sisään.”

„Sen minä kyllä olisin tiennyt, jos olisin tahtonut tietää.“

Hän aikoi nousta aidan yli pihalle.

„Seis“, huusi poika suutuksissaan. „Sitä tietä sinä et tule tänne.“

Käy kiinni, Griffio! Käy kiinni Wulfo!

Ja jollet sinä pelkää näitä kahta nuorta, niin huudan minä vanhan.

Varo silloin itseäsi!

Tse Tursa, Tursa, käy päälle!“

Tämän huudon kuultuaan syöksyi raivoisasti haukkuen paikalle tallin nurkan takaa tavattoman suuri, harmaa, takkukarvainen susikoira, joka näytti aikovan pitemmittä mutkitta karata rauhanhäiritsijän kurkkuun kiinni.

Mutta tuskin raivoisa eläin oli ehtinyt aidan luo vastapäätä vanhusta, kun sen kiukku muuttui ystävyydeksi. Haukunta vaikenä ja häntäänsä heiluttaen juoksi se vanhuksen luo, joka nyt levollisesti tuli yli aidan.

„Niin, Tursa, uskollinen eläin. Mehän sentään olemme ystäviä“, sanoi hän. „No, sanoppa nyt, pikku mies, mikä sinun nimesi on.“

„Nimeni on Atalvin“, sanoi tämä peräytyen arasti, „mutta — minä luulen että sinä olet noitunut koiran — mikä on sinun nimesi?“

„Sama kuin sinunkin“, sanoi vanhus ystävällisemmin. „Oikein on, että sinun nimesi on sama kuin minunkin.“

Älä pelkää. En minä ole mikään ryöväri. Saata minut äitisi luo, niin minä kerron hänelle kuinka urhoollisesti sinä olet taloasi suojellut.“

Molemmat riitaveljet menivät nyt asuinrakennukseen. Tursa juoksi edellä iloisesti haukaidellen.

Göötiläinen emäntä oli laatinut roomalaishuvilan atriumin pienillä muutoksilla germanilaistyylliseksi isoksi saliksi.

Talon isännän poissa ollessa ei Rautgundis suuresti välittänyt vieraspidoista ja olikin sen vuoksi siirtynyt siksi ajaksi naistenhuoneesta tänne palvelijattarineen.

Oikealla oli pitkä rivi göötiläisiä palvelijattaria värttinöidensä ääressä. Toisella puolen huonetta istui muutamia roomalaisia orjattaria, jotka tekivät hienompia käsitöitä. Keskellä lattiaa seisoi Rautgundis itse kangaspuiden ääressä nopeasti sukkulaa käytellen, mutta samalla pitäen silmällä käskyläisiä.

Sininen, kotikutoisesta kankaasta ommeltu hame oli nostettu polvien yläpuolelle teräsrenkaisen vyön avulla, johon hänen ainoa korunsa — avainkimppu — oli kiinnitetty.

Tummankeltainen tukka oli sileäksi kammattu ja sidottu yksinkertaiseksi nupuksi niskaan.

Hänen olennostaan kuvastui vaatimaton arvokaisuus.

Hän meni nuorimman göötiläisen palvelijattaren luo, joka istui rivin alapäässä, ja kumartui hänen puoleensa.

„Hyvä, Liuta“, sanoi hän, „lankasi on tasaista etkä sinä ole tänään katsonut niin usein ovelle kuin tavallisesti. Vaikka“, lisäsi hän hymyillen, „turhaapa se olisi ollutkin, sillä ei sieltä Vakis kuiteankaan tulisi.“

Nuori tyttö punastui.

Rautgundis laski kätensä hänen sileälle tukalleen.

„Minä tiedän“, sanoi hän, „että sinä olet itseksesi söimannut minua siitä, että minä olen antanut sinun kihlatun, tämän vuoden ajan istua kehräämässä

sekä aamuin että illoin tuntia kauemmin kuin muiden. Mutta se ei ollut julmuutta.

Näetkös: se oli omaksi hyödyksesi.

Kaikki, mitä sinä olet tänä vuonna kehännyt parhaista langoistani, on sinuu. Minä lahjoitan sen myötäjäisiksesi. Niinpä et tarvitsekaan ensi vuonna, ensimmäisenä aviovuotenasii, ollenkaan kehrätä.“

Tyttö tarttui hänen käteensä ja katsoi häntä itkien silmiin.

„Ja sinua sanotaan ankaraksi ja kovaksi“, sai hän vain sanotuksi.

„Lempeä hyvillle, ankara pahoille, Liuta. Hoiodossani olevat tavarat ovat herrani omaisuutta ja poikani perintöä. Sen vuoksi minun on oltava ankara.“

Vanhus ja Atalvin ilmestyivät ovelle. Poika aikoi heti huutaa, mutta hänen seuralaisensa pani kätensä hänen suunsa eteen ja tarkasteli vähän aikaa sisässä olijain huomaamatta Rautgundiksen puuhia, kuinka tämä tarkasti tyttöjen töitä, kiitti ja moitti ja antoi heille uutta työtä.

„Komealta hän näyttää“, sanoi vanhus vihdoin itsekseen, „ja hallitsijatar hän tuntuu olevan talossaan — mutta kukapa kaikki tietää.“

Silloin Atalvin ei enää voinut pidättää itseään.

„Äiti“, huusi hän, „täällä on muukalainen, joka noitui Tursan, tuli taloon yli aidan ja tahtoo puhutella sinua. Minä en voi sitä käsittää.“

Komea emäntä kääntyi silloin arvokkaana ovelle päin ja pani kätensä silmilleen suojellakseen niitä häikäisevältä ilta-auringon loisteelta, joka virtasi sisään avonaisesta ovesta.

„Miksi sinä tuot vieraan tänne?“

Tiedäthän sinä, ettei isä ole kotona.

Vie hänet vierassaliin.

Hänen paikkansa ei ole minun luonani.”

„Eiköhän sittenkin, Rautgundis! Täällä, luonasi on paikkani”, sanoi vanhus tullen esille.

„Isä!” — huusi emäntä ja juoksi muukalaisen syliin.

Ihmeissään ja hiukan tyytymättömänä katseli Atalvin ryhmää.

„Sinä olet siis iso-isä, joka asuu kaukana pohjois-vuorilla.

Jumalan rauha, isoisä!

Mutta miksi sinä et sitä heti sanonut?

Ja miksi sinä et tullut portista, kuten muut rehelliset ihmiset?”

Vanhus tarttui molemmin käsin tyttärensä ja katsoi häntä tarkasti silmiin.

„Hän näyttää tyytyväiseltä ja iloiselta”, murisi hän itsekseen.

Silloin Rautgundis tointui. Hän silmäsi nopeasti ympäri salia.

Kaikki varttinat seisoivat — paitsi Liutan. Kaikki katsoivat uteliaana vanhusta.

„Miksi te ette kehrää, laiskat harakat”, huusi emäntä ankarasti.

„Sinä, Marcia, olet töllistellesi antanut kehruuksesi pudota — sinä tiedät säännön, sinä kehräät yhden käämin lisää — te muut saatte vapaa-illan. Tule, isä!

Liuta, laadi haalea kylpy ja hanki lihaa ja viiniä.”

„Ei”, sanoi isä. „Vanha talonpoika on tottunut peseytymään vuorikoskessa ja juomaankin siitä.

Ja mitä ruokaan tulee — tuolla ulkona aidan takana rajapaalun luona on reppuni. Tuokaa se minulle. Siellä on ohraleipää ja lampaan maidosta tehtyä juustoa. Ne kelpaavat minulle. —

Kuinka monta lehmää teillä on navetassa ja kuinka monta hevosta laitumella?”

Tämä oli hänen ensimmäinen kysymyksensä.

Vähän myöhemmin — ilta oli jo pimennyt ja pikku Atalvin mennyt nukkumaan pudistellen päätään iso-isän käytökselle — kävelivät isä ja tytär nousevan kuun valossa ulkona.

„Minä en saanut tarpeeksi ilmaa sisässä“, oli vanhus sanonut.

He puhelivat kauan vakavista asioista kävellessään pihalla ja puutarhassa.

Vanhus kyseli alinomaa talousasioista sitä mukaa kuin hänen silmänsä kiintyivät työkaluihin tai rakennuksiin. Hänen äänensä ei ilmaissut sydämellisyyttä. Silmissä se vain joskus välähti, kun hän salavihkaa katseli tyttärtään.

„Lopeta nyt vihdoinkin juttusi rukuista ja hevosista“, sanoi Rautgundis hymyillen. „ja sano minulle miten olet näinä vuosina voinut?”

Ja mikä sinut on vihdoinkin saattanut vuorilta lapsesi luo?”

„Kuinkako minä olen voinut. No, yksinäni olen ollut. Ja talvet ovat kylmiä.

Niin, meillä ei ole niin suloisen lämmin kuin täällä Italian laaksoissa.“

Hän sanoi sen ikäänkuin moitteeksi.

„Miksikö olen tänne tullut?”

Näetkös, viime vuonna putosi sonnini Firn-Jochilta ja kuoli. Siksi olen minä tullut täältä etelästä uutta sonnina ostamaan.“

Nyt ei Rautgundis voinut enää hillitä itseään. Hän heittäytyi vanhuksen rinnoille ja sanoi:

„Etkö sinä ole löytänyt sonnina lähempää kuin täältä?”

Älä valehtele, vuoritulallinen, omalle sydämellesi ja omalle lapsellesi.

Sinä olet tullut tänne, koska sinun täytyi, koska sinä et enää jaksanut vastustaa haluasi nähdä lastasi.“

Vanhus seisahtui ja siveli hänen tukkaansa.

„Mistä sinä sen tiedät?“

No niin! Täytyihän minun kerrankin tulla katsomaan kuinka sinä voit ja kuinka hän. tuo göötkreivi, sinua kohtelee.“

„Kuin silmäteräänsä“, sanoi Rautgundis innoissaan.

„Vai niin? Miksi hän ei sitten ole kotona vaimonsa ja lapsensa luona?“

„Hän on leirissä kuninkaan palveluksessa.“

„Sepä se onkin.“

Mitä hänen tarvitsee palvella kuningasta?

Mutta — sanoppas miksi sinulla ei ole kultaisia rannerenkaita käsissäsi?

Kerran, noin viisi vuotta takaperin kulki ohitsemme eräs göötivaimo Italian laaksoista. Hänellä oli kädenlevyisiä kultakoristeita. Silloin ajattelin: sellaisia tyttärelläsikin on ja minä iloitsin, mutta nyt —“

Rautgundis sanoi hymyillen.

„Pitäisikö minun koreilla kultahelyillä palvelijattarieni edessä! Minä koristelen itseäni vain silloin kun Vitiges näkee?“

„Vai niin? Ansaitsenko hän sen?“

Mutta onko sinulla kultasolkia ja -rannerenkaita kuten muilla ylhäisillä göötiniaisilla täällä etelässä?“

„Enemmän kuin muilla, laatikoittain. Vitiges toi suuret saaliit gepidisodasta.“

„Sinä olet siis onnellinen.“

„Olen, isä, mutta en rannerenkaiden vuoksi.“

„Eikö sinulla ole mitään valittamista?“

Sano nyt, lapseni!

Sano vanhalle isällesi, olipa se mitä tahansa.
Hän puoltaa oikeuttasi.“

Rautgundis seisahtui.

„Isä, älä puhu noin.

Sinulla ei ole oikeutta puhua noin eikä minulla oikeutta kuunnella sinua.

Luovu toki vihdoinkin onnettomasta luulottelustasi, että minun täytyy olla onneton senvuoksi, että olen siirtynyt tänne laaksoon. Minä alan luulla, että vain tämä pelkosi on saattanut sinut tänne.“

„Vain pelkoni“, huusi vanhus äkkiä sysäten sauvansa maahan.

„Ja sinä sanot luulotteluksi isäsi sisimmän sydämen vakaumusta.

Luulottelua! Onko se luulottelua, että minun on vaikea hengittää täällä laaksossa?

Onko se luulottelua, että rotevakasvuiset, vaaleat göötimme muuttuvat täällä laaksossa pieniksi ja ruskeiksi?

Onko se luulottelua, että kaikki vääryys aina tulee etelästä, tästä veltostuneesta, petollisesta laaksosta?

Mistä tulivat lumivyöryt, jotka hautasivat majamme? Etelästä.

Mistä tulee myrkyllinen tuuli, joka turmelee ihmiset ja eläimet? Etelästä.

Miksi syöksyvät lehmäni ja lampaani rotkoihin, kun ne ovat vuoren eteläpuolella laitumella?

Miksi kuoli äitisi kun hän ensimmäisen kerran tuli vuoriltamme Bohanumiin, tukahuttavaan kaupunkiin?

Eräs veljistäsi tuli tänne etelään ja liittyi Teoderikin sotajoukkoon. Italialaiset pistivät hänet juomingeissa kuoliaaksi.

Miksi ei renki, joka on talvenkaan ollut täällä etelässä, kelpaa enää mihinkään?

Missä on suuri sankari Teoderik oppinut kirotn hallitusmuotonsa veroineen, kidutuksineen, vankiloineen ja kirjoitustaitoineen?

Mitä ovat isämme siitä kaikesta tienneet?

Mistä tulee kaikki petollisuus, kaikki orjamaisuus, kaikki ylellisyyt, kaikki velttous, kaikki viekkaus?

Täältä, Italian laaksosta, etelästä, jossa ihmiset kasautuvat kuin syöpäläiset samoihin paikkoihin ja myrkyttävät ilman toisiltaan.

Ja niinpä tulee eräs mies vuorelleni ja tuo terveen lapseni tähän kirouksen maahan.

Miehelläsi on olemossaan jotakin hyvää ja kirjasta, minä en sitä kiellä. Jos hän olisi rakentanut majansa sinne vuorille, olisin mielelläni antanut hänelle lapseni ja parin parhaita härkiäni.

Mutta ei! Hän toi hänet tänne etelän kuumaan suomaahan.

Ja hän itse kumarteleikse Rooman ja Korppi-kaupungin kultaisissa saleissa.

Kauan minä vastustin —

„Mutta myönnyit lopuksi.“

„Mitäpä minä voin?“

Raikas, reipas tyttöni sai sydänsuruja onnettoman miehen vuoksi.“

„Ja kymmenen vuoden ajan on tuo onneton mies tehnyt lapsesi onnelliseksi.“

„Jos se vain olisi totta.“

„Isä!“

„Kunpahan se sellainen pysyisi.

Ensimmäisen kerran tulisi onni etelästä päin.

Näetkös vastenmielisyyteni tätä tasankoa kohtaan on niin suuri, etten ole täällä käynyt seitse-

mään vuoteen enkä ole ollenkaan nähnyt tyttäärenpoikaani.

Kun minä siitä huolimatta tänne tulin, oli minulla siihen tärket syyni.“

„Siis et tullut rakkautesi vuoksi etkä sydämesi pakoittamana.“

„Kyllä, surullisen sydämeni pakoittamana. Paha enne on sattunut.

Sinä kai muistat vielä komean pyökin, joka oli kalliolla talostamme oikealla.

Minä istutin sen vanhan tavan mukaan heti synnyttyäsi.

Ja se menestyi hyvin kuten sinä itsekin!

Sinä vuonna, jolloin sinä läksit kotoa näytti se minusta sairaalta ja surulliselta.

Mutta toiset eivät sitä huomanneet ja he nauroivat minulle.

No, se virkistyi taas ja näytti terveeltä ja kukoistavalta.

Mutta eräänä yönä viime viikolla nousi niin ankara raju-ilma, etten ole sellaista usein siellä vuorilla nähnyt ja kun minä aamulla menin ovesta ulos — näin, että ukkonen oli iskenyt puunrungon aivan palasiksi ja että tulviva puro oli vienyt latvan mukanaan — etelään.“

„Sääli rakasta puuta! Mutta miten se voi sinua huolettaa?“

„En ole vielä kaikkea kertonut.

Surullisena kaivoin illalla päivätyön päätyttyä rungon maasta ja heitin sen valkeaan, ettei se — tyttäreni nimikkopuu — viruisi tiellä halveksittuna.

Tapaus koski kovasti sydämeeni ja minä mietin ja mietin. Surulla ajattelin miestäsi ja epäluuloni häntä vastaan kasvoi kasvamistaan.

Ja minä katselin tuleen, jossa puunrunko parhaallaan hiiltyi.

Silloin nukahdin siihen ja näin unissani sinut ja Vitigeksen.

Hän aterioi kultaisessa salissa ylhäisten herrojen ja kauniiden, komeapukuisten naisten kanssa.

Mutta sinä seisoit ovella kerjäläisen vaatteissa, itkit katkerasti ja huusit hänen nimeään.

Mutta hän sanoi:

„Kuka on tuo vaimo? Minä en tunne häntä.“

Tämä näky ei sallinut minun enää jäädä vuorelleni.

Minun täytyi tulla tänne. Minun täytyi saada nähdä kuinka lapseni voi täällä laaksossa. Minä aioin hämmästyttää häntä. — Sen vuoksi en tullut taloon portista.“

„Isä“, sanoi Rautgundis vihaisena, „sellaista ei saa unessakaan ajatella. Epäluulosi —“

„Epäluuloni! Minä en luota kehenkään muuhun kuin itseeni.

Ja ukkosen iskusta ja unestani olen tullut vakuutetuksi siitä, että sinua uhkaa vaara.

Luovu hänestä!

Ota poikasi mukaasi ja lähde kanssani vuorille!

Vain vähäksi aikaa.

Usko minua, sinä alat taas pian viihtyä hyvin vapaassa ilmassa vuorilla, joilla on kaikkia maailman herroja ylempänä.“

„Pitäisikö minun luopua miehestäni?

Ei koskaan.“

„Eikö hän ole sinua hylännyt?

Hänelle on hovi ja kuninkaan palvelus suuremmasta arvosta kuin vaimo ja lapsi.

Anna hänen tehdä mielensä mukaan.“

„Isä“, sanoi Rautgundis tarttuen kiivaasti hänen käteensä, „ei sanaakaan enää!

Etkö sinä ole rakastanut äitiäni, koska sinä voit noin puhua aviopuolisoista?

Vitiges on kaikkeni, elämäni ilma ja valo.

Ja hän rakastaa minua uskollisen sielunsa koko voimalla.

Me kaksi olemme yksi.

Ja jos hän pitää oikeana toimia erillään minusta, niin se on oikein.

Hän toimii kansansa hyväksi.

Meidän välillemme ei saa tulla ei sanaa, ei henkystä, ei varjoakaan.

Ei edes isäkään.“

Vanhus vaikenä.

Mutta hänen epäluulonsa kyti vielä.

„Miksi hän ei“, alkoi hän hetken kuluttua, „kun hänellä on hovissa niin tärkeitä asioita, miksi hän ei ota vaimoaan mukaansa?

Häpeääkö hän talonpojan tyttärtä?“ ärähti vanhus ja iski vihoissaan sauvansa maahan.

„Vihasi saattaa sinut harhaan.

Sinä olet vihoissasi senvuoksi, että hän on tuonut minut vuorilta italialaisten laaksoihin — ja nyt olet vihoissasi siitä, ettei hän ole vienyt minua Roomaan niiden joukkoon.“

„Ei hänen tarvitse sitä tehdäksään.

Mutta hänen pitäisi ainakin aikoa sitä.

Hänen ei pitäisi tulla toimeen ilman sinua.

Mutta kuninkaan sotapäällikkö häpeää talonpojan tyttärtä.“!

Silloin, ennenkuin Rautgundis ehti vastata mitään, saapui ratsunies suletulle pääportille, jonka luona he nyt olivat.

„Auki, portti auki“, huusi hän lyöden nuijalla porttiin.

„Kuka siellä ulkona on?“ kysyi vanhus varovaisesti.

„Portti auki! Kuninkaan lähetin ei saa antaa odottaa niin kauan.“

„Vakishan se on“, sanoi Rautgundis vetäen raskaan salvan portilta. „Mikä sinut on näin äkkiä takaisin saattanut?“

„Sinä itsekö minulle avaatkin“, huusi uskollinen palvelija. „Terve, göötien kuningatar!“

Herra on valittu kansamme kuinkaaksi.

Omin silmin näin hänet kilven päällä. Hän lähettää sinulle terveisensä ja kutsuu sinut ja Atalvinin Roomaan.

Kymmenen päivän kuluessa on sinun lähdettävä matkalle.“

Vaikka Rautgundis olikin hämmästynyt, pelästynyt ja iloissaan ja vaikka paljon olikin kyseltävää, ei hän malttanut olla silmäämättä isäänsä iloisen ylpeästi. Sitten riensi hän tämän syliin ja alkoi itkeä.

„No“, sanoi hän vihdoin irtautuen vanhuksesta, „isä, mitä sinä nyt sanot?“

„Mitäkö minä sanon?“

Tämä on aavistamani onnettomuus.

Minä palaan jo tänä yönä takaisin vuorelleni.“

Toinen luku.

Sillä aikaa kun göötit pitivät käräjiä Regetassa, vetäytyi Belisariuksen mahtava sotajoukko laajassa puoliympyrässä yhä tiiviimmin kovasti ahdistetun Napolin ympäri.

Nopeasti, levähtämättä kuin tuli aron kuivassa heinässä oli byzantilainen sotajoukko vyörinyt Italian eteläkärjestä partenopealaisen kaupungin muureihin saakka ilman vastustusta.

Sillä Teodahad oli saanut aikaan sen, ettei näissä seuduissa ollut sataakaan göötisoturia.

Lyhyt etuvartijataistelu Jugumin solan luona oli ainoa este kreikkalaisten tiellä. Bruttian maakunnan ja sen kaupunkien Regiumin, Vibon ja Squillaciumin. Tempsan ja Crotonin, Ruscian ja Thuriin, Calabrian maakunnan ja Gallipoloksen, Tarentumin ja Brundisiumin kaupunkien, Apulian maakunnan ja Acheruntian ja Canusiumin, Salernumin, Nuserian ja Campsaen ynnä useiden muiden kaupunkien roomalainen väestö otti riemulla vastaan Belisariuksen, joka oikeuskoisen keisarin Justinianuksen nimessä julisti vapautusta kerettiläisten ja raakalaisten ikeestä.

Aufidukseen saakka idässä ja Sarnukseen saakka lounaassa oli Italia joutunut pois göötien käsistä ja vasta Napolin valleihin pysähtyi vihollisten hyökyaalto.

Belisariuksen leiri muodosti komean sotaisen kuvan.

Pohjoisessa Porta nolanan edustalla oli verisen Johanneksen leiri.

Tämän urhoollisen päällikön haltuun oli uskottu Via nolanan vartioiminen ja hänen piti samalla ottaa haltuunsa Roomaan vievä tie.

Laajoilla niityillä ja ahkerain göötien pelloilla temmelsivät nyt massagetit ja keltaiset hunnit pienillä, rumilla hevosillaan.

Heidän vieressään olivat kevytaseiset persialaiset palkkasoturit, joilla oli varustuksena pellavapanssari sekä aseina jousi ja nuolet; näiden vieressä raskaaseiset armenialaiset kilvenkantajat, makedonialaiset kymmenen jalkaa pitkin sarisseineen (keihäineen) ja suuret joukot tessalialaisia ja trakialaisia, vieläpä sarsenilaisiakin ratsumiehiä, jotka piirityksen aikana olivat pakoitettut toimettomuuteen ja jotka mahdollisuuden mukaan käyttivät joutilaisuuttaan hyväkseen tehdäksään ryöstöretkiä sisämaahan.

Leirin keskiosa kaupungin itäpuolella oli pääjoukon hallussa. Sen keskellä oli Belisariuksen suuri, sinisestä sidonialaisesta silkistä tehty päällikkötelta.

Täällä komeili henkivartiosto, jonka Belisarius oli itse palkannut ja aseistanut. Siihen otettiin vain valituinta väkeä, miehiä, jotka olivat kolmasti taistelussa osottaneet kuoleman halveksimista. Näiden joukossa olivat Belisariuksen oppilaat ja parhaat sotapäälliköt. Henkivartioston varuksina oli runsaasti kullattu, punaisista hevosenjouhista tehdyllä töyhdöllä varustettu kypärä, erinomaiset rinta- ja säärihaarniskat, kuparikilpi, leveä miekka sekä pitkä, pertuskan-
tapainen keihäs.

Jalkaväen parhaana joukkona oli täällä kahdeksantuhatta illyrialaista — ainoa hyvä sotajoukko, jonka Kreikasta itsestään enää sai. Täällä oli myöskin omien

heimoruhtinastensa johtamina joukottain avareja, bulgareja, sarmateja, vieläpä germanilaisiakin kansoja, kuten heruleja ja gepidejä, jotka Byzantium oli suurilla rahasummilla värvännyt, poistaakseen sotakykyisten miesten puutteen. Täällä olivat leiriytyneinä tuhannet italialaisetkin, jotka olivat aikaisemmin muuttaneet Itä-Roomaan tai äsken menneet Belisariuksen puolelle.

Lounaista leiriä, joka oli pitkin rantaa, komensi Martinus, piirityskoneiden päällikkö. Täällä olivat varastossa katapultit ja ballistit, muurinmurtajat ja heittokoneet. Täällä liikkuvat sekaisin isaurilaiset ja äsken vandaaleilta valloitetun Afrikan lähettämät apujoukot, maurilaiset ja numidialaiset ratsumiehet ja libyalaiset linkomiehet.

Sitä paitsi oli yksinäisiä seikkailijoita ja palkkasotureita melkein kaikista kolmen maanosan raakalaisheimoista: bajuvareja Tonavan varrelta, allemaneja Reimin, frankkeja Maasin, burgundeja Rhonen, anteja Dnjesterin ja laziereja Phasiksen varrelta, ampumataidostaan kuuluisia abaseja, sabireja, lebanteja ja lykaoneja Aasiasta ja Afrikasta.

Niin sekalainen, monista raakalaisjoukoista kokoonpantu oli sotavoima, jolla Justinianus aikoi karkoittaa göötiraakalaiset ja vapauttaa Italian.

Etujoukkojen päällikkönä oli aina ja joka paikassa joku Belisariuksen henkivartijoista. Näiden joukkojen muodostama ketju ulottui ympäri kaupungin Porta capuanasta alkaen melkein mereen saakka.

Napoli oli huonosti varustettu ja sillä oli heikko puolustusjoukko.

Ei ollut täyttä tuhatta göötiä suojelemassa laajoja varustuksia neljääkymmentä tuhatta byzantilaista ja italialaista vastaan.

Kreivi Uliaris, kaupungin puolustaja, oli urhoolinen mies. Hän oli vannonut partansa kautta, ettei hän luovuttaisi linnoitusta. Mutta hän ei olisi voinut kauan vastustaa ylivoimaa ja Belisariuksen päällikkö-taitoa, jollei onnellinen sattuma olisi tullut hänelle avuksi.

Se oli kreikkalaisen laivaston liian aikainen palaa-minen Byzantiumiin.

Kun Belisarius nimittäin, sallittuaan Italian mantereelle nousseen sotajoukon levähtää yhden yön Regiumissa ja tarkastettuaan sen sitten, käski koko maa- ja merivoiman lähteä Napolia kohti, lähetti hänen navarkkinsa Konon hänelle tähän saakka salassa pidetyn keisarillisen käskykirjeen, jonka mukaan laivaston oli heti maihinnousun päätyttyä palat-tava Nikopolikseen Kreikan rannikolla muka nouta-maan apuväkeä, mutta todellisuudessa tuomaan prinssi Germanusta, Justinianuksen veljenpoikaa ja keisarillisia peitsimiehiä Italiaan. Prinssin tehtävänä oli tarkastaa ja vartioida Belisariuksen voittokulkua ja hätätilassa ehkäistä se sekä ylisotapäällikkönä valvoa epäluuloisen keisarin etuja alapäällikköä Belisariusta vastaan.

Hampaitaan kiristellen katseli Belisarius kuinka laivasto lähti pois juuri sillä hetkellä, jolloin hän olisi sitä tärkeimmin tarvinnut. Vasta pitkien pyyn-töjen perästä lupasi navarkki lähettää hänelle neljä sotakolmisoutua, jotka vielä risteilivät Sicilian tienoilla.

Belisarius oli siis ryhdyttyään Napolia piirittä-mään saanut maajoukoillaan suljetuksi pääsyn kau-punkiin koillisesta, idästä ja kaakosta — läntisen, Roomaan vievän tien, jota Tiberiuksen linnoitus suo-jeli, sai Uliaris vaivoin pidetyksi avoinna — mutta Napolin satamaa hän ei ollut voinut sulkea eikä sen yhteyttä meren kanssa.

Alussa lohdutti hän itseään sillä, ettei piiritetyillä ollut minkäänlaista laivastoa eikä heillä siis voinut olla paljon hyötyä yhteydestään meren kanssa.

Mutta nyt oppi hän ensi kerran tuntemaan erään vastustajansa kyvyn ja rohkeuden, vastustajan, jota hän myöhemmin oppi vielä enemmän pelkäämään.

Tämä oli Totila.

Tuskin oli hän saapunut Napoliin, osottanut Juliuksen kanssa vanhan Valeriuksen ruumiille viimeisen kunnioituksen ja kuivannut Valerian ensimmäiset kyneleet, kun hän masentumattomalla tarmolla ryhtyi luomaan laivastoa tyhjästä.

Hän oli Napolin laivaston päällikkö, mutta koko tämän laivaston kuningas Teodahad jo useita viikkoja sitten huolimatta Totilan varoituksista siirtänyt Belisariuksen tieltä Pisaan vartioimaan Arnuksen suuta.

Niinpä ei Totilalla aluksi ollut muuta kuin kolme pientä vartiolaivaa, joista hän oli menettänyt kaksi taistelussa Sicilian luona. Hän palasi Napoliin pitäen melkein mahdottomana sen suojelemisen meren puolelta.

Mutta kun hän ihmeekseen näki tapahtuvan uskomattomia, nim. byzantilaisen laivaston lähtevän kotiinsa, alkoi hänen toivonsa elpyä.

Hän puuhasi puuhaamistaan kunnes sai suurista kalastajavenheistä, kauppalaivoista, satamalaivoista ja laivaveistämöllä olevista, mitä kiireimmin kuta kuinkin merikuntoisiksi saatetuista hylyistä muodostetuksi pienen laivaston, johon kuului noin kaksitoista alusta. Tämä laivasto ei olisi tosin voinut kestää myrskyssä merellä eikä ryhtyä taisteluun yhden ainoankaan sotalaivan kanssa, mutta se teki kuitenkin suuria palveluksia hankkimalla muilta tahoilta piiritettyyn kaupunkiin Bajaen, Cumaen ynnä muista Napolin

luoteispuolella olevista kaupungeista ruokavaroja, pitämällä silmällä vihollisen liikkeitä rannikoilla ja kiusaamalla byzantilaisia alinomaisilla hyökkäyksillä.

Totila nimittäin hiipi pienen joukon kanssa tuon tuostakin maihin etelässä, kreikkalaisten leirin selkäpuolella, hyökkäsi milloin siellä, milloin täällä pienempien vihollisjoukkojen kimppuun ja ajoi ne pakosalle. Hän pelotteli viholliset niin, etteivät nämä uskaltaneet liikkua leirin ulkopuolella muutoin kuin suurissa joukoissa eivätkä silloinkaan kovin kauas leiristä. Toiselta puolen nämä pienet myötäkäymiset sitäpaitsi virkistivät Uliariksen vartiopalveluksesta ja sodasta väsyneen miehistön mieliä.

Kaikesta huolimatta täytyi Totilan myöntää itseksensä, että heidän asemansa oli nytkin arveluttava ja että se tulisi aina sietämättömämmäksi, jos yksikään kreikkalainen laiva saapuisi kaupungin edustalle.

Hän käytti senvuoksi osan laivoistaan kuljettaakseen joka päivä joukon aseettomia kaupunkilaisia Napolista Bajaen ja Cumaen kaupunkeihin. Hän hylkäsi inholla rikkaiden ehdotuksen, että laivat kulettaisivat väkeä vain maksusta ja otti pelastuslaivoihinsa erotuksetta köyhiä ja rikkaita.

Turhaan oli Totila useampia kertoja hartaasti pyytänyt Valeriaa pakenemaan näillä laivoilla Juliuksen suojassa. Mutta Valeria ei vielä tahtonut lähteä isänsä haudalta eikä luopua rakastetustaan, jonka ylistystä kaupungin suojelijana hän riemulla kuuli kaikkien ihmisten julistavan.

Levollisena pysyi hän edelleen kodissaan eläen surulleen ja rakkaudelleen.

Kolmas luku.

Piirityksen ensimmäisinä päivinä koki Mirjamkin rakkautensa suurimmat riemut ja suurimmat surut.

Useammin kuin koskaan ennen sai hän nauttia rakastamansa henkilön näkemisestä, sillä Porta capuana oli tärkeä osa linnoituksista ja merikreivin täytyi usein käydä siellä.

Vanhan lisakin tornikamarissa piti hän joka päivä kreivi Uliariksen kanssa surullisen sotaneuvottelun.

Silloin oli Mirjamilla tapana, tervehdittyään heitä ja pantuaan heidän eteensä pöydälle hedelmiä ja viiniä, hiipiä pieneen puutarhaan, joka oli aivan tornin vieressä.

Paikka oli alkuaan ollut Minervalle, muurien suojelejattarelle, pyhitetyn temppelin piha. Tälle jumalattarelle nimittäin rakennettiin usein temppeleitä kaupunkien pääporteille.

Vuosisatoja sitten oli alttari kadonnut, mutta vielä oli pystyssä vanha, komea oliivipuu, jonka varjossa kerran oli seisonut jumalattarelle omistettu kuvapatsas. Puun ympärillä tuoksuivat kukat, joita Mirjamin hellä käsi hoiteli ja joita hän usein oli taittanut rakkaimpansa morsianta varten.

Vastapäätä jättiläismäistä öljypuuta, jonka ryhmiset juuret nousivat maanpinnan yläpuolelle ja

muodostivat synkän aukon vanhan temppelin muuria vasten, oli kristinusko pystyttänyt suuren, mustan puuristin rukouspallin päälle, jonka eräs Minervan temppelin mormoriastuin muodosti. Vanhojen jumalien palveluspaikat muutettiin mielellään uuden uskon harjoittamisaikoiksi ja vanhat jumalat, jotka julistettiin pahoiksi hengiksi, karkoitettiin voittavan uskon tunnusmerkkien tieltä.

Tämän ristin juurella istui kaunis juutalaistyttö usein tuntikausia vanhan Arrian, alaportinvartijan puolisokean lesken kanssa, joka lisäkin vaimon aikaisen kuoleman jälkeen oli äidin tavoin hoitanut Mirjamia, joka kilpaa kukkien kanssa kukoisti vanhan muurin autiolla kivipihalla.

Siellä oli tämä vuosien vieressä usein hiljaa kuunnellut kuinka hurskas vaimo hartaissa rukouksissa kääntyi kristittyjen jumalan puoleen. Vastustamattomasti oli silloin moni säde Nazarealaisen lempeästä, suloisesta rakkausopista tunkeutunut kasvavan lapsen sydämeen.

Nyt kun vanhuus ja näön kadottaminen olivat saattaneet lesken tarvitsemaan apua, korvasi Mirjam lemmeikkäällä uskollisuudella lapsuudenaikaisen hoitajattarensa vaivat.

Liikutettuna otti Arria tämän uskollisuuden ilmaukset vastaan. Hänen vanha sydämensä täyttyi säälistä ja rakkaudesta suloista olentoa kohtaan, jonka mahtavan rakkauden nuoreen göötiin hän oli aikoja sitten huomannut, vaikka hän ei ollut koskaan koskenut tähän seikkaan ujon neitosen kanssa puhellessaan.

Kolmannen piirityspäivän iltana käveli Mirjam ajatuksissaan pitkin leveitä muurinportaita, jotka johdivat tornin ovelta puntarhaan. Hänen kauniiden.

sielukkaiden silmiensä katse harhaili mieltäväisenä pitkin kukkasarkoja. Hän pysähtyi viimeiselle portaalle ajatuksissaan nojaten vasenta kättään muurin reunaan.

Arria oli polvillaan rukouspallilla selkä Mirjamiin päin ja rukoili ääneen.

Hän olisi tuskin huomannut tulijaa, jollei hiljaisella pihalla olisi äkkiä ruvennut kuulumaan siipien suhinaa.

Oliivipuun oksilla pesivät nimittäin Mirjamin ainoat leikkiverit, mitä kauneimmat valkoiset kyyhkyseläimet.

Kun nämä näkivät tutun vartalon tulevan portaita alas, lensivät kaikki vastaan kierrellen nopeassa lennossa hänen kauniin päänsä ympärillä. Yksi istuutui tytön vasemmalle olkapäälle ja toiset hänen oikealle kädelleen, jonka hän unelmistaan heräten hymyillen ojensi.

„Mirjamhan sieltä tulee! Kyyhkysesä ilmaisevat sinut“, sanoi Arria kääntyen neitoon päin.

Kaunis tyttö astui viimeiseltä portaalta alas varovaisesti, ettei pelästyttäisi lintuja. Ilta-aurinko valaisi oliivin lehtien lomitse hänen kirsikanpunaisia poskia. Kuva oli ihana.

„Minä täällä olen, äiti!“ sanoi Mirjam istuutuen. „Minulla on eräs pyyntö.“

Kuinka kuuluu“, kysyi hän hiljempää, „tuo paikka elämästä kuoleman jälkeen, uskonkappaleesi? — „minä uskon pyhään ihmisten — —“

„Pyhään ihmisten yhteyteen, ruumiin ylösnousemiseen ja ijankaikkiseen elämään.“

Kuinka olet tullut sitä ajatelleeksi?“

„Keskellä elämää“, virkkoi Mirjam, „olemme kuolemassa. sanoo Siionin laulaja.“

Ja nyt me erityisesti.

Eikö joka päivä sada nuolia ja kiviä kaduille.

Mutta — minä poimin vielä hiukan kukkia”,
sanoi hän nousten ylös.

Arria oli hetken ääneti.

„Eikö merikreivi ole vielä täällä? Minä luulin
kuulleeni hänen heleän äänensä.”

Mirjam punastui hiukan.

„Nämä eivät ole Totilalle”, sanoi hän sitten levollisesti.
„vaan hänelle.”

„Kenelle?”

„Totilan morsiamelle.

Minä näin hänet tänään ensi kerran.

Hän on hyvin kaunis.

Minä annan hänelle ruusuja.”

„Oletko sinä puhunut hänen kanssaan? Millainen
hän on?”

„Minä olen vain nähnyt hänet. Hän ei huomannut
minua.

Minä olen usein hiipinyt Valeriusten palatsin tienoilla
sen jälkeen kun hän tuli tänne.

Tänään nousi hän kantotuoliin ja kannatti itsensä
basilikaan.

Minä olin erään hänen talonsa pilarin takana.”

„Onko hän hänen arvoisensa?”

„Hän on hyvin kaunis.

Ja ylhäinen.

Viisaalta näyttää hän myös ja hyvältä.

Mutta”, huokasi Mirjam, „ei onnelliselta.

Minä annan hänelle ruusuja.

Äiti”, sanoi hän vähän ajan kuluksaan istuutuen
Arrian viereen tuoksuavat kukat käsissään, „mitä merkitsee
„pyhäin ihmisten yhteys.”

Pääsevätkö vain kristityt sitten yhteen?

Ei, ei", jatkoi hän odottamatta vastausta. „niin ei voi olla.

Joko kaikki, kaikki hyvät tai" — hän huokasi.

„Äiti, Mooseksen kirjoissa ei puhuta mitään siitä, että ihmiset heräävät kuoleman jälkeen.

Eikä olisikaan kovin kamalaa", sanoi hän kietoen ruusuja yhteen. „saada vihdoin levätä.

Täydellisesti levätä!

Suloisessa, hiljaisessa, unettomassa yössä.

Levätä elämästä.

Sillä onko elämää ilman suruja, ilman kaipausta, ilman hiljaisia, koskaan toteutumattomia toiveita?

Ei minun luullakseni."

Hän päätti seppeleen sitomisen ja nojasi päänsä käteensä.

Kyyhkysset lensivät pois kun heidän emäntänsä ei heistä enää välittänyt.

„Herra on valmistanut omillensa", sanoi Arria juhlallisesti. „ihanat asuinsijat. He eivät enää isoo eivätkä janoo.

Heidän päällensä ei aurinko paista eikä heitä kuumuus vaivaa.

Sillä Herra Jumala johtaa heidät elävien vesilähteiden luo ja pyyhkii kaikki kyyneleet heidän silmistään."

„Kaikki kyyneleet heidän silmistään", toisti Mirjam.

„Puhu vielä. Tuntuu niin hyvältä."

„Siellä elävät he ilman toivomuksia enkelien tapaisina. He saavat nähdä Jumalan ja hänen rauhansa varjoaa heitä palmun tavoin. He unohtavat vihan ja rakkauden ja tuskan ja kaiken mikä heidän sydämiään on maan päällä liikuttanut.

Minä olen hyvin usein rukoillut vuoksesi, Mirjam. Herra armahtaa sinuakin ja saattaa sinut omiensa joukkoon."

Mirjam pudisti hiljaa päätään.

„Ei, Arria, silloin on ikuinen uni melkein parempi lohdutus.

Sillä kuinka voi sielusi irtautua siitä, mikä on sen elämä?

Kuinka sinä voit luopua syvimmästä olemuksestasi ja sittenkin pysyä samana?

Kuinka minä voisin olla autuas ja unohtaa sittenkin rakkaani.

Oi, vain se, että me rakastamme, tekee elämän jonkin arvoiseksi.

Jos minun olisi valittava joko taivaan koko autuus luopumalla sydämeni ainoasta omaisuudesta tai sydämeni rakkaus ijäisine tuskineen — niin en minä kadehtisi autuaita heidän taivaastaan. Minä valitseisin rakkauteni ja tuskani.“

„Lapseni! Älä puhu noin! Älä ivaa!

Sano, onko mitään suurempaa kuin äidinrakkaus! Ei maan päällä!

Mutta sitäkään ei ole taivaassa.

Rakkaus, joka vetää naista mieheen, on kultainen uni.

Äidinrakkaus on rautainen kahle, joka tuskan voimalla sitoo ijäksi.

Oi, Jucundukseni, Jucundukseni!

Jospa pian palaisit, että minä saisin vielä kerran nähdä sinua tässä elämässä, ennenkuin täydellinen yö peittää silmäni.

Sillä tuolla ylhäällä taivaanvaltakunnassa sulautuu äidinrakkauskin ikuiseen Jumalan ja pyhimysten rakkauteen.

Minä tahtoisin vielä kerran syleillä häntä ja sivellä käsilläni hänen rakasta päätään.

Kuule minua. Mirjam! Minä toivon ja uskon varmasti: pian, pian saan minä hänet nähdä."

"Sinä et saa kuolla luotani. Arria!"

"Ei, en minä sitä tarkoittanut. Täällä maan päällä näen minä hänet vielä.

Minä näen hänen vielä tulevan samaa tietä, jota hän läksikin."

"Äiti", sanoi Mirjam lempeästi kuten lapselle, jonka päästä koetetaan poistaa turhia houreita, "kuinka sinä voit sellaista uskoa?"

Jucunduksesi on ollut kadoksissa jo kolmekymmentä vuotta."

"Mutta hän palaa sittenkin.

On aivan mahdotonta, että Jumala hylkäisi rukoukseni ja kyyneleeni.

Hän oli hyvä poika.

Hän elätti minua kättensä työllä kunnes hän sairastui eikä voinut enää käytellä kirvestä eikä lapiota. Silloin jouduimme me hätään.

Silloin sanoi hän:

"Äiti, minä en voi kauemmin kärsiä sitä, että sinä olet puutteessa.

Sinä tiedät, että vanhan temppelin käytävissä, tuolla öljypuun rungon juurella on kätkössä pakanalisten pappien aarteet. Isä tunkenut sinne kerran ja toi tullessaan kultaisen soljen.

Minä menen sinne niin pitkälle kuin pääsen. Ehkäpä löydän kätketyn kullan. Jumala auttaa minua varmasti."

Ja minä sanoin amen.

Sillä hätä oli suuri ja minä tiesin, että Herra suojeleisi lesken hurskasta poikaa.

Me rukoilimme kahden tässä ristin juurella kauan aikaa.

Sitten nousi Jucundus ja tunkeutui tuonne öljypuun juurien alla olevaan luolaan.

Minä kuuntelin hänen askeltensa ääntä niin kauan kuin sen voi eroittaa.

Hän ei ole vielä tullut takaisin.

Mutta hän ei ole kuollut.

Ei! Joka päivä ajattelen minä: tänään saattaa Jumala hänet takaisin.

Eikö Josefkin ollut vuosikausia Egyptissä ja sitenkin Jakobin silmät näkivät hänet vielä.

Minusta tuntuu, että minä näen hänet tänään tai huomenna.

Sillä minä näin hänet viime yönä unissani. Hän nousi tuolta luolasta valkoisiin vaatteisiin puettuna ja levitti käsivartensa. Minä huusin hänen nimeään ja me yhdyimme ikuisesti.

Ja niin käykin, sillä Herra kuulee raskautetun rukouksen eikä salli sen, joka häneen luottaa, häpeään tulla.“

Vanhus nousi, puristi Mirjamin kättä ja meni huoneeseensa.

Kuu oli vähitellen noussut taivaan laelle ja valaisi tarumaisesti pientä puutarhaa, johon torni loi synkän varjonsa. Ruusujen tuoksu oli voimakas.

Mirjam nousi seisomaan ja katseli ristiä.

„Kuinka mahtava usko! Kuinka elävä lohdutus! Kuinka lempeä oppi!

Onko se totta?

Onko mies, joka tuolla ristillä taivuttaa päänsä kuolemantuskissa, onko hän Messias?

Onko hän mennyt taivaaseen ja hoitaako hän omiaan, kuten paimen, joka kaitsee lampaitaan? — Mutta minä en kuulu hänen laumaansa.

Mirjamilla ei ole tuossa lohdutuksessa osaa.

Lohdutukseni on rakkauteni kaikkine tuskineen. Se on muuttunut sielukseni.

Pitäisikö minun kerran leijaila tähtien toisella puolen ilman rakkauttani?

Silloin minä en olisi enää Mirjam.

Tai ottaisinko minä rakkauteni sinne mukaani? Ja tulisin taas syrjäytetyksi. Pitäisikö minun nähdä tuo roomalaisnainen koko ijäisyyskin hänen rinnallaan?

Asuisivatko he siellä ja vaeltaisivat valon kirkkaudessa ja seuraisinko minä heitä yksin pimeässä pilvessä ja vain kaukaa näkisin hänen valkoisen vaipansa helman loistavan?

Ei, oi ei. Paljon parempi on silloin kukkien lailla kukoistaa rakkauden auringonvalossa, tuoksua ja hehkua hetken aikaa kunnes aurinko, joka ne on kasvattanut, polttaa ne. Parempi on kuihtua ikuiseseen lepoon, kun vieno, suloinen, onneton valonkaipuu on sammunut — — —

„Hyvää yötä, Mirjam! Voi hyvin!“ huusi soinnukas ääni.

Tyttö katsahti melkein pelästyneenä ääntä kohti. Hän näki göötin valkoisen vaipan katoavan portaiden edessä olevan kulman taa.

Ullaris meni päinvastaiselle taholle.

Mirjam juoksi nopeasti portaita ylös ja katseli kuutainossa hopealta loistavaa valkoista vaippaa kauan, kauan — — kunnes se katosi kaukaisten varjojen joukkoon.

Neljäs luku.

Kahdesti päivässä yhtyivät Uliaris ja Totila, kertoivat menestyksensä ja tappionsa sekä punnitsivat kaupungin pelastamisen toiveita.

Piirityksen kymmenentenä päivänä tuli Uliaris jo ennen päivännousua Totilan „amiraalilaivan“, erään lahonneen kalastajalaivan etukannelle, jossa Napolin merikreivi nukkui repaleisen purjeen peitossa.

„Mikä hätänä?“ huusi Totila hypäten misena pystyyn. „Vihollinenko? Missä?“

„Ei, poikani. Tällä kertaa herättää sinut Uliaris eikä Belisarius. Mutta sekään aika ei liene kaukana, kautta salaman.“

„Uliaris, sinusta vuotaa vertä. Sinulla on haava päässäsi.“

„Mitä vielä, nuoli vain hipasi.“

„Onneksi se ei ollut myrkytetty.“

„Minä sain sen yöllä.“

Tiedätkö, että asiat ovat huonosti, vielä huonommin kuin eilen.“

Verinen Johannes, Jumala hänet tuhotkoon, kaihautuu kuin myyrä Tiberiuksen linnoituksen alle. Jos hän sen saa käsiinsä, niin hyvää yötä, Napoli!

Elisiltana sai hän valmiiksi varustuksen yläpuolellamme olevalle kukkulalle ja heittää nyt tuli-
nuolia päällemme.

Minä koetin viime yönä karkoittaa hänet sieltä, mutta en onnistunut.

Heitä oli seitsemän yhtä vastaan enkä saanut muuta kuin tämän haavan harmaaseen päähäni."

"Varustus täytyy hävittää", sanoi Totila mieltäväisenä.

"Totta kai, mutta eipä se ota lähteäkseen.

Mutta tässä ei ole vielä kaikki. Kaupunkilaisia on vaikea enää pitää kuissa.

Joka päivä ammuttaa Belisarius kaupunkiin sadotain tylsiä nuolia, joihin on kiinnitetty „kehoituksia vapauteen."

Ne vaikuttavat enemmän kuin tuhannet terävät nuolet. — Siellä täällä heitetään jo katoilta sotilas-parkojani kivillä.

Jos tämä lisääntyy — —! — Me emme voi tuhannella miehellä vastustaa muurien ulkopuolella olevia neljäkymmentä tuhatta kreikkalaista ja muurien sisäpuolella kolmeakymmentä tuhatta napolilaista. Sen vuoksi aion minä" — hänen kasvonsa synkistyivät —

"Mitä sinä aiot?"

"Me poltamme poroksi osan kaupunkia! Etukaupungin ainakin" —

"Saadaksenneko kaupunkilaiset suosiollisemmiksi?"

Ei, Uliaris. He eivät saa meitä syystä kutsua raakalaisiksi.

Minä tiedän paremman keinon. — He näkevät nälkää. Minä toin eilen neljä laivalastia öljyä, viljaa ja viiniä. Minä jaan ne kansalle."

"Öljyn ja viljan saat minusta nähdén jakaa, mutta et viiniä. Sen vaadin minä göötisotureilleni.

jotka ovat jo kauan saaneet juoda vesijohtovettä, hyi helkkari!”

„Hyvä, janoinen sankari! Kyllä tekin saatte osanne viinistä!”

„No? Eikö ole tullut mitään tietoja Ravennasta tai Roomasta?”

„Ei mitään. Viides lähettilääni läksi eilen.”

„Jumala tuhotkoon kuninkaamme.

Kuule, Totila! Minä luulen, ettemme me pääse elossa näiden madonsyömiä muurien piiristä.”

„Niin minäkin luulen”, sanoi Totila levollisesti ja tarjosi vieraalleen pikarin viiniä.

Uliaris katsoi häntä. Sitten joi hän ja virkkoi:

„Kultapoika! Sinä olet oikeaa ainetta ja viinisi myös.

Jos minun täytyy kuolla täällä kuten karhuun neljäkymmenen koiran keskeen, niin olen hyvilläni, että olen oppinut sinut niin hyvin tuntemaan, sinut ja viinisi.”

Täten ystävällisesti, vaikka raa’asti leikkiä laskien läksi vauha gööti laivasta.

Totila lähetti sotamiehille linnoitukseen viiniä ja viljaa. Miehet viettivät hauskan illan.

Mutta kun Uliaris seuraavana aamuna katsoi linnoituksen tornista, rupesi hän hieromaan silmiään.

Sillä kukkulalla olevan varustuksen harjalla liehui sininen göötiläinen lippu.

Totila oli yöllä laskenut mailhin vihollisten selkäpuolella ja valloittanut varustuksen rohkealla hyökkäyksellä.

Mutta tämä uusi urotyö saattoi Belisariuksen raivoon.

Hän vannoi tuhoavansa nämä laivapahaset millä keinoilla tahansa.

Oikealla hetkellä saapuivat odotetut neljä sotalaivaa Sicilian luota Napolin edustalle.

Belisarius määräsi, että niiden oli heti laskettava Napolin satamaan ja tehtävä loppu merirosvouksista.

Jo saman päivän iltana läksivät nuo neljä komeaa kolmisoutua liikkeelle ja rupesivat ankkuriin sataman suulle.

Belisarius itsekin riensi seurueineen rannalle ja katseli iloisena laivojen purjeita, joita ilta-aurinko kultasi.

„Nouseva aurinko näkee niiden laskevan satamaan tuosta yltiöpäästä huolimatta“, sanoi hän mukanaan olévalle Antoninalle ja käänsi kimonsa leiriin päin.

Seuraavana aamuna ei sotapäällikkö vielä ollut noussut vuoteeltaan. — hänen oikeusneuvoksensa Prokopius seiso i hänen edessään ja luki Justiniaukselle lähetettävän kertomuksen suunnitelmaa — kun henkivartioston päällikkö, persialainen Chanaranges syöksyi telttaan ja huusi:

„Laivat, päällikkö, laivat ovat vallatut.“

Raivoissaan hyppäsi Belisarius vuoteeltaan ja huusi:

„Sen sanoman tuoja kuolkoon!“

„Parempi olisi“, arveli Prokopius, „jos laivojen valtaaja kuolisi.“

„Kuka se oli?“

„Ah, herra, se nuori, loistavasilmäinen ja kiiltävättukkainen gööti.“

„Totila“, sanoi Belisarius, „taas Totila.“

„Miehistö oli osaksi rannalla etuvartioitte ni luona, osaksi nukkui laivoissa kaminen alla. Äkkiä puoliyön tienoissa syntyi ympärillä vilkas elämä ikäänkuin meren pohjasta olisi sukeltanut esiin sata laivaa.“

„Sata laivaa! Kymmenen pähkinäkuorta hänellä on.“

„Silmämräpöksessä, jo paljon ennen kuin me ehdimme tulla rannalta apuun olivat laivat vallatut ja miehet vangitut. Yksi kolmisouduista, jonka ankkuriketjuja ei saatu tarpeeksi nopeasti katkaistuksi, pistettiin tuleen ja muut kolme vietiin Napoliin.“

„Ne tulivat satamaan aikaisemmin kuin luulitkaan, Belisarius“, sanoi Prokopius.

Mutta Belisarius oli jo saanut täydellisen vallan itsensä yli.

„Nyt on tuolla rohkealla pojalla sotalaivoja. Nyt käy hän sietämättömäksi.“

Nyt tästä täytyy tulla loppu.“

Hän pani komean kypärän majesteettilliseen päähänsä ja sanoi:

„Minä aion säästää kaupunkia ja roomalaista väestöä, mutta minä en voi enää.“

Prokopius, mene kutsunaan tänne päälliköt Magnus, Demetrius, Constantianus, Bessas ja Ennes sekä ampumamestari Martinus. Minä annan heille tarpeeksi tekemistä.

Raakalaiset eivät saa iloita voitostaan. He saavat oppia tuntemaan Belisariuksen.“

Heti saapui ylipäällikön teltaan mies, joka rintapanssaristaan huolimatta näytti pikeemmin oppineelta kuin sotilalta.

Martinus, suuri matemaatikko, oli rauhallinen, sävyisiä huonteeltaan. Hänen suurin nautintonsa oli aina ollut tutkia Euklidesta.

Hän ei voinut nähdäkään vertä. Hän ei voinut taistaa kukkaakaan.

Matemaattisten ja koneopillisten tutkimustensa innostamana oli hän eräänä päivänä ikäänkuin sivu-

mennen keksinyt uuden heittokoneen, jonka voima oli hirmuinen. Hän esitti suunnitelmansa Belisariukselle. Tämä ihastui siihen eikä laskenutkaan enää Martinusta takaisin opintokammioon, vaan raaresi hänet keisarin luo ja pakoitti hänet rupeamaan „Itä-Rooman Magister militumini (s. o. Belisariuksen) ampuimestariksi.“ Hän sai suuremman palkan ja oli sopimuskirjan mukaan velvollinen laatimaan joka vuosi uuden heittokoneen.

Vastenneielisesti suunnitteli nyt lempeämielinen matemaatikko hirmuisia hävityskoneita, jotka muserisivat linnoitusten vallit ja kaupunkien tornit, heittivät sammuttamatonta tulta Justinianuksen vihollisten kaupunkiin ja tuhosivat tuhansittain ihmisiä.

Tosin hän joka vuosi iloitsi saadessaan ratkaisuksi matemaattisen tehtävänsä, jota hän väsymättömästi harkitsi, mutta kun tehtävä oli ratkaistu, ajatteli hän kauhulla keksintöjensä vaikutusta.

Surullisen näköisenä hän nytkin saapui Belisariuksen luo.

„Martinus, harpinkäyttelijä“, huusi tämä hänelle, „näytä nyt taitoasi.“

Kuinka monta katapulttia, ballistia ja heittokonetta meillä kaikkiaan on?”

„Kolmesataa viisikymmentä, herra!“

„Hyvä! Ja'a ne tasaisesti pitkin koko piirityslinjaamme.“

Pohjoiseen. Porta capuanan luo ja linnoituksen edustalle.

Muurinmurtajat ovat asetettavat vallien kohdalle.

Niiden täytyy särkyä, vaikka ne olisivat timanttia.

Leirin keskikohdalla on ammuttava keihäitä kaupungin kaduille.

Pane kaikki voimasi liikkeelle. Älä lakkaa hetkeksikään ensi vuorokauden aikana.

Anna joukkojen vuorotella.

Pane kaikki koneet käyntiin."

"Kaikkiko, herra?" kysyi Martinus. "Uudetkin? Pyrobalistit, tulenheittäjät"

"Nekin! Ne etupäässä."

"Herra, ne ovat kamaloita! Sinä et tunne niiden vaikutusta." —

"Niinpä minä tahdon sen oppia tuntemaan. Minä tahdon koettaa niitä."

"Tätä ihanaa kaupunkiako vastaan?"

Keisarin kaupunkia.

Aiotko valloittaa Justinianukselle soraläjän?"

Belisarius oli sielultaan suuri ja jalo.

Hän oli tyytymätön itseensä, tyytymätön Martinukseen, tyytymätön gööteihin.

"Minä en voi muuta", kiukutteli hän. "Nämä rautakalloiset raakalaiset, tuo hurjanrohkea Totila pakottavat minut sellaiseen tekoon.

Viidesti olen minä tarjonnut heille hyviä antautumisehtoja.

Tämähän on aivan hulluutta!

Gööteillä ei ole kolmea tuhatta miestä käytettävänä.

Justinianuksen pään kautta! Miksi nuo neljäkymmentä tuhatta napolilaista eivät tee kapinaa ja ota göötejä vangeiksi."

"He kai pelkäävät sinun hunnejasi enemmän kuin göötejään", arveli Prokopius.

"He ovat huonoja isänmaanystäviä.

Eteenpäin Martinus!

Tunnin päästä täytyy Napolissa palaa."

„Pikemminkin”, huokasi ampumamestari, „jos se on välttämätöntä.

Minä olen tuonut mukamani taitavan miehen, joka voi paljon auttaa ja tehdä työnne helpommaksi. Hän on elävä Napolin asemakaava.

Tuonko minä hänet tänne?”

Belisäriuksen viittauksesta huusi vahti sisään pienen, juutalaisen näköisen miehen.

„Ahaa, rakennusmestari Jochem”, sanoi Belisarius.

„Minä tunnen sinut hyvin Byzantiumin ajoilta saakka.

Sinunhan piti rakennuttaa Viisauden kirkko.

Mitä siitä tuli?”

„Luvallanne, herra, ei mitään.”

„Miksi?”

„Minun suunnitelmani mukaan olisi se tullut maksamaan vain miljoona centenaaria kultaa. Se oli liian halpaa keisarilliselle pyllyydelle.

Sillä kuta enemmän kristittyjen kirkko maksaa, sitä pyhempi ja Jumalalle otollisempi se on.

Eräs kristitty vaati kaksi kertaa suuremman summan ja sai urakan.”

„Mutta näinhän minä sinut rakennushommissa Byzantiumissa.”

„Kyllä, herra! Suunnitelmani miellytti keisaria.

Minä muutin sitä hiukan, poistin alttarin tienoot ja teetin sen mukaan ratsastushuoneen.”

„Sinä kai tunnet Napolin tarkasti? Sekä sisältä että ulkoa.”

„Sekä sisältä että ulkoa. Yhtä hyvin kuin rahapussini.”

„Hyvä, sinä autat sotamiehiä laukausten tähtäämisessä valleja ja kaupunkia vastaan.

Eteenpäin! Tee hyvin tehtäväsi, muutoin sinut seivästetään. Menkää!”

„Kaupunki parka”, huokasi Martinus.

„Mutta sinä saat nähdä pyrobalistit, Jochem. Ne ovat hyvin tarkkoja — ne laukiaavat helposti — lapsikin voi niitä hoitaa.”

Nyt alkoi pitkin koko leiriä väsymätön ja turmiota uhkaava puuha.

Göötitisoturit näkivät muurien harjoilta kuinka raskaita suunnattoman suuria koneita vedettiin muurien edustalla parikymmentä jopa kolmekymmentäkin hevosta, kamelia, aasia tai härkää edessä. Koneet sijoitettiin tasaisesti pitkin linjaa.

Huolissaan riensivät Totila ja Uliaris muureille ja ryhtyivät puolustuspuuhiin.

Multasäkkejä kannettiin muurinmurtajien uhkaamiin paikkoihin. Tulikekäläitä oli valmiina koneiden sytyttämistä varten, jos ne tulisivat liian lähelle. Kiehuva vettä, nuolia ja kiviä oli varattu vetoeläimiä ja miehistöä varten. Göötit nauroivat jo aralle viholliselle, kun he huomasivat, että koneet pysäytettiin paljon ulommas tavallista ampumamatkaa.

Mutta Totila ei nauranut.

Hän kauhistui nähdessään byzantilaisten riisuvan vetoeläimet ja rupeavan tähtäämään.

Yhtään laukausta ei vielä ollut ammuttu.

„No”, ivaili nuori Agila Totilan vieressä, „aikoivatko ne tuolla saakka ampua?”

Miksi ei suoraan Byzantiumista meren yli.

Se olisi turvallisempaa.”

Hän oli tuskin saanut sen sanotuksi, kun nelikymmennaulainen kivi musersi hänet ja sen muurinharjan, jolla hän seiso. Martinus oli saanut heitto-koneiden kantomatkan kolmiinkertaiseksi.

Totila huomasi, että heidän täytyi sallia vihollisten vastustamatta ampua.

Kauhistuneina hyppäsivät göötit valleilta ja hakivat suojaa kaduilla, taloissa ja kirkoissa.

Turhaan!

Tuhansia ja taas tuhansia nuolia, keihäitä raskaita palkkeja, kiviä ja kivikuulia sateli tarkasti tähdätyistä koneista heidän päälleen. Kokonaisia kallionlohkareita lensi ilmassa ja iski jyristen vahvimpainkin kattojen tiili- ja puukerrostien läpi. Pohjoispuolella iski muurimurtaja kumeasti linnoituksen valleihin.

Sillä aikaa kun ammutut esineet sanan mukaan pimensivät auringon, huomasit kuulon hirvittävästi kuuluva melu, mikä johtui maahan putoavien kivien räiskeestä, kukistuvien talojen pauhusta ja haavoittuneiden valitshuudoista.

Kauhistuneena ja vavisten pakeni väestö talojensa kellareihin tai holveihin sadatellen kilvan sekä Belisariusta että göötejä.

Mutta vapiseva kaupunki ei ollut vielä nähnyt pahinta.

Trajanuksen torilla lähellä satamaa oli katoton talo, jonkunmoinen laiva-arsenaali, joka oli aivan täynnä vanhaa, hyvin kuivaa puutavaraa, riveitä, pellavaa ja tervaa y. m.

Silloin lensi sähisten ja savuten harvinainen ammus ja sattui puukasaan. Samalla hetkellä kun se putosi alas, leimahti kirkas tulenliekki, joka levisi nuolenopeudella tulenaroissa aineissa.

Riemuhundoilla tervehtivät piirittäjät taivasta kohti nousevaa paksua savua ja ampuivat kiivaasti tähän paikkaan estääkseen sammutustöitä.

Belisarius ratsasti Martinuksen juo.

„Hyvä, harppiherra, hyvä“, huusi hän.

„Kuka tuon laukauksen tähtäsi?“

„Minä“, sanoi Jochem. „Te voitte olla minuun tyytyväinen, herra.

Huomatkaa!

Näettekö tuolla, palopaikasta oikealla korkean talon, jonka tasaisella katolla on kuvapatsaita.

Se on Valeriusten, Edomin kansan hartainpain ystävään talo.

Katsokaa!

Se palaa pian.“

Sihisten lensi tulinuoli ilman läpi ja heti sen jälkeen kohosi kaupungista toinen liekki taivasta kohti.

Samassa riensi Prokopius paikalle ja huusi:

„Belisarius, sotapäällikkösi Johannes tervehtää sinua ja káskee ilmoittaa, että Tiberiuksen linnoitus palaa ja että ensimmäinen valli on jo maan tasalla.“

Niin olikin asian laita ja pian oli neljä, kuusi, kymmenen taloa mikä missäkin kaupunginosassa ilmitulessa.

„Vettä“, huusi Totila, ratsastaen palavien talojen lomitse satamaan päin. „Tulkaa ulos Napolin porvarit!

Sammuttakaa talonne!

Minä en voi laskea muureilta yhtään göötiä.

Hankkikaa satamasta vesiammeita joka kadulle.

Naiset sisään! — mitä sinulla on minulle asiaa, tyttö? Anna minun —

Sinäkö, Mirjam?

Sinäkö täällä?

Nuolien ja liekkien keskellä.

Tiehesi, mitä sinä haet?“

„Sinua“, sanoi tyttö.

„Älä pelästy.

Hänen talonsa palaa.

Mutta hän itse on pelastunut."

"Valeria? Jumalan tähden! Missä hän on?"

"Minun luonani.

Paksumuurisessa tornissamme. Siellä hän on varmasti suojassa.

Minä näin liekin nousevan.

Minä riensin paikalle.

Lempeä-ääninen ystäväsi toi hänet raunioiden seasta. Hän aikoi viedä hänet kirkkoon.

Minä huusin hänelle ja kuljetin heidät kattomme alle.

Neitonen on haavoittunut.

Kivi on sattunut hänelle olkapäähän.

Mutta haava on aivan vaaraton.

Hän tahtoo nähdä sinua.

Minä läksin etsimään sinua."

"Kiitos, lapsi. Mutta tule, tule pois täältä!"

Hän tarttui nopeasti³ Mirjamiin ja nosti hänet eteensä hevosen selkään.

Vavisten pani tyttö kätensä hänen kaulaansa. Totila piti vasemmalla kädellään leveätä kilpeä suojana tytön päällä ja ajaa karautti pitkin savuavia katuja Porta capuanalle päin.

"Oi, jos nyt — jos nyt saisin kuolla — kuolla hänen rinnoillaan, vaikkakaan ei hänen kaussansa", rukoili Mirjam.

Tornissa tapasi Totila Valerian Mirjamin vuoteella Juliuksen ja orjatarten hoidossa.

Valeria oli kalpea ja heikontunut verenvuodosta, mutta totinen ja tyyni.

Totila riensi hänen luokseen. Sykkivin sydämin seisoi Mirjam akkunan ääressä ja katseli ääneti palavaa kaupunkia. — —

Heti kun Totila oli huomannut, ettei haava ollut vaarallinen, huusi hän:

„Sinun on lähdettävä pois tällä hetkellä!

Tunnin perästä kenties Belisarius tekee rynnäkön näitä muureja vastaan.

Kaikki laivani ovat täynnä pakolaisia. Laivani vievät sinut Cajetaan ja sieltä edelleen Roomaan. Riennä sitten Taginaehen, missä teillä on tiluksia.

Sinun on lähdettävä. Julius saattaa sinua.”

„Kyllä”, sanoi tämä, „sillä meillä on sama matka.”

„Sama matka? Minne sinä sitten aiot?”

„Kotiini Galliaan.

Minä en voi enää kauemmin katsella tätä kama-lata taistelua.

Sinä tiedät itsekin, että koko Italia nousee Byzantiumin puolesta teitä vastaan.

Kansalaiseni sotivat Belisariuksen johdolla. Pitäisikö minun sotia heitä vai sinua vastaan? Minä lähden.”

Ääneti kääntyi Totila Valeriaan päin.

„Ystäväni”, sanoi tämä, „minusta tuntuu, että rakkautemme onnentähti on sammunut iäksi.

Tuskin on isäni astunut Jumalan valtaistuimen ääreen valalleen uskollisena, kun Napoli, valtakunnan kolmas kaupunki joutuu vihollisten käsiin.”

„Etkö sinä siis luota miekkoihimme?”

„Minä luotan miekkoihinne — mutta en onneenne! Isäni talon palkkien romahtaessa kokoon näin onnenikin perustan horjuvan.

Hyvästi — pitkiksi ajoiksi.

Minä tottelen sinua.

Minä menen Taginaehen.”

Totila ja Julius riensivät orjat mukanaan vararaan itseään varten yhden kolmisoudun.

Valeria nousi vuoteelta. Silloin riensi Mirjam hänen luokseen sitoakseen hänelle kiiltävät sandaalit jalkoihin.

„Anna olla, tyttö! Sinä et saa palvella minua“, sanoi Valeria.

„Minä teen sen mielelläni“, kuiskasi tämä.

„Mutta salli minun tehdä yksi kysymys.

Ja intohimoisesti katsoivat hänen säihkyvät silmänsä Valerian levollisia kasvoja.

„Sinä olet kaunis ja viisas ja ylevä — mutta sano minulle rakastatko sinä häntä — nyt sinä voit hänet hyljätä — rakastatko sinä häntä kuumalla, kaikki kuluttavalla, ikimahtavalla hehkulla, rakastatko sinä häntä niinkuin —“

Silloin painoi Valeria tytön kauniin, hehkuvan pään rintaansa vasten:

„Rakastanko häntä niinkuin sinä?”

En, suloinen sisareni!

Älä pelästy!

Minä olen aavistanut sen siitä, mitä Totila on sinusta kertonut.

Ja minä huomasin sen selvästi nähdessäni ensikerran teidät yhdessä. Mutta ole huoleatta! Salaisuutesi on hyvässä kätkössä. Yksikään ihminen ei saa sitä tietää.

Älä itke, älä vapise, suloinen lapsi!

Minä rakastan sinua rakkautesi vuoksi.

Minä ymmärrän sinut.

Onnellinen, joka sinun tavallasi kokonaan voi antautua hetken surulle.

Minulle on vihamielinen Jumala antanut mielen, joka tahtoo aina katsella nykyisyydestä tulevaisuuteen.

Niinpä näen minä edessämme synkkää surua ja pitkän, synkän polun, jolla ei näy valopilkkuaakaan.

Mutta minä en voi jättää sinua siihen ylpeään vakaumukseen, että rakkautesi olisi jalompi kuin minun senvuoksi, että se on toivoton.

Minunkin toiveeni ovat rauenneet.

Kenties olisi ollut hänen onnensa, jos hän olisi keksinyt ihanan rakkautesi tuoksuvan ruusun — sillä Valeria, niin pelkään — ei tule koskaan hänen omakseen.

Voi hyvin, Mirjam!

He tulevat.

Muista tätä hetkeä.

Muistele minua sisarena. Kiitos, kiitos sinulle ihanasta rakkaudestasi.“

Mirjam vapisi pahanteosta keksityn lapsen tavoin ja aikoi paeta Valerian luota.

Mutta tämän jalot sanat karkoittivat hänen sydämistään ujouden ja pelon. Kyyneleet vierivät virtoina pitkin hehkuvan punaisia poskia. Ujoudesta, häpeästä ja itkusta vavisten puristi hän päätään kiihkeästi ystävättärensä rintaa vasten.

Silloin kuultiin Juliuksen tulevan ja huutavan Valeriaa.

Heidän täytyi erota. Yhden ainoan ujon katseen uskalsi Mirjam luoda suloisista silmistään kauuniiseen roomalaisnaiseen.

Sitten lankesi hän nopeasti hänen eteensä polvilleen, syleili hänen polviaan, painoi tulisen suudelman hänen käteensä ja katosi viereiseen huoneeseen.

Valeria nousi kuin unesta heräten seisolleen ja katseli ympärilleen.

Akkunalla oli maljakossa tuoksuva tunnanpuunainen ruusu.

Hän suuteli sitä, kätki sen povelleen, siunasi

nopealla kädenliikkeellä huonetta, joka oli ollut hänen turvapaikkanaan ja läksi sitten päättäväisesti Juliuksen mukana katetussa kantotuolissa satamaan, jossa hän jätti Totilalle lyhyet jäähyväiset ja nousi Juliuksen kanssa laivaan.

Tämä käänsi vähitellen keulansa merelle päin ja läksi sitten nopeasti satamasta.

Totila katseli unelmoiden laivaa.

Hän näki Valerian valkoisen käden viittaavan jäähyväisiksi. Hän katseli yhä kauemmaksi poistuvaa laivaa huolimatta laukauksista, joita rupesi yhä enemmän satelemaan satamaan.

Hän nojautui erääseen patsaaseen ja unohti hetkeksi palavan kaupungin, itsensä ja kaikki.

Silloin herätti uskollinen Torismut hänet unelmista.

„Tule, päällikkö“, huusi tämä hänelle. „Minä olen hakenut sinua kaikkialta. Uliaris tahtoo puhua kanssasi. — Tule! Mitä sinä tuijotat merelle sulusevien nuolten sataessa?“

Totila ojentautui vähitellen pystyyn.

„Näetkö sinä“, sanoi hän. „näetkö sinä tuota laivaa? — Siellä ne menevät! —“

„Kutka?“ kysyi Torismut.

„Onneni ja nuoruuteni“, sanoi Totila ja läksi etsimään Uliarista.

Tämä ilmoitti hänelle hyväksyneensä juuri aikaa voittaakseen kolmen tunnin aselevon, jonka Belisarius oli tarjonnut sovinnon hieromista varten.

„Minä en koskaan antaudu!“

Mutta meidän on saatava aikaa muurien korjaamisesta varten.

Eikö tule apua? Etkö ole meritse saanut mitään tietoa kuninkaalta?“

„En mitään.“

„Kiros! Yli kuusisataa göötiä on kaatunut helvetillisen ampumisen kautta.“

Minä en voi enää miehittää tärkeimpiäkään paikkoja. Jospa minulla olisi edes neljäsataa miestä.“

„Kenties minä voin ne sinulle hankkia“, sanoi Totila hetken mietittyään.

„Aurelianuksen linnoituksessa Roomaan vievän tien varrella on neljäsataa viisikymmentä göötiä.“

He ovat tähän saakka selittäneet, että heitä pidättää⁵ Teodahadin mieletön, mutta ankara käsky tulemasta Napolin avuksi.

Mutta nyt häidän suurimmallaan ollessa — minä menen itse sinne aselevon kestäessä ja panen kaikki voimani liikkeelle saadakseni heidät tänne.“

„Älä mene! Sinä et ehdi takaisin ennen aselevon loppua eikä tie ole sitten enää auki. Sinä et pääse saarroksen läpi.“

„Minä] pääsen läpi väkivallalla tai viekkaudella. Koeta puolustautua siksi kunnes minä tulen takaisin. Ylös, Torismut, ratsaille!“

Sillä aikaa kun Totila Torismutin ja parin muun ratsumiehen seuraamana ajoi Porta capuanan kautta ulos, oli vanha lisak, joka oli koko ajan ollut valleilla, käyttänyt hyväkseen aselepoa palatakseen huoneisiinsa katsomaan tytärtään ja saamaan ruokaa.

Mirjam hankki leipää ja viiniä ja kyseli huolekkaana lisakilta vihollisten edistymisestä. Silloin rupesi portailta kuulumaan nopeita, epävarmoja askelia ja hämmästyneen parin eteen ilmestyi Jochem.

„Rakelin poika, mistä tulet sinä tällaisena hetkenä, kuten korppi onnettomuuden edellä. Kuinka sinä olet päässyt kaupunkiin? Mistä portista?“

„Se on minun asiani.“

Minä tulen, isä lisak, vielä kerran vaatimaan tyttäresi kättä — viimeisen kerran tässä elämässä.”

„Onko nyt mielestäsi sopiva aika kosimiseen ja häiden viettämiseen”, sanoi lisak nyreissään. „Kaupunki palaa ja kadut ovat ruumiita täynnä.”

„Miksi kaupunki palaa? Miksi kadut ovat täynnä ruumiita?”

Koska Napolin miehet pitävät Edomin kansan puolta. Nyt on sopiva kosimisaika.

Anna minulle lapsesi, isä lisak, niin minä pelasinut ja hänet.

Minä yksin voin teidät pelastaa.”

Hän tarttui Mirjamin käsivarteen.

„Siväkö pelastaisit minut?” huusi tämä peräytyen. „Mieluummin kuolen.”

„Haa, kopea”, huusi kiukkuinen kosija hampaitaan kiristellen, „sinä sallisit tietenkin mieluummin tuon vaaleatukkaisen kristityn pelastaa itsesi.

Saadaan nähdä pelastaako tuo kirottu sinut Belisariuksen ja minun käsistäni.

Haa, minä vedän häntä pitkistä, keltaisista liuksista pitkin katuja ja syljen hänen kalpeaan naamaansa.”

„Mene täältä tiehesi, Rakelin poika”, sanoi lisak tarttuen keihääseen.

„Minä huomaan, että sinä pidät tuolla ulkopuolella olevien puolta.

Mutta torvi kaikuu, minun täytyy lähteä. Yhden sentään sanon sinulle: moni teistä vielä kaatuu selälleen, ennenkuin te pääsette näiden rappauteiden munnien yli.”

„Kenties”, irvisteli Jochem, „me lennämme luntujen tavoin niiden yli.

Viimeisen kerran sanon minä sinulle, Mirjam:

luovu vanhuksesta. luovu tuosta kirotusta kristitystä. Nämä vallit — sen minä sanon sinulle — hautaavat heidät raunioihinsa.

Minä tiedän, että sinä olet kantanut hänen kuvaansa sydämessäsi — minä annan sinulle anteeksi — kun vaan tulet vaimokseni.”

Hän tavoitteli Mirjamin kättä.

„Sinäkö annat minulle anteeksi?”

Annat anteeksi, että hän on sinua niin paljon korkeammalla kuin loistava aurinko maan matoa.

Minä en olisi ansainnut koskaan nähdäkään häntä, jos minä tulisin vaimoksesi.

Pois, tiehesi!”

„Haa”, huusi Jochem. „liikaa, liikaa, vaimoksesi — sinä et koskaan tule vaimokseni.

Mutta sinä saat kiemurella näillä käsivarsilla ja kristityn kuvan minä riistän verta vuotavasta sydäimestäsi.

Näkemiin!”

Hän katosi äkkiä huoneesta ja yhtä salaperäisesti koko kaupungistakin.

Pahojen aavistusten ahdistamana riensi Mirjam ulkoilmaan. Ne pakoittivat hänet rukoilemaan: mutta ei ummehtuneessa synagogassa: hän rukoili hänen Jumalaansa.

Epäroivin askelin meni hän läheiseen Sancta Marian basilikaan, josta juutalaistyttö oli rauhan aikana usein sadatellen ajettu pois.

Mutta nyt ei kristityillä ollut aikaa sadatella häntä.

Hän hiipi erääseen pimeään pilarikäytävän kulmaan ja unohti pian palavassa rukouksessa itsensä. kaupungin ja koko maailman. Hän oli hänen luonaan ja hänen Jumalansa luona.

Tällä välin kului aselevon viimeinen tunti. Aurinko kallistui jo mereen päin.

Göötit paikkailivat ja täyttivät parhaan kykynsä mukaan rikkonaisia paikkoja muureissa: kulettivat soran ja kuolleet pois ja sammuttivat tulipalot.

Silloin tyhjäntyi hietakello kolmannen kerran. Belisarius seisoi telttansa edustalla päällikköjensä ympäröimänä ja odotti Tiberiuksen linnoituksesta antautumismerkkiä.

„En minä sitä usko“, kuiskasi Johannes Prokopiukselle.

„Tuo vanhus, joka on tehnyt meille niin monta kepposta, ei antaudu.

Parempi se onkin. Silloin saadaan kunnollinen rynnäkkö ja sitten kunnollinen ryöstö.“

Linnoituksen harjalle nousi kreivi Uliaris ja heitti kopeasti keihäänsä odottavia etujoukkoja vastaan.

Belisarius hypähti ylös.

„Nuo päättömät haluavat omaa turniotaan: niinpä saakoot sen.

Päällikköni, rynnäkköön!

Sille, joka ensin pystyttää lippumme vallille, annan kymmenennen osan saaliista.“

Päälliköt riensivät eri tahoille. Kaikkia kiihoitti kunnian- ja voitonhimo.

Johannes kääntyi juuri vesijohdon hävitetyn kaaren ympäri — Belisarius oli antanut puhkaista vesijohdon estääkseen veden saannin kaupunkiin — kun joku huusi häntä hiljaa.

Hämärä oli jo alkanut, joten hän vaivoin tunsii huntajan.

„Mitä sinä tahdot, juutalainen“, huusi Johannes kiireesti.

„Minulla ei ole aikaa!

Kova työ on edessä!

Minun on päästävä ensimmäisenä kaupunkiin.”

„Sinne pääsette vähällä vaivalla herra, kun vaan seuraatte minua.”

„Kunko seuraan sinua? Tiedätkö sinä tien yli muurien ilmojen kautta?”

„En, mutta muurien alitse, maan läpi.

Minä näytän sen teille, jos lahjoitatte minulle tuhat solidia sekä lupaatte minulle saaliista sen tytön jota vaadin.”

Johaunes seisahtui.

„Saat sen mitä pyydät. Missä on tie?”

„Täällä”, sanoi Jochem lyöden kädellään kiviin.

„Mitä? Vesijohto? Mistä sinä sen tiedät?” —

„Minä olen sen rakennuttanut.

Mies voi kumarassa kävellä sitä pitkin. Siinä ei ole nyt vettä.

Minä tulin juuri tätä tietä kaupungista.

Johto päättyy erääseen vanhaan temppelipihaan Porta capuanan luona. Ota mukaasi kolmekymmentä miestä ja seuraa minua.”

Johannes katsoi häntä tiukasti silmiin.

„Ja jos sinä petät minut?”

„Minä kuljen miekkojenne välissä.

Jos minä valehtelen niin pistäkää minut kuoliaaksi.”

„Odota”, huusi Johannes ja riensi pois.

Viides luku.

Heti palasi hän takaisin mukanaan veljensä Perseus ja kolmisenkymmentä rohkeata armenialaista palkkasoturia, joilla oli aseina paitsi miekkoja, lyhyet käsikirveet.

„Kun me olemme päässeet kaupunkiin“, sanoi Johannes. „repäiset sinä, Perseus, Porta capuanau oikealla puolella olevan ryntäysportin auki. Samalla hetkellä pystyttävät muut lippumme vallille.

Tämä on merkinä hunneilleni, jotka silloin ulkoapäin rientävät rynnäkköportille.

Mutta kuka suojelee portin tornia.

Hänet meidän täytyy saada käsiimme.“

„Iisak, eräs edomealaisten harras ystävä. Hänen täytyy kuolla.“

„Hän kuolee“, sanoi Johannes vetäen miekkansa esille. „Eteenpäin.“

Hän meni ensimmäisenä vesijohdon holvikäytävään.

„Paukaris ja Gubazes, ottakaa juutalainen väliimme ja pienemmänkin epäluulon johdosta pistäkää kuoliaaksi.“

Milloin nelinkontin, milloin kyyryksissä hapuulivat armenialaiset pilkkoisen pimeässä hänen jäles-

sään huolellisesti välttären aseittensa kolistelemista. Ääneti ryömivät he eteenpäin.

Äkkiä huusi Johannes puoliääneen: „Ottakaa juutalainen kiinni!

Pistäkää hänet kuoliaaksi!

Vihollisia! Aseita!

Ei. antakaa hänen olla“, huusi hän nopeasti, „se olikin vain käärme, joka kiemurteli ohi. Eteenpäin!“

„Nyt oikealle“, sanoi juutalainen. „Tässä päättyy vesijohto temppeleihin.“

„Mitä täällä on? — Luita. — Luuranko!“

„Minä en jaksa kauemmin! Kalmanhaju tukahuttaa minut. Apua!“ vaikeroi eräs miehistä.

„Antakaa hänen jäädä! Eteenpäin!“ komensi Johannes.

„Minä näen tähden.“

„Se on päivän valo Napolista“, sanoi Jochem. „Vielä muutamia askeleita.“ —

Johanneksen kypärä töksähti pitkän, temppeleiden pihalla olevan öljypuun juuriin.

Me tunnenme puun.

Juurta väistäessään iski hän kypäränsä sivuseinään niin että helähdys kuului. Hän seisahtui pelästyneenä.

Mutta hän kuuli vain lukuisain kyyhkysten siipien suhinaa, kun nämä pelästyneinä läksivät lentoon oliivin oksilta.

„Mitä se oli?“ sanoi hiljainen ääni heidän yläpuolellaan. „Tuuli kummittelee omituisesti vanhassa holvissa.“

Puhuja oli Arria.

„Oi Jumalani“, sanoi hän langeten taas polvilleen ristien eteen. „päästä meitä pahasta äläkä salli kaupungin kukistua ennenkuin Jucunduksen tuleen takaisin.“

Voi, jollei hän löydä enää jälkiään eikä äitiään.
Salli hänen tulla takaisin samaa tietä, jota hän
menikin. Näytä hänet minulle taas sellaisena kuin
hänet viime yönä näin."

Hän kääntyi aukkoon päin.

"Oi, synkkä käytävä! Sinne on onneni kadon-
nut, Anna se minulle takaisin! Jumalani, tuo hänet
takaisin tätä samaa tietä."

Hän seiso i aivan aukon edessä kädet ristissä ja
katse taivaaseen luotuna.

Johannes vavahti.

"Hän rukoilee", sanoi hän. "Täytyykö minun
tappaa hänet kesken rukoustaan?" —

Hän pysähtyi. Hän toivoi, että Arria kääntyisi.

"Tämä kestää liian kauan. Minä en voi auttaa,
kautta Jumalan."

Hän tuli nopeasti esille juurten varjosta.

Silloin loi rukoileva puoliso keat silmänsä alas-
päin. Hän näki komean miehen nousevan maasta.

Autuuden tunne kuvastui hänen piirteissään.

Hän levitti kätensä.

"Jucundus!" huusi hän.

Tämä oli hänen viimeinen sanansa.

Byzantilaisen miekka tunkeutui hänen sydä-
meensä.

Huudahtamattakaan, hymy huulilla kaatui hän
kukkien — Mirjamin kukkien päälle.

Johannes kääntyi ja auttoi nopeasti ensin vel-
jensä Perseuksen, sitten juutalaisen ja lopuksi kolme
etumaista sotilastaan aukosta ylös.

"Missä on portti?"

"Täällä vasemmalla, minä menen avaamaan."

Perseus näytti sotamiehille tietä.

"Missä ovat tornin portaat?"

„Täällä oikealla“, sanoi Jochem — nämä olivat ne portaat, jotka veivät Mirjamin huoneeseen ja joita myöten Totila oli niin usein kulkenut — „hiljaa! Vanhus on tänne tulossa.“

Iisak sieltä tulikin.

Hän oli kuullut ylös melua. Hän tuli soihtu ja keihäs kädessä portaille.

„Kuka siellä on? Mirjamko? Kuka tulee?“ kysyi hän.

„Minä, isä Iisak“, vastasi Jochem, „minä aion vielä kerran kysyä.“ — Hän hiipi samalla kissan tavoin yhden portaan ylöspäin.

Myttä Iisak kuuli aseiden kalinaa.

„Keitä sinulla on mukanas?“ huusi hän ja meni kulman ohi valaisten soihdullaan.

Silloin huomasi hän Jochemin takana piilottelevat sotamiehet.

„Petos, petos“, huusi hän. „Kuole sinä hebrealaisten häpeäpilkku.“

Raivoissaan iski hän Jochemia, joka ei voinut peräytyä, pertuskalla rintaan. Tämä kaatui kuolleena taaksepäin.

„Petos!“ huusi Iisak vielä kerran.

Mutta samassa iski Johannes hänet kuoliaaksi, hyppäsi ruumiiden yli, riensi tornin huippuun ja pystytti sinne Byzantiumin lipun.

Alhaalta kuului kirveeniskuja. Hyökkäysportti kaatui ulospäin ja riemuhuutojen kaikuessa — oli tullut jo aivan pimeä — ajoivat tuhannet hunnit kaupunkiin.

Kaikki oli lopussa.

Osa hyökkäsi murhaten kaduille, osa riensi lähimmille porteille ja löi ne rikki avaten siten tien ulkopuolella oleville tovereilleen.

Nopeasti riensi Uliaris pienen joukkonsa kanssa Tiberiuksen linnoituksesta. Hän toivoi saavansa kaupunkiin päässeet ajetuiksi takaisin. Turhaan! Heittokeihäs kaatoi hänet maahan.

Hänen ruumiistaan taistellen kaatui kaksi sataa uskollista göötiä, jotka vielä olivat jäljellä.

Silloin, nähdessään keisarillisen lipun liehuvan vallilla, rupesivat Napolin porvaritkin taistelemaan göötejä vastaan vanhojen roomalaisystävien Stephanoksen ja syyrialaisen Antiochoksen johdolla — asianajaja Kastor, göötien innokas ystävä, joka koetti tätä estellä, lyötiin kuoliaaksi —. He riistivät aseet muutamain kaduilla jäljellä olevien göötien käsistä ja lähettivät lähetyston ommittelemaan ja kiittämään Belisariusta, joka loistavan esikuntansa ympäröimänä ajoi Porta capuanan kautta kaupunkiin, sekä pyytämään häneltä armoa kaupungille.

Mutta hän rypisti majesteetillista otsaansa ja sanoi edes hevostaan pysäyttämättä:

„Viisitoista päivää on Napoli minua pidättänyt.

Muutoin olisin aikoja sitten ollut Rooman, jopa Ravennan edustalla.

Tämä on suuresti vahingoittanut keisarin aikeita ja minun mainettani.

Viisitoista päivää on teitä pelkureita ja ilkeämielisiä raukkoja kourallinen raakalaisia saanut vallita.

Rangaistuksena näistä viidestätoista päivästä on viidentoista tunnin — ryöstö.

Ilman murhaa — sillä asukkaat ovat keisarin sotavankeja — ilman murhapolttoja — sillä kaupunki on nyt Byzantiumin linnoitus.

Missä on göötien johtaja? Kuollutko?”

„Kuollut“, sanoi Johannes. „Tässä on hänen miekkansa. Kreivi Uliaris kaatui.“

„En minä häntä tarkoittanut“, sanoi Belisarius.

„Minä tarkoitan nuorukaista, Totilaa. Kuinka hänen on käynyt?”

Minun täytyy saada hänet käsiini.“

„Herra“, sanoi eräs napolilainen, rikas kauppias Asklepiodot, „jos säästätte taloni ja tavaravarastoni ryöstöltä, niin sanon teille mihin hän on joutunut.“

Belisariuksen viittauksesta tarttui kaksi maurilaista ratsumiestä vapisevaan kauppiaaseen.

„Kapinoitsija, aijotko sinä asettaa minulle ehtoja? Puhu tai kidutuspenkissä kyllä puhut.“

„Armoa! Armoa!“ parkui Asklepiodot.

„Merikreivi riensi aselevon aikana muutamain ratsumiesten seuraamana Aurelianusen linnoitukseen hakemaan sieltä apuväkeä. Hän voi palata millä hetkellä tahansa.“

„Johannes“, sanoi Belisarius, „Totila on yhtä tärkeä kuin koko Napoli.“

Meidän täytyy saada hänet vangiksi.

Oletko sinä käskyni mukaan vallannut Roomaan vievän tien ja miehittänyt portin?”

„Siihen suuntaan ei kaupungista ole kukaan päässyt“, sanoi Johannes.

„Liikkeelle! Nuolennopeasti! Meidän täytyy houkutella hänet kaupunkiin.“

Pane pian göötiläinen sotalippu takaisin Tiberiuksen linnoituksen ja Porta capuanan harjalle.

Aseta vangitut napolilaiset taas aseissa valleille. Se joka häntä varoittaa, tapetaan heti. Pue muutamia henkivartijoitani göötien varuksiin.

Minä tahdon itse olla mukana! Hanki kolmesataa miestä portin läheisyyteen.

Heti kun hän on ratsastanut laskuristikon ohi, pudotetaan se alas.

Minä tahdon saada hänet elävänä kiinni.

Hänen täytyy olla koristeena riemukulussani Byzantiumiin.“

„Anna tämä minun huolekseni, päällikkö“, pyysi Johannes. „Minä olen hänelle velassa ankaran iskun.“

Hän riensi takaisin Porta capuanalle, käski viedä pois ruumiit ja kaikki taistelun merkit ja ryhtyi muihinkin tarpeellisiin toimenpiteisiin.

Silloin saapui paikalle hunnutettu nainen.

„Jumalan hyvyiden tähden“, rukoili suloinen ääni, „antakaa minun mennä, miehet! Minä tahdon vain hänen ruumiinsa — oi, varokaa! Hänen valkoinen partansa! Oi, isäni!“

Tulija oli Mirjam, jonka ryöstävien hunnien melu oli pelästyttänyt kirkosta.

Epätoivon voimalla työnsi hän keihäät syrjään ja otti lisäkin kalpean pään syliinsä.

„Tiehesi tyttö“, huusi lähin sotilas, hyvin pitkä bajuvari. — Garizo oli hänen nimensä. Hän oli palkkasoturina Byzantiumin armeijassa.

„Älä pidätä meitä! Meidän on saatava paikka puhtaaksi.

Juutalainen hautaan!“

„Ei, ei“, huusi Mirjam ja tyrkkäsi miestä taaksepäin.

„Nainen“, huusi tämä kiukkuisesti ja kohotti kirveensä. —

Mutta Mirjam seisoi pelottomana suojaten isänsä ruumista käsillään ja katsellen loistavin silmin miestä. — Garizolta vaipui käsi alas.

„Sinä olet rohkea“, sanoi hän.

„Ja kaunis sinä olet kuin Liusachan metsänhaltijatar. Mitä minä voin hyväksesi tehdä. Sinä olet ihmeellisen näköinen.“

„Jos isieni Jumala on saanut sydämesi taivute-
tuksi“, pyysi Mirjam sydäntäliikuttavalla äänellä, „niin
auta minua tämän ruumiin hautaamisessa tuonne
puutarhaan. — Haudan on hän itse aikoja sitten kai-
vanut — Saaran, äitini viereen, pää itäänpäin.“

„Olkoonmenneeksi“, sanoi bajuvari ja seurasi häntä.

Hän kantoi päätä, Garizo tarttui ruumiin ala-
osaan. Muutaman askeleen perästä olivat he pienessä
puutarhassa. Surupajun alla oli kivi. Mies vieritti
sen syrjään ja he laskivat ruumiin hautaan asettaen
kasvot itäänpäin. —

Sanaakaan sanomatta, kyyneltäkään vuodatta-
matta tuijotti Mirjam hautaan. Hän tunsu itsensä
nyt niin turvattomaksi, niin yksinäiseksi. Bajuvari
siirsi hiljaa kivilaatan paikoilleen.

„Tule“, sanoi hän sitten.

„Minne?“ kysyi Mirjam soinnuttomalla äänellä.

„Niin, minne sinä haluat?“

„En tiedä sitä itsekään. — Kiitos kaunis“, sanoi
hän ja otti taikakalun kaulastaan ja ojensi sen hänelle.
Se oli kultainen näkyraha Jordanista, temppelistä.

„Ei“, sanoi mies pudistaen päätänsä.

Hän tarttui Mirjamin käteen ja asetti sen sil-
miensä päälle.

„Hyvä“, sanoi hän, „tämä tuottaa minulle onnea
koko elämäni ajan.“

Nyt minun on lähdettävä. Meidän on saatava
kreivi Totila vangiksi. Voi hyvin!“

Tämä nimi sai Mirjamin tarkkaavaiseksi. — Hän
silmäsi vielä kerran hiljaista hautaa ja pujahti sitten
nopeasti ulos puutarhasta.

Hän pyrki portista maantielle, mutta laskuris-
tikko oli alhaalla ja portilla seisoivat miehiä göötiläisissä
varuksissa. Hän katseli ihmeissään ympärilleen.

„Onko kaikki kunnossa, Chanaranges?“

„On, hän on melkein vankimme.“

„Kuulkaa, vallin ulkopuolella, — kavion kopetta — siinä ne ovatkin. Tiehesi nainen!“

Ulkopuolella ajoi joukko ratsastajia täyttä karkua porttia kohti.

„Auki, portti auki“, huusi Totila jo kaukaa.

Silloin ajoi Torismut etumaiseksi.

„Minä en oikein luota tähän“, sanoi hän. „Maantiellä oli hiljaa kuin haudassa, samoin vihollisten leirissä. Vain pari vartiotulta palaa siellä.“

Silloin kajahti tornin huipulta göötiläisen sotatorven ääni.

„Se poika puhaltaa kamalasti“, sanoi Torismut kiukuissaan.

„Se oli varmaankin joku italialainen“, arveli Totila.

„Mikä on tunnussana“, huudettiin sisäpuolelta latinankielellä.

„Napoli“, vastasi Totila.

„Kuuletko? Uliariksen on täytynyt aseistaa kau-pungin porvarit.“

Portti auki! Minä tuon iloisia sanomia“, jatkoi hän puhettaan sisäpuolella oleville. „Neljäsatua göötiä saapuu tuossa tuokiossa. Italialla on uusi kuningas.“

„Kuka?“ kysyttiin sisäpuolelta hiljaa.

„Valkoisen hevosen ratsastaja, etevin.“

Portit avattiin, holviin ilmestyi göötiläisiin varuksiin puettuja sotilaita, tulisoihdud loistivat ja kuiskuttavia ääniä kuului.

„Laskuristikko ylös“, huusi Totila ratsastaen aivan sen ääreen.

Torismut katseli joukkoa varjostaen silmiään kädellään.

„Eilen oli heillä Regetan luona kokous“, jatkoi Totila. „Teodahad on erotettu virasta ja kreivi Viti- ges —“

Samassa nousi ristikko hitaasti ja Totila aikoi ajaa täyttä karkua kaupunkiin, kun hänen hevosensa eteen syöksähti soturien joukosta nainen.

„Pakene“, huusi hän, „viholliset ovat kimpussasi. Kaupunki on joutunut vihollisten käsiin.“

Hän ei saanut enempää sanotuksi. Keihäs lävisti hänen rintansa.

„Mirjam“, kiljasi Totila kauhistuneena ja kiskasi hevostansa taaksepäin.

Mutta Torismut, joka oli alkanut aavistaa petosta löi miekallaan ristikkojen lomasta poikki köyden, jolla laskuristikko nostettiin ja laskettiin. Rämähtäen putosi se Totilan edessä maahan.

Sateena lensi keihäitä ja nuolia ristikkojen läpi portin sisäpuolelta.

„Ristikko ylös! Heidän kimppuunsa!“ huusi Johannes miehilleen.

Totila ei liikahtanutkaan paikaltaan.

„Mirjam! Mirjam!“ huusi hän syvän surun valtaamana.

Silloin avasi Mirjam vielä kerran silmänsä ja loi häneen raukeavan, rakkauden ja tuskan kirkastaman katseen. Tämä katse ilmaisi kaikki. Se tunkeutui Totilan sydämeen.

„Sinun vuoksesi“, huokasi tyttö ja kaatui kuolleena maahan. —

Silloin unohti Totila Napolin ja kuolemanvaaran.

„Mirjam“, huusi hän vielä kerran ojentaen molemmat kätensä tyttöä kohti.

Samassa sattui nuoli hänen hevosensa lapaan. Jalo eläin hypähti taaksepäin ja nousi pystyyn.

Laskuristikko alkoi jo nousta. Silloin tarttui Torismut Totilan ohjaksiin, käänsi hevosen ja löi sitä miekan lappeella. Hurjaa vauhtia läksivät he pakoon.

„Pois täältä, herra“, huusi Torismut. „No, nopsia heidän täytyy olla, jos mielivät meidät kiinni saada.“

Tuulen tavoin ajoivat he takaisin päin pitkin Via capuanaa. Johannes ei uskaltanut ajaa heitä pitkälle takaa, sillä yö oli pimeä ja tie hänelle tuntematon.

Totila ja Torismut tapasivat pian Aurelianuksen linnoituksen miehistön. Pysähdyttiin eräälle kukkulalle, jonne näkyi kaupunki tornineen valleille tehtyjen byzantilaisten vahtitulien loisteessa.

Nyt vasta toipui Totila huumaavasta tuskastaan.

„Uliaris!“ huokasi hän. „Mirjam!

Napoli — me näemme vielä toisemme.“

Hän käski lähteä Roomaan päin.

Mutta tästä hetkestä alkaen peitti varjo nuoren göötin sielun. Tuskan pyhällä oikeudella oli Mirjam saanut ijäksi sijan hänen sydämessään.

Kun Johannes palasi ratsumiehineen turhalta retkeltään hyppäsi hän hevosen selästä ja huusi kiukuisella äänellä: „Missä on tyttö, joka häntä varoitti!

Heittäkää hänen ruumiinsa koirille.“

Ja hän riensi Belisariuksen luo kertomaan tapahtumasta.

Mutta kukaan ei tiennyt minne kauniin tytön ruumis oli joutunut.

Hevoset olivat polkeneet hänet mäsäksi, arvelivat ihmiset.

Mutta eräs tiesi asian paremmin, nimittäin bajuvari Garizo.

Hän oli metelin aikana ottanut Mirjamin kuiu

nukkuvun lapsen vahvoille käsivarsilleen ja kantanut hänet puutarhaan, vierittänyt kivilevyn aivan äsken suljetun haudan päältä ja asettanut tyttären isän viereen. Sitten oli hän katsellut häntä kauan.

Kaukaa kuului meteliä: kaupunkia ryöstettiin. Belisariuksen massagetit polttivat ja murhasivat kiellostosta huolimatta: kirkkojakaan ei säästetty. Lopuksi täytyi sotapäällikön itsensä tulla paljain miekoin järjestystä pitämään. —

Mirjamin piirteissä kuvastui ihana jalous. Garizo olisi suudellut häntä mielellään, mutta ei uskaltanut.

Sitten käänsi hän tytön kasvot itään päin, taittoi haudan vieressä kasvavan ruusun ja kiinnitti sen hänen rintaansa.

Hän aikoi lähteä ryöstämään hänkin.

Mutta hän ei hennonnut lähteä: hän kääntyi takaisin.

Ja hän seisoi keihääseensä nojaten koko yön kunniavahtina kauniin tytön haudan ääressä.

Hän katseli tähtiä ja luki ikivanhan pakanallisen kuolinrukouksen, jonka hänen äitinsä oli hänelle opettanut kotona Liusachan luona.

Mutta se ei ollut hänen mielestään tarpeeksi. Hän rukoili, sen lisäksi hartaasti kristillisen Isämeidän.

Ja kun aurinko nousi, siirsi hän huolellisesti kiven haudalle ja läksi.

Siten oli Mirjam jäljettömästi kadonnut.

Mutta Napolin kansa, joka sydämessään rakasti Totilaa, kertoi, että hänen suojeleuskelinsä oli tullut maan päälle ihanan immen muodossa pelastamaan häntä ja sitten noussut takaisin taivaaseen.

Kuudes luku.

Napoli oli joutunut vihollisten käsiin Regetan kokouksen jälkeisenä päivänä.

Totila tuli Formiaen luona veljeään Hildebadia vastaan, jonka Vitiges oli heti lähettänyt Napolin avuksi muutamien tuhansien miesten kanssa, kunnes hän itse ehtisi apuun suuremmalla joukolla.

Asiain näin ollen eivät veljekset voineet muuta kuin palata pääjoukon luo Regetaan, jossa Totila teki selkoa Napolin viimeisistä, surullisista hetkistä.

Valtakunnan kolmannen kaupungin, Italian kolmannen linnoituksen menettämisen vuoksi täytyi göötien muuttaa koko sotasuunnitelmansa.

Vitiges oli tarkastanut Regetaan saapuneet joukot. Niitä oli noin kaksikymmentä tuhatta miestä.

Tänä ynnä se pieni joukko, jonka kreivi Teja oli omin lupinsa palauttanut, oli ainoa käytettävissä oleva sotavoima. Koko Italia saattoi joutua vihollisen käsiin ennenkuin suuret sotajoukot, jotka Teodahad oli lähettänyt kauas Etelä-Galliaan ja Noricumiin, Istriaan ja Dalmatiaan, ehtisivät palata, vaikka paluukäskey lähetettäisiin kuinkakin nopeasti.

Siitä huolimatta oli kuningas päättänyt murtautua näiden kahdenkymmentuhannen miehen kanssa Napolin avuksi ja vastustaa siellä vihollista, joka italialaisten avulla oli kasvanut kolme kertaa suuremmaksi kuin hänen sotajoukkonsa, kunnes göötien sotajoukot ehdisivät apuun.

Mutta nyt kun tämä linnoitettu kaupunki oli joutunut Belisariuksen käsiin, luopui Vitiges tuumastaan lähteä häntä vastaan.

Kuningas oli levollinen ja rohkea, mutta ei tyhmän rohkea, vaikkei taas pelkurikaan.

Mutta hänen täytyi tehdä toinen, vielä tuskallisempi päätös.

Sillä aikaa kun göötien tuska ja kiukku ensimmäisinä päivinä Totilan leiriin saapumisen jälkeen ilmeni kirouksina Teodahadia, Belisariusta ja italialaisia vastaan, sillä aikaa kun reipas nuoriso alkoi siellä täällä nurista kuninkaan viivyttelemisestä, kun tämä ei vienyt heitä pikku kreikkalaisia vastaan, joita tarvittiin neljä yhtä göötiä kohti, sillä aikaa kun sotajoukko jo ääneen nurisi toimettomuuden vuoksi, täytyi kuninkaan raskain sydämin myöntää itselleen, että oli välttämätöntä peräytyä vielä kauemmas, toistaiseksi luopua itse Roomastakin.

Joka päivä saapui tietoja Belisariuksen sotajoukon kasvamisesta. Yksinomaan Napolista vei hän kymmenen tuhatta miestä — osittain panttivankeina, osittain liittolaisina. — Joka puolelta virtasi italialaisia hänen sotajoukkoihinsa. Napolista Roomaan saakka ei ollut tarpeeksi vahvaa paikkaa vastustamaan sellaista ylivoimaa ja pienemmät rannikkokaupungit avasivat riemuiten porttinsa viholliselle.

Göötiperheet pakenivat näistä tienoista kuninkaan leiriin ja kertoivat, että Napolin valloituksen

jälkeisenä päivänä Cumae ja Atella antautuivat ja heti sen jälkeen Capua ja Cajeta, vieläpä vahva Beneventumkin.

Belisariuksen etujoukot, hunnilaiset, sarasenilaiset ja maurilaiset ratsumiehet olivat jo Formiaen luona.

Göötien sotajoukko odotteli Rooman edustalla. Se halusi tappeluun.

Mutta Vitiges oli aikoja sitten huomannut mahdolltomaksi taistella avonaisella kentällä Belisariusta vastaan, jonka joukko nousi jo sataan tuhanteen mieheen.

Jonkun aikaa toivoi hän voivansa puolustaa Rooman vahvoja linnoituksia, Cetheguksen neron luomaa byzantilaisia vastaan, mutta pian täytyi hänen luopua tästäkin ajatuksesta.

Rooman väestön joukossa oli nyt prefektin puuhien kautta enemmän asekuntoisia ja aseiden käyttämiseen tottuneita miehiä kuin useihin vuosisatoihin ja kuningas tuli joka hetki vakuutetuksi siitä, mitä mieltä nämä olivat gööteihin nähden.

Roomalaiset voivat tuskin enää salata vihaansa raakalaisia kohtaan. He eivät enää tyytyneet pilkalisiin katseihin. Göötit eivät uskaltaneet enää liikua kaduilla muutoin kuin aseilla varustettuina ja joukoissa. Joka päivä löydettiin yksinäisiä göötiläisiä vahtisotamiehiä takaapäin kuoliaaksi pistettyinä.

Vitiges tiesi että näitä kansanaineksia johtivat viekkaat ja mahtavat päämiehet, ylhäisimmät roomalaiset aatelismiehet ja roomalainen papisto.

Hänen täytyi myöntää itsekseen, että heti kun Belisarius ilmestyisi muurien edustalle, nousisi Rooman väestö kapinaan ja tuhoaisi pienen göötiläisen varustusväen yksissä neuvoin piirittäjain kanssa.

Niinpä Vitiges teki vaikean päätöksen.

Hän päätti uhrata Rooman, vieläpä koko Keski-Italiankin, vetäytyä vahvaan, luotettavaan Ravennaan. täydentää sen varustukset, koota sinne kaikki göötien sotavoimat ja hakea vihollisen käsiinsä sitten kun sotajoukot olisivat tasaväkiset.

Tämä päätös oli uhraus.

Sillä Vitigeksessäkin hehkui germanilainen sodanhalu ja hänen urhollisuudellensa oli kova kolaus, kun hänen täytyi ryhtyä itseään puolustaakseen peräyty-mään taistelun asemasta.

Mutta siinä ei ollut vielä kaikki.

Kuninkaalle, joka kohotettiin urhollisuutensa vuoksi heikon Teodahadin valtaistuimelle, ei ollut kunniaksi alkaa hallituksensa häpeällisellä paolla. Hänen hallituksensa ensimmäisinä päivinä oli Napoli joutunut vihollisten käsiin. Pitäisikö hänen nyt vapaaehtoisesti luopua Roomasta, tuosta ihanasta kaupungista ja suurimmasta osasta Italiaa?

Vaikka hän kukistaisikin ylpeytensä kansansa vuoksi, mutta mitä kansa siitä sanoisi?

Nämä göötit, jotka olivat niin hillittömiä luonteeltaan ja jotka niin halveksivat kreikkalaisia.

Voisiko hän saada heidät tottelemaan itseään?

Sillä germanilaisella kuninkaalla oli pikemmin neuvomis- ja ehdottelemis- kuin käskemisvalta.

Germanilainen sotajoukko oli niin usein pakottanut kuninkaansa vastoin omaa tahtoa taisteluun ja tappioon.

Hän pelkäsi samaa. Raskain mielin käveli hän eräänä yönä edestakaisin teltassaan Regetan leirillä.

Silloin kuului ulkopuolelta askeleita. Oviverho repäistiin syrjään.

„Ylös, göötien kuningas“, huusi kiihkoisa ääni, „nyt ei ole aikaa maata.“

„Minä en makaa, Teja“, sanoi Vitiges. „Milloin palasit? Mitä tietoja tuot?“

„He eivät ole enää elossa.“

„Kutka?“

„Petturi ja murhaajatar.“

„Kuinka? Oletko sinä tappanut heidät molemmat?“

„Minä en tapa naisia. Teodahad heittiötä ajoin takaa kaksi yötä ja kaksi päivää.“

Hän oli matkalla Ravenmaan. Hän oli minua paljon edellä.

Mutta minun vihani oli vielä nopeampi kuin hänen kuolemanpelkonsa.

Jo Narnian luona saavutin minä hänet. Kaksi-toista orjaa saattoi hänen kantotuoliaan. Mutta heillä ei ollut halua kuolla tuon kurjan edestä. He heittivät tulisoihdut käsistään ja pakenivat.

Minä kiskasin hänet kantotuolista ja annoin hänelle oman miekkansa käteen, mutta hän lankesi maahan polvilleen ja rukoili minua säästämään häntä. Samalla hän kuitenkin tähtäsi salakavalan iskun minua vastaan.

Silloin tapoin hänet kuin uhrihärän kolmella iskulla.

Yksi isku oli valtakunnan puolesta, kaksi vanhempieni puolesta.

Minä ripustin hänet kultaisesta vyöstään kuivaan marjakuuseen maantien vieressä. Riippukoon hän siinä taivaan lintujen ruokana sekä varoituksena maan kuninkaille.“

„Kuinka Gotelindiksen kävi?“

„Hän sai kamalan lopun“, sanoi Teja väristen.

„Kun minä menin täältä Roomaan, tiedettiin vain, ettei hän ollut viitsinyt lähteä tuon pelkurin mukaan.“

Teodahad pakeni yksin.

Mutta Gotelindis kutsui kappadokialaisen henkivartiastonsa kokoon ja lupasi miehille suuria rahasummia, jos he seuraisivat häntä ja sulkeutuisivat hänen kanssaan lujaan Salonaan.

Palkkasoturit epäilivät ja tahtoivat ensin nähdä kultakasat.

Silloin lupasi Gotelindis noutaa ne. Hän läksikin, mutta ei palannut enää.

Kun minä taas palasin Rooman kautta oli hänet löydetty.“

„No?“

„Hän oli mennyt katakombeihin yksin, ilman opasta, etsimään sinne kätettyä aarretta.

Hän eksyi varmaankin tuossa labyrintissa eikä löytänyt enää tietä ilmisten ilmoille.

Palkkasoturit, jotka läksivät häntä hakemaan, löysivät hänet elävänä. Hänen tulisoihutensa oli melkein käyttämätön. Se oli luultavasti sammunut heti kun hän meni luoliin.

Hän oli tullut mielipuoleksi. Pitkä kuolemantuska ja epätoivo olivat musertaneet tämän ilkeän naisen. Hän kuoli heti kun hänet oli saatettu päivän valoon.“

„Hirmuista“, huusi Vitiges.

„Se oli oikein“, sanoi Teja. „Mutta minulla on vielä muutakin kerrottavaa.“

Mutta ennenkuin hän ehti jatkaa riensivät Totila, Hildebad, Hildebrand ja muut göötiläiset päälliköt teltaan.

„Joko hän tietää sen?“ huusi Totila.

„Ei vielä“, sanoi Teja.

„Kapina“, huusi Hildebad. „Kapina! Ylös, kuningas Vitiges, puolustamaan kruunuasi!

Tee se kopea poika päätä lyhemmäksi!“

„Mitä on tapahtunut?“ kysyi Vitiges levollisesti.

„Arahad Astan kreivi, tuo turhamainen narri on noussut kapinaan.

Hän riensi kun sinut oli valittu suoraa päätä Florentiaan, jossa hänen vanhempi veljensä Guntaris, Tuscian ylpeä herttua hallitsee.

Siellä saivat völsungit paljon puoluelaisia. He ovat kaikkialla kiihoittaneet göötit sinua vastaa „kuninkaanliljan“ suojaksi, kuten he sanovat. Matasunta on muka kruunun perillinen.

He ovat valinneet hänet kuningattareksi.

Hän oleskeli Florentiassa ja joutui tietysti heidän valtaansa.

Ei ollenkaan tiedetä onko hän Guntaroksen vanki vai Arahadin vaimo.

Se vain tiedetään, että he ovat pestanneet avareja ja gepidejä palkkasotureiksi ja aseistaneet völsungien suuren joukkueen lisäksi koko amalien suvun ja kaikki sen kannattajat.

He haukkuvat sinua talonpoikaiskuninkaaksi.

He aikovat saada Ravennan haltuunsa.“

„Lähetä minut Florentiaan kolmen tuhannen miehen kanssa“, huusi Hildebad kiukuissaan.

„Minä tuon tämän göötien kuningattaren ja hänen aatelisen ihailijansa luoksesi vankeina linnunhäkissä.“

Mutta muut olivat hyvin huolestuneen näköisiä.

„Synkältä näyttää“, sanoi Hildebrand.

„Belisarius on sadantuhannen miehen kanssa edessämme. Selkämme takana on käärmemäinen Rooma — kaikki sotajoukkomme ovat vielä viidenkymmenen penikulman päässä — ja nyt vielä veljessota ja kapina valtakunnan sydämessä. Ukkonen on iskenyt tähän maahan.“

Mutta Vitiges pysyi yhtä levollisena ja vakavana kuin ennenkin.

Hän pyyhkäsi kädellään otsaansa.

„Kenties se olikin hyväksi“, sanoi hän sitten.

„Nyt ei ole valitsemisen varaa.

Nyt meidän *täytyy* peräytyä.“

„Peräytyäkö“, kysyi Hildebad synkkänä.

„Niin! Me emme saa jättää selkäpuolelle vihollisia. Huomenna lähdemme liikkeelle —“

„Napolia kohti“, sanoi Hildebad.

„Ei! Takaisin Roomaan.

Ja sitten Florentiaan ja Ravennaan.

Kapinan liekki on sammutettava ennenkuin se pääsee oikein leimuamaan.“

„Kuinka? Aiotko sinä lähteä Belisariusta pakoon?“

„Aion, voidakseni sitä vahvempana kääntyä takaisin.

Jousenjännekin taipuu taaksepäin voidakseen sinkauttaa tappavan nuolen.“

„Ei koskaan“, sanoi Hildebad, „sinä et saa, sinä et uskalla sitä tehdä.“

Mutta Vitiges meni levollisesti hänen luokseen ja laski kätensä hänen olalleen.

„Minä olen kuninkaasi.

Sinä itse olet valinnut.

Kuuluvampana muiden huutoa kaikui sinun huutosi: „Terve, kuningas Vitiges.“

Sinä tiedät ja Jumala tietää, etten minä ole kruunua tavoitellut.

Te olette sen päähäni painaneet. Ottakaa se pois, jollette tahdo sitä enää minulle uskoa.

Mutta niin kauan kun minä sitä kannan, luottakaa minuun ja totelkaa minua. Muutoin olette hukassa ja minä samoin.

„Sinä olet oikeassa“, sanoi pitkä Hildebad taivuttaen päätään. „Anna anteeksi! Minä koetan korvata tämän ensi tappelussa.“

„Ylös, sotapäällikköni“, sanoi Vitiges pannen kypärän päähänsä. „Sinä, Totila, menet tärkeille asioille frankkien kuninkaan luo Galliaan. Te toiset menette joukkojenne luo. Purattakaa leiri. Auringon noustessa lähdemme Roomaan.“

Seitsemäs luku.

Muutamia päiviä sen jälkeen, sen päivän iltana, jolloin göötit saapuivat Roomaan, tapaamme nuoret „ritarit“ Lucius ja Marcus Liciniuksen, runoilija Pison, lihavan Balbuksen ja nuoren lainoppineen Julianuksen prefekti Cetheguksen luona tuttavallisesti keskustelemassa.

„Tässä on siis luettelo tulevan paavin Silveriuksen hartaimmista puoluelaisista, minun kiukkuisimmista vastustajistani.

Onko se täydellinen?“

„On.

Suuren ubrauksen olen saanut vuoksesi tehdä, päällikkö“, sanoi Lucius Licinius.

„Jos minä olisin, kuten sydämeni kehoitti, heti hakenut Belisariuksen käsiini, niin olisin jo ollut mukana piirittämässä ja valloittamassa Napolia sen sijasta että nyt saan täällä urkkia pappien vehkeitä ja opettaa plebeijejä marssimaan ja muodostamaan manipeleita.“

„Joita ne eivät kuitenkaan koskaan opi“, tuumi Marcus.

„Olkaa kärsivälliset“, sanoi Cethegus levollisesti kohottamatta silmiään papyrus-kääröstä, jota hän piti kädessään.

„Te saatte kylläkin pian ja aivan tarpeeksi kauan tapella göötiläisten karhujen kanssa.

Muistakaa aina, että taistelu on vain keino eikä päämäärä.“

„Miten lienee“, epäili Lucius.

„Vapaus on päämäärä ja vapaus vaatii voimaa“, sanoi Cethegus. „Meidän täytyy totuttaa nämä roomalaiset uudestaan kilpeä ja miekkaa käyttelemään, muutoin —“

Ostiarus ilmoitti erään göötisoturin.

Nuoret miehet silmäilivät toisiaan kummastuksissaan.

„Antakaa hänen tulla sisään“, sanoi Cethegus kätkien kirjoituksen eräeseen koteloon.

Silloin riensi sisään nuori mies, jolla oli päällään göötisoturin ruskea vaippa ja päässä göötiläinen kypäri, ja heittäytyi Cetheguksen syliin.

„Julius“, sanoi tämä vetäytyen kylmästi taaksepäin.

„Mikä sinut on tänne saattanut?“

Oletko sinä muuttunut kokonaan raakalaiseksi? Miksi sinä tulit Roomaan?“

„Isäni! Minä saatoin Valerian tänne göötiläisen suojeleusjoukon turvissa. Minä tulen palavasta Napolista.“

„Vai niin“, sanoi Cethegus. „Sinä olet taistellut vaaleaverisen ystäväsi puolesta Italiaa vastaan. Se sopii roomalaiselle. Vai mitä, Lucius?“

„Minä en ole taistellut enkä aio taistellakaan tässä turmiota tuottavassa sodassa. Voi niitä, jotka ovat sen sytyttäneet.“

Cethegus silmäsi häntä kylmästi.

„Arvolleni on alentavaa eikä minulla riitä kärsivällisyyttäkään selittää roomalaiselle tuollaisen ajatuksen häpeällisyyttä.

Voi, että minun Juliuksestani on tullut sellainen luopio. Etkö sinä häpeä näitä ikätovereitasi? Katsokaa, roomalaiset ritarit. Tässä on roomalainen, joka ei halua vapautta eikä vihaa raakalaisia.”

Mutta Julius pudisti levollisena päätään.

„Sinä et ole vielä nähnyt Belisariuksen hunneja etkä massageteja, joiden pitäisi tuoda teille vapaus.

Missä ovat ne roomalaiset, joista sinä puhut? Onko Italia noussut kapinaan katkaistakseen ikeensä? Voiko se nousta kapinaan?

Justinianus taistelee göötejä vastaan emmekä me.

Voi sitä kansaa, jonka tyranni vapauttaa.”

Cethegus myönsi itsekseen, että Julius oli oikeassa, mutta vierasten läsnä ollessa ei hän sitä tahtonut julkilausua.

„Minun täytyy puhua kahden kesken tämän filosofin kanssa.

Ilmoittakaa minulle, jos pyhän miehen luona jotakin tapahtuu.”

Sotatribunit läksivät silmäillen ylenkatseellisesti Juliusta.

„Minä en haluaisi kuulla heidän arvosteluaan sinusta”, sanoi Cethegus.

„Minusta on yhdentekevää miten he minua arvostelevat. Minä noudatan omia mielipiteitäni enkä muiden.”

„Hänestä on tullut mies”, sanoi Cethegus itsekseen.

„Ja syvimät ja puhtaimmat ajatukseni, jotka kiroavat tätä sotaa, ovat saattaneet minut tänne.

Minä tulen pelastamaan sinua ja saattamaan sinut

pois tästä tukahuttavasta ilmasta, tästä petollisuuden ja valheen maailmasta. Minä pyydän sinua, ystäväni, isäni: lähde mukanani Galliaan.”

„Etpä pyydäkään vähää”, sanoi Cethegus hymyillen. „Minun pitäisi lähteä Italiasta sillä hetkellä, jolloin vapauttajat saapuvat. Tiedätkö sinä, että minä olen heidät kutsunut, että minä olen sytyttänyt tämän sodan, jota sinä kiroat?”

„Kyllä minä olen sen aavistanut”, sanoi Julius alakuloisena. „Mutta kuka vapauttaa meidät vapauttajista? Kuka lopettaa tämän taistelun?”

„Minä”, sanoi Cethegus levollisena ja majesteehtillisena.

„Ja sinä, poikani, autat minua siinä.

Niin, Julius, isällisellä ystävällä, jota sinä olet aina pitänyt niin kylmänä ja tunteettomana, on korkealle tähtäävät unelmansa, mutta ne eivät koske kauniita tyttöjä eikä göötiläisiä ystäviä.

Lopeta nuo lapsenleikit nyt. Sinä olet jo aika mies.

Suo minun tyhjälle elämälleni viimeinen ilo. Ole toverinani taisteluissa ja rupea voittoni perijäksi.

Nyt on kysymyksessä Rooma, vapaus, valta.

Nuorukainen, eivätkö nämä sanat voi sinua liikuttaa? Ajattele”, jatkoi hän lämpimämmin, „ajattele, että nämä göötit ja nämä byzantilaiset — minä vihaan heitä kuten sinäkin — väsyttävät ja silpovat toinen toisensa ja että heidän valtansa pirstaleille kohoaa Italia, Rooma entisessä loistossaan.

Kapitolin kukkulalla istuu taas Länsi- ja Itä-Rooman hallitsija. Uusi roomalainen maailmanvalta, komeampi kuin mitä kaimasi Caesar osasi uueksikaan, levittää järjestystä, siunausta ja pelkää ympäri koko maan piirin —”

„Ja tämän maailmanvallan hallitsija on nimeltään — Cethegus Caesarius!”

„Niin — ja hänen jälkeensä Julius Montanus! Ylös, Julius! Sinä et ole mies, jollei tämä päämäärä sinua houkuttele.”

Julius sanoi ihaillen:

„Minua pyörryttää. Tuo päämäärä on korkealla kuin tähdet. Mutta sinun tiesi — ne eivät ole suorat.

Niin, jos ne olisivat suorat, niin, kautta Jumalan, tulisin mukanas.

Niin, kutsu roomalainen nuoriso aseisiin, sano molemmille raakalaisjoukoille: „Lähtekää tiehenne pyhästä Latiumista”, aloita julkinen sota raakalaisia ja tyranneja vastaan, niin rinnallasi seison ja kaadun.”

„Sinä tiedät itsekin hyvin, että tämä tie on mahdollon.”

„Siis — päämääräsikin.”

„Hullu! Kai sinä tunnustat, että hyvin tavalista on valmistaa kuvia hyvästä aineesta, mutta että on jumalallista luoda uusi maailma tyhjistä vain oman luovan toimensa avulla.”

„Jumalallista! Viekkauden ja valheen avulla! Ei koskaan!”

„Julius!”

„Salli minun puhua suoraan, sillä sitä varten minä olen tänne tullut.

Oi, jos voisin palauttaa sinut tältä tieltä, joka varmasti vie yöhön ja turmioon.

Sinä tiedät — kuinka minä kunnioitan ja rakastan sinua.

Tähän kunnioitukseen ei tahdo oikein sopia se, mitä kreikkalaiset, göötit ja roomalaiset sinusta kuiskailevat.”

„Mitä ne kuiskailevat?” kysyi Cethegus ylpeästi.

„Minun ei pitäisi sitä ajatellakaan, mutta kaiken yhteydessä mitä on tapahtunut — Atalarikin, Camillan ja Amalasuntan tuho, byzantilaisten maihin nousu — mainitaan sinun nimeäsi paholaisena, joka on kaikki nämä aikaansaanut. Sano minulle suoraan ja rehellisesti, että olet syytön näihin synkkiin —“

„Poika“, huudahti Cethegus, „aiotko sinä pyrkiä rippi-isäkseni ja tuomarikseni?“

Opi ensin tuntemaan päämäärä, ennenkuin keinoja tuomitset.

Luuletko sinä, että maailmanhistoriaa tehdään ruusuista ja liljoista?

Joka tahtoo suurta, hänen täytyy tehdä suurta, sanokoot pikkumaiset ihmiset sitä hyväksi tai pahaksi.“

„Ei, kolme kertaa ei, huutaa koko sydämeni vastaan.“

Kirottu olkoon päämäärä, johon täytyy kulkea rikosten kautta.

Tässä eroavat tiemme.“

„Julius, älä mene! Sinä halveksit osaa, jota tuskin kellekään kuolevaiselle on tarjottu.“

Rupea pojakseni, jonka edestä voin taistella, jolle jätän perinnöksi elämän työni.“

„Johon liittyy kirouksia, valhetta ja vertä. Vaikka minä saisin sen heti — niin en sittenkään sitä ottaisi.“

Minä lähdän, ettei kuvasi sydämessäni himmentyisi enempää.

Mutta minä rukoulen sinulta yhtä: kun se päivä tulee, ja varmasti se tulee, jolloin sinä alat inhota kaikkea verenvuodatusta ja rikoksellista himoasi, vieläpä päämääräisikin, joka vaatii sellaisia tekoja — — niin kutsu silloin minua. Minä riennän luoksesi olimpa minä missä tahansa ja taistelen, kunnes olet päässyt

vapaaksi näistä pirullisista voimista, vaikka menettäisin henkeni taistelussa.”

Prefektin huuililla väreili ensin pilkkahymy, mutta sitten hän ajatteli:

„Hän rakastaa vielä minua. — Hyvä, minä kutsun hänet, kun työ on päättynyt. Sitten saa nähdä voiko hän silloinkin vastustaa, voiko hän hylätä maailmanvallau.”

„Hyvä”, sanoi hän, „minä kutsun sinut tarvittaessa. Voi hyvin.”

Välinpitämättömästi viittasi hän kädellään jäähyväiset liikutetulle Juliukselle.

Mutta kun ovi hänen jälkeensä oli sulkeutunut, otti jäinen prefekti erästä kotelosta pakotetusta kuparista tehdyn korkokuvan, jota hän katseli kauan.

Sitten aikoi hän suudella sitä.

Mutta äkkiä ilmestyi taas pilkallinen piirre suun ympärille.

„Häpeä Caesaria, Cethegus”, sanoi hän ja pani kuvan takaisin koteloon.

Kuva oli naisenpää, joka oli hyvin Juliuksen näköinen.

Kahdeksas luku.

Sillä välin oli tullut pimeä.

Orja toi siron korintilaisen pronssilampun, jona oli aurinkoa nokassaan kantava kotka. Lamppu oli täynnä hyvänhajuista persialaista öljyä.

„Herra, ulkona on göötisoturi, joka tahtoo puhutella sinua kahden kesken. Hän näyttää hyvin vaatimattomalta. Onko hänen riisuttava aseensa?“

„Ei tarvitse“, sanoi Cethegus, „me emme pelkää raakalaisia. Tuo hänet sisään.“

Orja meni. Cethegus pani oikean kätensä tunikan rintapoiimuun, jossa hänellä oli tikari.

Sisään tuli komea gööti vaipan luukko pään päällä. Hän heitti luukon syrjään.

Cethegus astui hämmästyneenä askeleen eteenpäin.

„Mikä saattaa göötien kuninkaan luokseni?“

„Hiljaa“, sanoi Vitiges. „Kukaan ei tarvitse tietää mistä me keskustelemme.“

Sinä tiedät, että eilen ja tänään siirtyi joukkoni Regetasta Roomaan.

Mutta sinä et tiedä, että me lähdemme huomenna Roomasta.“

Cethegus vavahti.

„Ihmetyttääkö se sinua?“

„Kaupunki on luja“, sanoi Cethegus levollisesti.

„Mutta roomalaisten uskollisuus ei ole luja. Beneventum on jo joutunut Belisariuksen käsiin.

Minä en halua joutua Belisariuksen ja teidän väliinne musertumaan.“

Cethegus oli varovaisuudesta ääneti. Hän ei tiennyt mitä toinen aikoi.

„Miksi sinä olet tullut luokseni, göötien kuningas?“

„En ainakaan kysymään missä määrin roomalaisiin voi luottaa.

En tullut myöskään pahoittelemaan sitä, ettemme voi ollenkaan luottaa teihin, joita Teoderik ja hänen tyttärensä niin suuresti suosivat. Olen tullut neuvottelemaan ja päättämään kanssasi avomielisesti ja rehellisesti muutamista asioista molempien kansojen eduksi.“

Cethegus hämmästyi.

Tämän miehen ylpeässä avomielisyydessä oli jotakin, jota Cethegus kadehti.

Hän olisi mielellään halveksinut sitä.

„Me lähdemme Roomasta ja roomalaiset päästävät pian Belisariuksen kaupunkiin.

Niin käy varmasti.

Minä en voi sitä estää.

Minua on neuvottu viemään ylhäisimmät aatelmiehet mukani panttivangeiksi.“

Cethegus pelästyi ja sai sen vain vaivoin salatuksi.

„Sinut kaikkein ensiksi, princeps senatus.“

„Minut“, sanoi Cethegus hymyillen.

„Minä jätän sinut tänne.

Minä tiedän aivan hyvin, että sinä olet Rooman sielu.“

Cethegus loi katseensa maahan.

„Minä otan sen ennustukseksi“, ajatteli hän.

„Mutta juuri sen vuoksi jätän minä sinut tänne“.
sanoi Vitiges.

„Sadat, jotka sanovat itseään roomalaisiksi, haluavat byzanttilaisia herroikseen — sinä et sitä tahdo.“

Cethegus katsoi häneen kysyvästi.

„Älä koetakaan pettää minua.

Sinä et saa minua petetyksi.

Minä en ole teeskentelijä.

Mutta silmäni näkee ihmisten luonteen.

Sinä olet liian ylpeä palvelaksesi Justinianusta.

Minä tiedän, että sinä vihaat meitä.

Mutta sinä et rakasta näitä kreikkalaisiakaan
etkä kärsi heitä täällä kauemmin kuin välttämätöntä on.

Sen vuoksi jätän minä sinut tänne. Puolusta kaupunkia tyranneja vastaan. Minä tiedän, että sinä rakastat tätä kaupunkia.“

Tässä miehessä oli jotakin, joka ihmetytti Cethegusta.

„Göötien kuningas“, sanoi hän, „sinä puhut selvästi ja jalosti kuin kuningas. Minä kiitän sinua.

Cetheguksesta ei pidä sanottaman, ettei hän ymmärrä jaloa puhetta.

On, kuten sanoit. Minä koetan voimieni mukaan säilyttää Roomani roomalaisena.“

„Hyvä“, sanoi Vitiges. „Tiedätkös, että minua on varoitettu viekkaudestasi. Minä tiedän useita viekkaista suunnitelmistasi. Minä aavistan vielä useampia ja tiedän, ettei minulla ole aseita petollisuutta vastaan.

Mutta sinä et ole valehtelija.

Minä tiesin, että sinä pidät miehen sanaa peruuttamattomana.

Ja luottamus riittää aseet viholliselta, jos hän on mies.”

„Sinä kunnioitat minua, göötien kuningas.

Ansaitakseni sen varoitan sinua. Tiedätkö kutka ovat Belisariuksen hartaimmat ystävät?”

„Tiedän, Silverius ja papit.”

„Aivan oikein. Ja tiedätkö, että Silverius nousee paavinistuimelle heti kun vanha paavi Agapetus on kuollut?”

„Niin kerrotaan.

Minua neuvottiin viemään hänetkin panttivankina. Mutta sitä minä en tee.

Italialaiset vihaavat meitä tarpeeksi katkerasti muutoinkin.

Minä en aio koskea paavien vaapsahaispesään.

Minä pelkään marttyyrejä.”

Mutta Cethegus olisi mielellään tahtonut päästä papista eroon.

„Hän tulee vaarallisemmaksi Pietarin istuimella”, varoitteli hän.

„Anna hänen olla. Tämän maan omistusoikeutta eivät papit ratkaise.”

„Olkoon sitten”, sanoi Cethegus ottaen esille papyrus-kääryn, „mutta minä olen sattumalta saanut luettelon hänen hartaimmista ystävistään. Ne ovat mahtavia miehiä.”

Hän aikoi tunkea Vitigekselle väkisin tämän luettelon toivoen, että göötit veisivät hänen vaarallimmat vihollisensa mukanaan panttivangeiksi.

Mutta Vitiges ei ottanut sitä.

„Jätä tämä juttu! Minä en ota ollenkaan panttivankeja.

Mitä hyötyä siitä on, että minä heidät mestautan. Sinä, sinun sanasi saa taata Rooman minulle.”

„Mitä sinä tarkoitat? Minä en voi estää Belisariusta.“

„Et tarvitsekaan.“

Belisarius tulee, mutta saat olla vakuutettu siitä, että hän meneekin.

Silloin on ratkaistava toinen taistelu Roomasta.“

„Toinenko taistelu?“ kysyi Cethegus levollisena.
„Kenen kanssa?“

Vitiges laski kätensä hänen olkapäälleen ja katsoi häntä terävästi silmiin.

„Sinun kanssasi, Rooman prefekti.“

„Minun kanssani!“

Hän aikoi hymyillä, mutta ei voinut.

„Älä kiellä lempituumasi, mies! Se ei sovi sinun arvollesi.“

Minä tiedän ketä varten sinä olet rakennuttanut tämän kaupungin tornit ja varustukset. Et meitä etkä kreikkalaisiakaan varten, vaan itseäsi varten. Ole levollinen! Minä tiedän mitä sinä aiot. Ainakin aavistan. Mutta ei sanaakaan siitä.

Taistelevatko kreikkalaiset ja göötit Roomasta ilman roomalaisia?

Mutta kuule!

Älä salli toisen vuosia kestävästä taistelusta raastaa kansojamme.

Kun me olemme voittaneet byzantilaiset ja karkottaneet heidät Italiastamme — silloin, Cethegus, odotan sinua Rooman muurien ulkopuolella. En tule vaatimaan kansojamme taisteluun, vaan sinua kaksintaisteluun. Sinä ja minä, mies miestä vastaan, me ratkaisemme sitten Rooman kohtalon.“

Ja kuninkaan katseessa ja äänessä ilmeni sellainen suuruus, arvokkaisuus ja ylevyys, että prefekti joutui aivan hämilleen.

Hän olisi mielellään salassa nauranut raakalaisen yksinkertaisuudelle.

Mutta hänestä tuntui, ettei hän voisi enää kunnioittaa itseään, jollei hän kykeneisi tajuamaan, kunnioittamaan eikä vastaamaan tätä jaloutta.

Niinpä hän sanoikin ilman pilkkaa:

„Vitiges, sinä uneksit kuin göötipokanen.”

„En, minä ajattelen ja menettelen kuin göötiläisen mies.

Cethegus, sinä olet ainoa roomalainen, jota kunnioitan voidakseni puhua täten.

Minä olen nähnyt sinun taistelevan gepidisodassa. Sinä olet miekkani arvoinen.

Sinä olet minua vanhempi. No, minä annan sinulle kilven etua.”

„Te, germanit, olette omituista, väkeä”, sanoi Cethegus tahtomattaan. „Millaisia mielikuvituksia”.

Mutta nyt ilmestyi Vitigeksen sileälle otsalle rypyjä.

„Mielikuvituksiako? Voi sinua, jollet sinä kykene tajuamaan tunteitani.

Voi sinua, jos Teja on oikeassa.

Hän nauroi suunnitelmälleni ja sanoi: „Tuota ei roomalainen ymmärrä.”

Ja hän neuvoi minua viemään sinutkin panttivangiksi.

Minulla on paremmat käsitykset sinusta ja Roomasta.

Tiedätkö, että Teja on piirittänyt talosi. Jos sinä olet liian halpamielinen tai arka käsittääksesi minua, — niin me viemme sinut kahleissa pois Roomastasi.

Saat hävetä, jos sinua täytyy pakoittaa kunniaan ja jalouteen.”

Tämä kiukustutti Cethegusta.

Hän häpesi.

Tuollainen ritarillisuus oli hänelle vierasta ja häntä suututti, ettei hän voinut sitä ivatakaan.

Häntä suututti, että häntä aiottiin pakoittaa väkivallalla, että hänen vapaata valitsemistaan epäiltiin. Hänessä kiehui viha sekä Tejan halveksimisen että kuminkaan raa'an avomielisyyden vuoksi.

Kaikki nämä vaikutelmat taistelivat hänen sisässään. Hän olisi mielellään iskenyt tikarin germaaniin leveään rintaan.

Hän oli todella antaa sanansa sotilaallisesta kunniantunnosta.

Nyt tunsu hän päin vastoin alhaista vahingoniloa.

Raakalaiset eivät olleet luottaneet häneen, he olivat halveksineet häntä. Nyt hän heidät varmasti pettäisi.

Katsoen terävästi kuningasta silmiin tarttui hän tämän käteen.

„Päätetty“, huusi hän.

„Päätetty“, kertasi Vitiges puristaen lujasti hänen kättään.

„Mieleni on hyvä, että minä olin oikeassa eikä Teja. Voi hyvin! Suojele Roomaamme!

Minä vaadin sitä sinulta takaisin tasapäässä tappelussa.“

Hän läksi.

„No“, kysyi Teja tullen muiden göötien kanssa esille, „ryntääkö taloon?“

„Et“, sanoi Vitiges, „hän on antanut sanansa.“

„Kunpahan hän sen pitäisikin.“

Vitiges peräytyi kiivaasti.

„Teja! Synkkä luonteesi tekee sinut epäoikeudelliseksi.“

Sinulla ei ole oikeutta epäillä sankarin sanaa.

Cethegus on sankari."

"Hän on roomalainen. Hyvää yötä!" sanoi Teja pistäen miekkansa tuppeen.

Hän läksi göötiensä kanssa omia teitään.

Mutta Cethegus heittelehti sinä yönä levottomasti vuoteellaan.

Hän oli tyytymätön itseensä.

Hän oli vihainen Juliukselle.

Hän oli katkeroitunut Vitigekseen ja vielä enemmän Tejaan.

Mutta kaikista enimmän itseensä.

Seuraavana päivänä kutsui Vitiges vielä kerran kaupungin kansan, senaatin ja papiston kokoon Tituksen termeihin.

Tämä komea rakennus oli täynnä sotapäälliköitä. Sen marmoriportaiden ylimmältä astuimelta piti kuningas yksinkertaisen puheen roomalaisille.

Hän selitti luopuvansa vähäksi aikaa kaupungista ja peräytyvänsä.

Mutta hän sanoi pian palaavansa.

Hän muistutti göötiläisen hallituksen lempeyttä, Teoderikin ja Amalasantan hyviä töitä ja vaati heitä vastustamaan miehuullisesti Belisariusta kunnes göötit ehtisivät avuksi. Roomalaisten aseiden käyttämiseen tottuneet legionat ja kaupungin vahvat muurit tekivät pitkällisenkin vastarinnan mahdolliseksi.

Viimeksi vaati hän uskollisuusvalan ja antoi heidän vielä juhlallisesti vannoa, että he puolustaisivat henkeen ja vereen asti kaupunkia Belisariusta vastaan.

Roomalaiset epäilivät, sillä heidän ajatuksensa olivat jo nyt Belisariuksen leirissä eivätkä he tahtoneet tehdä väärää valaa.

Silloin kaikui kumea, juhlallinen laulu Via sacralta päin ja Flaviuksen amfiteatterin ohi kulki suuri saattue pappeja, jotka veisasivat virsiä ja suitsuttivat pyhää savua.

Edellisenä yönä oli paavi Agapetus kuollut ja hänen seuraajakseen oli heti valittu päädiakoni Silverius.

Hitaasti ja juhlallisesti aaltoili pappien saatto eteenpäin. Etumaisina kannettiin Rooman piispan arvomerkkejä. Pojat lauloivat hopeankirkkailla äänillään kauniita, vaikka valittavia lauluja.

Vihdoin saapui paavin avonainen, leveä, runsaasti kullattu, laivaa muistuttava kantotuoli.

Kantajat kulkivat hitasti askel askeleelta soiton tahdissa. Kantotuolin ympärillä tunkeili suunnattomat kansajoukot, jotka tahtoivat uuden piispansa siunausta.

Silverius luki lakkaamatta siunauksia nyökäten päätään oikealle ja vasemmalle.

Kulkueen päättivät iso pappijoukko ja joukko keihäillä varustettuja palkkasotureita.

Kulkue pysähtyi keskelle toria.

Ääneti, ulmailevina katselivat arianilaiset gööti-soturit, jotka vartioivat kaikkia torille vieviä katuja, heille vihamielisen kirkon ylpeää, komeanloistavaa esiintymistä. Roomalaiset sitä vastoin tervehtivät piispansa saapumista sitäkin iloisemmin kun hänen sanansa vapahtaisi heidät omantunnon epäilyksistä pian tehtävään valaan nähden.

Silverius aikoi juuri alkaa puheensa kokoon-tuneelle kansalle, kun jättiläismäinen gööti pisti käntensä kantotuolin eturistikon läpi ja nykäsi paavin kullalla neulotusta vaipasta.

Vihoissaan tästä epäkunnioittavasta häiriöstä kat-
sahti Silverius taakseen, mutta gööti nykäsi huoletto-
mana toistamiseen ja sanoi:

„Pappi, tule kuninkaan luo!”

Silverius olisi mieluummin suonut, että kuningas
olisi saapunut hänen luokseen. Hildebad näytti
aavistavan sen hänen kasvoistaan.

Mutta hän huusi: „Ei tässä muu auta. Taivu
vaan, pappiseni“.

Samalla laski hän käteensä erään kantotuolia
kantavan papin olkapäälle. Kantajat laskeutuivat
polvilleen ja huoaten nousi Silverius maahan lähtien
Hildebadin mukana portaita ylös.

Kun Silverius oli saapunut Vitigeksen luo, tart-
tui tämä hänen käteensä, kulki hänen kanssaan por-
taiden reunalle ja sanoi:

„Rooman miehet! Tämän ovat papit valinneet
piispaksenne.

Minä vahvistan vaalin. Hän nouskoon paavin
istuimelle heti kun hän on vannonut minulle kuuliai-
suutta ja vannottanut teillä minulle uskollisuudenva-
lan. Vanno, pappi!”

Hetken aikaa näytti Silverius hämmästyneeltä.

Mutta pian hän toipui, kääntyi kansan puoleen
tekopyhästi hymyillen.

„Sinä käsket“, sanoi hän.

„Vanno“, huusi Vitiges, „että sinä poissa olles-
samme teet kaiken voitavasi säilyttääksesi Rooman
kaupungin uskollisena gööteille, joille se on niin suu-
ressa kiitollisuuden velassa. Vanno kaikin puolin
valvovasi meidän etujamme ja vastustavasi vihoh-
lisiamme. Vanno uskollisuutta gööteille.“

„Minä vannon“, sanoi Silverius kääntyen kansan
puoleen.

„Ja minä, jolla on valta sitoa teidän sielunne, roomalaiset, vaadin teitä, jotka olette göötiläisten aseiden ympäröimät, vannomaan samassa mielessä kuin minäkin olen vannonut.“

Papit ja muutamat aatelisista näyttivät käsittävän hänet ja kohottivat epäilemättä kätensä vannokseen.

Silloin ei kansanjoukkokaan enää kauempaa miettinyt ja torilta kajahti äänekäs huuto: „Me vannomme uskollisuutta gööteille“.

„Hyvä on, Rooman piispa“, sanoi kuningas. „Me luotamme valaanne. Voikaa hyvin, roomalaiset. Pian näemme taas toisemme“.

Hän asteli leveitä portaita alas.

Teja ja Hildebad tulivat hänen jälessään.

„Nyt minä olen utelias“, sanoi kreivi Teja.

„Nähdäksesi aikovatko he pitää valansa“, tuumi Hildebad.

„Eu. En ollenkaan. Vaan nähdäkseni kuinka he rikkovat sen. No, kyllä kai pappi keinot keksii.“

Liehuvin lipuin marssivat göötit Porta flaminian kautta pois Roomasta jättäen sen paavin ja prefektin haltuun. Belisarius läheni sitä pikamarsseissa pitkin Via latinaa.

Yhdeksäs luku.

Florentian kaupungissa valitsi vilkas sotainen elämä.

Portit olivat suletut. Muureilla ja torneissa oli lukuisia vartiastoja. Kaduilla näkyi joukottain jättäläismäisiä gööteja ja aseistettuja palkkasotureita. Völsungit Guntaris ja Arabad olivat nimittäm leiriytyneet kaupunkiin ja toistaiseksi määränneet sen pääkortteerikseen Vitigestä vastaan nostetussa kapinassa.

Eräässä kauniissa huvilassa, jonka Teoderik oli rakennuttanut Arnus-joen rannalle, asuivat veljekset. Huvila oli etukaupungissa, mutta kuitenkin kaupungin muurien sisäpuolella.

Vanhempi veli, Tuscian herttua Guntaris, oli pelätty sotilas. Hän oli jo vuosikausia ollut Florentian kreivinä. Kaupungin lähimmässä ympäristössä olivat tämän mahtavan aatelissuvun tilukset, joita tuhannet uutisasukkaat ja maamiehet viljelivät. Heidän valtansa kaupunkiin ja sen ympäristöön nähden oli rajaton ja herttua Guntaris oli päättänyt nyt sitä käyttääkin.

Täysissä varuksissa, kypärä päässä käveli tämä komea mies tyytymättömänä erään huvilan kamarin

marmorilattialla edestakasin. Nuorempi veli oli sitä vastoin puettuna komeaan juhlapukuun ja oli aseeton. Äänetönnä ja mietteissään nojasi hän pöytää vasten, joka oli täynnä kirjeitä ja pergamentteja.

„Tee vihdoinkin päätös, poikani“, sanoi Guntaris. „Tämä on viimeinen sanani.

Tänään on sinun tuotava myöntävä vastaus tuolta itsepäiseltä tytöltä tai minä — kuuletko — minä itse menen sitä noutamaan.

Mutta varokoon hän silloin itseään.

Minä osaan paremmin kuin sinä kohdella oikullista tyttöä.“

„Veljeni, älä tee sitä!“

„Teen kyllä, kautta salaman.

Luuletko sinä, että minä panen pääni alttiiksi ja sallin sukumme onnen luistaa käsistäni sinun riutuvan rakkautesi ja hellämielisyytesi vuoksi.

Nyt on tilaisuus sadaa völsungeille ensimmäinen sija kansamme keskuudessa. Tämä paikka kuuluu meille, vaikka amatit ja baltit ovat vuosituhansia syrjäyttäneet meidät siitä.

Jos viimeinen naispuolinen amelungi tulee vaimoksesi, ei kukaan voi riidellä sinulta kruunua ja minun miekkani suojelee sitä päässäsi talonpoikaiskuningasta Vitigestä vastaan.

Mutta emme saa enää viivytellä.

Minulla ei ole vielä mitään tietoja Ravennasta, mutta minä pelkään, että kaupunki autautuu vain Matasuntalle eikä meille, toisin sanoen ei meille yksin. Sillä, jonka hallussa on Ravenna, on Italiakin, kun Napoli ja Rooma ovat joutuneet viholliselle. Meidän täytyy saada haltuumme tämä mahtava linnoitus.

Senvuoksi täytyy hänen tulla vaimoksesi ennen-
kuin lähdemme korppikaupungin muurien edustalle,
muutoin leviää pian huhu, että hän on pikemmin
vankimme kuin kuningattaremme.“

„Kuka sitä toivoo hartaammin ja tulisemmin
kuin minä, mutta minä en voi häntä pakoittaa.“

„Miksi et?”

Hae hänet käsiisi ja taivuta hänet hyvällä tai
pahalla.

Minä menen valleille vartijoita lisäämään.

Palatessani tahdon vastauksen.“

Herttua Guntaris läksi ja huoaten meni Arahad-
kin puutarhaan hakemaan Matasuntaa käsiinsä.

Puutarha oli Vähästä-Aasiasta kotoisin olevan
vapautetun laatima.

Puutarhan takaosa oli metsäntapainen eikä siellä
ollut penkereitä eikä kukkasarkoja, vaan rehevä ih-
meen kaunis ruohokko.

Kirkas puro virtasi hauskasti solisten näiden
kukkaisten ruohokenttien ja tiheäin oleander-peusas-
tojen läpi.

Aivan puron rannalla pehmeässä ruohossa loi-
koili nuori nainen.

Hän oli paljastanut oikean käsivartensa ja lei-
kitteli vuoroin solisevien aaltojen, vuoroin puron ran-
nalla nuokkuvien kukkien kanssa.

Mietteissään katseli hän eteensä ja heitti silloin
tällöin hajamieliseuä orvokin tai krokuksen veteen
sekä katseli sitten suu puoleksi avoinna, unelmoiden
kukkia, joita kirkkaat aallot nopeasti kulettivat.

Aivan hänen selkänsä takana oli polvillaan nuori,
pienikasvuinen tyttö maurilaisessa orjanpuvussa ja
punoa ahkerasti seppelettä, josta puuttui enää vain
viimeinen side. Siro pikkuruinen katseli tarkkaa-

vaisesti huomaisiko uneksiva hänen salaista työtään.

Mutta tämä näytti kokonaan olevan mielikuvi- tuksensa vallassa.

Vihdoin oli kaunis seppele valmis. Hymyilevin silmin painoi pikkuruinen sen hallitsijattarensa komealle, tulenväriselle tukalle ja kumartui hänen olkapäänsä yli nähdäkseen hänen katseensa.

Mutta tämä ei huomannut olleenkaan kukkain kosketusta päähänsä.

Silloin pahastui pikkuruinen ja huusi suutaan muikistaen:

„Mitä, kautta Auran palmujen, sinä taas mietit, hallitsijattareni? Kenen luona ovat ajatuksesi?“

Matasunta avasi hehkuvat silmänsä ja kuiskasi:

„Hänen luonaan.“

„Valkoinen jumalatar, tätä minä en enää kestä kauemmin“, huudahti tyttönen hypähtäen ylös. „Tämä on liikaa. Mustasukkaisuus tappaa minut.“

Sinä unohdat sekä minut, pienen gasellisi, että oman kaunentesi — miehen vuoksi, jota et saa nähdäkään. Silmää nyt toki aaltoihin ja katso kuinka tukkasi ihanuutta lisäävät tummat orvokit ja valko- vuokot.“

„Seppeleesi on kaunis“, sanoi Matasunta ja heitti sen huolettomasti aaltoihin. „Kukat olivat todella kauniita! Kertokaa hänelle minulta terveisiä“.

„Voi kukkaraukkani“, huusi orjatar katsellen niitä. Hän ei uskaltanut jatkaa torumistaan.

„Sanoppas“, huusi hän istuutuen taas, „kuinka tämä kaikki päättyy?“

Me olemme olleet täällä useita päiviä, mutta emme oikein tiedä oletko sinä kuningatar vai vanki.

Joka tapauksessa olemme vieraan vallassa. Me emme ole astuneet askeltakaan kamaristasi muuante kuin tähän korkeiden muurien ympäröimään puutarhaan. Me emme tiedä mitään koko maailmasta.

Mutta sinä olet hiljainen ja tyytyväinen ikäänkuin niin pitäisi ollakin.“

„Niin pitääkin olla.“

„Vai niin! Ja miten tämä päättyy?“

„Hän tulee vapauttamaan meidät.“

„Oi, valkolilja! Sinulla on vahva usko.

Jos me olisimme kotonani maurilaisten maassa ja jos minä näkisin sinun yöllä katselevan tähtiä, niin sanoisin: sinä olet lukenut kaiken tuon tähdistä. Mutta nyt! Minä en sitä ymmärrä“ — ja hän pudisteli mustia kiharoitaan — „enkä koskaan ymmäräkään“.

„Aspa! Sinä voit ja sinun täytyykin ymmärtää“, sanoi Matasunta kohottautuen ylös ja pannen valkean kätensä tytön ruskealle kaulalle. „Uskollinen rakkautesi ansaitsee tämän palkinnon, parhaan, mitä minulla on antaa“.

Orjattaren tummaan silmään kohosi kyynel.

„Palkinnonko“, sanoi hän.

„Aspan ryöstivät villit miehet, joilla oli punaiset. liehuvat kiharat.

Aspa on orjatar.

Kaikki ovat haukkuneet ja lyöneet häntä.

Sinä olet ostanut minut kuin kukan.

Ja sinä olet sivellyt poskiani ja hiuksiani.

Ja sinä olet kaunis kuin auringon jumalatar ja puhut palkinnosta.“

Hän kätki pienen päänsä hallitsijattarensa poveen.

„Sinä olet gasellini“, sanoi tämä, „ja sinulla on sydän kullasta.

Sinä saat tietää kaiken, mitä eivät muut tiedä kuin minä.

Kuule siis.

Lapsuuteni oli iloton ja lemmetön.

Nuori sieluni kaipasi kuitenkin lempeyttä ja rakkautta.

Äiti raukkani oli hartaasti toivonut ja varmasti odottanut poikaa, valtaistuimen perillistä. — Hän kohteli minua, tyttöä, vastenmielisyydellä, kylmyydellä ja kovuudella.

Kun Atalarik oli syntynyt lakkasi kovuus, mutta kylmyys tuli sijaan. Valtaistuimen perillinen sai osakseen hänen rakkautensa ja huolenpitonsa.

Minä olisin tuskin ymmärtänytkään sitä, jollen minä olisi huomannut lempeässä isässäni täyttä vastaakohtaa. Minä tunsin kuinka hänkin kärsi puolisonsa kylmyydestä. Usein painoi tuo sairas mies minut huoaten ja kyyneleitä vuodattaen rintaansa vasten.

Kun hän oli kuollut ja haudattu, kuoli minulta kaikki maallinen rakkaus.

Hyvin harvoin näin Atalarikia, jota toiset opettajat kasvattivat toisessa osassa palatsia. Vielä harvemmin näin äitiäni. Tuskinpa muulloin kuin silloin kun hänen oli rangaistava minua jostakin.

Minä rakastin häntä sittenkin kovasti. Minä näin kuinka hoitajattareni ja opettajattareni rakkastivat, syleilivät ja suutelivat omia lapsiaan. Samallaista hellyyttä minunkin sydämeni hartaasti kaipasi.

Siten minä kasvoin ja vartuin kuten kukka ilman auringonpaistetta.

Silloin oli minusta rakkain paikka maailmassa isäni Eutarikin hauta hiljaisessa kuninkaallisessa puutarhassa Ravennassa.

Siellä hain kuolleelta rakkautta, jota en eläviltä saanut. Joka kerta kun pääsin vartijoiltani karkuun, riensin sinne kaipaamaan ja itkemään.

Kaipaukseni kasvoi yhä suuremmaksi kuta vanhemmaksi tulin. Äitini läsnäollessa täytyi minun huolellisesti salata tunteeni. Hän halveksi sitä, että minä niitä näytin.

Ja muodostuessani lapsesta tytöksi huomasin hyvin kuinka ihmiset aina katselivat minua ihailleen, mutta minä luulin, että he surkuttelivat minua ja se tuotti minulle tuskia.

Yhä useammin ja useammin pakenin isäni haudalle. Vihdoin ilmoitettiin asiasta äidilleni. Hänelle kerrottiin, että minä itkin siellä ja palasin aina takaisin puolikuolleena.

Vihoissaan sanoi äitini, etten saisi käydä haudalla muutoin kuin hänen kanssaan. Ja sitten puhui hän jotakin halveksittavasta heikkoudesta.

Mutta koko sydämeni nousi kieltoa vastaan ja minä kävin haudalla siitä huolimatta.

Kerran tapasi hän itse minut siellä. Hän löi minua — vaikka minä en enää ollut mikään lapsi — ja vei minut takaisin palatsiin. Hän haukkui minua pahasti ja uhkasi ajaa minut ijäksi pois luotaan. Lähtiessään luotani kysyi hän kiukuissaan taivaalta miksi hänelle oli annettu sellainen lapsi rangaistukseksi.

Tämä oli liikaa.

Rajattomasti onnettomana päätin paeta äitini luota, jolle minä olin vain rangaistukseksi, ja lähteä sellaiseen paikkaan, missä ei kukaan minua tuntisi. Mutta en itsekään tiennyt minne läksisin. Mieluimmin olisin mennyt isäni haudalle.

Kuu ilta oli tullut hiivin salaa palatsista ja riensin

vielä kerran haudalle, jolta otin itkien haikeat jäähyväiset.

Tähdet ilmestyivät jo taivaalle. Silloin hiivin puutarhasta ja palatsista ja riensin pitkin kaupungin pimeitä katuja faventiniäläiselle portille.

Onnellisesti pääsin vartijoiden ohi kaupungin ulkopuolelle ja läksin juoksemaan pitkin tietä yötä ja kurjuutta kohti.

Mutta tiellä tuli minua vastaan sotilaspukuinen mies.

Kun minä aioin mennä hänen ohitsensa, tuli hän äkkiä minua kohti, katsoi minua silmiin ja laski kätensä hartioilleni.

„Minne Matasunta-neito menee yksin tähän aikaan vuorokaudesta?“

Hänen kosketuksensa sai minut vapisemaan. Kyyneleet vierivät silmistäni ja pyyhkien huusin minä:

„Epätoivoon!“

Silloin tarttui mies molempiin käsiini ja katsoi minua niin ystävällisesti, lempeästi ja osanottavasti.

Sitten kuivasi hän kyyneleeni vaipallaan ja sanoi lempeällä, suurinta hyvyttä ilmaisevalla äänellä:

„Miksi? Mikä sinua niin vaivaa?“

Sydämelleni teki sekä hyvää että pahaa hänen ääntään kuullessa.

Ja kun minä katsoin hänen lempeisiin silmiinsä, en voinut enää hillitä itseäni.

„Koska minua oma äitini vihaa, koska minä en saa rakkautta maan päällä.“

„Lapsi! Lapsi! Sinä olet sairas“, sanoi hän, „ja hourit. Tule, tule kanssani takaisin. Sinusta — odotahan vain — sinusta tulee rakkauden kuningatar.“

Minä en ymmärtänyt häntä. Mutta minä rakastin häntä näiden sanojen, tämän lempeyden vuoksi.

Kysyvästi, ihmetellen, avuttomana katsoin häntä silmiin.

Minä vapisin.

Tämä liukutti häntä. Hän luuli kenties, että minua paleli.

Hän otti lämpimän vaippansa, kääri sen ympärilleni ja toi minut hitaasti takaisin portin kautta ja kuletti minut pitkin autioita katuja palatsiin.

Tahdottomana, avuttomana, hoiperrellen kuin sairas lapsi seurasin häntä nojaten päätäni, jonka hän huolellisesti peitti, hänen rintaansa vasten.

Hän oli ääneti ja kuivasi tuon tuostakin kyyneleeni.

Kenenkään huomaamatta — kuten luulin — omistuimme pääsemään palatsin portaille. Hän avasi oven ja työnsi minut hiljaa sisään. Sitten puristi hän kättäni.

„Ole hyvä“, sanoi hän, „ja levollinen.“

Onnesi tulee kyllä aikanaan. Ja rakkautta aivan tarpeeksi.“

Hän pani hiljaa kätensä pääni päälle, sulki oven ja astui portaita alas.

Mutta minä nojasin puoleksi avonaiseen oveen enkä voinut liikkua minnekään. Jalkani eivät kannattaneet minua. Sydämeni sykki rajusti.

Silloin kuulin karhean äänen sanovan hänelle:

„Kenen sinä näin yöaikaan keinottelit palatsiin, ystäväni?“

Mutta hän vastasi:

„Sinäkö, Hildebrand?“

Sinä et häntä ilmaise.

Hän oli Matasunta-lapsi. Hän oli eksynyt yön pimeydessä kaupungille ja pelkäsi äitinsä vihaa.“

„Matasunta“, sanoi toinen. „tulee päivä päivältä kauniimmaksi.“

„Ja suojelijani sanoi“ — hän vaikenä ja poskille lensi heleä puna —

„No“, sanoi Aspa katsellen häntä ihmeissään, „mitä hän sanoi?“

Mutta Matasunta painoi Aspan pään rintaansa vasten.

„Hän sanoi“, kuiskasi hän, „hän sanoi: — „hänestä tulee maailman kaunein nainen.“

„Silloin hän on sanonut aivan oikein“, tuumi pikkuruinen. „Miksi sinä siitä punastut? Onhan se totta! Jatka! Mitä sinä teit?“

„Minä hiivin vuoteelleni ja vuodatin surun, ilon ja rakkauden kyyneliä sekaisin.

Tuona yönä ilmestyi minulle uusi maailma, taivas. Hän oli hyvä minua kohtaan. Minä tunsin sen. Ja hän sanoi minua kauniiksi.

Niin, silloin tiesin sen: minä olin kaunis ja minä olin onnellinen siitä. Minä tahdoin olla kaunis: hänen vuokseen.

Oi kuinka onnellinen minä olin. Hänen kohtaamisensa toi valoa pimeyteeni, siunausta elämäni.

Nyt tiesin, että minullekin voitiin olla hyviä: että minuakin voitiin rakastaa.

Huolellisesti hoidin minä ruumista, jota hän oli kiittänyt.

Suloinen voima sydämessäni levitti lempeää lämpöä koko olemukseeni: minä muutuin lempeämmäksi ja sydämmellisemmäksi. Äidinkin ankara mieli muuttui nyt lemmeikkäämmäksi minua kohtaan, kun minä kohtelin hänen kovuuttaan vain lempeällä rakkau-

della. Ja päivä päivältä muuttuivat kaikkien sydämet suopeammiksi minua kohtaan, samoin kuin minäkin lempeämmäksi kaikkia kohtaan.

Ja tästä kaikesta saan minä kiittää häntä. Hän esti minut pakenemasta häpeään ja kurjuuteen ja auttoi minut koko maailman rakastamaksi.

Siitä alkaen olen minä elänyt ja yhä elän hänen vuokseen.“

Hän vaikenä ja painoi vasemman kätensä aaltoilevalle povelleen.

„Mutta, hallitsijattareni, oletko sinä häntä sen jälkeen nähnyt? Oletko puhutellut häntä? Eläkö rakkautesi noin laihasta ruoasta?“

„Minä en ole häntä sen jälkeen puhutellut. Kerran minä hänet näin. Teoderikin kuolinpäivänä komensi hän palatsin vartiastoa. Silloin sanoi Atalarik hänen nimensä. Sillä minä en ollut koskaan uskaltanut kysellä hänestä peläten saattavani julkisuuteeni pakoni ja — salaisuuteni. Hän ei ollut hovissa. Ja kun hän mahdollisesti oli siellä, olin minä jossakin huvilassa.“

„Siis sinä et tiedä sen enempää hänestä, hänen elämästään, hänen entisyydestään.“

„Miten minä olisin voinut sitä kysellä? Hehkuva puna olisi ilmaissut minut.“

Rakkaus on äänettömyyden ja kaipauksen tytär.

Mutta hänen tulevaisuudestaan, meidän tulevaisuudestamme tiedän jotakin.“

„Hänen tulevaisuudestaan“, sanoi Aspa hymyillen.

„Hoviin tuli joka vuosi kesäpäivänseisauksen aikana vanha Radrun ja sai kuningas Teoderikilta harvinaisia kasvia ja juuria, joita tämä oli tuottanut Aasiasta ja Niilin luota.“

Tämän oli hän pyytännyt itselleen jonkinmoiseksi palkkioksi siitä, että hän oli Teoderikin poikasena ollessa ennustanut koko tämän kohtalon. Kaikki oli käynyt toteen aivan hiuskarvalleen. Radrun valmisti voiteita ja juomia. „Metsänhaltijattareksi“ kutsuttiin häntä julkisesti, mutta salaisuudessa sanottiin häntä „valaksi“, ennustajattareksi.

Kaikki me hovilaiset — paitsi papit, jotka olisivat sen estäneet — tiesimme, että kuningas ennustutti joka kesäpäivänseisauksena Radrunilla seuraavan vuoden tapahtumat.

Ja kun hän tuli kuninkaan luota, kutsuivat — sen tiesin aivan varmasti — äitini, Teodahad ja Gotelindis hänet luokseen ja ennustuttivat hänellä. Ja aina tapahtui hänen sanojensa mukaan.

Seuraavana kesäpäivänseisauksena rohkaseuduin minäkin, hain vanhuksen käsiini, houkuttelin hänet huoneeseeni ja tarjosin hänelle kultaa ja kalliita kiviä, jos hän minulle ennustaisi.

Mutta hän nauroi, otti merikultapullon esille ja sanoi:

„Ei kullan. vaan veren edestä!“

Puhtaan kuninkaanlapsen mahtavan veren edestä.“

Hän iski vasemmasta kädestäni suonta ja sai hiukan vertäni pulloonsa.

Sitten katsoi hän tutkivasti molempiin käsiini ja sanoi sitten soinnuttomalla äänellä:

„Se, jota sydämessäsi korkeimpana pidät, antaa sinulle suurimman loiston ja suurimman onnen.

Hän tuottaa sinulle suurimmat surut. Hän tulee puolisoaksesi, mutta ei mieheksesi.“

Samassa riensi hän ulos.“

„Ennustus oli verrattain lohduton — ainakin minun käsittäökseni.“

„Sinä et tunne vanhuksen sananparsia. Ne ovat kaikki niin hämäriä ja synkkiä. Jokaiseen lupaukseen liittää hän aina uhkauksen. Mutta minä puolestani luotan enemmän valoisaan kuin synkkään.

Ennustus toteutuu käsittipä sen kuinka tahansa. Minä tiedän, että hän tulee omakseni ja saattaa minut loistoon ja onneen. Sitä seuraavat surut kärsin minä mielelläni. Tuska hänen vuoksensa on suloinen onni.”

„Minä ihailen sinua, hallitsijattareni, ja uskoasi. Sinä olet siis noidan ennustuksen perusteella hylännyt kaikkien vandaalien, länsigöötien, frankkien ja burgundilaisten maista saapuneiden kuningasten ja ruhtinasten kosinnat. Olet hylännyt keisarillisen prinssin Germanuksenkin Byzantiumista. Sinä odotat vain häntä!”

„Minä odotan häntä. Mutta en yksinomaan ennustuksen vuoksi.

Sydämessäni asuu pikku lintu, joka laulaa minulle joka päivä: hän tulee omaksesi, hänen täytyy tulla omaksesi.”

„Se on varmaa kuin tähdet”, sanoi hän lopuksi luoden silmänsä taivasta kohti ja vaipuen taas äskeisiin unelmiinsa.

Huvilasta päin kului askeleita.

„Kuules”, huudahti Aspa. „komea kosijasi tulee.

Arahad raukka, turhaa on vaivasi.”

„Minä teen jo tänään tästä leikistä lopun”, sanoi Matasunta nousten ylös. Hänen otsaltaan, hänen silmistään kuvastui nyt viha ja ankaruus, mikä ilmaisi amalien veren virtaavan hänen suonissaan. Tässä tytössä sulautuivat omituisesti yhteen hehkuvat intohimot ja suloinen lempeys.

Aspa hämmästyi hallitsijattarensa itsensähillitsemiskykyä.

„Sinä olet kuin jumalien vuori kotimaassani“, sanoi hän. „Lunta pääläellä, ruusuja vyötäisillä, mutta sisimmässä sydämessä kuluttava tuli, joka usein virtaa lumen ja ruusujen päälle.“

Samassa tuli kreivi Arahad näkyviin pensaiden reunustamalta käytävältä ja kumarsi punastuen kau niille neitoselle.

„Minä tulen“, sanoi hän, „kuningatar —“

Mutta tämä keskeytti hänet.

„Toivoakseni, Astan kreivi, tulet vihdoinkin lopettamaan tämän väkivallan ja valheen sekaisen pilanäytelmän.“

Minä en suvaitse sitä enää kauemmin.

Reipas veljesi hyökkää äkkiä asunnossani minun, turvattoman, äitiään syvästi surevan orvon kimppuun, sanoo minut yhdessä hengenvedossa kuningattarekseen ja vangikseen ja pitää minua viikkokausia arvolleni sopimattomassa vankeudessa.

Hän tuo minulle kuninkuuden purppuran, mutta riistää minulta vapauden.

Sitten tulet sinä ja ahdistat minua turhalla kossinnallasi, joka ei johda mihinkään tulokseen.

Minä olen halveksinut sinua vapaana ollessani. Luuletko sinä hullu, että amalien tytär suostuu väkivallalla vankinasi ollessaan?

Sinä vannot rakastavasi minua.

Niinpä kunnioitakin minua.

Kunnioita tahtoani, laske minut vapaaksi.

Muutoin vapise, kun vapauttaja tulee.“

Uhkaavan näköisenä meni hän Arahadia kohti, joka ei voinut virkkaa sanaakaan.

Silloin tuli kiivain askelin ja sähköyvin silmin esille herttua Guntaris.

„Ylös, Arahad“, huusi hän, „tee asiasta vihdoin-kin selvä.“

Meidän on heti lähdeävä liikkeelle. Hän lähestyy sotajoukkoineen.“

„Kuka“, kysyi Arahad kiivaasti.

„Hän sanoo tulevansa vapauttamaan.“

Talonpoikaiskuningas on voittanut etujoukkomme Castrum Siviumin luona.“

„Kuka“, kysyi nyt Matasunta puolestaan kiivaasti.

„No“, sanoi Guntaris, „nyt sinä saat sen tietää, eihän sitä kuitenkaan voi enää salata. Faesulaen kreivi Vitiges.“

„Vitiges“, kuiskasi Matasunta loistavin silmin ja syvästi huoaten.

„Niin, hänet ovat kapinalliset valinneet Regetan luona göötien kuninkaaksi unohtaen aatelisten oikeudet.“

„Hän, hän kuninkaani“, sanoi Matasunta puoleksi unelmissaan.

„Minä olisin sen sanonut jo silloin, kun tervehdin sinua kuningattareni, mutta sinun huoneessasi oli hänen marmoripatsaansa seppelöitynä. Se tuntui minusta epäilyttävältä.“

Myöhemmin huomasin sen sattumaksi. Patsashan olikin Ares-pää.“

Matasunta oli ääneti ja koetti salata poskillensa ilmestynyttä hehkuvaa punaa.

„No“, huusi Arahad, „mitä on tehtävä?“

„Meidän täytyy lähteä.“

Meidän täytyy ehtiä ennen häntä Ravennan edustalle.

Vahva Florentia pidättää häntä jonkun aikaa. Sillä välin saamme me Ravennan käsimme ja kun sinä olet viettänyt hääsi Teoderikin linnassa hänen tyttärentyttäreensä kanssa, on koko göötien kansa puolellamme.

Tule kuningatar! Minä valjastutan vaunusi. Hetken perästä lähdet joukkojeni suojaamana Ravennaan.“

Molemmat veljekset riensivät tiehensä.

Sähkyvin silmin katseli Matasunta heidän jälkeensä.

„Niin, viekää minut vaukina ja sidottuna. Ilmojen kotkan tavoin syöksyy kuninkaani kimppuunne ja pelastaa minut.

Tule, Aspa, vapauttaja lähestyy.“

Kymmenes luku.

Tuskin olivat göötit poistuneet Rooman muurien piiristä, kun paavi Silverius — tämä tapahtui valanteon jälkeisenä päivänä — kutsui kaupungin papis-ton, aateliston, virkamiesten ja porvariston päämiehet Caracallan termeihin neuvottelemaan pyhän Pietarin kaupungin asioista.

Cetheguskin oli kutsusta saapuvilla.

Julkisesti ehdotti Silverius, että nyt, kun oli tullut aika katkaista raakalaisten ies niskalta, lähetettäisiin lähetystö oikeauskoisen keisarin Justinianuksen, Italian ainoan oikeudenmukaisen hallitsijan sotapäällikön Belisariuksen luo, jolle annettaisiin ikuisen kaupungin avaimet ja jota pyydetäisiin joukkoineen kirkon ja oikeauskoisten suojaksi raakalaisten kosta vastaan.

Erään aivan nuoren papin ja muutaman rehellisen sepän omantunnon-epäilykset edellisenä päivänä tehdyn valan rikkomisesta poisti hän naurussa suin vetoamalla apostoliseen sitomis- ja päästämisvaltaansa sekä huomauttamalla, että vala oli tehty julkisen väkivallan pakoituksesta göötien sotajoukon puolelta.

Sitten hyväksyttiin ehdotus yksimielisesti. Lähetystyöhön valittiin paavi itse, Scaevola, Albinus ja Cethegus.

Mutta Cethegus vastusti päätöstä. Ääneti oli hän kuunnellut keskusteluja ja pysynyt erillään äänestyksestä. Nyt nousi hän puhumaan:

„Minä vastustan päätöstä.

En valan tähden.

Minä en tarvitse käyttää hyväkseni apostolista päästämisvaltaa.

Sillä minä en ole vannonutkaan.

Mutta kaupungin tähden.

Tämä päätöksen kautta nimittäin panisimme ilman pakottavaa syytä kaupungin alttiiksi göötien oikeutetulle vihalle, kun he taas kerran palaavat. Silloin emme voi puolustaa julkista luopumistamme vihollisen puolelle apostolisella päästämisvallalla.

Antakaamme Belisariuksen rukoilla meitä tai paikoittaa meidät puolelleen. Se, joka heittäytyy maahan, joutuu tallattavaksi.“

Silverius ja Scaevola katsahtivat toisiinsa merkittävästi.

„Sellainen ajatustapa“, sanoi lainoppinut, „epäilemättä mielyttäisi keisarin sotapäällikköä, mutta me emme voi muuttaa päätöstämme. Sinä et siis lähde mukaan Belisariuksen luo!“

Cethegus nousi seisoallaan.

„Minä menen Belisariuksen luo, mutta ei teidän kanssanne!“

Tämän sanottuaan läksi hän.

Kun muutkin olivat lähteneet termeistä, sanoi paavi Scaevolalle:

„Nyt on hänen mittansa täysi. Hän on todistajien läsnäollessa vastustanut Belisariuksen käsiin antautumista.“

„Ja hän menee itse jalopeuran luolaan.“

„Hän ei palaa enää sieltä. Oletko sinä kirjoittanut syytöskirjan?“

„Aikoja sitten. Minä pelkäsin, että hän menisi täällä sotaväen turviin, mutta hän lähteekin Belisariuksen luo. Hän on hukassa, tuo kopea.“

„Amen“, sanoi Silverius. „Niin kukistukoon jokainen, joka maallisten etujen vuoksi ryhtyy vastustamaan pyhää Pietaria. Huomenna neljännellä hetkellä lähdemme matkalle.“

Mutta pyhä isä erehtyi. Tuo kopea mies ei joutunut tällä kertaa perikatoon.

Cethegus oli heti rientänyt kotiinsa, jossa gallialainen matkavaunu jo odotti häntä.

„Me lähdemme heti matkalle“, huusi hän orjalle, joka istui etumaisen hevosen selässä. „Minä noudan vain miekkani.“

Eteisessä tapasi hän Liciniukset, jotka levottomin odottivat häntä.

„Tänään on se päivä, jolla sinä olet kauan meitä lohduttanut“, huusi Lucius.

„Miten olet osoittanut luottamustasi urhoollisuutemme, kelvollisuutemme ja uskollisuutemme“, kysyi Marcus.

„Kärsivällisyyttä“, sanoi Cethegus kohottaen etusormensa ja riensi sisähuoneisiin.

Pian tuli hän takaisin miekka ja useita pergamenttikääröjä vasemmassa kainalossa, sinetillä sulettu käärö oikeassa kädessä. Hänen silmänsä säihkyivät.

„Onko uloin rautaportti Hadrianuksen haudan luona valmis“, kysyi hän.

„On“, vastasi Lucius Lucinius.

„Onko Siciliasta tuotu vilja kätkeyty Kapitoliumin varustuksiin?“

„Kätkössä on.“

„Onko aseita jaettu ja ovatko Kapitoliumin kaivokset valmiit, kuten käskin?“

„Valmiit ovat“, vastasi Marcus.

„Hyvä! Ottakaa tämä käärö.“

Avatkaa se huomenna heti kun Silverius on lähtenyt kaupungista ja totelkaa tarkoin siinä annettuja määräyksiä.

Nyt ei ole kysymyksessä ainoastaan minun henkeni ja teidän henkenne — vaan Roomakin.

Caesarin kaupunki saa nähdä urotyönne.

Menkää! Näkemiin saakka!“

Hänen silmistään hehkuva tuli loi rohkeutta nuorten roomalaisten sydämiin.

„Sinä tulet olemaan tyytyväinen meihin.“

Sinä ja Caesar“, huusivat nuorukaiset rientäen tiehensä.

Cetheguksen huulilla väreili ystävällinen hymy, kun hän hyppäsi vaunuun.

„Pyhä isä“, sanoi hän sitten itsekseen, „minä olen sinulle velassa viimeisestä katokombeissa pidetystä kokouksesta. Minä aion maksaa sen.“

„Via latinaa pitkin“, huusi hän nopeasti orjalle, „ja anna hevosten juosta niin kovasti kuin ne suinkin jaksavat.“

Prefekti oli toista päivää edellä hitaammin kulkevasta lähetystöstä. Hän käytti aikansa hyvin.

Hänen väsymätön henkensä oli keksinyt keinon, jonka avulla hän pysyisi Rooman herrana Belisariuksen Italiaan saapumisesta huolimatta.

Ja nyt hän rupesi hänelle ominaisella huolellisuudella panemaan keinoaan käytäntöön.

Tulisella kiirellä jatkettiin matkaa kunnes hän Capuan luona tapasi Belisariuksen etuvartijat, joiden päällikkö Johannes antoi veljensä Perseuksen ja

muutamain ratsumiesten saattaa hänet pääkörtteriin.

Tultuaan leiriin ei Cethegus kysynyt sotapäällikköä, vaan saatatti itsensä Belisariuksen oikeusneuvoksen, caesarealaisen Prokopiuksen teltaan.

Prokopius oli ollut hänen opintotoverinsa Berytuksen lainopillisessa koulussa ja nämä molemmat nerokkaat miehet olivat kovin kiintyneet toisiinsa.

Mutta prefektiä ei nyt saattanut tämän miehen luo ennen kaikkea lämmin ystävyys, vaan pikemmin se seikka, että tämä mies tunsu parhaiten Belisariuksen valtiollisen menneisyyden ja tiesi luultavasti myöskin hänen tulevaisuussuunnitelmansa.

Prokopius ihastui ikihyväksi nähdessään nuoruudentoverinsa.

Hänellä oli raitis, terve ymmärrys ja hän oli yksi niitä harvoja sen aikakauden oppineista, joissa ei puhujakoulujen antama teeskentelevä sivistys eikä Byzantiumin oppineiden hiustenhalkominen ollut saanut tukahutetuksi tervettä jokapäiväistä järkeä eikä luonollista tunnetta.

Hänen avomieliseltä otsaltaan ilmeni selvä järki ja nuorekkaasti säihkyvistä silmistä loisti vielä raikas elämänhalu.

Kun Cethegus oli kylvyssä huuhdellut ruumiistaan matkan tomut ja väsymyksen, läksi hän isäntänsä kanssa ennen illallista kävelylle ympäri leiriä. Prokopius näytti hänelle tärkeimpien joukko-osien ja kuuluisimpien päällikköjen leiripaikat ja kertoi muutamalla sanalla niiden ominaisuudet, ansiot ja useinkin hyvin kirjavan menneisyyden.

Siellä oli Trakian raa'at pojat Konstantinus ja Besas, jotka olivat vähitellen kohonneet halvoista sotamiehistä. He ovat urhoollisia sotilaita, mutta sivistymättö-

miä ja, kuten ainakin nousukkaat, itserakkaita. — He pitivät itseään Belisariuksen välttämättöminä tukina ja hänen tasa-arvoisina seuraajinaan.

Vieressä oli ylhäinen iberialainen Peranius, joka polveutui iberialaisten — persialaisten vihollisten — kuningassuvusta. Kun persialaiset olivat voittaneet hänen kansansa, läksi hän isänmaastaan, luopui toiveistaan valtaistuimeen ja rupesi keisarin palvelukseen.

Vielä mainitsi Prokopius Valentinuksen, Magnuksen ja Innocentiuksen, ratsuväen pelottomat päälliköt. Pauluksen. Demetriuksen ja Ursicinuksen, jalkaväen johtajat, isaurilaisen ylinyksen ja Belisariuksen isaurien päällikön Enneksen, massagetien päälliköt Aigauin ja Askanin, sarasenien päälliköt Alamundaruksen ja kuningas Abokarabuksen, hunnit Ambazukin ja Bledan, armenilaiset Arsakeen, Amazaspeen ja Artabaneen, — Arsakeen poika Faza oli jäänyt muiden armenialaisten kanssa Napoliin — persialaiset Azaretaan ja Barasmaneen ja maurilaiset Antallaan ja Cabaonin.

Kaikki nämä tunsivat ja mainitsi Prokopius, harvoja kiittäen, useimpia terävästi ja sukkelasti moittien.

He olivat juuri menossa rauhallisen kaupunkien polttajan Martinuksen leiriosaan, kun Cethegus seisautui ja kysyi:

„Kenenkäs on tuolla kukkulalla sijaitseva silkkitelttä, joka on koristettu kultaisilla tähdillä, jonka harjalla purppuralippu liehuu ja jonka edustalla olevilla vahteilla on kultakilvet?“

„Siellä asuu“, sanoi Prokopius, „hänen voittamaton ylevyytensä, Rooman valtakunnan ylipurppurasimpukkaintendentti, prinssi Areobindos, jonka järkeä Jumala valaiskoon.“

„Keisarin veljenpoikako?”

„Tavallaan, sillä hän on nainut keisarin veljentyttären. Projektan, mikä muutoin on hänen suurin ja ainoa ansionsa.

Hänet on lähetetty tänne keisarillisen henkivartiaston kanssa meitä ärsyttämään ja pitämään huolta siitä, ettemme liian helposti voita.

Hänellä on sama valta kuin Belisariuksella, vaikkei hän ymmärrä sodasta enemmän kuin Belisarius purpurasiimpukoista. Hänestä tulee Italian hallitsija.”

„Vai niin”, tuumi Cethegus.

„Kun me laadimme leirin, tahtoi hän välttämättömästi telttansa oikealle puolelle Belisariuksen telttaa.

Me emme siihen suostuneet.

Onneksi on Jumala kaikkiviisaudessaan jo vuosituhansia sitten pannut tuon kukkulan tuohon arvo riidan ratkaisemiksi. Nyt on prinssin telttä vasemalla, mutta korkeammalla kuin Belisariuksen.”

„Ja kenen ovat nuo kirjavat telttat Belisariuksen osaston takana? Kuka siellä asuu?”

„Siellä”, huokasi Prokopius. „asuu eräs hyvin onneton nainen, Antonina, Belisariuksen puoliso.”

„Hänkö onneton? Hän, jota niin ylistetään, vieläpä sanotaan toiseksi keisarinnaksi. Kuinka se on mahdollista?”

„Siitä ei ole hyvä puhua avonaisella leirikadulla. Lähtekäämme telttaan. Viini lienee jo tarpeeksi jäähtynyttä.”

Yhdestoista luku.

Kun he tulivat telttaan, olivat kenttävuoteiden pehmeät patjat asetetut matalan pronssipöydän ympärille, jonka kauneutta Cethegus kiitteli.

„Se on saalis vandaalisodasta. Minä otin sen Kartagosta mukaani.

Ja nämä pehmeät patjat olivat kerran Persian kuninkaan vuoteessa. Minä sain ne saaliikseni Darran taistelusta.“

„Sinä olet käytännöllinen oppinut“, sanoi Cethegus hymyillen. „Sinä olet muuttunut paljon sen jälkeen kun olimme yhdessä Ateenassa.“

„Niin minäkin luulen“, sanoi Prokopius ja leikkasi itse — hän oli lähettänyt palvelusvuorolla olevat orjat pois — höyryävää hirvenpaistia.

„Kuten muistat tutkin viisaustiedettä ja tahdoin hankkia itselleni kokemusta.

Kolme vuotta kuuntelin minä Platon oppilaita, stoalaisia ja akateemikkoja Ateenassa — ja luin niin, että tulin sairaaksi. Mutta minä en pysähtynyt viisaustieteeseen.

Hurskaan vuosisatamme tavan mukaan täytyi minun tutkia jumaluusoppiakin ja runsaan vuoden tutkia kysymystä oliko Kristus. Isä Jumalana ja sa-

malla oman neitseellisen äitinsä isänä, siis oma iso-isänsä.

Mutta kaikki nämä opinnot ja mietiskelyt yritti-vät tehdä lopun luonnon minulle antamasta jokseen-kin hyvästä ymmärryksestä.

Onneksi tulin kuolemansairaaksi ja lääkärit kiel-sivät minut koskemasta kirjoihin ja lähettivät minut Ateenasta Vähään-Aasiaan.

Yhden Tukydiden sain pelastetuksi matkarep-puuni. Tämä Tukydidēs pelasti minut.

Ikävissäni matkalla luin ja yhä uudestaan luin hänen ihanoita kertomuksiaan hellenien teoista so-dassa ja rauhassa. Minä huomasin nyt ihmeekseni, että ihmisten teot ja puuhut, heidän intohimonsa, heidän hyveensä ja rikoksensa ovatkin itse asiassa paljon puoleensa vetävämpiä ja ajatusta ansaitsevam-pia kuin pakanallisen logiikan kaikki määritelmät ja kuviot — kristillisestä logiikasta puhumattakaan.

Ja kun minä Efesoon saavuttuani kuljeksin pit-kin katuja, sain yhtäkkiä päähäni oivallisen aja-tuksen.

Minä kävelin juuri erään suuren torin yli. Edes-säni oli pyhän hengen kirkko, joka oli rakennettu vanhan Dianan-temppelin raunioille.

Vasemalla oli rappeutunut Isiksen alttari ja oike-alla oli juutalaisten rukoushuone.

Silloin juolahti äkkiä mieleeni:

„Kaikki nämä uskoivat ja uskovat lujasti ja horjumattomasti että heillä yksin on oikea käsite korkeimmasta olennosta.

Mutta sehän on aivan mahdotonta. Korkein olento — kuten näyttää — ei kaipaa eikä tarvitse sitä, että me tunnemme hänet — minä ainakaan en hänen sijassaan siitä välittäisi — ja hän on luonut

ihmiset elämään sekä kunnollisesti, hyödyllisesti ja oikeudenmukaisesti toiminaan maan päällä.

Ja tämän eläminen, toimiminen, nauttiminen ja seurustelu ovatkin oikeastaan ainoat mitkä ihmistä liikuttavat.

Jos joku tahtoo tutkia, on hänen tutkittava ihmisten elämää ja puuhia.”

Sinä seisoessani ja miettiessäni kuulin äkkiä torvien rätisevän äänen. Komea ratsastajajoukko ajoi esille. Sen edessä ratsasti komea mies kimolla, mies kaunis ja väkevä kuin sotajumala.

Heidän aseensa kiuuhtelivat, liput liehuivat ja ratsut teiskuivat.

Minä mietin:

„Nuo tietävät elämänsä tarkoituksen eivätkä tarvitse filosofiaa sitä ratkaistakseen.”

Kun minä ihailevin katsein tarkastin ratsastajia, löi eräs Efeson porvari minua olalle ja sanoi:

„Te ette näy tietävän keitä nuo olivat ja minne he menevät.

Johtaja oli sankari Belisarius. He menevät sootaan persialaisia vastaan.”

„Kiitos, ystäväni”, sanoi minä. „Minä lähdän hänen mukaansa.”

Ja niin kävikin.

Belisarius valitsi minut heti oikeusneuvoksekseen ja salakirjurikseen.

Siitä alkaen on minulla ollut kaksinainen tehtävä. Päivällä teen tai autan tekemään maailmanhistoriaa ja yöllä kirjoitan maailmanhistoriaa.”

„Kumpi työ on parempaa?”

„Ikävä sanoa, ystävä hyvä, kirjoittaminen.

Ja kirjoittaminen olisi vielä parempaa, jos historia olisi parempaa.

Sillä useimmiten en ollenkaan tajua mitä teemme. Minä menen mukana, koska se sittenkin on parempaa kuin joutenoleminen ja tieteileminen.

Tuo tänne Tacitusta, orja", huusi hän teltan-ovesta ulos.

„Tacitusta?”

„Niin, ystäväiseni. Liviusta olemme jo aivan tarpeeksi juoneet.

Selitykseksi mainitsen, että olen antanut viineileni nimet niiden historiallisen luonteen mukaan.

Esimerkiksi tämä meluava kappale maailmanhistoriaa, jota nyt täällä teemme, tämä göötisota on aivan vastoin makuani. Narses oli aivan oikeassa. Meidän olisi pitänyt ensin turvata valtamme persialaisia vastaan, ennenkuin kävimme göötien kimp- puun.”

„Narses! Mitä viisas ystäväni nykyään puuhaa?”

„Hän kadehtii Belisariusta, vaikkei hän tahdo sitä myöntää itselleenkaan.

Sitäpaitsi tekee hän sota- ja taistelusuunnitelmia. Minä uskallan vaikka lyödä vetoa, että hän oli valloittanut Italian jo ennenkuin me laskimme maihin- kaan.”

„Sinä et ole hänen ystävänsä. Mutta onhan hän nero. Miksi pidät Belisariusta parempana?”

„Sen sanon sinulle heti”, virkkoi Prokopius kaa- taen Tacitusta pikareihin.

„Onnettomuuteni on, etten sattunut Aleksanteri Suuren tai Scipioiden historiankirjoittajaksi.

Parannuttuani filosofiasta ja jumaluusopista halusin koko sydämeistäni saada käsiini täydellisen, kokonaisen ihmisen lihasta ja verestä. Minua suututti nämä hämähäkin tapaiset keisarit, piispat ja sotapäälliköt, jotka tekevät kaikki järjellensä. Me olemme

muuttuneet kääpiösuvuksi. Sankarien aika on ollut ja mennyt.

Vain Belisarius, tämä rehti mies, on vielä sankari, muinaisten arvoinen.

Hän olisi voinut olla Agamennonin kanssa Trojan edustalla.

Hän ei ole tyhmä. Hänellä on järkeä, mutta vain jalojen. villieen eläinten luonnonjärki saaliin pyyntiä varten, ammattiaan varten.

Mutta Belisariuksen ammatti onkin sankaruus.

Suurin iloni on katsella hänen leveätä rintaansa, hänen säihkyviä silmiään ja hänen väkeviä jalkojaan, joilla hän pitää kurissa väkevimmänkin oriin.

Ja minua ilahuttaa nähdessäni kuinka sokea halu lyödä kaikki säpäleiksi monasti ilmenee hänen taistelusuunnitelmissaan.

Minua ilahuttaa nähdessäni hänen taistelussa ajaa karauttavan vihollisten keskeen ja taistelevan siellä raivoisan villisian tavoin.

Mutta minä en uskalla hänelle sanoa, että se miellyttää minua, sillä sitten häntä ei voisi enää mikään pidättää. Kolmen päivän kuluessa olisi hän kappaleiksi hakattuna.

Minä päin vastoin hillitsen häntä. Hän sanoo minua järjekseen.

Ja järkevyyteni miellyttää häntä, koska hän tietää, ettei se ole heikkoutta.

Monasti olen saanut ymmärrykselläni auttaa hänet pulasta, johon hän on uhkamielisyytensä ja sankarillisuutensa vuoksi joutunut.

Hauskin tapaus on sentään tarina torvesta ja tubasta."

„Kumpaa sinä puhallat, ystäväni?"

„En kumpaakaan vain maineen pasuunaa ja iverian huilua.“

„Mutta mitä sinä puhuit torvesta ja tubasta?“

„Niin, me olimme Persiassa erään vuorilinnoituksen edustalla, joka meidän täytyi saada käsimme, koska se hallitsi maantietä.

Mutta me olimme jo useita kertoja lyöneet sankarilliset päämme pahasti linnoituksen muureja vasten ja kiukustunut päällikköni vannoi „kautta Justinianuksen unen“ — se on hänen pyhin valansa — ettei hän puhaltaisi koskaan peräytymismerkkiä tämän Anglon-linnan edustalla.

Asiat olivat sillä kannalla, että linnoituksesta tehtiin usein hyökkäyksiä etuvartijoitamme vastaan. Me voimme kukkulalla olevasta leiristämme nähdä hyökkääjien lähtevän linnoituksesta, mutta vuoren juurella olevat etuvartijamme eivät voineet sitä nähdä.

Minä neuvoin, että antaisimme leiristä miehillemme peräytymiskäskyn joka kerta kun näimme vaaran heitä uhkaavan.

Mutta siinäpä tulikin puhua.

Justinianuksen uni oli sellainen pyhyys, ettei sen kautta vannottua valaa uskaltanut peruuttaa.

Niinpä meidän täytyi sallia persialaisten teurastaa sotilasparkojamme.

Lopuksi minä keksin nerokkaan välityskeinon. Minä ehdotin sankarilleni, että hän soitattaisi hyökkäysmerkin torvella eikä tuballa ja että tämä olisi meikäläisille peräytymismerkkinä.

Tämä ehdotus miellytti Belisariusta.

Ja kun me iloisesti soitimme torvilla hyökkäysmerkin, pötkivät miehemme vuoren juurella pakoon niin nopeasti kuin suinkin pääsivät.

Olinne nauraa itsemme kuoliaaksi nähdessämme uljaiden säveleiden vaikuttavan tällä tavalla.

Mutta se auttoi. Justinianuksen uni ja Belisariuksen vala jäivät loukkamattomiksi, etuvartioitamme ei enää teurastettu ja linnoitus autautui vihdoin.

Minä annan hänelle aina leikillisiä letkauksia hänen urotöistään.

Mutta sydämessäni minä niitä ihailen. Hän on viimeinen sankari.”

„Kyllä sinä”, arveli Cethegus, „göötien joukosta tapaavat monta tuollaista tappeluspukaria.”

Prokopius nyökäytti päätään mietteissään.

„Minun täytyy myöntää, että nämä göötit miellyttävät minua suuresti. Mutta he ovat liian tyhmiä.”

„Kuinka? Miksi?”

„He ovat tyhmiä siinä, että he, sen sijaan että tulivat meitä vastaan hitaasti ja varovaisesti, askel askeleelta sekä yhdessä keltatukkaisten veljiensä kanssa, — silloin olisivat he vastustamattomat — ovat ajattelemattomasti tunkeutuneet yksin täme Italiaan kuten puukappale leimuavaan valkeaan.

He joutuvat perikatoon. He palavat täällä, kuten saat nähdä.”

„Minä toivon näkeväni sen. Entä sitten?” kysyi Cethegus levollisesti.

„Niin”, sanoi Prokopius nyreissään. „Sitten tulee pahin seikka.

Sitten tulee Belisariuksesta Italian valtionhoitaja. — sillä simpukkaprinsi ei täällä viivy kokonaista vuottakaan — ja hän turmelee täällä makaamalla parhaat voimansa, kun persialaiset antaisivat hänelle tarpeeksi työtä.

Ja minä hänen hovihistorioitsijansa voin kirjoittaa

vain kuinka monta säkkiä viiniä me olemme vuoden kuluessa juoneet."

„Sinä tahtoisit siis göötien kukistuttua Belisariuksen pois Italiasta.“

„Tietysti. Persiassa kasvavat hänen laakerinsa ja minunkin.“

Minä olen jo kauan miettinyt keinoa saadakseni hänet sitten täältä pois.“

Cethegus oli vaiti.

Hän iloitsi saadessaan näin mahtavan apulaisen tuumansa toteuttamiseksi.

„Hallitseeko järki Prokopius jalopeura Belisariusta“, sanoi hän ääneen.

„Ei“, huokasi Prokopius. „pikemmin hänen järjettömyytensä, hänen vaimonsa.“

„Antonina! Sanoppas nyt miksi sinä äsken sanoit häntä onnettomaksi.“

„Koska hän on puolinainen luonne ja vastustuksenhaluinen.“

Luonto on aikonut tehdä hänestä hyvän, uskollisen vaimon. Ja Belisarius rakastaa häntä sankarisielunsa koko voimalla.

Mutta Antonina tuli keisarinnan hoviin.

Teodora, tuo ihana paholainen, on luonnostaan yhtä taipuvainen irstaisuuteen kuin Antonina hyveeseen.

Sirkuslutka lienee tuskin koskaan tuntenut oman tunnonvaivoja.

Mutta luullakseni ei hän suvaitse kunniallista vaimoa lähimmässä ympäristössään, koska tämä voisi halveksia häntä.

Hän pani kaikki voimansa liikkeelle saadakseen pirullisella esimerkillään hereille Antoninan mielistelämisenkaipuun. Hän onnistuikin.

Antoninalla on kovat omantunnontuskat leikkinsä vuoksi ihailijoittensa kanssa, sillä hän rakastaa miestänsä, jumaloi häntä.”

„Ja sittenkin.

Miksi häntä ei sitten tyydytä sankari Belisarius?”

„Siksi, että tämä on sankari.

Belisarius ei imartele häntä, vaikka hän rakastaaakin.

Antonina ei voinut kärsiä sitä, että keisarinnan ihailijat lähettivät tälle runoja, kukkia ja lahjoja, jota vastoin hän ei saanut mitään.

Turhamaisuus oli hänen loukkauskivensä.

Mutta hän ei ole sittenkään tyytyväinen tähän lemmentleikintään.“

„Aavistaako Belisarius?”

„Ei ollenkaan.

Hän on koko Itä-Rooman keisarikunnassa ainoa ihminen, joka ei tiedä sitä, mikä koskee lähimmin häntä. Tämä tieto kai olisi hänen surmansa.

Sekin on yksi syy, jonka vuoksi Belisarius ei saa jäädä Italiaan.

Leirissä, sodan melskeessä ei mielistelyä kaipavalla naisella ole imartelijoita eikä hänellä ole tilaisuutta kuunnella niitä. Sillä ikäänkuin vapaaehtoiseksi rangaistukseksi näistä suloisista rikoksista, joina on runojen ja kukkien vastaanottaminen salaisuudessa, — törkeämpiin rikoksiin ei hän luullakseni kykene — voittaa Antonina kaikki naiset ankarassa velvollisuudentäyttämässä. Hän on Belisariuksen ystävä ja sotapäällikkö, hän jakaa meren, erämaan ja sodan vaarat hänen kanssaan. Hän työskentelee yöt ja päivät hänen kanssaan. Hän on usein pelastanut puolisonsa tämän vihollisten ansoista Byzantiumin hovissa.

Lyhyesti sanoen, vain leirissä, sodassa tekee hän hyvää ja siellä on Belisariuksenkin oikea paikka.”

„Nyt tiedän jo tarpeeksi hyvin, kuinka asiat täällä ovat”, sanoi Cethegus.

„Minä puhun sinulle siis avomielisesti. Sinä tahdot Belisariuksen göötien voitettua pois Italiasta. Niin minäkin. Sinä Belisariuksen, minä Italian tähden.

Sinä tiedät, että minä olen aina ollut tasavaltalainen.” — — —

Silloin siirsi Prokopius pikarinsa syrjään ja katsoi omituisesti vieraaseensa.

„Kaikki miehet ovat tasavaltalaisia neljäntoista ja kahdenkymmenen yhden vuoden välillä.

Mutta että sinä vielä olet — on minusta — hyvin — hyvin epähistoriallista.

Tästä italialaisesta roskaväestä, näistä erittäin rakastettavista liittolaisistamme göötejä vastaan aiot sinä tehdä tasavallan kansalaisia.

He eivät kelpaa muuta kuin hirmuvaltiaan hallittaviksi.”

„Sitä minä en kielläkään”, sanoi Cethegus hymyillen. „Mutta teidän hirmuvallastanne tahtoisin suojella isänmaatani.”

„Siitä minä en voi sinua moittia”, vastasi Prokopius myös hymyillen, „sillä meidän hallituksemme siunaus — tukahuttaa meidät.”

„Ensi aluksi tarvitsee Italia kotimaisen valtionhoitajan, joka on Byzantiumin suojeluksen alainen.”

„Niin kai! Ja valtionhoitaja olisi nimeltään Cethegus.”

„Vaikkapa niinkin — jos välttämätöntä on.”

„Kuules”, sanoi Prokopius totisena, „yhdestä seikasta tahdon sinua varoittaa.

Rooman ilma näkyy synnyttävän suuremmoisia suunnitelmia.

Kun on Rooman herrana, ei tahdo mielellään olla toisena maan päällä.

Mutta usko historiankirjoittajaa. Roomasta ei tule enää maailmanvaltiasta."

Cethegus tuli pahalle tuulelle. Hän muisti kuningas Teoderikin varoituksen.

„Byzantilainen historiankirjoittaja, Rooman olot tunnen minä paremmin kuin sinä.

Salli minun paljastaa muutamia roomalaisia salaisuuksia. Sitten saat hankkia minulle huomiamuna, ennenkuin roomalainen lähetystö saapuu, pääsyn Belisariuksen puheille — saat olla varma siitä, että tulos on suuremmin."

Sitten rupesi hän tekemään hämmästyneelle Prokopiukselle yleisin piirtein selkoa viime aikojen salaisista tapahtumista ja omista tulevaisuussuunnitelmistaan, tietenkin salaten lopullisen päämääränsä.

„Kautta Romuluksen muurien“, sanoi Prokopius toisen vaiettua. „Te teette yhä maailmanhistoriaa täällä Tiberin rannalla.

Tässä on käteni.

Avustani voit olla varma.

Belisarius voittaa Italian, mutta hän ei saa sitä hallita. Tämän asian menestykseksi juomme vielä toisen ruukun hapanta Sallustiusta."

Varhain seuraavana aamuna hankki Prokopius ystävälleen pääsyn Belisariuksen puheille. Cethegus palasi sieltä tyytyväisenä.

„Sanoitko kaikki“, kysyi Prokopius.

„En aivan kaikkea“, sanoi Cethegus hymähtäen.

„Täytyy aina jättää hiukan omaksi tiedokseenkin."

Kahdestoista luku.

Heti sen jälkeen syntyi leirissä harvinaisen vilkas elämä.

Huhu pyhän isän tulosta lensi hänen runsaasti kullatun kantotuolinsa edellä ja sai tuhannet sotamiehet osittain hartaudesta tai kunnioituksesta, osittain taikauskosta tai uteliaisuudesta lähtemään liikkeelle teltoistaan nukkumasta, juomasta tai pelaamasta.

Päälliköt saivat tuskin pidätetyksi ne miehet, jotka olivat palvelus- ja vahtivuorolla. Peninkulmien päästä oli saapunut uskovaisia paavia vastaan ja ne saattoivat nyt yhdessä lähiseudun asukasten kanssa hänen seuruettaan Belisariuksen leiriin saakka.

Aikoja sitten olivat talonpojat ja sotamiehet riisuneet paavin kantotuolia kulettavat aasiintammat ja ruvenneet itse sitä kantamaan — turhaan oli paavi vaatimattomuudessaan vastustanut sitä — ja lakkaamatta huutaen „Eläköön Rooman piispa, siunattu olkoon pyhän Pietarin muisto“ vyöryi tuhatlukuinen väkijoukko eteenpäin. Väsymättömästi luki Silverius siunauksiaan.

Hänen mukanaan olevaa Scaevolaa ja Albinusta ei kukaan ajatellut.

Belisarius katseli totisena tätä mahtavaa näytelmää telttansa ovelta.

„Prefekti on oikeassa“, sanoi hän. „Tämä pappi on vaarallisempi kuin göötit.

Tämähän on riemukulku.

Prokopius, päästä byzantilainen henkivartiasto vahtivuorosta telttani ympäriltä heti kun keskustelut alkavat. He ovat liian hyviä kristittyjä.

Aseta heidän sijaansa hunneja ja pakanallisia gepidejä.“

Sitten meni hän teltaansa, jossa hän sotapäällikköjensä ympäröimänä sitten otti vastaan roomalaisen lähetystön.

Prokopius oli huomauttanut prinssi Areobindokselle kuinka tärkeätä nyt olisi lähteä tiedustelumatkalle ja vakuuttanut, että vain prinssi voisi sen kunnollisesti suorittaa.

Loistavan pappijoukon seuraamana lähestyi paavi päälliköntelttä.

Suuri väkijoukko seurasi perässä. Mutta heti kun paavi, Scaevola ja Albinus olivat päässeet kaapealle leirikadulle, sulkiivat vahdit keihäillään tien eivätkä sallineet pappien eikä sotamiesten seurata näitä.

Hymyillen kääntyi Silverius vartiajoukon johtajan puoleen ja piti tälle kauniin puheen, jonka tekstinä oli „sallikaa lasten tulla tyköni, älkääkä heitä kieltäkö.“

Mutta germani pudisti vain takkuista päätään ja käänsi paaville selkänsä. Hän ei ymmärtänyt latinankielestä muuta kuin komennussanat.

Silverius hymyili, siunasi vielä kerran uskollisia seuralaisiaan ja meni sitten levollisesti telttaan.

Belisarius istui saranatuolilla, jonka päälle oli levitetty jalopeuran talja. Hänen vasemmalla puo-

lellaan oli kaunis Antonina leopardin taljalla peitettyllä istuimellaan.

Antoninan sairas sielu oli toivonut saavansa pyhän Pietarin jälkeläisestä lääkäriin ja auttajan itselleen.

Mutta nähdessään Silveriuksen viekkaat kasvopiirteet pelästyi hän.

Belisarius nousi paavin sisään tullessa seisolleen.

Tämä astui kumartamatta suoraan hänen luokseen ja pani — vaivaloisesti kurottautuen varpailleen — molemmat kätensä hänen olkapäilleen ikäänkuin siunatakseen häntä.

Silverius aikoi painaa hänet hiljaa polvilleen, mutta sotapäällikkö seiso i tammen tavoin paikallaan. Paavin täytyi lukea siunauksensa Belisariuksen seisoessa.

„Te tulette roomalaisten lähettiläinä“, alkoi Belisarius.

„Minä tulen“, keskeytti Silverius, „pyhän Pietarin nimessä ja Rooman piispana jättääkseni kaupunkini sinun ja keisari Justinianuksen käsiin.

Nämä hyvät miehet“, jatkoi hän viitaten Scaevolaan ja Albinukseen. „ovat liittyneet minuun kuten jäsenet päähän.“

Tyytymättömänä aikoi Scaevola sekaantua puheeseen. Hän oli käsittänyt liittonsa kirkon kanssa hiukan toisin — mutta vaiken i Belisariuksen viittauksesta.

„Minä lausun sinut Herran nimessä tervetulleeksi Italiaan ja Roomaan.

Tule ikuisen kaupungin muurien sisälle kirkon ja uskovaisten suojaksi kerettiläisiä vastaan.

Kohota siellä Herran nimi ja Jesuksen Kristuksen risti äläkä koskaan unohda, että pyhä kirkko rakensi tiesi ja tasoitti polkusi

Minä olen se, jonka Jumala on valinnut välikappaleekseen tuudittamaan göötejä varomattomaan itseluottamukseen ja viemään heidät soaistuin silmin pois kaupungista: minä olen voittanut epäröivän kaupungin ja sen asukkaat puolellesi ja kukistanut vihollistesi vehkeet.

Pyhä Pietari jättää minun käteni kautta sinulle kaupunkinsa avaimet, että sinä suojeleisit sitä. Älä koskaan unohda näitä sanoja.“

Hän ojensi Belisariukselle asinarisen portin avaimen.

„Minä en unohda niitä koskaan“, vakuutti Belisarius ja antoi merkin Prokopiukselle, joka otti avaimen paavin kädestä.

„Sinä puhuit vihollisteni vehkeistä.

Onko keisarilla Roomassa vihollisia?“

Silverius huokasi ja sanoi:

„Älä kysele, päällikkö.

Heidän verkkonsa ovat rikkirevityt. He ovat nyt vaarattomia eikä kirkon sovi ruveta syyttäjäksi. Sen on annettava anteeksi ja kaikki parhain päin käännettävä.“

„Pyhä isä, sinun velvollisuutesi on ilmaista oikeauskoiselle keisarille ne kavaltajat, joita hänen roomalaisten alamaistensa joukossa on. Minä vaadin sinua ilmaisemaan keisarin viholliset.“

Silverius huokasi.

„Kirkko ei himoa verta“, sanoi hän.

„Mutta se ei saa ehkäistä maallista oikeutta“, sanoi Scaevola.

Lainoppinut astui esille ja antoi Belisariukselle papyrus-käärön.

„Minä syytän Cornelius Cethegus Caesariusta,

Rooman prefektiä majesteetinrikoksesta ja kapinasta keisari Justinianusta vastaan.

Tämä kirjelmä sisältää syytöksen eri kohdat sekä todistukset.

Hän on haukkunut keisarin hallitusta birmu-hallitukseksi.

Hän on voimiensa mukaan vastustanut keisarillisen sotajoukon maihinnousua.

Lopuksi on hän muutamia päiviä sitten yksin äänestänyt sen ehdotuksen puolesta, ettei Rooma avaisi porttejansa sinulle.“

„Mitä rangaistusta te vaaditte“, kysyi Belisarius silmäten kirjelmää.

„Lakien mukaan kuolemaa“, sanoi Scaevola.

„Ja hänen omaisuudestaan tulee lakien mukaan toinen puoli syyttäjille“, sanoi Albinus.

„Ja hänen sielunsa joutuu laupeuden Jumalan käsiin“, lisäsi Rooman piispa.

„Missä on syytetty“, kysyi Belisarius.

„Hän lupasi tulla sinun luokseni, mutta minä luulen, että hänen paha omatuntonsa estää hänet tänne tulemasta“, sanoi Silverius.

„Erehdyt, Rooman piispa“, sanoi Belisarius, „hän on jo täällä.“

Näin sanoen repäsi hän teltan takaosan edessä olleen verhon ja hämmästyneiden syyttäjien näkyviin tuli prefekti Cethegus.

Syyttäjät vavahtivat pelosta. Ääneti, musertavasti heitä silmäillen astui Cethegus muutamia askeleita eteenpäin ja seisautui Belisariuksen rinnalle.

„Cethegus on käynyt luonani aikaisemmin kuin sinä“, jatkoi päällikkö vähän ajan perästä, „ja hän on ehtinyt ennen — syyttääkin.“

Sinua kohtaan, Silverius, on minulle tehty ras-
kauttavia syytöksiä.

Puolusta itseäsi ennenkuin rupeat muita syyttä-
mään.”

„Minäkö syytetty”, sanoi paavi hymyillen.

„Missä on pyhän Pietarin jälkeläisen syyttäjä
tai tuomari?”

„Minä olen tuomarina herrasi, keisari Justinia-
nuksen sijassa.”

„Missä on syyttäjä”, kysyi Silverius.

Cethegus kääntyi puoleksi Belisariukseen päin ja
sanoi:

„Minä olen syyttäjä.

Minä syytän Silveriusta, Rooman piispaa majes-
teetinrikoksesta keisaria vastaan ja valtiopetoksesta
Rooman valtakuntaa vastaan.

Minä todistan heti syytökseni.

Silverius aikoo riistää keisari Justinianukselta
hallinto-oikeuden Rooman kaupunkiin ja suureen
osaan Italiaa ja — niin naurettavalta kuin se tuntuu-
kin — perustaa pappisvaltakunnan Caesarien isän-
maahan.

Hän on jo ottanut ensimmäisen askeleen tämän
— sanoisinko hullutuksensa tai petöksensä toimenpane-
miseksi.

Tässä on sopimus, — tässä on hänen omakäti-
nen allekirjoituksensa — jonka hän on tehnyt Teo-
dahadin, göötien viimeisen ruhtinaan kanssa.

Kuningas myy siinä tuhannesta naulasta kultaa
ikuisiksi ajoiksi pyhälle Pietarille ja hänen jälkeläi-
silleen, siinä tapauksessa että Silverius tulee Rooman
piispaksi. Rooman kaupungin ja kihlakunnan sekä
kaiken maan kolmenkymmenen penikulman piirissä
siitä.

Valtaoikeuksina on sopimuskirjassa lueteltu tuomio- ja lainlaadintavalta, hallinnon, verojen, tullien määrääminen, vieläpä sodau julistaminen.

Tämä sopimus on tänään päivälleen kolmen kuukauden vanha.

Siis samalla hetkellä, kun hurskas päädiakoni Teodahadin selän takana kutsui Italiaan keisarillisen sotajoukon, teki hän keisarin selän takana sopimuksen, joka riistäisi tältä kaikki ponnistusten hedelmät ja turvaisi joka tapauksessa paavin aseman.

Minä jätän keisarin edustajan ratkaistavaksi kuinka tällainen viisaus on arvostettava.

Herran valittujen joukossa pidetään käärmeiden siveysoppia suurena viisautena — me maallikot pidämme sellaista tekoa —“

„Mitä häpeällisimpänä petoksena“, huusi Belisarius jyrisevällä äänellä ja otti asiapaperit prefektin kädestä.

„Tässä on sinun omakätinen allekirjoituksesi, pappi. Voitko vielä kieltää?“

Tämä syytös, tämä todistus vaikutti mahtavasti kaikkiin läsnäoleviin.

Hämmästyks ja vastenmielisyyks sekä paavin puolustuspuheen odotus kuvastui kaikkien kasvoilla. Enimmin hämmästynyt näistä vaarallisen liittolaisensa hallitsijasuuunnitelmista oli Scaevola, tuo lyhytnäköinen tasavaltalainen.

Hän toivoi, että Silverius todistaisi vääräksi tämän häpäisevän syytöksen.

Paavin asema oli todella vaarallinen. Syytös näytti eittämättömältä ja Belisariuksen vihasta hehkuvat kasvot olisivat pelästyttäneet monen urhoollisen sotilaankin.

Mutta Silverius näytti tällä hetkellä, että hän oli

täysin arvokas vastustaja prefektille ja Byzantiumin sankarille.

Hän ei kadottanut mielenmaltiaan silmänräpäyksikään. Vain silloin kun Cethegus otti asiakirjat vaippansa poimusta, loi hän silmänsä hetkeksi maahan ikäänkuin tuskan vaikutuksesta.

Mutta Belisariuksen jyrisevän huudon ja säihkyvän katseen kesti hän levollisesti kasvovärettäkään muuttamatta.

Hän tunsi, että hänen oli tällä hetkellä taisteltava elämänsä aatteen puolesta. Tämä antoi hänelle voimaa ja rohkeutta.

„Kuinka kauan sinä aiot olla vaiti“, jatkoi Belisarius.

„Siksi kunnes sinä olet kykenevä kuulemaan minua. Tällä hetkellä vallitsee mieltäsi Urchitophel, vihan henki,“

„Puhu, puolusta itseäsi“, sanoi Belisarius istuutuen paikalleen.

„Tämän jumalattoman miehen syytös“, sanoi Silverius, „saattaa vain erään pyhän kirkon oikeuden päivän valoon aikaisemmin kuin kirkko itse olisi näinä rauhattomina aikoina tahtonut.“

Aivan totta on, että tein sopimuksen raakalaiskuninkaan kanssa.“

Byzantilaisten juokossa syntyi uhkaava levottomuus.

„Minä en ryhtynyt göötien kuninkaan, kaupungin silloisen haltijan kanssa keskusteluihin maallisesta vallanhimosta enkä saadakseni uusia oikeuksia.“

En, kautta pyhimysten.

Sen tein vain suojellakseni erästä pyhän Pietarin ikivanhaa oikeutta.“

„Erästä ikivanhaa oikeutta“, sanoi Belisaarius tyytymättömänä.

„Erästä ikivanhaa oikeutta“, toisti Silverius, „jota kirkko ei ole tähän saakka tahtonut saada voimaan.

Sen viholliset pakottavat sen tällä hetkellä toimi-
maan.

Kuule siis, keisarin edustaja, kuulkaa, sotapääl-
liköt ja miekkamiehet! Se, minkä kirkko lunasti
Teodahadilta, on ollut sen omaisuutta jo kaksi vuosi-
sataa. Gööti on vain vahvistanut tämän omistusoi-
keuden.

Samasta paikasta, mistä prefektin temppelein hä-
väissyt käsi on tämän sopimuskirjan varastanut, olisi
hän voinut saada käsiinsä senkin asiakirjan, johon
oikeutenne alkuperäisesti nojautuu.

Hurskas keisari Konstantinus, joka ensimmäisenä
keisari Justinianuksen edeltäjistä kääntyi ainoaan
autuaaksi tekevään oppiin, on, autuaan äitinsä Hele-
nan rukouksesta ja voitettuaan kaikki vihollisensa
pyhimysten ja erittäinkin pyhän Pietarin silminnähtä-
vällä avulla, tämän avustuksen kiitolliseksi tunnusta-
miseksi ja todistaakseen koko maailmalle, että kruunuu
ja miekan on kumarruttava kirkon ristin edessä, juh-
lallisella lahjoituskirjalla antanut ikuisiksi ajoiksi py-
hän Pietarin omaisuudeksi Rooman kaupungin ja
kihlakunnan läheisine kaupunkeineen ja maakunti-
neen sekä sen oikeus- ja poliisivallan, tullien ja ve-
rojen määräämisen ja kaikki maallisen hallituksen
valtaoikeudet, että kirkolla olisi maallistakin valtaa
voidakseen helpommin täyttää maailmallisia tarkoi-
tuksiaan.

Tämä lahjoitus on vahvistettu kaikkia muoto-
seikkoja noudattaen laaditulla asiakirjalla. Gehennan
kirouksella uhataan jokaista, joka sitä vastustaa.

Ja minä kysyn kolmiyhteisen Jumalan nimessä keisari Justinianukselta aikooko hän tunnustaa tämän edeltäjänsä, Herrassa kuolleen keisari Konstantinuksen toimenpiteen vai aikooko hän maallisesta vallanhimosta kumota sen ja siten vetää päänsä päälle Gehennan kirouksen ja ikuisen kadotuksen?²⁴

Nämä Rooman piispan sanat lausuttuina hengellisen arvokkaisuuden voimalla ja maailmallisen puhe-
taidon sääntöjen mukaan tekivät valtavan vaikutuksen.

Belisarius, Prokopius ja sotapäälliköt, jotka äsken aikoivat ryhtyä ankarasti tuomitsemaan petollista pappia, tunsivat melkein itsensä syytetyiksi tämän äkkiä esille tuodun oikeusvaatimuksen vuoksi.

Keisari näytti auttamattomasti menettäneen Italian sydämen, joka joutuisi kirkon hallinnon alaiseksi.

Äsken vielä niin röyhkeät byzantilaiset olivat aivan ääneti ja voiton hymy huulilla seisoi paavi heidän keskellään.

Lopuksi sanoi Belisarius, joka tahtoi siirtää toisen hartioille paavin vastuuttamisen tai tappion häpeän:

„Rooman prefekti, mitä sinulla on tähän sanottavaa?“

Tuskin huomattava ivahymy huulillaan kumarsi Cethegus ja sanoi:

„Syytetty on perustanut puolustuksensa erääseen asiakirjaan.

Luullakseni saattaisin hänet pahaan ahdinkoon, jos kieltäisin sen olemassa olon ja vaatisin häntä heti esittämään meille alkuperäisen asiakirjan.

Mutta minä en tahdo käyttäytyä saivartelevan asianajajan tavoin miestä kohtaan, joka nimittää itseään kristikunnan pääksi.

Minä myönnän, että asiakirja on olemassa.”

Belisarius liikahti paikallaan voimattomasta kiukusta.

„Vielä enemmän.

Minä olen säästänyt pyhäältä isältä vaivan haukia asiakirja tänne — mikä muutoin olisi hänelle ollut vaikea telitävä — ja olen sen tuonut itse temppelin häväisessä kädessäni.”

Hän otti vaippansa poimusta esille kellastuneen pergamentin ja katseli hymyillen vuoroin siihen, vuoroin paaviin ja Belisariukseen nauttien näiden kasvoista kuvastuvasta jännityksestä.

„Niin vielä enemmän.

Minä olen päiväkausia tutkinut asiakirjaa niin tarkasti kuin vihollinen voi ja tarkastuttanut sen muodollisen kelpoisuuden joka kirjainta myöten terävämmin lainopineilla kuin itse ikävä kyllä, olen. Muun muassa on nuori ystäväni Salvius Julianus sen tutkinut.

Turhaan. —

Kunnioitettavan ja oppineen ystäväni Scaevolankaan tarkkanäköisyys ei voisi keksiä siinä mitään virhettä eikä vaillinaisuutta.

Kaikki oikeudelliset muodot, kaikki asiakirjan kumoamattomuudelle vältämättömät väliehdot ovat lahjoituskirjaan hiuskarvalleen merkityt. Minä olisin halunnut tutustua keisari Konstantinuksen protototariukseen, sillä hän on ollut ensi luokan lainopinut.”

Hän vaikenä — ivallisesti katseli hän Silveriusta, joka pyyhki hikeä ohimoiltaan.

„Siis”, sanoi Belisarius hyvin kuohuksissaan, „asiakirja on muodollisesti aivan oikea — ja niin muodoin oikeudellisesti pätevä.”

„Niin kyllä“, huokasi Cethegus. „Lahjoituskirja on oikein tehty.

Ikävä vain, että —“

„No“, sanoi Belisarius.

„Ikävä vain, että se on väärä.“

Kaikki huudahtivat.

Belisarius ja Antonina hypähtivät seisoalleen, muut läsnäolijat astuivat askeleen prefektiin päin.

Silverius vain peräytyi hiukan.

„Vääräkö“, kysyi Belisarius. Ääni kajahti kuin riemuhuuto.

„Prefekti — ystävä — voitko sen todistaa?“

„Kyllä kai minä olisin muutoin varonut sitä väit-
tämästä.

Pergamentissa, jolle lahjoituskirja on kirjoitettu, on kaikki vanhuuden merkit, pöimut, madonsyömät ja kaikellaiset pilkut — kaikki mitä niin iäkkäältä pergamentilta voi vaatiakin. Onpa monin paikoin vaikea saada kirjaimista selvää.

Mutta sittenkin on asiakirja vain olevinaan niin vanha. Yhtä suurella taitavuudella, kuin useat naiset pysyttäytyvät nuoren näköisinä, on tämä pyhyys laadittu vanhaksi.

Se on oikeata pergamenttia vanhasta, Konstantinuksen perustamasta, vieläkin toimessa olevasta keisariillisesta pergamenttitehtaasta Byzantiumissa.

„Asiaan“, huusi Belisarius.

„Mutta kaikki eivät tienne — ja ikävä kyllä näyttää pyhä piispakin jättäneen tämän huomioonottamatta — että näissä pergamenteissa merkitään valmistusvuosi vasempaan alakulmaan leimaamalla tuskin huomattavilla kirjaimilla sen vuotisten konsulien nimet.

Katsos nyt, päällikkö.

Tämä asiakirja pitäisi olla laadittu, kuten sisällyksestä käy selville, Konstantinuksen hallituksen kuudentenatoista vuotena, samana vuonna, jona hän antoi sulkea pakanalliset temppelit, kuten tässä hurskaassa pergamentissa sanotaan, ja vuosi sen jälkeen kun Konstantinopolis korotettiin pääkaupungiksi. Siinä mainitaankin oikeat sen vuoden konsulit, Dalmatius ja Xenofilos.

Mutta nyt on vain ihmeen kautta selitettävissä. — mutta tässä kai Jumala on tehnyt ihmeen kirkkonsa hyväksi — että tuona vuonna, siis vuonna kolmesataa kolmekymmentä viisi jälkeen Kristuksen syntymän, jo voitiin varmasti tietää kuka olisi konsulina keisari Justinuksen ja kuningas Teoderikin kuoleman jälkeisenä vuonna. Sillä katsokaas, täällä reunan alla on mainitsemani leima. Kirjoittaja ei ole sitä huomannut. — sitä onkin vaikea huomata, jollei pergamenttia pidetä tulta vasten — jokseenkin noin, näetkö Belisarius — vaan maalannut päälle kolme ristiä. Minä olen pessyt pois nämä ristit — kuinka se nyt olikaan — „temppelin häväisellä“, mutta taitavalla kädelläni. Siinä on kuten näet: „VI Indictio: Justinianus Augustus, yksin konsuli hallituksensa ensimmäisenä vuonna.“

Silverius hoiperteli ja tarttui tuoliin, joka oli häntä varten tuotu.

„Pergamentti, jolle keisari Konstantinuksen prototarius pari vuosisataa sitten kirjoitti lahjoituskirjan, on siis vasta vuosi takaperin nyletty Byzantiumissa aasin selästä.

Myönnä, päällikkö, että tässä päättyy käsitettävän piiri ja ylenluonnollisen alkaa, että tässä ovat pyhi-mykset saaneet aikaan ihmeen. Kunnioita taivaan tekoja.“

Hän ojensi asiakirjan Belisariukselle.

„Tällä hetkellä olemme eläneet hyvän kappaleen maailmanhistoriaa sekä pyhää että epäpyhää“, tuumi Prokopius itseksensä.

„Oikeassa olet, kautta Justinianuksen unen“, tuumi Belisarius iloissaan.

„Rooman piispa, mitä sinulla on tähän sanomista?“

Suurella vaivalla oli Silverius saanut itsensä levolliseksi. Hän näki elämäntyönsä vaipuvan maahan silmiensä edessä.

Masentuneella äänellä vastasi hän:

„Minä löysin asiakirjan muutamia kuukausia sitten kirkon arkistosta.

Jos niin on, kuten on sanottu, olen minä pettenyt samoin kuin tekin.“

„Mutta me emme ole pettyneet“, sanoi Cethegus hymyillen.

„Minä en tiennyt mitään leimasta, sen vannou Kristuksen haavojen kautta.“

„Sen minä uskon vannomattasikin, pyhä isä“, sanoi Cethegus.

„Sinä kai ymmärrät, pappi“, sanoi Belisarius nousten seisoaalleen, „että tämän asian johdosta toimeenpannan mitä ankarin —“

„Sitä minä toivonkin“, sanoi Silverius, „oikeutenani.“

„Oikeutta sinua kohtaan harjoitetaan, ole varma.

Mutta minä en voi tuomita tässä asiassa. Vain keisarin viisaus voi tämän ratkaista.

Vulkaris, uskollinen herulini, sinun haltuusi uskon minä piispan.

Sinä saatat hänet heti laivaan ja viet Byzantiumiin.“

„Minä panen vastalauseeni“, sanoi Silverius.

„Minua ei voi maan päällä tuomita muu kuin oikeauskoisen kirkon edustajain kokous.

Minut on saatettava takaisin Roomaan.“

„Roomaa et enää koskaan näe.

Vastalauseestasi saa keisari Justinianus, oikeuden keisari päättää yhdessä Tribonianuksen kanssa.

Mutta seuralaisesikin, Scaevola ja Albinus, prefektin väärät syyttäjät ovat kovin epäluulonaiset, koska prefekti on osottautunut keisarin uskollisimmaksi ystäväksi.

Justinianus päättäköön missä määrin he ovat syylliset.

Viekää heidätkin kahleissa Byzantiumiin.

Laivoille.

Menkää takaoven kautta, ei leirin läpi.

Vulkaris. tämä pappi on keisarin vaarallisin vihollinen.

Sinä vastaat hänestä hengelläsi.“

„Minä vastaan“, sanoi jättiläismäinen heruli lasten kätensä piispan olkapäälle.

„Laivalle, pappi!

Hän pääsee vain kuolleena käsistäni.“

Silverius näki, että vastustus olisi vain aiheuttanut hänen arvoaan alentavan väkivallan.

Hän taipui ja läksi germanin mukana, joka piti koko ajan kättään hänen olallaan, teltan peräovelle, jonka vahtisotilas avasi.

Hänen täytyi kulkea Cetheguksen ohi.

Hän painoi päänsä alas eikä katsonutkaan tähän, mutta kuuli tämän kuiskaavan:

„Silverius, tämä hetki on korvauksena voitostasi katakombeissa. — Nyt olemme kuitit.“

Kolmastoista luku.

Heti kun piispa oli poistunut teltasta, nousi Belisarius iloisena istuimeltaan, riensi prefektin luo sekä syleili ja suuteli tätä.

„Suuret kiitokset sinulle, Cethegus Caesarius”, sanoi hän.

„Minä kerron keisarille, että sinä olet tänään pelastanut Rooman hänelle. Hän on palkitseva sinua runsaasti.”

Mutta Cethegus sanoi hymyillen:

„Tekoni palkitsevat itse itsensä.”

Belisarius-sankaria oli näiden hetkien henkinen taistelu, jonka kuluessa nopeasti vaihtelivat viha, pelko, jännitys ja voitonriemu, väsyttänyt ja rasittanut enemmän kuin puoli päivää kestänyt taistelu kylpä päissä ja kilpi kädessä.

Hän toivoi virkistystä ja lepoa ja antoi sotapäälliköilleen luvan lähteä. Näistä ei yksikään poistunut teltasta ennenkuin oli lausunut prefektille tunnustuksensa ja kiitollisuutensa.

Tämä luomasi, että kaikki, yksin Belisariuskin, tunnustivat hänen etevämmyytensä. Hänestä tuntui hyvältä, kun hän oli saanut muutamassa hetkessä

kukistetuksi viekkaan piispan ja nöyryytetyksi ylpeät byzantilaiset.

Mutta hän ei ruvennut nauttimaan toimetonta voitoniloa.

Hän tiesi laakereilla lepäämisen vaarallisuuden. Laakeri huumaa.

Hän päätti heti täydentää voittonsa. käyttää parhaansa mukaan hyväkseen henkistä ylivaltaansa, joka hänellä tällä hetkellä kieltämättä oli Byzantiumin sankariin nähden, ja nyt vaikutelman tuoreimmillaan ollen suunnata kauan valmistetun, ratkaisevan iskun.

Kun hän näitä miettien tarkasti päällikköjen jonoa näiden poistuessa teltasta, ei hän huomannut, että kaksi silmää katseli häneen omituisesti.

Nämä olivat Antoninan silmät.

Edellisten hetkien tapahtumat, joiden todistajana Antonina oli ollut, olivat tehneet häneen omituisen vaikutuksen ja herättäneet sekalaisia tunteita.

Ensi kerran elämässään oli hän nähnyt ihailun puolijumalansa, puolisonsa, olevan viisaan papin pauloissa kykenemättä auttamaan ja puolustamaan itseään. Vain tämän pirullisen roomalaisen etevämmän voiman kautta oli Belisarius pelastunut.

Alussa oli hän tuntenut katkeraa vihaa tätä mahtavaa miestä vastaan, joka oli nöyryyttänyt hänen puolisoaan ja loukannut siten hänen ylpeyttänsä.

Mutta tämä viha ei kestänyt kauan ja kuta voimakkaammin Cetheguksen etevämyys keskustelujen aikana ilmeni sitä mukaa muuttui hänen vihastumisensa ihailuksi, peloksi ja alemmuuden tunteeksi. Hän käsitti vain yhden seikan. Kirkko oli nöyryyttänyt hänen Belisariuksensa, mutta Cethegus oli nöyryyttänyt sekä hänen Belisariuksensa että kirkon.

Hänen tunteisiinsa yhtyi erottamattomasti tuskallinen toivo, että tämä mies pysyisi hänen puolisonsa liittolaisena eikä koskaan tulisi tämän viholliseksi.

Lyhyesti sanoen, Cethegus oli Belisariuksen puoliossa tehnyt tärkeän henkisen valloituksen, jonka hän itsekin pian huomasi.

Silmät maahan luotuina tuli tuo kaunis, muutoin niin itseensä luottavainen nainen hänen luokseen. Hän katsahti Antoninaan. Silloin punastui tämä ja ojensi hänelle vapisevan kätensä.

„Rooman prefekti“, sanoi tämä, „Antonina kiittää sinua sydämestään.

Sinä olet tehnyt Belisariukselle ja keisarille suuren palveluksen.

Olkaamme ystäviä.“

Ilmetellen katseli Prokopius, joka oli jäänyt teltaan, tätä kohtausta.

„Odysseuksen taikoo taikurinaisen Kirkenkin“, ajatteli hän.

Mutta Cethegus huomasi heti kuinka Antoninan henki taipui hänen edessään ja millaisen vaikutusvoiman hän siten sai Belisariukseen.

„Kaunis magistra militum“, sanoi hän kohottautuen pystyyn, „ystävyytesi on voittoni kaunein laakeri.

Minä panen sen heti koetteelle.

Minä pyydän sinua ja Prokopiusta todistajikseni, liittolaisikseni neuvotteluun, jonka nyt aion alkaa Belisariuksen kanssa.“

„Nytkö?“ kysyi Belisarius tyytymättömänä.

„Tulkaa, viettäkäämme ensin ruoan ja cekuba-viinin ääressä papin kukistumista.“

Hän meni ovelle päin.

Mutta Cethegus jäi levollisesti seisomaan keskelle telttaa ja Antonina ja Prokopius olivat niin täydellisesti hänen vaikutusvaltansa alaisia, etteivät he uskaltaneet seurata Belisariusta.

Tämä kääntyi takaisin ja kysyi:

„Täytyykö tuo neuvottelu välttämättömästi pitää tänään?“

„Täytyy“, sanoi Cethegus taluttaen Antoninan takaisin istumaan.

Belisariuskin palasi takaisin.

„No puhu siis, mutta lyhyesti.“

„Niin lyhyesti kuin suinkin.“

Minä olen aina huomannut, että hyviä ystäviä ja suuria vihollisia vastaan on avomieliisyys varmin side tai paras ase.

Sen periaatteen mukaan toimin minä tälläkin hetkellä.

Kun minä sanoin, että tekoni palkitsee itsensä, niin tahdoin sillä huomauttaa, etten riistänyt petolliselta papilta Rooman hallinto-oikeutta yksinomaan keisarin vuoksi ja hyväksi.“

Belisarius tuli tarkkaavaisemmaksi.

Prokopius antoi pelästyneenä ystävänsä liian rohkeasta avomieliisyydestä tälle varoittavan merkin.

Antoninan tarkka silmä huomasi sen. Hän säpsähti ja rupesi katselemaan heitä molempia epäluuloisesti.

Cethegus huomasi tämän.

„Ei, Prokopius“, sanoi hän Belisariuksen ihmeksi. „Ystävämme täällä huomaavat kuitenkin pian, että Cethegus on mies, jonka kunnianhimoa ei tyydytä Justinianuksen armollinen hymy.“

Minä en ole pelastanut Roomaa keisarin vuoksi.“

„Kenen vuoksi sinä olet sen pelastanut“, kysyi Belisarius totisena.

„Ensi sijassa Rooman vuoksi.

Minä olen roomalainen. Minä rakastan ikuista Roomaani.

Siitä ei saanut tulla pappien palvelijaa.

Mutta se ei saa joutua keisarin orjattareksikaan.

Minä olen tasavaltalainen“, sanoi hän heilauttaen ylpeästi päätään.

Belisarius hymyili. Prefekti tuntui hänestä nyt vähäpätöisemmältä kuin tähän saakka.

Prokopius kohautti olkapäitään ja sanoi: „Käsittämätöntä.“

Mutta Antoninaa miellytti tällainen avomielisyyssuuresti.

„Minä olen kyllä tiennyt sen, että me vain Belisariusuksen miekan avulla voimme päästä vapaaksi raakalaisten vallasta.

Ikävä kyllä, ei aikamme ole vielä niin kypsynyt, että unelmani tasavaltalaisesta vapaudesta voitaisiin toteuttaa.

Roomalaisten täytyy ensin taas muuttua Catoiksi, tämän sukupolven täytyy kuolla ja minä tunnustan, että Rooma toistaiseksi vain Justinianuksen kilven alla saa turvan raakalaisia vastaan.

Sen vuoksi kumarrumme tämän kilven edessä toistaiseksi.“

„Ei ole hullumpaa“, ajatteli Prokopius. „Keisarin on suojeltava heitä siksi kun he ovat tarpeeksi vahvoja ajaakseen hänet pois Roomasta.“

„Nämä ovat unelmia, prefekti“, sanoi Belisarius sääliväisesti. „Mitä käytännöllisiä seurauksia niistä on?“

„Niistä on se käytännöllinen seuraus, ettei Roo-

man tarvitse autautua keisarin käsiin sidotuin käsin eikä ilman ehtoja.

Justinianuksella on muitakin palvelijoita kuin Belisarius.

Ajattele, jos sydämetön Narses tulee jälkeläisek-sesi.“

Sankarin otsa synkistyi.

„Senvuoksi mainitsen sinulle ehdot, joilla Caesa-rin kaupunki laskee sinut ja sotajoukkosi muuriensa sisään.“

Tämä oli Belisariuksesta liikaa.

Kiukuissaan hypähti hän ylös, hänen poskensa hehkuivat ja silmänsä salamoivat.

„Rooman prefekti“, huusi hän leijonan karju-mista muistuttavalla äänellä, „sinä unohtat itsesi ja asemasi.

Huomenna lähden Roomaa vastaan seitsemällä-kymmenellä tuhannella miehellä.

Kuka minua estää tulemasta kaupunkiin ilman ehtoja?“

„Minä“, sanoi Cethegus levollisesti. „Minä en houeri, Belisarius.

Katsohan tätä kaupungin ja sen varustusten asemakaavaa.

Päällikönsilmäsi käsittää sen vahvuuden nopeam-min kuin minun silmäni.“

Hän otti esille pergamenttilevyn ja asetti sen telttapöydälle.

Belisarius silmäsi sitä välinpitämättömästi ja huu-dahti heti:

„Tämä asemakaava on väärä.

Prokopius, anna meidän asemakaavamme tuolta kotelosta. —

Katsos nyt! Nämä haudat ovat täyttyneet, nämä

tornit kaatuneet, nämä muurit revityt rikki, nämä portit ovat turvattomat.

Sinun asemakaavasi esittää Rooman varustuksia niiden muinaisessa pelottavassa kunnossa.

„Se on vanhentunut, Rooman prefekti.“

„Ei, Belisarius, sinun asemakaavasi on vanhentunut. Nämä muurit, haudat, tornit ja portit ovat taas kunnossa.“

„Mistä alkaen?“

„Viime vuodesta.“

„Kuka ne on pannut kuntoon?“

„Minä.“

Belisarius katsoi pelästyneenä asemakaavaa.

Antonina katseli huolekkaana puolisonsa kasvojen ilmettä.

„Prefekti“, sanoi Belisarius vihdoin. „jos asiat ovat niin kuin sanot, olet sinä perillä sodasta, varsinkin linnoitussodasta.“

Mutta sotaan tarvitaan sotajoukkokin. Tyhjäät vallisi eivät minua pidätä.“

„Ne eivät ole tyhjäät.“

Sinun täytyy myöntää, että kaksikymmentä tuhatta miestä voi puolustaa Roomaa, nimittäin tätä minun Roomaani, joka on kuvattu tähän asemakaavaan, toista vuotta Belisariustakin vastaan.

Ja kun sen myönnät, niin voin ilmoittaa sinulle, että näissä varustuksissa on tällä hetkellä kolmekymmentäviisi tuhatta aseellista miestä.“

„Ovatko göötit palanneet takaisin“, huudahti Belisarius.

Prokopius tuli hämmästyneenä lähemmäksi.

„Ei, nuo kolmekymmentäviisi tuhatta miestä ovat minun käskettävinäni.“

Minä olen jo vuosikausia opettanut veltostuneita

roomalaisia aseiden käyttöön ja herättänyt heissä sotaisen harrastuksen.

Siten on minulla tällä hetkellä käytettävänäni kolmekymmentä taistelukuntoista kohorttia, joissa kussakin on lähes tuhat miestä.“

Belisarius koetti salata kiukkuaan ja kohautti olkapäitään.

„Minä myönnän“, — jatkoi Cethegus — „etteivät nämä joukot voisi avonaiselle kentällä vastustaa Belisariuksen sotajoukkoa.“

Mutta minä vakuutan, että he puolustavat uljaasti näitä muureja.

Sitäpaitsi olen minä omilla varoillani pestannut seitsemän tuhatta isaurilaista ja abasgilaista palkkasoturia — kaikki valioväkeä — ja kulettanut ne vähitellen kenenkään huomaamatta pienissä joukoissa Ostiaan, Roomaan ja Rooman ympäristölle.

Epäiletkö sitä? Tässä on luettelo noihin kolmeen kymmeneen kohorttiin kuuluvista miehistä ja tässä on isaurilaisten kanssa tehty sopimus.

Nyt näet selvästi millä kannalla asiat ovat.

Jos suostut ehtoihini, niin ovat nuo kolmekymmentäviisi tuhatta miestä puolellasi, Rooma, minun Roomani, tämä Rooma, joka on tässä asemakaavassa kuvattuna ja jota sinä sanoit peloittavan vahvaksi, on puolellasi ja Cethegus on puolellasi.

Mutta jollet sinä hyväksy ehtojani, niin estyy koko voittokulkusi, jonka onnistuminen riippuu suuressa määrässä nopeudestasi.

Sinun on piiritettävä Roomaa kuukausmääriä.

Gööteillä on runsaasti aikaa kokoontuakseen.

Me itse kutsumme heidät takaisin. He saapuvat kolme kertaa sinua voimakkaampina kaupungin

avuksi eikä sinua voi pelastaa varmasta perikadosta muu kuin ihme.”

„Tai sinun kuolemasi tällä hetkellä, paholainen“, huusi Belisarius kykenemättä enää hillitsemään vihaansa ja veti miekkansa tupesta.

„Ylös, Prokopius, keisarin nimessä! Ota tuo petturi vangiksi. Hänen täytyy kuolla tällä hetkellä.“

Hämmästyneenä, epätietoisena meni Prokopius molempien miesten väliin. Antonina riensi puolisonsa luo ja koetti tarttua hänen oikeaan käteensä.

„Oletteko te yhdessä juonessa hänen kanssaan“, huusi Belisarius kiukuissaan.

„Vartijat tänne!“

Kummankin oven kautta tuli sisään kaksi keihäsmiestä teltaan. Sillä välin oli Belisarius riistäytynyt irti Antoninasta ja paiskannut vasemmalla kädellään väkevän Prokopiuksen, ikäänkuin tämä olisi ollut pieni lapsi, syrjään.

Kohottaen miekkansa hirvittävään iskuun hyökäsi hän Cethegusta kohti.

Mutta äkkiä pysähtyi hän ja antoi aseensa, joka jo hipasi uhatun rintaa, vaipua.

Sillä Cethegus seisoi liikkumattomana kuin kuvapatsas ja kasvovärettäkään muuttamatta katsoi kylmästi raivoavaan Belisariukseen sekä hymyili äärettömän ylenkatseellisesti.

„Mitä tämä katse ja tämä hymy tarkoittaa“, kysyi Belisarius.

Prokopius viittasi ääneti vartijoita poistumaan.

„Sääliä sotapäällikön mainettasi kohtaan, jonka silmänräpäyksen vihastuminen olisi ikuisiksi ajoiksi turmellut.“

Jos iskusi olisi sattunut, olisit sinä ollut hukassa.“

„Minä“, sanoi Belisarius nauraen. „Sinä olisit luullakseni ollut hukassa.“

„Ja sinä myös.“

Luuletko sinä, että minä tyhmänrohkeasti pistän pääni jalopeuran kitaan?

Ei ollut vaikea arvata, että sinunlaisesi sankari kaikkein ensiksi saisi päänäpiston ratkaista pulan hyvällä miekaniskulla.

Sen vuoksi ryhdyinkin varokeinoihin.

Eilisestä alkaen on Rooma jälkeen jättämäni kirjallisen käskyn johdosta sokeasti minua tottelevien miesten käsissä.

Hadrianuksen hauta, Kapitolium ja kaikki portit ja tornit ovat isaurilaisten ja legionalaisten vartioimat.

Sotatribuneilleni, kuolemaa halveksiville nuorukaisille olen antanut seuraavan käskyn siltä varalta, että sinä saapuisit Rooman edustalle ilman minua.“

Hän ojensi Prokopiukselle papyrus-käärön.

Tämä luki:

„Lucius ja Marcus Liciniukselle Cethegus, Rooman prefekti.

Minä olen joutunut byzantilaisten hirmuvallan uhriksi.

Kostakaa minun puolestani. Kutsukaa göötit takaisin.

Minä vaadin sitä valanne nimessä.

Raakalaisia voi paremmin sietää kuin Justinianuksen voutreja.

Pitäkää puolianne viimeiseen mieheen saakka.

Uhratkaa kaupunki liekeille ennenkuin luovutatte sen tyranniin sotajoukkolle.“

„Sinä näet siis“, sanoi Cethegus, „ettei kuolemani avaa sinulle Rooman portteja, vaan päinvastoin sulkee ne ijäksi.“

Sinun täytyy ryhtyä piirittämään kaupunkia tai suostua sovintoon kanssani.“

Belisarius katsahti kiukkuisesti, mutta samalla ihailen rohkeaa miestä, joka määräsi hänelle ehtoja hänen sotajoukkonsa keskellä.

Hän pisti miekkansa tuppeen, istuutui tuolilleen ja sanoi:

„Mitkä ovat luovuttamisedot?“

„Niitä on vain kaksi.

Ensiksi annat komennettavakseni pienen osan joukostasi.

Minä en liene tuntematon byzantilaisille.“

„Myönnän. Sinä saat arkonina komennettavaksesi kaksi tuhatta miestä illyrialaista jalkaväkeä ja tuhat sarasenilaista ja maurilaista ratsumiestä. Tyydytkö siihen?“

„Täydellisesti.

Toiseksi.

Riippumattomuuden keisarista ja sinusta takaa minulle vain se, että Rooma on täydellisesti vallassani.

Tämä koskee myöskin sinun Roomassa olo-aikaasi.

Sen vuoksi jää koko oikea Tiberin ranta ja Hadrianuksen hauta sekä vasemmalta puolelta Kapi-
toliium ja kaikki vallitukset pyhän Paavalin porttiin saakka etelässä koko sodan ajaksi isaurilaisten ja roomalaisten käsiin. Sinä saat sen sijaan haltuusi muun osan vasemmalla Tiberin rannalla olevasta kaupungista flaminilaisesta portista pohjoisessa appilaiseen porttiin saakka etelässä.“

Belisarius silmäsi asemakaavaan.

„Ei ole hullummin ajateltu. Näistä paikoista käsin voit sinä karkoittaa minut kaupungista millä hetkellä tahansa tai teljetä joen. Se ei käy päinsä.“

„Varustaudu sitten taisteluun göötejä ja Cethegusta vastaan Rooman muurien edustalla.“

Belisarius hypähti ylös.

„Menkää! Jättäkää minut kahden kesken Prokopiuksen kanssa.“

Cethegus, odota päätöstäni!“

„Huomiseen saakka“, sanoi tämä.

Auringon noustessa lähden Roomaan joukkosi etunenässä tai — yksin.“

Muutamia päiviä myöhemmin marssi Belisariuksen sotajoukko ikuiseen kaupunkiin asinarisen portin kautta.

Rajattomalla riemulla tervehdittiin vapauttajaa. Hän ja häneen puolisonsa, joka ratsasti sirolla hevosella hänen rinnallaan, melkeiä peittyivät kukkiin.

Kaikki talot olivat koristetut matoilla ja seppeleillä.

Mutta juhlimisen esine ei näyttänyt iloiselta. Hän oli alla päin ja silmäili synkästi Kapitoliumia ja valleja, joilla oli vanhoja roomalaisia kotkia mukailemalla tehdyt kaupunkilais-legionien merkit eikä Byzantiumin lokikämmeliput.

Asinarisella portilla oli nuori Lucius Licinius peräyttänyt keisarillisen sotajoukon etujoukon. Rasakas ristikko ei kohonnut ennenkuin prefekti Cethegus ilmestyi komean mustan hevosesensa selässä Belisariuksen rinnalle.

Lucius ihmetteli ilaillussa ystävänsä tapahtunutta muutosta.

Kylmä, ankara umpimielisyys oli kadonnut. Hän näytti suuremmalta, nuoremmalta. Voitonilo ilmeni hänen kasvoistaan, ryhdistään ja koko olemuksestaan.

Hänellä oli päässään korkea, ruusaasti kullattu kypärä, josta purppuranvärinen hevosenhäntä aaltoili

panssariin saakka. Tämä³ oli kallisarvoinen ateenalainen taideteos. Jokaisessa sen levyistä oli hienosti tehty korkokuva pakotetusta hopeasta. Kaikki kuvat esittivät roomalaisten voittoja.

Voitonilo hänen kasvoissaan, hänen ylpeä ryhtinsä ja loistava varuksensa saattoi varjoon sekä Belisariuksen että koko tämän alipäälikköjen komean seurueen, joka Johanneksen johdolla kulki heidän jälessään.

Ja tämä hänen esiintymisensä oli niin silmiinpistävää, että se vaikutti kansajoukkoonkin, kun saatue oli kulkenut jonkun matkaa. Vähitellen alkoikin huuto „Cethegus“ kuulua yhtä voimakkaana, jollei voimakkaampanakin kuin nimi „Belisarius.“

Antoninan hieno korva huomasi tämän. Levottomana rupesi hän joka kerta saattueen seisahtuessa kuunteleman väkijoukon huutoja ja puheita.

Kun he olivat kulkeneet Tiituksen termien ohi ja päässeet Flaviuksen amphiteatterin luona Via sacralle, täytyi heidän pysähtyä suuren väkijoukon vuoksi. Kadulle oli laadittu kapea riemuportti, jonka läpi päästiin vain hyvin hitaasti.

„Voitto keisari Justinianukselle ja hänen sotapäällikölleen Belisariukselle“, oli portissa kirjoitettuna.

Sillä aikaa kun Antonina luki tätä, kuuli hän erään vanhuksen, joka ei juuri tuntunut olevan perillä asioista, tekevän kaikellaisia kysymyksiä pojalleen, eräälle Cetheguksen legionalaiselle.

„Siis, Cajukseni, tuo synkkä mies kimon selässä on —“

„Niin, hän on Belisarius, kuten sanoin“, vastasi poika.

„Vain niin! No — mutta tuo komea, riemuitsevan näköinen sankari hänen vasemmalla puolellaan

— tuo, joka ajaa mustalla hevosella — on varmaankin Justinianus itse, hänen herransa ja keisarinsa.”

„Ei sinne päinkään isä! Keisari istuu rauhallisesti kultaisessa hovissaan Byzantiumissa ja kirjoittaa lakeja.

Ei, hänhän on Cethegus, meidän Cetheguksemme, minun Cethegukseni, prefekti, joka lahjoitti minulle tämän miekan.

Niin, hän on miesten mies.

Tribunini Licinius sauoi nimittäin: „Jos hän tahtoisi, ei Belisarius koskaan näkisi Rooman portteja sisältäpäin.“

Antonina löi hevostaan kiivaasti pienellä hopeasauvalla ja ajaa karautti nopeasti riemuportin läpi.

Cethegus saattoi Belisariusta ja tämän puolisoa Pincioden palatsille saakka, joka oli pantu kuntoon heidän asunnokseen.

Täällä lausui hän jäähyväiset ja läksi auttamaan byzantilaisia sotapäällikköjä joukkojen majoittamisessa. Nämä sijoitettiin osittain kaupungin asukasten luo ja yleisiin rakennuksiin, osittain teltoihin kaupungin ulkopuolelle.

„Kun sinä olet virkistynyt tämän päivän väsymyksestä, Belisarius, pyydän sinua ja Antoninaa sekä etevimpiä päällikköjäsi luokseni illalliselle“, sanoi Cethegus lähtiessään.

Muutaman tunnin perästä tulivat Marcus Licinius, Piso ja Balbus noutamaan kutsuttuja.

He saattoivat kantotuolia, jossa Antonina ja Belisarius olivat. Päälliköt kulkivat jalkaisin.

„Missä prefekti asuu“, kysyi Belisarius noustessaan kantotuoliin.

„Sinun täällä ollessasi päivin Hadrianuksen haudalla, öisin Kapitoliumissa.

Belisarius säpsähti.

Kulkue lähestyi Kapitolumia.

Ihmetellen katseli Belisarius varuksia ja valleja, jotka kaksisataa vuotta kestäneen rappiotilan jälkeen olivat laaditut pelottavan vahvoiksi.

Kulettuaan pitkän, kapean, pimeän, kiemurtelevan käytävän läpi saapuivat he vahvalle rautaporille, joka oli sulettuna kuten sota-aikana.

Marcus Licinius antoi vartijoille merkin.

„Mikä on tunnussana“, kysyttiin sisäpuolelta.

„Caesar ja Cethegus“, vastasi Marcus.

Silloin aukenivat ovet. Sisäpuolella näkyi kaksinkertainen rivi roomalaisia legionalaisia ja isaurilaisia palkkasotureita. Viime mainitut olivat puettut rautaan silmiin saakka ja aseina heillä oli kaksoiskirveet.

Lucius Licinius oli roomalaisten etunenässä paljas miekka kädessä. Isaurilaisten päällikkönä oli heidän rullitinaansa Sandil.

Byzantilaiset pysähtyivät hetkeksi. Heihin teki vät nämä graniitti- ja rautajoukkiot mahtavan vaikutuksen.

Äkkiä tuli käytävä valoisaksi. Sen takaosasta rupesi kuulumaan soittoa ja soihduunkantajain ja huilunpuhaltajain seuraamana tuli esille Cethegus aseettomana, sellainen sepele päässään, jollaisia juhlien isännät tavallisesti pitävät, ja puettuna kallisarvoiseen, purppurasilkkiseen pukuun.

Hän sanoi hymyillen:

„Tervetuloa! Huilut ja tubat julistakoot: tämä on elämäni ihanin hetki, sillä Belisarius on minuun vieraanani Kapitoliunissa.“

Torvien raikuessa vei hän vieraansa linnoitukseen.

Neljästoista luku.

Näiden tapausten sattuessa byzantilaisten ja roomalaisten keskuudessa tapahtui göötienkin joukossa yhtä ja toista ratkaisevaa.

Pikamarssissa olivat herttua Guntaris ja kreivi Arahad rientäneet Florentiasta, jonne he olivat jättäneet pienen varustusväen, kuningattarensa kanssa Ravennan edustalle.

Jos he pääsisivät tämän linnoituksen luo, jota pidettiin valloittamattomana, ja saisivat sen haltuunsa ennenkuin Vitiges sinne ehtisi, voisivat he määrätä kuninkaalle ehdot.

He olivat paljon edellä ja toivoivat, että kuningas menettäisi paljon aikaa piirittäessään Florentiaa.

Mutta he menettivät melkein kokonaan ennakkomatkinsa sen kautta, että lähimmät, Ravennaan vievän tien varrella olevat kaupungit ja linnoitukset ilmoittivat olevansa Vitigeksen puolella ja pakoittivat kapinoitsijain tekemään suuren mutkan ensin pohjoiseen Bononiaeen (Bolognaan) päin, joka oli ruvennut heidän puolelleen, ja vasta sieltä marssimaan Ravennaa kohti.

Kun he saapuivat merilinnoitusta ympäröiviin suo-seutuihin noin puolen päivämatkan päähän kau-

pungista, ei kuninkaan juokkoja vielä näkynyt eikä kuulunut.

Guntaris salli väsyneiden joukkojensa ruveta lepäämään, varsinkin kun jo oli iltapäivä. Hän lähetti vain pienen ratsastajajoukon veljensä johdolla ilmoittamaan heidän tulostaan linnoituksessa oleville gööteille.

Mutta jo varhain seuraavana aamuna saapui kreivi Arahad paeten takaisin leiriin kovin harventuneen joukkonsa kanssa.

„Jumalan miekan nimessä“, huusi Guntaris, „mistä sinä tulet?“

„Ravennasta tulemme.

Me olimme päässeet kaupungin uloimpien varustusten luo ja pyytäneet päästä kaupunkiin. Mutta meitä ei laskettu sisälle, vaikka minä itse menin esille ja pyysin puheilleni Ravennan kreiviä Grippavanhusta.

Tämä selitti, että me saisimme huomenna hänen ja Ravennassa olevien göötien vastauksen: sekä me että kuninkaan sotajoukko, jonka etujoukot jo lähenivät kaupunkia kaakosta päin.“

„Mahdotonta“, huusi Guntaris kiukuissaan.

„Minä en voinut muuta kuin peräytyä, vaikka minä en käsittänytkään tätä ystävämme Grippan menettelyä.

Ilmoituksen kuunkaan sotajoukon saapumisesta pidin niinkään turhana pelotteluna vanhuksen puolelta, kunnes äkkiä vihollisen ratsumiehet Tarentumin kreivin, mustan Tejan johdolla ja huutaen: „Eläköön kuningas Vitiges“ hyökkäsivät miesteni kimppuun, jotka ratsastelivat kaupungin eteläpuolella ja hakivat kuivaa leiripaikkaa, ja ajoivat heidät kiivaan taistelun perästä pakosalle.“

„Sinä hourit“, huudahti Guntaris. „Onko heillä siivet? Onko heidän tiellään oleva Florentia pyhäkäistä pois?“

„Ei, mutta eräs picentiniläinen talonpoika kertoi, että Vitiges rientää Ravennaan rantatietä Auximumin ja Ariminumin kautta.“

„Ja Florentian on hän jättänyt selkänsä taa. Se tyhmyys maksaa hänelle.“

„Florentia on joutunut hänen käsiinsä.“

Hän lähetti kaupunkia vastaan Hildebadin, joka otti sen väkiryssäköllä.

Hän — tuo raivoisa härkä — iski omin käsin Marsportin rikki.“

Synkän näköisenä kuunteli herttua Guntaris näitä onnettomuuden sanomia. Mutta hän teki nopeasti päätöksensä.

Hän läksi heti kaikkine joukkoineen kaupunkia vastaan aikoen vallata sen arvaamattomalla rynnäköllä.

Yritys epäonnistui.

Mutta kapinalliset huomasivat tyytyväisyydekseen, että linnoitus, jonka omistaminen olisi ratkaisut tämän kansalaissodan, ei ollut avannut porttejaan kuninkaallekaan.

Tämä oli leiriytynyt Ravennasta kaakkoon merikaupungin Classiksen edustalle.

Herttua Guntaris huomasi heti, että rämemaat Ravennan luoteispuolella tarjosivat myöskin varman turvapaikan ja hän rakennutti sinne nopeasti hyvin vallitetun leirin.

Molemmat puolueet olivat siten vastakkaisilta tahoilta tunkeutuneet kuninkaankaupungin luo ja ahdistivat sitä kuten kaksi kiivasta kosijaa kaimoa neitoa, joka ei näyttänyt kummastakaan oikein välittävän.

Seuraavana läksi linnoituksen luoteisesta — Honoriuksen — ja kaakkoisesta — Teoderikin — portista kummastakin lähetystö, johon kuului ravennalaisia ja göötejä. Toinen lähetystö vei kapinallisten, toinen kuninkaan leiriin tärkeitä sanomia Ravennasta.

Nämä lienevät olleet omituisia.

Molemmat sotapäälliköt, Guntaris ja Vitiges, olivat nimittäin merkillisen yksimielisiä siinä, että he salasivat ne tarkasti ja pitivät huolta siitä, etteivät sotajoukot saisi vihiäkään niistä.

Lähettiläät vietiin heti molempien leirien päällikönteitoista sotapäällikköjen ympäröiminä takaisin kaupungin portille. Päälliköt pitivät huolta siitä, etteivät lähettiläät saaneet puhutella sotamiehiä.

Mutta sanomien seuraus huomattiin selvästi kummassakin leirissä.

Kapinallisten molempien päällikköjen välillä syntyi kiivas riita. Sitten oli sangen vilkas keskustelu herttua Guntariuksen ja hänen kauniin vankinsa välillä, jonka vain kreivi Arahadin välintulo — niin kerrottiin — pelasti vanhemman veljen kiukunilmauksilta.

Sitten vaipui kapinallisten leiri neuvottomuuden lepoon.

Ravennalaisen lähetystön käynti vastakkaisessa leirissä aiheutti vakavampia seurauksia.

Ensimmäinen vastaus, jonka kuningas Vitiges sanomiin antoi, oli käsky yleiseen hyökkäykseen kaupunkia vastaan.

Ilmeissään tottelivat Hildebrand ja Teja, ihmeissään koko sotajoukko tätä käskyä.

Oli toivottu, että vahvan linnoituksen portit pian vapaehtoisesti avautuisivat kuninkaalle.

Vastoin göötiläistä tapaa ja vastoin omaa, muutoin niin avomielistä luonnettaan salasi kuningas kaikilta — läheisimmiltä ystäviltäänkin — lähettälästen tuomat sanomat ja tämän epätoivoisen teon syyt.

Äänettöminä, päättään pudistellen ja jokseenkin toivottomina varustautuivat sotamiehet odottamattomaan rynnäkköön.

Se lyötiin takaisin.

Turhaan ajoi kuningas göötejään kerran toisensa perästä jyrkkiä kalliovalleja vastaan.

Turhaan nousi hän kolmasti ensimmäisenä miehenä rynnäkköportaille. Aamusta varhain auringon laskuun saakka olivat hyökkääjät tehneet ryntäyksiä pääsemättä askeltakaan eteenpäin. Linnoitus vahvisti taas vanhan maineensa valloittamattomuudesta.

Ja kun heitetty kivi lopuksi iski kuinkaan tainoksiin, jöten hänet täytyi kantaa pois sodan melskeestä, veivät Teja ja Hildebrand väsyneet joukot takaisin leiriin.

Sotajoukon mieliala oli seuraavana yönä synkkä ja painostava.

Edellisenä päivänä oli kärsitty tuntuvia vahinkoja voittamatta mitään. Se oli vain huomattu, ettei kaupunkia voida väkivallalla saada.

Ravennan göötiläinen varustusväki oli taistellut valleilla Ravennan porvarien rinnalla. Göötien kuningas piiritti omaa hallituskaupunkiaan, valtakunnan vahvinta linnoitusta, jonka sisällä oli toivottu turvaa Belisariusta vastaan sekä siten voitettu aikaa sotajoukkojen kokoamista varten.

Mutta pahinta oli, että sotajoukko syytti kuningasta tästä onnettomasta taistelusta ja veljessodan välttämättömyydestä.

Miksi olivat keskustelut kaupungin kanssa niin äkkiä lopetett?

Miksi ei sotajoukolle ilmoitettu edes keskustelujen lopettamisen syytä, että olisi saatu tietää, oliko se pätevä.

Miksi kuningas pelkäsi valoa?

Sotamiehet istuivat alla päin vartiotuliensa ääressä tai venyivät telteissään hoitaen haavojaan ja korjaillen aseitaan. Nyt eivät tavallisuuden mukaan vanhat sankarilaulut kaikuneet leiripöytien ääressä. Kun päälliköt kulkivat pitkin leirinkatuja, kuulivat he kuningasta sadateltavan.

Aamupuolella yötä saapui leiriin Hildebad, joka tuli joukkoineen Florentiasta.

Suru ja raivo kiehuivat hänessä saadessaan tiedon tästä verisestä, onnettomasta taistelusta. Hän aikoi heti mennä kuninkaan luo. Mutta kun tämä oli vielä tiedottomana Hildebrandin hoidossa, vei kreivi Teja hänet teltaansa ja vastaili hänen kysymyksiinsä.

Vähän ajan perästä saapui sinne vanha asemestariakin. Hänen kasvoissaan oli niin omituinen ilme, että Hildebad hyppäsi pelästyneenä karhuntajalta, joka oli hänen vuoteenaan. ja että Tejakin kysyi kiivaasti:

„Kuinka on kuninkaan laita? Kuinka hänen haavansa ovat? Kuoleeko hän?“

Vanhus pudisti surullisena päätään.

„Ei, mutta jos minä oikein arvaan, niin olisi parempi, että hän kuolisi. Sillä minä tunnen hänet ja hänen jalon sydämensä.“

„Mitä sinä arvaat? Mitä sinä tarkoitat?“

„Hiljaa, hiljaa“, sanoi Hildebrand surullisesti ja istuutui. „Vitiges parka! Kyllä asia luullakseni tulee liiankin pian ilmi.“

Hän vaikenä.

„No“, sanoi Teja, „millaisessa tilassa hän oli lähtiessäsi?“

„Haavakuume oli jo lakannut yrttien vaikutuksesta.“

Hän voi huomenna nousta hevosen selkään.

Mutta hän puhui kuumehoureissaan omituisia asioita — toivoakseni ne olivat vain unia, mutta jos ne ovat totta, niin surkuttelen häntä.“

Enempää ei saatu umpimieliseltä vanhukselta tietää.

Vähän ajan perästä kutsui Vitiges nämä kolme päällikköä luokseen.

He tapasivat hänet ihmeekseen täysissä varustuksissa, vaikkakin hänen täytyi nojata miekkaansa pysyäkseen pystyssä. Pöydällä oli hänen kuninkaallinen kruunukypäränsä ja pyhä, kultanuppuinen kuninkaan sauva valkoisesta saarnipuusta.

Ystävykset pelästyivät nähdessään millaisiksi nämä muutoin niin miehekkään kauniit kasvot olivat muuttuneet.

Hän oli varmaankin juuri päättänyt ankaran sisällisen taistelun.

Tämä vaatimaton, täydellinen luonne ei voinut kestää taistelua velvollisuudentunteensa ja sydämensä välillä.

„Minä olen kutsumut teidät“, sanoi hän vaivaloisesti, „kuulemaan päätöstäni, jonka täyttämässä luotan teihin.“

Kuinka suuret olivat tappiomme eilisessä taistelussa?“

„Kolmetuhatta kuollutta“, sanoi kreivi Teja hyvin totisena.

„Ja yli kuusi tuhatta haavoitettua“, lisäsi Hildebrand.

Vitiges painoi silmänsä kiinni.

Sitten sanoi hän:

„Ei ole muuta keinoa.“

Teja, káske heti sotajoukko uuteen rynnäkköön.“

„Kuinka? Mitä?“ huusivat nuo kolme päällikköä kuin yhdestä suusta.

„Ei ole muuta keinoa“, toisti kuningas.

„Kuinka monta miestä sinä toit tänne mukanas, Hildebad?“

„Kolme tuhatta, mutta ne ovat väsyneitä marsista. Ne eivät voi taistella tänään.“

„Niinpä me siis ryntäämme taas yksin“, sanoi Vitiges tarttuen keihääseensä.

„Kuningas“, sanoi Teja, „eilen emme voittaneet kiveäkään linnoituksesta ja tänään on meitä yhdeksän tuhatta vähemmän.“

„Ja haavoittumattomat ovat väsyneet ja kovin alakuloiset.“

„Meidän täytyy saada Ravenna käsiimme.“

„Me emme koskaan saa sitä rynnäköllä“, sanoi kreivi Teja.

„Sepähän nähdään“, arveli Vitiges.

„Minä olin tätä kaupunkia piirittämässä suuren kuninkaani kanssa“, varoitteli Hildebrand. „Hän teki seitsemäntoista turhaa rynnäköä. Me saimme kaupungin käsiimme nälän avulla — kolmen vuoden perästä.“

„Meidän on tehtävä rynnäkö“, sanoi Vitiges. „Káskekää miehet liikkeelle.“

Teja aikoi lähteä teltasta.

Hildebrand pysäytti hänet.

„Jää tänne“, sanoi vauhus. „Me emme voi sitä enää salata. Kuningas! Göötit nurisevat. He eivät totteleisi tänään. Rynnäkö on mahdoton.“

„Ovatko asiat sillä kannalla“, sanoi Vitiges katkerasti. „Onko rynnäkkö mahdoton?“

Silloin on vain yksi tie mahdollinen. Minun olisi pitänyt ehdottaa sitä jo eilen — silloin eläisivät vielä nuo kolme tuhatta göötiä.

Hildebad, ota tuolta kruunu ja sauva.

Mene kapinallisten leiriin ja laske ne nuoren Arahadin jalkojen juureen. Hän naikoon Matasuntan. Minä sotajoukkoineni tunnustan hänet kuninkaaksi.“

Ja hän heittäytyi väsyneenä vuoteelleen.

„Sinä puhut taas kuumehouressa“, sanoi Hildebrand.

„Mahdotonta“, sanoi Teja.

„Mahdotonta! Onko siis kaikki mahdotonta? Taistelu on mahdotonta ja kruunusta luopuminen näyttää myös olevan mahdotonta.“

Ravennasta saapuneen sanoman johdosta ei ole muuta keinoa, vanhus.“

Hän vaikeni.

Muut katselivat toisiaan omituisesti.

Lopuksi sanoi vanhus:

„Millainen se sanoma on? Kenties keksimme jonkun keinon.“

Kahdeksan silmää näkee paremmin kuin kaksi.“

„Ei“, sanoi Vitiges, „ei tässä, sillä tässä ei ole mitään nähtävää. Minä olisin sen siinä tapauksessa jo aikoja sitten ilmoittanut teille. Mutta siitä ei olisi ollut mitään hyötyä.“

Minä olen toiminut omalla vastuullani.

Tuolla on Ravennasta saapunut kirje. Älkää ilmaisko sitä sotajoukkolle.“

Vanhus otti pergamenttikäärön ja luki:

„Göötitoturit ja Ravennan asukkaat Faesulaen kreiville —“

„Hävyttömät“, huusi Hildebad.

„Tuscan herttualle Guntariukselle ja Astan kreiville Arahadille.

Tämän kaupungin göötit ja porvarit selittävät molemmille porttiansa ulkopuolella oleville sotajoukoille, että he uskollisina amehungien kuuluisalle suvulle ja muistaen suuren Teoderik-kuninkaan unohtumattomia hyviä töitä ovat päättäneet totella tätä hallitsijasukua niin kauan kuin siitä on yksikään jäsen jällellä. Me tunnustamme sen vuoksi vain Matasuntan göötien ja italialaisten hallitsijattareksi. Vain kuningatar Matasuntalle avaamme nämä vahvat portit. Kaikkia muita vastaan puolustamme kaupunkiamme viimeiseen saakka.“

„Hurjat“, sanoi kreivi Teja.

„Käsittämätöntä“, sanoi Hildebad.

Mutta Hildebrand taittoi pergamentin kokoon ja sanoi:

„Minä käsitän sen hyvin.

Gööteihin nähden tiedätte, että kaupungin varustusväkenä ovat kaikki Teoderikin seuralaiset, jotka ovat vannoneet kuninkaalle, etteivät he koskaan sallisi syrjäyttää hänen sukuaan valtaistuimelta. Minäkin olen tämän valan vannonut, mutta minä olen aina ajatellut suvun miespuolisia jäseniä enkä varttinäväkeä. Sen vuoksi täytyi minun silloin puoltaa Teodahadia, mutta hänen petoksensa ilmiitultua voim hyväksyä Vitigeksen kuinkaakseni.

Ravennan kreivi, Grippa-vanhus ja hänen puoluelaisensa luulevat, että tuo vala on sitova suvun naispuolisiin jäseniin nähden. Saatte olla varmat siitä, että nämä harmaantuneet sankarit, vanhimmat göötien valtakunnassa, nämä Teoderikin asetoverit antavat ennemmin hakata itsensä mies mieheltä palasiksi

kuin he luopuvat tällä tavalla käsittämästään vastasta.

Ja, kautta Teoderikin, he ovat oikeassa.

Mutta ravennalaiset ovat sekä kiitollisia että viekkaita. He toivovat, että göötit ja byzantilaiset joutuvat taisteluun heidän muuriensa edustalla.

Jos Belisarius, joka sanoo tulleensa kostamaan Amalasantan puolesta, voittaa, ei hän voi rangaista kaupunkia, joka on pitänyt tämän tyttären puolta. Jos me voitamme, niin on linnan varustusväki pakottanut sulkemaan portit.“

„Olkoon kuinka tahansa“, sanoi kuningas, „niin te ymmärrätte menettelyni.

Jos sotamiehet saavat tietää ravennalaisten ehdon, niin moni heistä tulee toivottomaksi ja menee kapinallisten puolelle, joiden hallussa ruhtinatar on.

Minulla on vain kaksi tietä valittavana. Minun on joko vallattava kaupunki tai — luovuttava kruunusta. Edellistä olemme turhaan koettaneet ja te sanotte, että yritystä on turha uudistaa.

Siis on jälellä vain toinen tie — kruunusta luopuminen.

Arahad ottakoon neidon vaimokseen ja saakoon kruunun. Minä vannon hänelle ensimmäisenä uskollisuutta ja puolustan yhdessä hänen urhoollisen veljensä kanssa valtakuntaa.“

„Ei koskaan“, huusi Hildebad. „Sinä jätät kuninkaaksemme.

Minä en koskaan taivuta päätäni tuon mulikan edessä.

Salli meidän huomenna hyökätä kapinoitsijain kimppuun. Minä yksin karkoitan heidät leiristä ja kannan kuninkaallisen neitosen, jonka edessä nuo vahvat portit aukenevat kuin taian kautta, meidän teltoihimme.“

„Mitä hyötyä meillä on siitä, että hän on käsis-sämme“, sanoi kreivi Teja. „Hän ei hyödytä meitä, jollemme häntä julista kuningattareksemme.

Haluatko sinä sitä?

Etkö ole saanut jo tarpeeksi Amalasantasta ja Gotelindiksesta?

Haluatko vielä naisvaltaa?”

„Jumala meitä siitä varjeltkoon“, sanoi Hildebad nauraen.

„Niin minäkin arvelen“, sanoi kuningas, „muutoin olisin jo aikoja sitten käyttänyt sitä keinoa.“

„Maatkaamme siis täällä kunnes kaupunki mätännee.“

„Älkää menkö“, sanoi Vitiges. „Me emme voi odottaa. Muutaman päivän perästä voi Belisarius tulla sotajoukkoineen noita kukkuloita alas ja voittaa minut, herttua Guntariksen ja kaupungin toisen toisensa jälkeen. Silloin on göötien valtakunta ja kansa hukassa.

Kaksi tietä vain on olemassa: Ryynnäkkö —“

„Mahdoton“, sanoi Hildebrand.

„Tai kruunusta luopuminen.

Teja, ota kruunu. Minä en keksi muuta keinoa.“

Nuoret miehet olivat kahden vaiheilla.

Silloin virkkoi Hildebrand-vauhus katsahtaen kuningasta surullisesti ja lemmeikkäästi:

„Minä tiedän keinon, tuskallisen, mutta ainoan. Sinun on valittava se, Vitigekseni, vaikka se musei-taakin sydämesi.“

Vitiges katsoi häntä kysyvästi. Teja ja Hildebad ihmettelivät muutoin kivikovan vanhuksen lempeyttä.

„Menkää te ulos“, jatkoi tämä. „minun on puhut-tava kahden kesken kuninkaan kanssa.“

Viidestoista luku.

Ääneti läksivät Teja ja Hildebad teltasta ja kävelivät päätöstä odottaessaan leirikatua edestakaisin.

Teltasta kuului silloin tällöin Hildedrandin ääni. Hän kaiketikin koetti taivuttaa kuningasta johonkin. Joskus kuului kuninkaan huudahdus.

„Mitä vanhuksella on mielessä“, kysyi Hildebad pysähtyen. „Tiedätkö sinä?“

„Minä aavistan“, sanoi Teja huoaten. „Vitiges parka.“

„Perhana, mitä sinä tarkoitat?“

„Ole vaiti“, sanoi Teja. Aikanaan kyllä saat sen tietää.“

Taas kului pitkä aika.

Kuninkaan ääni kuului kiivaalta ja tuskalliselta. Hän tuntui puolustavan itseään Hildebrandia vastaan.

„Miksi tuo halliparta kiusaa uljasta kuningastamme“, huusi Hildebad kärsimättömänä.

„Aikooko hän murhata hänet?“

Minä menen kuninkaalle avuksi.“

Mutta Teja tarttui häneen kiinni.

„Jää tänne“, sanoi hän. „Ei kai ole muuta keinoa.“

Kun Hildebad koetti irrottautua hänestä, rupesi leirikadun yläpäästä kuulumaan melua.

Kaksi vahtia koetti turhaan pidättää väkevää göötiä, joka aikoi tunkeutua kuninkaan teltalle. Mies oli nähtävästi saapunut pitkältä ratsastusmatkalta.

„Päästä minut, hyvä ystävä“, huusi hän, „tai minä lyön sinut kuoliaksi.“

Hän kohotti uhkaavasti raskasta nuijaansa.

„Ei käy laatuun.“

Sinun täytyy odottaa.

Ylimmät päälliköt ovat parhaallaan hänen teltassaan.“

„Vaikka Valhallan kaikki suuret jumalat olisivat yhdessä Herran Kristuksen kanssa hänen teltassaan, niin täytyy minun päästä hänen luokseen.“

Ensin on ihminen isä ja puoliso ja sitten vasta kuningas. Päästä minut hyvällä.“

„Tuon äänen minä tunnen“, sanoi Teja mennessä sinne päin, „ja miehen myös.“

Vakis, mitä sinulla on täällä tekemistä?“

„Oi herra“, huusi uskollinen palvelija, „olipa hyvä, että tapasin teidät.“

Sanokaa näille miehille, että he antavat minun mennä.

Silloin en tarvitse heitä tappaan.

Minun täytyy heti päästä isäntäparkani luo.“

„Antakaa hänen mennä, muutoin hän täyttää uhkauksensa. Minä tunnen hänet.“

Mitä sinulla on kuninkaalle asiaa?“

„Saattakaa minut heti hänen luokseen.“

Minulla on surullisia sanomia vaimolta ja lapselta.“

„Vaimolta ja lapselta“, toisti Hildebad hämmästyneenä. „Vitigeksellä on siis vaimo.“

„Harvat sen tietävät“, sanoi Teja.

„Hän ei koskaan lähtenyt tilaltaan, ei koskaan tullut hoviin.

Tuskin kukaan tunsi häntä. Mutta kaikki, jotka hänet tuntevat, kunnioittavat häntä.

Minä en tunne hänen vertaistaan.“

„Te olette oikeassa, herra, kuten ainakin“, sanoi Vakis surullisesti.

„Äiti parka, isä parka.

Mutta saattakaa minut sisään.

Kuningatar Rautgundis on aivan jälissäni. Minun täytyy valmistaa herraani.“

Teja työnsi ääneti miehen teltaan ja meni Hildebrandin kanssa jälestä.

He tapasivat Hildebrandin istumassa kuninkaan vuoteella levollisena kuin välttämättömyys, leuka käden varassa ja tämä taas kivikirveen nojassa.

Hän istui liikkumattomana ja katsoi tarkasti kuningasta, joka hyvin kuohuksissaan, kiivain askelin käveli edestakaisin eikä huomannut edes teltaan tulijoitakaan.

„Ei, ei, ei koskaan“, huusi hän. „Se on julmaa, häpeällistä, mahdotonta.“

„Niin täytyy tehdä“, sanoi Hildebrand aivan levollisena.

„Ei, sanon minä“, huusi kuningas kääntyen ovelle päin.

Vakis oli hänen edessään.

Hän tuijotti tähän. Silloin heittäytyi uskollinen palvelija itkien polvilleen.

„Vakis“, huudahti kuningas pelästyneenä, „mitä tietoja sinä tuot?“

Tuletko sinä hänen luotaan?“

Nouse ylös — mitä on tapahtunut?“

„Oi, kuninkaani“, vaikeroi Vakis ollen yhä polvillaan. „Sydämeeni koskee nähdessäni teidät.

Minä en voinut sille mitään. Minä olen voimieni mukaan kostanut.“

Silloin tarttui Vitiges häntä hartioihin.

„Puhu, ilminen! Mitä oli kostettava? Vaimoni —“

„Hän elää, hän tulee tänne, mutta lapsenne —“

„Lapseni“, sanoi Vitiges kalveten, „Atalvin! Mitä hänelle on tapahtunut?“

„Kuollut, herra, — murhattu.“

Kiusattu isä parkasi kovasti.

Hän peitti kasvonsa käsiinsä. Teja ja Hildebad lähestyivät osanottavina häntä.

Vain Hildebrand pysyi liikkumattomana ja katsoa tuijotti ryhmää.

Vakis ei kestänyt äänettömyyttä.

Hän koetti tarttua herransa käsiin.

Silloin vaipuivat nämä itsestään.

Kaksi suurta kyyneltä ilmestyi sankarin ruskeille poskille. Hän ei hävennyt niitä.

„Murhattu“ sanoi hän. „Roomalaiset ovat murhanneet viattoman lapseni.“

„Pelkurit paholaiset“, huusi Hildebad.

Teja puristi kätensä nyrkkiin ja hänen huulensa liukuivat äänettömästi.

„Calpurnius“, sanoi Vitiges katsoen Vakista.

„Niin, Calpurnius.

Tieto vaalistasi oli saapunut tilallesi ja vaimosi ja poikasi olivat saaneet kutsusi saapua leiriin.

Atalvin iloitsi tavattomasti, koska hänkin oli nyt kuninkaanpoika, kuten Sigfrid, joka tappoi lohikäärmeen.

Hän tahtoi heti lähteä seikkailumatkoille tappaamaan lohikäärmeitä ja julmia jättiläisiä.

Silloin saapui naapurikin Roomasta.

Minä huomasin, että hän näytti entistä synkemmältä ja kateellisemmältä. Minä vartioin sen vuoksi huolellisesti taloasi.

Mutta suojella lasta — kuka osasi ajatellakaan, että lapsia pitäisi vartioida.”

Vitiges pudisti surullisena päätään.

„Poika ei olisi mitenkään malttanut odottaa hetkeä, jolloin hän saisi nähdä isänsä sotaleirissä ja tuhannet göötisoturit ja jolloin hän saisi katsella taistelua läheltä.

Hän viskasi heti pois puumiekkansa ja sanoi, että kuninkaanpojalla täytyy olla rautamiekka, varsinkin sota-aikana.

Minun täytyi hankkia hänelle metsästyspuukko, vieläpä teroittaakin se.

Tämän miekkausa kanssa läksi hän varhain joka aamu äitinsä luota.

Ja kun äiti kysyi: „Minne?“, sanoi hän nauraen: „Seikkailuille, rakas äiti“ ja juoksi metsään.

Eräänä päivänä tuli hän kotiin väsyneenä ja vaatteet repaleina, mutta ylpeän näköisenä. Hän ei kertonut mitään, mainitsi vain leikkineensä Sigfridiä.

Mutta minulla oli omat ajatukseni.

Ja kun minä kerran näin veripilkkuja hänen miekassaan, hiivin minä hänen jälkeensä metsään.

Luuloni oli oikea.

Minä olin kerran näyttänyt hänelle luolan kalliossa, joka on aivan puron äyräällä, ja varoittanut häntä sinne menemästä, koska siellä oli kymmeniä myrkyllisiä kyykäärmeitä.

Hän kyseli silloin minulta tarkasti kaikki mitä minä tiesin käärmeistä. Kun minä sanoin, että yksi ainoa purema oli hengenvaarallinen ja että eräs mar-

janpoinija, jota käärme oli purrut paljaasen jalkaan, oli heti kuollut, veti hän puumiekkansa esille ja aikoi hyökätä luolaan.

Minä pelästyin ja sain suurella vaivalla hänet pidätetyksi.

Nyt muistin heti käärmeet ja kaduin, että olin antanut hänelle rauta-aseen.

Minä löysin hänet pian metsästä kivilouhoksesta orjantappuroiden ja risujen seasta. Hän otti sieltä suuren puukilven, jonka hän oli itse veistänyt ja sinne kätkenyt.

Siihen oli äsken maalattu kruunu.

Hän veti miekkansa esille ja juoksi ilosta huutaen luolaan.

Minä katselin ympärilläni. Maassa oli kappaleiksi hakattuina viisi kuusi suurta käärmettä. Minä menin luolaan, mutta en raskinut häntä häiritä, vaikka olinkin huolissani hänen vuokseen, sillä hän taisteli niin uljaasti.

Hän heitteli kivillä erästä paksua kyytä ja ajoi sen ulos kolostaan, jolloin se tuli kieli pitkällä häntä vastaan. Juuri kun se aikoi hyökätä hänen päälleen, pisti hän nuolennopeasti kilpensä eteen ja iski sen samassa poikki.

Silloin huusin minä hänet sieltä pois ja toruin häntä ankarasti.

Mutta hän katseli uhkamielisesti luolaan ja sanoi:

„Älä vain sano äidille mitään. Minä tapaan ne kuitenkin viimeiseen saakka.“

Minä sanoin ottavani häneltä miekan.

„Silloin taistelen puisella, jos se on sinusta mieluisempaa“. huusi hän.

„Mutta se on häpeäksi kuniukaanpojalle.“

Seuraavina päivinä otin hänet mukaani niitylle ja näytin kuinka hevosia otetaan kiinni.

Se miellytti häntä suuresti.

Muutaman päivän perästä lähdemme matkalle, arvelin itsekseni.

Mutta eräänä aamuna pääsi hän pujahtamaan käsistäni ja minä läksin työhön.

Minä kuljin kiertotietä puron kautta luullen tapaa-vani hänet luolalla.

Mutta minä en nähnyt häntä.

Hänen miekankantimensa löysin revittyinä orjan-tappurapensaasta ja puukilpensä rikkiinäisenä maasta.

Pelästyneenä katselin ympärilleni, mutta —

„Nopeammin, eteenpäin“, huusi kuningas.

„Mutta“, sanoi Hildebad.

„Mutta kalliolla ei näkynyt mitään.

Silloin huomasin pehmeässä hiekassa suuret mie-hen jäljet.

Minä seurasin niitä.

Ne veivät kallion äkkijyrkälle reumalle.

Minä katson alas.

Siellä —

Vitiges horjui.

„Herra parka!

Siellä oli pieni ruumis puron rannalla.

En tiedä kuinka tulin kalliorinnettä alas, mutta pian minä olin alhaalla —

Siellä hän makasi, pieni miekka lujasti kädessä, kallioiden ruhjomana, valkoinen tukka veren tahraa-mana —

„Vaikene“, sanoi Teja pannen kätensä Vakiksen olkapäälle. Hildebad tarttui voikkien vuoteelle kaa-tuneen isän käteen.

„Lapseni, suloinen lapseni, vaimoni“, vaikeroi tämä.

„Minä tunsin hänen sydämensä vielä lyövän.
Hän tuli tuntoihinsa, kun olin valellut hänen
päättään vedellä.

Hän avasi silmänsä ja tunsu minut.

„Sinä olet pudonnut, lapseni“, valittelin minä.

„En“, sanoi hän. „En ole pudonnut. Minut
heitettiin.“

Minä olin jäykkänä kauhusta.

„Calpurnius“, kuiskasi hän, „tuli äkkiä kallion-
kulman takaa, kun tapoin käärmeitä.

„Tule mukaani“, sanoi hän ja tapasi tarttuak-
seen kiinni minuun.

Mutta hän näytti ilkeältä ja viekkaalta.

Minä juoksin taaksepäin.

„Tule“, sanoi hän, „tai sidon sinut.“

„Sitoisit minut“ huusin minä. „Isäni on göötien
ja sinun kuninkaasi.

Koetahan koskeakaan minuun.“

Silloin raivostui hän. koetti lyödä minua kepi-
lään ja tuli lähemmäksi. Mutta minä tiesin, että
renkimme olivat lähellä puita hakkaamassa ja huusin
apua. Samalla peräydyin kallion reumalle saakka.

Hän katseli pelästyneenä ympärilleen.

Väkenne oli varmaankin kuullut huutoni, sillä
kirveiden kalske taukosi.

Silloin hyökkäsi hän äkkiä minua kohti ja tyrk-
käsi minut kalliolta alas huutaen: „Kuole, pikku
kyykäärme.“

Teja puri huuliaan.

„Konna“, huusi Hildebad.

Vitiges riistäytyi tuskasta huutaen ystäviensä
käsistä.

„Kerro lyhyesti“, sanoi Teja.

„Hän meni taas tainnoksiin.

Minä kannoin hänet kotiin äidin luo.

Hän avasi vielä kerran silmänsä.

Tervehdys sinulle oli hänen viimeinen sanaansa.”

„Ja vaimoni — onko hän epätoivoinen?”

„Ei, herra. Hän on kultaa, mutta samalla myös terästä.

Kun poika oli sulkenut silmänsä, näytti hän ääneti akkunasta ulos oikealle.

Minä ymmärsin. Siellä oli murhaajan talo.

Minä varustin kaikki palvelijasi aseilla ja johdin heidät koston. Me panimme murhatun pojan kilvellesi ja kannoimme häntä keskellämme.

Ja Rautgundis kulki miekka kädessä ruumiin jälessä.

Huvilan portilla laskimme me pojan maahan.

Calpurnius itse oli paennut nopeimmalla hevosellaan Belisariuksen leiriin.

Mutta hänen veljensä ja poikansa ja kaksikymmentä orjaa oli pihalla. He aikoivat juuri nousta hevosten selkään lähteäkseen hänen jälkeensä.

Me kohotimme kolminkertaisen sotahuudon.

Sitten hyökkäsimme heidän kimppuunsa.

Me tapoimme heidät kaikki ja poltimme sitten talonkin.

Kuningatar Rautgundis katsoi puuhiamme seisoen miekkaansa nojaten vartijana ruumiin ääressä eikä virkkanut sanaakaan.

Minut lähetti hän seuraavana päivänä luoksesi.

Hänen piti lähteä jälestä heti kun hän oli polttanut ruumiin.

Ja kun minä menetin yhden päivän sen vuoksi, että kapinalliset olivat sulkeneet lyhimmän tien, voi hän olla täällä aivan heti.”

„Lapseni, lapseni, vaimo raukkani.

Tämä on ensimmäinen kruunun tuottama siunaus.

Ja“, huusi hän tuskan aiheuttamalla kiivaudella vanhukselle, „vieläkö sinä, julmuri, aiot nytkin vaatia minulta tätä sietämätöntä uhrausta?“

Vanhus nousi hitaasti ylös.

„Ei mikään ole sietämätöntä mikä on välttämätöntä.

Talvikin on siedettävä.

Ja vanhuus.

Ja kuolema.

Ne tulevat kysymättä suvaitaanko niitä.

Ne tulevat.

Ja me siedämme niitä.

Koska meidän täytyy.

Mutta minä kuulen naisen ääntä ja hameiden kahinaa.

Me lähdemme.“

Vitiges kääntyi oveen päin.

Teltan ovella seisoi harmaassa puvussa ja musta harso silmillä hänen vaimonsa Rautgundis painaen pientä marmoriuurnaa rintaansa vasten.

Lemmekkään tuskan ja tuskallisen lemmen huuto — — ja puoliset syleilivät toisiaan.

Ääneti läksivät miehet teltasta.

Kuudestoista luku.

Ulkona seisautti Teja vanhuksen.

„Sinä kiusaat kuningasta turhaan“, sanoi hän.

„Hän ei suostu siihen.

Hän ei voikaan.

Nyt kaikista vähimmin.“

„Mistä sinä tiedät —“ keskeytti vanhus.

„Hiljaa! Minä aavistan sen, kuten kaikki onnettomuudet.

„Silloin kai myönnät, että hänen täytyy.“

„Hän — hän ei koskaan sitä tee.“

„Mutta — sinä luulet, että vaimo itse tekee.“

„Kenties.“

„Varmasti hän tekee“, sanoi Hildebrand.

„Niin. hän on ihmeellinen nainen“, sanoi Teja.

Sillä aikaa kun lähinnä seuraavina päivänä tämä nyt lapseton pariskunta antautui hiljaiselle surulleen ja Vitiges tuskin läksi teltastaan, sattui usein, että kuninkaallisen piiritysjoukon etuvartijat ja Ravenan göötiläisen varustusväen uloimmat vartijastot joutuivat sanasotaan itsestään syntyneen aselevon aikana.

He haukkuiivat toisiaan ja syyttivät toista puoluetta kansalaisodasta.

Piirittäjät valittivat, että varustusväki oli valtakunnan ollessa suuressa hädässä sulkenut valitulta kuninkaalta hallituskaupungin portit.

Ravennalaiset moittivat, ettei Vitiges antanut amalien tyttärelle tarpeellista kunnioitusta.

Vanha kreivi Grippa itse kuuli kerran vartijoita tarkastaessaan miesten huomaamatta tällaisen keskustelun.

Äkkiä tuli hän esille ja huusi Vitigeksen miehille, jotka kehuivat kuningastaan:

„Vai niin? Onko sekin jaloa ja kuninkaallista, että hän vastaamatta kohteliaaseen kirjeeseemme ryntää kuin hurja kaupungin kimppeun?”

Me tahdomme vain Matasuntan kuningattareksi.

No, miksi hän ei voi samalla olla kuningas.

Onko uhraus jakaa kruunu ja vuode maailman kauneimman naisen, ruhtinatar Kaunotukan kanssa, jonka sulosta laulajat kaduilla laulavat?”

Pitikö ennemmin niin monen tuhannen urhoollisen göötin kaatua?”

No, rynnätköön hän vaan.

Sittenpä hän nähdään kumpi ensin murtuu, hänen itsepäisyytensä vai nämä kalliot.”

Nämä vanhuksen sanat vaikuttivat valtavasti muurin edustalla oleviin gööteihin.

He eivät löytäneet sanakaan kuninkaansa puolustukseksi.

Hänen avioliitostaan he eivät tienneet enempää kuin muukaan joukko. Rautgundiksen leirissä olo ei ollenkaan muuttanut asioita, sillä hän ei ollut suinkaan saapunut kuningattaren tavoin.

Kuohuksissaan riensivät miehet takaisin leiriin ja kertoivat kuulemansa sekä huomauttivat, että kuningas oli itsekkäisyydessään uhrannut veljiensä veren.

„Sen vuoksi on siis kaupungista tullut sanoma salattu“, huusivat he.

Pian ilmestyi leirikaduille joukkoja, jotka alussa hiljempää, mutta vähitellen yhä äänekkäämmin keskustelivat asiasta ja haukkuivat kuningasta.

Sen aikuiset germanit käyttäytyivät kuninkaitaan kohtaan niin suorasanaisesti, että byzantilaiset sitä kaubulla kuuntelivat.

Nyt aiheuttivat suuttumus Roomasta peräytymisestä, Ravenman luona kärsityn tappion häpeä, suru kaatuneiden veljien puolesta ja kiukku kuninkaan salaperäisyyden johdosta tyytymättömyyden myrskyn häntä vastaan. Se oli sitäkin vaarallisempi, kun se ei ollut puhjennut ilmi.

Sotapäälliköt huomasivat kyllä joukossa vallitsevan mielialan, sillä uhkaussanat eivät sanottavasti vaienneet heidänkään lähestyessään.

Mutta rankaisemalla uhkaajia olisivat he vain pahentaneet asiaa.

Ja usein, kun kreivi Teja ja Hildebad aikoivat ryhtyä nuhtelemaan miehiä, pidätti vanha asemestari heitä.

„Antakaa kuohua“, sanoi hän. „Minä lopetan, kun on tarpeeksi kuohunut.

Ainoa vaara on“, mutisi hän puoliääneen itseksseen —

„Että kapiuallisten johtajat ehtisivät ennen meitä“, sanoi Teja.

„Oikein, kaikki arvaava.

Mutta eipä siltä näytä.

Karkulaiset kertovat, että ruhtinatar kieltäytyy tiukasti.

Hän uhkaa ennen tappaa itsensä kuin ruveta Arahadin vaimoksi.“

„Se ei paljoo merkitse“, arveli Hildebad.

„Sinä et tunne tämän amelungien vesan intohimoista luonnetta.

Hänellä on Teoderikin vertä suonissaan sekä tämän tulinen sielu ja hän voi lopuksi tehdä meillekin pahan kolttosen.“

„Vitiges on toisenlainen kosija, kuin tuo Astan poikanen“, kuiskasi Teja.

„Siihen minäkin luotan“, tuumi Hildebad.

„Antakaamme hänen olla muutamia päiviä rauhassa“, sanoi vanhus.

„Sallikaamme surun saada osansa. Ennen emme voi häntä taivuttaa.

Älkää sitä häiritkö. Antakaa hänen olla teltassaan vaimonsa luona.

Minun täytyy pian häiritä häntä.“

Mutta vanhuksen täytyi ennen aikomustaan ja aivan odottamattomasta syystä häiritä kuninkaansa suruaikaa.

Regetan kokous oli niiden göötien varalta, jotka menisivät byzantilaisten puolelle säätänyt lain, joka uhkasi näitä häpeällisellä kuolemalla.

Sellaisia tapauksia sattui tosin yleensä hyvin harvoin. Vain niissä seuduissa, joissa harvalukuiset göötit olivat joutuneet tiheän roomalaisväestön keskuuteen ja menneet naimisiin roomalaisten kanssa, olivat tällaiset tapaukset tavallisempia.

Vanha asemestari vihasi erityisesti näitä roistoja, jotka häpäisivät itsensä ja kansansa.

Hän oli myöskin saanut aikaan tämän karkulaisia koskevan lain.

Sitä ei ollut vielä tarvittu käyttää ja se oli jomelkein unohdettukin.

Äkkiä sattui tapaus, joka saattoi lain käytäntöön.—

Belisarius oli itse pääjoukkoineen vielä Roomassa.

Useammista syistä tahtoi hän ensin tehdä tämän kaupungin sotaliikkeittensä tukikohdaksi Italiassa.

Mutta hän oli lähettänyt peräytyvien göötien jälkeen useita partiojoukkoja ahdistamaan ja häiritsemään näitä sekä etenkin valtaamaan lukemattomia linnoituksia, linnoja ja kaupunkeja, joista italialaiset olivat tappaneet tai karkoittaneet göötiläisen varustuksen tai jotka, jollei niissä ollut varustusväkeä, olivat hyvin yksinkertaisesti menneet „roomalaisten keisarin“ puolelle.

Sellaisia tapauksia sattui melkein joka päivä, varsinkin kun göötien kuningas läksi peräytymään ja kun göötien valtakunta näytti kapinan synnyttyä olevan hukassa.

Monet linnat ja kaupungit menivät Belisariusin puolelle — joko pakosta tai vapaasta tahdosta — heti byzanttilaisten joukkojen ilmestyttyä niiden edustalle.

Mutta kun useimmat kaupungit tahtoivat, että ne ainakin näennäisesti pakotettaisiin antautumaan — siltä varalta, että se olisi puolustuksena, jos göötit vastoin luuloa sittenkin voittaisivat — täytyi Belisariusin sitäkin suuremmalla syyllä lähettää sellaisia pieniä, etupäässä italialaisista ja byzanttilaisista kokoonpantuja joukkoja luopioiden johdolla, jotka tunsivat paikat ja olot.

Nämä joukot tekivät göötien yhtämittaisen peräytymisen rohkaisemina retkiä hyvin kauas sisämaahan. Jokainen valloitettu linnoitus oli lähtökohtana yhä kauemmas ulottuville retkeilyille.

Eräs sellainen partiojoukko oli äskettäin vallannut Castellum Marcianum nimisen linnoituksen Cae-

senan luona. Linnoitus oli lähellä kuninkaallista leiriä korkealla kukkulalla ruokamäntymetsän keskellä.

Hildebrand-vanhus, jolle ylipäällikkyys oli kuninkaan haavoittumisen jälkeen uskottu, katseli karsaasti vihollisten edistymistä ja italialaisten petollisuutta. Kun hän ei tahtonut käyttää joukkoaan herttua Guntarista eikä Ravennaa vastaan, — hän toivoi selkkausten selviävän rauhallisesti — päätti hän antaa näille partiojoukoille hyvän läksytyksen.

Vakoilijat olivat ilmoittaneet Rautgundiksen saapumisen jälkeisenä päivänä, että Castellum Marcianumin byzantilainen varustusväki uhkasi jo Caesena, göötiläisen leirin selkäpuolella olevaa tärkeää kaupunkia.

Kiukuissaan vannoi vanha asemestari saattavansa nämä uskalikot perikatoon.

Hän johti itse tuhatta ratsumiestä, jotka yön hiljaisuudessa, hevosten kaviot olkitukoilla käärittyinä, läksivät Caesenaan päin.

Hyökkäys onnistui täydellisesti.

Huomaamatta pääsivät he linnoituksen juurella olevaan metsään saakka.

Täällä sijoitti Hildebrand puolet miehistään ympäri linnaa. Toinen puoli astui hevosten selästä ja seurasi hiljaa vanhusta kalliopolkua pitkin linnalle.

Porteilla olevat vahdit yllätettiin ja byzantilaiset pakenivat vihollisen ylivoimaa pelästyen pitkin vuorenrinnettä metsään, jossa he melkein kaikki joutuivat göötien vangeiksi.

Palavan linnan liekit loivat valoa yöhön.

Pieni joukko byzantilaisia vetäytyi taistellen kallon juurella olevan joen yli, jonka poikki vei vain yksi kapea silta.

Täällä pidätti Hildebrandin ratsumiehiä yksi ainoa mies, varustuksen komendesta päättäen joukon johtaja.

Tämä pitkä, notkea ja näköään nuori mies — hänen kypäränsä silmikko oli laskettu alas — taisteli epätoivon vimmallalla ja suojeli miestensä pakotietä. Hän oli jo tappanut neljä göötiä.

Silloin saapui paikalle vanha asemestari ja katseli vähän aikaa tätä epätasaista taistelua.

„Autaudu, urhoollinen mies“, huusi hän yksinäiselle soturille, „minä takaan henkesi.“

Tämän huudon kuullessaan byzantilainen vavahti. Silmänräpäykseksi laski hän miekkansa ja katseli vanhusta.

Mutta heti sen jälkeen hyökkäsi hän eteenpäin ja sitten takaisin. Hän oli lyönyt lähimmältä mieheltä käden irti ruumiista.

Hämmästyneinä peräytyivät göötit.

Hildebrand kiukustui.

„Eteenpäin“, huusi hän. „Ei enää armoa! Heittäkää häntä keihäillä!“

„Hän on noiduttu rautaa vastaan“, huusi eräs gööteistä, Tejan serkku. „Kolmasti olen minä häntä heittänyt, mutta häneen ei ole tullut piirtoakaan.“

„Niinkö luulet, Aligern“, sanoi vanhus hurjasti nauraen. „Katsotaan onko hän noiduttu kiveäkin vastaan.“

Hän sinkautti kivisen heittovasaransa — hän oli melkein ainoa, joka enää käytti tätä pakana-ajan asetta — byzantilaista vastaan.

Raskas kivivasara sattui kiiltävään, joutsensiipien koristamaan kypärään. Urho kaatui kuin ukkosen iskemänä.

Kaksi miestä juoksi heti esille ja avasi hänen kypäränsä.

„Mestari Hildebrand“, huusi Aligern hämmästyneenä, „hän ei ole byzantilainen.“

„Eikä italialainen“, sanoi Guntamund.

„Katsokaa noita kultakiharoita — hän on gööti“, tuumi Hunibad.

Hildebrand saapui paikalle — — ja vavahti.

„Soihtuja tänne“, huusi hän. — „Valoa. — — Niin“, sanoi hän synkästi ottaen kivivasaransa. „hän on gööti.“

Ja minä — minä olen hänet tappanut“, lisäsi hän jäisen levollisesti.

Mutta hänen kätensä vapisi.

„Ei, herra“, huusi Aligern, „hän elää.“

Hän oli vain tainnoksissa.

Hän avaa silmänsä.“

„Elääkö hän“, kysyi vanhus kauhistuen. „Jumala varjeikoon.“

„Kyllä hän elää“, sanoivat göötit nostaen vankinsa pystyyn.

„Voi silloin häntä ja minua! Mutta ei! Göötien jumalat ovat antaneet hänet käsiini. Sido hänet hevosesi selkään, Guntamund, ja sido vahvasti. Jos hän pääsee pakoon, vastaat sinä päälläsi. Ratsaille! Leiriin!“

Leiriin päästyä kysyivät miehet vanhukselta mitä vangille piti tehtävän.

„Yöksi kupo olkia“, sanoi vanhus. „ja huomisaamuna varhain — hirsipuu.“

Sitten meni hän kuminkaan telttaan ja kertoi retken tapahtumat.

„Meillä on vankien joukossa göötiläinen karkulainen“, sanoi hän lopuksi synkästi. Hän on hirtettävä huomenna.“

„Se on hyvin ikävää“, sanoi Vitiges huoaten.

„Niin, mutta välttämätöntä. Minä kutsun sota-oikeuden kokoon huomisaamuksi. Tuletko sinä johtamaan keskusteluja?“

„En“, sanoi Vitiges, „säystä minua siitä. Minä määrään Hildebadin sijaani.“ —

„Ei käy laatuun“, sanoi vanhus. „Minä olen ylin sotapäällikkö niin kauan kun sinä olet sairaana. Minä vaadin tuomitsemisoikeuttakin.“

Vitiges katsoi häneen ja sanoi:

„Sinä näytät julmalta. Onko hän sukusi vanha vihollinen?“

„Ei“, sanoi Hildebrand.

„Mikä on vangin nimi?“

„Hildebrand.“

„Kuule, sinä näyt vihaavan tätä Hildebrandia. Sinä saat tuomita hänet, mutta varo tuomitsemasta liian ankarasti. Muista, että minä annahdan mielelläni.“

„Göötien etu vaatii hänen kuolemaansa“, sanoi Hildebrand levollisesti, „ja hän kuolee.“

Seitsemästoista luku.

Varhain seuraavana aamuna vietiin vanki peite-
tyin päin eräälle niitylle leirin pohjoisosassa, „kyl-
mässä kulmassa“. Sinne olivat saapuneet päälliköt
sekä suuri joukko sotaniehiä.

„Kuule“, sanoi vanki eräälle saattajistaan, „onko
Hildebrand-vanhus käräjäpaikalla?“

„Hän on tuomarina.“

„Te olette raakalaisia ja pysytte raakalaisina.

Mutta tee mielikseni, ystävä, — minä lahjoitan
sinulle tämän purppuravyön — ja mene vanhuk-
sen luo.

Sano hänelle minun tietävän, että minun täytyy
kuolla.

Mutta hänen pitäisi säästää minulta — ja varsin-
kin suvultani — kuuletko — suvultani — hirsipuun
tuottama häpeä.

Lähetetään hän minulle salaa jonkun asean.“

Gööti, Guntamund, meni Hildebrandin luo, joka
juuri alkoi oikeudenistunnon.

Menettely oli hyvin yksinkertaista.

Vanhus luki ensin Regetan luona hyväksytyn
lain ja kutsui todistajat, jotka kertoivat asiain kulun,
sekä käski sitten tuoda vangin esille.

Villasäkki peitti vielä vangin päätä ja hartioita. Juuri kun se piti poistettaman, kuiskasi Guntamund sanoman vanhukselle.

„Ei”, sanoi tämä rypistäen otsaansa. „Minä sanon, että hänen rikoksensa häpäisee hänen sukunsa eikä rangaistus.”

Sitten jatkoi hän ääneen:

„Näyttäkää peiturin kasvot. Hän on Hildebrand. Hildegин poika.”

Joukko päästi hämmästyksen ja pelästyksen huudon.

„Hänen pojanpoikansa.”

„Vanhus, sinä et saa enää tuomita. Sinä olet julma omaa lihaasi ja vertäsi vastaan”, huusi Hildebad hypäten hänen luokseen.

„Minä olen oikeudenmukainen kaikkia kohtaan”, sanoi Hildebrand iskien sauvansa maahan.

„Vitiges parka”, kuiskasi Teja.

Mutta Hildebad riensi leiriin päin.

„Mitä sinulla on sanottavaa puolustukseksi, Hildegин poika”, sanoi Hildebrand.

Nuori mies tuli nopeasti esille. Hänen poskilensa ilmestyi vilhan ei suinkaan häpeän puna. Hänen kasvoissaan ei näkynyt pelon jälkeäkään. Hänen pitkä, keltainen tukkansa liehui tuulessa.

Joukon valtasi myötätuntoisuus häntä kohtaan.

Ensin kertomus hänen urhoollisesta puolustautumisestaan, sitten tieto hänen nimestään ja lopuksi hänen nuoruutensa ja kauneutensa puhuivat hänen puolestaan.

Hän silmäsi tulisesti joukkoa sekä lopuksi ylpeästi vanhusta.

„Minä en hyväksy tätä tuomioistuinta.

Teidän lakinne ei liikuta minua.

Isäni kuoli ennen syntymistäni ja äitini, jalo Cloelia, oli roomalainen.

Tätä raakalaismaista vanhusta en ole koskaan tunnustanut sukulaisekseni.

Hänen ankaruuttaan olen halveksinut, samoin hänen rakkauttaan.

Hän pakoitti minut lapsena ottamaan nimensä ja riisti minut äitini luota.

Mutta minä pakenin ensimmäisessä sopivassa tilaisuudessa. Siitä alkaen olen kutsunut itseäni Flavius Cloeliukseksi enkä Hildebrandiksi.

Ystäväni ja ajatukseni olivat roomalaisia, elintapani myös roomalainen.

Kaikki ystäväni menivät Belisariuksen ja Cetheguksen joukkoihin. Olisiko minun pitänyt jäädä pois?

Tappakaa minut, sen te voitte ja teettekin.

Mutta myöntäkää, että se on murha eikä laillinen tuomio.

Te ette tuomitse göötiä, te murhaatte vangiksi joutuneen roomalaisen.

Sillä sieluni on roomalainen.“

Ääneti, sekalaisin tuntein kuunteli joukko puhetta.

Silloin kohotti kiukkuinen vanhus sauvansa. Hänen silmänsä säihkyivät, hänen kätensä vapisi.

„Kurja“, huusi hän, „sinä olet göötiläisen miehen poika, kuten itse tunnustat.

Sinä olet siis gööti. Ja vaikka sinä tunnetkin itsesi roomalaiseksi, niin ansaitset juuri siitä syystä kuoleman.

Sajonit, viekää hänet pian hirteen.“

Silloin astui vanki vielä kerran tuomarin istuimen luo.

„Ole siis kirottu“, huusi hän, „sinä eläimellisen raaka kansa.

Olkaa kirotut, kaikki raakalaiset, ja suurimmassa määrässä sinä, vanhus, jolla on suden sydän. Älkää uskoko, että teidän villeytenne ja julmuutenne teitä auttaa.

Teidät karkoitetaan tästä ihanasta maasta eikä teistä jää tänne jälkeäkään.“

Vanhuksen viittauksesta heittivät käräjäpalvelijat taas peiton hänen päähänsä ja veivät hänet kukkulalle, jossa eräästä vahvasta tammesta oli poistettu kaikki oksat ja lehdet.

Joukon katseet kääntyivät leiriin päin, sillä siltä suunnalta rupesi kuulumaan melua ja kavionkopsetta.

Sieltä tuli ratsastajajoukko Vitiges ja Hildebad etunenässä.

„Seis“, huusi kuningas jo kaukaa, „säästäkää Hildebrandin pojanpoikaa; armoa, armoa.“

Mutta vanhus viittasi kukkulalle päin.

„Liian myöhään, herra kuningas“, huusi hän, „petturi on saanut palkkansa.

Ensin on valtakunta, kuningas Vitiges, ja sitten vaimo, lapset ja lapsenlapset.“

Hildebrandin teko vaikutti valtavasti sotajoukkoon ja vielä valtavammin kuninkaaseen.

Vitiges tunsi, että vanhus oli uhrauksellaan saanut pontta vaatimuksilleen.

Hän tunsi, että vastustus hänen puoleltaan kävisi paljon vaikeammaksi.

Hildebrand käytti hyväkseen etuaan ja kuninkaan mielialaa.

Hän meni samana iltana Tejan kanssa kuninkaan telttaan.

Ääneti, käsikkäin istuivat puoliset vuoteen reunalla. Heidän edessään pöydällä oli musta urna ja sen vieressä amuletintapainen kultakotelo sinisessä nauhassa. Pieni roomalainen pronssilamppu valaisi himmeästi telttaa.

Kun Hildebrand ojensi kätensä kuninkaalle, katsoi hän tätä silmiin. Vitiges huomasi, että vanhus oli nyt tullut ajamaan vaatimuksensa perille millä hinnalla tahansa.

Kaikki olivat ääneti vavisten alkavan sieluntaistelun odotuksesta.

„Kuningatar Rautgundis“, sanoi vanhus, „minun on puhuttava arkaluontoisista asioista kuninkaan kanssa.

Teitä voisi niiden kuuleminen loukata.“

Rautgundis nousi seisoalleen, mutta ei näyttänyt aikovan lähteä.

Syvän surun ja syvän rakkauden ilmaus loi hänen säännöllisiin piirteisiinsä jalon ja juhlallisen leiman.

Hän pani vasemman kätensä hiljaa puolionsa olkapäälle. Oikea oli yhä tämän kädessä.

„Puhu vaan, Hildebrand, minä olen hänen vaimonsa ja vaadin puolet kuormasta kannettavakseni.“

„Kuningatar“, — sanoi vanhus vielä kerran.

„Anna hänen jäädä“, sanoi kuningas. „Vai pelkäätkö sinä sanoa hänelle ajatuksesi suoraan?“

„En pelkää. Vaikka minun olisi sanottava suoraan Jumalalle, että göötien kansa on minulle kalliimpi kuin sinä — niin tekisin sen pelotta. Tiedä siis —“

„Kuinka? Sinä aiot siis? Säästä, säästä häntä“, sanoi Vitiges pannen kätensä vaimonsa vyötäisille.

Mutta Rautgundis katsoi häntä vakavasti silmiin.

„Minä tiedän kaikki, Vitiges.

Kun minä eilen illan hämyssä kävelin tuntemattomana pitkin leiriä, kuulin sotamiesten nuotioiden ääressä haukkuvan sinua ja kiittävän tätä vanhusta.

Minä kuulin mitä tämä vaatii ja ettet sinä siihen suostu.“

„Etkä sinä ole minulle mitään sanonut.“

„Eihän se ollut tarpeen.

Tiedänhän minä, ettet sinä hylkää vaimoasi.

Et kruunun etkä tuon tarumaisen kauniin tytön vuoksi.

Kuka meidät eroittaa?

Anna vanhuksen uhata. Minä tiedän, etteivät tähdet taivaalla ole niin lujassa kuin minä sinun sydämessäsi.“

Tämä varmuus vaikutti vanhukseen.

Hän rypisti otsaansa ja sanoi:

„En ole tullut sinun kanssasi väittelemään.

Vitiges, minä kysyn sinulta Tejan läsnäollessa: — sinä tiedät asiain laidan.

Ilman Ravennaa olemme hukassa.

Ravennan portit avautuvat vain Matasuntan käden kautta —

Aiotko tarttua tähän käteen?“

Vitiges hypäsi ylös.

„Niin, vihollisemme ovat oikeassa.

Me olemme raakalaisia.

Tässä on tämän tunteettoman vanhuksen edessä ihana nainen, verraton uskollisuudessa, hänen edessään on murhatun lapsemme tuhka ja hän tahtoo riistää minut vaimoni ja tämän tuhkan äärestä uuteen avioliittoon. Ei, ei koskaan!“

„Vähän aikaa sitten olivat sotajoukkosi eri osastojen edustajat tulossa teltaasi“, sanoi vanhus.

„He aikoivat pakoittaa sinut suostumaan.

Minä sain heidät vaivoin pysäytetyksi.“

„Anna heidän tulla“, huusi Vitiges, „he voivat ottaa minulta kruunun, mutta ei vaimoani.“

„Se, jolla on kruunu, on kansansa oma.“

„Tässä“, — Vitiges tarttui kruunukypäräänsä ja pani sen Hildebrandin eteen pöydälle — „tarjoan kruunun viimeisen kerran takaisin. —

Minä en ole sitä halunnut, kautta Jumalan. —

Se on tuottanut minulle vain tämän tuhka-uurnan. —

Ottakaa se pois — tulkoon kuninkaaksi kuka tahansa ja kosikoon hän Matasuntaa.“

Mutta Hildebrand pudisti päätään.

„Sinä tiedät, että silloin joudumme varmaan perikatoon.

Nyt jo olemme jakautuneet kolmeen eri puolueeseen.

Tuhansia on, jotka eivät tunnustaisi Aradadia kuninkaaksi.

Sinä olet ainoa, joka meidät kaikki voi koossa pitää.

Jos sinä luovut, niin hajaannumme kuin särkynyt kimppu risuja, jotka Belisarius helposti katkoo.

Tahdotko sinä sitä?“

„Kuningatar, etkö voi antaa uhria kansallesi“, sanoi Teja läheten tätä.

„Sinäkin, yleväluonteinen Teja, olet minua vastaan. Onko se ystävyyttä?“

„Rautgundis“, sanoi tämä levollisesti, „minä kunioitan sinua enemmän kuin muita naisia. Sen vuoksi vaadin sinulta enemmän kuin muilta.“ —

Hildebrand keskeytti hänet sanoen:

„Sinä olet tämän kansan kuningatar.

Minä tiedän tarinan eräästä pakanuudenaikaisesta göötikuningattaresta.

Nälkä ja rutto kaatoivat kansaa.

Göötien miekkansa eivät voittaneet.

Jumalat olivat vihastuneet heille.

Silloin kysyi Svanhild neuvoa metsän tammilta ja meren aalloilta. Ne vastasivat:

„Jos Svanhild kuolee, elävät göötit.

Jos Svanhild elää, kuolee hänen kansansa.“

Svanhild ei palannut enää kotiin.

Hän kiitti jumalia ja syöksyi aaltoihin.

Mutta tämä tapahtui pakanuuden aikana.“

Kertomus koski Rautgundikseen.

„Minä rakastan kansaani“, sanoi hän, „ja kuu Atalvinista on jälellä vain tämä kihara“ — hän osoitti koteloa — „luulen voivani uhrautua kansani vuoksi.

Kuolla minä voin“, huudahti hän, „mutta en elää tietäessäni, että tällä sydämeni epäjumalalla on toinen rakastettu.“

„Toinen rakastettu“, huusi Vitiges. „Kuinka sinä voit noin puhua?“

Tiedätkö sinä, että tämä kiusattu sydän sykkii vain sinun vuoksesi?“

Etkö sinä ole tämän uurnan ääressäkään huomannut, että sydämemme kuuluvat ikuisesti toisilleen?“

Mitä minä olen ilman rakkauttasi?“

Repäiskää sydämeni rinnastani ja pankaa sinne toinen; sitten kenties voin luopua tästä naisesta.

Te ette todellakaan tiedä mitä te teette“, sanoi hän Tejalle ja Hildebrandille.

„Te ette tiedä, että rakkauteni tähän naiseen ja tämän naisen rakkaus on parasta Vitiges parassa.

Hän on hyvä tähteni.

Te ette tiedä, että saatte kiittää häntä, yksin häntä siitä, mitä olette huomanneet minussa miellyttävää.

Häntä ajattelen taistelun tuoksinassa ja hänen kuvansa vahvistaa kättäni.

Kun neuvotteluissa on keksittävä parhaat keinot, ajattelen häntä, hänen kirkasta ja levollista sieluaan, hänen verratonta uskollisuuttaan. —

Oi, tämä nainen on elämäni sielu. Jos riistätte hänet minulta, niin on kuninkaanne onneton, voimaton varjo vain.“

Hän sulki kiivaasti vaimonsa syliinsä.

Rautgundis oli hämmästynyt ja ihastunut.

Tämä levollinen mies, joka tavallisesti salasi ujosti tunteensa, ei ollut koskaan puhunut siten hänestä eikä rakkaudestaan.

Ei silloinkaan kun hän häntä kosi.

Liikutettuna vaipui hän hänen rinnolleen.

„Kiitos, kiitos, Jumala, tästä tuskan hetkestä“, kuiskasi hän. „Nyt tiedän, että sydämesi ja sielusi on ikuisesti omani.“

„Ja pysyvät ominasi“, sanoi Teja hiljaa, „vaikka toinen olisi kuningattarena.“

Hän jakaa hänen kruununsa, ei hänen sydäntään.“

Tämä vaikutti Rautgundikseen.

Suurin silmin katseli hän Tejaa.

Hildebrand huomasi tämän ja päätti antaa pääiskunsa.

„Kuka voi ja kuka tahtoo kääntää sydämiänne“, sanoi hän.

„Onneton, voimaton varjo — siksi muutut vain, jos hylkää vaatimukseni ja rikot pyhän, pyhän valasi.

Sillä valapatto on tyhjempi kuin varjo.“

„Valansa“, sanoi Rautgundis. „Mitä sinä olet vannonut?“

Vitiges vaipui vuoteelle ja peitti kasvonsa käsillään.

„Mitä hän on vannonut“, kysyi Rautgundis toistamiseen.

Silloin puhui Hildebrand lausuen hitaasti joka sanan:

„Siitä on muutamia vuosia.

Silloin teki eräs mies keskiyöllä mahtavan liiton neljän ystävänsä kanssa.

Pyhän tammen juurelta leikattiin turve ja hän vannoi valansa vanhan maan, läikkyvän veden, leimuvan liekin ja keveän ilman kautta.

He sekoittivat verensä veljesliiton vahvistukseksi ikuisiksi.

He valan vannoen lupasivat:

Oman kaiken uhriksi antaa.

Kodin, karjan ja kalleudet.

Ja vaimon, lapsen ja lemmen.

Ja voiman, veren ja hengen eestä onnen ja loiston göötien suvun.

Ja ken se heistä pettää kerran tään valan, kieltäin uhrejansa, sen sydänveri juuskoon kostamatta kuin vesi alle ruohoturpeen.

Sen päälle salama taivon syösköön, sen jymystä hän maahan sortukoon.

Ja ken unohtaa tämän valan ja kieltäytyy kaikkea uhraamasta göötien hyväksi, kun häitä on suuri ja joku veljistä häntä uhraukseen kehoittaa, häntä kiusatkoot maanalaiset, ikuiset, hävittävät voimat.

Hyvät ihmiset polkevat hylkiön päätä ja hänen muistonsa katoaa jäljettömästi. Tai jos joku häntä

muistaa, muistaa kirouksella. Hänen sielunsa on tuomittu ikuiseen kadotukseen. Ja hänen nimensä on kunniaton kaikkialla missä kristittyjen kellot kaikkuvat ja pakanakausat jumalilleen uhraavat, kaikkialla missä tuuli puhaltaa yli avaran maailman.

Niin vannoiivat tuona yönä viisi miestä: Hildebrand ja Hildebad, Totila ja Teja.

Mutta kuka oli viides? Vitiges, Valtarin poika.

Hän paljasti nopeasti kuninkaan vasemman ranteen.

„Katsos, Rautgundis. Veriliiton arpi ei ole vielä kadonnut.

Mutta vala on kadonnut hänen sielustaan.

Hän vannoi tällä tavalla silloin, kun kun hän ei vielä ollut kuningas.

Ja kun tuhannet soturit kohottivat hänet Regentan kentällä kilven päälle, teki hän vielä toisen, näin kuuluvan valan:

„Minä omistan sinulle, göötien kansa, elämäni, onneni, kaikkeni. Sen vannon kautta korkeimman Jumalan ja oman uskollisuuteni.“

Nyt, Vitiges, Valtarin poika, göötien kuningas, muistutan minä sinua tällä hetkellä kaksinkertaisesta valastasi.

Minä kysyn sinulta aiotko valasi mukaan uhrata kaikkesi, onnesi ja vaimosi göötien kansan hyväksi?

Katso, minäkin olen kadottanut kolme poikaa tämän kansan vuoksi.

Ja minä olen uhrannut pojanpoikani, sukuni viimeisen vesan, tuominut hänen göötien vuoksi silmääkään räpäyttämättä.

Sano, aiotko tehdä samalla tavalla? Aiotko pitää valasi? Vai aiotko rikkoa sen ja kulkea kunniattona eläessäsi, kirottuna kuoltuasi?*

Vitiges heittelehti tuskasta vanhuksen julmia sanoja kuullessaan.

Silloin nousi Rautgundis seisoalleen.

Pannen vasemman kätensä miehensä sydämelle ja viitaten oikealla Hildebrandille lausui hän:

„Vaikene. Älä kiusaa häntä enää.

Olet jo tarpeeksi kiusannut.

Hän tekee, kuten tahdot.

Hänestä ei tule vaimonsa vuoksi valapattoa.”

Mutta Vitiges hypähti ylös ja tarttui vaimoonsa ikäänkuin tämä aiottaisiin heti riistää häneltä.

„Menkää nyt“, sanoi Rautgundis miehille. „Jättäkää meidät kahden kesken.“

Teja kääntyi ovelle päin, Hildebrand vitkasteli.

„Mene vaan, minä lupaan sinulle“, sanoi Rautgundis käsi urnan päällä, „lapseni tuhkan kautta: auringon noustessa on hän vapaa.“

„Ei“, sanoi Vitiges, „minä en luovu vaimostani, en koskaan.“

„Et tarvitsekaan.

Minä luovun sinusta.

Rautgundis menee pelastaakseen kansansa ja miehensä kunnian.

Sinä et voi riistää sydäntäsi minusta. Minä tiedän, että se pysyy omanani. Nyt varmemmin kuin ennen.

Menkää! Se, mitä nyt välillämme tapahtuu, ei siedä todistajia.“

Ääneti läksivät miehet teltasta, ääneti kulivat he pitkin leirikatua. Kulmassa pysähtyi vanhus.

„Hyvää yötä, Teja“, sanoi hän, „Nyt se on tehty.“

„Niin on. Mutta oliko se oikein tehty?”

Jalo, jalo uhri — useita samallaisia tehdään vielä. Mutta minusta tuntuu, että tähtiin on kirjoitettu: turhaan.

Mutta kunnia on ainakin meidän, jollei voitto olekaan. Hyvästi.“

Hän kääri mustan vaippansa ympärilleen ja katosi varjon tavoin yöhön.

Kahdeksastoista luku.

Seuraavana aamuna ennen kukon laulua ratsasti hunnutettu nainen göötien leiristä.

Ruskeayaippainen sotilas käveli hänen vieressään taluttaen hevosta ja katsahtaen tuon tuostakin hunnutettuihin kasvoihin.

Nuolen kantaman päässä heidän takanaan ratsasti palvelija mytty takanaan. Satulasta riippui isonni.

Kauan kulkivat he ääneti.

Vihdoin saapuivat he erälle metsäylänteelle. Heidän takanaan oli laaja tasanko, jolla oli göötien leiri ja Ravenman kaupunki, ja heidän edessään tie, joka yhtyi Via aemiliaan luoteessa.

Täällä pysäytti vaimo hevosensa.

„Aurinko nousee juuri. Minä olen sitä ennen luvannut päästää sinut vapaaksi. Voi hyvin. Vitigekseni.“

„Älä riennä noin luotani“, sanoi Vitiges puristaen hänen kättään.

„Sanassaan täytyy pysyä, ystäväni, vaikka sydän halkeaisi.“

Ei ole muuta keinoa.“

„Sinä lähdet helpommalla mielellä kuin minä jään.“

Rautgundis hymyili surullisesti.

„Minä jätän elämäni tämän metsäylänteen taa. Sinulla on elämä edessäsi.“

„Millainen elämä!“

„Kuninkaan elämä kansansa hyväksi valasi mukaan.“

„Onneton vala.“

„Olit oikeassa vannoessasi sen, siis olet velvollinen pitämään sen.“

Ja sinä muistelet minua Rooman kultasaleissa samoin kuin minä sinua majassani vuorten keskellä.

Sinä muistelet aina näitä kymmentä onnen vuotta ja suloista poikaamme.“

„Oi, vaimoni, vaimoni“, huusi kiusautunut mies, kiersi kätensä vaimonsa vyötäisille ja painoi päänsä satulannuppiin.

Rautgundis kumartui hänen puoleensa ja siveli hänen ruskeaa tukkaansa.

Samassa saapui Vakis paikalle. Hän katseli ryhmää vähän aikaa eikä voinut enää pidättää itseään.

Hän nykäsi isäntäänsä hiljaa vaipasta: „Herra, minä tiedän hyvän keinon“.

„Mikähän se olisi?“

„Lähtekää mukaan! Hypätkää hevoseni selkään ja ratsastakaa tiehenne Rautgundis-rouvan kanssa. Minä tulen perästä.“

Jättäkää niille, jotka teitä niin kiusaavat, että teillä on kirkkaat kyöneleet silmissä, kruunu ja valtakunta.

Teille se ei ole tuottanut onnea. He eivät tarkoita teille hyvää. Kuka tahtoo eroittaa miehen ja vaimon kuolleen kruunun tähden?

Matkalle, sanon minä.

Minä tiedän erään kalliolinnan, josta vain kotka tai vuorikauris teidät löytää.“

„Pitäisikö herrasi karata valtakunnastaan, kuten orjan myllystä?”

Hyvästi, Vitiges! Ota tämä kotelo. Siinä on lapsesi kiharat ja”, kuiskasi hän suudelleu häntä otalle, „yksi Rautgundiksen kihara.

Voi hyvin, elämäni!”

Vitiges kohottautui katsoakseen häntä silmiin.

Hän nykäsi silloin hevosta suitsista, huudahti: „Eteenpäin, Vallada!” ja riensi tiehensä. Vakis läksi jällestä. Vitiges seiso i liikkumattomana ja katseli heidän jälkeensä.

Rautgundis pysäytti tien mutkassa hevosensa ja katsoi taakseen — vielä kerran viittasi hän kädellään ja katosi sitten.

Vitiges kuunteli kuin unessa poiskiitävien hevosten kavioukopsetta.

Hän kääntyi vasta sitten kun se oli vaiennut.

Mutta hän ei lähtenyt minnekään paikalta.

Hän meni tien viereen. Siellä oli suuri, sammu-leinen kivi. Göötien kuningas istuutui sille ja nojasi päätänsä käsiinsä.

Hän painoi sormensa lujasti silmiään vasten ikäänkuin eroittautuakseen koko maailmasta ja kai-kesta mikä häiritsi hänen tuskaansa.

Kyyneleet juoksivat sormien lomitse, mutta hän ei huomannut sitä.

Ratsastajia riensi ohi, hän ei huomannut niitä.

Siinä istui hän tuntikausia niin liikkumatta, että metsän linnut rupesivat laulamaan aivan hänen vieressään.

Aurinko osoitti jo puolipäivää.

Silloin kuuli hän nimeään mainittavan.

Hän katsahti ylös. Hänen edessään oli kreivi Teja.

„Minä tiesin kyllä“, sanoi Teja, „ettet sinä ollut lähtenyt pakoon.

Tule pelastamaan valtakunta.

Kun sinua ei tänä aamuna löydetty teltastasi, levisi heti leirissä huhu, että sinä olit epätoivossasi paennut kruunua.

Heti levisi tieto myöskin kaupunkiin ja Guntariksen leiriin. Ravenalaiset aikovat hyökätä kimp-puamme. He sanovat menevänsä Belisariuksen puo-
lelle.

Arahad kärkkyy kruunua leiristämme.

Pari, kolme vastakuningasta on ilmestynyt.

Kaikki särkyy palasiksi, jollet sinä lähde pelasta-
jaksi.“

„Minä lähden“, virkkoi kuningas. „Varokoot he
itseään.

Kruunun vuoksi murtui jaloin sydän. Se on
pyhitetty sen kautta. Varokoot häpäisemästä sitä.

Tule, Teja, takaisin leiriin.“

Sisällys:

Esimäinen kirja.	<i>Teoderik</i>	3.
Toinen kirja.	<i>Atalarik</i>	77.
Kolmas kirja.	<i>Amalasunta</i>	181.
Neljäs kirja.	<i>Teodahad</i>	393.
Viiides kirja.	<i>Vriiges</i>	551.

